2040

Երեք փոքրիկ
ցաղցարուհի

84
L-15

Կահիրե
1938

493

2003

9011

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՆԵՂՈՍ — ԹԻՒ 5

34
Լ-15

ԺԱՆ ՏԸԼԱ ՀԻՐ

ԵՐԵՔ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

ՎԷՊ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

1938
ՏՊԱՐԱՆ ՆԵՂՈՍ
ԳԱՀԻՐԷ

9353

~~2926-57 Ա.Հ.~~
29026 8

10666-57
ՊԵՏ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ... ГОС. ПУБЛ. БИБЛИОТ... Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ

ԵՐԵՔ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

Ա. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ՏԱՌԱՊԱՆՔԸ

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՍԻՄՕՆ, ՏԻԱՆ, ՍՕԼԱՆԺ

Ժամը եօթի ատենները պոռթկաց այն փոթորիկը, որ կէս օրէն ի վեր կը սպառնար Բարիզի ու շրջականերուն։

Հեղեղանման անձրեւ մը սկսաւ տեղալ. այդ պահուն երկինքը կը փայլատակէր զիկզակ գիծերով ու կայծակները իրարու կը յաջորդէին անընդհատ։

Բարիզի անցորդները կը փութային փապուղիի կայարաններուն մէջ մխրճուիլ, կառանցիկ դռներու տակ կամ սրճարանները ապաստանիլ. ընդհուպ մայթերը ամայացան։

Բայց կ'երեւար որ փոթորիկը աւելի սաստիկ էր Բարիզի շրջակաները։

Մօնրէօյլ-Սու-Պուայի մէջ գլխաւորաբար, բոլոր բնակիչները տուներու մէջ կը փակուէին, դուռները

պատուհանները գոցած, որպէս զի օդի հոսանքներ առաջ չգային, որոնք կայծակը իրենց կը քաշեն։

Մօնրէօյլի մէջ, Պանեօլէ փողոց, թիւ 27, փոքր տուն մը կար, մէկ յարկով, երկու դրացի տուներու նեղ պարտէզներով շրջապատուած։

Հոն գետնայարկի մէկ սենեակին մէջ նստած էր տիկին Լիւքա գրեթէ յիսուն տարեկան նիհար կին մը, ձեռքերը ծունկերուն վրայ խաչաձեւած, ճակատը մտահոգութեամբ կծկուած ու աչքերը արցունքներով պղտորած։

Տիկին Լիւքա մէկդի դրած էր այն գործը, որով կ'զբաղէր առտուընէ մինչեւ իրիկուն, այսինքն թուղթէ լուսամփոփներու պատրաստութիւնը աժան ծախող վաճառատուններու համար։

Փոթորիկին պատճառով մէկ ժամ առաջ մթնած էր, սակայն տիկին Լիւքա տակաւին չէր վառած լամբարը։ Մութ սենեակին մէջ, պատուհանին առջեւ նստած, ամէն վայրկեան դէմքը չարաչուք կերպով կը լուսաւորուէր կապտագոյն փայլատակումներով։

Դուրսը անձրեւը կը տեղար հեղեղանման, կարկուտով խառնուած, որ ապակիներուն կը զարնուէր։

— Ա՜հ, Տէր Աստուած, հեծեց կինը, սիրունիկներս ի՛նչպէս տուն պիտի դառնան, եթէ երբեք փոթորիկը չարունակէ։ Թրամուէյի կայարանը առնուազն քառորդ ժամ հեռու է հոսկէ։

«Սիրունիկները» տիկին Լիւքայի երեք աղջիկներն էին. Սիմօն, Տիան և Սօլանժ, երեք հմայիչ Բարիզուհիներ, տասնըվեց, տասնըութը ու քսան տարու, ամէնքն ալ շատ աղուոր, թէեւ տարբեր գեղեցկութիւններով օժտուած ըլլային։

Ամենէն գեղատին Սիմօն մեքենագիր էր մեծ սե-

ղանաւոր Բիւլֆէլտի քով, որուն կը ծառայէր նաեւ իբր սղագիր քարտուղար։ Տիան և Սօլանժ պաշտօնեայ էին Շօսէ տ'Անթէն հաստատուած ազնուապետական հոտավաճառի մը խանութը, առաջինը իբր վաճառորդուհի, իսկ վերջինը իբր արկղակալուհի։

Սովորաբար, երեք քոյրերը միասին տուն կը դառնային ժամը ութին քառորդ մնացած։ Օբերայի հրապարակին վրայ իրարու ժամադիր կ'ըլլային, մինչեւ Պասթիլ փապուղի կը նստէին ու անկէ անդին Մօնրէօյլ-Սու-Պուա կ'երթային թրամուէյով։

Տիկին Լիւքա աչքին առջեւ կը բերէր այն ամբողջ ճամբան զոր իր սիրեցեալ աղջիկները պիտի կտրէին Մօնրէօյլի մեծ փողոցին մէջ գտնուող հանրակառքի կայարանէն մինչեւ տուն, անձրեւին, կարկուտին ու կայծակներուն տակ։ Վախէն կը սարսռար ու տխրագին կ'արտասուէր ան. փոթորիկը սկսելէն իվեր արդէն միտքը կը տանջուէր չարագուշակ նախազգացումով մը։

Ա՜հ, իր ամուսինին կորուստէն յետոյ, որ րէվոլվէրի հարուածով մը սպաննուած էր փախուստ տուող գողի մը կողմէ, երեք տարի առաջ պատահած այդ եղերական մահէն յետոյ, Լիւքա կեանքին մէջ միակ ուրախութիւն մը ունէր, այն է իր աղջիկներուն երջանկութիւնը. առողջութիւնը և գուրգուրանքը։

Իր զաւակներուն համար միայն կ'ապրէր ու ինք ալ կ'աշխատէր, քանի մը արծաթ դրամներով աւելցնելու այն համեստ խնայողութիւնները զոր Սիմօն, Տիան և Սօլանժ կը յանձնէին Խնայողական Սնտուկին։

Ու իր երեք սիրունիկներուն համար, որոնցմէ Տիան կարգուելու տարիքին մէջ կը գտնուէր, տիկին Լիւքա երազած էր երեք հմայիչ, երիտասարդ, գեղա-

դէմ, լուրջ, ժրաջան ամուսիններ, պաշտօնեաներու և փոքր խանութպաններու դասակարգին մէջ լաւ դիրքի տիրացած։ Սիրուն գործաւորուհիներ հոն է որ կրնան գտնել լաւ թեկնածուներ։

Բայց այդ անուրջները իրականացում գտնելէ շատ հեռու էին...։

Մնաց որ, տիկին Լիւքա այդ պահուն չէր խորհեր իր աղջիկներուն ամուսնութեան վրայ...։

Ան կը նայէր նիքելէ զարթուցիչ ժամացոյցին, որ իր թիքթաքները կը շարունակէր հին հեշտադարանի մը մարմարէ սեղանին վրայ. հակառակ մութը կոխելուն, խեղճ կինը իր փակուող աչքերուն շնորհիւ կրնար հետեւիլ սեւ սլաքներու յառաջացումին, ժամացուցակին ճերմակ կիտուածէ խորքին վրայ...։ Փայլակներն ալ շարունակ ամէն բան կը լուսաւորէին սենեակին մէջ...։

— Ժամը ութին քառորդ կայ, ըսաւ տիկին Լիւքա մեղմաձայն։ Ո՞ւր կը գտնուին հիմա...։ Հանրակառքին մէջ, անշուշտ. ամէն տեղ յապաղում յառաջ եկած ըլլալու է...։ Աստուած տայ որ կայծակ չիյնայ թրամուէյին վրայ...։

Այս մտածումէն և անոր յաջորդող սոսկալի ոգեկոչումէն յետոյ, խեղճ մայրը մտահոգութեամբ տանջուած, ջղաձգական դողով մը ցնցուեցաւ և երկու խոշոր արցունքներ թառամած այտերուն վրայ հոսեցան։

Ամուսինը մեռնելէն ի վեր, տիկին Լիւքա սրտի հիւանդութենէ կը տառապէր։ Յուզուած ատեն, ինչպէս հիմա, սիրտը այնքան ուժգին տրոփումներ կ՚ունենար որ ձեռքերովը կը սեղմէր կուրծքը. սաստիկ փափախումները զսպելու համար։

Ու վայրկեանները անցան յամր և ողբագին, խեղճ

կնոջ կասկածոտ միտքը ա՛լ աւելի անձկութեան մատնելով։

Ժամը ութուկէսին, տակաւին ոչ ոք երեւան ելած էր։

Չկարենալով իր տեղը նստիլ, տիկին Լիւքա ոտքի ելաւ ու գնաց վառեց լամբարը. բոլորովին մթնած էր, թէեւ Յունիս ամսուն վերջին օրը ըլլար։

Այն պահուն երբ լուսամփոփը կը տեղաւորէր, տիկին Լիւքա լսեց որ փողոցին դուռը կը բացուէր։

— Ա՜հ, վերջապէ՛ս եկան, գոչեց ան։

Լամբարը բռնեց ու նրբանցքին մէջ վազելով, Տիանը և Սօլանժը տեսաւ. երկու մանկամարդ աղջիկները գոցելու վրայ էին իրենց ջրաթաթաւ հովանոցները։

— Սիմօնը ո՞ւր է, գոչեց տիկին Լիւքա, սիրտը յեղակարծ անձկութեամբ մը տրոփուն։

— Ի՛նչ, չվերադարձա՞ւ, հարցուց Սօլանժ ապշահար։

— Ոչ։

— Զարմանալի՛ բան, ըսաւ Սօլանժ իր քիչ մը խիստ ձայնովը. Օբերայի փապուղիին մէջ կէս ժամէն աւելի սպասեցինք...։ Խորհեցանք որ փոթորիկին պատճառով մենէ առաջ ճամբայ ելած ըլլալու էր, քանի որ ժամը վեցին կ՚ելլէ շաբաթ օրը։

— Մայրի՛կ քեզի համար ալ մտահոգ էինք, յարեց Տիան...։

Մինչ տիկին Լիւքա, լամբարը բռնած, ճաշասրահ կը վերադառնար, Տիան մեղմաձայն յարեց, յօնքերը պռստած ու աչքերը շողշողուն.

— Բնաւ չեմ տարակուսիր թէ ո՛ւր կը գտնուի Սիմօն։ Եթէ հինգ վայրկեանէն չգայ, Բարեզ պիտի վերադառնամ պատճառը հասկնալու համար։

Տիան և Սօլանժ իրենց մօր ետեւէն գացած էին, շրջազգեստնին թօթուելէ յետոյ։

Տիկին Լիւքա ճրագը սեղանին վրայ դնելով հին թիկնաթոռի մը վրայ ձգեց ինքզինքը ու գունատ դէմքով մը մրմնջեց.

— Օ՜հ, շատ մտահոգ եմ Սիմոնի համար։

Երկու մանկամարդ աղջիկները չպատասխանեցին։ Սիմոնի բացակայութիւնը երկու քոյրերուն անձկութիւն կը պատճառէր փոթորիկէն աւելի ծանրակշիռ շարժառիթով մը. անոնք երդում ըրած էին որ այդ շարժառիթի մասին բան մը չըսեն իրենց մօր. վախնալով որ յուսահատութենէն կը մեռնի ան։

Երկու քոյրերը տենդոտ կերպով զբաղած էին. Սօլանժ իր նեղ շրջազգեստը կը հանէր, որուն քղանցքը թրջած էր, իսկ Տիան սեղանը խճողող ուտեստեղէնները կը վերցնէր, սպասները դնելու համար, ինչպէս կ՚ընէր ամէն իրիկուն։

Լամբարի լոյսին տակ երկու աղջիկներուն ըրած շարժումները ի վեր կը հանէին իրենց յանկուցիչ ու այլազան գեղեցկութիւնը։

Տիան իր քրոջմէն նուազ բարձրահասակ, բայց նոյնքան բարեձեւ, չէկ մազեր, ձուաձեւ ու նուրբ, թերեւս քիչ մը սուր դէմք մը ունէր, մութ գորշագոյն, պայծառ և պողպատի պէս ցուրտ աչքերով լուսաւորուած. բարկութեան ու տարփանքի վայրկեաններու մէջ սոսկալի արտայայտութիւն մը կը ստանային այդ վրդովիչ աչքերը։

Սօլանժ ունէր շքեղ հասակ մը, դիցուհիի լանջք մը և գիստեր ու արձանային վիզ մը, կուպրի պէս սեւ ու ծանր մազեր, մէտայլի պէս կլօրադէմք մը, սեւ ու խորունկ աչքեր որոնք բարութիւն կ՚արտա-

յայտէին, կարմիր և հաստ շրթունքներ, քիչ մը զգայնոտ, այլ անթերի յօրինուածքով։

Տիկին Լիւքա կը դիտէր երկու աղջիկները, երբ Տիան շարժումներ կ՚ընէր ու Սօլանժ կը հանէր շըրջազգեստը, քօրսաժը և գլխարկը, պաթիստէ պարզ բէնեուար մը հագնելու համար։ Այդ պահուն խեղճ մայրը աչքին առջեւ կը բերէր Սիմոնին աւելի ճկուն, աւելի շնորհալից և աւելի նրբաւարտ մարմինը, հրեշտակային դէմքը, քակուած վիճակի մէջ մինչեւ ծունկերը իջնող խարտեաշ մազերը, ծիծաղկոտ ու երկնագոյն աչքերը, փոքր և սիրուն բերանը, վառվռուն շրթունքները բացխբիկ վարդի մը պէս թարմ...։

Պէտք է ըսել որ տիկին Լիւքա ամենէն աւելի կը սիրէր Սիմոնը, երեք աղջիկներուն կրտսերը քնքուշ ու ջքնաղ։

Տիկին Լիւքա կը մոռնար որ երկու մեծ աղջիկները շուտով տուն վերադարձած էին, հակառակ փոթորիկին, որպէս զի մտահոգութեան մէջ չձգեն մայրերնին. նոյնպէս կը մոռնար որ անոնց կարծիքով, Սիմոն աւելի առաջ ճամբայ ելած էր։ Ուստի տիկին Լիւքա գրեթէ կը նեղանար երկու աղջիկներուն դէմը Սիմոնի սպասած չըլլալնուն համար։

Նոյն իսկ չէր նշմարեր որ Տիան սեղանը կը դնէր, առանց հանուելու, ինչ որ անսովոր բան մըն էր։

Ու մօրը անգիտակից քինախնդրութիւնը ի յայտ եկաւ իր սոսկալի անձկութեան ու այն չեչտին մէջ, որով ըսաւ.

— Կը խորհիմ թէ ի՞նչ եղած է Սիմոն, առանց ձեր երկուքին...։

Տիան պիտի պատասխանէր, երբ փողոցին դուռը զարնուեցաւ ու երիտասարդական ձայն մը գոչեց.

— Տիկին Լուքայի տունը հո՞ս է։

Սոլանժ վազելով դուռը բացաւ ու ճրագին տարտամ լոյսին տակ նշմարեց հեռագրական փոքր պաշտօնեայ մը։

— Տիկին Լիւքա հոս է, ըսաւ Սոլանժ։

— Ահաւասիկ ըսաւ պատանին։

Ու մանկամարդ աղջկան յանձնելով հեռագիր-նամակ մը, հեռացաւ։

— Աս ի՞նչ է, գոչեց Սոլանժ։

Հեռագիրը իր մօր տուած պահուն դեղանի Սոլանժ անձկութեան նայուածք մը ձգեց Տիանի վրայ, որ ակնարկով մը պատասխանեց, ուր քիչ մը առաջ շողացող գէշ նշոյլը կը տեսնուէր։

Տատամսոտ ու ձեռքերը դողդոջուն, Տիկին Լիւքա պատռեց հեռագիր-նամակին կիտանշուած եզերքը ու բացաւ զայն։

Բայց աչքերը արցունքներով պղտորած, կոկորդը հեղձամղձուկ, սիրտը նախազգացումով մը տրորուած, որ անգթօրէն կը ստուգուէր, մայրը Սոլանժի տուաւ հեռագիրը ու ըսաւ.

— Դուն կարդա, ես չեմ կրնար...։

Այն ատեն Սոլանժ բարձր ու դողդոջուն ձայնով մը կարդաց.

«Սիրելի մայրիկս,

«Տասնհինգօրեայ հաշուեկշռին պատճառաւ պարոն Բիւլֆէլտ ինէ խնդրած է որ այսօր ժամը ութէն տասը աշխատիմ։ Շարթիէ ճաշարանը պիտի ընթրեմ երկու մեքենագիր օրիորդներու հետ, որոնք ինծի պէս կ՚աշխատին։ Պէտք չկայ որ Տիան և Սոլանժ թրամուէյի կայարանը գան ու ինծի սպասեն, որովհետեւ փոթո-

րիկը եթէ չարունակէ, պարոն Բիւլֆէլտ հարկ եղած դրամը պիտի վճարէ, թաքսիով վերադառնալու համար մեր տունը։ Սիրելի մայրի՛կ, կ՚ողջագուրեմ քեզ, ինչպէս նաեւ Տիանը և Սոլանժը։

ՍԻՄՕՆ»։

Հազիւ թէ ընթերցումը աւարտած, Սոլանժ բնազդօրէն գոչեց.

— Բայց ինծի այնպէս կը թուի որ Սիմոնի գիրը չէ աս։

Մայրը կը սկսէր ապահովուիլ, թէեւ առաջին անգամն է որ իր «ազնուորիկ աղջիկը» բարեր կը մնար, գիշերային աշխատանք կատարելու համար։ Բայց իր անդրանիկ աղջկան բացակայութիւնը լսելուն պէս, տիկին Լիւքա ոստում մը ըրաւ, սիրտը դաշունահար եղած կարծես։

— Սիմոնին գի՛րը չէ...։ Օ՜հ, ի՞նչ կ՚ըսես, գոչեց տիկին Լիւքա։

Ու ձեռք առաւ նամակը, լամբարին մօտեցուց, քննելու համար։

Տիան և Սոլանժ ծռած, իրարու ձեռք կը սեղմէին ու իրենք ալ կը մասնակցէին այդ քննութեան։ Տիան մասնաւոր փութաջանութեամբ մը կը ճգնէր այդ գիրը ճանչնալ, սիրուն տոմսակին հեղինակը հասկնալու համար...։

— Ո՛չ, ո՛չ, անոր գիրը չէ...։ Սիմոն չէ որ գրած է այս նամակը։ Ուրեմն իմ նախազգացումս չէր խաբեր զիս...։ Օ՜հ, Տէր Աստուած, Տէր Աստուած գոչեց Սոլանժ։

Բայց Տիան անհաճոյ ձայնով մը կ՚ըսէր.

— Բայց իր ստորագրութիւնն է. տարակոյս չկայ

այս մասին։ Եթէ Սիմոնը չէ գրողը, գէթ ինքն է ստորագրողը։

Այս խօսքերը չլսուեցան։

Տիկին Լիւքա կապոյտ թուղթը սեղանին վրայ ձգեց դողդոջուն ձեռքերով ու ընդոստ շարժումով մը շտկուեցաւ։ Յետոյ երկու ձեռքերը սրտին վրայ ճնշեց։ Մինչ դէմքը անտանելի ցաւի մը սեղմումին տակ կը կծկուէր, խռպոտ ու խելայեղ ձայնով մը գոչեց.

— Գէշութիւն կ'ընեն Սիմոնին... կը յափշտակեն, կը սպաննեն զայն...։

Ու Սօլանժի թեւերուն մէջ ինկաւ զգայազիրկ։ Մանկամարդ աղջիկը այլայլած էր։

Երկու քոյրերէն Տիան աւելի պաղարիւնութիւն ցոյց կուտար միշտ։

Ու այդ պարագային մէջ իսկ, ուր խորհրդաւոր կերպով շահագրգռուած էր կարծես, Տիան չվարանեցաւ.

— Դուն աւելի ուժով ես, ըսաւ Սօլանժին։ Շուտով անկողնին վրայ դիր զայն։ Ես երթամ տիկին Անտրէն կանչեմ։

Տիան դուրս ելաւ սենեակէն ու մութին մէջ սանդուխէն վեր վազելով, ափարթմանին միակ դուռը զարկաւ։

Գրեթէ իսկոյն բացուեցաւ դուռը և սպիտակահեր կնոջ մը ուշիմ դէմքը երեւցաւ դրան լուսաւոր շրջանակին մէջ։

— Բարի իրիկուն, Տիան, պատասխանեց տիկին Անտրէ ժպտագին։ Բայց վրդոված կ'երեւաք։ Ի՞նչ կայ միթէ...։

— Օ՜հ, եկէ՛ք, տիկին, եկէք, պատասխանեց մանկամարդ աղջիկը։ Մայրիկին վրայ գէշութիւն մը եկաւ...։

— Հիմա՛, աղջիկս։ Դուք վար իջէ՛ք ու ես ձեր ետեւէն կուգամ։

Մարօքի մէջ սպաննուած հազարապետի մը այրին եղող տիկին Անտրէ քննիչի պաշտօն ունէր Հանրային Խնամատարութեան մէջ։ Հարստութիւն չունենալուն, իր գործին ամսականովը և կառավարութեան կողմէ յատկացուած այրիի փոքր ամսաթոշակով կ'ապրուէր։ Վեց տարիէ ի վեր, փոքր տան առաջին յարկը կը բնակէր ու գետնայարկի միակ վարձակալուհիին լաւագոյն բարեկամուհին դարձած էր։ Ուստի Սօլանժի առաջին մտածումը եղած էր այդ բարի կինը կանչել, երբ տիկին Լիւքա նուաղած էր անողոք մտատանջութեան ու քայքայուած սրտին պատճառած ցաւին հետեւանքով։

Վարը, ճաշասրահին մէջ ոչ մարդ կար և ոչ ալ լոյս...։

Միայն թեթեւ լոյս մը կը սպրդէր այն սենեակէն, ուր Սօլանժ կը խնամէր իր զգայազիրկ եղած մայրը։

Տիկին Անտրէ այդ սենեակը վազեց ու ներս մտաւ, մինչ Տիան սեղանին առջեւ կեցած, խարխափելով կը փնտռէր տիկին Լիւքայի վար ձգած կապոյտ նամակը։

Տիան նամակը գտնելէ յետոյ, շուտով ծալլեց ու հեշտադարանին վրայէն ձեռնապայուսակը առնելով անոր մէջ սահեցուց զայն. բայց ձեռնապայուսակը ձեռքին մէջ պահեց միշտ։ Յետոյ քոյրը կանչեց.

— Սօլա՛նժ։

Իրենց մայրը պահ մը յանձնելով տիկին Անտրէի հոգածու խնամքներուն, գեղանի Սօլանժ քրոջը քով փութաց։

— Բարիզ կը դառնամ, ըսաւ Տիան մեղմաձայն։

Յեղակարծ սոսկում մը նկարուեցաւ Սօլանժի դէմքին վրայ։

— Ո՞հ, ուրեմն կը կարծե՞ս որ այդպէս է, յարեց Սօլանժ ձեռքերը իրարու միացնելով։

— Այո՛, կը կարծեմ, պատասխանեց Տիան զսպուած բարկութեամբ մը…։ Ա՛հ, եթէ ստոյգ է… եթէ ստոյգ է…։ Կը տեսնես, Սիմօնին ու Լիւքին ալ քիթէն բերնէն պիտի գայ։

Ու շեշտը փոխելով ըսաւ.

— Մայրիկը քեզ հարցաքննելուն պէս, անոր ըսէ որ պարոն Բիւլֆէյտի քով գացած եմ, Սիմօնը փնտռելու համար։

Տիան գլխարկը չէր հանած։ Իսկ ճերմակ ձեռնոցները փանած էր ձեռքը, իր պայուսակին հետ։ Հետեւաբար, դուրս ելլելու պատրաստ վիճակի մէջ կը գտնուէր։ Դէպի դուռը կը յառաջանար. իրեն կը հետեւէր քոյրը, որ նրբանցքին մէջ Տիանի ձեռքը բռնեց ու ըսաւ աղերսական շեշտով մը.

— Տիան, լաւ վարուէ…։ Սիմօն դեռատի ու շատ միամիտ աղջիկ մըն է և չի գիտեր…։

— Հարկ եղածը պիտի ընեմ…։ Լիւքը կը սիրեմ…։ Չեմ ուզեր որ ձեռքէս առնէ զայն իր պչրուհիի ձեւերով։ Մնաս բարով։

Ու քրոջը ձեռքէն ազատելով, Տիան փողոց նետուեցաւ, առանց հովանոց մը առնելու։

Բարեբախտաբար չէր անձրեւեր։ Մանկամարդ աղջիկը բարկութենէն, տարփանքէն ու նախանձէն դողդոջուն, լուացուած սալայատակին վրայէն կը յառաջանար, որ կազի կառուցներու լոյսին տակ կը փայլէր։ Տիան դէպի Թրոժուէյի կայարանը կը փութար։

ԳԼՈՒԽ Բ.

ՍԻՐԱՅԻՆ ՆԱԽԱՆՁ

Տիան տունէն մեկնելէն ի վեր մէկ ու կէս ժամ անցած էր։ Մանկամարդ աղջիկը փապուղիէն դուրս ելլելով, ինքզինքը գտաւ Շան զ'Էլիզէ, Մարպէօֆ փողոցին դիմաց։

Տիան սկսաւ արագ քայլերով յառաջանալ այդ փողոցին մէջ, ուր ազնուապետական տուներ ու գեղեցիկ ապարանքներ կան։ Ան կանգ առաւ թիւ 58 շէնքին առջեւ։

Խոշոր դրան զանգակը հնչեցուց ու դրեթէ իսկոյն ներս մտաւ։

Դռնապանը կեցած էր իր հանգստաւէտ և նոյն իսկ շքեղ խցիկին սեմին վրայ, անդաստակը լուսաւորող ելեկտրական լամբարին ցոլքերուն տակ։

— Ո՞վ կ'ուզէք, օրիորդ, հարցուց դռնապանը յանկուցիչ ձայնով։

Տիան պայուսակէն հանեց Սիմօնին նամակը ու ձեռքին մէջ պահեց այնպիսի ձեւով մը որ կարծես թէ բացած չէր զայն։

— Պէտք է որ այս նամակը անձամբ յանձնեմ պարոն դերկոմս տ'Աբըրմօնի։

Դռնապանը վարանեցաւ։ Յետոյ խորհելով որ մանկամարդ աղջիկը դերկոմսին բարեկամուհիներէն մէկուն պչրոտ սենեկապանուհին էր, ըսաւ.

— Կարծեմ թէ դերկոմս տ'Աբըրմօն դուրս ելած չէ։ Երրորդ յարկը, ձախակողմի դուռն է…։

— Շնորհակալ եմ, պարոն։

Տիան սկսաւ վեր ելլել այն չքեղ սանդուխէն, զոր դռնապանը մատով ցոյց կուտար։

Հակառակ իր պաղարիւնութեան, հաստատակամութեան ու արիութեան, որով օժտուած էր, այդ քսանամեայ մանկամարդուհին կը զգար որ սրունքները կը դողդոջէին երբ իր ոտքերուն տակ, թանձր գորգով մը ծածկուած սանդուխին աստիճաններէն վեր կ'ելլէր։

Արդարեւ, այդ պարագաներուն մէջ, սիրարկածներու վարժուած կին մը յուզման պիտի մատնուէր, իսկ առաւելապէս՝ տարփատենչիկ աղջիկ մը որ առաջին դժուար քայլերը կ'առնէր իր կեանքին մէջ։

Տիան երբեք մուտք չէր գործած այդ տունէն ներս։ Դերկոմս Լիւք տ'Աբրըմօնը ճանչնալէն ու սիրելէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով Տիան կը համարձակէր զայն իր տան մէջ տեսնել։

Տիան անոր սիրուհին չէր եղած տակաւին։ Իրենց տարփանքին ամբողջ պատմութիւնը սա էր։ Լիւք տ'Աբրըմօն մանկամարդ աղջիկը տեսած էր Շօսէ տ'Անթէնի անուշահոտութեանց վաճառատուններէն մէկուն մէջ. օրին մէկն ալ Պուլվարին վրայ Տիանի հանդիպած էր, երբ ան գնում կը կատարէր։ Ժամադրութիւն տուած էին իրարու։ Լիւք ըսած էր մանկամարդ աղջկան. «Կը սիրեմ ձեզ»։ Տիան, չափազանց յուզուած, փառասէր ու անկեղծօրէն տարփատենչիկ, պատասխանած էր. «Կը սիրեմ ձեզ»։ Բայց երբեք չէր հաւանած դերկոմսին յարկաբաժինը երթալու։

Անգամ մը դերկոմսը Սիմօնի հանդիպած էր Շօսէ տ'Անթէնի մէջ, երբ ան իր քոյրերը առնելու եկած էր։ Օր մը նորատի աղջիկները հրաւիրած էր թէյ առ-

նելու Քաֆէ տը լա Բէի մէջ։ Անոնք ծիծղուն դէմքով ընդունած էին այդ հրաւէրը։ Այդ օրէն սկսեալ, Տիանի համար սէրը տառապանք մը, նախանձի սոսկալի տառապանքը դարձած էր։

Ստուգիւ, Լիւք տ'Աբրըմօն յայտարարած էր թէ իր վրայ խորունկ ու զօրաւոր տպաւորութիւն մը կը գործէր Սիմօնի շնորհալից և փափուկ գեղեցկութիւնը։ Դերկոմսը քանի մը օր Տիանի ընկերացած էր փապուղիին մէջ, որպէս զի Սիմօնը տեսնէ ու անոր հետ խօսակցի։ Օրին մէկը Տիան վաճառատունէն դուրս ելած պահուն տեսեր էր որ Լիւք իրեն կը սպասէր ըստ սովորութեան, բայց Սիմօնը կ'ընկերակցէր անոր։

Երիտասարդ դերկոմսը բաժնուելէ յետոյ, բուռն բանակռիւ մը ծագած էր երկու քոյրերուն միջեւ. Սօլանժ դուարաւ հանդարտեցուցած էր զանոնք։

Ճիշդ մէկ շաբաթ յետոյ, Սիմօն տուն չէր վերադառնար։

Տիանի առաջին մտածումը սա եղած էր.

— Լիւքին հետ է Սիմօն։

Եւ ահա, Տիան իր կասկածոտ սիրոյն, իր հպարտութեան ու իր նախանձին անսալով, մէկդի կը դնէր ամօթխածութիւնը ու երկչոտ վերապահումը։ Ահա ինչու, գիշերուան ժամը տասնին, իր սիրած երիտասարդին աբարթմանին սանդուխէն վեր կ'ելլէր, թէեւ անոր սիրուհին չըլլար։ Հազիւ թէ երրորդ յարկ հասած, Տիան տակաւ վերստացաւ այն ֆիզիքական քաջութիւնը, զոր քիչ մնաց պիտի կորսնցնէր դռնապանին առջեւ։ Սիրտը ուժգնօրէն կը տրոփէր ու կը զգար որ արիւնը կ'եռար քունքերուն մէջ, բայց սրունքները չէին դողդոջեր։

Աշխուժ ու վճռական շարժուձեւով մը կոխեց իրեն ցոյց տրուած դրան ելեկտրական կոճակին վրայ։

1066-5

Տիան երկար ատեն չսպասեց, որովհետեւ դուռը բացուեցաւ իսկոյն։

Ու Տիան, սարսռուն, ինքզինքը Լիւքի առջեւ գտաւ։

Դերկոմսը զարմանքի ընդոստ շարժում մը ըրաւ, մանկամարդ աղջիկը տեսնելուն պէս։

— Դուք հո՞ս, Տիան, դուք հո՞ս, թոթովեց Լիւք։

Տարփատենչիկ կինը ուրիշ զգացումի մը արդիւնք նկատեց այդ զարմանքը. այլեւս տարակոյս չունէր Սիմօնին հոն գտնուելուն վրայ։

Գունատ, շրթունքը սեղմած, հոն մնաց անշարժ ու իր նայուածքովը լափեց Լիւքը։ Այդ նայուածքին մէջ նախանձի կատաղութիւնը յաջորդած էր սիրոյ քաղցրութեան։

Լիւք տ'Օբրըմօն քսան երկու տարեկան գեղադէմ երիտասարդ մըն էր. շագանակագոյն մազերը գանկին վրայ փակած, շրթունքը եւ ծնօտը ածիլուած. դէմքը ոսկրոտ ու ձուաձեւ, Ամերիկացիի մը երեւոյթը ունէր ան, ինչպէս են ֆրանսական ազնուականութեան զաւակները, ատենէ մը ի վեր։ Կակուղ օձիքով մետաքսէ շապիկի մը վրայ բացուած բիժամա մը կը կրէր ու կարմիր մորթէ մուճակներ հագած էր։ Վառ սիկառ մը բռնած էր ձեռքին մէջ իր երեւոյթէն կը հասկցուէր որ այդ գիշեր դուրս չպիտի ելլէր։

Մէկ վայրկեանէ աւելի տեւող լռութենէ եւ անշարժութենէ յետոյ, երբ երիտասարդը համոզուեցաւ թէ Տիան անբնական վիճակի մէջ կը գտնուէր — ինչպէս ցոյց կուտար իր անակնկալ դիմումը — Լիւք առաջին անգամ խօսք բացաւ։

— Բայց, խնդրեմ, հոս մի կենաք, Տիան, ըսաւ դերկոմսը խորապէս յուզուած ձայնով մը։ Սենեկա-

պանս պառկելու գնաց, հետեւաբար առանձին պիտի ըլլանք...։

Տիան մեքենաբար մտած էր անդաստակին մէջ։ Լիւք այդ վերջին խօսքը ըրած ատեն դուռը գոցեց, իսկ Տիան ետին դառնալով ըսաւ աննկարագրելի դառնութեամբ մը.

— Առանձի՜ն։

Բայց իսկոյն յարեց ուժգնօրէն.

— Կը ստէ՛ք...։ Սենեակի մը մէջ պահած էք զայն. ներս չպիտի մտցնէք զիս...։ Սակայն պիտի գտնեմ զայն։

Տիան դուռը բանալով ըստ բախտի ներս խոյացաւ։

— Կը ստե՞մ միթէ, դերկոմսը ապշահար...։ Կը կարծէ որ պահած եմ զայն...։ Բայց խելքին եկած է։

Տիանի ետեւէն վազեց, սիրուն ծխարանի մը մէջ անոր հասաւ ու մեղմօրէն զայն հրեց թիկնաթոռի մը մէջ, ուր մանկամարդ աղջիկը ուզեց տապլտկիլ։

Բայց Լիւք շատ հանդարտ ու քիչ մը զարմացած տակաւին, վճռեց այդ տարօրինակ դէպքը լուսաբանել. ուստի մեղմ չեշտով մը ըսաւ, Տիանը թիկնաթոռին մէջ բռնած.

— Տիան բացատրութիւն տուէք...։ Ձեր աչքերը սոսկալի են. երբեք այս վիճակին մէջ չէի տեսած ձեր աչքերը...։ Ի՞նչ բանէ դրդուած հոս եկաք, քանի որ միշտ կը մերժէիք այդ բանը ընելու, երբ ձենէ կը խնդրէի ասկէ առաջ...։

Մանկամարդ աղջիկը վայրագ նայուածքով մը կը դիտէր ամէն կողմ։

Պահ մը լռութիւն տիրեց։

Բայց յանկարծ իր գորշ աչքերը սեւեռեց Լիւքի սեւ աչքերուն վրայ ու խուլ ձայնով մը ըսաւ.

— Ո՞ւր է Սիմոնը։

Այդ անունը լսելուն պէս, երիտասարդ դերկոմսը սարսռաց ու մէկ քայլ ետ քաշուեցաւ։

— Սիմո՞նը, ըսաւ այլայլած շեշտով մը։ Ձեր քրո՞ջ համար կ'ըսէք։

— Այո՛, քրոջս համար, շատ լաւ գիտէք։ Ո՞ւր է ան։ Ո՞ւր պահած էք։ Կը կարծէք թէ չե՞մ կռահած. այլեւս չէք սիրեր զիս այն օրէն ի վեր, երբ Սիմոնը ինծի հետ տեսաք։

Տիան ոտքի ելաւ եւ իր կոյր նախանձը ցոյց տուող ուժգնութեամբ մը յարեց.

— Անօգուտ պիտի ըլլայ աւելի երկար ատեն հոս պահել զայն։ Տուն չվերադարձաւ քոյրս, պէտք է որ հետս տանիմ։ Մեր մայրը հիւանդացաւ Սիմոնին համար։

Տիան մեծ յուզումով մը կը խօսէր, առանց նայելու այն անձին երեսը զոր կը սիրէր։ Այդ պահուն, դերկոմսին կծկուած ու չափազանց գունատած դէմքը ի վեր կը հանէր ներքին զօրաւոր վրդովում մը։

Լիւք տ'Աբրըմօն թոթովեց.

— Տիա՛ն, ճշդեցէք... Սիմոն տուն չէ՞ վերադարձած կ'ըսէք։ Ինչո՞ւ։ Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ...։

Այդ ձայնը տարօրինակ յուզումով մը տոգորուած էր. Տիան իր պաղարիւնը ու պայծառամտութիւնը վերստացաւ։ Սակայն այլապէս վրդովուած, մրմնջեց.

— Չէ՞ք գիտեր միթէ...։ Սիմոն ձեզի հետ չէ՞ր։

— Ինծի՛ հետ, մրմնջեց երիտասարդը։ Ի՞նչ կ'ըսէք...։

Դերկոմսը լռեց, Տիանի այլայլած դէմքը տեսնելով։ Հասկցաւ որ նախանձը կը տանջէր զայն։ Բայց ինք ալ շատ կը տառապէր այդ միջոցին, որով ու-

շադրութիւն չէր դարձներ մանկամարդ աղջկան տառապանքին։

Յանկարծ Տիանի ձեռքերը բռնեց ու տիրական նայուածքը սեւեռելով անոր վրայ, ըսաւ խստօրէն.

— Տիան, հոս չէ Սիմոնը։ Այսօր անոր երեսն իսկ չեմ տեսած փոթորիկին պատճառով։ Կ'ըսէք թէ տուն չէ վերադարձած ան։ Ուրեմն ո՞ւր կրնայ գացած ըլլալ։ Բան մը գիտէ՞ք։ Ամէն բան ըսէք ինծի...։

— Ձգեցէ՛ք զիս, շշնջեց մանկամարդ աղջիկը ընկճուած։

Լիւք հեռացաւ Տիանի քովէն։ Մանկամարդ աղջիկը վերցուց գորգին վրայ ձգած ձեռնապայուսակը, բացաւ զայն, կապոյտ նամակը մէջէն հանեց ու դերկոմսին նետեց, ըսելով.

— Կարդացէ՛ք. ահա մայրիկին ստացած տոմսը։

Մինչ Լիւք կը կարդար այդ թուղթը, զոր օդին մէջէն բռնած էր, Տիան կը դիտէր երիտասարդին դէմքը ու կը ջանար զսպել իր մէջ գոռացող խաբուած սիրոյ սոսկալի փոթորիկը։

— Հազիւ ընթերցումը աւարտած, Լիւք գոչեց.

— Սիմոնին գիրը չէ աս...։

— Ա՛հ, ուրեմն Սիմոն նամակ կը գրէր ձեզի, գոչեց Տիան։ Բայց իսկոյն խոստովանեցէք որ դուք կը սիրէք զայն ու զիս չէք սիրեր այլեւս։ Խոստովանեցէք որ ձեր սիրուհին է ան։

Լիւք, աչքերը մոլորուն, պահ մը տատամսեցաւ։

Մանկամարդ աղջիկը տակաւին չէր աւարտած իր խօսքը, երբ դերկոմսը սենեակէն դուրս վազեց, դուռ մը բացաւ ու անհետացաւ։ Տիան լսեց որ Լիւք կը կղպէր այդ դուռը։

Մանկամարդ կինը խորհեցաւ.

— Սիմոն հոն է...։ Կատակերգութիւն կը խաղայ։

Ու Տիան շուարած կը մնար, աչքերը արցունքներով պղտորած, միտքը չփոթած, տարտամ գիտակցութիւնը ունենալով մանկամարդ աղջկան մը, որ կին չէ եղած տակաւին։

Բայց դուռը բացուեցաւ յանկարծ ու Լիւք երեւան եկաւ դարձեալ։

Բաճկոնը ու կօշիկները հագած և գլխարկը դրած էր։

— Լիւք ո՞ւր կ՚երթաս, գոչեց Տիան իր տարփանքի բնազդական խոյանքին մէջ գուշակելով դիմացինին մտածումը։

— Սիմոնը փնտռելու կ՚երթամ, պատասխանեց դերկոմսը խեղդուկ ձայնով մը։

Շարժուձեւով մը մէկդի բրաւ Տիանը, անդաստակ մտաւ, սանդուխին վրայ գտնուող դուռը բացաւ... ու այդ դուռը իր ետին գոցուեցաւ։

Անհաբեկած, սիրատենչիկ աղջիկը ոտքի վրայ մնաց. կարծես բան մը չէր հասկնար։

Յանկարծ լոյս մը ծագեցաւ իր մէջ։ Ցաւագին հեծկլտուք մը ցնցեց զինքը։ Գորգին վրայ ինկաւ ծնրադիր. յետոյ փռուեցաւ ամբողջ երկայնքին։ Ու դէմքը ձեռքերուն մէջ կծկած, սկսաւ յուսահատութեամբ և հեծկլտալով արտասուել.

— Ան գնաց ու զիս հոս ձգեց, առանց սիրազեղ խօսք մը ընելու ինծի...։ Օհ, ամէն բան լմնցաւ, ամէն բան լմնցաւ։ Լիւք քոյրս միայն կը սիրէ։ Ահ, լաւ գիտէի այդ բանը. լմնցա՛ւ, լմնցաւ...։

Հէգ անփորձ աղջիկ...։ Լաւագոյն ու [illegible] բնազդները կը պայքարէին իր մէջ. երբեմն անգութ

ըլլալու աստիճան չար կը դառնար, երբեմն ալ կոյր կ՚ըլլար իր վստահութեան ու սիրոյն մէջ...։ Հիմա, այդ քսանամեայ կրակոտ կոյսը կը կարծէր թէ ամէն բան լմնցած էր իրեն համար, քանի որ իր սիրած մարդը չէր սիրեր զինքը...։

Ու գորգին վրայ հեծկլտուն, ուր իր արցունքները կը կորսուէին բուրդին թանձրութեան մէջ, Տիան այլեւս չէր խորհեր անհետացած Սիմոնի վրայ...։ Իր առաջին հիասթափութեան վրայ արտասուելու ուժ միայն ունէր։

ԳԼՈՒԽ Գ.

ԲԱՐԻԶԵԱՆ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾ ՄԸ

Փողոց ելլելուն պէս, Լիւք տ՚Աբրըմօն մինչեւ Շան զ՚Էլիզէ վազեց, օթօ-թաքսի մը ցատկեց, որ պարապ էր ու վարիչին աղաղակեց.

— Լաֆիթ փողոց, թիւ 50։

Պանք Բիւլֆէլտի հասցէն էր ատիկա։

Գրասենեակները գոց էին գիշերուան այդ ժամուն։

Բայց դերկոմս տ՚Աբրըմօն Բարիզի բարձր դասու հաճոյամոլներու աշխարհին մէջ բաւական ճանչցուած ըլլալուն, պարոն Բիւլֆէլտ հաճութեամբ պիտի ընդունէր զինքը, քանի որ ամէն աշխարհիկ հանդէսներու ներկայ կը գտնուէր։

Արդարեւ, պարոն Բիւլֆէլտ իր տունը կը գտնուէր այդ գիշեր։ Մեծ ճաշկերոյթէ մը յետոյ նուագահանդէս մը տեղի կ՚ունենար։ Դերկոմսը չէնքին մուտքին վրայ

սպասող ծառաներէն մէկուն տուաւ այցաքարթը։ Իսկոյն առաջնորդուեցաւ փոքր սրահ մը, որ այն մեծ սալոնին քով կը գտնուէր, ուր ջութակ, տաւիղ և դաշնակ կը նուագէին։

Պարոն Բիւլֆէլտ իր հիւրերը ձգելով, դերկոմսին քով գնաց, առանց սպասցնելու զայն։

Երկու աշխարհիկ անձերը անունով ու դէմքով միայն կը ճանչնային զիրար։ Իրարու ձեռք սեղմեցին. նախ դերկոմսը սկսաւ խօսիլ.

— Պարոն, ներեցէք անպատեհ ատեն մը հոս գալուս և հիւրերէն քանի մը վայրկեան ձեզ զրկելուս համար։ Շատ ծանրակշիռ բանի մը վրայ կը դառնայ խնդիրը. գէթ ինծի և ուրիշ անձերու համար։

— Պարո՛ն, հաճեցէք նստիլ, ըսաւ սեղանաւորը, բաւական զարմացած։ Խօսեցէ՛ք, ձեզ մտիկ կ'ընեմ։

— Ձեր դրամատնակներուն մէջ Սիմոն Լիւքա անուն մանկամարդ աղջիկ մը կա՞յ։

— Այո՛, իմ մասնաւոր աղագիրս է։

— Լաւ, պարո՛ն, ահաւասիկ նամակ մը, զոր իր մայրը ստացած է քիչ մը առաջ։

Սեղանաւորը առաւ պարոն Լիւք տ'Աբբըմօնի երկարած կապոյտ թուղթը ու անոր վրայ ակնարկ մը ձգելուն պէս, գոյնը նետեց և ուժգնօրէն սարսռաց։

Դերկոմսը նշմարեց այդ գունատութիւնը և սարսուռը։ Ցանկարծ յայտնատեսութիւն մը ունենալով ըսաւ.

— Պարո՛ն, այս գիրը կը ճանչնա՞ք։

— Այո՛, պատասխանեց պարոն Բիւլֆէլտ, ոտքի ելլելով։

Լիւք շուարած, ամենափոքր շարժումն մը ընելու ատեն չունեցաւ։ Այդ միջոցին սեղանաւորը պատուհանի մը մօտեցաւ, բացաւ, ուժգնօրէն պատռեց նամակը ու հարիւր կտորներու վերածելով զայն, մութին մէջ նետեց այդ թուղթէ թիթեռնիկները։ Յետոյ տարօրինակ հանդարտութեամբ մը, պատուհանը գոցեց ու դէպի Լիւք յառաջանալով ըսաւ.

— Պարո՛ն, հարցնելիք ուրիշ բան մը ունի՞ք։

Լիւք տ'Աբբըմօն ճիգ մը ըրաւ, զինքը անդամալուծող շարժումը փարատելու համար, յետոյ զայրոյթէն խեղդուկ ձայնով մը գոչեց.

— Ինչո՞ւ այս թուղթը պատռեցիք։

Սեղանաւորը ցուրտ կերպով պատասխանեց.

— Որովհետեւ միայն ես պէտք է գիտնամ թէ ո՞վ գրած և ղրկած է այդ նամակը։

— Բայց ձեր ըրածը խայտառակութիւն է։

— Ինչպէս որ կ'ուզէք, պարոն։ Մնաց որ ի՞նչ հանգամանքով կը խառնուիք այս գործին։

Սեղանաւորը այնքան անպատկառ շեշտով մը խօսած էր որ Լիւք սարսռացին ու խօլ փափաք մը զգաց սեղանաւորին վզին փաթթուելու։

Բայց ինքզինքը զսպեց և ամենէն սաստիկ բարկութենէն աւելի ահարկու եղող հանդարտութեամբ մը մեղմօրէն բռնեց սեղանաւորին սմօքինկին օձիքէն ու խուլ ձայնով մը ըսաւ.

— Պարո՛ն, կը սիրեմ օրիորդ Սիմոն Լիւքան։ Ահա ինչու եկայ ձենէ տեղեկութիւն առնելու, երբ իր քոյրերէն մէկը ինծի տուաւ այն նամակը զոր քիչ մը առաջ պատռեցիք։ Այս տարօրինակ բանին չէի սպասեր։ Դուք գիտէք թէ ո՛վ գրած է այս կապոյտ թուղթը։ Դուք գիտէք թէ ո՛վ առեւանգած է օրիորդ Լիւքան։ Անտարակոյս, առեւանգուած է ան։ Նախ կարծեցի որ քանի մը ժամուան փախուստ մըն է, սիրա-

հարի մը հետ դուրսը ճաշելու համար...։ Բայց քիչ մը առաջ ձեր նամակը պատռելէն յետոյ կը տեսնեմ որ վաղանցիկ փախուստ մը չէ ասիկա, այլ առեւանգումի մը, անհետացումի մը վրայ կը դառնայ խնդիրը...։ Ու այս առեւանգումին հեղինակը ձեզի հետ մօտէն յարաբերութիւն ունի, քանի որ դուք փճացուցիք այն փաստաթուղթը, զոր անխոհեմութիւնը ունեցած էք մանկամարդ աղջկան յանձնելու...։ Պարոն Բիւլֆէլտ, կ'ուզէ՞ք ինծի ըսել թէ ո՛վ գրած է այն նամակը, որուն տակ «Սիմօն» ստորագրուած է։

— Ո՛չ, պատասխանեց սեղանաւորը վճռաբար։

— Պատուոյ խօսքերնիդ կու տա՞ք որ այս վայրկեանիս իսկ, ձեր ձեռքէն եկածը պիտի ընէք, Սիմօնը իր ընտանիքին վերադարձնելու համար, յարեց դերկոմսը բարկութենէն դողդոջուն ձայնով մը։

— Ո՛չ, պատասխանեց սեղանաւորը։

— Ուրեմն դուք կը պաշտպանէք այս թաքուն խայտառակութիւնը ու ձեր մեղսակցութեամբ աջակից կ'ըլլաք...։

Սեղանաւորը վարանեցաւ կարծես։ Քրտինքի խոշոր կաթիլներ կը մարգարտանային իր ճակտին վրայ ու իր մտահոգ աչքերը խոյս կու տային դերկոմսին սուր նայուածքներէն։

Սակայն սա պատասխանը տուաւ.

— Ամէն ինչ պիտի ընեմ, որպէս զի չգիտցուի այդ առեւանգումին հեղինակը, եթէ երբեք առեւանգում եղած է։ Գալով օրիորդ Լիւքայի, այսօր վճարուած է իր ամսաթոշակը։ Ինծի հետ առնչութիւն չունի անոր տուն վերադարձած չըլլալը։

Լիւք տ'Ամբրըմօն ձգեց սեղանաւորին ամօքինկին օծիքը, մէկ քայլ ետ քաշուեցաւ և թրթռուն ձայնով մը ըսաւ.

— Պարո՛ն, եթէ ասիկա անբաւական ըլլայ, հիմակուան ընելիքս վաղը հրապարակաւ պիտի ընեմ...։

Ու դերկոմսը ուժգին ապտակ մը իջեցուց պարոն Բիւլֆէլտի։

Այդ սաստիկ հարուածին տակ, սեղանաւորը գանգաչեց ու թիկնաթոռին յենարանին կռթնեցաւ, վար չիյնալու համար։

Պարոն Բիւլֆէլտ շտկուեցաւ, ամօթապարտ և անմտած ու այդ պահուն լսեց դերկոմսին սա խօսքերը.

— Պարո՛ն, ահաւասիկ նորէն ձեզի կու տամ իմ քարթս։ Կը յուսամ որ վաղը առտու ձեր բարեկամներէն երկու հոգիի այցելութիւնը պիտի ընդունիմ։ Իմ երկու բարեկամներուս պիտի ներկայացնեմ զանոնք։ Մի մոռնաք որ հրապարակաւ պիտի ապտակեմ ձեզ, եթէ հարկ ըլլայ այդ միջոցին դիմել, մենամարտի վայրը բերել տալու համար ձեզի...։

Դէպի սեղանաւորը նետուած այցաքարդը գորգին վրայ ինկաւ, մինչ Լիւք փոքր սալօնէն դուրս կ'ելլէր աթոռի մը վրայ դրած գլխարկը առնելէ յետոյ։

Պարոն Բիւլֆէլտ անձկութեամբ ականջ դրաւ, հասկնալու համար թէ այդ բանակռիւին աղմուկը լսուա՞ծ էր մօտակայ սալօնին մէջ հաւաքուած հրաւիրեալներուն կամ նախասենեակին մէջ գտնուող ծառաներուն կողմէ։

Բայց ոչ ոք լսած էր։ Ջութակները, տաւիղները և դաշնակը սէմֆոնի մը կը նուագէին միշտ ու ոեւէ անսովոր շարժում առաջ եկած չէր ծառաներուն մէջ։

Սեղանաւորը, ապահովուած, ծռելով գետնէն վերցուց քարթը ու բաճկոնակին գրպանը սահեցուց զայն։

Յետոյ ընկճուած, թիկնաթոռի մը մէջ ձգեց ինքզինքը, երկու ձեռքերով սեղմեց ճակատը ու հեծեծագին ըսաւ.

— Ա՜հ, որքա՜ն դժբախտ եմ. յանցանքը իմս է...։ Առեւանգած է զայն...։ Բայց ի՞նչպէս կրնայի նախատեսել այդ բանը...։ Ու հիմա, այդ պժգալի գայթակղութենէն ազատելու համար, որով ինծի կը սպառնայ ան, ինքզինքը ճանչցնելէն ի վեր, պէտք է որ իր ոճիրներէն փրկեմ այդ մարդը։ Պէտք է որ անոր խայտառակութեանց մեղսակիցը ըլլամ...։ Ա՜հ, ե՛րբ և ի՛նչպէս վերջ պիտի գտնէ ասիկա։

Սարսուռ մը ցնցեց սեղանաւորը։

— Հելէնի համար ամէն բանի պիտի հանդուրժեմ, մրմնջեց։

Յետոյ շտկուելով յարեց.

— Իմ բացակայութիւնս զարմանք պիտի պատճառէ։ Աշխարհիկ կեանքի տարապարհակ ժամանցները վերսկսինք; ինչպէս սուտը, կեղծիքը, երբ դառնութեամբ լեցուն է բերանը...։ Ա՜հ, եթէ Հելէնը ու Պլանշը չըլլային, ըէվոլվէրի երկու հարուածով պիտի լմնցնէի գործս։

Պարոն Բիւլֆէլտ հայելիին մէջ նայեցաւ, ձեռքը այտին քսեց մեղմօրէն, տամուկ ճակատը սրբեց ու ընկճուած երեւոյթով մը կրկնեց.

— Երթա՛նք...։

Սեղանաւորը մեծ սալօնը մտաւ այն պահուն, երբ սպասաւորը կը ծանուցանէր.

— Տիկին իշխանուհի Մօն-Նուար։

Գեղեցկութեամբ ու ադամանդներով շողշողուն այդ կնոջ երեւումին վրայ, սեղանաւոր Բիւլֆէլտ ծռեցաւ, շնորհալիօրէն համբուրելու համար անոր ձեռքը։

ԳԼՈՒԽ Դ.

ՍԻՐՈՅ ԱՆՁԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երբ այս տարօրինակ և խորհրդաւոր վէճը կը պատահէր սեղանաւորին տան մէջ, անդին Տիան ամէն տեսակ յուսահատութեան կը մատնուէր դերկոմսին տան մէջ։

Գորգին վրայ փռուած, մանկամարդ աղջիկը մտքէն իսկ չէր անցըներ ոտքի ելլել։ Կ՚արտասուէր, կը հեծկլտար ու կ՚ուզէր մեռնիլ։ Բայց սիրոյ տառապանքն ալ անսահման չէ։ Կուգայ վայրկեան մը, ուր հոգին և սիրտը կը թմրին, անձկութենէ յագեցած։ Այն ատեն մարդկային էակը վշտահար ըլլալով հանդերձ, կը վերսկսի ապրիլ ամենօրեայ կեանքը, իբր թէ իր սրտին մէջ ունեցած չըլլար յուսահատութեան ու մահուան սերմը։

Երկար ատեն արտասուելէ, հառաչելէ և հեծեծելէ յետոյ, Տիան հանդարտեցաւ։ Դժուարաւ ոտքի ելաւ։ Հայելիի մը մէջ նայեցաւ ու տեսաւ որ դէմքը աւերուն ու գունատ, աչքերը կարմրած և դաժան էին...։

Տեսակ մը հպարտութեամբ մրմնջեց.

— Պէտք չէ որ զիս այս վիճակին մէջ տեսնէ վերադարձին։ Չեմ ուզեր որ ան կարծէ թէ այս աստիճան կը տառապիմ, զինքը սիրելուս համար։

Կիսաբաց դուռ մը տեսնելով ներս մտաւ ու ինքզինքը գտաւ չքեղօրէն կահաւորուած սենեակի մը մէջ։

— Լիւքի սենեակն է, մրմնջեց Տիան, կարծես երազի մէջ։

Մանձակալը տեսաւ ու բնազդօրէն խորհեցաւ.

— Եթէ անոր անձնատուր ըլլայի այն ատեն երբ կը յայտնէր զիս սիրելը, թերեւս ճշմարտապէս սիրէր ան, առանց ուշադրութիւն դարձնելու Սիմոնին։

Սենեակէն անցաւ, առանց ծանրանալու այդ մըտածման վրայ։

Դրան թաւիշէ վարագոյրը վեր առնելով, լուսաւոր զարդախուց մը տեսաւ։

Տիան ներս մտաւ։

Վայելուչ երիտասարդի մը անհրաժեշտ եղող բոլոր առարկաներով և գործիքներով լեցուն այդ սենեակին մէջ Տիան մեքենաբար դարձաւ պչրոտ էակ մը, ամէն գեղեցիկ կիներու պէս։

Մանկամարդ աղջիկը քակեց քօրսաժը, որպէս զի վիզը ազատ ըլլայ, արցունքներէն խոնաւցած ձեռնոցները հանեց։ Յետոյ դէմքը լուաց առատ ջուրով. սանտրուեցաւ. ու գլխարկը դրաւ։ Նոյն իսկ բրնձափոշի քսուելու քաջութիւնը ունեցաւ։

Մնաց որ, այս նիւթական և մանրակրկիտ զբաղումներուն շնորհիւ, Տիան վերստացաւ այն հանդարտութիւնը, որուն պէտք ունէր և այն վճռական ու յստակատես պաղարիւնութիւնը, որ իր նկարագրին հիմը կը կազմէր, մինչ սիրտը բուռն տարփանքով մը կը տրոփէր։ Ասիկա ակներեւ հակասութիւն մըն է, որ կարծուածէն աւելի յաճախադէպ է ժողովուրդի զաւակ եղող աղջիկներուն մօտ, որոնք իրենց ապրուստը ճարելով հանդերձ, սիրոյ վայելքը ու տառապանքը կ'ունենան ազնուական կիներու պէս։

Տիան արդուզարդը աւարտելէ յետոյ, ամէն ինչ կարգի դրաւ զարդախուցին մէջ ու ծխարան դարձաւ։ Չուզեց հոն մնալ, վախնալով որ իր տուած հաստատ որոշումին մէջ կը դեգեւի։

Հազիւ թէ այն սենեակը վերադարձած, ուր այնքան տառապած էր, մանկամարդ աղջիկը լսեց որ սանդուխին վրայ գտնուող դուռը կը բացուէր ու Լիւք տ'Աբրըմօն ներս կը մտնէր ընկճուած։

Սիրահարը և Սիմոնի մրցակցուհին պահ մը իրարու երես նայեցան, առանց բան մը ըսելու իրարու ու Տիան որ կը ջանար անզգած և ցուրտ դէմք մը ունենալ, տեսաւ որ Լիւք սաստիկ կը տառապէր։ Սիմոնի սիրահարին այս տառապանքը տեսակ մը դառն հեշտանք պատճառեց Տիանի։ Սոսկալի՜ բան էր աս, բայց աւա՛ղ ստոյգ էր։

— Պարո՛ն, բան մը իմացա՞ք քրոջս մասին, հարցուց Տիան չոր շեշտով մը, զոր դիտմամբ գործածեց։

Իր զգացած բուռն յուզումներէն յետոյ, Լիւք տ'Աբրըմօն անկարող էր կեղծելու։ Բարձերով խճողուած լայն բազմոցին եզերքը ձգեց ինքզինքը ու ակներեւ վիշտով մը պատասխանեց.

— Սա միայն գիտեմ որ Սիմօն առեւանգուած է։

— Կամ թէ ինքզինքը առեւանգել տուած է, ըսաւ Տիան հեգնական ծիծաղով մը, որ նորէն չարութիւն ցոյց կուտար նախանձի հետեւանքով։

— Ա՜հ, օրիորդ, մի նախատէք ձեր քոյրը, գոչեց Լիւք ցաւագին խստութեամբ մը։

— Իրաւունք ունիք, քանի որ կը սիրէք զայն, յարեց մանկամարդ աղջիկը, դարձեալ հեգնական ծիծաղ մը արձակելով։ Լա՛ւ, առեւանգուած է ան։ Բայց գիտէ՞ք որու կողմէ։

— Շատ չանցած պիտի իմանամ, ըսաւ երիտասարդը գոռ ձայնով մը, մինչ կը խորհէր այն հետազօտութեանց վրայ զոր պիտի կատարէր սեղանաւոր Բիւլֆէլտի յաճախած ընկերութեան մէջ։

ԳԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴ

— Բայց հիմա ի՞նչ ըսեմ մայրիկին, ըսաւ Տիան։

Իր մայրը սիրող աղջկան մը ճիչն էր ասիկա. արդարեւ իր ձայնին մէջ հեգնանք չի կար, այլ անբացատրելի տխրութիւն մըն է որ ի յայտ կուգար...։

Լիւք տ'Աբրըմօն չպատասխանեց։

Երիտասարդը և մանկամարդ աղջիկը իրարու երես նայեցան նորէն։

Այդ պահուն Լիւք գաղտնօրէն զղջաց, առենօք Տիանի ըսած ըլլալուն համար. «Կը սիրեմ ձեզ...»։ Մանկամարդ աղջիկն ալ կը զղջար, դերկոմսին անսացած ըլլալուն համար։ Բայց այն ատեն Լիւք անկեղծ չէ՞ր միթէ։ Սիմօնը չէր տեսած տակաւին։ Երիտասարդը թերեւս ստած չէր, այդ ջերմագին յայտարարութիւնները ընելով։

Այսպէս կը խորհէր մանկամարդ աղջիկը։ Ու այս մտածումը ունենալով իր սրտին մէջ ահարկու ատելութիւն մը կը զգար Սիմօնին դէմ, որ այդ մարդուն սէրը խլած էր իրմէ։

Դերկոմսը կը կռահէր Տիանի այս մտածումները և անոր ատելութիւնը իր քրոջ դէմ։

Երկուքն ալ անձկութեամբ մը կը չարչարուէին, որ իր պատճառներուն մէջ տարբեր, այլ արդիւնքներուն մէջ համանման էր։ Սիրոյ անձկութիւնը վայրագ նախանձի մը խառնուած էր։ Տիան կը նախանձէր Սիմօնէն, որովհետեւ իր քոյրը Լիւքի կողմէ կը սիրուէր։ Իսկ Լիւք կը նախանձէր այն անծանօթէն, որուն հետ Սիմօն խօսք տուած էր սիրայօժար կամ ակամայ։

Անգութ ճակատագիրը ուզած էր որ Տիան և Լիւք սիրոյ մանուածապատ արահետներուն մէջ առաջին քայլերը առած ատեննին վշտահար ըլլային իսկոյն։

Նոյն բանն էր Սօլանժի համար, քանի որ ոչ մէկ բան անոր գաղտնիքը երեւան հանած չէր..։ Մօտաւոր ապագան քօղազերծ պիտի ընէր զայն...։

— Ես կ'երթամ, ըսաւ Տիան յանկարծ։

— Ո՞ւր, հարցուց Լիւք, մղձաւանջէ մը արթնցած կարծես։

— Տուն կ'երթամ։

— Ի՞նչ պիտի ըսէք ձեր մօր։

— Չեմ գիտեր... բայց ըսելիք բան մը պիտի գտնեմ... տունէն դուրս ելած պահուս նուաղած էր։ Նոր յուզում մը պատճառ պիտի ըլլայ իր մահուան, քանի որ սրտի հիւանդութիւն ալ ունի...։ Հետեւաբար անոր պիտի ըսեմ որ Սիմօն կ'աշխատի...։

— Ձեր մայրը պիտի հարցնէ թէ ինչո՞ւ Սիմօնին հետ չէք վերադարձած...։ Ան չպիտի հաւատայ ձեր խօսքին...։

— Աստուա՛ծ իմ, իրաւացի՛ է ձեր ըսածը...։ Ան չպիտի հաւատայ իմ խօսքիս...։ Ուրեմն ի՞նչ ընելու է հիմա...։

Որդիական սէրը իր սիրային նախանձէն ուժ առնելով գոչեց.

— Օ՛հ, սա Սիմօնը, ան պատճառ պիտի ըլլայ մօրս մահուան։

— Տիա՛ն, ըսաւ Լիւք ծանրախոհ շեշտով մը, ձեր քրոջ հանդէպ անիրաւ մի ըլլաք։ Դուք պէտք չէ Սիմօնը ամբաստանէք, որքան ատեն որ ճշդիւ չէք գիտեր անցած դարձածը։

Եւ որովհետեւ Տիան դէշ խօսք մը պիտի ընէր դարձեալ, դերկոմսը փութաց աւելցնել.

— Մտիկ ըրէ՛ք, Տիան, չէք կրնար տուն դառնալ և ձեր մօր առջեւ ելլել, առանց հետերնիդ ու-

նեննալու Սիմոնը։ Ես գաղափար մը յղացայ, որ առնուազն քսանըչորս ժամուան համար պիտի կարգադրէ ամէն ինչ։

— Ի՞նչ գաղափար։

— Ահաւասիկ։ Նամակ մը պիտի գրէք ձեր մօր ու անոր մէջ պիտի ըսէք թէ ուրիշ պաշտօնէուհի մը գրած էր մեքենագիրներուն կողմէ ղրկուած հեռագիր-նամակը. այսպէս պիտի բացատրուի թէ ձեր մօր ստացած նամակը Սիմոնին գիրովը չէ։

— Լա՛ւ։ Յետո՞յ։

— Պիտի աւելցնէք թէ առենը ուշ ըլլալուն, դուք ընդունած էք պարոն Բիւլֆէլտի առաջարկը։ Տիկին Բիւլֆէլտ ձեզի և Սիմոնին սենեակ մը տրամադրած կ՚ըլլայ Լաֆիթ փողոցի իր տան մէջ։ Անշուշտ խորհած ըլլալու էք որ աւելի հեշտ է Բարիզի մէջ պառկիլ Սիմոնի հետ, քան թէ Մօնրէօյլ դառնալ գիշերանց։ Հիմա պիտի արթնցնեմ իմ սենեկապանս։ Օթօ մը նստելով ձեր նամակը տուն պիտի տանի։ Հոն Սօլանժի առջեւ, որ նամակը պիտի ստանայ, ինքզինքը պիտի ներկայացնէ իբր ծառայ պարոն Բիւլֆէլտի...։ Ձեր մայրը ոեւէ կասկած չպիտի ունենայ ձեր գիրը ճանչնալուն պէս։ Սա միակ իրողութիւնը թէ դուք Սիմոնին հետ կը գտնուիք, կատարեալ վստահութիւն պիտի ներշնչէ անոր։

Պահ մը լռութիւն տիրեց։

— Իսկ ես ի՞նչ պիտի ընեմ, յարեց Տիան, ակներեւ վրդովումի մը մատնուած։

— Դո՞ւք...։ Ահաւասիկ իմ սենեակս... ձեզի կը պատկանի...։ Իսկ ես դուրս պիտի ելլեմ, քննութիւն մը կատարելու համար Սիմոնի մասին։

— Կ՚ուզէ՞ք որ այս անկողնին մէջ պառկիմ, քո-

չեց Տիան, մինչ արեան ալիք մը կը կարմրցնէր իր դէմքը։

— Ինչո՞ւ չէ, յարեց Լիւք տ՚Աբրըմօն խիստ ծանրախոհ շեշտով մը։

Նորէն քանի մը վայրկեան լուռ մնացին, զիրենք վրդովող բոլոր մտածումներէն ու վիշտերէն նեղուած։

— Թուղթ և գրիչ տուէք ինծի, ըսաւ Տիան։ Մօրս նամակ պիտի գրեմ։

Մինչ Լիւք ձեռքը կ՚երկարէր Տիանի, անշուշտ շնորհակալութիւն յայտնելու համար անոր ցոյց տուած վստահութեան մասին, մանկամարդ աղջիկը իր մէջ զգաց իր տուած որոշումէն աւելի զօրաւոր եղող բնազդական ու ամենազօր բան մը։

Տիան բռնեց դերկոմսին ձեռքը, ջղաձգօրէն սեղմեց զայն ու Լիւքի կուրծքին վրայ ինկաւ, դէմքը արցունքներով ողողուն ու շրթունքը դողդոջուն, մինչ տարփագին շեշտով մը կը մրմնջէր.

— Օ՜հ, Լիւք, կը սիրեմ քեզ, կը սիրեմ քեզ։

Լիւք մինչեւ իր էութեան խորը վրդովուեցաւ սիրոյ այդ պոռթկումին առջեւ։ Ան բնաւ մտքէն չէր անցուցած թէ Տիան այդքան խորունկ և ուժգին տարփանքով մը կը սիրէր զինքը։

Մէկ ակնթարթի մէջ, Լիւքի աչքին առջեւ պատկերացաւ ամբողջ անցեալը ու մտաբերեց այն նուազ զգայական քան ֆիզիքական սէրը զոր զգացած էր Տիանի նկատմամբ... բայց Սիմոնը տեսնելուն վրայ, երիտասարդը անոր կրտսեր քոյրը սիրած էր բացարձակ տարփանքով մը, որ իր առաջին տենչանքները մոռցնել տուած էր...։

Բայց հիմա՞...։

Մինչ Տիան երիտասարդին կուրծքին վրայ կը սեղ-

մուէր ցաւագին սիրոյ մը հեծեծուն ու տարփատենչիկ նախանձով մը դողդոջուն, Լիւք մոռցաւ Սիմոնը, զոր պահ մը առաջ կ'ուզէր փնտռել, այն Սիմոնը որ իրեն մոռցնել տուած էր իր առաջին տենչանքները...։

Տիան կը սեղմէր դերկոմսը։ Այս վերջինն ալ սեղմեց մանկամարդ աղջիկը, անոր նայեցաւ ու պարտուեցաւ։

Արդարեւ, Տիան ո՜րքան գեղեցիկ էր այդ պահուն։ Թափանցիկ տժգունութիւն մը ունեցող իր դէմքը աւելի կը կենդանացնէր իր գոց աչքերուն կապոյտ շրջանակը։ Իր շէկ ու հիանալի մազերը ոսկի փայլով մը կը շողային ելեկտրական լամբարներու լոյսին տակ ու իր պարանոցին վրայ կը տարածուէին, սպիտակ ու անբիծ վիզը շրջանակելով, որ ուռեցած էր հեծկլտուքներէն։

Լիւք տ'Աբրըմօն խելայեղ դարձած, Տիանի պէս գոչեց.

— Կը սիրե՜մ քեզ, կը սիրե՜մ քեզ։

Ու շրթունքները փակցուց Տիանի շրթունքներուն վրայ։

Մոռնալով Սիմոնը, մոռնալով տիկին Լիւքայի ղրկուելիք նամակը ու իր անձկութեններէն վայրկենապէս ազատած, Լիւք տ'Աբրըմօն դէպի իր սենեակը քաշեց տարաւ հրապուրիչ աղջիկը, երջանիկ ու մարմըրուն վիճակի մէջ։

Երբ Լիւք դուռը բրտօրէն գոցեց կիսով մը, Տիան չարաշուք կնոջ մը դիւային ժպիտը ունեցաւ եւ իր աչքերը շողացին հպարտութեամբ ու սիրով։

Տիան յաղթական, տարփանքի խոյանքով մը գոչեց.

— Դուն իմս ես, Լիւք, դուն իմս ես։

— Այո՛, պատասխանեց երիտասարդը սարսռուն։

Ու դերկոմսը դողդոջուն ձեռքով մը մարեց ելեկտրական լոյսը։

ԳԼՈՒԽ Ե.

ԱՌԱՋԻՆ ՋՈՀԸ

Այդ միջոցին, Մօնրէօյլ-սու-Պուայի փոքր տան մէջ, Սօլանժ եւ տիկին Շարլ, մտահոգութեան մատնուած, տիկին Լիւքան կը խնամէին։

Տարաբախտ մայրը գրեթէ երկու ժամ նուաղած մնաց։ Այդ երկար նուաղումը չարագուշակ կը թուէր տիկին Շարլի։

— Երբ սթափի, չըլլայ որ արտասուէք, ըսաւ բարի կինը, Սօլանժի ուղղելով իր խօսքը։ Պէտք է հանդարտ երեւալ, յոյս ներշնչել, անոր ըսել թէ Տիան փնտռելու գացած է Սիմոնը եւ թէ երկուքը միասին շուտով պիտի վերադառնան։

Արդարեւ, տիկին Լիւքա աչքերը բանալուն եւ յիշողութիւնը վերստանալուն պէս, գոչեց.

— Ո՞ւր է Սիմոնը...։

Սօլանժ որոշեալ պատասխանը տուաւ, իր մայրը գգուելով ու մեղմօրէն համբուրելով զայն։

Բայց մանկամարդ աղջիկը խօսած պահուն թաքուն վախեր կ'ունենար, որովհետեւ գիտէր թէ Տիան կը նախանձէր Սիմոնէն դերկոմս տ'Աբրըմօնի համար ու անդրանիկ քրոջ բուռն եւ տարփատենչիկ նկարագիրը շատ վախ կը պատճառէր իրեն։

Հոգեվարքները անսովոր յստակատեսութիւն մը կ'ունենան։ Կարծես թէ մահուան մերձեցումը անոնց

կ՚ընծայէ յայտնատեսութիւն մը։ Տիկին Լիւքայի մահը մօտալո՞ւտ էր միթէ, կամ թէ իր մայրական սիրոյն շնորհիւ հազուադէպ պայծառամտութի՞ւն մը ցոյց կու տար։

Երբ Սօլանժ իր խօսքը վերջացուց, տիկին Լիւքա ընկճուած երեւոյթով մը ըսաւ.

— Ամէն ինչ չես ըսեր ինծի, Սօլանժ։ Գիտես կամ կը կասկածիս թէ ուր կը գտնուի Սիմոն։

Սօլանժի գոյնը նետեց ու դող մը ցնցեց ամբողջ մարմինը։ Տիկին Շարլ օգնութեան հասաւ մանկամարդ աղջկան։

— Սիրելի բարեկամուհիս, պարապ տեղը ինքզինքնիդ մի չարչարէք, ըսաւ տիկին Շարլ, խօսքը հիւանդին ուղղելով։ Տիան Բարիզ գացած է, պարոն Բիւլֆէլտի մօտ, իր հետ բերելու համար Սիմոնը։

— Տոմսակին գիրը անորը չէր ըսաւ մայրը։

— Ի՞նչ կ՚ըլլայ, պատասխանեց տիկին Շարլ։

Ազնիւ կինը իր կարեկցութենէն թելադրուած այնպիսի բացատրութիւն մը տուաւ որ կարելի էր հաւատ ընծայել անոր։

— Ինչպէս յայտնի է, այդ օրիորդները պարոն Բիւլֆէլտի մօտ աշխատելու վրայ էին։ Եւ որովհետեւ անոնցմէ ոմանք գիշերն ալ պիտի աշխատէին, մէկ հոգի միայն գրած է այդ տոմսը ու միւսները ստորագրած են. ահա եղածը։ Օ՜հ, սիրելի բարեկամուհիս, մի մտահոգուիք...։ Խմեցէք ասիկա, որպէս զի ինքզինքնիդ գտնէք։ Կրնաք հանդարտօրէն սպասել ձեր աղջիկներուն վերադարձին։

Ու տիկին Լիւքայի շրթունքներուն երկարեց դգալ մը, որուն մէջ լեցուցած էր տունէն բերած սրուակի մը վարդագոյն հեղուկը. հանդարտեցուցիչ

դեղ մըն էր ու ան իբր բարեգութ կին, միշտ իր քով ունէր այդ դեղէն։

Տիկին Լիւքա հլուօրէն խմեց։ Մեծ հառաչ մը արձակելով, գլուխը բարձին վրայ ձգեց ու մեղմօրէն հեծկլտաց։

— Օ՜հ, սիրտս ո՛րքան կը ցաւի, ըսաւ տիկին Լիւքա։

Երկու ձեռքերը սրտին վրայ դրաւ ու աչքերը փակեց. կարծես քնանալ կ՚ուզէր։

Տիկին Շարլ և Սօլանժ անկողնին առջեւ նստան։

Ժամը տասնըմէկին մօտեցած էր։

Տիկին Շարլ, որ Սօլանժի կասկածներէն տեղեկութիւն չունէր ու անկեղծօրէն կը հաւատար նամակին մէջ առաջ բերուած պատճառներուն, կը խորհէր թէ Տիան և Սիմոն քիչ յետոյ պիտի վերադառնային։

Բայց Սօլանժ ուրիշ մտածումներու անձնատուր, մահացու մտահոգութիւններ կ՚ունենար։

Առանց խօսելու, կը սպասէին անոնք։

Ժամը տասնըմէկ հնչեց քովի սենեակին շըմինէին վրայ դրուած համեստ ժամացոյցը. յետոյ տասնըմէկուկէս հնչեց։

Գալով Սօլանժի, ամենամեծ դժբախտութիւններէ վախնալով, գերմարդկային ճիգեր կ՚ընէր, կոկորդը խեղդող հեծկլտուքները զսպելու համար։

Յետոյ կէս գիշերին առաջին հարուածը հնչեց, որուն յամրաբար յաջորդեցին միւս տասնըմէկ հարուածները։

Երբ վերջին հարուածը թնդաց, տիկին Լիւքա աչքերը բացաւ ու աննկարագրելի յուսահատութեան չեչտով մը յայտարարեց.

— Տակաւին չեն վերադարձած...։ Տիան չէ կրցած

Սիմոնը գտնել... ու ես պիտի մեռնիմ, առանց ողջագուրելու իմ աղուորիկ զաւակս, իմ սիրելի աղջիկս...։

Ու երկու արցունքներ հոսեցան թառամած այտերուն վրայ։

Այս խօսքերուն վրայ, տիկին Շարլ ոտքի ելաւ, մինչ Սօլանժ չկարենալով ինքզինքը զսպել, ձեռքերուն մէջ կը ծածկէր դէմքը ու ջղաձգական հեծկլտուքներով կը պոռթկար։

Տիկին Շարլ հիւանդ կնոջ վրայ ծռելով ահաբեկեցաւ անոր աւերուն դիմագիծերէն...։

Ան քննեց տիկին Լիւքայի աչքերը, մտիկ ըրաւ սրտին բաբախումները և փութկոտ որոշումով մը Սօլանժը ճաշասրահ տարաւ և մեղմաձայն ըսաւ անոր.

— Զաւակս, արիութիւն ունեցէք։ Եթէ երբեք Տիան և Սիմօն մէկ ժամէն չվերադառնան կամ բարի լուր մը չբերեն, փրկարար հակազդեցութիւն մը գործելու համար հիւանդ սրտին վրայ, ձեր մայրը չկրնար ապրիլ։

— Օ՜հ։

— Զօրաւոր եղէք։ Վերարկու մը հագէք, վզի թաշկինակ մը դրէք ու տօքթ. Լուի Մէնարի տունը փութացէք։ Շուտ ըրէք...։

Վերահաս դժբախտութիւնը Սօլանժի մէջ արթընցուց պարտականութեան զգացումը։

Մանկամարդ աղջիկը բէնեուարին վրայէն վերարկու մը հագաւ ու առանց առնելու վզի թաշկինակը, տունէն դուրս խոյացաւ։

Տօքթ. Լուի Մէնար երիտասարդ բժիշկ մըն էր, տարիէ մը ի վեր Մօնրէօյլի մէջ հաստատուած. իր հմտութեան, հեզահամբոյր ընթացքին ու վեհանձնութեանը շնորհիւ մեծ համարում կը վայելէր։

Տիկին Շարլի ազգականն էր։ Սօլանժ լաւ կը ճանչնար զայն և յաճախ անոր կը հանդիպէր Հանրային Խնամատարութեան քննիչ տիկին Շարլի տունը։

Այդ բժիշկը նոր տան մը առաջին յարկը կը բնակէր։

Սօլանժ հազիւ հինգ վայրկեան սպասեց։

Դուռը բացուեցաւ ու բժիշկը երեւան եկաւ օդային կազով լուսաւորուած անդաստակին մէջ։

Իր գիշերանոցին վրայէն աճապարանքով հագած էր բիժամա մը, մազերը խառնափնթոր ու աչքերը քունէն ծանրացած էին։

Իսկոյն ճանչցաւ Սօլանժը ու կարմրեցաւ, իր հագուստին ու երեւոյթին համար ամչնալով թերեւս։

Բայց մանկամարդ աղջիկը բան մը չնշմարեց։

— Պարոն Լուի, շուտով եկէք, մայրիկը ծանր հիւանդ է, ըսաւ Սօլանժ ընտանութեամբ, որուն մեքենաբար վարժուած էր տիկին Շարլի տունը...։

— Սրտի՞ հիւանդութիւն է։

— Այո՛։

— Ներս մտէք, օրիորդ։ Երեք վայրկեանէն պիտի հագուիմ ու ձեզի պիտի ընկերակցիմ։

Տօքթ. Մէնար ձգեց որ մանկամարդ աղջիկը աթոռի մը վրայ նստի ու ինք անհետացաւ. քիչ յետոյ եկաւ օձիքը դարձած վերարկու մը հագած, կակուղ գլխարկ մը դրած, ձեռքին մէջ ունենալով պայուսակ մը։

— Ճամբայ ելլենք, ըսաւ բժիշկը լակոնաբար։

Մութին մէջ քալած ատեննին Տօքթ. Մէնար օդային կազի կտուցի մը տակ նշմարեց որ Սօլանժի խոշոր աչքերը արցունքով լեցուած էին։

Օրիորդ, մի վշտակրիք, ըսաւ բժիշկը այնպիսի

ձայնով մը, որ բարութեամբ տոգորուած էր թերեւս։ Վաղանցիկ նոպայ մըն է հաւանաբար։ Բայց պատճառը ի՞նչ է։

Սօլանժ խրողութիւնը պատմեց քանի մը կցկտուր բառերով։ Երիտասարդ բժիշկը չպատասխանեց. տուն հասած էին արդէն։

Տօքթ. Մէնար ներս մտաւ արագօրէն ու մտահոգ նայուածք մը ուղղեց տիկին Շարլի, որ տխուր նայուածքով մը պատասխանեց ու տիկին Լիւքայի վրայ ծռեցաւ։

Հիւանդը անշարժ ու անզգայ կը մնար, աչքերը տարտամ, դէմքը աւերուն։

Տիկին Լիւքա չնշմարեց իսկ բժիշկին ներկայութիւնը։

Տօքթ. Մէնար երկարօրէն զննեց խեղճ կինը, կրծաչափով քննեց սիրտը ու հասակը չափելով, տիկին Շարլի ըսաւ մեղմաձայն.

— Սրտին գերաճումը մեծ է. ալ աւելի կը կընճռոտի երակախցումով մը...։ Վախճանը մօտ է..։ Ընելիք բան չկայ...։ Քանի մը ամիսէ ի վեր կը նախատեսէի արդէն...։ Սաստիկ յուզում մը ունենալուն պէս այս վիճակին պիտի մատնուէր...։

Արդարեւ, հոգեվարք կնոջ գունատ շրթունքները հազիւ մրմունջներ կ՚արտասանէին...։

Տիկին Շարլ քովի սենեակը տարաւ արտասուաթոր Սօլանժը ու դուռը փակեց։

Բժիշկը առանձին մնաց անկողնին քով։

Մարդկային տառապանքին ու մահուան հանդէպ սոսկալի տխրութեամբ մը լեցուած, Տօքթ. Մէնար տեսաւ որ հիւանդը շուտով կ՚աւանդէր իր հոգին...։

Մահուան մօտ, խեղճ մայրը քիչ մը ուժ առաւ ու կեանքի յստակատեսութիւնը ունեցաւ...։

Խոժոռ աչքերը բացաւ, կէս մը տեղէն ելաւ ու որոշապէս մրմնջեց.

— Տիան... Սօլանժ... հսկեցէք Սիմօնին վրայ.. ազատեցէք զայն։ Ա՜հ, Տէր Աստուած, Տէր Աստուած, կորստեան մատնուած է ան... կորստեան մատնուած է ան... իսկ ես...։

Յետոյ լսուեցաւ սոսկալի անձկութեան ճիչ մը, յուսահատական կոչ մը։

— Սիմօ՜ն, Սիմօ՜ն։

Յեղակարծ հռնդիւն մը և ահա խեղճ կնոջ գլուխը ինկաւ բարձին վրայ։

Տիկին Լիւքա մեռած էր։ Ամենէն աւելի սիրած աղջիկը իր մահուան պատճառ եղած էր անգիտակցօրէն։

Բժիշկը, խորապէս յուզուած, ծռեցաւ ու ականջը դրաւ տիկին Լիւքայի կուրծքին վրայ։

Գլուխը վեր առնելով մրմնջեց.

— Լմնցա՜ծ է։

Երկիւղածօրէն ու յամրօրէն գոցեց մեռելին աչքերը։ Իր ճակատը մտածումներով ծանրաբեռնուած, նայուածքը խիստ ու ձեռքը քիչ մը դողդոջուն էր։

Այդ ցաւագին պարտականութիւնը կատարելէ յետոյ, կամաց ձայնով մը ըսաւ.

— Ինչ յուսահատութեան պիտի մատնուին Սիմօնը և Տիանը, երբ տուն վերադառնան։ Խեղճ աղջիկները կեանքի մէջ առանձին պիտի մնան այլեւս...։ Գէթ անոնցմէ մէկը երկար ատեն առանձին չպիտի մնայ...։ Սիրելի՜ Սօլանժ։

ԳԼՈՒԽ Զ.

ՄԵՌԵԱԼԻՆ ՈՒՐՈՒԱԿԱՆԸ

Սօլանժ մինչեւ առտու ընկճուած մնաց յաւիտենապէս աչքերը փակած մօրը սնարին քով։ Վիշտը կէս անգիտակից վիճակի մը մատնած էր մանկամարդ աղջիկը։

Անոր մօտ, տիկին Շարլ կ'աղօթէր ծնրադիր։

Մօնրէօյլի քաղաքապետարանը բացուելուն պէս, Տօքթ. Մէնար կատարեց հարկ եղած գործողութիւնները։

Ամէն ինչ կարգի դնելէ յետոյ, Մէնար մեռեալին տունը գնաց։ Սօլանժ և տիկին Շարլ ճաշասրահին մէջ կը գտնուէին։

Մանկամարդ աղջիկը աղեկէզ վշտով մը լեցուած իր խոշոր ու սեւ աչքերը ուղղեց երիտասարդ բժիշկին, որ այնքան մեծ անձնուիրութիւն ցոյց տուած էր։

— Շնորհակալ եմ, պարոն Լուի, ըսաւ Սօլանժ, ընկճուած ձայնով մը։ Բայց աւելի ծանր ծառայութիւն մը պիտի խնդրեմ ձենէ։

Տօքթ. Մէնար կռահեց։

— Կ'ուզէք որ Տիանը և Սիմօնը դիմաւորեմ ու անոնց իմաց տամ. ըսաւ բժիշկը։

Սօլանժ ոտքի ելաւ, յանկարծ իր ուժը վերստացած, խորհելով այն սպառնալից գաղտնիքին վրայ, որ իր մէջ կը բովանդակէր Տիանի բացակայութիւնը ու Սիմօնի անհետացումը։ Յետոյ յարեց.

— Պէտք է խոստովանիմ որ հաւատ չեմ ընծայեր

Սիմօնի առած բերած պատրուակին։ Երէկ, Պանք Բիւլֆէլտի մէջ չէ աշխատած ան... և ես...։

Բայց կասկարմիր կտրած, վարանեցաւ. չէր ուզեր արտասանել այն խօսքերը, որոնք շրթունքներուն վրայ կը սեղմուէին։

— Խօսեցէ՛ք, զաւակս, ըսաւ տիկին Շարլ սիրալիր շեշտով մը ու անոր ձեռքը բռնեց։ Պէտք է ըսէք ինչ որ կը խորհիք...։

Մանկամարդ աղջիկը բժիշկին նայեցաւ։ Ու իրմէ վեց տարու աւելի մեծ եղող այդ բարեկամին աչքերուն մէջ տեսաւ յարգալից և շատ քաղցր արտայայտութիւն մը, զոր մինչեւ այն ատեն չէր նշմարած։ Սօլանժ ալ աւելի կարմրեցաւ ու արտեւանունքը կէս մը խոնարհած, աւելի ցած և աւելի վարանոտ ձայնով մը ըսաւ.

— Կարծեմ թէ Սիմօն և Տիան սիրահարուած ու նախանձոտ են... Սիմօն մատաղատի, խիստ դիւրահաւան ու շատ միամիտ աղջիկ մըն է. ասկէ զատ, քիչ մըն ալ անխոհեմ ու տաք գլուխ է...։ Կը վախնամ որ Սիմօնը մոլորեցուցած ըլլան...։ Կը վախնամ որ Տիան ուղղակի գացած ըլլայ անոր տունը որ...։

Լուի Մէնար հասկցաւ թէ Սօլանժի ո՛րքան դժնդակ կը թուէր այդ բաները ըսել իր կրտսեր ու երեց քրոջ մասին...։ Արդէն իսկ բաւական բան իմացած էր, գործելու համար...։ Կը մնար վերջին ճշգրիտ ցուցմունք մը։ Սօլանժի խօսքը ընդմիջելով ըսաւ.

— Այդ երիտասարդին անունը ի՞նչ է։

— Լիւք տ'Աբրըմօն, պատասխանեց Սօլանժ։

— Հասցէն գիտէ՞ք։

— Մարպէօֆ փողոց, թիւ 58։

— Հա՛, հոն պիտի երթամ։ Եթէ բան մը չիմա-

նամ, Գանք Բիւլֆէլտ պիտի հանդիպիմ։ Եթէ երբեք հոն ալ չգտնեմ ձեր քոյրերը, Ընդհանուր Ապահովութեան պետը տեսնելու պիտի երթամ, որպէս զի ոստիկանութիւնը հարկ եղած հետազօտութիւնները կատարէ։ Յետոյ իսկոյն պիտի վերադառնամ։

— Այո՛, յարեց Սօլանժ ու աչքերը վեր առնելով, ձեռքը բժիշկին երկարեց։

Մէնար մանկամարդ աղջկան ձեռքը բռնեց ու վճռական և յարգալից շարժուձեւով մը շրթունքներուն տարաւ, մինչ տիկին Շարլի աչքերը կը տամկանային։ Այս վերջինը ջանաց իր փղձկումը զսպել, ետին դառնալով։

Յետոյ բժիշկը Բարիզ մեկնեցաւ ու Սօլանժի ցոյց տուած հասցէին դիմեց։ Հոն, սենեկապան մը դուռը բացաւ։ Այդ մարդը գծաւոր բաճկոնակ մը հագած ու թեւերը սոթտած էր, իսկ ձեռքը փետրաւել մը ունէր, յարկաբաժնին ամենօրեայ արդուզարդովը զբաղած էր ան։

— Պարոն տ'Աբրըմօն հո՞ս է, հարցուց երիտասարդ բժիշկը։

Պարոն դերկոմսը պառկած է տակաւին, պատասխանեց ծառան։

— Սակայն պէտք ունիմ անմիջապէս զայն տեսնելու խիստ կարեւոր գործի մը մասին, յայտարարեց Մէնար չոր շեշտով մը։

— Պարոն, պատուէր ստացած եմ ժամը տասնըմէկէն առաջ պարոն դերկոմսին սենեակը երբեք չմտնելու, ինչ որ ալ ըլլայ շարժառիթը։

— Բարեկամս, ըսաւ Մէնար, պէտք է որ հիմա տեսնեմ պարոն տ'Աբրըմօնը։ Իր սենեակը մտէք և քարթս անոր տուէք։ Ներողութիւն խնդրեցէք անկէ, ըսելով թէ շատ պնդեցի։

Ու իր քարթը սենեկապանին տալով, մեղմօրէն հրեց զայն։

Սենեկապանը ոեւէ դիմադրութիւն չըրաւ, որովհետեւ բժիշկը գրպանէն պանքնոտ մը հանած ու անոր ձեռքին մէջ սահեցուցած էր։

— Հիմա կ'երթամ...։ Պարոնը կրնայ ծխարանին մէջ սպասել։

Մէնար հոն մտաւ։

Առաջին բանը որ աչքին զարկաւ, կնոջական գլխարկ մըն էր, կարասիի մը վրայ դրուած։ Երիտասարդ բժիշկը իսկոյն ճանչցաւ զայն, յաճախ զայն տեսած էր տիկին Լիւքայի մեծ աղջկան գլխուն վրայ։

— Տիանի գլխա՛րկն է, բացագանչեց մեղմաձայն։

Ու մօտէն քննելով գլխարկը, յարեց.

— Բայց այո՛, չեմ սխալիր...։ Ուրեմն Տիան հոս է...։ Իսկ պարոն տ'Աբրըմօն պառկած է, սենեկապանին ըսածին նայելով...։ Մանկամարդ աղջիկը հոս է... գիշերը անցուցած է այս յարկաբաժինին մէջ, այդ պարոնին գիրկը, մինչ մայրը հոգեվարք վիճակի մէջ կը գտնուէր ու կը մեռնէր...։ Բայց Սիմօնը ո՞ւր է...։

Այս սոսկալի ենթադրութիւնները չափազանց վրդովեցին Մէնարի միտքը. ան ըմբռնեց որ պէտք է իր պաղարիւնը պահէր այդ սարօրինակ պարագաներուն մէջ։

Բժիշկը հեռացաւ գլխարկին քովէն ու կռնակը անոր դարձուց, այնպէս ձեւացնելով թէ ապակեպատ գեղեցիկ մատենադարանի մը մէջ շարուած գիրքերու կողքերը կը կարդար։

Այդ միջոցին ծառան մեղմիկ կը զարնէր իր տիրոջ սենեակին այն դուռը, որ ճաշասրահին վրայ կը նայէր։

— Մտէ՛ք, պատասխանեց խուլ ձայն մը։

Սենեկապանը բացաւ դուռը ու տեսաւ որ դերկոմսը բիժամա մը հագած, մահճակալին քով թիկնաթոռի մը մէջ նստած էր։ Մահճակալին մէջ կին մը տարածուած էր. վերմակը կը շրջագծէր անոր մարմինը ու գլուխը՝ շիկագոյն մազերու լուսապսակով մը շրջանակուած, որոշապէս կը տեսնուէր բարձին վրայ։

Առաջին անգամ չէր որ սենեկապան Ֆիրմէն առտուն իր տիրոջ անկողնին մէջ պառկած կին մը կը գտնէր։ Սակայն դերկոմսն ալ անկողնին մէջ կը տեսնէր սովորաբար։ Այն ատեն տէրը վերմակին մէկ մասը կը ծածկէր գիշերային ընկերուհիին վրայ ու խնդալով կը գոչէր.

— Երկու շոքոլա, Ֆիրմէն։

Այդ առտու, բացառաբար, Լիւք տ'Աբբըմոն անկողնին մէջ չէր գտնուեր ու զուարթ երեւոյթ մըն ալ չունէր, ուստի երկու շոքոլա չապսպրեց, այլ խուլ ձայնով մը ըսաւ, դէմքը գունատ, աչքերը կարմրած ու սեւածիր.

— Ինչո՞ւ ժամը տասնըմէկէն առաջ ներս մտար։ Ուշադրութիւն, աղմուկ մի հաներ...։ Ի՞նչ է մատներուդ մէջ բռնած թուղթդ։

— Պարոն դերկոմս, ասիկա քարթն է պարոնի մը, որ շատ կը պնդէ, ձեզ անմիջապէս տեսնելու համար, պատասխանեց Ֆիրմէն, չափազանց զարմացած ու քիչ մը մտահոգ։

Լիւք անհանգստութեան մատնուած, սենեկապանին խօսքը ընդմիջեց, կրկնելով.

— Անմիջապէ՛ս։

— Այո՛, պարոն դերկոմս։

— Ի՞նչ կ'ուզէ։

— Ան ըսաւ թէ շատ ծանրակշիռ խնդիրի մը համար եկած է։

Դերկոմսը քարթին նայելով քրթմնջեց.

— Լուի Մէնար, բժիշկ... չեմ ճանչնար այս մարդը։

Բայց իսկոյն հասակը շտկեց, քարթին անկիւնը կարդացուած անունը մրմնջեց.

— Մօնրէօյլ-սու-Պուա...։ Օ՜հ, օ՜հ...։

Տիանին նայեցաւ, որ միշտ կը քնանար կարծես...։ Քարթը ձեռքին մէջ բռնած, վարանոտ ու շուարուն երեւոյթ մը ունէր...։

Առանց խորհելու, Ֆիրմէն քարթը դրած էր սենեակին մէջտեղը գտնուող փոքր սեղանի մը վրայ։

— Ես հիմա կուգամ։ Դուն դուրս ելիր, ըսաւ դերկոմսը։

Երբ առանձին մնաց Լիւք հայելիւոր դարանին առջեւ քիչ մը կոկեց մազերը, բիժաման կոճկեց, սեղանի մը վրայէն թաշկինակ մը առնելով շփեց աչքերը ու ծխարան մտաւ, որ ուղղակի կը հաղորդակցէր ննջասենեակին հետ։

Դերկոմսը յառաջացաւ դէպի բժիշկը։ Իր սիրտը յուզումէն կը տրոփէր։ Անձկութեամբ կը խորհէր թէ ինչ պատահած էր։ Ակներեւօրէն ջղագրգռուած, Լիւք տ'Աբբըմոն խուլ ձայնով մը ըսաւ բժիշկին.

— Պարոն, դուք Մօնրէօյլ-սու-Պուայէն կուգաք. այն նախազգացումն ունիմ թէ տիկին Լիւքայի... օրիորդ Սիմօնի վրայ պիտի խօսիք...։ Շուտ ըսէք, ի՞նչ կայ...։ Ցած ձայնով խօսեցէք։

Ու դերկոմսը արտայայտիչ նայուածք մը ձգեց սենեակին դրան վրայ։

Երկու երիտասարդները, որոնք կը կարծէին թէ

Տիան քնացած էր, շատ տռամաթիք տեսարան մը կը պարզէին իրենց զսպուած շարժումներով և խուլ ձայներով։

Լուի մենար իր կապոյտ, անկեղծ ու վառվռուն աչքերը սեւեռեց դերկոմսին մտահոգ և քիչ մը զարհուրած աչքերուն վրայ։

Ու բնազդաբար գուշակելով ճշմարտութեան մէկ մասը, հասկցաւ որ կացութիւնը պէտք է շուտով լուսաբանուէր, որպէս զի եղերական չդառնար։

Մէնար պարզօրէն ըսաւ.

— Տիկին Լիւքա մեռա՛ւ։

— Մեռա՛ւ։

Կարծես շանթահար եղած, Լիւք ետ քաշուեցաւ պաժան աչքերով, սաստիկ սարսուռով մը ցնցուած։

— Մեռա՛ւ, կրկնեց դերկոմսը, բժիշկին վրայ յառաջանալով։ Ի՞նչու։ Ի՞նչպէս։

— Սիմոնին անհետացման, Տիանի բացակայութեան ու կէս գիշերին լուր մը չառնելուն հետեւանքով...։ Սրտի հիւանդութիւն ունէր ու....։

— Մենք սպաննեցինք զայն, ընդմիջեց Լիւք, թիկնաթոռի մը վրայ իյնալով...։

— Ինչո՞ւ մենք, հարցուց Լուի Մենար, չափազանց յուզուած։

Ու շարժուձեւով մը ցոյց տուաւ սեղանի մը վրայ դրուած կնոջական գլխարկը։ Դերկոմսը նայուածքով հետեւեցաւ այդ շարժումին ու գլխարկը տեսաւ. յետոյ դէմքը ձեռքերուն մէջ ծածկելով յուսահատ ջղագրգռումի հեծկլտուք մը զսպեց ու մրմնջեց.

— Մենք, Տիան ու ես...։ Նամակին վրայ չխորհեցայ այլեւս...։ Ի՛նչ յիմարութիւն գործեցի... Ի՛նչ ոճրապարտ թոյլութիւն ունեցայ...։

Շանթահար ու խելակորոյս մարդու մը ընկճուած երեւոյթը ունէր Լիւք։

Իր յուզումը զսպելով, Լուի Մէնար անոր թեւը բռնեց ու հանդարտ այլ դողդոջուն ձայնով մը ըսաւ.

— Բացատրեցէք ձեր միտքը, պարոն, բացատրեցէք ձեր միտքը։

Լիւք տ'Աբրըմօն գլուխը վեր առաւ ու բժիշկին նայեցաւ։ Ան նշմարեց որ գրեթէ իր տարիքը ունէր Մէնար։ Զարմանքի ոեւէ արտայայտութիւն չնշմարեց անոր աչքերուն մէջ։ Հասակը շտկեց ու սոսկալի խելացնորութեան մատնուած, ըսաւ.

— Պարո՛ն, Լիւքա օրիորդներուն բարեկամներէն մէկն էք, անտարակոյս։ Իրաւունք ունիք, պէտք է ամէն ինչ լուսաբանուի...։ Հիմա ձեզի պիտի խոստովանիմ...։ Բայց ոչ հո՛ս, բայց ոչ հո՛ս։ Նէ մեր խօսքերը պիտի լսէ քունէն արթննալուն պէս...։ Ա՜հ, ի՞նչպէս պիտի ելլեմ այս գործին մէջէն... հապա նէ...։ Սոսկալի բան պիտի ըլլայ, երբ իմանայ... եկէք, պարոն...։

Ու Լուի Մէնարը դուրս հանեց ծխարանէն, անդաստակէն, ճաշասրահէն և զայն մտցուց սենեակ մը, ուր դրուած անկողին մը չէր աւրուած։ Այդ սենեակը իր զարդարանքով ու կահաւորումով ի վեր կը հանէր կնոջական քնքշանքը։

Լիւք դուռը գոցելէ յետոյ, կամքի ճիգով մը վերստացաւ այն հանդարտութիւնը, որուն պէտք ունէր ու ըսաւ.

— Պարոն, այդ սենեակը կը բնակի հայրս, երբ Բարիզ կուգայ, ձմրան եղանակին երկու ամիսները հոս անցնելու համար։ Մօրմէս ու ինէ զատ —ծառաները չեն հաշուեր— ոչ ոք մտած է այս սենեակը։

Հոս պիտի լսէք իմ խոստովանութիւնս. դուք տարբեկից ըլլալով ինծի, պիտի հասկնաք իմ ըսածներս ու թերեւս պիտի արդարացնէք զիս...։ Յետոյ ինծի պիտի օգնէք, Սիմօնը գտնելու համար...։

— Պարոն, ձեզ մտիկ կ'ընեմ, յարեց Լուի Մէնար ծանրակշիռ շեշտով մը։

Լիւք սկսաւ իր խոստովանութիւնը ընել։ Ան պատմեց թէ ինչպէս Տիանի հետ ծանօթացած ու սիրահարած էր։ Բարիզի մէջ հազարաւոր երիտասարդներ այսպէս կը ծանօթանան ու կը սիրաբանեն մանկամարդ աղջիկներու հետ, առանց իսկապէս սիրելու զանոնք։ Յետոյ պատմեց Սիմօնին հետ ունեցած հանդիպումը, անոր նկատմամբ ունեցած ճշմարիտ, խորունկ և հզօր սէրը։ Մանկամարդ աղջիկն ալ կարծես կը պատասխանէր այդ սիրոյն։ Դերկոմսը առաջ բերաւ Տիանի ժամանումը, որուն հանդէպ արթնցած էին իր տենչանքները։

— Խելքս գլուխս գացած էր...։ Կարծեցի թէ կը սիրէի զայն...։ Մոռցայ Սիմօնը և այն նամակը, զոր տուն պիտի տայի Տիանի, որպէս զի տիկին Լիւքայի ղրկէ զայն։ Ա՜հ, պարոն, ինչ գիշեր էր. ձեզի չպիտի նկարագրեմ Տիանի սիրոյն յափշտակութիւնը և իմ շլացումս հեշտանքին մէջ. յետոյ Տիան քնացաւ յոգնութենէն ու ես սկսայ խորհրդածել, խղճի խայթեր զգալով։ Անոնց մայրը իմ պատճառովս մեռաւ, քանի որ փոխանակ Տիանը հոս վար դնելու, պէտք է Մօնրէօյլ առաջնորդէի զայն ու յետոյ Սիմօնը փնտռելու էի...։ Բայց Սիմօն ինչ եղաւ։ Որովհետեւ կը սիրեմ զայն, կը սիրեմ զայն։

Մէնար երբեք չէր լսած այդքան տարփագին խօսքեր։ Երբեք տեսած չէր մարդ մը, որուն դէմքը աւերուած ըլլար այդքան սիրով ու խղճի խայթով։ Քանի մը ժամ առաջ չէր ճանչնար այդ երիտասարդը ու հիմա անոր կերպարանքը աննկարագրելի վրդովում մը կը պատճառէր իրեն։

Լիւք տ'Աբբըմօն սիրոյ ճիչ մը արձակելէ յետոյ, Լուի Մէնար անոր ձեռքը բռնեց, խորունկ կարեկցութեամբ մը յուզուած, առանց յիշելու թէ ինչ պարագաներու մէջ կը գտնուէին։ Այդ պահուն էր որ սուր ճիչ մը թնդաց դրան մը ետին ու երկու երիտասարդները իսկոյն լսեցին թէ մարմին մը գետին կ'իյնար խուլ աղմուկով մը։

Երկուքն ալ դուրս վազեցին ու ճաշասրահին մամլաթէ գետնին վրայ փռուած տեսան Տիանը, որ ջղային սոսկալի նոպայի մը մէջ կը գալարուէր։

Տարաբախտ ու յանցապարտ աղջիկը ամէն ինչ լսած էր։ Ծառան սենեակ մտած պահուն Տիան կէս մը արթնցած էր, իսկ Լիւք դուրս ելած ատեն բոլորովին արթնցած էր։ Անկողնէն ելլելով սեղանին վրայ տեսած էր Տօքթ. Մէնարի քարթը։ Յետոյ զարդասխուցին ու Լիւքի մօրը սենեակին մէջ մտիկ ըրած էր երկու երիտասարդներու խօսակցութիւնը։

Սենեկապանը ճամբելէ յետոյ, որ հոն փութացած էր, Լիւք և Լուի գետնէն վերցուցին Տիանը ու տարին այն անկողինը, ուր մանկամարդ աղջիկը անցուցած էր սիրոյ գիշեր մը։

Բժիշկին դարմաններուն շնորհիւ, ջղային տագնապը երկար չտեւեց, մէկ քառորդ ժամ ետքը Տիան սթափած էր։

Տիան, որուն աչքերը գոց էին, վերմակով ծածկուած էր։ Քանի մը վայրկեան սպասումէ յետոյ, մանկամարդ աղջիկը անկողնին մէջ շտկուեցաւ ու իր չոր

աչքերուն ցուրտ նայուածը սեւեռեց իր առջեւ կանգնած երկու երիտասարդներուն վրայ ու խիստ ձայնով մը ըսաւ.

— Դո՛ւրս ելէք, պիտի հագուիմ։

Անոնք հնազանդեցան ու ծխարան մտան։

Քսան վայրկեան ետքը, Տիան երեւցաւ ծխարանին մէջ։

Ծխարան մտած պահուն, մանկամարդ աղջիկը տեսաւ իր գլխարկը։ Առաւ գլուխը դրաւ, գնդասեղով բռնեց ու դէպի Լիւք տ'Աբբըմօնը դառնալով, չոր և ցուրտ ձայնով մը ըսաւ.

— Դուք չէք սիրեր զիս...։ Իսկ ես կ'ատեմ ձեզ ... որովհետեւ ձեր ներշնչած սէրը մօրս մահուան պատճառ եղած է։

Տիան ջղային հեծկլտուք մը ունեցաւ կոկորդին մէջ։ Աչքերը փակելով յարեց, իր առջեւ ցցուած մօրը ուրուականէն վախցած կարծես.

— Մայրի՛կը... ո՜րքան կը սիրէի, ո՜րքան կը սիրէի։ Ես անոր մահուան պատճառ եղայ...։

Սոսկալի սարսուռ մը ամբողջովին ցնցեց Տիանը։

Աչքերը բացաւ, իր պողպատէ աչքերը. որոնք ոեւէ արտայայտութիւն չունէին այդ պահուն։ Յետոյ Լուի Մէնարի ուղղելով խօսքը, Տիան յարեց.

— Պարոն, իմ կողմէս Յեաք բարով ըսէք Սօլանժի։ Խնդրեցէք անկէ որ խնայողական սնտուկի տետրակս ղրկէ իմ անունս, Բօսթ Րէսթանթ, Պուլվառ տէ զ'Իթալիէնի նամակատունը...։

— Տիան, ի՞նչ պիտի ընէք, գոչեց բժիշկը. մինչ Լիւք տ'Աբբըմօն յանցաւորի մը պէս գլխահակ, մինչեւ մատենադարանին քով կը քաշուէր։

— Ի՞նչ փոյթ, ըսաւ մանկամարդ աղջիկը խիստ

շեշտով մը։ Դուք չէք սիրեր զիս .. դուք ալ դերկոմս տ'Աբբըմօնի պէս իրաւունքներ չունիք... ու մայրս իմ անիծեալ սիրոյս պատճառով մեռնելէ յետոյ ոչ մէկէն կախում ունիմ. ձգեցէ՛ք որ անցնիմ...։ Մնա՛ք բարով...։

— Տիան. պէտք չէ որ այսպէս հեռանաք. ինծի հետ Մօնրէօյլ պիտի վերադառնաք, ուր Սօլանժ ձեզի կը սպասէ։

— Սօլանժ պէտք չունի ինծի, պատասխանեց Տիան անգութ հեգնանքով մը, քանի որ ան ձեզի...։ Գալով Սիմօնի, պարոն դերկոմս տ'Աբբըմօն պիտի գտնէ զայն...։ Ձգեցէք որ անցնիմ։

— Ո՛չ, ըսաւ Լուի Մէնար վճռական շեշտով մը ու դրան առջեւ տեղաւորուեցաւ։ Տիան, դուք ձեր խելքին տէրը չէք այս պահուս...։ Թոյլ չպիտի տամ որ այսպիսի յիմարութիւն մը գործէք. որովհետեւ կը կռահեմ թէ դուք չէք ուզեր ապրիլ ձեր քոյրերուն հետ և թէ...։

— Պարոն, ընդմիջեց Տիան ցուրտ այլ ուժգին շեշտով մը, կ'երդնում որ այս պահուս իսկ պատուհանէն վար պիտի նետեմ ինքզինքս, եթէ երբեք թոյլ չտաք որ դուրս ելլեմ հոսկէ։

Տիան պատուհանին առջեւ վազեց, բացաւ զայն ու վար ծռեցաւ...։

Մատենադարանին ստուերին տակ աներեւութացած գրեթէ, Լիւք ոեւէ շարժում չըրաւ, արդարեւ միջամտելու ոեւէ իրաւունք չունէր, սկզբունքով շատ յանցապարտ էր Տիանի հանդէպ, իր անխորհուրդ սիրաբանութիւններով անոր ներշնչած ըլլալուն համար սէր մը, զոր ինք չէր զգար։ Գալով Մէնարի, կը դողար, Տիանի խօսքերը լսելով և անոր շարժումը

տեսնելով։ Գիտէր թէ մանկամարդ աղջիկը կարող էր անձնասպան ըլլալու։

Տօքթ. Մէնար քառորդ ժամ մը վարանեցաւ. յետոյ դուռը բացաւ Տիանի առջեւ ու մէկդի քաշուեցաւ։

Տիան անոր առջեւէն անցաւ անզգած և ցուրտ երեւոյթով մը ու դուրս ելաւ։ Երկու երիտասարդները տեսան որ ան կ'անցնէր անդաստակէն, շշմած սենեկապանին առջեւէն, սանդուխին գլուխը գտնուող դուռը կը բանար և սանդուխէն վար կ'իջնէր։

Միեւնոյն մտածումին անսալով երկու երիտասարդները պատուհանին առջեւ վազեցին ու փողոց նայեցան։

Քիչ յետոյ տեսան որ Տիան մայթին վրայէն կը յառաջանար ու շարժուձեւով մը կը կանչէր դանդաղօրէն ընթացող օթօ մը և վարիչին հասցէ մը կուտար զոր չլսեցին, յետոյ կառքը կը նստէր, Շան զ'Էլիզէի ուղղութեամբ անհետանալով.

Բայց երկու երիտասարդները չտեսան Տիանի շարժումները օթոյին մէջ։ Մանկամարդ աղջիկը կառք մտնելուն պէս, դէմքը երկու ձեռքերով ծածկեց ու հեծեծանքներով գոչեց.

— Մայրի՛կ, սիրեցեալ մայրի՛կ, ներէ ինծի....։ Չէի գիտեր։ Խելայեղ դարձած էի։ Ա՜հ, անիծեալ ըլլայ սէրը։ Օ՜հ, ամէնքն ալ պիտի չարչարեմ, մայրիկին տառապանքին վրէժը լուծելու և անոնց կրել տալու համար պատիժը այն չարիքին զոր էրիկ մարդ մը ինծի պատճառած է և որուն համար մեղապարտ դարձուցած է զիս։

Մեռեալի մը ուրուականը պիտի տիրապետէր այդ

մանկամարդ աղջկան կեանքին մէջ, որ սիրոյ զոհ մըն էր, բայց նոյն իսկ սիրոյ դէմ ընդվզած էր հիմա։

Ի՜նչ սոսկալի ճակատագիր և ինչ վրդովիչ իրադարձութիւններ մօտաւոր ապագայի մէջ...։

ԳԼՈՒԽ Է.

ՍԻՄՕՆԻ ՀԵՏՔԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Տիանը անծանօթ ուղղութեամբ տանող օթօն Մարպէօֆ փողոցի և Շան զ'Էլիզէի անկիւնը դառնալէ յետոյ, Լիւք տ'Աբրըմօն և Լուի Մէնար իրարու նայեցան լռիկ։

Դերկոմսը աչքերուն տարաւ ձեռքը, ցաւագին ցնորք մը վանելու համար ու ըսաւ.

— Պարոն, կրնաք Մօնրլօյլ դառնալ։ Հաճեցէք օրիորդ Սօլանժի ըսել թէ ես դերկոմս Լիւք տ'Աբրըմօն այժմէն իմ բոլոր ջանքերս պիտի նուիրեմ, Սիմօնը գտնելու համար և եթէ ինք ուզէ, հետը պիտի ամուսնանամ, կարելիութիւն ըլլալուն պէս...։ Ես հարուստ եմ... ու Սիմօնը կը սիրեմ...։ Իմ կինս երջանիկ պիտի ըլլայ...։ Գալով Տիանի...

Դերկոմսը լռեց, գունատեցաւ ու գլուխը ծռեց։ Յետոյ գլուխը վճռական և խրոխտ շարժումով մը վեր առաւ։

— Գալով Տիանի, յարեց Լիւք, քանի մը ժամէ ի վեր անգթօրէն կը քաւեմ այն յանցանքը զոր գործեցի, մեծ անխոհեմութեամբ մը անոր ներշնչելով սէր մը, մինչ ես չէի սիրեր։ Բայց չդարմանեցի իմ յանցանքս։ Կը յուսամ թէ կեանքը ինծի կարելիութիւն

պիտի ընծայէ այդ հատուցումը ընելու։ Պարոն, դուք որ Սօլանժը կը սիրէք, Տիանի ըսածին համաձայն, կը հաճի՞ք ձեռքերնիդ երկարել ինչպէս համարումի և եղբայրական բարեկամութեան...։

— Պարոն, ըսաւ բժիշկը, դերկոմսին երկարած ձեռքը բռնելով հաստատակամ, Տիանի հանդէպ ոչ թէ մեղապարտ, այլ թեթեւ ընթացք մը ունեցած էք։ Ձեր դասակարգին պատկանող շատ մը երիտասարդներ ալ այդ ընթացքին կը հետեւին։ Դուք կ՚ուզէք դարմանել այն չարիքը, զոր ճակատագիրը ձեր միջոցաւ գործած է. հետեւաբար, պարոն, ձեր բարեկամը կը դառնամ, առանց վարանելու, սպասելով որ իրարու եղբայր ըլլանք, երկու քոյրերու հետ ամուսնանալով։ Սրտի կատարեալ անկեղծութեամբ է որ բարեկամական ձեռքս ձեզի կու տամ։

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ Լիւք տ՚Աբրըմօն, աչքերը արցունքոտած։

Նոյն պահուն դուռը բացուեցաւ և Ֆիրմէն երեւան եկաւ։

Դերկոմսը բուռն ճիգ մը ըրաւ, արցունքները զսպելու համար ու ծառային նայելով ըսաւ.

— Ի՞նչ կայ։

— Երկու պարոններ...։

— Ա՜հ, հոս մտցուցէք զանոնք...։ Եկէք. սիրելի բարեկամս...։

Ու բժիշկին ձեռը բռնելով, սենեակ տարաւ զայն։

Դերկոմսը բոլորովին մոռցած էր սեղանաւոր Բիւլֆէլտի հետ ունեցած բանավէճը։

Լուի Մէնարի պատմեց։

— Տարօրինակ բան, յարեց բժիշկը։ Ուրեմն, Բիւլֆէլտ գիտէ՞ Սիմօնին ուր գտնուիլը։

— Անշուշտ։

— Եւ չուզե՞ր ըսել։ Ուրեմն Սիմօնը առեւանգող մարդը շահերով կամ ազգականութեամբ կապուած է սեղանաւոր Բիւլֆէլտի հետ։

— Անվիճելիօրէն։

— Ու այս երկու պարոններն ալ սեղանաւորին վկանե՞րն են, ըսաւ Մէնար։

— Անտարակոյս։

— Ի՞նչ պիտի ընէք հիմա։

— Պիտի հեռաձայնեմ երկու բարեկամներու. որոնք այս պահուս իրենց տուները կը գտնուին, որպէս զի իրարու քով գան և ընդունին Բիւլֆէլտի երկու վկաները։ Անոնք պիտի կարգադրեն մենամարտի պայմանները, որ վաղը տեղի պիտի ունենայ։

Այս խօսքերը ընելով Լիւք մօտեցաւ հեռաձայնին, որ գիշերային սեղանին վրայ կը գտնուէր ու փոխանցիչը ձեռք առաւ։

Հինգ վայրկեան յետոյ, զրահապատ զինուորներու տեղակալ Սէն-Անտրէ տը Պէկար և Գաստոն տը Ռիւբէր տեղեկացած էին մենամարտի գործին։

— Ներողութիւն, ըսաւ Լիւք. հիմա այս երկու պարոնները պիտի ընդունիմ և անոնց պիտի հաղորդեմ իմ վկաներուս անունները և Գաստոն տը Ռիւբէրի բնակարանի հասցէն, ուր տեղի պիտի ունենայ տեսակցութիւնը։ Ձենէ կը բաժնուիմ։ Երեք վայրկեան միայն ունիմ։

— Լաւ, ձեզի կը սպասեմ։

Լիւք տ՚Աբրըմօն ծխարան մտաւ ուր երկու պարոնները իրեն կը սպասէին։

Տեսակցութիւնը կարճատեւ եղաւ ու դերկոմսը մինչեւ նախասենեակ առաջնորդելէ յետոյ սեղանաւո-

րին երկու վկաները, ծխարան դարձաւ ու Լուի Մէնարը կանչեց։ Երկու նոր բարեկամները կը պատրաստուէին իրարմէ բաժնուելու. Լուի պիտի վերադառնար Մոնրէօյլ, իսկ Լիւք իր արդուզարդը ընելէ յետոյ Ճօքէյ Քլիւպ պիտի երթար։

Բայց այնպէս գրուած էր որ այդ առտու ծանրակշիռ դէպքեր պիտի պատահէին։

Երկու երիտասարդները իրարու ձեռք կը սեղմէին, երբ նախասենեակին ելեկտրական զանգակը հնչեց։

Մէկ վայրկեան յետոյ, սենեկապան Ֆիրմէն իր տիրոջ կը բերէր արծաթէ ափսէի մը վրայ դրուած նամակի պահարան մը, որ երեսուն սանթիմնոց դրոշմաթուղթ մը կը կրէր, սա յիշատակութեամբ. «Բնէօմաթիք»։

— Ներողութիւն, ըսաւ Լիւք, նամակը առնելով։

Քիչ յետոյ, դերկոմսը յուզուած ձայնով մը ըսաւ Լուի Մէնարի.

— Տարօրինակ բան։ Առէք և կարդացէք։

Բժիշկը առաւ նամակը ու հետեւեալը կարդաց.

Պարոն Լիւք տ'Աբբըմօն,

«Պարոն,

«Երէկ գիշեր լսեցի պարոն Բիւլֆէլտի հետ ձեր ունեցած բանավէճը մանկամարդ մեքենագրի մը մասին, որ անհետացած է եղեր։ Կրնամ ձեզի տեղեկութիւն հաղորդել այդ մասին. մանկամարդ աղջիկը գլխէ հանուած է երիտասարդ Պրազիլիացիի մը կողմէ, որ ինքզինքը կը կոչէ Տօն Ճօզէ տէ Կրանիլլար։ Այդ անձը երեք ամիսէ ի վեր օրիորդ Սիմօն Լիւքան կը տեսնէր պարոն Բիւլֆէլտի գրասենեակներուն մէջ։ Ան յաջողեր է այդ աղջիկը գլխէ հանել սիրոյ խօս-

քերով և մեծ հարստութեան մը հեռանկարով։ Չեմ գիտեր թէ հրապուրող երիտասարդը ո՞ւր պահուըտած է իր զոհին հետ, թէ Բարիզէն մեկնա՞ծ է կամ դիտաւորութիւն չունի՞ Ֆրանսայէն հեռանալու։ Միայն սա չափը գիտեմ որ կարծեցեալ տօն Ճօզէ Կրանիլլար սեղանաւոր Բիւլֆէլտի առաջին ամուսնութենէն ծնած զաւակ մըն է։ Այդ անխոստովանելի ամուսնութիւնը խզուած է գայթակղական ամուսնալուծումով մը։ Այդ սեղանաւորը կը կոչուի Օրազիօ Ռիվաս. իր զաւակը, որ Ժիւլիէն անունը կը կրէ, Պրազիլիոյ դատական իշխանութեան կողմէ ի բացակայութեան դատապարտուած է կեղծարարութեան համար։

«Ուզածնուդ պէս կրնաք օգտագործել այս տեղեկութիւնները։ Ես կ'երաշխաւորեմ անոնց ճշդութիւնը. առնուազն երկու տարիէ ի վեր այդ երկրին մէջ հաստատուած ամէն գործի մարդ ու դատական պաշտօնեայ կրնայ մանրամասնօրէն խօսիլ Օրազիօ Ռիվասի ու Պրազիլիա բնակող թեթեւաբարոյ Զուիցերուհիին միջեւ տեղի ունեցած ամուսնալուծման վրայ. նոյնպէս պիտի ըսէ թէ Ժիւլիէն Ռիվաս ի բացակայութեան դատապարտուած է։ Համոզուելու համար որ սեղանաւոր Բիւլֆէլտ նոյնինքն Օրազիօ Ռիվասն է, Ժիւլիէնի հայրը, կրնաք իրմէ պահանջել որ իր ինքնութեան թուղթը ցոյց տայ պատուակալ երդուեալներուն, քանի որ սեղանաւորին հետ պիտի մենամարտիք. եթէ հաւանութիւն չյայտնէ, այն ատեն համոզում կը գոյացնէք։

«Բայց եթէ հաւանութիւն յայտնէ, ա՛լ աւելի խոր համոզում կ'ունենաք, որովհետեւ այն ատեն պիտի իմանաք թէ Օրազիօ Ռիվաս բուն անունովը վերամուսնացած է Գերմանիոյ մէջ. Ֆրանսա գալով

դրամատուն մը հիմնած է իր երկրորդ կնոջ խոշոր դրամօժիտին շնորհիւ ու Բիւլֆէլտ անունը առած է շնորհիւ այն թուղթերուն զոր իրեն ձգած է համանուն բարեկամ մը Պրազիլիոյ ընդարձակ դաշտերուն մէջ մեռած ատեն։

«Բարեւներով»։

Տարօրինակ նամակ։ Արտառոց յայտնութիւններ։ Ի՜նչ խորհրդաւոր ու սոսկալի տռամներու պիտի յանգէր այս գործը։

Սեղանաւոր Բիւլֆէլտի զաւկի՜ն կողմէ առեւանգուած էր Սիմօն։ Ու այդ զաւակը վատշուէր արարածին մէկն էր, ամէն ոճիր գործելու կարող։

Աստուած իմ, Սիմօն ի՜նչ վիճակի պիտի մատնուէր, այդ մարդուն ձեռքը···։

Այդ անստորագիր ու բացատրական նամակը կարդալէ յետոյ, Լուի Մէնար նայեցաւ Լիւք տ'Աբրըմօնի երեսը ու ըսաւ.

— Կի՞ն մըն է այս նամակը գրողը։

— Այո՛, սեղանաւորին տուած երեկոյթին ներկայ գտնուող կին մը, որ դիպուածին շնորհիւ իմացած է մեր խօսքերը։ Բայց Բիւլֆէլտը այդքան լաւ ճանչնալու համար, պէտք է որ շատ մտերմացած ըլլայ անոր...։ Ասկէ զատ, անոր հանդէպ սոսկալի ատելութիւն մը ունենալու է, որպէս զի բերան տայ այսպէս։

Ամէն պարագայի մէջ, այս նամակը Սիմօնի վիճակին մասին հետք մը ցոյց կուտայ...։ Ի՞նչ պիտի ընէք հիմա։

— Ես որոշումս տուած եմ, պատասխանեց իսկոյն Լիւք։ Նամակը կարդացած ատենիդ գաղափար մը յղացայ և իսկոյն որոշեցի գործադրել...։ Այս նամակին մէկ պատճէնը առնելով Բիւլֆէլտի պիտի ներ-

կայացնեմ ու սա երկընտրանքին առջեւ պիտի դնեմ զայն. կամ ինծի տեղեկութիւններ հաղորդելու է, որպէս զի Սիմօն և զայն մոլորեցնող երիտասարդը կարենամ գտնել և կամ պէտք է ներկայանայ մեր չորս վկաներէն կազմուած պատուակալ երդուեալներու առջեւ, իր ինքնութիւնը յայտնելու համար։

— Ի՞նչ պիտի ընէք, եթէ երբեք ձեզի գոհացում տայ։

— Ատիկա արգելք մը չպիտի ըլլայ վաղը առտու ընելիք մեր մենամարտին, քանի որ վկաները որոշած ենք։ Բայց երկուքնիս ալ օդին մէջ պիտի պարպենք, եթէ հրազէն գործածենք, իսկ անոր նախաբազուկին վրայ սկրթուք մը առաջ պիտի բերեմ, եթէ սուրով կռուինք։ Այդ պարագային այս նամակը ձեր և իմ միջեւ յաւիտենական գաղտնիք մը պիտի մնայ, որովհետեւ սեղանաւոր Բիւլֆէլտ պարկեշտ մարդու մը համբաւը ունի ու մենք չենք կրնար զայն պատասխանատու բռնել զաւկի մը ոճիրներուն համար։ Արդէն անոր մօրմէն ալ բաժնուած է։ Այդ զաւակը իր հօր համար խայտառակ խաբեբային մէկն է։ Միեւնոյն ատեն Սիմօնն ալ պիտի փնտռեմ։

— Իսկ եթէ Բիւլֆէլտ չուզէ գոհացում տալ ձեզի, եթէ երբեք ան չընդունի պատուակալ երդուեալները, այն ատեն ի՞նչ պիտի ընէք։

— Վստահելի մարդ մը պիտի ղրկեմ Պրազիլիա և երբ նիւթական ապացոյցներ ձեռք բերեմ թէ անստորագիր նամակին յայտնութիւնները ճիշդ են, այն ատեն Բիւլֆէլտը պիտի վարկաբեկեմ այն ակումբներուն մէջ, ուր արձանագրուած է։ Ասոր վրայ պիտի ստիպուի Բարիզէն հեռանալ։

— Սիմօնը ի՞նչ պիտի ըլլայ։

— Ո՛հ, պիտի գտնեմ զայն։ Ժիւլիէնի պէս չարագործ մը հետք կը ձգէ։ Յետոյ Սիմօն իր մասին լուռ չպիտի մնայ, երբ նշմարէ թէ ուազակ մըն է իր փաստահած մարդը։

— Ես ալ այնպէս կը մտածեմ, յարեց Լուի Մէնար տխրօրէն։ Բայց մինչեւ հիմա ոչ մէկ բան կ'ապացուցանէ որ այդ նամակը ստութիւններով և մտացածին տեղեկութիւններով յերիւրուած ըլլայ...։

— Ուրեմն ինչո՞ւ գրած են զայն։ Ճաշէն առաջ, Բիւլֆէլտի տունը պիտի երթամ։ Մէկ ժամ չանցած, ընելիքս պիտի գիտնամ։ Դուք ի՞նչ պիտի ընէք։

— Մօնրէօյլ պիտի վերադառնամ։ Հոն ներկայութիւնս օգտակար պիտի ըլլայ։ Բայց կ'ուզեմ կարելի եղածին չափ շուտ իմանալ Բիւլֆէլտի հետ ունեցած ձեր տեսակցութեան արդիւնքը։

— Լա՛ւ, յարեց Լիւք տ'Աբրըմօն, պահ մը խորհելէ յետոյ, կ'ուզէ՞ք ինծի հետ միասին ճաշել այս գիշեր։

— Այո՛։ Մէկուն խօսք տուած չեմ։

Տիկին Լիւքայի թաղումը յաջորդ օրը պիտի կատարուէր, տրուած որոշման համաձայն։ Բայց Մէնար բան մը չըսաւ այդ մասին, Լիւք տ'Աբրըմօնի առջեւ չոգեկոչելու համար մեռելին ուրուականը։

Ու երկու երիտասարդները իրարմէ բաժնուեցան, գիշերուան ժամը ութին ժամադիր ըլլալով չինական տաղաւարին մէջ, Պուա տը Պուլօնեի մուտքին վրայ։

•••◉•••

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀՍՍՌ-Арм ССР

ԳԼՈՒԽ Ը.

ՃՇՄԱՐԻՏ ՍԷՐԸ ԱՐՑՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Լիւք տ'Աբրըմօն դերկոմսէն բաժնուելէ յետոյ, Լուի Մենար այնքան մտախոհութեան մատնուած էր որ ոչ փապուղիին և ոչ ալ Մօնրէօյլ տանող հանրակառքին մէջ չէր նշմարած ճամբուն երկարութիւնը և տեւողութիւնը։

Կէս օրը կէս ժամ անցած էր, երբ թժիշկը սովորական կայարանը իջաւ, Մօնրէօյլի մեծ փողոցը։

Քանի մը քայլ հեռու կը գտնուէր այն փոքրիկ տունը, ուր կը բնակէր իր պառաւ հօրաքոյրը, տիկին Շարլ։ Արագօրէն կտրեց այդ ճամբան, սիկառէթին ծայրը նետեց ու դրան զանգակը հնչեցուց։

Տիկին Շարլի մէկ քանի դրացուհիները ճաշասրահին մէջ նստած, ցած ձայնով կը խօսակցէին։

Լուի Մէնար անոնց առջեւէն անցաւ, առանց կանգ առնելու ու սենեակ մտաւ։

Անկողնին վրայ, տիկին Լիւքա իր վերջին քունը կը քնէր։

Տիկին Շարլ առանձին նստած էր թիկնաթոռի մը մէջ, մահճակալին վարի կողմը ու մեռելին համար կ'աղօթէր, որուն մեղրամոմէ դէմքը տրտմագին կը լուսաւորուէր երկու մոմերով։

Մէնարը տեսնելուն պէս, տիկին Շարլ ոտքի ելաւ ու սենեակին մէկ անկիւնը տանելով զայն, ըսաւ անձկալից.

— Ի՞նչ կայ։

— Յետոյ ամէն բան ձեզի պիտի պատմեմ, հօրա-

քոյր, պատասխանեց բժիշկը։ Առայժմ կը բաւականանամ, ըսելով թէ Տիան այլեւս տուն չպիտի վերադառնայ...։

— Տիան չպիտի վերադառնա՛յ, բացագանչեց բարի կինը խուլ ձայնով մը։

— Գալով Սիմոնի, յարեց երիտասարդ բժիշկը, յայտնի չէ ուր գտնուիլը եւ հաւանաբար առեւանգուած է փորձառու հրապուրողի մը կողմէ։

— Սոսկալի՜ բան, սոսկալի՜ բան...։ Հետեւաբար վաղը իրենց մօր դագաղին չպիտի հետեւին իր երեք աղջիկները...։

— Ո՛չ, մէկ աղջիկը միայն պիտի հետեւի։ Բայց մի հարցափորձէք զիս։ Հիմա ատենը չէ հոս պատմելու թէ ի՛նչ սոսկալի առտու մը անցուցի։ Պէտք է Սօլանժի հետ խօսիմ իսկոյն։ Ո՞ւր կը գտնուի։

— Վերը, սենեակիս մէջ...։

— Լա՛ւ։

Ու մեռելական տունէն դուրս ելլելով, Լուի Մէնար տան վերի յարկը բարձրացաւ։

Ու առանց դուռը զարնելու, ներս մտաւ ան։

Շատ կոկիկ կահաւորուած սենեակի մը մէջ, որ երբ սալօն կը ծառայէր տիկին Շարլի, բժիշկը առանձին գտաւ Սօլանժը։

— Ա՛հ, պարոն Լուի, ձեզի կը սպասէի, գոչեց մանկամարդ աղջիկը։ Բայց ինչո՞ւ Տիան ձեզի հետ չի գտնուիր։ Սիմոնը ո՞ւր է։

Լուի Մէնարի տխրագին նայուածքով պատասխանէն հասկցաւ որ ծանր դէպքեր պատահած էին։ Սօլանժի աղուոր ու սեւ աչքերը յուսագին յուզում մը արտայայտեցին։

— Խօսեցէ՛ք, յարեց մանկամարդ աղջիկը տենդոտ

շեշտով մը։ Ի՞նչ կայ։ Սիմոնը ի՞նչ եղած է։ Տիանը ո՞ւր է։

Լուի Մէնար բռնեց Սօլանժի երկու ձեռքերը, դէպի նստարան մը տարաւ զայն ու անոր մօտ նստելով ըսաւ.

— Սօլա՛նժ, տեսայ Տիանը... որ պարոն Լիւք տ'Աբրըմօնի տունը կը գտնուէր։ Անխորհուրդ տարփանքով մը կուրցած ու խելայեղ. Տիան գիշերը հոն անցուցած է։

— Օ՜հ։

— Երբ այս առտու Լիւքի հաղորդեցի ձեր խեղճ մօր մահը. Տիան ամէն բան իմացաւ։ Սարսափէն ու խղճի խայթէն խելայեղ, խոյս տուաւ ան գոչելով. «Սօլանժի ըսէք որ այլեւս չպիտի տեսնէ զիս»։ Ի՞նչ պիտի ընէ, չեմ գիտեր։ Գալով Սիմոնի, դերկոմսը եւ ես սա ստուգութիւնը ձեռք բերինք թէ անխիղճ մարդու մը կողմէ հրապուրուած է. թէեւ ան բարձր դասուն կը պատկանի երեւութապէս։ Յուսալի է որ Լիւք յաջողութեամբ հետապնդէ զայն, քանի որ կարեւոր նշաններ կան։ Սիմոնը գտնելէն յետոյ, անոր հետ պիտի ամուսնանայ, եթէ երբեք ձեր քոյրը ուզէ։ Ահա այս առտուան դէպքերը։

Լուի Մէնար խօսած պահուն Սօլանժ ապշահար ու անհարեկ նայուածքներ կ'ուղղէր երիտասարդին։ Երբ բժիշկը վերջացուց իր խօսքը, Սօլանժ արտասուագին գոչեց.

— Ա՜հ, խեղճ մայրիկ, աւելի լաւ եղաւ որ այս բաները իմանալէ առաջ մեռաւ։ Շատ պիտի չարչարուէր...։ Տէ՜ր Աստուած, այլեւս քոյր չունիմ...։

— Մի յուսահատիք այսպէս, թախանձեց Լուի, չափազանց յուզուած, Սօլանժի ձեռքերը սեղմելով։

Թերեւս Տիան օրին մէկը փոխէ իր զգացումները...։ Իսկ Սիմօն պիտի ամուսնանայ պարոն տ՚Աբրըմօնի հետ...։ Կարելի բան չէ որ դժբախտութիւններու շարք մը այսպէս շարունակէ...։ Գալով ձեզի, Սօլանժ, ինծի նայեցէք։

Մանկամարդ աղջիկը բժիշկին ուղղեց արցունքներով թրջուած աղուոր աչքերը, ուր գերագոյն վստահութիւն մը կը տեսնուէր։ Հակառակ աննպաստ պարագաներու, Լուի Մէնար շլացաւ մանկամարդ աղջկան ցաւագին ու սրտագրաւ գեղեցկութենէն։

— Սօլա՛նժ, ըսաւ Լուի Մէնար, այսօր իմ զգացումներուս վրայ խօսելու չէի, եթէ երբեք պէտք չզգայի քիչ մը վստահութիւն և արիութիւն ներշնչելու ձեզի...։ Սօլա՛նժ, կը սիրեմ ձեզ։ Յանուն ձեր սիրեցեալ մօր, կ՚երդնում որ ձեզ միայն կը սիրեմ։ Հարկ եղած ատենը անցնելէ յետոյ, երբ ձեր քով վերադառնամ սիրալիր, ինչպէս հիմա, այն ատեն ձեզի պիտի ըսեմ. «Կ՚ուզէ՞ք իմ կինս ըլլալ»։ Սօլա՛նժ, դուք ի՞նչ պիտի պատասխանէք...։

Սօլանժի դէմքին վրայ խորհրդաւոր լոյս մը կ՚իջնէր կարծես, երբ Լուի Մէնարի շրթներէն կը հոսէին այդ հանդիսաւոր խօսքերը։

Ատիկա երջանկութիւն մը չէր սուգի և տառապանքի օրուան մէջ։ Փոթորկաբեր սեւ ամպերու մէջէն տեսնուած կապոյտ երկինքի մէկ անկեան ճառագայթումն էր ան։ Սօլանժի այտերը և ճակատը կարմրեցան, իսկ արտեւանունքներուն եզերքը կախուած արցունքներուն մէջէն աչքերը աւելի վառ շող մը կ՚արձակէին։ Ջղաձգական հեծկլտուք մը ցնցեց ամբողջ մարմինը։ Չափազանց յուզուած, գրեթէ անիմանալի ձայնով մը մրմնջեց.

— Կը սիրեմ ձեզ, Լուի, կը սիրեմ ձեզ...։

Լուի Մէնար ծռեցաւ։ Անոնց շրթունքները իրարու հանդիպեցան և խօսեցեալներու անբիծ համբոյրը փոխանակեցին։

Այսչափ միայն.

Երկուքը միասին հոն մնացին ամբողջ ժամ մը, լուռ, ձեռքերնին միացած, Սօլանժի գլուխը Լուիի կուրծքին վրայ։ Մանկամարդ աղջիկը կը գոցէր աչքերը, իսկ երիտասարդը բաց կը պահէր, իր տարտամ նայուածքը այդ նեղ սալոնէն անդին յառած...։

Սուգի օրուան այդ նշանածները կը խորհէին առեղծուածային Սիմօնին, տարաբախտ ու մեղաւոր Տիանի, անխոհեմ այլ վեհանձն Լիւքի վրայ և շնորհիւ իրենց ինքնավստահ երիտասարդութեան, բարեբաստիկ ուժ մը կը զգային, ընդնշմարելով հեռաւոր օր մը, երբ քիչ մը խաղաղութիւն, ուրախութիւն և երջանկութիւն պիտի վայելէին...։

ԱՂՋԿԱՆ ՄԸ ՊԱՏՐԱՆՔՆԵՐԸ

Երբ Բարիզի և Մօնրէօյլի մէջ յաջորդաբար կը պատահէին կեանքի այս յուզիչ դէպքերը, —որոնք կարծուածէն աւելի յաճախադէպ են մեր օրերուն,— ի՞նչ վիճակ ունէր այն մանկամարդուհին, որ անգիտակցօրէն պատճառ եղած էր այդ աղետալի դէպքերուն...։

Դէպի ո՞ր մթին ճակատագիրը կը դիմէր այդ չքնաղ Սիմօնը, որ առանց գիտնալու, իր ետին կը ձգէր դժբախտութիւններ, վիշտեր և այնքան սոսկալի տռամներու պատճառներ...։

Ցունիսի կիրակի օր մը, արեւոտ և կապոյտ երկինքին տակ, Քլէրմոն-Ֆէրանէն Մոն-Տօր տարող նկարագեղ ու գեղեցիկ ճամբուն վրայ գոց և չքեղ օթօմօպիլ մը կը յառաջանար մեղմ գնացքով, որովհետեւ Օվերնիը լերան ճամբան շարունակական զառիթափ մըն է։

Օթօմօպիլը բաւական երկար ատենէ ի վեր իր ետին ձգած էր Ռուաեայը, Բոնժիպօն և Լաքվիլ գիւղը բարձր սարահարթներու վրայ շինուած։ Սէն-Սօվի և Պուրպուլի ամբողջ գեղեցիկ հովիտին վրայ նայելով, օթօմօպիլը ծնօտաձեւ ճամբէն կ'ընթանար դէպի Միւրա-լը-Քէր գիւղը, որուն խոշոր ապառաժը արդէն իսկ կը նշմարուէր վարիչին կողմէ։

Հովիտին կողմը գտնուող դղեակի մը ապակին վար իջեցուած էր։

Այդ շրջանակին մէջ կ'երեւէր մանկամարդ աղջըկան մը գեղեցիկ դէմք, ոսկեգոյն նուրբ մազերով լուսապսակուած և կապոյտ ու մեծ աչքերով լուսաւորուած։ Սիմօն իր ծիծաղկոտ ու խանդավառ աչքերը պտտցնելով Սէն-Սօվի և Պուրպուլի հովիտին պարզած հրաշալի համայնապատկերին վրայ, գոչեց յանկարծ․

— Օ՜հ, Անթօնիօ, նայեցէք սա գիւղին, որ վերը թառած է… սա կողմը, գրեթէ մեր ետին։ Գիւղին անունը ի՞նչ է…։

Սիմօնի խարտեաշ ու սիրուն գլխին քով երեւցաւ էրիկ մարդու մը գլուխ, քիչ մը երկար դէմքով, շատ վառվռուն ու փոքր աչքերով և մութ գոյն մազերով, որոնք ճակտին փակած էին։ Գիւղին վրայ ակնարկ մը ձգելէ յետոյ, Ճօզէ ըսաւ քիչ մը յանկուցիչ ձայնով և Հարաւային Ամերիկացիներու սպանիական թեթեւ շեշտովը․

— Սէն-Սօվ գիւղն է սիրելիս։

— Սէ՜ն-Սօվ, գոչեց մանկամարդ աղջիկը ապշահար։ Բայց այդ անունը ծանօթ է ինծի։ Տիանի սիրահարին անուններէն մէկն է․ բուն անունն է Լիւք տ'Աբրըմօն տը Սէն-Սօվ։

— Սիրելի Սիմօնս, այդ պարոնին ընտանիքը այս գիւղէն ըլլալու է․ Ֆրանսայի մէջ շատ մը ազնուականներու անունները տեղերու անուններ են…։

Բայց Սիմօն մտիկ չէր ըներ այդ բացատրութիւնը։ Մինչ ընկերը կը ճառէր, Սիմօն կակուղ բարձերուն վրայ ընկողմանած, երկար ու մարգարտահունչ ծիծաղ մը կ'արձակէր։

— Ինչո՞ւ այդպէս կը խնդաս փախուկի մը պէս, հարցուց երիտասարդը։

— Լիւքը միտքս ինկաւ։

— Չեմ հասկնար, յարեց Ճօզէ կասկածոտ, իր թաւ յօնքերը պռստելով։

— Օ՜հ, շատ բացայայտ է։ Այդ Լիւքը շատ չիք է…։ Նախ դերկոմս է ձեզի պէս, սիրելիս…։ Երկար ատենէ ի վեր կը սիրէ Տիանը…։ Միայն թէ լրջօրէն չի սիրեր…։ Երբ փապուղիին մէջ ինծի կը հանդիպէր, Տիանի ժամանումէն առաջ, Լիւք կ'ըսէր թէ զիս ալ կը սիրէր…։ Յետոյ օրին մէկը ըսաւ թէ այլեւս չէր սիրեր քոյրս ու միայն զիս կը սիրէր բոլորովին…։ Տխմար կը ձեւանայի, հասկնալու համար թէ գործը ո՞ւր պիտի յանգէր։ Տիան նոյն իսկ յանկարծակիի բերաւ։ Երեւակայէ որ քոյրս նախանձոտ կը դառնար։ Լիւք շապիկի պէս կը փոխէր իր սէրը…։ Եթէ տասնըհինգ օր եւս անցնէր, Սօլանժն ալ պիտի սիրէր ապահովաբար…։ Ահա՛ այս բանն է որ ծիծաղ կը պատճառէ ինծի…։

Մինչ Սիմոն կը խնդար, իր մօտ գոռացող բուռն փոթորիկին անգիտակից, զսպուած տենչանքով այդ մարդը՝ Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլար անյագ և խիստ նայուածք մը կը ձգէր մանկամարդ աղջկան վրայ։

Ի՞նչպէս կ'ըլլար որ Սօլանժի և Տիանի քոյրը այդ մարդուն հետ կը գտնուէր օթօմօպիլի մը մէջ, որ զինքը կը տանէր դէպի Մօն-Տօր, ջերմուկի քաղաք մը, Օվերնեայի մէջ, ուր շատ մարդ կը յաճախէ։

Ափսո՜ս, կարճ այլ յաճախադէպ պատմութիւն մըն է ասի։ Կարելի պիտի ըլլայ քանի մը տողերով պատմել բոլոր այն անցքերը, զոր ամէն յստակատես ընթերցող կրցած է գուշակել։

Պանք Բիւլֆէլտի գրասենեակներուն մէջ Սիմոն ծանօթացած էր Տօն Ճօզէի, որ դրամատան հարուստ յաճախորդներէն մէկը կը համարուէր, բայց սեղանաւորը տեսնելու համար է որ կուգար և աւոր նպատակն ալ քիչ ատենէն պիտի հասկնաք։

Շնորհիւ այն արտակարգ ազատութեան, զոր երիտասարդ Պրազիլիացին առեղծուածային կերպով կը վայելէր պանքային մէջ, պարոն Բիւլֆէլտի գրասենեակէն դուրս ելլելէն յետոյ, մանկամարդ մեքենագիր Սիմոնին սենեակը կ'երթար։

Եւ ահա ինչ որ պատահեցաւ հոն. կնամեծար խօսքեր, սիրոյ խոստովանութիւններ, փառաւոր խոստումներ՝ երիտասարդին կողմէ, իսկ յուզումներ, ոսկեզօծ անուրջներ, միամիտ պատրանքներ՝ մանկամարդ աղջկան կողմէ։

Ու անպատիւ փորձիչը տակաւ Սիմոնի ըմբռնել տուած էր հետեւեալ ծրագիրը. երկուքը միասին պիտի մեկնէին, օթօմօպիլով գեղեցիկ ճամբորդութիւն մը ընելու համար նկարագեղ երկրի մը մէջ, ուր կանգ

պիտի առնէին մեծ օթէլները, պիտի զուարճանային մեծ քազինօներուն մէջ, զբօսական պտոյտներ պիտի կատարէին, հաճոյքի լայն ու հեշտ կեանք մը պիտի վարէին։ Տասնըհինգ օր պիտի տեւէր այս կեանքը և յետոյ պիտի վերադառնային։ Այս յայտագրէն շլացած, անխոհեմ Սիմոն սկզբունքով ընդունած էր զայն։

— Բայց մայրիկը երբեք չպիտի հաւանի, ըսած էր Սիմոն։

— Մտիկ ըրէ՛ք, Սիմոն, մայրերնիդ չպիտի իմանայ։ Նախ նամակ մը պիտի ուղղէք անոր, ըսելով թէ գիշերային աշխատութիւն ունիք։ Երկու ժամ յետոյ կ'իմացնէք որ պարոն Բիւլֆէլտ Զուիցերիա կանչուած ըլլալով, ձեզ իր հետ կը տանի, ճամբորդութեան ատեն թղթակցութիւն ընելու համար։ Ձեր քոյրերը և ձեր մայրը Պանքա չե՞ն գացած բնաւ։

— Ոչ, պատասխանեց Սիմոն։

— Ուրեմն ոեւէ կասկած չպիտի ունենան։ Ճամբորդութեան միջոցին քարտ-բօսթալներ պիտի ղրկէք անոնց, ձեր երկրորդ նամակին մէջ ըսելիք խօսքերուն համաձայն։ Ասիկա բոլորովին պիտի ապահովէ զանոնք։ Տասնըհինգօրէն պիտի վերադառնանք ու ես որ կեանքէս աւելի կը սիրեմ ձեզ, աղուո՛րս, անճառելի երջանկութիւնը պիտի ունենամ գեղեցիկ ճամբորդութեան մը հաճոյքը ընծայած ըլլալուս ձեզի...։

Այս խօսքերը քսան անգամ կրկնուած էին հառաչներով ու սիրազեղ նայուածքներով. ի վերջոյ Սիմոն համոզուած էր...։

Ուստի ճամբայ ելած էին անոնք։ Ինչպէս յայտնի է, ղրկուած առաջին նամակը ի՛նչ սոսկալի հետեւանքներ ունեցած էր։ Գալով երկրորդ նամակին, Տօն Ճօզէի կողմէ գրուած ու Սիմոնին կողմէ ստորագրուած

էր, սակայն Պրազիլիացին չէր ղրկած զայն, խորհելով որ այդ պատմութիւնը անհաւատալի պիտի թուէր ու կասկած պիտի արթնցնէր առաջին նամակին խակութեան մասին...։

Տօն Ճօզէ մտովի կ'ըսէր թէ ոչ ոք տեղեկութիւն պիտի առնէր պարոն Բիւլֆէլտէն և ամբողջ գիշերը այդպէս պիտի անցնէր. առտուն սեղանաւորը Ճօզէէն նամակ մը պիտի ստանար, որով ինք այդ առեւանգումին մեղսակից պիտի նկատուէր...։

Հրէշային տռամ մըն էր աս, որուն զոհ կ'երթար Սիմօն, առանց գիտնալու։

Միամիտ, աչքը չբացուած, Սիմօն տակաւին շատ երիտասարդ ու շատ նրբազգած ըլլալուն, չէր կրնար դիմադրել զգայարանքներու մղումին։ Գեղանի աղջիկը հարուստ երիտասարդին սիրոյն մէջ կը տեսնէր միայն վայելուչ արդուզարդեր, օթօմօպիլով պտոյտներ, փառաւոր ճաշեր, թատերական երեկոյթներ...։ Շատ մը Բարիզցի մանկամարդուհիներ կ'ունենան այս պատրանքները մինչեւ որ տասնըեօթը, տասնըութը և նոյն իսկ տասնըինը տարեկան ըլլան։

Ճօզէ անպատիւ նպատակ մը ունենալուն, կը զգուշանար Սիմօնին պատրանքները փարատելէ։ Այդ կարծեցեալ սիրահարը Սիմօնին տարփածուն չէր, հակառակ այն բոլոր առիթներուն, զոր ընծայած էին մանկամանդ աղջկան անգործութիւնը և վստահութիւնը։ Պրազիլիացի երիտասարդը միշտ կ'ըսէր. «Կը սիրեմ. կը պաշտեմ քեզ»։ Բայց կը յարգէր զայն ու վայելած շնորհները միայն համբոյրներ ու զգուանքներ էին...։

Այսպէս, խարտիշագեղ Սիմօն հմայիչ կը գտնէր իր սիրահարը և նոյն իսկ կը կարծէր սիրել զայն։

Բայց ինչո՞ւ անգամ Տօն Ճօզէ չէր դպչէր այդ մանկամարդ աղջկան, որ իր ձեռքին մէջ էր, բոլորովին անպաշտպան վիճակի մը մատնուած։

Հոս է հանգոյցը այն սոսկալի պատմութեան, որ յաճախ կը կրկնուի Լոնտոնի, Բարիզի, Պերլինի մէջ, ինչպէս ցոյց կուտան ոստիկանական արձանագրութիւնները։

Նախորդ ձմեռ Մօնթէ-Գառլօյի մէջ Ճօզէ տէ Կրանիլլար ծանօթացած էր հարուստ Թուրքի մը, որ րուլէթ կը խաղար խոշոր գումարներով։ Համիտ պէյ անունով այդ Թուրքը Վոսփորի ասիական եզերքներուն վրայ ունէր ամրացած ապարանք մը, ուր կանանոց մը կը գտնուէր, մահմետական սովորութեան համաձայն։ Երիտասարդ Պրազիլիացիին հետ յաճախակի ունեցած տեսակցութիւններու ընթացքին, Թուրքը ըսած էր թէ մեծ հրճուանք մը պիտի զգար, եթէ երբեք տասնըվեց-տասնըեօթը տարեկան գեղեցիկ Ֆրանսուհի մը իր կանանոցին մէջ մուտք գործէր։

— Բայց թեթեւաբարոյ աղջիկ մը չեմ ուզեր, աւելցուց Համիտ պէյ։ Պէտք է որ մեծ ընտանիքի մը աղջիկը ըլլայ, ազնուապետական, նուրբ և ազնուականի մը արժանի մանկամարդուհի մը։ Բարձր դասու պատկանող Ֆրանսուհիներ ճանչնալուս համար, իմ տենչանքս անիրականանալի կը գտնեմ։

— Եթէ ոչ անիրականանալի, գէթ շատ դժուար է գոչեց Ճօզէ։

Ու անփութօրէն յարեց.

— Ո՞րքան դրամ պիտի տաք ձեր տենչանքը իրագործող մարդուն։

— Վստահ եղէք որ հարիւր հազար ֆրանք տալու տրամադիր եմ, այդ մարդը վարձատրելու համար։

— Շատ լաւ, ըսաւ Ճօզէ ցուրտ շեշտով մը։ Այս ամառ ո՞ւր պիտի գտնուիք։

— Կարճատեւ դարմանում մը պիտի ունենամ ձեր ջերմուկի քաղաքներէն մէկուն Մօն-Տօրի մէջ։ Ետքը Թուրքիա պիտի վերադառնամ, երկու-երեք տարի հոն մնալու համար։

— Ե՞րբ Մօն-Տօր պիտի երթաք։

— Յուլիս մէկին հոն պիտի գտնուիմ։

— Հոն պիտի գտնէք զիս։ Առանձին չպիտի ըլլամ։ Բայց խօսք տուէք որ համաձայն ենք այս գործի մասին։

— Այո՛, համաձայն ենք, ըսաւ Համիտ պէյ ծանրախոհ շեշտով մը։ Ահա կանխավճարը։ Հարիւր հազար ֆրանք պիտի ստանաք այն օրը, երբ մանկամարդ աղջիկը ինծի հետ իմ զբօսանաւս նստի Մարսիլիայէն...։

Ու թղթապանակ մը հանելով գրպանէն, Թուրքը պանքտոմսերու տրցակ մը տուաւ Պրազիլիացիին. հինգ հազար ֆրանքի գումար մըն էր ան։

Ինչպէս կը տեսնուի, խարտիշագեղ Սիմօն այսպիսի խայտառակ սակարկութեան մը առարկայ դարձած էր։ Ու գործը յաջողցնելու համար, Ճօզէ ալ Կրանվիլլար ոչ մէկ բան զանց ըրած էր։ Մինչ այդ ամէն բանի մէջ յաջողած էր ան։ Յաջորդ օրերուն համար ծրագիր մը մշակած էր, ուր ամենափոքր պարագաներն իսկ կանխատեսուած էին։

Բայց Ճօզէ կը չարչարուէր, Սիմօնին հետ սիրաբանած ատեն, բան մը որ նախատեսած չէր։ Մանկամարդ աղջկան շնորհիւ չահելիք հարստութեան խայծը միայն կը զսպէր զինքը։

Յունիս 30ի օրն էր։ Այդ իրիկուընն իսկ, Սիմօն և Ճօզէ պիտի տեղաւորուէին Մօն-Տօրի մեծ պան-

դոկներէն մէկուն մէջ։ Կրանվիլլար երեք օրուան ընթացքին Սիմօնը աշխարհիկ կին մը պիտի դարձնէր ու այնպէս մը պիտի մարզէր որ Համիտ պէյի ներկաու այնպէս մը պիտի մարզէր որ Համիտ պէյի ներկայացած պահուն ան շատ ազնուապետական ընտանիքի մը պատկանող մանկամարդ աղջկան մը տպաւորութիւնը պիտի գործէր անոր վրայ։ Ու առանց կասկածելու, Սիմօն իր դերակատարութիւնը կ՚ունենար այդ վտանգաւոր կատակերգութեան մէջ։

Առանց կանգ առնելու, Սիմօն և Ճօզէ անցան Միւրա-լը-Բէրէն, որ սիրուն գիւղ մըն է ու Գարպուլ հովիտին վրայ կը նայի. տասը վայրկեան յետոյ կը մտնէին Մօն-Տօր հետաքրքրաշարժ քաղաքը։

Օթօմօպիլը վարձուած էր Գլէրմօն-Ֆէրանի մէջ, ուր Տօն Ճօզէ և մանկամարդ աղջիկը վակօն-սալօնով հասած էին Բարիզէն։ Օթոյին վարիչը ստացած հրամանին համաձայն, Մէճէսթիք-Բալասի առջեւ կանգ առաւ։

Քսան վայրկեան յետոյ, Սիմօն սպիտակ և հիանալի շրջազգեստ մը (Ճօզէ հնարամտութիւնը ունեցած էր այդ շրջազգեստը գնելու Բարիզէն ճամբայ ելլելէ առաջ) հագած, փոքր սեղանի մը առջեւ բազմած էր իր բարեկամին հետ, օթէլին մեծ ու շքեղ ճաշասրահին մէջ։ Մանկամարդ աղջիկը ի բնէ շատ վայելչագեղ, նուրբ, ազնուապետական, միամտօրէն ականախտիղ, շուշանի և վարդի երանգներով մօյնք մը, կապոյտ ու մեծ աչքեր, խիստ փափուկ խարտեաշ գոյնով հիանալի մազեր ունէր։ Այդ գարնանային զուարթ ծաղիկը, Սիմօն, մեծ տպաւորութիւն յառաջ բերաւ բոլոր սեղաններուն վրայ ու սկսան դիտել զայն։

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՀՕՐԸ ՊԱՏԻՒԸ

Այն պահուն երբ անգիտակից Սիմոն և անպատիւ Կրանիլլար սեղանին առջեւ բազմած էին, բոլորովին տարբեր և խիստ յուզիչ տեսարան մը կը պարզուէր Բարիզի Լաֆիթ փողոցը, սեղանաւոր պարոն Բիւլֆէլտի աշխատութեան սենեակին մէջ։

Լիւք տ'Աբըրմօն մուտք գործած էր այն սենեակը, ուր սեղանաւորը իրեն կը սպասէր։

Երկուքը իրարու կը նայէին ցուրտ երեւոյթով մը։ Նախ պարոն Բիւլֆէլտ խօսք առնելով ըսաւ.

— Պարո՛ն, կը զարմանամ որ ինծի հետ խօսելու պէտք կը զգաք, մինչ մեր վկաները թերեւս հաւաքուած են այս պահուս։

— Պարո՛ն, նոր իրողութիւն մը կայ, պատասխանեց Լիւք ծանրախոհ երեւոյթով մը, այդ իրողութիւնը կրնայ անօգուտ և անկարելի դարձնել մեր մենամարտը։

— Ի՞նչ է այդ նոր իրողութիւնը։

— Ահա պատճէնը այն նամակին զոր քիչ մը առաջ ստացայ. հաճեցէք զայն կարդալ, պարոն։

Ու Լիւք տ'Աբըրմօն դերկոմսը սեղանաւորին տուաւ անստորագիր ու սոսկալի նամակին պատճէնը։

Մինչ պարոն Բիւլֆէլտ կը կարդար այդ նամակը, Լիւք անյագօրէն կը դիտէր անոր դէմքը։ Պարոն Բիւլֆէլտ յօնքերը կը պռստէր. յետոյ կը գունատէր, դեփդեղին կը կտրէր ու նամակը փռնող ձեռքը ջղաձգօրէն կը դողար։

Նամակը կարդալէ և գլուխը վեր առնելէ յետոյ, Բիւլֆէլտ պարզօրէն ու բաւական հանդարտ ձայնով մը ըսաւ.

— Պարո՛ն, այս նամակէն յետոյ ի՞նչ մտադրութիւն ունիք։

— Ուրեմն չէ՞ք ուրանար այս յայտնութեանց ճշդութիւնը, գոչեց Լիւք։

— Ո՛չ ուրանալիք բան ունիմ և ոչ ալ հաստատելիք, պատասխանեց պարոն Բիւլֆէլտ պաղարիւնութեամբ. անստորագիր նամակ մըն է ան և այդ կարգի թուղթեր իրենց հետեւանքներով միայն արժէք մը կը ստանան։ Պարո՛ն, ձեր կարծիքով, ի՞նչ հետեւանքներ պիտի ունենայ այդ նամակը։

Լիւք տ'Աբըրմօն բնաւ չէր յուսար որ սեղանաւորը այդքան պարզ ու հնարամիտ ընթացքի մը պիտի հետեւէր։ Դերկոմսը կանխատեսած էր որ պարոն Բիւլֆէլտ յուսահատական խոստովանութիւն մը պիտի ընէր կամ հեգնօրէն պիտի ուրանար, բայց չէր կարծեր որ սպառողական խոհեմ ընթացք մը ցոյց պիտի տար։

Ուստի Լիւք քիչ մը շփոթեցաւ։ Մէկ-երկու վայրկեան խորհրդածելէ ետքն է որ պատասխանեց.

— Պարո՛ն, այս պարագան պիտի հաղորդեմ վկաներուս ու անոնցմէ պիտի խնդրեմ որ երդուեալներու պատուոյ ատեան մը կազմուի, ինծի տրուած խորհուրդին համաձայն...։

— Ձեմ ընդունիր երդուեալներու պատուոյ ատեանի մը առջեւ ելլել, ըսաւ սեղանաւորը։

— Այդ պարագային, պատասխանեց դերկոմսը բարկացած, ընդհանուր դատախազին պիտի դիմեմ ուղղակի, անչափահաս աղջկան մը առեւանգումի մասին գանգատելու համար ընդդէմ Ժիւլիէն Ռիվաժի,

որդի Օռազիօ Ռիվասի, որ Բիէր Բիւլֆէլտ կը կոչուի ու Բարիզի մէջ սեղանաւոր է։ Այս գանգատը վաղը իսկ պիտի հրատարակուի բոլոր թերթերուն մէջ։ Պարո՛ն, ինծի դէմ դատ պիտի բանաք, եթէ երբեք այս նամակը ստայօդ է։ Ամէն պարագայի մէջ գործը պիտի լուսաբանուի։ Ոստիկանութիւնը պիտի սկսի փնտռել առեւանգիչը ու պիտի կրնայ դիւրաւ ձեռք անցընել անոր դիմանիչները, քանի որ ձեր չուրջը գտնուողները կը ճանչնան զայն։ Սիմօն արդէն կը ճանչցուի. միայն թէ Կրանիլլար գիշեր ցերեկ արգելափակ պահած չըլլայ զայն...։ Բայց ի՞նչ կ'ընէք, պարոն...։ Ա՛հ, ոչ. թոյլ չպիտի տամ որ անձնասպան ըլլաք...։

Լիւք տ'Աբրըմօն խոյացաւ պարոն Բիւլֆէլտի վրայ, որ գրպանէն հանած փոքր պրաունիկը կ'ուղղէր դէպի աջ քունքը։ Ճարտար բռունցք մը իջեցնելով, զէնքը գլտորեց գորգին վրայ, սենեակին միւս ծայրը։ Յետոյ պարոն Բիւլֆէլտի ձեռքերը բռնեց։ Սեղանաւորին աչքերը մոլորագին ու խելայեղ արտայայտութիւն մը ունէին։

— Պարո՛ն, սթափեցէք, գոչեց Լիւք, կարեկցութիւն զգալով այդ հանրածանօթ և այնքան յարգուած մարդուն յուսահատութեան հանդէպ։ Ինծի մօտիկ ըրէք ու ըսածս հասկցէք։ Ես ոչ ձեր մահը կ'ուզեմ և ոչ ալ ձեր անպատուութիւնը...։ Միայն կը փափաքիմ Սիմօնը գտնել...։ Երէկ ձեզի դէմ բուռն արարքի մը մէջ գտնուեցայ, որովհետեւ ձեր ընթացքը արդար զայրոյթ մը պատճառեց ինծի...։ Անստորագիր նամակը յայտնած է ճշմարտութիւնը, բայց ձեր անձնասպանութեան փորձը ըստ բաւականի կ'ապացուցանէ զայն. ուրեմն ինծի օգնեցէք որ Սիմօնը գտնեմ ու ձեր

անարժան զաւկին ձեռքէն ազատեմ զայն...։ Ընտանեկան այս տաւմը մեր միջեւ պիտի մնայ։ Պարո՛ն, պատուի խօսք կուտամ որ սոսկալի գաղտնիքը երբեւան չպիտի հանեմ։

Մինչ Լիւք տ'Աբրըմօն անկեղծութեան գեղեցիկ խոյանքով մը կ'ընէր այդ խօսքերը, պարոն Բիւլֆէլտ կարծես յարութիւն կ'առնէր։ Անոր աչքերը յանդարտ արտայայտութիւն մը կը ստանային ու դէմքը կը պայծառանար։

Լիւք լռելէ յետոյ, սեղանաւորը ոտքի ելաւ, երիտասարդին ձեռքերը բռնեց և յուզուած ու ցաւագին արժանապատուութեամբ մը ըսաւ.

— Պարո՛ն, շնորհակալ եմ, թէ իմ կեանքս և թէ պատիւս կ'ազատէք...։ Այո՛, անստորագիր նամակին ըսածները ճիշդ են... անոր բովանդակութիւնը բոլորովին ճշգրիտ է...։ Այդ նամակը գրողը ինծի չափ կը ճանչնայ զիս...։ Աշխարհի վրայ երկու հոգի միայն գիտեն բոլոր այս բաները, բացի մանչ զաւակէս։ Այդ երկու անձերն են կինս ու աղջիկս։ Անոնք պիտի մատնեն զիս...։ Պարո՛ն, այս մտածումն է որ քիչ մը առաջ յուսահատութեան մատնեց և անձնասպան ըլլալու ծայրայեղութեան պիտի մղէր զիս, եթէ երբեք զէնքը ձեռքէս չխլէիք...։ Օ՛հ, պէտք է գիտնամ որ ո՛վ գրած է այս նամակը...։ «Հելէ՞նը. Պլա՞նշը...։ Ինչո՞ւ...։ Ի՞նչ ըրի անոնց։

— Ներողութիւն, պարոն, յարեց Լիւք։ Քիչ մը առաջ «կինս» և «աղջիկս» ըսիք։

Սեղանաւորը կաս-կարմիր կտրեցաւ, ճակատը սեղմեց սարսռուն ձեռքով մը, մինչ ցաւի դաժան արտայայտութիւն մը կը կրծէր իր դէմքը։ Ոտքերը գետին զարնելով խուլ և ընկճուած ձայնով մը յարեց.

— Բայց ներեցէ՛ք, պարոն, ատոնք գաղտնիքներ են, ընտանեկան ծանր գաղտնիքներ։

— Բան մը չեմ ըսած տակաւին, յարեց Լիւք ծանրախոհ շեշտով մը։

— Շնորհակալ եմ...։

Պարոն Բիւլֆէյլտ թիկնաթոռի մը մէջ ինկաւ ու արմուկը ծունկերուն վրայ դրած, ճակատը ձեռքերուն մէջ առած, անշարժ մնաց, մտածումներով խորասոյզ, որոնք կը չարչարէին զինքը։

Լիւք կարեկից նայուածք մը կ'ուղղէր անոր։

Բայց սեղանաւորը յանկարծ ոտքի ելաւ ու չոր ձայնով մը ըսաւ.

— Օ՛ն, չդեդեւինք այլեւս...։ Պարոն, քննեցէ՛ք կացութիւնը։ Երկու խնդիրներ կան։ Նախ իմ մենամարտս ձեզի հետ։ Մեր վկաները հիմա գործը կարգադրած ըլլալու են։ Չենք կրնար ետ առնել մեր որոշումը, որպէս զի մեր վկաները տարբեր կերպով չմեկնեն գործը։

— Պարո՛ն, ես ալ ձեզի համամիտ եմ, ըսաւ դերկոմս տ'Աբրըմօն։ Ի՞նչ զէնքի գործածութիւն պահանջեցիք ձեր վկաներէն, քանի որ դուք իրաւունք ունիք զէնքի ընտրութիւնը ընելու, իբր նախատուած։

— Սուր։

— Այդ պարագային, վստահ եմ ինքզինքիս վրայ։ Պարզ սկրթուք մը առաջ բերելով պիտի բաւականանամ։

— Լա՛ւ, ըսաւ սեղանաւորը։ Բայց երկրորդ խնդիրը աւելի ծանրակշիռ է...։ Խնդիրը կը դառնայ այն սեւազգեստ աւազակին վրայ, որ ափսո՜ս, իմ միակ ու բուն զաւակս է...։

— Խնդիրը կը դառնայ նաեւ Սիմօն Լիւքայի

վրայ, զոր իմ նշանածս կը նկատեմ, յարեց Լիւք ծանրախոհ շեշտով մը։ Անստորագիր նամակը կարդալէ, ձեր պատուախնդրութիւնը ցոյց տալէ յետոյ, պարոն, պարտաւոր էք ինծի օգնելու, որպէս զի Սիմօնը գտնեմ։

— Պարոն տ'Աբրըմօն. պիտի օգնեմ ձեզի, պատասխանեց պարոն Բիւլֆէյլտ ընդոստ յուզումով մը։ Բայց ատոր համար խոստում մը կ'ուզեմ ձենէ...։ Խօսք տուէք որ Սիմօնը գտնուելէ յետոյ, իմ զաւակս չպիտի հալածէք ձեր վրէժխնդրութեամբ։ Նոյնպէս խօսք տուէք որ այս խնդիրը իր ամբողջութեամբ ու մանրամասնութիւններով գաղտնիք մը պիտի մնայ մեր միջեւ։ Այս ամէնը կը պահանջեմ ձենէ, ի նպաստ անարժան զաւկի մը, բայց պէտք է նկատի ունենաք որ հօր մը պատւին վրայ կը դառնայ խնդիրը...։

— Խօսք կուտամ, ըսաւ Լիւք պարզապէս։

— Շնորհակալ եմ։

— Բայց ամենափոքր ցուցմունք մը կա՞յ թէ ձեր զաւակը ո՛ւր տարած է Սիմօնը. տեղեկութիւն ունի՞ք այդ մասին։

— Ոչ, պարոն։ Բայց գիտեմ թէ զաւակս ուր կը բնակի Բարիզի մէջ։ Կարգ մը պատճառներու համար, որոնց հետ առնչութիւն չունի ներկայ խնդիրը, ստիպուեցայ Տօն Ժօզէ Կրանիլլարի յարկաբաժնին բանալին ձեռք բերել գաղտնապէս։ Հոն պիտի երթանք, միասին խուզարկելու. Թերեւս կարենանք բան մը գտնել, հետքը երեւան հանելու համար։

— Սիրայօժար կուգամ։ Բայց պէտք չէ որ մեզ տեսնեն։ Վաղը իրարու հետ պիտի մենամարտինք, հետեւաբար տարօրինակ պիտի երեւայ, երբ այսօր միասին պտտինք Բարիզի մէջ։

— Ակներեւ է։ Ուրեմն հաճեցէք ճիշդ ժամը երեքին գտնուիլ Շալկրէն փողոցը…։

— Ավընիւ տիւ Պուա՞։

— Ճիշդ հոն, թիւ 15 շէնքին առջեւ։

— Հոն պիտի գտնուիմ…։ Ուրեմն մնաք բարո՛վ, պարոն Բիւլֆէլտ։

— Երթաք բարո՛վ, պարոն տ'Աբրըմօն։

Սեղանաւորը մինչեւ նախասենեակ առաջնորդեց դերկոմսը։ Բաժնուած ատեննին անզգալի վարանումով մը իրարու ձեռք սեղմեցին։ Երեւութապէս թշնամի, իրականին մէջ համերաշխ դաշնակիցներ էին։

Լիւք տ'Աբրըմօն յարկաբաժինէն դուրս ելլելէ յետոյ, պարոն Բիւլֆէլտ իր աշխատութեան սենեակը վերադարձաւ։ Իր դէմքը աննկարագրելի անձկութիւն մը եւ ընկճում մը կը յայտնէին։ Ուժասպառ, նստարանի մը վրայ ինկաւ մրմնջելով.

— Ո՞վ գրած է այս նամակը…։ Ո՞վ։ Պլանշ…։ Հելէ՞ն…։ Ա՜հ, բացի այն անպատուութենէն, զոր իմ զաւակս կը պատճառէ ինծի, իբր կենդանի սպառնալիք, ընտանեկան յարկին մէջ ալ զիս մատնողներ կան…։

Ճակատը սեղմեց, սոսկալի ստուգութիւնը ցայտեցնելու համար մտքէն դուրս։

Յետոյ ձեռքը վար ձգեց ու ցած եւ սոսկումէն խորտակուած ձայնով յարեց։

— Մօն-Նուար իշխանուհի՞ն գրած է։

Ան ալ ամէն բան գիտէ…։ Բայց ինչո՞ւ զիս կորըստեան մատնել ուզէ…։ Ի՞նչ շահ ունի ատոր մէջ…։ Ան գիտէ որ եթէ զիս անպատուէ, ես աւելի սարսափելի կերպով կ'անպատուեմ զինքը…։ Ո՛չ, ան չէ…։ Սակայն, ո՞վ կրնայ ըլլալ…։ Օ՜հ, պէտք է գիտնամ, պէտք է գիտնամ…։

Ճիշդ այդ պահուն բացուեցաւ դուռը եւ սենեկապանը երեւան գալով ըսաւ.

— Պարո՛ն, ճաշը պատրաստ է։

Սեղանաւորը ոտքի ելաւ, գոհունակ հանդարտութիւն ունեցող իր սովորական դէմքը առաւ նորէն ու ճաշասրահ գնաց թեթեւ քայլերով. հոն ծաղկազարդ սեղանի մը առջեւ նստած էին իր կինը՝ Հելէն Բիւլֆէլտ եւ աղջիկը՝ Պլանշ…։

Երբ սեղանաւորին նայուածքը հանդիպեցաւ իր կեանքի երկու ընկերներուն անզգած եւ ցուրտ աչքերուն, թաքուն ու դառն մտալլկումով մը խորհեցաւ.

— Երկուքէն ո՞րը կը մատնէ զիս…։

Ժպտաշուրթն նստաւ ու սիրալիր շեշտով մը ըսաւ.

— Պլա՛նշ, երէկ գիշերուան գլխու ցաւդ անցա՞ւ…։

Բայց այս խօսքը ըրած պահուն պարոն Բիւլֆէլտ կը խորհէր.

— Հակառակ ամէն բանի, պիտի նախընտրէի որ իշխանուհի Մօն-Նուար զիս մատնած ըլլար… Շատ ամօթալից բան մը պիտի ըլլայ իբր սեղանակից ունենալ մատնիչ մը…։

Ու սկսաւ ճաշել, առանց մտիկ ընելու այն տարտամ պատասխանը զոր օրիորդ Պլանշ կուտար անտարբեր ձայնով մը։

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՏԻԱՆ ԵՒ ԻՇԽԱՆ ՄՕՆ-ՆՈՒԱՐ

Մինչ Լուի Մէնար կը վերադառնար Մօնրէօյլ, իր ազնիւ սիրոյն խոստովանութիւնը ընելու համար

Սօլանժի, մինչ Լիւք տ՚Աբրըմօն կ՚երթար Լաֆիթ փողոց, Բիւլֆէլտի հետ ունենալու համար մեզի ծանօթ տեսակցութիւնը, անդին Տիան կառքէն վար կ՚իջնէր Մարթիր փողոցին և Ռօշըշուար պուլվարին անկիւնը։

Մանկամարդ աղջիկը դրամ վճարելէ յետոյ օթոյի վարիչին, արագօրէն սկսաւ բարձրանալ Մարթիր փողոցի զառիթափէն։

Երեք-չորս տուներու առջեւէն անցնելով ցած բակ մը մտաւ, մութ նրբանցքէ մը յառաջացաւ, երկու յարկ վեր ելաւ և դուռ մը զարկաւ, որուն վրայ ճերմակ կիտուածէ տախտակ մը կար կապոյտ գիրերով.

«Տիկին Զաբաթա, մասէօզ, մանիքիւր, բէտիքիւր»։

Ծանր ոտնաձայն մը լսուեցաւ դրան ետին ու հաստ ձայն մը գոչեց.

— Ո՞վ է ան։

— Տիա՛ն, պատասխանեց մանկամարդ աղջիկը վճռական շեշտով մը։

Թէեւ շատ գունատ ու չափազանց յուզուած, սակայն իր աչքերը կ՚արտայայտէին ցուրտ և կորովի հաստատամտութիւն մը։

— Տիա՛ն, ո՞ր Տիանը։

— Շօսէ տ՚Անթէնի անուշահոտութեանց վաճառատունէն։

— Ա՜հ, խեղճ Սանթա Լուչիա, բացագանչեց հաստ ձայնը։

Դուռը բացուելով, միջահասակ ու գէր կին մը տեսնուեցաւ. խոշոր գիստեր և յորդ կուրծք մը ունէր, որ կ՚ուռեցնէր բուրդէ կարմիր բէնեուարը. կաշիէ գօտիով մը մէջքին շուրջը սեղմուած։ Այդ կինը ունէր խիստ դէմք մը, թաւ յօնքերու տակ մխրճուած աչ-

քեր, հաստ շրթունքներ որ քառասուն կամ վաթսուն տարեկան կ՚երեւար. քառասուն՝ եթէ երբեք մազերուն և յօնքերուն սեւ գոյնը բնական էր, իսկ վաթսուն՝ եթէ երբեք կեղծամ մը կը կրէր ու յօնքերը ներկուած էին։

Տիկին Զաբաթան էր ան, Բարիզի մէկ խառն ընկերութեան մէջ հանրածանօթ։ Հոն կը յաճախէին կործանած մեծ ընտանիքներու անդամներ, չուայտ հարուստներ, դերասանուհիներ և աւազակային որջերը այցելողներ։

Տիանը տեսնելուն պէս, տիկին Զաբաթա լայն ժպիտ մը արձակեց, որ երեւան կը բերէր երեսուներկու կանոնաւոր ու գեղեցիկ ակռաներ, լաւ ատամնաբոյժի մը աշխատանոցէն դեռ նոր դուրս ելած կարծես։ Ան մէկդի քաշուեցաւ ու իտալական խիստ որոշ շեշտով մը ըսաւ.

— Ներս մտէ՛ք, օրիորդ։ Բնաւ չէի սպասեր ձեր այցելութեան։ Սանթա, աղէկ որ քուզէնիս մօտ ճաշի չգացի, ինչպէս մտադիր էի ընել...։ Սալօն մտէք, նստե՛ցէք...։ Ո՜հ, որքան գեղեցիկ էք, սիրելիս։ Լոյսին պէս գեղեցի՜կ։ Խօսեցէք նայինք, տիկին Զաբաթա ի՞նչ կրնայ ընել, ձեզի պէս աղուոր ու խրոխտ աղջկան մը հաճելի ըլլալու համար։ Առանց վախնալու խօսեցէ՛ք. մտիկ կ՚ընեմ ձեզ։ Ամէն տեղ կ՚ըսեն թէ տիկին Զաբաթա ոսկիէ սիրտ մը ունի։ Ճիշդ է։ Երբ մէկը շահագրգռէ զիս, ճզակտոր կ՚ըլլամ, զայն սնուցանելու համար։ Եւ ես կը շահագրգռուիմ ձեզմով։ Ո՜հ, աղուոր աղջիկս, մտիկ կ՚ընեմ ձեզ։

Այդ կնոջ շաղակրատութեան միջոցին, Տիան անխօս, անժպիտ ու անշարժ, մարմարէ պէս ցուրտ և անզգայ նստած էր։ Ստուգիւ, շատ գեղեցիկ էր ան.

տարօրինակ, անգութ, սոսկալի, արհամարհոտ և տիրապետող գեղեցկութիւն մը ունէր ան, որմէ կ'ախորժէին մեղմ ու քնքուշ գեղեցկութիւններէ յափրացած մարդիկ։

Տիկին Զաբաթա ալ նստաւ, կէս մը ֆրանսերէն և կէս մը իտալերէն մեղրածորան խօսքերը վերջացընելով։ Այն ատեն Տիան չոր ձայնով մը ըսաւ.

— Կը յիշէ՞ք թէ ինչ ըսիք, անուշահոտութեանց վաճառատան մէջ, մէկ ամիս առաջ, երբ առանձին գտաք զիս։

— Սանթա Լուչիա, հարկաւ կը յիշեմ, գոչեց մաւէօզը, դէպի երկինք բարձրացնելով թեւերը, մինչ ուրախութեան շող մը կը փայլէր խորամանկ աչքերուն մէջ...։

— Անշուշտ կը յիշէք նաեւ թէ «բնաւ երբեք» պատասխանեցի ձեր առաջարկներուն։

— Այո՛, ըսաւ տիկին Զաբաթա, չեշտը փոխելով և լուրջ դիրքը բռնելով խանութպանի մը, որ կը տեսնէ թէ կարեւոր սակարկութիւն մը յաջողելու վրայ է։ Այո՛, ձեր պատասխանը եղաւ. «բնաւ երբեք»։ Բայց ես ալ պատասխանեցի. «զաւակս մի ըսէք թէ բախտին կարեւորութիւն չէք ընծայեր...»։ Ու ես վաճառատունէն մեկնեցայ, յուսալով որ օրին մէկը ինծի պիտի ըսէք. «այո՛»։ Բայց բնաւ յոյս չունէի որ հոս այցելելու պատիւը պիտի ընէք ինծի...։

Տիան հազիւ կրցաւ զսպել զարշանքի ծամածռում մը ու միշտ չոր, անզգած և ցուրտ չեշտով մը յարեց.

— Վերջապէս եկայ։ Ձեր ըրած առաջարկները անփոփո՞խ են միշտ։

— Աւելի քան երբեք, գոչեց տիկին Զաբաթա։ Երէկ ջայլամի փետուրներ յանձնելու գացած էի, փա-

ռաւոր և այնքան սուղ չեղող փետուրներ, զոր գնած էի իշխանուհի Մօն-Նուարի համար... հոն իշխանին հանդիպեցայ, որ ականջս ի վար փսփսաց. «տիկին Զաբաթա, անուշահոտութեանց վաճառատան գեղանի աղջիկը քիչ ատենէն պիտի տեսնե՞նք միթէ»։ Եթէ գիտնայի որ այսօր դուք...։

— Լա՛ւ, ընդմիջեց Տիան, առանց զսպելու քիչ մը առաջուան նողկանքի ծամածռումը։

Մանկամարդ աղջիկը ոտքի ելաւ ու անբացատրելի խրոխտանքով մը և անփութօրէն յարեց.

— Իշխանին իմացուցէք որ այս գիշեր կ'ուզեմ իրեն հետ ճաշել...։ Բայց ո՞ւր... հաճելի և բացօդեայ տեղ մը, եթէ կարելի է... օրինակի համար չինական տաղաւարին մէջ, ժամը ութին։ Կը յուսամ որ իշխանը հոն պիտի գտնեմ։ Բայց եթէ ճշդապահ չըլլայ կծիկը կը դնեմ։ Այդ պարագային այլեւս բախտը չպիտի ունենայ երեսս տեսնելու...։ Մնա՛ք բարով, տիկին Զաբաթա...։

Ու առանց նայելու կնոջ, Տիան դէպի յարկաբաժինին դուռը ուղղուեցաւ։

Բայց մանկամարդ աղջկան նպատակը ի՞նչ էր։ Ինչո՞ւ կ'ուզէր Մօն-Նուար իշխանին հետ ճաշել, զոր երկու անգամ միայն տեսած էր Շօսէ տ'Անթէնի անուշահոտութեանց վաճառատան մէջ։

Անխօս, ուրախութեամբ և զարմանքով լեցուած, տիկին Զաբաթա կը հետեւէր մանկամարդ աղջկան։ Սանդուխին գլուխը, յարգալից խոնարհութիւն մը ըրաւ, բայց չկրցաւ բերանը բանալ, չափազանց յուզուած ըլլալուն։ Ու սիրալիր նայուածքով մը դիտեց Տիանի սանդուխէն վար իջնելը։

Մանկամարդ աղջիկը անհետանալէ յետոյ, տիկին

Զաբաթա իր հանդարտութիւնը վերստանալով ներս մտաւ ու դուռը գոցելով, ուրախութենէն խելայեղ, գոչեց.

— Սանթա Լուչիա, ալ կը հարստանամ, երբ իշխանը սանկ աղջկան մը ձեռքերուն մէջ կը գտնուի։ Հոգ չունիմ այլեւս։ Ոսկիները պիտի հոսին...։ Սիրելի, սիրելագոյն Տիան...։ Որո՞ւն միտքէն կ'անցնէր այս բանը, Տէր Աստուած։

Ու գէր կինը սկսաւ պարել իր սալոնին մէջ, որ շատ փոքր էր։

Կարծես թէ տիկին Զաբաթա մարմնով կը լեցնէր սալոնը։

Տիան փողոց ելած էր։

Մինչեւ Պուլվար Ռօշըշուար հասաւ. պահ մը վարանելէ յետոյ, համեստ ճաշարան մը մտաւ ու ճաշեց, առանց աճապարելու։

Յետոյ օդը շատ գեղեցիկ ըլլալուն, սկսաւ դէպի Կալըրի Լաֆայէթ յառաջանալ ուր իր դրած խիստ սովորական գլխարկէն շատ աւելի սիրուն գարնանային գլխարկ մը գնեց։ Վայելչագեղ նոր երեւոյթ մը ստացաւ այդ գլխարկով։ Յետոյ մուսլինէ թեթեւ էշարբ մը ու մորթէ ձեռնոցներ գնեց։

Վաճառորդուհին հարցուց թէ ի՞նչ հասցէի պիտի ղրկուէին գործածուած գլխարկը ու ձեռնոցները։ Տիան պարզապէս պատասխանեց.

— Պիտի ճամբորդեմ։ Ձեզի կը ձգեմ ասոնք։ Ուզածնուդ պէս գործածեցէք։

Տիան վաճառատան մէկ անկիւնը քաշուեցաւ ու առջի օր ստացած ամսաթոշակէն քովը մնացած դրամը հաշուեց։

— Պէտք եղածէն աւելի դրամ ունիմ, իշխանին

սպասելու համար, ըսաւ մանկամարդ աղջիկը դառն չեշտով մը։

Յետոյ դուրս ելաւ, Միւէթէն Թէպու տանող հանրակառքը նստաւ ու Միւէթի դռնէն մտաւ Պուլօնեի անտառը։

Ամբողջ կէս օրէն յետոյ, Տիան լրջախոհ ու մտածկոտ դէմքով մը պտտեցաւ անտառին մէջ, նստարաններուն վրայ երկարօրէն հանգչելով այն տեղերը, ուր բազմութիւն չկար։

Հակառակ իր շրջազգեստին խիստ պարզութեան, այդ շրջագայող գեղուհին վայելուչ էր ու դիտող մը չպիտի կրնար արցունքի հետք մը նշմարել անոր չոր և խիստ աչքերուն մէջ։ Նոյն իսկ չպիտի կրնար ամենափոքր յուզում մը նշմարել այդ մարմարէ դէմքին վրայ։

Սակայն ի՜նչ փոթորիկ կը տիրէր, ի՜նչ պայքար կը մղուէր Տիան տը Լիւքաի սրտին ու մտքին մէջ։

Մանկամարդ աղջիկը իր մեռած մօրը վրայ կը խորհէր։ Ան մտովի կ'ըսէր թէ ինք եղած էր պատճառը մօրը մահուան, զոր յաջորդ օրը պիտի թաղէին հաւանաբար...։ Ան կը խորհէր իր քրոջ Սիմոնին վրայ որ ո՛վ գիտէ ո՛ւր խոյս տուած էր... կը խորհէր բարի Սօլանժի վրայ, որ տան մէջ առանձին մնացած էր մեռելին անկողնին քով. նոյնպէս կը խորհէր Լուի Մէնարի վրայ, որ Սօլանժը կը սիրէր... ու իբր աղջիկ, իբր քոյր և իբր տարփատենչիկ կին ունեցած զգացումներուն դէմ դառնացած, Տիան մտովի կ'ըսէր.

— Ո՛չ, մայրիկին յուղարկաւորութեան ներկայ չպիտի գտնուիմ. Սօլանժի, Սիմոնի, Լուիի, Լիւքի... իմ ճանչցած ու սիրած բոլոր անձերէս և ոչ մէկուն

երեսը չպիտի տեսնեմ այլեւս, թէեւ մինչեւ հիմա կը սիրեմ զանոնք, սա՜ղ...։ Բայց այդ սէրը պիտի սպաննեմ իմ սրտիս մէջ, պիտի սպաննեմ այդ յիշատակը... կ'ուզեմ ամբողջ կեանքիս մէջ մարդիկը տառապեցնել, այդ վատ, ստախօս, ապականած մարդիկը։ Անոնցմէ մէկն է որ իմ կորստեանս պատճառ եղած է, անոնցմէ մէկն է որ Սիմօնը կորստեան մատնած է...։

Տիան միեւնոյն ատեն կը խորհէր որ այդ մարդոցմէ մէկը կը պատրաստուէր մխիթարելու, երջանիկ և յարգուած էակ մը դարձնելու Սօլանժը։ Այդ մտածումը կրնար խանդաղատանք ու ներողամտութիւն ներշնչել իրեն, բայց կը մերժէր զայն ու իր քինախնդրութեան և ատելութեան ալիքներուն մէջ կը խեղդէր...։

Տիան գիտակցութիւն իսկ չունէր թէ յետմիջօրէն արա՞գ թէ դանդաղ անցած էր։

Ժամը ութին քառորդ մնացած, մանկամարդ աղջիկը չինական տաղաւարին առջեւ հասաւ։ Տակաւին չէր մթնած։ Մարմինը պրկուած, նայուածքը ուղիղ, Տիան տաղաւարին բացօթեայ շրջաբակը մտաւ ու դէպի ճաշարանին սրահը ուղղուեցաւ, որուն լայն ապակիներուն մէջէն կը տեսնէր ծաղկազարդ սեղանները։

Այդ սրահին սեմէն ներս մտաւ ու վճռական արագ քայլերով իր բախտը տնօրինեց։

Սրահին խորը, պարոն մը փութով ոտքի կ'ելլէր սեղանի մը քով։ Տիան ճանչցաւ Մօն-Նուար իշխանը, զոր երկու անգամ տեսած էր Շօսէ տ'Անթէնի անուշահոտութեանց վաճառատան մէջ, իշխանը առաջին անգամ հոն գացած էր, սիրուհիին կամ կնոջը համար անուշահոտութիւն մը գնելու նպատակով, իսկ երկրորդ անգամ, Տիանի դարպասելու և հասկնալու հա-

մար թէ մնայուն յաճախորդուհի տիկին Զաքաթայի տուած խորհուրդները արդիւնաւոր եղա՞ծ էին արդեօք։

Տիան, չափազանց յուզուած, ընդհատ քայլերով յառաջացաւ դէպի իշխանը։

Պարոն Շիլտպէր Պրիքօր, իշխան Մօն-Նուար, յիսուն տարու մարդ մըն էր, բարձրահասակ, պայծառ գոյնով, պնդակազմ, լայն ուսերով, խոզանակաձեւ կտրուած ճերմակ մազերով, սպիտակ, թաւ ու խրոխտաբար վեր դարձած պեխերով. շատ հարուստ էր հօրեղբօրը, Մօն-Նուար իշխանին հարստութիւնը և տիտղոսը ժառանգելէն ի վեր։ Որսորդութեամբ ու ճամբորդութիւններով զբաղած, պերճ կեանք մը կը վարէր ան։ Շատ տարիներէ ի վեր, իր կնոջմէն բաժնուած էր, թէեւ աշխարհիկ տեսակէտով, իրենց ազնուապետական միութիւնը միշտ անբաժան կը մնար, ամուսնութեան առաջին տարիներուն պէս։

Այդ թաքուն այլ բացարձակ բաժանումին պատճառը սա էր. իշխանը ամուսնացած էր, զաւակներ ունենալու համար։ Արդ, յղութեան սպառնալիքին վրայ, իշխանուհին գաղտնապէս գործողութիւն ընել տուած էր իր վրայ, ինչպէս կ'ընեն նորաձեւութեան հետամուտ շատ մը կիներ, զաւակ չունենալու համար։ Աշխարհիկ կեանքի սիրահար, իշխանուհին չէր ուզեր տաղտուկներ, նեղութիւններ ու մայրական պարտականութիւններ ունենալ.

Իշխան Մօն-Նուար այդ իրողութիւնը իմացած էր դժգոհ սենեկապանուհիի մը ղրկած անստորագիր նամակին շնորհիւ։ Գործողութիւնը կատարող վիրաբոյժը տեսնելով եղեռնական արարքի մասին ստուգութիւն ձեռք բերած էր. այդ օրէն սկսեալ իշխանը անհրաժեշտ եղող արտաքին յարաբերութիւններ միայն ու-

նեցած էր կնոջը հետ, որպէս զի իրենց կատարեալ անմիաբանութիւնը չհրապարակուի։

Ի՞նչպէս և ի՞նչու համար, իշխան Մօն-Նուար անկեղծօրէն, խորապէս և բուռն կերպով սիրահարուած էր Տիան տը Լիւքայի պէս համեստ վաճառորդուհիի մը։ Օրին մէկը, ընթերցողը պիտի իմանայ ատոր տպաւորիչ պատճառը։

Տիան արհամարհանքով մերժած էր իշխանին երկչոտ խոստովանութիւնները, որովհետև այն ատեն շատ կը սիրէր Լիւք տ՚Աբրըմօնը։ Ուստի, իշխանը դիմում ըրած էր հռչակաւոր ու ճարտար միջնորդուհի տիկին Զաբաթայի ու անոր յայտնելէ յետոյ Տիանի նկատմամբ ունեցած տարփանքը, սպասած էր։ Վերջապէս մանկամարդ աղջիկը տեղի կուտար։

Տիան սոսկալի յուզում մը կը զգար ու սա միակ մտածումը կունենար թէ ինքզինքը շատ սուղ պիտի ծախէր «ծեր ցոփակեացի» մը։

Իշխանն ալ Տիանի չափ յուզուած էր, թէև հարուստ, պնդակազմ, կորիճ ու երիտասարդ ըլլար, հակառակ իր յիսուն տարիներուն։ Որովհետև կը սիրէր այդ մանկամարդուհին և անոր նկատմամբ խիստ կարեւոր ծրագիրներ ունէր իշխանը։

Երբ Տիան հասաւ այն անկիւնը, ուր չկային ուրիշ ճաշողներ, իշխան Մօն-Նուար խոնարհութիւն մը ըրաւ անոր առջև և այս վերջինը ապշութեամբ լսեց սա խօսքը.

— Օրիո՛րդ, շնորհակալութիւններս այն երջանկութեան համար զոր ինծի կ՚ընծայէք վերջապէս...։

Տիան այդ մարդուն ձայնին մէջ նշմարած յուզումը գտաւ նաև անոր դէմքին, բարութիւն յայտնող աչքերուն և յարգալից ու սիրալիր դիրքին մէջ։

Մանկամարդ աղջիկը ջղային փոքր ծիծաղ մը արձակեց ու զսպուած ձայնով մը ըսաւ.

— Ուրեմն իրաւ զիս կը սիրէք եղեր։

— Ձեզ կը սիրեմ ալ խօ՞սք է, պատասխանեց իշխանը աշխուժով։ Ա՛հ, օրիորդ, կը սխալիք, եթէ կը կարծէք որ Բարիզեան տափակ սիրարկած մըն է որ կը սկսի այսօր։ Կը սիրեմ ձեզ ու այդ բանը այնպէս մը պիտի ապացուցանեմ որ օրին մէկը, շատ չանցած, դուք ալ պիտի սիրէք զիս...։

— Տեսնե՛նք, յարեց Տիան ծաղրական շեշտով մը, որ շատ բռնազբօսիկ էր ու իշխանը չէր կրնար բնական նկատել զայն։

Իշխան Մօն-Նուար նայեցաւ Տիանի ու անոր եղերական դէմքը տեսնելով, գուշակեց որ տռամ մը ծածկուած էր այդ երկդիմի ժամադրութեան մէջ, որուն հաւանած էր մանկամարդ աղջիկը...։

Իշխանը աւելի մօտեցաւ Տիանի, գրեթէ հայրական քաղցր նայուածքով մը գգուեց զայն ու մեղմաձայն ըսաւ.

— Օրիորդ, այս սեղանին առջև նստելէ առաջ, շնորհ ըրէք պատասխանելու հարցումի մը...։

— Խօսեցէ՛ք, պարոն, յարեց Տիան, հետզհետէ աւելի զարմացած, որովհետև ան չէր յուսար որ «ծերուկ ցոփակեացը» այդքան ծանրախոհութիւն և յուզում ցոյց տար։ Աշխարհիկ իրերու մասին անփորձ ըլլալուն, Տիան մինչև այն ատեն իշխանը նկատած էր կնամոլ մարդ մը։

— Օրիորդ, իմ հարցումէս կախում ունի իմ երջանկութիւնս... ու ձերինը թերևս։

— Մտիկ կ՚ընեմ ձեզ, թոթովեց մանկամարդ աղջիկը։

— Հոս եկած ատեննիդ ինծի հանդէպ ունեցա՞ծ էք վաղանցիկ քմայք մը, զուարճալի հետաքրքրութիւն մը, եթէ ոչ ծանր ու վճռական որոշում մը տուած էք, որ ձեր կեանքը կը համագրաւէ։

— Այո՛, բոլորովին կը համագրաւէ, պատասխանեց Տիան կտրուկ շեշտով մը։

— Լաւ, յարեց իշխանը, յանկարծ խիստ գունատած, որովհետեւ դարձեալ յուզում, խոր ուրախութիւն ու միեւնոյն ատեն ապշութիւն կը զգար այդ տարօրինակ աղջկան խորհրդաւոր ընթացքին հանդէպ։

Ու սիրահարի մը կնամեծար և գորովալից շեշտովը յարեց Մօն-Նուար.

— Հաճեցէք նստիլ, Տիան հիմա պիտի ճաշենք։

Նշան մը ըրաւ։ Սեղանապետ մը մօտեցաւ։ Մանկամարդ աղջիկը զսպեց իր յուզումը և իր նոր ու մասնաւոր կեանքի ծրագրին գործադրութեան ձեռնարկելով, ամենէն ընտիր ու սուղ կերակուրները և գինիները ընտրեց իրենց ճաշին համար։

Իշխանը, ժպտուն, նոյն իսկ չմիջամտեց այդ ճաշացուցակին պատրաստութեան։

Խնջոյքի միջոցին, որ երկար տեւեց, Տիան կերակուրները համտեսեց միայն ու շատ չխօսեցաւ իշխանին հետ։

Անոնց ետին լայն ու բարձր բարաւան մը դրուած էր, որ զանոնք կը ծածկէր սրահին մնացեալ մասէն։

Աղանդերէն յետոյ բերին սուրճը, թէյը, ըմպելիները, սիկառէթները, բուրոնները և այնուհետեւ սպասեակները չերեւացին այլեւս։ Այն ատեն իշխանը սեղանին վրայ դրաւ արմուկները, աւելի մօտէն նայեցաւ այդ առեղծուածային աղջկան ու ըսաւ.

— Տիա՛ն, կ'ուզէ՞ք որ քիչ մը խօսակցինք.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
... БИБЛИОТЕ...

— Այո՛, կ'ուզեմ, պատասխանեց Տիան։

Ու մանկամարդ աղջիկը մտովի կ'ըսէր. ատենը եկաւ ու հիմա պիտի առաջարկէ որ իր տարփուհին ըլլամ, ըսելով թէ մասնաւոր բնակարան մը, կառասիներ, օթօմօպիլ մը պիտի գնէ ինծի համար։ Լա՛ւ։ Ու սպասեց ան։

— Տիա՛ն, չէք գիտեր թէ ի՛նչպէս և ո՛ր աստիճան կը սիրեմ ձեզ, յարեց իշխանը ծանրախոհ շեշտով մը։ Յետոյ պիտի հասկնաք։ Չեմ գիտեր թէ ինչ բան ձեզ մղած է այսօր պատասխանելու այն առաջարկներուս որ երկու ամիս առաջ ըրած եմ ձեզի։ Բայց միամիտ մարդ մը չըլլալուս, չեմ հաւատար որ դուք ալ կը սիրէք զիս...։

Իշխանը լռեց, պատասխանի մը սպասելով թերեւս։

Բայց Տիան չպատասխանեց։

Իշխան Մօն-Նուար շարունակեց.

— Տիա՛ն ձեր աչքերէն կը հասկնամ որ դուք կը ջանաք խիստ ու ցուրտ արտայայտութիւն մը տալ ձեր նայուածքին, ձեր ամբողջ դէմքին վրայ կը տեսնեմ մեծ տխրութիւն մը։ Տիա՛ն, դուք կը տառապիք ու այդ սաստիկ տառապանքն է որ ձեզ մղած է իմ քովս գալու...։

Մանկամարդ աղջիկը տեսնելով որ իր միտքը գուշակած է, յուզումի ընդոստ շարժում մը ըրաւ ու սոսկալի առտուընէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով իր կեանքին մէջ, զգաց որ կ'արցունքոտէին աչքերը։ Բայց չէր ուզեր փղձկիլ, չէր ուզեր տկարանալ։ Ան միտքը դրած էր անողոք կերպով հետեւիլ իր անգութ ծրագրին։ Ուստի աւելի կծկեց շրթունքները, պահ մը աչքերը փակեց, արցունքները ետ մղելու համար։ Երբ աչքերը բացաւ, չորցած էին անոնք։

... ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
... ПУБЛ. БИБЛИО...

Բայց Իշխանը յարեց.

— Ձեզի չեմ հարցներ այդ տառապանքին ինչ ըլլալը։ Միայն գիտցէք որ ձեզ կը սիրեմ ու դուք իմ մէջս պիտի գտնէք ո՛չ միայն ձեզի հաճելի ըլլալու հետամուտ սիրահար մը, այլ և անկեղծ բարեկամ մը, որուն միակ տենչանքն է ձեզ երջանկացնել։

Իշխանը նորէն լռեց։ Ու գրեթէ ժպտուն, քիչ յետոյ յարեց, իր գորովալի շեշտը փոխելով.

— Տիա՛ն, այս գիշեր ի՞նչ ընել կ'ուզէք։ Թատրոնը պիտի զուարճացնէ՞ ձեզ։

Մանկամարդ աղջիկը «ի՞նչ փոյթ» պիտի պատասխանէր, այն ցուրտ անտարբերութեամբ, զոր իր կեանքին անփոփոխ կանոնը ըրած էր։ Բայց յանկարծ աչքին առջեւ եկաւ մայրը՝ մահուան անկողնին վրայ։ Ո՜հ, սոսկալի բան պիտի ըլլար այդ գիշերը Թատրոն երթալ...։

Ու ներքին անհռելի յուզումը ակամայ մատնող ձայնով մը ըսաւ.

— Ո՛չ, այս գիշեր Թատրոն չերթանք. քիչ մը յոգնած եմ...։

Յետոյ իր խիստ կամքին շնորհիւ ամրապնդուած շեշտով մը յարեց.

— Մնաց որ չեմ ուզեր այս արդուզարդով Թատրոն երթալ։

— Իշխանը այդ տարօրինակ աղջկան կեանքին մէջ ահաւոր գաղտնիք մը տեսաւ անձկութեամբ։ Ուստի, ըսաւ, առանց պնդելու.

— Շատ լաւ, ահա ինչ որ պիտի առաջարկեմ ձեզի։ Մտիկ ըրէք ու յետոյ պատասխանեցէք ինծի, ձեր կամքին համաձայն, որ իմս պիտի ըլլայ։ Օթէյլի մէջ մեծ պարտէզով փոքր բնակարան մը կայ. Այդ

շէնքը ծախու է։ Վաղը պիտի գնեմ զայն։ Ութը օրուան պէտք կայ, զայն կահաւորելու և բոլոր այն պերճանքով զարդարելու համար, որով կ'ուզեմ ձեզ շրջապատել։ Երբ մէկ շաբաթ յետոյ հոն երթաք, կարասիներ, ճերմակեղէններ, սեղանի սպասներ, արծաթեղէն առարկաներ, խոհարարուհի մը, սենեկապանուհի մը, սենեկապան մը, պարտիզպան մը, շօֆէօր մը, օթոմօպիլ մը, վերջապէս անհրաժեշտ եղած բոլոր բաները պիտի գտնէք։ Ամիսը երեք հազար ֆրանք պիտի ստանաք ձեր մասնաւոր և առտնին ծախքերուն համար։ Ծառաներուն թոշակները և մնացեալ ծախքերը ես պիտի վճարեմ։ Ասկէ զատ երկու հազար ֆրանք պիտի տրամադրեմ արդուզարդի ձեր առաջին ծախքերուն համար. ամէն եղանակի փոփոխութեան՝ երեք ամիսը անգամ մը նոյնքան գումար մը պիտի տրամադրուի ձեզի։

Իշխանը լռեց ու ժպտագին յարեց.

— Ասիկա հաճոյ կը թուի՞ ձեզի։

Տիանի այտերը կարմրած էին յուզումէն. հոն ամօթը, խղճի խայթը, գոհունակութիւնը և հպարտութիւնը իրարու խառնուած էին։ Ու ան պատասխանեց.

— Ասիկա հաճոյ կը թուի ինծի։

— Լաւ, Մինչեւ այն ատեն պիտի բնակիք այն փոքր յարկաբաժինը, զոր քաղաքին մէջ ունիմ։ Կ'ուզէ՞ք որ իսկոյն հոն առաջնորդեմ ձեզ։

Տիան վարանեցաւ։ Այս անգամ վճռական խօսք մը պիտի արտասանէր։

Իշխանը մանկամարդ աղջկան աչքերուն մէջ նշմարեց այդ վարանումը ու դժնդակ վախ մը ունեցաւ թէ Տիան ամէն ինչ մերժելով ոտքի պիտի ելլէր ու

պիտի հեռանար...։ Այն ատեն անմխիթար պիտի մնար իշխանը։

Բայց Տիան ճիգ մը ըրաւ ու քիչ մը խռպոտ ձայնով մը ըսաւ.

— Շատ լաւ...։

Նախ դունատեցաւ. յետոյ ճակատէն մինչեւ պարանոցը կաս-կարմիր կտրած, աչքերը փակ, յարեց.

— Բայց մէկ պայմանով միայն։

— Ի՞նչ պայման, հարցուց իշխանը։

— Այս գիշեր... առանձին ձգելու էք զիս։

Եթէ երբեք աչքերը բաց ըլլային, Տիան պիտի տեսնէր որ Մօն-Նուար իշխանին դէմքը ուրախութեամբ կը ճառագայթէր։

— Ա՜հ, ըսաւ իշխանը մտովի, ուզածիս պէս աղջիկ մըն է, առաքինութիւն ունի ու հիմա վստահ եմ որ զիս պիտի սիրէ։

Ու բարձրաձայն պատասխանեց գորովագին.

— Տիան պէտք չունէիք այդ բանը ինծի խնդրելու... ձեզ շատ սիրելուս համար, պիտի սպասեմ որ բոլորովին իմս ըլլաք, ձեր կամքովը միայն...։

Մանկամարդ աղջիկը չյուզուեցաւ այդ փափկանկատ խօսքերէն և յայտնուած ազնիւ զգացումէն։ Որովհետեւ ճիշդ այդ պահուն անիկա կը խորհէր Լիւքի վրայ, զոր կը սիրէր, հակառակ ամէն բանի։ Որովհետեւ նախընթաց գիշեր, Լիւք զինքը կին դարձուցած էր սիրազեղ արբշռութեան ու մռայլ խելայեղութեան մը մէջ։

Այդ մտածումը, որով տոգորուած էր Տիան, հրաշէկ երկաթի մը պէս ծակեց սիրտը ու գրեթէ մարմրուն ձայնով մը ըսաւ.

— Ուրեմն հիմա մեկնինք։

— Անմիջապէս, պատասխանեց իշխանը։

Այս վերջինը գրպանէն քանի մը ոսկի հանելով պնակի մը մէջ դրաւ և ոտքի ելաւ։ Մանկամարդ աղջիկն ալ կանգնած էր։ Սպասեակներէն մէկը անոնց քով փութաց, իշխանին գլխարկը, գաւազանը ու թեթեւ վերարկուն ձեռքին մէջ բռնած։ Ուրիշ սպասեակ մը զբօսարանէն դուրս վազեց, օթօմօպիլ մը կանչելու համար...։

Ու Տիան, գլուխը բարձր բռնած, աչքերը անըզգած, դէպի դուռը ուղղուեցաւ։ Իշխանը անոր ետեւէն կը յառաջանար։ Անոնց առջեւ խոնարհութիւն կ'ընէին սպասեակներն ու սեղանապետները, իսկ հոն գտնուողները ետեւնին կը դառնային, այդ մանկամարդ գեղանի ու պարզօրէն հագուած կինը դիտելու համար, որ հոն ճաշած էր ընկերակցութեամբ շատ ծանօթ դէմքի մը՝ իշխան Մօն-Նուարի հետ։

Բայց Տիան յանկարծ զգաց որ սարսուռ մը զինքը կը ցնցէր ոտքերէն մինչեւ ծոծրակը ու սրունքները կը դեդեւէին։ Հոն, դրան մօտ, ուրկէ դուրս պիտի ելլէր, մանկամարդ աղջիկը նշմարեց Լիւք տ'Աբրըմօնը ու Մէնարը, միեւնոյն սեղանին առջեւ նստած։

Տիան նշմարեց որ երկուքն ալ զինքը կը դիտէին սրտաբեկ ապշութեամբ։

Տիան պահ մը սոսկալի անձկութեան մատնուեցաւ։

Բայց մէկ վայրկեան միայն։

Շփոթած ու ցաւագին ապշութեան մը մատնուած Լիւք տ'Աբրըմօնի և Լուի Մէնարի առջեւէն անցած պահուն ատելավառ ու անարգական նայուածք մը ձգեց դերկոմսին վրայ։ Խեղճ երիտասարդը նշմարեց այդ նայուածքը։

Յետոյ հպարտ ու խրոխտ, զայրացած երեւոյթով մը անցաւ դրան սեմէն, զոր գլխարաց սպասաւոր մը բացած էր...։

Տիան երկու քայլ անդին գտաւ շքեղ օթօմօպիլ մը։ Սեւազգեստ սպասաւոր մը օթոյին դռնակը կը բանար։ Մանկամարդ աղջիկը պահ մը գերագոյն վարանում մը ունեցաւ։

— Ներս մտէ՛ք, սիրելի բարեկամուհիս, շշնջեց իշխանը Տիանի ականջին ի վար։

Մանկամարդ աղջիկը օթոյին մէջ մտաւ, ուսերը ցնցելով։

Իշխանը անոր հետեւեցաւ։

Դռնակը անշշուկ գոցուեցաւ ու օթօմօպիլը սկսաւ յառաջանալ։

Ու գիշերային մթութեան մէջ, զոր Պուլօնեը պողոտային ելեքտրական խոշոր լամբարները միայն կը լուսաւորէին, Տիան զգաց որ իշխանը մէկ ձեռքը կը բռնէր և մեղմօրէն կը սեղմէր զայն։

Տիան չքաշեց իր ձեռքը։

Բայց յանկարծ, երկաթէ գունդի պէս բան մը մանկամարդ աղջկան կուրծքը ու վիզը այրեց։ Ան զգաց որ անդիմադրելի յուզում մը կը պատէր զինքը։ Դարձեալ ուզեց պայքարիլ ինքզինքին դէմ, ինչպէս ըրած էր այդ սոսկալի օրուան ընթացքին։ Բայց այս անգամ կամքը անզօր եղաւ։

Ու բնազդօրէն իյնալով Մօն-Նուար իշխանին կուրծքին վրայ, զոր իր պաշտպանը ու բարեկամը կը նկատէր հակառակ ամէն բանի, խեղճ աղջիկը պոռթկաց իր խորունկ, տանջող և յուսահատական հեծկլտուքները...։

Իշխանը շատ լաւ կը ճանչնար մարդկային բնու-

թիւնը, հետեւաբար ան սպասած էր որ այդպիսի նոպայ մը ունենայ Տիան։ Զափազանց յուզուած, առանց բառ մը արտաբերելու, ձգեց որ Տիան արտասուէ, միայն աւելի ուժգին սեղմեց մանկամարդ աղջիկը ու անոր փոքր ձեռքը։

Քառորդ ժամ գնացքէ մը յետոյ, երբ օթօմօպիլը կանգ առաւ, իշխանը մեղմօրէն ըսաւ.

— Տիան, հասանք... գոնէ քանի մը վայրկեան հանդարտեցէք...։

Մանկամարդ աղջիկը խակոյն գլուխը վեր առաւ ու մօտը գտնուող օդային կազի կտուցին տարտամ լոյսին տակ, իր գեղեցիկ դէմքը տեսնուեցաւ վիշտով աւերուն ու արցունքներով թրջուած։

Սպասաւորը բացած ըլլալով օթոյին դուռը, նախ իշխանը դուրս ելաւ ու Տիանը վար իջեցուց։

Յետոյ մանկամարդ աղջկան թեւէն բռնեց, որպէս զի լայն մայթէն անցընէ զայն։

Պուլվար Մալէրպի վրայ կը գտնուէին, հոն ուր Ավընիւ Վիլիէն կը սկսէր։

Միշտ իշխանին առաջնորդութեամբ, Տիան տան մը գետնայարկը մտաւ։ Բայց հազիւ նշմարեց թէ անդաստակէ մը ու սալօնէ մը կ'անցնէր և սենեակ մը կը մտնէր։

-- Ահա ձեր բոյնը քանի մը օրուան համար, ըսաւ իշխանը անոր թեւը ձգելով։

Տիան ջղագրգիռ շարժումով մը հանեց գլխարկը, իշխանը ձեռքէն առաւ ու կարասիի մը վրայ դրաւ զայն։

Յետոյ մանկամարդ աղջիկը խելայեղ նայուածք մը ձգեց իր շուրջը։ Արցունքի խոշոր կաթիլներ ցայտեցին աչքերէն։

Մինչ Իշխանը Տիանի կը մօտենար սիրալիր երեւոյթով մը, մանկամարդ աղջիկը դէպի առաջ երկարեց թեւերը, կուրծքը հեծկլտուքներով պոռթկաց, ձեռքերը դողդոջեցին ու աննկարագրելի յուսահատութեան շեշտով աղաղակեց.

— Օ՜հ, ձգեցէ՛ք զիս, ձգեցէ՛ք զիս...։

Պառօն տը Մօն-Նուար սարսռաց, խոնարհութիւն մը ըրաւ, ետ ետ երթալով սենեակէն դուրս ելաւ ու մեղմօրէն գոցեց դուռը։

Իշխանը սալոնէն անցաւ ու անդաստակին մէջ պահ մը ցած ձայնով խօսեցաւ մանկամարդ ու պչրոտ սպասուհիի մը հետ, որ զինքը առաջնորդեց մինչեւ փողոցին դուռը։ Իշխանը ինքնաշարժ նստելէ յետոյ սպասուհին վեր ելաւ։

Տիան ամբողջ մարմնովը գորգին վրայ փռուած, ուժգնօրէն կը հեկեկար ու կը հեծեծէր. ի վերջոյ պարտուած ու ընկճուած, գոչեց.

— Ներողութի՜ւն, մայրիկ, Սօլանժ, Սիմօն... ա՜հ Տէր Աստուած...։ Լիւք. կը սիրեմ քեզ. կը սիրեմ քեզ... օ՜հ, որքան դժբախտ եմ...։

Յետոյ հառաչանքներ ու երկար հեծկլտուքներ արձակեց, որոնց մէջէն միշտ կը լսուէր սա գերագոյն ու հեծեծագին աղերսանքը։

— Ներողութի՜ւն, մայրի՛կ... ներողութի՜ւն...։

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ ԵՒ ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, Լիւք տ'Աբրըմօն ու պարոն Բիւլֆէլտ այդ օր կէս օրէն յետոյ միասին պիտի խուզարկէին Ճօզէ տէ Կրանիլլարի յարկաբաժինը, Շալկրէն փողոցին մէջ։ Ճօզէ հոն կը բնակէր Բարիզ գըտնուած ատեն։

Այդ խուզարկութիւնը պիտի կատարուէր կէս օրէն յետոյ ժամը երեքին, նախապէս գոյացած համաձայնութեամբ մը։ Մինչեւ ժամը չորսուկէս տեւեց։

Գզրոցները բանալով զանազան թուղթեր պրպտեցին, բայց չգտան այնպիսի գրութիւն մը որ ցոյց տար թէ Ճօզէ տէ Կրանիլլար Բարիզի, Ֆրանսայի կամ աշխարհի որ մասին մէջ պահած էր Սիմօնը կամ կը պատրաստուէր պահելու։

Սեղանաւորը և դերկոմսը այդ տան մէջ ժամը չորսին տենդոտ խուզարկութիւն մը կատարած ատեննին կանաչ ու գեղեցիկ օթօ մը կանգ առաւ ընդարձակ յարկաբաժնի մը մասնաւոր դրան առջեւ։ Հոնկէ սանդուխ մը կը բարձրանար դէպի միջնայարկը, ուր կը բնակէին պարոն Բիւլֆէլտ և իր ընտանիքը, իսկ այդ յարկին տակ կը գտնուէին պանքային գրասենեակները։

Սպասաւորի դեր կատարող ձիադարման մը բացաւ օթոյին դռնակը ու հոնկէ դուրս ելաւ բարձրահասակ գեղեցիկ կին մը, որ բաց դեղնագոյն թաւիշէ թայյեօր մը հագած էր, պարզ ու ազնուապետական ճաշակով։

— Պարոն Բիւլֆէլտ տո՞ւնն է, հարցուց գեղուհին հեշտալուր ու խրոխտ ձայնով մը, խօսքը ուղղելով տրիզաւոր սպասաւորի մը, որ սանդուխին վարի կողմը երեւաց, դռնապանի խցիկի մը սեմին վրայ։

— Ո՛չ, տիկին իշխանուհի, պատասխանեց մարդը յարգալից խոնարհութեամբ. բայց եթէ տիկին իշխանուհին բարեհաճի վեր ելլել... պարոնը չպիտի ուշանայ։

Առանց պատասխանելու, իշխանուհի Աթէնաիս տը Մօն-Նուար սկսաւ սանդուխէն վեր ելլել։

Միջնայարկի սանդուխին գլուխը ընդունուեցաւ սենեկապանի մը կողմէ, որ առաջին սպասաւորին պէս յարգալից շեշտով մը ըսաւ.

— Տիկին իշխանուհին կը բարեհաճի՞ ըստ սովորութեան պարոնին սպասել իր գրասենեակին մէջ։

— Այո՛։

Ու աշխատութեան սենեակը մտաւ, որուն մետաքսով օթոցաւորուած կրկնակ դուռը բացուած էր սպասաւորին կողմէ։

Դռները գոցուելէ յետոյ, Աթէնաիս տը Մօն-Նուար ինքզինքը անփութօրէն դիտեց հայելիի մը մէջ ու թիկնաթոռի մը վրայ նստաւ մեղմաձայն ըսելով.

— Յուսանք որ շատ չպիտի ուշանայ։ Պէտք է որ անպատճառ ներկայ գտնուիմ Պրիկէթի թէյասեղանին, առ առաւելն ժամը հինգին։ Մաքսանս պիտի զայրանայ, եթէ երբեք սպասցնեմ զինքը։

Ու ետին դարձաւ, երկրորդ անգամ հայելիին մէջ նայելու համար, բայց այս անգամ սիրայօժար։

Տիկին Եօլանտ տը Պրիքօր իշխանուհի Մօն-Նուար, քառասունըհինգ տարու, բարձրահասակ և գեղեցիկ կին մըն էր, բայց հոլանի արդուզարդով եղած առեն

հազիւ երեսունըհինգ կ'երեւար. պատճառը սա էր որ իր մարմինը լաւ խնամած ու գեղեցկութիւնն ալ պահպանած էր։ Մութ գոյն աչքեր, ճերմակ, նուրբ և անփայլ մորթ մը, կլոր ու մսոտ ուսեր, բարեձեւ ու լեցուն վիզ մը, ճկուն ու նուրբ մէջք մը ունէր։ Անբաձատրելիօրէն ազնուապետական ու խրոխտ բան մը կար իր ամբողջ էութեան մէջ...։ Իր ազնիւ ու կանոնաւոր դիմագծերը հանդարտիկ ու պայծառ արտայայտութիւն մը ունէին առաջին անգամ տեսնողին համար։ Բայց եթէ աւելի ուժով դիտէիք զայն, աչքերուն մէջ պիտի տեսնէիք վրդովիչ ու գէշ բան մը և շրթունքներուն ծայրը տեսակ մը թաքուն դառնութիւն։

Այդ կինը կը զգար ծերանալը, բայց կ'ուզէր յաւերժապէս երիտասարդ մնալ։ Անիկա կեանքի աշունին մէջ գտնուող տարփատենչիկ կիներու վայրագ ու հրայրքոտ տարփանքովը կը սիրէր, առանց վստահ ըլլալու սիրուած ըլլալուն վրայ։ Վերջապէս այդ կինը շատ հարուստ կ'երեւար և հարստութենէն աւելի դրամի պէտք կ'ունենար միշտ...։

Իշխանուհին այդ աշխատութեան սենեակին մէջ առանձին սպասելու համար պէտք է որ շատ մտերմացած ըլլար պարոն Բիւլֆէլտի հետ։ Արդարեւ, այդպէս ալ էր ու իր մտերմութիւնը աւելցած էր քանի մը թաքուն մեղսակցութիւններու շնորհիւ...։

Սպասումը անզգալի դարձնելու համար, Եօլանտ իշխանուհին սենեակին մէջ պտտած պահուն իր վառվռուն ու մութ գոյն աչքերը ուղղեց չորս կողմը ու պարոն Բիւլֆէլտի գրասեղանին անբիծ ծծաթերթին վրայ տեսաւ տակաւին չբացուած նամակներ։

Իշխանուհին, հետաքրքրուած, ոտքի ելաւ ու

գնաց մօտէն դիտեց ամենէն վրան գտնուող պահարանը։ Թղթադրոշմը ջնջուած այդ պահարանին վրայ կարդաց սա հասցէն. «Պարոն Բիէր Բիւլֆէլտ, 58, Լաֆիթ փողոց, Բարիզ»։ ու այդ հասցէն կարդալուն պէս սարսուռ մը զգաց։

— Օ՜հ, ըսաւ մեղմաձայն, չեմ սխալիր։ Ծօզէի գիրն է աս...։

Դրան ուղղած արագ ակնարկէ մը յետոյ, նամակին պահարանը առաւ, ներհակ կողմէն քննեց։

— Ստուգիւ անոր գիրն է։ Ահա այն սեւ կնքամոմը զոր միշտ կը գործածէ ան...։ Ինչո՞ւ Տօն Ծօզէ իր հօր նամակ կը գրէ, քանի որ ուզած ատեն կրնայ տեսնել զայն...։ Ու այս նամակը հասած է Սէն-Ժէրմէն-տէ-Փօսէ կարէն...։ Տակաւին երէկ Բարիզ կը գտնուէր Ծօզէ...։ Ինչո՞ւ մեկներ է հոսկէ։

Իշխանուհին մէկ ձեռքովը աչքերուն առջեւ կը դարձնէր նամակը եւ կը խորհէր.

— Բոլոր այս նամակները ժամը երեքուկէսի թղթատարով հասած են ու ծառան ալ հոն դրած է զանոնք, որպէս զի Բիւլֆէլտ վերադարձին առնէ զանոնք։

«Ծառան մասնաւոր ուշադրութիւն մը չէ ընծայած այդ նամակին։ Ուստի այդ նամակը յատկապէս չպիտի մատնանշէ Բիւլֆէլտի։ Եթէ այս նամակը վերցնեմ, ոչ ոք բան մը պիտի իմանայ այս մասին։ Թերեւս ինծի օգտակար ըլլայ այս նամակը, որովհետեւ Ծօզէ նշանակութենէ զուրկ պարբերութիւններ գրող մարդ չէ...։ Օ՛ն, վերցնենք։

Առանց վարանելու, գողի մը, նամակները բռնաբարողի մը անպատուութիւնը գործելու գիջանեցաւ, վճռական շարժուձեւով մը բարակ թղթահատ մը

առաւ, պահարանին մէկ անկիւնը ներմուծեց, կողմնակի կտրեց զայն ու պողպատէ գործիքը սեղանին վրայ դնելով, նամակը մէջէն հանեց ուժգնօրէն եւ կարդաց հետեւեալը.

«Հա՛յր իմ,

«Կարելի է որ ձենէ լուր ուզեն ձեր մասնաւոր մեքենագիր օրիորդ Սիմօն Լիւքայի մասին։ Ես այդ աղջկան աչք ունիմ ու իր ընտանիքին քովէն կ'առեւանգեմ երկար ատենի համար, թերեւս ընդ միշտ։

«Ձեզի կ'իմացնեմ այս բանը, որպէս զի անվարան ըսէք թէ օրիորդ Սիմօն երէկ իրիկուն սովորական ժամուն մեկնած է ձեր գրասենեակէն։ Եթէ երբեք ճշմարտութիւնը չգիտնայիք, այն ատեն կրնայիք մտահոգութեան մատնուիլ, անոր ընտանիքին օգնել իր փնտռտուքներուն մէջ, ոստիկանութեան իմաց տալ եւայլն։ Բայց ճշմարտութիւնը իմանալնուդ համար, այս բաները չպիտի ընէք բնաւ եւ եթէ երբեք ոստիկանութեան պաշտօն յանձնուի փնտռելու անհետացած աղջիկը, կը խորհիմ որ սխալ հետք մը ցոյց պիտի տաք խոհականօրէն։ Անշուշտ չպիտի ուզէք որ ձեր որդին ամբաստանեն թէ անչափահաս աղջիկ մը առեւանգած ու մոլորեցուցած է եւ նոյնիսկ անկէ աւելի բան մը զոր չեմ ըսեր ձեզի։

«Առ այժմ դրամի պէտք չունիմ։ Մնաց որ, ինչո՞ւ ձենէ ծածկեմ, այդ հմայիչ աղջկան շնորհիւ ատեն մը դրամ պիտի ունենամ...։ Հայր իմ, ուրախացէք ուրեմն, երկար ամիսներ պիտի անցնին ու ես ձեր առատաձեռնութեան պէտք չպիտի ունենամ, գէթ այս յոյսը ունիմ։

Ձեր որդին
Ժիւլիեն Ռիվաս
Դեւկոմս տե Կրանիլլար»

Իշխանուհի Եօլանտ տը Մօն-Նուար մեծ ուրախութեամբ կարդաց այս նողկալի, անպատկառ ու հեգնական նամակը, ոճրապարտ յոխորտանքով և թաքուն սպառնալիքով լեցուն։

Եօլանտ ոեւէ աղմուկ չլսելուն, դարձեալ կարդաց այդ նամակը։ Անիկա տենդոտ շարժումով մը պահարանին մէջ դրաւ. յետոյ ծալլելով փոքր թաշկինակի մը մէջ ծրարեց ու ոսկիէ ձեռնապայուսակին խորը սահեցուց այդ ծրարիկը։ Ձեռնապայուսակը վար չդրաւ, այլ միշտ ձեռքին մէջ պահեց։

Ու նստած թիկնաթոռին մէջ ընկողմանելով, խիստ գունատ աչքերը փակեց, մինչ շրթունքները կ'արտաբերէին սա յայտնութիւնները.

Այս անգամ օձիքէն բռնեցի...։ Գիտէի թէ ամուսնալուծուած է ու դատապարտութիւն կրած զաւակի մը տէր է, բայց փաստեր չունէի այդ զաւկին դէմ։ Հիմա սոսկալի փաստ մը ունիմ անոր դէմ, փաստ մը որ առնչութիւն ունի նոր ոճիրի մը հետ։ Այս ապացոյցին շնորհիւ, հօրը օձիքն ալ ձեռք անցուցի...։ Այսօր բախտ ունիմ եղեր։ Եթէ երբեք Մաքսանս ինծի սպասէ իսկ, զինքը հանդարտեցնող բան մը պիտի գտնեմ...։

Յետոյ մտածումը փոխելով ըսաւ.

— Ճօզէ առեւանգած է Սիմօնը, այդ մանկամարդ ու աղուոր աղջիկը, զոր քանի մը անգամ տեսած եմ, երբ ան Բիւլֆէլտի սենեակը կը բերէր մեքենագրուած նամակներ...։ Տասնըվեց տարու չկայ այս աղջիկը..., ի՞նչ պիտի ընէ զայն։ Հաւանաբար, մեծահարուստ մարդու մը պիտի ծախէ։ Սէն-Ժէրմէն-տէ-Ֆօսէ... երկաթուղիի գիծ մըն է...։ Բայց ո՞ր գիծը...։ Կառախումբերու ժամացոյց մը կայ հոս... անոր մէջ նայինք։

Իշխանուհին ոտքի ելաւ, սեղանին երկու ծայրերը դիզուած գիրքերը և թղթածրարները աչքէ անցուց։ Շատ չանցած, մեծադիր ժամանակացոյց մը գտաւ ու անյագօրէն սկսաւ քննել առաջին էջի քարտէսը, մրմնջելով.

— Ահա՛ Բարիզը... Սէն-Ժէրմէն-տէ-Ֆօսէն...։ Կարելի է Լիոն, Նիս երթալ այդ գիծով...։ Ոչ, Տիժօնի գիծով ճամբորդած ըլլալու է, քանի որ ամենէն արագընթաց ու կանոնաւոր երթեւեկ ունեցող գիծն է...։ Ուրե՞մն...։ Ա՜հ, գտայ...։ Ահա՛ Վիշին... ու աւելի վար Ռօեան, Պուրպուլը, Մօն-Տօրը...։ Տարակոյս չկայ որ Ճօզէ և իր տարփուհին ջերմուկներու քաղաքը կը գտնուին...։ Պարոն Ռիվասի պէս փորձ ճամբորդ մը բնաւ չախորժիր անօգուտ կերպով երկարելէ երկաթուղիի ճամբան...։ Հետեւաբար, անոնք ոչ Մարսիլիա և ոչ ալ Քօթ տ'Ազիւր կը գտնուին, ջերմուկներու քաղաք մը քաշած են։ Ո՞ր քաղաքը... Մօ՞ն-Տօր։ Շաթէլ-Կիւյօ՞ն...։ Պուրպո՞ւլ...։ Այդ շրջանին մէջ չկայ նորոյթի կարգ անցած ուրիշ քաղաք մը...։ Ամէն պարագայի մէջ պէտք չէ աչքէ կորսնցնեմ այդ կնամեծար բախտախնդիրը։ Պէտք է գիտնամ որ ուր բռնելու է զայն, ի հարկին։ Այս գիշեր Վիշի պիտի մեկնիմ... միասին պիտի տանիմ Մաքսանսը, որ շատ գոհ պիտի մնայ։ Քանի մը հազար ֆրանք միայն կը պակսի...։ Բայց դրամարկղը հոս է ու Բիւլֆէլտ հեռու չի գտնուիր։

Արդարեւ, սեղանաւորը հեռուն չէր. Իշխանուհի Եօլանտ հազիւ թէ այդ խորհրդածութիւնը ըրած էր, երբ ձայնի շշուկ մը և ոտնաձայն մը լսեց. կրկնակ դուռը բացուեցաւ ու Բիէր Բիւլֆէլտ երեւան եկաւ։

Ծառաները անոր իմաց տուած էին թէ Իշխանուհի

Մօն-Նուար կը սպասէր։ Հետեւաբար ան չզարմացաւ, իշխանուհին հոն գտնելով։

Կառախումբերու ժամանակացոյցը տեսնելով իշխանուհիին ձեռքը, ջանաց զուարթ երեւոյթ մը առնել ու ըսաւ.

— Բարեւ սիրելի բարեկամուհի։ Պիտի ճամբորդէ՞ք արդեօք, քանի որ ժամանակացոյցին կը նայիք։

Սեղանաւորը մտովի կ'ըսէր.

— Պէտք է հասկնամ որ ի՞նչ է նամակը գրողը, քանի որ հոս կը գտնուի հիմա։

Պարոն Բիւլֆէլտ կնամեծարօրէն համբուրեց Եօլանտի ձեռքը, Իշխանուհին ալ սա մտածումը կ'ունենար.

— Բան մը չի գիտեր։ Ամէն ինչ պիտի իմանար այս նամակին շնորհիւ, որ բարեբախտաբար ձեռքս անցաւ։

Ու հեշտալուր ձայնովը պատասխանեց.

— Այո՛, սիրելի բարեկամս։ Քիչ մը յոգնած կը զգամ ինքզինքս։ Կ'ուզեմ ջերմուկները երթալ, Բարիզեան կեանքէն հանգչելու համար. մեծ շաբաթը Տօվիլի մէջ անցընելէ առաջ։

— Մեկնելէ առաջ, ինէ հրաժեշտ առնելո՞ւ եկաք։ Ազնիւ էք...։

Բայց ներքնապէս կ'ըսէր պարոն Բիւլֆէլտ.

— Դրամ պիտի ուզէ հիմա։ Մերժել պիտի ձեւացընեմ։ Եթէ երբեք բարկանայ ու սպառնայ, այն ատեն ինքը գրած ըլլալու է անստորագիր նամակը։

Սեղանաւորը նստաւ իր սովորական տեղը, գրասեղանին առջեւ ու ծծատետրին վրայ դրուած նամակները աչքին զարնելով ըսաւ.

— Գետնին տակը անցնին սա նամակները...։

Մտքէս ելած էին բոլորովին...։ Սիրելի բարեկամուհի, կը թոյլատրէ՞ք որ...։

Ու պահարան մը առաւ բանալու համար զայն։

Բայց իշխանուհին շարժուձեւ մը ընելով, յարեց.

— Բարեկա՛մ, խնդրեմ, մէկ վայրկեան։ Նորէն ծառայութիւն մը պիտի խնդրեմ ձենէ։

Պարոն Բիւլֆէլտ յօնքերը պռստեց ու չբացուած նամակը վար դնելով ըսաւ.

— Պատրաստ եմ ձեզ լսելու։

— Տասը հազար ֆրանքի պէտք ունիմ, ըսաւ իշխանուհին պարզապէս. յուսամ թէ պիտի հաճիք ինծի փոխ տալ։

— Այսօր Յուլիս մէկն է, պատասխանեց պարոն Բիւլֆէլտ և արդէն իսկ ստացած էք այն երեսուն հազար ֆրանքը զոր իշխանը յանձնարարեց այս տարի ձեզի տալ ամսէ ամիս, փոխան իմ պանքայիս մէջ դրուած գումարին։ Ատկէ զատ, քսան հազար ֆրանք տուած եմ ձեզի. վճարը աչք առնելով։ Մեր վաղեմի ու լաւ մտերմութիւնը թոյլ կուտայ ինծի ըսելու որ քիչ մը շատ կ'աճապարէք...։

Ու ծանրախոհ շեշտով մը այս խօսքերը ըրած պահուն սեղանաւորը կը դիտէր Եօլանտը։

Ուղղաձիգ ծալք մը յառաջ եկաւ գեղանի իշխանուհիին ճակտին վրայ ու իր աչքերը շող մը արձակեցին։ Պարոն Բիւլֆէլտ կարծեց որ Եօլանտ պիտի սպառնար ու ինքզինքը պիտի մատնէր։ Բայց կը սխալէր ան։ Անտարակոյս, իշխանուհին տակաւին չէր ուզեր օգտագործել այն սոսկալի գաղտնիքը, զոր քիչ մը առաջ իմացած էր, Ճօզէի նամակը գողնալով սեղանաւորին գրասեղանին վրայէն։ Ինքզինքին վրայ ճիգ մը ըրաւ ու կեղծանուշ և փաղաքուշ շեշտով մը ըսաւ.

— Բիէ՛ր, ես կոչ կ'ընեմ ոչ թէ իմ ամուսնոյս սեղանաւորին, այլ այն քնքուշ բարեկամին, որ էիք ձեր երկրորդ ամուսնութենէն առաջ։ Յիշեցէ՛ք...։ Անգամ մըն ալ ծառայութիւն մատուցէք ինծի։ Վերջինը պիտի ըլլայ։

Սեղանաւորը սարսուռ մը զգաց, մտովի ըսելով.
«Ան բան մը չի գիտեր Սիմոնի ամուսնութեան մասին։ Ան չէ գրած անստորագիր նամակը։ Ուրեմն Հելէն կամ Պլանշ գիտէ. անոնցմէ մէկը մատնած է զիս»։

Ու այս մտածումը մամլակի մը պէս տրորեց սեղանաւորին սիրտը, որովհետեւ կը նախընտրէր որ Իշխանուհին զինքը մատնած ըլլար քան թէ իր կինը և այն աղջիկը որ իր զաւակը կը համարուէր։

Ու այդ բանին վրայ խորհելով, բարձրաձայն կ'ըսէր.

— Վերջին անգամ...։ Թերահաւատ եմ։ Տակաւին վեց ամիս կայ տարին լրանալու համար։ Ի՞նչպէս պիտի ելլէք ասոր մէջէն. ոչ միայն ծախսած էք ձեր ամուսնին յատկացուցած գումարը, այլեւ քսան հազար ֆրանք պարտք ունիք ինծի։

— Պիտի կարգադրեմ, յարեց Իշխանուհին մեղմ շեշտով, առանց խրոխտանքի։ Ձեզմէ տասը հազար ֆրանքի գումար մը կ'ուզեմ, որպէս զի ամառը ջերմուկները և ծովեզերեայ քաղաքները երթամ։ Աշնան, Մօրն դղեակը պիտի երթամ, որսորդութեան համար։ Իշխանը հոն պիտի գտնուի, որով դրամի պէտք չպիտի ունենամ։

— Դիցուք թէ Սեպտեմբերը և Հոկտեմբերը այդպէս անցնին, ըսաւ Բիւլֆէլտ անողոք շեշտով մը։ Բայց Նոյեմբերին և Դեկտեմբերին երբ Բարիզ դառնաք, ո՞ւրկէ դրամ պիտի գտնէք ձեր արդուզարդերուն և գնումներուն համար։

— Իմ ադամանդազարդ մանեակս պիտի ծախեմ, որը ինծի անհաճոյ կը թուի այլեւս։

— Ամէն բանի պատասխան կը գտնէք, յարեց սեղանաւորը, խնդալ ձեւացնելով։ Շատ լաւ, տասը հազար ֆրանք կուտամ, բայց վերջին անգամ ըլլալով։ Ձեր պարտքը երեսուն հազար ֆրանքի կը բարձրանայ, ինչ որ բաւական գումար մըն է։ Ինչպէս գիտէք, ես գործի մարդ եմ...։

Իշխանուհին չպատասխանեց։

Մինչ սեղանաւորը ոտքի կ'ելլէր ու դրամարկղին քով կ'երթար, Եօլանտ դիւային ժպիտով մը մրմնջեց ինքնիրեն.

— Այո՛, տխմար, դուն երեւակայէ որ վերջին անգամն է։ Քու զաւկիդ նամակները իմ քովս են. շատ դրամ պիտի վճարես, ետ առնելու համար զանոնք։ Ես պիտի գտնեմ այդ զաւակդ։ Դարձեալ շատ դրամէ պիտի ելլես, որպէս զի դատարան չյանձնեմ քու զաւակդ...։ Իրաւ է որ շատ դրամի պէտք ունիմ...։ Բայց կուզեմ նաեւ վրէժ լուծել այն նուաստացումներուն համար, որոնց զիս ենթարկած է ատենօք Ժիւլիէն Ռիվօս, երբ սեղանաւոր Բիւլֆէլտ չէր կոչուէր տակաւին։

Ու իր անցեալը ոգեկոչելով, որուն հիմա խառնուած էր բաց դրամարկղին առջեւ պանքատէր համբող մարդը, ազնուական ու հպարտ Եօլանտ ըսաւ հեշտ ձայնով մը.

— Շնորհակալ եմ, բարեկամս։

Ու ոսկիէ ձեռնապայուսակին մէջ սահեցուց պանքատոմսերու թանկագին տրցակը, նուրբ թաշկինակին մէջ ծրարուած նամակին վրայ դնելով...։

Յետոյ ոտքի ելաւ ու կրկնեց, մինչ աչքերը նենգաւոր գգուանք մը կ'արտայայտէին.

— Շնորհակալ եմ․․․

— Ո՞ր ջերմուկի քաղաքը պիտի երթաք, յարեց սեղանաւորը մեքենաբար, ընկալագիր մը պատրաստելով։

— Որոշում չեմ տուած տակաւին․․․ Կը վարանիմ. Վիշի՞ երթամ թէ Շաթէլ-Կիւյոն։

— Ձեր դարմանումին համար կարեւորութիւն չունի այս կամ այն ջերմուկը երթալը, գոչեց սեղանաւորը բանազբօսիկ ծիծաղով մը․․․ Սիրելի բարեկամուհի, խնդրեմ, ստորագրեցէք ասիկա․․․ հոս, թուականին տակ։

Իշխանուհին իր ձեռնոցապատ ձեռքով առաւ սեղանաւորին երկարած գրիչը ու խոշոր, լայն և ազնուական գրով մը ստորագրեց․ «Եօլանտ տը Պրիքէ, իշխանուհի Մոն-Նուար»։

Յետոյ գեղեցկահանդէս ծիծաղով մը հասակը շտկեց, ձեռքը սեղանաւորին երկարեց, դէպի դուռ ուղղուեցաւ ու սպառնական չեշտով մը ըսաւ մեղմաձայն, մինչ սեղանաւորը մտազբաղ ըլլալուն, բան մը չնշմարեց։

— Ցտեսութի՛ւն, սիրելի պարոնս․․․ Կը յուսամ որ Մօրնի մէջ իրար պիտի տեսնենք որսորդութեան եղանակին։

— Ես ալ կը յուսամ. ցտեսութի՛ւն։

Ու Պարոն Բիւլֆէլտ պատուասիրաբար մինչեւ սանդուխ առաջնորդեց իշխանուհին, ուր կը գտնուէր սպասաւորը յարգալից դիրքով մը։

Իր սենեակը դառնալէ և կրկնակ դուռը գոցելէ յետոյ, Պարոն Բիւլֆէլտ նստաւ այն թիկնաթոռին մէջ, զոր քիչ մը առաջ գրաւած էր իշխանուհին ու ճակատը սեղմելով իր երկու ձեռքերուն մէջ, յուսահատօրէն շշնջեց.

— Պլանշը կամ Հելէն բերան տուած է զիս․․․ ինչո՞ւ, բայց ինչո՞ւ․․․ Ո՜հ, ես ալ կը կարծէի թէ կինս կը սիրէր զիս․․․ ես կը կարծէի թէ զիս կը սիրէր այն աղջիկը, զոր բուն աղջկանս տեղ դրած եմ ու միշտ իբր այն վարուած եմ անոր հետ․․․ Բայց սոսկալի բան է։

Ու մտածումը փոխելով յարեց.

— Հիմա Ժիւլիէն ո՞ւր կը գտնուի։ Ի՞նչ պիտի ընէ Սիմօնը։ Լիւք տ'Աբբըմօն ի՞նչ ընելու որոշում պիտի տայ․․․

Սեղանաւորին այնպէս կը թուէր որ մթին անդունդ մը կը բացուէր իր առջեւ, անդունդ մը՝ դէպի ուր կը մղուէր իր ամբողջ ընտանիքին կողմէ. իր հոգեվարքին ատեն հոն պիտի խորասուզուէին իր մեծ հարստութիւնը, երջանկութիւնը, ուրախութիւններն ու պատիւը, մանաւանդ այն պատիւը զոր ծանր աղէտներէ ազատած էր ու հիմա բուռն կորովով մը և ուղղամտութեամբ մը կը ջանար անաղարտ, լուսաւոր ու անկասկածելի վիճակի մէջ պահել զայն․․․

Բայց պարոն Բիւլֆէլտ ամենէն աւելի սոսկում կը զգար, երբ աչքին առջեւ կը բերէր անստորագիր և խորհրդաւոր նամակը, իր կնոջ կամ Պլանշի մատնութիւնը և անոր թաքուն պատճառը։ Ու դառն անձկութեամբ մը կը կրկնէր.

— Բայց ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, երկուքէն ո՞րն է․․․

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

ԱՆԾԱՆՕԹ ԱՅՑԵԼՈՒՀԻՆ

Լիւք տ'Արրըմօն, որուն բանկլիք ընթացքը սոսկալի հարց մըն էր սեղանաւորին համար, Շալկրէն փողոցի տունէն դուրս ելած էր խռովուած սրտով, որովհետեւ ան չէր կրցած նշան մը գտնել, Սիմօնին հետքը հասկնալու համար։

Դերկոմսը կէս օրէն յետոյ տունը մնաց, անորոշ անստուգութեան մը և շատ դառն մտածումներու մատնուած։

Ժամը եօթուկէսին, սմօքինկն ու թեթեւ բարտըսիւ մը հագնելով փողոց ելաւ և չինական տաղաւարը գնաց։ Հոն գտաւ Լուի Մէնարը, որ նոյնպէս ցաւ կը զգար, Սիմօնի հետքերը գտած չըլլալուն համար։

Երկու երիտասարդները հանդիպած սեղանին առջեւ նստան։

Այդ գիշեր չինական տաղաւարին մէջ ճաշողներու բազմութիւն մը կար։ Լիւք տ'Արրըմօն և Լուի Մէնար լուռ կը մնային, վախնալով որ իրենց խօսքերը մօտիկ ընողներ կը գտնուին։

Աղանդերը վերջացած պահուն Լիւք հաշուեցոյցը ուզեց ու միեւնոյն ատեն բան մը տեսնելով, ապշահար բացագանչութիւն մը արձակեց։

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ եղաւ, հարցուց Լուի Մէնար մտահոգութեան մատնուած, տեսնելով որ իր բարեկամին գոյնը նետած էր...։

— Օ՜հ, բայց անկարելի է. սխալած ըլլալու եմ, թոթովեց դերկոմսը։ Նայեցէ՛ք, սա մանկամարդ կինը կը ճանչնա՞ք։

— Տիկի՛նն է, շշնջեց բժիշկը, չափազանց զարմացած։

— Տիկի՛ն, կրկնեց Լիւք ու ձեռքը տարաւ ճակտին, որ պաղ քրտինքով մը թրջուած էր։ Տիկին հո՛ս ու Մօն-Նուար իշխանին հետ...։

Երկու երիտասարդները սոսկումով դիտեցին Տիկին Լիւքայի անցքը իրենց առջեւէն։ Դերկոմսը դողաց, տեսնելով որ մանկամարդ աղջիկը անարգական ու խրոխտ նայուածք մը կ'ուղղէր իրեն։ Ան կը խորհէր. «Ես պատճառ եղայ որ այս տեղերը իյնայ...»։

Դերկոմսը քանի մը ոսկի նետեց սեղանին վրայ, հաշուելով որ այդ գումարը կը բաւէր երկու ճաշերուն փոխարժէքին, յետոյ սպասաւորին ձեռքէն առաւ գլխարկը, գաւազանը և բարտըսիւն, դուրս խոյացաւ Լուի Մէնարի հետ։

Երկու բարեկամները ճիշդ այն պահուն պարտէզ հասան, երբ Տիկին շքեղ ինքնաշարժ մը կը նստէր, իշխան Մօն-Նուար իրեն կը հետեւէր ու ինքնաշարժը ճամբայ կ'ելլէր։

— Իր ուզածը աս էր. բարձր դասու ցոփակեաց կին մը դառնալ, ըսաւ Լիւք, երբ երկու բարեկամները կը յառաջանային ծառուղիին մէջէն։ Ինչ ամօթ իրեն և ինչ խղճի խայթ ինծի համար...։ Այս պահուս իր քոյրը Սօլանժ կ'արտասուէ իրենց մօրը դագաղին առջեւ...։ Տիկին սիրտ ու արժանապատուութիւն չունի՞ միթէ...։

— Լիւք մի՛ դատապարտէք զայն, ըսաւ Լուի Մէնար տխրագին։

— Ճիշդ է․․ իրաւունք ունիք։ Դատապարտելու իրաւունքէն զրկուած եմ։ Ես չէ՞ որ․․․։ Ան Ճօսէ տ'Անթէնի վաճառատան մէջ իշխանը ճանչցած ըլլալու է, ինչպէս հարուստ մարդ մը կ'ընէ այն աղջկան, որուն կը տենչայ․․․։ Այս աւտուան սոսկալի անցքերուն պատճառած յուսահատութեան մէջ գացեր գտեր է զայն, ըսելով. «Կ'ուզէ՞ք ձեր սիրուհին ըլլալ զիս, իբր պահծու կին մը, ցոփուհի մը։ Ես կ'ընդունիմ։ Ասոր համար հոս եկած եմ։ Սոսկալի՜ բան է, սոսկալի՜ բան է․․․։

— Հանդարտեցէ՛ք, Լիւք, յարեց Լուի Մէնար, չափազանց յուզուած․․․։ Այլեւս մի՛ խօսիք Տիանի վրայ. ես պիտի տեսնուիմ անոր հետ ու պիտի ջանամ ազատել զայն անդունդէն, ուր կը նետուի յուսահատօրէն, առանց գիտնալու անոր խորութիւնը և տառապանքները․․․։ Բայց դուք Սիմօնին վրայ կը խօսիք։ Օ՛ն, քաջութիւն ունեցէք։ Ի՞նչ պիտի ընէք։

— Ես գիտե՞մ միթէ․․․։ Գլուխս կրակներուն մէջ է․․․։

— Կ'ուզէ՞ք որ վայրկեան մը լռենք։

Արդարեւ, մինչեւ որ Արք տը Թրիոմֆ տը լ'Էթուալ հասան, բնաւ չխօսեցան։ Լռութիւնը, գնացքը և տաք օդը հանդարտեցուցին դերկոմսը։

Լուի Մէնար յարեց, երբ Շան զ'Էլիզէի ծառուղին մտան.

— Լիւք, ի՞նչ պիտի ընէք։ Կը խոստովանիմ որ բնաւ գաղափար չունիմ այդ մասին։

— Ես գաղափար մը ունիմ, ըսաւ դերկոմսը կորովի չեչտով մը։

— Ուրեմն խօսեցէ՛ք։

— Ամբողջ ժամանակս և բոլոր ուժերս պիտի

նուիրեմ Սիմօնը գտնելու։ Վաղը առտու պարտաւորիչ ու ապարդիւն մենամարտ մը պիտի ընեմ Բիւլֆէլտի հետ։ Այսօր կէս օրէն յետոյ, երկրորդ մը ստացայ վկաներէս։ Մենամարտը ժամը եօթին Կրան-Բուի մէջ տեղի պիտի ունենայ, սուրով պիտի կռուինք։ Այս ձեւակերպութիւնը կատարուելէ յետոյ, Ընդհանուր Ապահովութեան նախկին պաշտօնեայ Սթրաքի քով պիտի երթամ, զոր շատ լաւ կը ճանչնամ, ամէն օր ձիավարժութեան սրահին մէջ զայն տեսնելուս համար։ Ամէն ինչ անոր պիտի պատմեմ իբր արհեստական գաղտնիք։ Սթրաք շատ պարկեշտ մարդ մըն է. հարուստ ալ է Անգլուհիի մը հետ ամուսնանալէն ի վեր, զոր աղտոտ չանթաժէ մը ազատած է ու կը սիրուի անոր կողմէ։ Շատ համակիր է ինծի։ Ան պիտի ուզէ ինծի օգնել։ Ու երկուքնիս միասին պիտի փնտռենք Կրանիլլարը և իրեն ընկերացող աղջիկը։ Զանոնք գտնելէ յետոյ, Սիմօնին հետ պիտի ամուսնանամ և արդարութիւնը ի գործ դնելու համար, Կրանիլլարը հրապարակաւ մենամարտի պիտի հրաւիրեմ ու պիտի սպաննեմ զայն։ Ահա ըսելիքս։ Զարագործ մը պիտի պակսի աշխարհի մէջ ու խեղճ Բիւլֆէլտ ինծի շնորհակալ պիտի ըլլայ, իր անզգամ զաւկէն ազատած ըլլալուն համար։

Պահ մը լռութիւն տիրեց։ Լուի Մէնար խորհելէ յետոյ ըսաւ.

— Լա՛ւ։ Բայց կը տեսնեմ որ այլեւս պէտք չունիք ինծի։

— Ոչ, պէտք չունիմ, պատասխանեց Լիւք տ'Աբրըմօն։ Արդէն դուք ընելիք բաւական գործ ունիք․․․։

— Այո՛, պատրաստութիւններ պիտի տեսնեմ, Սօլանժի հետ ամուսնանալու համար։ Մտերմական

շրջանակի մէջ ու անշշուկ պիտի կատարուի այդ ամուսնութիւնը, առանց ոեւէ հանդիսութեան։ Կարելի եղածին չափ շուտով տեղի պիտի ունենայ։ Մինչեւ նոյն ատեն պիտի ջանամ Տիանը առաջնորդել պատուի և պարտականութեան ճամբուն մէջ։

— Շատ լաւ, ըսաւ Լիւք։ Բայց վաղը ի՞նչ պիտի ընէք տիկին Լիւքայի յուղարկաւորութենէն յետոյ…։

— Մոնրէօյի մէջ հիւանդներուս պիտի այցելեմ, պատասխանեց բժիշկը։ Այսօր երեսի վրայ ձգեցի զանոնք։ Դժգոհ մնացած ըլլալու են։ Բարեբախտաբար, անոնցմէ և ոչ մէկուն կեանքը վտանգի մէջ չէ։

— Ճիշդ է, յարեց Լիւք տխրօրէն։ Կեանքը կը շարունակուի, հակառակ ամէն բանի։ Դուք բժիշկ էք, ձեր զբաղումները և արհեստական պարտականութիւնները ունիք…։ Լաւ։ Բայց վաղը իրիկուն, եկէք նորէն ինծի հետ ճաշեցէք։ Մինչեւ այն ատեն Աթրաքը ու Բիւլֆէլտը տեսած պիտի ըլլամ, ձեզ իրազեկ ընելու համար։

— Կ'ընդունիմ. ո՞ւր իրար պիտի գտնենք։

— Կ'ուզէ՞ք իմ տունս գալ, Մարպէօֆ փողոց, ժամը եօթին։ Եթէ հաստատական պատասխան տաք, համաձայն ենք իրարու։

Ձեռք սեղմեցին ու իրարու աչքերուն մինչեւ խորը նայեցան։

Ու յանկարծ իրարմէ բաժնուեցան։

Լուի Մէնար փապուղիի սանդուխէն վար իջաւ, մինչ Լիւք տ'Աբրըմօն արագօրէն կը յառաջանար Մարպէօֆ փողոցէն։

Լիւք իր տունը մտաւ, մասնաւոր բանալիովը բացաւ դուռը ու անդաստակին մէջ գտաւ սենեկապան Ֆիրմէնը, որ կարծես իրեն կը սպասէր։

— Պարոն դերկոմս, սալոնին մէջ կին մը կայ, որ քառորդէ մը ի վեր ձեզի կը սպասէ։

— Կի՞ն մը, հարցուց դերկոմսը ապշահար։

— Այո՛, պարոն դերկոմս։

— Անունը ըսա՞ւ։

— Հարցուցի, բայց չուզեց ըսել։

— Լա՛ւ, հիմա կը տեսնեմ զայն։ Դուն հոս կեցիր։ Եթէ երբեք մէկը գայ, սալոն կը մտցնես ու կ'ըսես որ ինծի սպասէ, առանց զիս խանգարելու։ Ես այդ կնոջ հետ ծխարանը պիտի գտնուիմ։ Դուն տեղէդ մի շարժիր. ես առանձին կ'երթամ սալոն։

Ու սենեկապանին յանձնելով գաւազանը, բարտըսիւն ու գլխարկը, Լիւք ուղղակի սալոն գնաց։

Դերկոմսը ներս մտնելուն պէս, կինը ոտքի ելաւ և իսկոյն հարցուց թարմ ու երիտասարդական ձայնով մը, առանց ակներեւ յուզումի.

— Պարոն տ'Աբրըմօ՞ն էք։

— Այս կինը չի ճանչնար զիս, ըսաւ Լիւք մտովի։

Ու բարձրաձայն.

— Այո՛, տիկի՛ն, պարոն տ'Աբրըմօն եմ…։ Որո՞ւն հետ խօսելու պատիւը ունիմ։

— Թերեւս քիչ յետոյ անունս ըսեմ, յարեց անծանօթուհին ցուրտ շեշտով մը։ Կրնա՞ք քանի մը վայրկեան շնորհել ինծի։

— Սիրայօժար, տիկին կը հաճի՞ք ինծի հետեւիլ։

Ու դերկոմսը կը ջանար նայուածքով թափանցել իր առեղծուածային այցելուհիին հաստ քօղը։ Բայց չկրցաւ անոր դէմքին մէկ մասը տեսնել վզին շուրջը փաթթուած թանձր մուշտակին և խիստ ազնուապետական ձեւ ունեցող գլխարկին միջեւ, որ պարզ և ճոխ զարդմանակով մը զարդարուած էր։

Դերկոմը անծանօթուհիին հետ միասին ճաշասրահէն անցնելով ծխարան մտաւ։ Դուռը գոցելէ յետոյ ըսաւ.

— Տիկի՛ն, հաճեցէք նստիլ։

Երկուքնին նստելէ յետոյ, Լիւք յարեց.

— Ձեզ մտիկ կ'ընեմ։

— Պարո՛ն, այս առտու անստորագիր նամակ մը ստացա՞ք, ըսաւ անծանօթուհին խիստ տարօրինակ ու ինքնավստահ շեշտով մը։

Դերկոմս տ'Աբբըմօն ընդոստ շարժում մը ընելով ըսաւ.

— Բայց, տիկին, չեմ գիտեր...։

— Պարո՛ն, կրնա՞ք ըսել թէ նամակը առած էք, եթէ երբեք ստացած էք զայն, քանի որ ես գրած ու ղրկած եմ, յարեց կինը, միշտ հանդարտ շեշտով մը...։

— Դո՞ւք...։

— Այո՛, ես։

— Բայց ո՞վ էք դուք։

— Քիչ մը յետոյ պիտի ըսեմ։ Պարո՛ն, թոյլ տուէք ինծի դիտել տալու թէ իմ հարցումիս չպատասխանեցիք տակաւին։

Անծանօթ կինը այնքան հանդարտ ու պաղարիւն էր որ Լիւք տ'Աբբըմօն կարմրեցաւ, իր յուզումը չկարենալ պարտկելուն համար։

Լիւք մարմինը պրկեց և հանդարտ ու ցուրտ ձայնով մը պատասխանեց.

— Այո՛, տիկին, այդ նամակը ստացայ։

— Ես ալ այնպէս կը կարծէի...։ Ի՞նչ պիտի ընէք հիմա։ Կը յուսամ որ հետամուտ պիտի ըլլաք փնտռելու Ժիւլիէն Ռիվասը, այլ անուամբ Ճօզէ Կրանիլլարը։

— Բայց, տիկի՛ն, դուք ո՞վ էք, յարեց Լիւք տ'Աբբըմօն, չափազանց հետաքրքրուած, չափազանց անհամբեր, իր պաղարիւնը պահելու համար։ Ձեր հարցումներուն չպիտի պատասխանեմ որքան ատեն որ ձեր ով ըլլալը չհասկնամ։

— Պէտք ունի՞ք զիս ճանչնալու, իմ բնական հետաքրքրութեանս գոհացում տալու համար, յարեց անծանօթ կինը։ Ես ձեզի իմաց տուի իրողութիւնը, պէտք է որ երախտագիտութիւն ունենաք ինծի հանդէպ։

— Բայց ինչո՞ւ իմաց տուիք։ Ի՞նչ զգացում առաջնորդած է ձեզ, քանի որ զիս ալ չէք ճանչնար։

— Ի՞նչ զգացում։ Ատելութիւնը, պարո՛ն, երկու մարդոց, հօրը և զաւկին հանդէպ իմ ատելութիւնս, պատասխանեց կինը դաժան ձայնով մը։ Պարո՛ն, հիմա կը հասկնա՞ք թէ հազարումէկ դժուարութիւններու յաղթելով հոս եկած եմ ձեզի հարցնելու որ ի՞նչ պիտի ընէք։ Իրաւունք ունիմ գիտնալու թէ իմ նամակս արդիւնաւոր եղա՞ծ է և թէ օրիորդ Սիմօնի առեւանգիչը պիտի փնտռէ՞ք...։

— Անշուշտ պիտի փնտռեմ ու վաղուընէ իսկ, գոչեց Լիւք տ'Աբբըմօն, առանց խորհելու, իր խօսակից կնոջ ցոյց տուած կորովէն ազդուած։

— Ես ալ կ'ուզէի այդ բանը իմանալ, ըսաւ կինը ցուրտ և հանդարտ շեշտով մը։ Եթէ երբեք նոր տեղեկութիւններ քաղեմ, ձեզի կը հաղորդեմ։ Մնաք բարով, պարոն։

Անծանօթ կինը ոտքի ելաւ։

Բայց Լիւք ալ ոտքի ելաւ ու կարուկ շեշտով մը ըսաւ.

— Ներողութի՛ւն, տիկին, պէտք չէ որ այսպէս

մեկնիք հոսկէ։ Խիստ ծանրակշիռ նամակ մը ղրկելէ յետոյ ինծի, յանդգնօրէն հոս եկած էք, իմ գիտաւորութիւնս հասկնալու համար։ Այս ամէնը կ'ընէք, ոչ թէ ինծի կամ օրիորդ Սիմոնին օգտակար ըլլալու, այլ պարոն Բիւլֆէլտի և իր զաւկին դէմ ձեր ունեցած ատելութիւնը յագեցնելու համար...։ Բայց կ'ուզեմ հասկնալ թէ որուն հետ գործ ունիմ։

Անծանօթ կինը գրգռիչ ծիծաղ մը արձակեց։

— Իրա՞ւ հասկնալ կ'ուզէք... Թերեւս դիպուածին շնորհիւ օրին մէկը պիտի իմանաք...։ Պարո՛ն, ձգեցէք որ անցնիմ։

— Ո՛չ, ըսաւ Լիւք. դրան առջեւ կենալով։

— Ինչ, բռնութի՞ւն պիտի բանեցնէք իմ վրաս, դուք դերկոմս Լիւք տ'Աբրըմոն... փոխանակ ինծի ծնրադիր շնորհակալ ըլլալու ձեզի ընծայած և ընծայելիք աջակցութեանս համար...։ Պարո՛ն, ձեզի անարժան գործ մըն է աս, ես կը կարծէի որ դուք աւելի կնամեծար մարդ մըն էք։

Զոր շեշտով մը արտասանուած այդ խօսքերը երիտասարդին մէջ արթնցուցին ասպետական զգացումներ։ Մնաց որ, անծանօթ կինը իրաւունք ունէր։

Դերկոմսը վարանեցաւ... Բայց իր հետաքրքրութեան յաղթելով, մէկդի քաշուեցաւ, խոնարհութիւն մը ըրաւ ու ըսաւ.

— Ներեցէ՛ք, տիկին... ես չկրցի զսպել շարժում մը, որ շատ բնական է այն խորհրդաւոր ու եղերական պարագաներուն մէջ, ուր կը գտնուիմ քսանըչորս ժամէ ի վեր։ Երթա՛ք բարով, տիկին։

— Արդէն չէի յուսար որ տարբեր վարմունք մը պիտի ունենայիք...։ Ահաւասիկ ձեզ վարձատրելու համար...։

Անծանօթ կինը յամր շարժումով մը վեր առաւ իր թանձր քօղը և մերկ դէմքը երեւան եկաւ յորդ լոյսին տակ։

Մանկամարդ աղջկան մը դէմքն էր, աւելի տարօրինակ քան թէ սիրուն, խիստ արտայայտութիւն ունեցող գորշ ու խոշոր աչքերով, արծուեռունգն քիթով, նեղ ճակատով, զոր կիսովին կը ծածկէին «ա լա չիէ՛ն» կտրուած սեւ մազեր։

Լիւք տ'Աբրըմոն ապշահար, իր յիշողութեան մէջ անջնջելիօրէն դրոշմեց բոլոր գիծերը այդ ինքնատիպ դէմքին, զոր երբեք չէր տեսած ուրիշ տեղ...։

Այն պահուն, երբ մանկամարդ աղջիկը վեր կ'առնէր ձեռքերը, որպէսզի քօղը բռնէր ու վար իջեցնէր զայն, դերկոմսը այդ խոշոր աչքերուն մէջ կարծեց տեսնել գգուիչ ու սիրազեղ նայուածք մը։

Բայց փայլակի մը պէս անցաւ ան։ Իսկոյն վար ինկաւ քօղը ու խորհրդաւոր աղջիկը առանց բան մը ըսելու, դուրս ելաւ ծխարանէն, անդաստակ մտաւ ու հրամայական նշան մը ըրաւ Ֆիրմէնի, որ փութաց բանալ սանդուխին վրայ նայող դուռը...։ Այցելուհին արագօրէն կ'անհետանար սանդուխին վրայ։

Լիւք տ'Աբրըմոն ընդհուպ յիշեց սեղանաւոր Բիւլֆէլտի ըրած խօսքերը, անստորագիր նամակին պատճէնը կարդալէ յետոյ։ Ան յիշեց պարոն Բիւլֆէլտի սա խօսքը թէ ո՛վ կրնար ըլլար նամակագիրը. «Աշխարհի մէջ երկու հոգի կրնան գիտնալ այս բանը...։ Կինս և աղջիկս...։»

Լիւք չտարակուսեցաւ այլեւս։ Իրեն ահաբեկում կը պատճառէր ինչ որ կ'ընդնշմարէր հիմա։

— Այս մանկամարդ աղջիկը օրիորդ Պլանշ Բիւլֆէլտն է։

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

ԴԷՊԻ ՏՌԱՄ

Յաջորդ օրը, դէպքերը իրարու յաջորդեցին արագօրէն։

Մօնրէօյլ-սու-Պուայի մէջ, տիկին Լուքայի մարմինը փոխադրուած էր իր վերջին բնակարանը։ Դագաղին ետեւէն կը յառաջանային քանի մը դրացի, իրենց գլուխը ունենալով Տօքթ. Լուի Մէնարը, իսկ գոց կառքի մը մէջ տիկին Շարլ կը սրտապնդէր Սօլանժը, որ յորդահոս արցունքներ կը թափէր։ Գերեզմանատունէն դարձին, ազնիւ կինը առաջին յարկ հանեց Սօլանժը, փոքր ու կոկիկ սենեակ մը մտցուց զայն, ուր գիշերանց փոխադրել տուած էր Սօլանժի շրջազգեստները, ճերմակեղէնները և իրեղէնները։ Յետոյ տիկին Շարլ ըսաւ.

— Զաւա՛կս, մինչեւ որ Սիմօն գտնուի ու Տիան վերադառնայ, դուք հոս պիտի բնակիք... սպասելով որ տիկին Մէնար կոչուիք։

— Ո՛հ, տիկին, ո՜րքան բարի էք, գոչեց Սօլանժ, պատուական կնոջ թեւերուն մէջ նետուելով։

Նոյն ժամուն, Կրանտ-Բոս ճաշարանի սրահներէն մէկուն մէջ, ուր մենամարտիկներուն հետ մուտք գործած էին վկաները և բժիշկները, իրարու դէմ կեցած էին Լիւք տ'Աբրըմօն ու պարոն Բիւլֆէլտ, կակուղ շապիկ մը հագած, սուրը ձեռքերնին։

Մենամարտը երկար չտեւեց։ Երկրորդ յարձակումին Լիւքի սուրը վիրաւորեց սեղանաւորի յառաջաբազուկը։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ Гос. Библиоте...

Արիւնը ցայտեց։ Վկաները դադրեցուցին մենամարտը ու բժիշկները ընդունուած բանաձեւին համաձայն յայտարարեցին թէ պարոն Բիւլֆէլտի վէրքը յայտնապէս անզօր վիճակի մը կը մատնէր զայն։ Կ'ըսէին թէ մենամարտին շարժառիթը եղած էր աննշան վիճաբանութիւն մը. ուստի ոչ ոք զարմացաւ, տեսնելով որ երկու հակառակորդները իրարու ձեռք կը սեղմէին։ Ասոր վրայ, վկաները, բժիշկներն ու մենամարտիկները ճաշելու գացին Պուլօներ անտառին մէջ գտնուող Մատրիտ ճաշարանը։

Աղանդերէն յետոյ սրահին մէկ անկիւնը մեկուսացան։

Պարոն Բիւլֆէլտ իսկոյն հարցուց.

— Ի՞նչ որոշում տուիք։

Լիւք իր որոշումը յայտնեց, որով Ընդհանուր Ապահովութեան նախկին պաշտօնեայ պարոն Սթրաբի աջակցութեամբ Սիմօնը և իր առեւանգիչը պիտի փնտռէր։

— Իրաւունք ունիք այդ բանը ընելու, ըսաւ սեղանաւորը, մտահոգութեան մատնուած։ Ես ալ պիտի փնտռեմ զայն և եթէ ամենափոքր հետք մը գտնեմ, ձեզի պիտի իմացնեմ կամ միեւնոյն նպատակով պիտի գործեմ։ Բայց մի՛ մոռնաք ձեր տուած խօսքը...։

— Չեմ մոռնար, ըսաւ Լիւք։ Տօն Ծօզէ տէ Կրանիլլարի անպատուութեան ու խայտառակութեան գաղտնիքը չպիտի տարածուի...։

Սա խօսքը աւելցնելու էր. այս գաղտնիքը աւելի լաւ պիտի պահուի, եթէ երբեք մենամարտի հրաւիրեմ ու սպաննեմ այդ չարագործը։ Բայց լուռ մնաց ան, խորհելով որ այդ մարդը, որուն հետ կը խօսէր, չարագործին հայրն էր։

...ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ...ПУБЛ БИБЛИОТ...

Բայց ուրիշ մտածումի մը անսալով յարեց.

— Եթէ երբեք յաջողիք երեւան հանել թէ ո՛վ գրած է անստորագիր նամակը, թերեւս կարենաք հետք մը գտնել։

— Կասկածներ ունիմ, բայց ոչ մէկ ստուգութիւն ձեռք բերած չեմ, ըսաւ սեղանաւորը, ցաւագին ճիգ մը ընելով։

Լիւք այդ ակնարկութիւնը ըրած էր, հասկնալու համար թէ սեղանաւորը երեւան հանա՞ծ էր անստորագիր նամակին հեղինակը։

Սակայն դերկոմսը զգուշացաւ սեղանաւորին ըսելէ թէ ինք գիտէր թէ ո՛ր մանկամարդ կնոջ ձեռքը գրի առած էր այդ նամակը։ Իրաւունք ալ չունէր այդ գաղտնիքը յայտնելու, քանի որ Պլանշ Բիւլֆէլտ իր պատուախնդրութեան վստահած էր, մինչեւ տուն գալով։ Ասկէ զատ, Լիւք որոշած էր լուռ մնալ այդ ծանրակշիռ դէպքի մասին, խորհելով որ Պլանշ թանկագին աջակից մըն էր իրեն ու մեծ ձախաւերութիւն մը ըրած պիտի ըլլար, դիմակազերծ ընելով զայն։

Կէս օրէն յետոյ ժամը երկուքն էր, երբ մենամարտիկները, վկաները և բժիշկները իրարմէ բաժնուեցան։

Առտուն, ճաշարան երթալէ առաջ, Լիւք հեռաձայնով ժամադրութիւն մը խնդրած էր Սթրաբէն, ժամադրութիւնը ժամը երեքին որոշուած էր։

Ուստի դերկոմսը ատեն ունեցաւ Մարպէօֆ փողոցէն անցնելու և իր զգեստները փոխելու։

Վէսթօն հագած և կակուղ գլխարկ մը դրած, դերկոմսը Պուլվար Լան գնաց, ուր Ընդհանուր Ապահովութեան նախկին պաշտօնեան· կը բնակէր գեղեցիկ տան մը մէջ։

Պարոն Զախարի Սթրաբ քառասուն տարու մարդ մըն էր միջահասակ, բարակ, չոր, խարտեաշ։ Իր գորշ աչքերը շատ բանիմաց և փառաւոր արտայայտութիւն մը ունէին։ Պաշտօնական ոստիկանութենէն քաշուած էր, Լոնտոնէն հարուստ այրիի մը հետ ամուսնացած ըլլալուն համար։ Այրին սիրով և երախտագիտութեամբ ամուսնացած էր պարոն Սթրաբի հետ։ Որովհետեւ այս վերջինը այրին ազատած էր գարշելի խաբեբայի մը ձեռքէն, որուն քով կը գտնուէին հանգուցեալ ամուսինին կարգ մը նամակները մասամբ խարդախուած։ Այդ խաբեբան կը ստէր, ըսելով թէ այրիին սիրահարը եղած էր ու գայթակղութիւն մը հանելու սպառնալիքը կ՚ընէր, եթէ երբեք այդ կինը մէկ միլիոն ֆրանքի չգնէր այդ նամակները...։

Զախարի Սթրաբ ոստիկանական գործերէ չէր հրաժարած, թէեւ ամուսնական երջանկութիւնը կը վայելէր ու հարստացած ալ էր։ Իբր ամաթէօր, երբեմն կը զբաղէր այն անհատական գործերով, որոնք կը չահագրգռէին զինքը։

Զախարի Սթրաբ շատ կը սիրէր դերկոմսը։ Ուստի ամենամեծ ուշադրութեամբ մտիկ ըրաւ երիտասարդին խօսքերը, երբ ան պատմեց օրիորդ Սիմօն Լիւքայի խռովիչ ու խորհրդաւոր արկածը, որ այնքան եղերական հետեւանքներ ունեցած էր։ Բան մը չծածկեց այլ ի վեր հանեց այն բովանդակ մասնակցութիւնը զոր ունեցած էին պարոն Բիւլֆէլտ, Լուի Մէնար, Սօլանժ և Տիան Լիւքա, գահավիժող դէպքերուն մէջ, երեսունըվեց ժամուան ընթացքին միայն։

— Ահա յուզումնալից գործ մը գոչեց Զախարի Սթրաբ ուժգնօրէն, երբ Լիւք տ'Աբըլմօն վերջացուց իր պատմութիւնը։ Ճիշդ ատենին եկաք։ Կինս Անգ-

լիս պիտի երթայ, երկու ամիս անցընելու համար իր ընտանիքին քով: Ես ալ այս եղանակը Վիշիի մէջ պիտի անցընէի, Լոնտոն երթալէ և կնոջս մեկնելէ առաջ: Շա՛տ լաւ. Վիշի չպիտի երթամ, լեարդի հիւանդութիւնս պիտի դարմանեմ, Կրանիլլարը հետապնդելով, որ թիարանի լաւ որս մը կը թուի ինծի...: Անմիջապէս գործի պիտի սկսիմ: Օրիորդ Սիմոնին մէկ լուսանկարը ունի՞ք:

— Ո՛չ, բայց այս գիշեր հատ մը ձեռք պիտի ձգեմ: Լուի Մէնարի լուր ղրկելու պէս Սիմոնին լուսանկարը պիտի բերէ:

— Լաւ. կ'ուզէ՞ք վաղը առտու ժամը ութին հոս գալ և զիս տեսնել: Մինչեւ այն ատեն պարոն Բիւլֆէլտը պիտի տեսնեմ, Կրանիլլարի լուսանկարը առնելու կամ անոր ճշգրիտ դիմանիշերը հասկնալու համար: Նոյնպէս պիտի խուզարկեմ Շալկրէն փողոցի տունը: Ես այնպիսի բաներ պիտի տեսնեմ, որոնք ձեր ուշադրութիւնը չեն գրաւած...: Սպասեցէք միասին դուրս ելլենք: Ես պարոն Բիւլֆէլտի քով պիտի երթամ ուղղակի:

Զախարի Սթրաբ այն սենեակէն դուրս ելաւ, ուր այդ արագ խօսակցութիւնը տեղի ունեցած էր:

Լիւք քանի մը վայրկեան սպասեց. ճարպիկ գաղտնի ոստիկանին լաւ և փութկոտ ընդունելութենէն գոհ մնաց: Երբ Սթրաբ ներս մտաւ գլխարկը դրած, Լիւք բղձկումով շնորհակալ եղաւ անոր...:

— Զարմեր, ըսաւ Զախարի: Աւազակ մը նեղը դնելէ հաճոյք կը զգամ: Յետոյ գոհ եմ, ձեզի ծառայութիւն մատուցանելուս համար, սիրելի զերկոմս: Փոխան շնորհակալութեան, մէկ բան միայն կը խնդրեմ ձենէ:

— Ի՞նչ բան:

— Օրիորդ Սիմոնի հետ ձեր ամուսնութեան վկաներէն մէկը ես ըլլամ:

— Ա՛հ, սիրայօժար, գոչեց Լիւք, այդ վեհանձն փափկանկատութենէն յուզուած:

Ու երկուքը միասին դուրս ելան: Բօրթ-Մայեոյի մէջ ինքնաշարժ մը նստան: Լիւք ճամբուն վրայ գտնուող նամականատունը մտնելով հեռագիր-նամակ մը ուղղեց Լուի Մէնարի, իսկ Զախարի Սթրաբ իր ճամբան շարունակեց Լաֆիթ փողոցի ուղղութեամբ:

Թողունք որ պարոն Սթրաբ խօսի պարոն Բիւլֆէլտի հետ և յետոյ Շալկրէն փողոցին մէջ խուզարկութիւն մը ընէ, որուն կարեւոր հետեւանքները պիտի տեսնենք ընդհուպ: Թողունք որ զերկոմսը Մարպէօֆ փողոցը երթայ և իր ճամբորդութեան պայուսակը պատրաստէ, Զախարիի յանկարծական ուղեւորութիւնը կանխատեսելով: Քանի մը ժամ ետ երթանք ու Պուլվար Մալէրպ գտնուող յարկաբաժինի գետնայարկը մտնենք, ուր Տիան առանձին մնալէ յետոյ գորգին վրայ ինկած էր հեծկլտալով:

Առտուան ժամը երկուքն էր... փեղկերն ու պատուհանները գոցուած, կրկնակ վարագոյրները վար քաշուած էին. սենեակը լուսաւորուած էր ելեքտրական փոքր լամբարով մը՝ շըմինէին վրայ դրուած ար. հեստական ծաղիկի մը մէջ զետեղուած. որ վարդագոյն մեղմ լոյս մը կը տարածէր սենեակին մէջ:

Տիան գորգին վրայ չէր գտնուեր այլեւս: Մանկամարդ աղջիկը կէս մը նուաղած ըլլալուն, սենեկապանուհին հանուեցուցած և մահճակալին մէջ պառկեցուցած էր զայն: Իշխան Մօն-Նուար անոր տրամադրութեան տակ դրած էր այդ սենեկապանուհին, մաս-

նաւոր հրահանգներ տալով: Առտուան ժամը տասնին, Տիան կը քնանար անմոռանալի գիշերուան և սոսկալի ցերեկուան ազդեցութեան տակ ընկճուած, երբ իր մայրական տունէն դուրս ելած էր, այլեւս հոն չդառնալու համար...:

Տիան կը քնանար...: Ու սենեակին մէկ դուռը մեղմօրէն բացուեցաւ ճիշդ այն պահուն երբ ելեքտրական լամբարին քով, շըմինէին վրայ դրուած արծաթէ սիրուն ժամացոյցը տասը կը զարնէր...:

Շիլտպէր Պրիքէ, Իշխան Մօն-Նուարն էր ներս մտնողը:

Իշխանը քնացող աղջկան նայեցաւ, դուռը զգուշութեամբ հրեց ու անշշուկ յառաջացաւ դէպի մահճակալը. թաւ գորգը թոյլ չէր տար որ իր ոտնաձայնը լսուէր...:

Անկողնին մօտ կեցած, Մօն-Նուար երկարօրէն դիտեց քնացող մանկամարդուհին:

Իր բաճկոնին ներքին գրպանը խոթեց ձեռքը ու հոնկէ դուրս հանեց լայն պահարան մը, զոր մեղմօրէն դրաւ Տիանի աջ ձեռքին տակ, մետաքսէ վերմակին վրայ:

Յետոյ ծռելով, թեթեւօրէն համբուրեց Տիանի չէկ ոսկեգոյն մազերը, որոնք շիկահեր, մանկամարդ ու քաղցրադէմ կիներու յատուկ գգլխիչ բոյրերը կ'արձակէին. միշտ միեւնոյն զգուշութիւնները ի գործ դնելով, Իշխանը հեռացաւ սենեակէն: Տիան չարթնցաւ դուռը բացուած և գոցուած ատեն:

Բայց Տիան սարսռաց, երբ լսեց որ ժամացոյցին արծաթէ թեթեւ ուռնակը կը զարնէր տասնըմէկին առաջին արծաթահնչուն հարուածը: Մնացեալ տասը հարուածները չէին հնչած տակաւին, երբ Տիան հառաչեց, գլուխը քիչ մը շարժեց, ձախ թեւը տեղափոխեց և ոսկեգոյն զանգակներ ունեցող կանաչ աչքերը բացաւ:

Իր աչքերն ու դէմքը անհարեկ արտայայտութիւն մը ստացան իսկոյն...:

— Ո՞ւր եմ, շշնջեց մանկամարդ աղջիկը, քիչ մը վեր առնելով գլուխը...:

Բայց յանկարծ յիշողութիւնը արթնցաւ ու անկողնին մէջ չոկուեցաւ, յօնքերը պռստած:

Ցայգալամբարին վարդագոյն լոյսին տակ նշմարած առաջին բանը եղաւ այն ճերմակ ու խոշոր պահարանը զոր Իշխանը ձգած էր կապոյտ մետաքսէ վերմակին վրայ:

— Աս ի՞նչ է, ըսաւ Տիան:

Սեւ հասցէ մը տեսաւ ճերմակ թուղթին վրայ: Բայց չկրցաւ կարդալ, լոյսը զօրաւոր չըլլալուն:

Մանկամարդ աղջիկը իր ձեռքին տակ գտնուող ելեկտրական կոճակի մը վրայ կոխեց. իսկոյն ջահ մը վառեցաւ ձեղունին վրայ, մինչեւ սենեակին անկիւնները տարածելով խիստ փայլուն լոյս մը, որ մեղմանցած էր բաց վարդագոյն կարնիթիւրի մը մէջէն անցնելուն համար:

Ու Տիան պահարանին վրայ կարդաց. «Ձեզի համար, երբ արթննաք»:

Խոհուն նայուածքով մը ու յամրաշարժ ձեռքով մը պատռեց պահարանին մէկ կողմը ու նամակը դուրս հանեց:

Պահարանին մէջ պանքանոտներու տրցակ մը կար ժապաւէնով մը բռնուած, իսկ ժապաւէնին վրայ թուղթ մը գնդասեղով անցուած:

Տիան հանեց գնդասեղը ու նամակը բանալէ յետոյ յարաճուն յուզումով մը կարդաց.

«Սիրելի Տիանա,

«Կ'ուզեմ որ ձեր գործերուն տէրը ըլլաք։ Երէկ գիշեր հասկցայ որ անդառնալի որոշում մը տուած էք, իմ քովս գալու համար։ Կրնայի չարաչար գործածել ձեր վրդովումը, ձեր յուզումը։ Բայց չուզեցի այդ բանը ընել, այլ առանձին ձգեցի ձեզ։ Ուզած ատենինիդ միայն ձեր քով պիտի գամ։

«Այս նամակին մէջ պիտի գտնէք հինգ հազար ֆրանք, որոնք ձերն են։ Եթէ ետ կենաք ձեր որոշումէն, առէք այս դրամը ու հեռացէք։ Ամբողջ կեանքիս մէջ ցաւ պիտի զգամ ատոր համար։

«Բայց եթէ կ'ուզէք երէկուան պէս փորձ մը ընել, որպէս զի երջանկութիւն պարգեւեմ ձեզի, այս փոքրիկ գումարը գործածեցէք գնելու համար ճերմակեղէն և քանի մը մանր առարկաներ, որոնք առժամապէս անհրաժեշտ են։ Տեղաւորուեցէք այս յարկաբաժինին մէջ, սպասելով որ ձեր մասնաւոր բնակարանը պատրաստ ըլլայ։

«Հարկ կա՞յ ըսելու որ խոլ փափաք մը կը զգամ շուտով ձեզ տեսնելու նորէն։

«Եթէ այսօր ճաշի հրաւիրէք զիս, ձեր վերջնական որոշումը տուած կ'ըլլաք ընդունելու այն կեանքը զոր ձեզի կ'ընծայեմ։ Այդ պարագային զանգակը հնչեցուցէք ձեր սենեկապանուհին Սէլինը կանչելու համար ու հրամայեցէք որ երկու սպասներ դնէ սեղանին վրայ։ Նոյնպէս ըսէք ձեր յարմար դատած ժամը։ Իսկոյն իմաց պիտի տրուի ինծի ու ես ձեր քով պիտի փութամ, երջանկութիւն զգալով։

«Ձեր ՇԻԼՏՊԷՐԸ»։

Տիան անշարժ մնաց, ճակատը խոնարհած, երկար ատեն իր ձեռքին մէջ պահելով այդ նամակը, փափկանկատութեամբ, սիրով և վեհանձնութեամբ տոգորուած, մինչ մտախոհութեան մատնուած իր ձախ ձեռքովը կ'երերցնէր թանկագին տրցակը։

Ցանկարծ, երկու խոշոր, ծանր ու փայլուն արցունքներ սահեցան այտերուն վրայ։ Երկար վայրկեաններ տեւեց այս բանը։

Եւ ահա, մանկամարդ աղջիկը բուռն շարժումով մը, վայրագ յոխորտանքով մը վեր առաւ գլուխը։

— Այո՛, կ'ընդունիմ, ըսաւ Տիան գրեթէ բարձրաձայն։ Այս բաներուն համար չէ՞ որ հոս եկայ...։ Ինծի կուտան, ես ալ կ'առնեմ։ Գործ ունիմ հեզահամբոյր ու փափկանկատ մարդու մը հետ որ կը սիրէ զիս, փոխանակ դիմացս ունենալու բիրտ, տխմար, եսամոլ ու սնապարծ մարդ մը։ Բախտաւոր չե՞մ միթէ...։ Օ՛, որոշումս տուի։ Տասնըհինգ օրէն պերճաղիճ մը պիտի ըլլամ։ Կը մնայ միայն անուն մը գտնել։

Մանկամարդ աղջկան աչքին զարկաւ գիշերային սեղանին վրայ դրուած համեստ ձեռնապայուսակը. առաւ, բացաւ զայն ու մէջը նետեց Մօն Նուարի նամակը և հինգ հազար ֆրանքը։ Յետոյ մատը կոխեց ելեկտրական այն կոճակին վրայ, ուր գրուած էր «սենեկապանուհի» ու բարձին վրայ ընկողմանելով, թեւերը ծոծրակին տակ, լանջքը հոլանի, անզգած սպասեց, աչքերը ցամքած հիմա։

Սենեակին երեք դռներէն մէկը բացուեցաւ. միւս երկու դռներէն մէկը կը բացուէր զարդախուցին, իսկ միւսը կը հաղորդակցէր փոքր ճաշասրահի մը հետ. բացուած դռնէն ներս մտաւ շնորհալից սպասուհի մը գեղեցկօրէն հագուած։

— Տիկինը զանգակով կանչե՞ց զիս, ըսաւ սպասուհին, ժպտադէմ յառաջանալով դէպի անկողինը։

— Այո՛, պատասխանեց, ժամը քանի՞ն է։

— Տասնըմէկը քառորդ անցած է, տիկին...։

— Ա՜հ, պատուհանները բացէ՛ք, որպէս զի լոյսը ներս մտնէ. ելեկտրական լոյսը մարեցէ՛ք։

Աշխուժ սենեկապանուհին հնազանդեցաւ։ Մուսլինէ վարագոյրներուն մէջէն մղուած արեւու լոյսը բռնեց ելեկտրական ջահին լոյսին տեղ։

— Սէլին կը կոչուիք, այնպէս չէ՞, հարցուց Տիան։

— Այո՛, տիկին։

— Լա՛ւ, Սէլին, երկու սպաս դրէք, կէս օրը կէս ժամ անցած ճաշելու համար։

— Լա՛ւ, տիկին...։

Տիան, անզգած ու պաղարիւն, սկիզբէն իսկ անտարբեր թագուհիի դեր կը կատարէր. ուստի ձգեց որ սենեկապանուհին դուրս ելլէ։

Մանկամարդ աղջիկը սպասեց։

Այդ սպասումի միջոցին իր դէմքը խիստ ու կծկուած արտայայտութիւն մը ունէր եւ ի վեր կը հանէր այն ներքին սոսկալի պայքարը, որ իր մէջ կը մղուէր վճռականօրէն։

Բայց իր մտածումները վանեց, արցունքները զսպեց եւ ընդվզումի շարժում մը ընելով մարմինը սարսռաց ու ակռաներուն մէջէն քրթմնջեց.

— Ո՛չ, ո՛չ այլեւս չպիտի արտասուեմ...։

Ալ չեմ ուզեր խորհիլ անոնց վրայ...։ Ես Տիան Լիւքան չեմ, այլ Տիան...

Մանկամարդ աղջիկը վարանեցաւ, հնչուն անուն մը փնտռեց դերասանուհիներուն եւ պերճազիճներուն մէջ, բայց չկրցաւ գտնել։ Ու զայրացած, անհամբերութեան մատնուած, յարեց.

— Ի՜նչ անմիտ եմ որ գլուխս կը ճաթեցնեմ, անուն մը գտնելու համար...։ Անշուշտ ինծի համար անուն մը պիտի գտնեն բարձր դասու ցոփակեացներու ընկերութեան մէջ, ինչպէս կ'ըսէր տիկին Զաքարիա...։ Պէտք է որ նամակով մը անկէ խնդրեմ, գալ զիս տեսնելու համար։ Եթէ ան կ'երեւակայէ որ իր դերը լրացած է իմ քովս՝ կը սխալի...։ Ընդհակառակը, տակաւին նոր կը սկսի իր դերը...։

Սէլինի մուտքը սենեակէն ներս, վերջ տուաւ Տիանի մէջ մղուած տարօրինակ պայքարին։

Սենեկապանուհին իր հետ կը բերէր լոգանքի բէնուար մը, որով ծածկեց Տիանի մարմինը անոր շապիկը հանելէ յետոյ։ Սէլին մանկամարդ աղջիկը առաջնորդեց դէպի զարդախուցը։ Հոն Տիան խորասուզուեցաւ տաք եւ բուրումնաւէտ ջուրով լեցուն լոգարանին մէջ, որուն երկու երրորդը լեցուած էր։

Լոգանքէն յետոյ, Տիան սկսաւ իր արդուզարդով զբաղիլ հայելիաւոր ու մարմարէ սեղանի մը առջեւ, որուն վրայ ամէն տեսակ բան կար. բաթ, բրնձափոշի եւ անուշահոտութիւն, զոր կնոջական պչրանքը հնարած կամ հնարել տուած է։

Յետոյ Սէլին շատ ճարտարօրէն սանտրեց Տիանի մազերը, անոր ճերմակեղէնները եւ զգեստները հագցուց, որովհետեւ ուրիշ զգեստեղէն չունէր տակաւին։

Մանկամարդ աղջիկը հագուած պահուն կը խորհէր թէ կէս օրէն յետոյ անհրաժեշտ իրեղէններ պիտի գնէր վաճառատուններէն, սպասելով որ վերջնականօրէն տեղաւորուէր այն շքեղ բնակարանին մէջ, որուն վրայ խօսած էր իշխան Մօն-Նուար։

Կէս օրին քսանըհինգ վայրկեան կար, երբ Տիանի արդուզարդը աւարտեցաւ։ Քանի մը վայրկեան յետոյ իշխանը պիտի գար, ճաշելու համար։

Զարդախուց-սալօնին մէջ նստած, Տիան հանդարտօէն կը կարդար իր խնդրանքին վրայ Սէլինի բերած լրագիրը, սպասելով իշխանին, զոր իր տէրը ըրած էր։

Հիմա սիրտը ամէն յուզումի դէմ զրահաւորած, Մօն-Նուարի կը սպասէր Տիան...։

Բախտը վճռուած էր... մանկամարդ աղջիկը պերճ ցոփակեացութեան ճամբուն մէջ իր վճռական քայլը առած էր։

Սիրոյ արահետներէն դուրս ելած էր Տիան, այլեւս հոն մուտք չգործելու համար...։

. . . .

Կէս օրը կէս ժամ անցած էր...։ Այդ պահուն, գերեզմանատունէն դարձին, Մօնթէօյլ-սու-Պուայի մէջ Սօլանժ արտասուաթոր աչքերով նետուած էր տիկին Շարլի գիրկը։

Այդ պահուն Մատրիտ տողուարին մէջ պարոն Բիւլֆէլտի դիմաց ճաշող պարոն Լիւք տ'Աբըրմօն կը խորհէր Սիմոնի վրայ...։

Այդ պահուն Վիշիի մէկ մեծ պանդոկի ճաշարանին մէջ փոքր սեղանի մը առջեւ նստած էր իշխանուհի Եօլանտ տը Մօն-Նուար։ Այդ առտու Բարիզէն հոն հասած էր կառախումբով։ Իշխանուհիին գրաւած սեղանը հեռու չէր այն սեղանէն, որուն առջեւ նստած էր գեղադէմ Մաքսանս տը Կրասիաք։ Իշխանուհին եւ իր սիրահարը միասին ճամբորդած էին։ Բայց թէ՛ իշխանուհին եւ թէ ասպետ տը Կրասիաք շատ ծանօթ անձեր էին։ Հետեւաբար պատշաճ չպիտի ըլլար որ երկուքը միեւնոյն սեղանին առջեւ նստած տեսնէին, քանի որ իշխան Մօն-Նուար հոն չէր գտնուեր։ Այսպէս, իւրաքանչիւրը ունէր իր սենեակը եւ սեղանը, իբր թէ իրար չճանչնային...։ Մինչ Մաքսանս կը խորհէր այն դրամին վրայ զոր պիտի բրցնէր «իր պատուական սեղանաւորուհիէն», ինչպէս կ'անուանէր զայն, Եօլանտ կը խորհէր Ժիւլիէն Ռիվաժի ու Սիմոնի վրայ։ Իշխանուհին Վիշի եկած էր. երկու սիրահարները հոն եւ ի հարկին ուրիշ տեղ փնտռելու համար։

Կէս օրը կէս ժամ անցած, Մօն-Տօրի Մաժէսթիք-Բալասին մէջ խարտիչագեղ Սիմոն խօլաբար կը զուարճանար, քանի՛ աւելի աղանդերներ ճաշակելով, մինչ իր դիմաց նստած Տօն Ճօզէ տէ Կրանիլլար մռայլ ու դէշ նայուածքով մը կը խորհէր սոսկալի, նենգաւոր, արիւնալի եւ ոճրապարտ բաներու վրայ... որոնց շնորհիւ պիտի կրնար Սիմոնը ձեռքէ չհանել, Համիտ պէյէն հարիւր հազար ֆրանք առնալով հանդերձ...։

. . . .

Կէս օրէն յետոյ, Զախարի Սթրաք իր խուզարկութիւնը աւարտելու վրայ էր Ճօզէ տէ Կրանիլլարի յարկաբաժինին մէջ, երբ անկիւն մը նշմարեց կառախումբերու ժամանակացոյց մը։ Ան գետին ծռելով տեսաւ որ 182րդ էջը բացուած էր։ Յետոյ այդ էջին մէկ կողմը, թուղթին խմորին մէջ նշմարեց եղունգի երկու հարուածներով գծուած խաչ մը, որ կը փայլէր...։

Զախարի յօնքերը պռստելով մրմնջեց.

— Քլէրմօն-Ֆէրանի, Վիշիի, Ռուաննայի երկաթուղագիծը... գիշերուան ճեպընթացը...։ Եղունգի այս հարուածը ճիշդ ատենին նշմարեցի. եթէ ոչ ձեռնունայն դուրս պիտի ելլէի։

Պարոն Բիւլֆէլտ բան մը չէր կրցած տեսնել, հակառակ քանի անգամ խուզարկութիւն կատարելուն։

— Երթա՛նք, բան մը չկայ. ըսաւ Սթրաք։

Բայց դուրսը, սեղանաւորէն բաժնուելէ յետոյ, Զախարի փապուղի նստելով Լիոնի կայարանը գնաց ու կայարանապետին հետ հինգ վայրկեանի տեսակցութիւն մը ունեցաւ։ Յետոյ Քլէրմոն-Ֆէրանի գծին համար տոմսակ տուող գրասենեակը գնաց ու հոն ալ տեսակցութիւն մը ունեցաւ։ Ապա մահճաքարշ վակոններու պաշտօնէութեան գրասենեակին մէջ երկու պաշտօնեաներու հետ տեսնուեցաւ, որոնք առջի գիշեր սպասարկած էին Բարիզ-Քլէրմոն երկաթուղագծին վրայ, որուն ժամանակացոյցին վրայ խաչաձեւ եղունգի գիծեր քաշուած էին Շալկրէն փողոցի տան մէջ։

Ու տասը վայրկեան յետոյ, Զախարի կայարանին մօտ գտնուող նամակատունը մտնելով սա տոմսը կը ղրկէր.

«Պարոն դերկոմս

Լիւք տ'Աբըրմօն,

«Բարեկա՛մ, վաղը չէ որ պէտք է զիս տեսնելու գաք։ Այս գիշեր ժամը ութին տուն եկէ՛ք, պայուսակնիդ միասին ու ինքնաշարժի զգեստով։ Խարտիշագեղ աղջնակը և խարտեաշ երիտասարդը Քլէրմօն-Ֆէրանի գիշերուան կառախումբը նստած են։ Դուք և ես միայն գիտենք այս բանը։ Մէկուն բան մի ըսէք։ Ընդհուպ կը տեսնուինք։

ԶԱԽԱՐԻ»։

Ու իր նամակ-հեռագիրը տուփին մէջ ձգելէ յետոյ Զախարի Սթրաք քրթմնջեց.

— Շատ չանցած. Ռիվօա Կրանիլլարի խաղացած կատակերգութեան վերջաբանը պիտի տեսնենք։

Ճիշդ էր ըսածը։ Բայց Զախարի մտքէն չէր անցներ թէ տակաւին առաջին արարուածն էր այդ կատակերգութեան, որ եղերական հետեւանքներ կ'ունենար արդէն և թէ կատակերգութեան պիտի յաջորդէր տրամը...։

Ժամը ութին դերկոմսը գնաց Զախարի Սթրաքի տունը, ընկերակցութեամբ Լուի Մէնարի, որուն հաղորդած էր գաղտնիքին կէսը միայն։

Քսան վայրկեան յետոյ, տան առջեւ կը կենար ռումբի ձեւով ինքնաշարժ մը։ Զախարի, որ այդ ինքնաշարժին տէրն էր, Թօրբիլ կը կոչէր զայն։

Երեք հոգի նստան ինքնաշարժին մէջ, որոնցմէ մէկը վարիչ Ժէբ տեղաւորուեցաւ վօլանին առջեւ. իսկ ետեւի կողմը բազմեցան Լիւք տ'Աբըրմօն և Զախարի Սթրաք։

— Դէպի յառա՛ջ, աղաղակեց Սթրաք։

Երկու ձեռնոցապատ ձեռքեր ողջունեցին Լուի Մէնարը, որ տան առջեւ, մայթին վրայ կը կենար։

Ամրութեանց երկայնքը, Բարիզի չուրջը դառնալով, ինքնաշարժը Բօրթ տ'Իթալիէն դուրս ելաւ ու ժամը հարիւր քիլոմէթր արագութեամբ սուրաց Քլէրմօն-Ֆէրանի ճամբուն վրայ... մթութեան մէջ... դէպի տրա՛մ։

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

ՀՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ՏԱՐՓԱՆՔԸ

Մինչ գաւառի մէջ եղերական դէպքեր կը պատրաստուէին Սիմօնի համար, մինչ Տիան վայրագ կորովով մը կը նետուէր պերճ ցոփակեացութեան մանուածապատ արահետներուն մէջ, սադին Սօլանժի ճակատագիրը մութին մէջ կը հիւսուէր. բայց ոչ այն ճակատագիրը զոր կը բաղձային պատրաստել Լուի Մէնար և տիկին Շարլ, այլ ուրիշ ճակատագիր մը, որուն նախատարրերն իսկ սոսկալի սպառնալիքներ էին ապագային համար։

Ինչպէս յայտնի է, Լիւքա ընտանիքին և տիկին Շարլի բնակած տունը կը գտնուէր Մօնրէօյլի մէջ, Պանեօլէ փողոց, թիւ 27։

Արդ, ճիշդ այդ տան դիմաց կը գտնուէր երկույարկանի հին շէնք մը, որ բանուորի խեղճ ընտանիքներու վարձու տրուած էր և որուն ամբողջ գետնայարկը կը գրաւէր հնավաճառի խանութ մը։

Այդ շէնքին տէրն էր հնավաճառը, որուն համար կ՚ըսէին թէ Հունգարացի կամ Նորվեկիացի է։ Պարոն Զարօֆ կը կոչուէր ան։ Վաթսուն տարեկան, կարճահասակ, երկայն թեւերով և անսովոր ուժ ունեցող խոշոր ձեռքեր ունէր։ Մազերը բաւական երկայն, աղտոտ գորշ գոյն մը ունէին. նոյն վիճակին մէջ կը գտնուէին վար կախուած պեխերը և երկայն մօրուքը։ Իր ոսկրուտ ու գունատ դէմքը, գիշակեր թռչունի մեծ քիթով, մռայլօրէն կը լուսաւորուէր երկու

վառվռուն աչքերու կողմէ, որոնք խորասուզուած էին կարկառուն աղեղնակամարին տակ։ Դեղին ու կարմիր տարօրինակ գունաւորում ունեցող իր վրդովիչ աչքերը կը շողային ոսկիէ ակնոցներու ապակիներուն ետին։

Տիկին Լիւքայի յուղարկաւորութենէն քանի մը ժամ յետոյ պարոն Զարօֆ առանձին կը գտնուէր իր խանութին մէջ, որ հազարումէկ այլազան առարկաներով խճողուած էր։ Ասոնցմէ ոմանք մեծարժէք հնութիւններ էին, իսկ ուրիշներ անարժէք երկաթեղէններ։

Լուի ԺԴ. լայն ու բարձր թիկնաթոռի մը մէջ անշարժ կը մնար Զարօֆ, կռնակը կքած, արմուկները թիկնաթոռին թեւերուն վրայ յենած ու ճակատը խոշոր ձեռքերուն մէջ առած։

Խանութին յառաջամասին մէջ կուտակուած էին կարասիներ ու հին զգեստներ. մուտքի դրան ապակիները փոշիով այնքան աղտոտած էին որ Յունիս ամսուան յետմիջօրէի շողշողուն լոյսը խանութէն ներս հազիւ կը թափանցէր։

Ու կարգ մը մարդոց պէս, որոնք մինակ եղած ատեննին չեն կրնար լռութեամբ խորհիլ, պարոն Զարօֆ մեղմաձայն կը մրմնջէր իր խորհրդածութիւնները.

— Այո՛, լաւ գիտեցի։ Ո՛չ Տիան, ոչ Սիմօն յուղարկաւորութեան ներկայ չէին։ Բան մը պատահած ըլլալու է, ի՞նչ բան։ Օրին մէկը պիտի իմանամ ու անկէ պիտի օգտուիմ։ Բայց ինչ որ ալ ըլլայ անցած դարձածը, սա ստոյգ է որ օրիորդ Սօլանժ առանձին պիտի մնայ...։ Իր քոյրերը միասին չպիտի ապրին, այլապէս իրենց մօր յուղարկաւորութեան ներկայ պիտի գտնուէին...։ Այո՛, այո՛, ծանր գժտութիւն մը

ունեցած են անոնք...։ Սօլանժ առանձին պիտի մնայ։ Ա՜հ...։

Ու այդ բացագանչութիւնը երկարեց տեսակ մը գոհունակ անյագութեամբ, հրէշային ուրախութեամբ։ Յետոյ, ձեռքը վար ձգեց, գլուխը վար առաւ ու յարեց, աչքերը փակելով, կարծես աւելի լաւ տեսնելու համար մանկամարդ աղջկան պատկերը։

— Սօլանժ առանձի՜ն։

Ու շարունակեց.

— Կեանքի մէջ առանձին...։ Այո՛, բայց այս պահուս տան մէջ ալ առանձին կը գտնուի։ Բժիշկին դուրս ելլելը տեսայ... տիկին Շարլին ալ դուրս ելլելը տեսայ...։ Արդեօք անոր տո՞ւնը երթամ...։ Միշտ տունն է։ Այդ տան մէջ, ուր չորս հոգի կ'ապրէին առջի օր, իմ Սօլանժս տխրութեան և առանձնութեան մատնուած, սոսկալի լքումին գիտակցութիւնը ունենալու է հիմա...։

Զարոֆ ոտքի ելաւ ընդոստ, ամբողջ մարմինովը սարսռաց ու աւելի բարձրաձայն աղաղակեց, տեսակ մը հեգնական ծիծաղով.

— Սօլանժ...։ Սօլանժ, կ'ըսեմ, իբր թէ իմս ըլլար...։ Իմս չէ տակաւին...։ Բայց համբերութի՛ւն, համբերութի՛ւն... հայր Զարոֆ, ինչպէս կ'ըսեն, կրնայ գեղեցիկ աղջիկ մը ձեռք անցնել, որքան ալ ինքզինքը սուղ ծախէ այդ գեղուհին...։

Խօսած պահուն հնավաճառին աչքերը կարմիր ոսկեդրամներու պէս կը շողային ակնոցի ապակիներուն տակ։

Զարոֆ ընդհատ քայլերով կը յառաջանար հին կարասիներու երկու դէզերուն միջեւ գտնուող նեղ անջրպետին մէջ, որ փողոցի ապակեպատ դռնէն մին-

չեւ փայտաշէն դուռը կ'երկարէր. այս վերջին դուռը կը բացուէր խանութին ետին գտնուող փոքր բնակարանին վրայ...։

Ու պտտած պահուն կը բանար ու կը գոցէր ձեռքերը, կծկուած մատները. վարանքի մատնուած, որովհետեւ իր ագահութիւնը պայքար կը մղէր տարփանքին դէմ։

Բայց այդ պայքարը կարճ տեւեց ու տարփանքը յաղթական եղաւ։

Ցանկարծ փայտէ դուռը հրելով մութ և իբր ճաշարան կահաւորուած սենեակ մը մտաւ։

Միջնորմին վրայ հաստատուած սրակարանէն վար առաւ «մըլօն» գլխարկ մը, գլուխը դրաւ ու թեթեւ բարտսիւ մը հագաւ։

Յետոյ իր տափատին մէկ գրպանէն բանալիներու տրցակ մը հանելով խանութ մտաւ, փայտէ դուռը կրկնակի կղպեց. ետքը ապակեպատ դուռն ալ կղպեց, ծալլածոյ փեղկովը ծածկելէ յետոյ։ Այդ փեղկերը դրան վրայ ամրապէս հաստատուած էին ինքնաշարժ մեքենականութեան մը շնորհիւ։

Զարոֆ արագ քայլերով անցաւ փողոցէն ու մրմնջեց.

— Տիկին Շարլի տնական գործերը տեսնող կինը առտուն միայն կուգայ. ուրեմն Սօլանժ առանձին կը գտնուի... պայմանով որ դուռը բանայ ու ձգէ որ ներս մտնեմ...։

Թիւ 27 տան դուռը զարկաւ ու սպասեց։

Բաւական վայելուչ բարտըսիւ մը հագած ու սէլ-լիւլօիտէ կեղծ օձիք մը դրած էր, զոր ամէն առտու կը լուար. գլխարկն ալ խնամով խոզանակած էր։ Հնավաճառը աւելի կոկիկ կ'երեւար հոս քան թէ իր

խանութին մէջ, երբ մաշած հին վէսթօն մը ու ծունկերը ուժով խոզանակուած տափատ մը կը կրէր։ Իր երկայն ու ալեխառն մազերը, իր փոքր մօրուքը և ոսկիէ ակնոցները պատկառելի երեւոյթ մը կ'ընծայէին։

Անհամբերութեան մատնուած, Զարօֆ կը պատրաստուէր դրան զանգակը հնչեցնելու, երբ կիսաբաց դրան մէջ երեւցաւ Սօլանժի գեղեցիկ ու ծանրախոհ դէմքը, որուն մեծ և տխուր աչքերը ապշութեամբ կը բացուէին, տեսնելով որ «հայր Զարօֆ»ն էր այդ այցելուն։

— Օրիորդ, ես եմ, ըսաւ հնավաճառը, հանելով իր գլխարկը և ջանալով ժպտիլ, ինչ որ ցոյց կուտար իր կանոնաւոր ու ճերմակ ակռաները։ Օրիո՛րդ, ես եմ...։ Լուրջ, շատ լուրջ բանի մը վրայ պիտի խօսիմ, որ ձեր շահերուն հետ առնչութիւն ունի... վըստահ եղէք։

Ու հնավաճառը մեղմօրէն հրեց դուռը։

Վարանոտ ու անվախ, Սօլանժ մէկդի քաշուելով թոյլ տուաւ որ հայր Զարօֆ ներս մտնէ, քանի որ ամէնուն պէս ինք ալ կը ճանչնար զայն, բայց մեծ զարմանքի մը մատնուեցաւ։

Դուռը գոցուելէն և երկուքը միասին ճաշասրահ մտնելէն յետոյ, որ երկար ատեն իբր աշխատութեան սենեակ ծառայած էր հանգուցեալ կնոջ, Սօլանժ հնավաճառին երեսը նայեցաւ ու անոր տարօրինակ աչքերուն մէջ ցանկութեան անսովոր շող մը տեսաւ։ Ուստի տարտամ նախազգացում մը ունեցաւ ու սարսըռաց նողկալից և բնազդական սարսափով մը։

Սօլանժ երկու քայլ ետ քաշուեցաւ և քիչ մը դողդոջուն ձայնով ըսաւ.

— Պարո՛ն, ի՞նչ պիտի ըսէք ինծի։

Զարօֆ վարանոտ չէր այլեւս։

Ի տես մանկամարդ աղջկան աղուոր ու ազնիւ երեւոյթին իր սուգի զգեստներուն մէջ, հնավաճառը վճռեց իր թաքուն որոշումը ի գործ դնել։

Զարօֆ նորէն ժպտեցաւ ու մեղրածորան ձայնով մը և մեծ քաղաքավարութեամբ մը ըսաւ.

— Օրիո՛րդ, չէ՞ք թոյլատրեր որ նստիմ։

Սօլանժ կարմրեցաւ ու սա մտածումը ունեցաւ.

— Արդարեւ, ինչո՞ւ վախնամ... բայց ի՞նչ ըսելիք ունի...։ Զօրս տարիէ ի վեր, առտու իրիկուն իր խանութին առջեւէն կ'անցնիմ. բայց երբեք անգամ չէ խօսած ինծի հետ։

Ու բարձրաձայն կ'ըսէր.

— Ներեցէ՛ք, պարոն Զարօֆ...։ Ահա՛ աթոռ մը...։

Սօլանժ ալ նստաւ, բայց բնազդօրէն այնպէս մը տեղաւորուեցաւ որ մեծ սեղանը իր և հնավաճառին միջեւ կը գտնուէր։

Պարոն Զարօֆ նստած էր, գլխարկը սեղանին վրայ դրաւ, ձեռքերը խաչաձեւեց ու չիկերէի նայուածքովը լափելով որբուհիին հոգեզմայլ դէմքը, երեւութապէս յուզումնալից ձայնով մը ըսաւ.

— Օրիո՛րդ. կ'ուզեմ ձեզի ըսել թէ որքա՜ն վըշտակից եմ...։ Ի՜նչ լաւ մայր մըն էր...։

Սօլանժ յուզուեցաւ, բայց ճիգով մը զսպեց իր յուզումը ու ըսաւ.

— Պարոն շնորհակալ եմ ձեր յայտնած զգացումներուն համար։ Բայց որովհետեւ ոեւէ յարաբերութիւն չէք ունեցած իմ խեղճ մօրս հետ, կը խորհիմ որ ձեր այցելութիւնը ցաւակցական արտայայտութիւններ ընելէ տարբեր շարժառիթ մը ունի...։ Պարո՛ն, համեցէք բացատրել, որովհետեւ աշխատանք ունիմ...։ Ու...

— Աշխատա՛նք, գոչեց պարոն Զարօֆ։ Օրիորդ Սօլանժ, աշխատանքը ամենէն տխուր բանն է...։ Դժբախտութեան մը հետեւեալ օրն իսկ ամենօրեայ տաժանելի աշխատանքը վերսկսի՜լ...։ Ա՜հ, թշուառութիւն...։

Հնավաճառը կէս մը ոտքի ելաւ ու սեղանին վրայ ծռեցաւ, դէպի Սօլանժ, աչքերը ակնոցին ետին շողշողուն, շրթունքը տամուկ, ձեռքերը թուշին տակ միացուցած, աղերսական կերպարանքով մը.

— Սօլա՛նժ, յարեց տարփագին։ Իմ աղուոր Սօլանժս, մէկ բառ ըսէք ու այլեւս չպիտի աշխատիք...։ Բառ մը ըսէք, որպէս զի հարուստ ըլլաք, փառաւոր շրջազգեստներով և գոհարեղէններով զարդարուիք...։ Սօլանժ կը սիրեմ ձեզ...։ Թոյլ տուէք որ խօսիմ...։ Չորս տարիէ ի վեր կը սիրեմ ձեզ... երբ առաջին անգամ իմ վաճառատանս առջեւէն անցաք... բան մը չըսի, որովհետեւ սէրը երկչոտ կը դարձնէր զիս...։ Բայց հիմա տեսնելով որ դժբախտ, մենաւորիկ ու լքուած էք, ուզեցի տխրութենէ և թշուառութենէ ազատել ձեզ, յանուն իմ սիրոյս...։ Դուք ո՛րքան գեղեցիկ ու ո՛րքան ազնուապետական հով մը ունիք, դուք իշխանուհիի մը դիրքը և հարստութիւնը ունենալու արժանի էք...

Զարօֆ բոլորովին ոտքի ելած սեղանին շրջանը կ'ընէր, դէպի Սօլանժը յառաջանալով։

Մանկամարդ աղջիկը ահաբեկած ու զայրացած, մէկ խօսք իսկ ընելու ուժ չունէր, այլ ետ կը քաշուէր քանի հնավաճառը յառաջանար։

Հնավաճառը իր տարփանքին անձնատուր, բուռն ցանկութիւն յայտնող դէմքով մը, վրդովիչ ուժգնութիւն ունեցող նայուածքներով կը դիտէր մանկամարդ

աղջկան ստինքները, որոնց գեղեցիկ ըլլալը կը գուշակէր քօղաժին տակէն. Նոյնպէս կը դիտէր Սօլանժի ներդաշնակ գիստերը որ շրջազգեստին մէջ կաղապարուած էին։ Հնավաճառը միշտ կը յառաջանար, երկար ատենէ ի վեր զսպած տարփանքը յայտնելով։

— Սօլա՛նժ, ես հարուստ եմ... շատ հարուստ...։ Եթէ կ'ուզէք, իմ ծննդավայրս Հունգարիա պիտի երթանք... ու պիտի ամուսնանանք...։ Դղեակ մը պիտի գնեմ հոն, անոր անունը և ազնուականութեան տիտղոսը ձեռք կը բերենք... յետոյ Բարիզ պիտի դառնանք միասին, խրախճանքներու և պերճանքի մէջ ապրելու համար...։ Դքսուհի մը, իշխանուհի մը պիտի ըլլաք... ինչ որ կ'ուզէք... և միլիոնատէր հարուստ մը...։ Սօլա՛նժ, դուք իմ կինս պիտի ըլլաք...։ Ո՜հ, կը սիրեմ ձեզ, կը սիրեմ ձեզ...։

Ցախուռն խոյանքով մը Սօլանժի մօտ հասաւ, անոր առջեւ ծունկի եկաւ, մէջքէն բռնեց ու սկսաւ խելայեղօրէն սեղմել զայն, տարփանքէն գունաթափ ու տենչանքէն դողդոջուն...։

Ու Զարօֆ կը թոթէվէր.

— Այո՛ ըսէք, այո՛ ըսէք, ու ամէն ինչ կը վերջանայ...։ Եթէ կը տարակուսիք, իմ խանութս եկէք, որպէս զի ձեզի ցոյց տամ իմ հարստութիւնս որ պահուած է որդնոտած հին կարասիներու մէջ, հոն պիտի տեսնէք թէ միլիոններով հարստութիւն ունիմ...։ Իմ մեծ հայրս ու հայս ոսկի ու գոհարեղէններ կուտակած են իրենց երկարատեւ կեանքի ընթացքին...։ Ես ալ անոնց պէս դիզած եմ...։ Հաւանութիւն յայտնեցէ՛ք, Սօլանժ...։

Մանկամարդ աղջիկը հնավաճառին թեւերուն մէջ կը տապլտկէր։ Բայց չէր կրնար ինքզինքը ազատել

ծերունկին խոշոր ձեռքերէն, որոնք ժամլուկի մը պէս կը սեղմէին իր մէջքը...։

Սօլանժ կ'ուզէր աղաղակել, բայց յուզումէն ու սարսափէն կծկուած կոկորդէն կը բարձրանար տկար, խռպոտ ու շնչհատ հառաչիւն մը, աղիողորմ հեծեծիւն մը...։

Զարօֆ սկսաւ խանդաղատիլ, երբ տեսաւ որ մանկամարդ աղջիկը այդքան տկար վիճակի մը մատնուած էր։ Առանց ձգելու Սօլանժի օձիքը, ոտքի ելած էր ան...։ Ու իր տամուկ շրթները կը մօտեցնէր Սօլանժի բոցխեբիկ շրթներուն...։

Այդ պժգալի շփումին մէջ մանկամարդ աղջկան ջիղերը ու ձայնը զօրացան։ Անոր երեսն ի վեր աղաղակեց.

— Ձգեցէ՛ք զիս, եթէ ոչ ապակի մը կը կոտրեմ ու օգնութիւն կ'աղաղակեմ...։

Երկուքն ալ պատուհանին մօտ կը գտնուէին, Սօլանժ կրնար իր գոց բռունցքով զարնել ապակիին, անցորդներուն ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար։

Բայց հնավաճառը ուժգնօրէն ապտակուած ըլլալու գիտակցութիւնն իսկ չունեցաւ։ Իր կուրծքին վրայ սեղմած այդ զղփաղփուն մարմինը խելայեղ կը դարձնէր զինքը ու միեւնոյն ատեն կը թօթուէր ան.

— Կը սիրեմ ձեզ... հաւանեցէ՛ք. Սօլանժ, հաւանեցէ՛ք և ես ձեր առջեւ պիտի ծնրադրեմ, փոքր տղէ մը աւելի ձեր կամքին ենթակայ...։ Հաւանեցէք։

— Ոչ, ոչ, ոչ, երբեք...։ Ձգեցէ՛ք զիս...։ Օ՜հ...։

Սոսկումի և չափազանց զարշանքի բացագանչութիւն մըն էր այդ...։ Սօլանժ իր վզին, ականջին տակ կը զգար որ ծերունկին անյագ շրթները կը դրոշմուէին իր սարսռուն մարմինին վրայ։ Մանկամարդ

աղջիկը հազիւ ատեն ունեցաւ գլուխը անդին դարձնելու, որպէս զի Զարօֆ ճիշդ բերնէն չհամբուրէ զինքը։

Սոսկումը, զարշանքը և զայրոյթը հարիւրապատկեցին մանկամարդ աղջկան ուժերը։

Սօլանժ հասակը կորացնելով երկու գոց բռունցքները իջեցուց Զարօֆի ճակտին։ Այդ բնազդական շարժումը ընելով ինքզինքը ազատեց։ Հնավաճառը բացաւ ձեռքերը այդ անակնկալ ցաւէն ապշուած...։

Ու Սօլանժ պրծաւ ճկուն և արագ շարժումով մը։ Յետոյ պատուհանը բացաւ ու փողոցին վրայ ծռեցաւ։

Բայց այդչափին պէտք չի կար, որպէս զի պարոն Զարօֆ իր արթնամտութիւնը ու պաղարիւնը գտնէր։

Ագահ հնավաճառը վարժուած էր ինքզինքը զսպելու։ Իր տարփագին զայրոյթին վրայ ամչցաւ ու տեսնելով որ չէր կրցած պաղարիւնը պահել, նուաստացում զգաց։

Մանկամարդ աղջիկը աղաղակելէ առաջ, Զարօֆ հեղինակաւոր, ցուրտ ու յստակ շեշտով մը ըսաւ.

— Մի՛ կանչէք, օրիորդ...։ Գայթակղութենէ խուսափեցէ՛ք...։ Ես կը հեռանամ։

Հնավաճառին շեշտն իսկ ապահովութիւն ներշնչեց Սօլանժի։

— Այո՛, աւելի լաւ կ'ըլլայ գայթակղութենէ խուսափիլ, քանի որ կը հեռանայ ան, ըսաւ Սօլանժ ինքնիրեն, այդ մտածումը ունենալով կայծակի արագութեամբ։

Սօլանժ չտկուեցաւ, պատուհանը փակեց ու պարոն Զարօֆին դառնալով ըսաւ արհամարհոտ հանդարտութեամբ մը.

— Ի՞նչ, տակաւին հո՞ս էք...։

Իր նախատուած հպարտութեան մէջ Սօլանժ որքա՜ն գեղեցիկ էր իր աղուոր ու տխրագին դէմքով և դիցուհիի ձեւերով, որոնք իր սուգի սեւ զգեստին մէջ կաղապարուած էին։

— Սօլանժ, յարեց պարոն Զարօֆ, չուզեցի հոսկէ հեռանալ, առանց ձենէ ներողութիւն խնդրելու քիչ մը առաջ ցոյց տուած ընթացքիս համար... չկրցի ինքզինքզ զսպել...։ Հաճեցէ՛ք ներել ինծի...։ Որովհետեւ շատ կը սիրեմ...։

— Պարո՛ն, մի՛ վերսկսիք ու դուրս ելէք, ըսաւ մանկամարդ աղջիկը խիստ ձայնով մը...։

— Օրին մէկը, հաստատական պատասխան պիտի տա՞ք։

— Երբե՛ք, պատասխանեց Սօլանժ, գարշանքի խոր ծամածռումով մը իր շրթներուն վրայ։

— Հոն, փողոցին միւս կողմը, ահագին հարստութիւն մը ձեզի կը սպասէ...։

— Երբեք, երբեք, գոչեց նորատի աղջիկը ջղագրգիռ զայրոյթով...։

Սօլանժ իր ձեռքով պիտի բանար դուռը, որպէս զի պարոն Զարօֆ անմիջապէս դուրս ելլէր, երբ դուռը բացուեցաւ...։

Լուի Մէնար երեւցաւ։ Այդ պահուն նրբանցք մտած էր։ Հոն աղմկալից խօսակցութիւն մը լսելով սենեակին դուռը բացած էր իսկոյն...։

Տօքթ. Մէնար ամբողջ տեսարանը ընդգրկեց և առանց լաւ ըմբռնելու, զգաց թէ ինչ անցած դարձած էր հոն։

— Պարոն Զարօֆ, յարեց Մէնար յօնքերը պռստելով, կարծեմ կը վիճաբանիք։ Ի՞նչ կայ, Սօլանժ...։

Մանկամարդ աղջիկը մէկ ոստումով հեռացաւ

պատուհանէն, իր նշանածը տեսնելով, զոր լուիկ կը պաշտէր ամիսներէ ի վեր ու հիմա բացայայտօրէն կրնար սիրել, ան իր ներկայութեամբ և ընթացքով կը մեղմացնէր մանկամարդ աղջկան սոսկալի տառապանքները։

Ու հիմա Սօլանժ ինքզինքը յաղթական և հպարտ կը զգար, այդպիսի պաշտպան մը ունենալուն համար, ուստի յստակ ձայնով, անբիծ նայուածքով ու զոհերու յատուկ ժպիտ մը ունենալով շրթներուն վրայ, ըսաւ.

— Խնդիրը սա է որ պարոն Զարօֆ քիչ մը առաջ ըսաւ թէ կը սիրէ զիս...։ Հարստութիւն մը և տակաւին չեմ գիտեր ինչ մը առաջարկեց ինծի, եթէ երբեք ուզեմ նախ իր սիրահարը և յետոյ իր կինը դառնալ...։

Այս խօսքերուն վրայ Լուի Մէնար յախուռն շարժում մը ըրաւ, պարոն Զարօֆի վրայ նետուելու համար, որ չափազանց շփոթած դէպի բաց դուռը կը սպրդէր, սրունքները դողդոջուն ու կռնակը ծռած։

Բայց Սօլանժ իր նշանածին թեւէն բռնեց ու շարունակեց.

— Ահաւասիկ իմ պատասխանս, պարոն Զարօֆ։ Կը սիրեմ Տօքթ. Լուի Մէնարը և իր նշանածն եմ այս կեանքին մէջ և մահէն ալ անդին։

Մանկամարդ աղջկան դէմքը, սիրով շողշողուն, այնքան խռովիչ գեղեցկութիւն մը ունէր որ պարոն Զարօֆ զմայլեցաւ...։ Ան մոռցաւ բժիշկը, այդ հիանալի ու հեշտալի դէմքը դիտելու համար։

Հնավաճառը կանգ առաւ ու խռպոտ ձայնով մը և մոլեգին տարփանքով մը ըսաւ.

— Իսկ ես կեանքէն աւելի կը սիրեմ ձեզ... և ի գին մահու ձեռք պիտի անցնեմ ձեզ...։ Իրաւ է որ

վաթսուն տարեկան եմ, բայց երիտասարդի մը ուժը և յանդգնութիւնը ունիմ։

Լուի Մէնար ոստում մը ընելով յանդուգն մարդուն ուսերէն բռնեց, յետոյ սրահէն դուրս, նրբանցքին ու փողոցին մէջ հրեց զայն։

Հնվաճառը մայթին վրայ ինկած, ճիչդ ատենին ետին դարձաւ, թատերավայրը դիտելու համար, յետոյ գլուխը ծռելով, փողոցէն անցաւ ու խանութ մտաւ։

Խանութին մէջ, ապակեպատ դրան ետեւէն Զարոֆ իր սոսկալի աչքերը յառեց հանդիպակաց տան վրայ ու բաւական ատեն անխօս և անշարժ մնաց։ Բայց յագուրդ չգտած տենչանքի և տափոտ կատաղութեան դող մը այնքան ուժգին կը շարժէր Զարոֆի մարմինը որ աջ ձեռքի մատներէն կախուած բանալիներու տրցակը կը չխրտար։

Յանկարծ հնավաճառը գոռաց․

— Ի՜նչ տխմար եմ եղեր... մի՞թէ պէտք ունի՞մ սիրուելու, քանի որ հարստութեան տէր եմ։ Իմ ոսկիներս, կարկեհաններս ու ադամանդներս կը սիրե՞ն զիս։ Ոչ, սակայն երբ անոնք շօշափեմ, գգուեմ ու ձեռքերուս մէջ հօսեցնեմ... աստուածային վայելքներ կ'ընծայեն ինծի... անոնց տէրն եմ, իմս են անոնք... այսքանը կը բաւէ։

«Սօլա՛նժ, դուն ալ այդպէս պիտի ըլլաս ինծի համար։ Դուն ալ ինծի պիտի պատկանիս, ինչպէս ոսկին և թանկագին քարերը ինծի կը պատկանին... իմս պիտի ըլլաս դուն, պիտի շօշափեմ, պիտի գգուեմ, պիտի տեսնեմ քեզ ու ձեռքերուս մէջ պիտի հօսեցնեմ քու բուրումնաւէտ մազերդ։

Բայց դուն անզգած չպիտի ըլլաս ոսկիին և քարերուն պէս։ Եթէ ինէ խոյս տաս, պիտի վրդովիս ու

պիտի դիմադրես։ Բայց այն ատեն իմ հեշտանքս կրկնապատկած պիտի ըլլայ։

«Գալով այդ Տօքթ. Մէնարին, ես անոր կը հասկցնեմ. իմ ձեռքերուս մէջ շատ չպիտի դիմանա՜յ։

«Ան խօշտանգեց զիս... ու Սօլանժ կը սիրէ զայն։ Այդքանը բաւական է; մահացու ատելութիւն մը անուցանելու համար անոր նկատմամբ։

«Գաղափար մը յղացայ։ Վաղուընէ իսկ գործի պիտի սկսիմ։ Գեղադէմ Տօքթ. Մէնար շուտով մէջտեղէն պիտի վերնայ։

«Ա՜հ, Սօլանժ... դուն իմս պիտի ըլլաս օրին մէկը... ընդհուպ...։»

Մինչեւ բոլորովին մութը կոխելը, Զարոֆ, այդ սիրահար, խստասիրտ, խաբեբայ, ագահ ու կրքոտ հնավաճառը, այդ վտանգաւոր չարագործը հոն մնաց, դէմքը հին փոշիներով աղտոտած ապակեպատ դրան յառած։ Իր կարմիր ու ակնոցներուն ետին շողացող աչքերով կը դիտէր այն սպիտակ և փոքր տունը, ուր Սօլանժ ու Լուի Մէնար իրարու քով նստած անբծօրէն, ձեռք ձեռքի տուած, ապագայի ծրագիրներ կը շինէին։

Ապագա՜ն...։

Ա՜հ, ինչ անակնկալ ու տագնապալից ապագայ մը վերապահուած էր։

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

ՁԻՆՈՒՈՂ ՁԵՌՔԸ

Տօն Ծօզէ և խարտիշագեղ Սիմօն իրենց Մօն-Տօր ժամանման վաղայաջորդ օրը, կէս օրէն յետոյ ժամը մէկին սուրճ կը խմէին Մաճէսթիք-Բալասի ծխարանսրահին մէջ։

Կապոյտ աչքերը չքեղ սրահին մէջ թափառուն, Սիմօն ժպտուն մտածումներ կ'ունենար։ Ինքզինքը երջանիկ կը զգար, առանց ոեւէ մտահոգութիւն ունենալու։ Այդ առտու իսկ, երեք քառթ-բօսթալ տուած էր, մայրիկին և երկու քոյրերուն հասցէին ղրկուելու համար ու անոնց սիրալիր պատասխաններուն կը սպասէր երկու օրէն։ Տօն Ծօզէի թելադրութեան վրայ, մանկամարդ աղջիկը իր մօր ուղղած քառթին վրայ աւելցուցած էր պարբերութիւն մը, որ կը հաստատէր պարոն Բիւլֆէլտի ուղեւորութեան մասին յերիւրուած սուտը։

Դիւրին է մտաբերել թէ Տօն Ծօզէ տը Կրանիլլար փութաց փճացնել այդ քառթերը, փոխանակ նամակատան յանձնելու զանոնք։

— Ցանդուգն գործ մըն է որ կ'ընեմ, կ'ըսէր Ծօզէ մտովի։ Բայց հայրս երկու-երեք օր պիտի կրնայ խաբխբել Սիմօնի մայրը։ Ու երեք օր չանցած, Համիտ պէյ հոս պիտի ըլլայ... եթէ հաւատ ընծայեմ իր վերջին նամակին։ Համիտ պէյը պիտի համոզեմ, որպէս զի իր դարմանումը չսկսի հոս ու չուտով դէպի Մարսիլիա կծկէ ինծի և Սիմօնի հետ։ Զբօսանաւ

մոնելէ յետոյ փոյթ չպիտի ընեմ այն հետապօտու-
թիւնները զոր Ֆրանսական ոստիկանութիւնը կրնայ
կատարել տիկին Լուքայի բողոքին վրայ։

Բնականաբար, Ժիւլիէն Ռիվաս չէր գիտեր թէ
երկու օրէ ի վեր ի՛նչ եղերական և ծանր դէպքեր պա-
տահած էին Բարիզի մէջ։

Ծօզէ նախ սկսած էր Սիմօնը մարզել, իրենց ժա-
մանումի օրը ըսելով անոր.

— Պէտք է որ բարձր ընտանիքի պատկանիս,
եթէ ոչ համարումը չես վայելեր այն բարձր դասու
անձերուն, որոնց պիտի ծանօթանանք այս պանդոկին
մէջ։ Պէտք չէ որ իբր իմ կինս ներկայանաս, որովհե-
տեւ հոս կրնանք հանդիպիլ Բարիզցիներու, որոնք կը
ճանչնան զիս և ամուրի ըլլալս գիտեն։ Բայց ընտա-
նիքս չեն ճանչնար, դուն խարտեաշ, իսկ ես թուխ
եմ, բայց կրնաս իմ քրոջս տեղ անցնիլ։ Հետեւաբար,
պանդոկին տոմարներուն մէջ սապէս արձանագրել
պիտի տամ մեր անուանները։ Դերկոմս Տօն Ծօզէ Կրա-
նիլլար, իր քոյրը Սիմօնա տը Կրանիլլար։

Զարագործը կը խորհէր թէ պէտք չունէր ուրիշ
անուն գործածելու, քանի որ բան մը չպիտի
վտանգէր, իր հօր պարոն Բիւլֆէլտի մեղսակցութեան
շնորհիւ։

Մնաց որ ուրիշ անուն մը առնելու պարագային
կրնար վտանգաւոր կասկածներու տեղի տալ, եթէ
երբեք Բարիզի մէջ զինքը ճանչցողներուն հանդիպէր։
Ահա ինչու, Պրազիլիացին ամէն բան հաշուելէ յետոյ,
որոշած էր իր ինքնութիւնը չծածկել։

— Հասկցայ, սիրելիս, քու քոյրդ պիտի ըլլամ,
պատասխանած էր խարտիշագեղ Սիմօն, այդ կատա-
կերգութենէն զուարճացած։

Իր առեւանգիչին ուսին վրայ կաթնեցաւ փաղաքշանքով ու յարեց միամիտ զգացողութեամբ մը․

— Մինչեւ որ Բարիզի մէջ քեզի հետ ամուսնանամ, այնպէս չէ՞։

— Այո՛, Սիրելիս, ըսաւ թշուառական երիտասարդը ու թերեւս համբոյր մը դրաւ այդ անմեղուկ և սիրուն աղջկան շրթներուն վրայ, որուն խոստացած էր հետը ամուսնանալ, աւելի լաւ համոզելու համար զայն։

Ծօզէ երկու առանձին սենեակ ընտրած էր, ինչպէս պատշաճ է միասին ճամբորդող եղբօր մը և քրոջ մը, բայց այդ սենեակները իրարու հետ կը հաղորդակցէին դուռով մը, որուն բանալին Ծօզէի սենեակին դրան վրայ կը գտնուէր։

Սիրոյ բաներու մասին շատ պաշտօնական տեղեկութիւններ ունէր Սիմօն, իր տարիքը ունեցող Բարիզցի աղջիկներուն մեծ մասին պէս։ Ուստի ան ոչ կը փափաքէր և ոչ ալ մտքէն կ'անցընէր իր սիրահարին հետ միեւնոյն անկողնին մէջ պառկիլ։

Սիմօնի համար սէրը խորհուրդ մըն էր, որուն բուն գաղտնիքը չէր գիտեր, մանկամարդուհին կը հաւատար որ ինք Տօն Ծօզէն կը սիրէր ու ան ալ զինքը կը սիրէր։ Սիմօնի համար սէրը կը կայանար գգուանքներու, համբոյրներու և սիրազեղ խօսքերու մէջ ֆիզիքական բան մըն ալ կար, որուն վրայ չէին խօսեր։ Բայց ի՞նչ բան, լաւ չէր գիտեր։

Առանց որեւէ յետին մտածումի, Տօն Ծօզէի կամքին հնազանդելով, Սիմօն զգայական անհամբերութիւն մը ցոյց չէր տար, այլ վրդովումով կը սպասէր այն բանի յայտնաբերումին, որ սէր կը կոչուի և որուն ինչ ըլլալը չէր գիտեր։

Արդ, Տօն Ծօզէի և Համիտ պէյի միջեւ կատարուած նողկալի սակարկութեան համաձայն, մանկամարդ աղջիկը անբիծ և անաղարտ ըլլալու էր չուանի մը պէս, այսինքն կոյս, մէկ խօսքով։

Ահա ինչո՛ւ, Ծօզէ երկու առանձին սենեակ վարձած էր և իբր շարժառիթ ցոյց տուած քոյր և եղբայր ըլլալնին։

Սիմօն իսկոյն լաւ կատարած էր «բարձր ընտանիքի պատկանող մանկամարդ աղջկան» դերը։ Շնորհիւ վայելչութեան և կեցուածքի այն բնազդին, զոր Բարիզուհիները ունին ու շնորհիւ իրենց արհեստին որով քիչ մը շփում ունեցած են աշխարհիկ մարդոց հետ, Սիմօն անմիջապէս յաջողած էր։

Ուստի, այդ կէս օրէն յետոյ, պարապ գաւաթներով Սեղանին առջեւ Սիմօն կը ժպտէր, բարձր կեանքի մը միամիտ անուրջովը տոգորուած։

Ծօզէ երբեմն աթոռի մը մէջ, Սիմօնին դիմաց նստած, իր սիկառը կը ծխէր ու թերթը կը կարդար։

Այդ պահուն ծառայ մը ներս մտաւ ու գրուած բոլոր սեղաններուն վրայ դրաւ կանաչ պրօշիւր մը, ըսելով․

— Ահա օտարականներուն ցանկը։

Տօն Ծօզէ լրագիրը ձգեց ու պրօշիւրը ձեռք առաւ։

Բացաւ զայն, արագօրէն աչքէ անցուց սիւնակները, յանկարծ սարսռաց․ «Մօտալուտ ժամանումներու» սիւնակին մէջ կարդալով հետեւեալը․ Նորին Վսեմութիւն Համիտ պէյ, կիսաբաժնի հրամանատար Թրքական բանակին մէջ, Ասիական Թուրքիա գտնուող Սկիւտարէն հասած։ Պիտի բնակի Մաճէսթիք Բալասի մէջ։

Երիտասարդը պահ մը խորհեցաւ, յետոյ պրօշիւրը

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ... ПУБЛ. БИБЛИОТЕ...

սեղանին վրայ ձգեց, Սիմոնին նայեցաւ, որ զինքը կը դիտէր ժպտագին։

Մանկամարդ աղջիկը, որ լաւ դիտող մը չէր բնականաբար, չնշմարեց իր սիրահարին սեւ աչքերուն մէջ պահ մը շողացող ցանկութեան գէշ նշոյլը։

— Սիմոն, ըսաւ Տօն Ճօզէ մեղմաձայն, հիմա բան մը կարդացի, որ մեծ հաճոյք կը պատճառէ ինծի։

— Ի՞նչ բան, սիրելիս։

— Երկու տարի առաջ Պոլիս կատարած ճամբորդութեանս ատեն ճանչցայ օտար ազնուական մը, Թուրք զօրավար մը։ Շատ բարեկամացանք իրարու։ Արդ, այս պռօշիւրէն կ'իմանամ որ զօրավարը Մոն-Տօր կուգայ եւ հոս, Մաճէսթիքի մէջ պիտի բնակի։

— Ա՜հ, այդ զօրավարին անունը ի՞նչ է, հարցուց Սիմոն, որ կը փափաքէր ընդհուպ տեսնել ճշմարիտ Թուրք մը, որ պիստակավաճառ չըլլար, ինչպէս են այն բոլոր Թուրքերը զոր Բարիզցին կը ճանչնայ։

— Համիտ պէյ կը կոչուի։

— Օ՜հ, ուրեմն փաշա մըն է ան... յարեց Սիմոն անհուն հիացումով։

Մանկամարդ աղջկան համար փաշա մը կը մարմնացնէր զարմանահրաշ հերոսներէն մէկը Հազարումէկ գիշերներու պատմութեան, որուն մէկ մասը միայն կարդացած էր, Մօնրէօյլի տան դարակին խորը մնացած պակասաւոր հատորները ձեռք անցընելով։

— Այո՛, փաշա մըն է ան, ըսաւ Տօն Ճօզէ, ջանալով ժպտիլ։ Դուն աչքովդ պիտի տեսնես թէ որքան սիրուն, գեղադէմ ու վեհանձն մարդ մըն է։ Չպիտի ձանձրանանք անոր հետ։ Մե՜ղք որ Մարսիլիա չենք գտնուիր հիմա։

— Ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ փաշան շոգենաւ մը ունի, որուն սալոնները ու խցիկները անլուր պերճանքով մը յարդարուած են։ Անտարակոյս մեզի պիտի առաջարկէր ծովային երկար ուղեւորութիւն մը ընելու իր հետ։ Դուն ծովուն երեսը չե՞ս տեսած, գոչեց Տօն Ճօզէ ապշահար, որ ամբողջ աշխարհ պտտած էր ու չէր կրնար երեւակայել Բարիզուհի մը որ մինչեւ ֆրանսական ծովեզերքները գացած չըլլար։

— Ո՛չ, երբե՛ք ըսաւ Սիմոն։

Տօն Ճօզէ գունատեցաւ, յուզումնալից գաղափար մը ունեցած ըլլալուն համար։

Սիմոնի ուշադրութիւնը չգրաւեց Տօն Ճօզէի ձայնին դողդոջումը, երբ այս վերջինը ըսաւ.

Բարիզ դառնալէ առաջ, Մարսիլիա պիտի երթանք, եթէ երբեք Համիտ պէյ անցեալին պէս ազնուօրէն վարուի ինծի հետ ու երկար չմնայ Մոն-Տօրի մէջ։ Ուստի դուն կապոյտ ծովը պիտի տեսնես ու Համիտ պէյի փառաւոր նաւով պտոյտ մը պիտի կատարես։

— Օ՛ սիրելիս, գոչեց Սիմոն սքանչացած, ըսէ՛, անկէ պիտի խնդրե՞ս որ իրեն հետ մինչեւ Մարսիլիա ճամբորդելու եւ շոգենաւ նստելու թոյլտուութիւն ընէ։

— Այո՛, կը խոստանամ ձեզի, պայմանաւ որ ան ութը օրէ աւելի հոս չմնայ, քանի որ երկու շաբաթէն Բարիզ դառնալու ենք, ինչպէս յայտնի է։

Ու հրէշ երիտասարդը աւելցուց լիրբ կեղծաւորութեամբ մը.

— Մայրդ կրնայ մտահոգութեան մատնուիլ, եթէ երբեք տասնըհինգ օրէն աւելի բացակայիս։

— Ճիշդ է ըսածդ, յարեց Սիմոն, յանկարծ լրջացած։

Ու իր յուրաշարժ մաքով, որ նոյնքան յանկուցիչ կը դարձնէր Սիմոնը, յարեց ան.

— Խեղճ մայրիկ... եթէ գիտնար որ զինքը կը խաբեմ։ Տոն Ճօզէ, ինչպէս կը տեսնես, գէշ բան է ըրած։ Բայց երբ մայրիկէն խնդրես իմ ձեռքս, այն ատեն ամէն բան պիտի պատմեմ անոր ու բարի մայրիկը ամէն ինչ պիտի ներէ ինծի։

Ինչպէս կը տեսնուի, Սիմոնի հոգին ու սիրտը որքան անբծութիւն և զգացումներու թարմութիւն ունէին։

Արդարեւ, Սիմոն շատ կը սիրէր իր մայրիկը, բայց խոշոր սուտ մը կը խօսէր անգիտակցօրէն, թէեւ բնաւ չէր ուզեր վիշտ պատճառել անոր։ Արդ եթէ Սիմոն գիտնար որ մայրիկը մեռած էր իր պաշտելի աղջնակին կասկածելի անհետացումին հետեւանքով... բաւական արցունք չպիտի ունենար իր յանցանքը ողբալու համար և ոչ ալ երկար կեանք մը ինքզինքը անիծելու և պէտք եղածին պէս պատժելու համար։

Բայց մանկամարդ աղջիկը բան մը չէր գիտեր։

Տոն Ճօզէ չպատասխանեց Սիմոնի որդիական խորհրդածութեան։

Ուստի պահ մը լռութիւն տիրեց։

Յետոյ բնազդօրէն յարեց, առանց ծանրանալու այնպիսի մտածումներու վրայ, որոնք կրնային տըխրութիւն առաջ բերել։

— Ե՞րբ պիտի գայ փաշան։

— Թերեւս այս իրիկուն... առ առաւելն վաղը առտու։ Ընդհանրապէս, օտարականներու ժամանումը քսանըչորս ժամ առաջ կը ծանուցուի։

— Իսկոյն պիտի տեսնե՞ս զայն։

— Իսկոյն։

— Պիտի խօսի՞ս անոր հետ։

— Անշուշտ։ Իմ քոյրս օրիորդ Կրանիլլարը պիտի ներկայացնեմ։

— Պիտի հաւատա՞յ որ քոյրդ եմ։

— Հարկաւ պիտի հաւատայ։ Ինչո՞ւ կ՚ուզես որ տարակուսի ան։ Միայն թէ «սիրելիս» ըսելու չես ինծի, չարունակաբար։ Պէտք է որ պարզապէս Տոն Ճօզէ կոչես զիս և երբեմն ալ «եղբայր»։ Այսպէս աւելի լաւ կ՚ըլլայ։

— Օ՛հ, ապահով եղիր որ չպիտի սխալիմ։ Որքա՜ն զուարճալի պիտի ըլլայ։ Ըսէ՛ տեսնեմ, փաշան իսկապէս գեղեցի՞կ է։

Ամպ մը անցաւ Պրազիլիացիին ճակտին վրայէն ու աչքերուն մէջէն։

Սակայն սա պատասխանը տուաւ.

— Շատ գեղեցիկ է, ինչպէս պիտի տեսնես... երիտասարդ ալ է։ Երեսունըհինգ տարեկանէն աւելի չէ։

Սիմոն շատ մը հարցումներ ալ ըրաւ, որոնք ցոյց կուտային թէ փաշան որքան կը գրգռէր իր հետաքրքրութիւնը։

Յետոյ դարաստան երթալով զբօսարանը նստան, երաժշտութիւնը մտիկ ընելու համար։

Մանկամարդ աղջիկը շատ գոհ մնաց, ազնուապետական երեւոյթ ունեցող մարդոց կողմէ ողջունուելով, որոնց հետ Ճօզէ ծանօթացած էր, քանի որ ջերմուկ ունեցող քաղաքներու մէջ ամէն մարդ դիւրաւ և շուտով յարաբերութիւն կը հաստատէ։

Գիշերը, ճաշէն յետոյ, երեկոյթի արդուզարդով ներկայ գտնուեցաւ Մաճէսթիք Բալասի մէջ տրուած պարահանդէսին։ Այդ արդուզարդը քսանըչորս ժամէն

պատրաստուած էր Մոն-Տօր հաստատուած Բարիզցի կարուհիի մը կողմէ։ Շատ դրամ վճարուած էր այդ շրջազգեստին համար։

Սիմոն պարահանդէսին մէջ շատ փնտռուեցաւ ու շարունակ պարեց։ Տօն Ճօզէ վեհանձօրէն թոյլատրեց և եղբօր դերը լաւ կատարելու համար, հաւանեցաւ որ բոլոր պարողները անուննին արձանագրեն Սիմոնի քարնէյին վրայ։

Կէս գիշերուան մօտ, երբ խարտիշագեղ Սիմոն պառկեցաւ համեստ գործաւորուհիի համար շատ շքեղ եղող սենեակին մէջ, ինքզինքը երջանիկ զգաց, ան երբեք չէր յուսացած որ այդպիսի երջանկութիւն մը պիտի վայելէր, թէեւ միշտ երազած էր զայն, վէպեր կարդալով ուր կը տեսնուէին բարձր դասու անձեր։

Մանկամարդ աղջիկը յոգնած ըլլալուն, քնացաւ, փաշայի մը վրայ երազելով, որ ոսկեթել բանուած ու գոհարազարդ համազգեստ մը կը կրէր։

Բայց Ճօզէ չէր քնանար մօտակայ սենեակին մէջ։

Երեկոյթի զգեստով մեղկօրէն նստած էր թիկնաթոռին մէջ, ձեռքերը բաճկոնակին թէզանակալներուն անցուցած, գլուխը ուղիղ բռնած, յօնքերը պռստած, շրթունքը սեղմած, մռայլ աչքերը իր դէմքին յառած որ կը ցոլար ելեկտրական զօրաւոր լամբարով մը լուսաւորուած հայելիին մէջ։

Տօն Ճօզէ կը խորհէր։ Իր դէմքը ալ աւելի կը կծկուէր, քանի խոր մտածումներ կ'ունենար։ Քիչ յետոյ իր ձեռքերն ալ սկսան սաստիկ դողալ ու ամբողջ մարմինը ցնցուեցաւ ջղաձգական սարսուռով մը։

Երիտասարդը ոտքի ելաւ յանկարծ ու սկսաւ իրթեւեկել ընդարձակ սենեակին մէջ, խուլ ու իր կողմէ միայն լսելի ձայնով, առանց նշմարելու որ կը խօ-

սէր, որովհետեւ չափազանց մտազբաղ էր ու բիրտ տենչանք մը կը պրկէր զինքը։

— Արդեօք կը սիրե՞մ զայն, կ'ըսէր մտովի։ Ոչ, ոչ, չեմ սիրեր, չեմ կրնար սիրել զայն։ Սիրտ չեմ ունեցած երբեք։ Մէկ զգացում միայն ունիմ, այն է ատելութիւնը։ Իմ անձէս զատ, այս աշխարհի վրայ ուրիշ մէկը սիրա՞ծ եմ միթէ։ Ոչ։

«Ուրեմն կը զգամ որ չեմ սիրեր Սիմոնը։ Ոեւէ կին չեմ սիրեր երբեք։ Բայց կը տենչամ անոր։ Օ՜հ, ո՜րքան կը տենչամ։ Այս գիշեր, Սիմոն պարահանդէսին մէջ պարած ատեն դիտեցի անոր մերկ ուսերը որոնք այնքան նուրբ, վարդագոյն և գեղեցիկ են։ Հապա ճկուն ու անբիծ վիզը և քօրսաժին տակ ցցուած ստինքները, որոնք զմայլելի ըլլալու են։

Պարած պահուն ի՜նչ հեշտագին և քաղցր շնորհ մը ունէր Սիմոն։ Իր ազդրերու և սրունքներու գծերին կը հետեւէի, որոնք թեթեւ շրջազգեստին ներքեւ կաղապարուած էին վալսի դարձդարձիկ շարժումին մէջ։ Ա՜հ կը դողամ տակաւին, երբ այդ բաներուն վրայ կը խորհիմ։

Ու սենեակին մէջտեղը կեցած, արդարեւ սարսռաց պահ մը։

Յետոյ վերսկսաւ ընդհատած գնացքը և խուլ մենախօսութիւնը։

— Ու այս ամէնուն պիտի տիրանայ այդ Թուրքը, որ բաւական հարուստ է, դրամով ձեռք անցընելու համար զայն։ Սիմոն պիտի բաժնուի ինէ ու ես դողդոջուն ձեռքերովս հպում մը իսկ ունեցած չպիտի ըլլամ անոր մարմինին հետ։ Սիմոն պիտի հեռանայ ու այդ մարդուն կանանոցը պիտի երթայ։ Թուրքին նախընտրած խաղալիքը պիտի ըլլայ ուրիշ տասնեակ մը

մանկամարդ աղջիկներուն միջեւ։ Սիմօնը համբոյրնե-
րով ծածկած պահուն, ան հեշտանքը պիտի ունենայ
մանկամարդ աղջկան արցունքները ըմպելու։ Իբր
գերի պիտի վարուի անոր հետ։ Իսկ ես... իսկ ես։

Տօն Ճօզէի լուռ ու չարաշուք ծիծաղը երեւան
հանեց իր գայլի ակռաները։

Ու լրբօրէն յարեց.

— Ես հարիւր հազար ֆրանք պիտի ստանամ...
վերջապէս մեծ հարստութիւն մը պիտի դիզեմ, եթէ
յաջողիմ... իսկ եթէ չյաջողի՞մ։

Տօն Ճօզէ նորէն կանգ առաւ ու գլուխը ծռեց,
իր գունատ դէմքը մոխիր կտրեցաւ։ Ու հազիւ իր
կողմէն լսելի ձայնով ըսաւ.

— Մէկ միջոց միայն կայ Թուրքը սպաննելու և
հարիւր հազար ֆրանքը ու թերեւս աւելի գումար մը
ձեռք բերելու համար։ Երկրորդ անգամն է որ կը
խորհիմ այծ բանին վրայ, Բայց պէտք է սպաննել։
Ու հառաչանքով շշնչեց նորէն.

— Սպաննե՛լ։

Սոսկալի՜ բառ մը, ահարկու բառ մը, զոր չեն
կրնար արտասանել քիչ շատ կրթուած մարդիկ, առանց
անձկութեան սարսուռի։

Յետոյ գլուխը վեր առաւ ու վայրագ և վճռական
շեշտով մը կրկնեց.

— Սպաննե՞լ։

Ու իսկոյն յարեց.

— Ինչո՞ւ չէ։ Պէտք է որ նախազգուշութիւններ
ձեռք առնեմ, որպէս զի իմ վրաս չկասկածին։ Մնաց
որ, ի՞նչ է կեանքը։ Այո՛, նախազգուշութիւններ
ձեռք առնելու է։ Դաշոյնով կամ ըէվոլվէրով անմո-
րէն սպաննելէ տարբեր եղանակներ կան մարդասպա-
նութեան մէջ։ Թո՛յնը կայ, թո՛յնը։

Տօն Ճօզէ տէ Կրանիլլար Թոյն բառը արտասանելէ
յետոյ, ինքզինքը ձգեց այն թիկնաթոռին վրայ, ուր
նստած էր քիչ մը առաջ։

Ու գրպանէն համբօրէն հանեց սիրուն և կաշիէ
բարակ թղթապանակ մը։

Բացաւ զայն ու մէջէն հանեց երկուքի ծալլուած
նամակի պահարան մը։

Թղթապանակը ծունկերուն վրայ ձգելով պահա-
րանը բացաւ, եռանկիւն ծալքը վեր առաւ, որ փակ-
ցուած չէր, յետոյ նամակին երկու եզերքները իրարմէ
հեռացնելով մէջը նայեցաւ։

Պահարանին մէջ կային թուղթ փոշիի մը եօթը-
ութը պտղունցներ, այդ փոշին խոնաւ ըլլալու էր,
թուղթին վրայ իւղի բիծ մը ձգած ըլլալուն համար։

Տօն Ճօզէ կրկնեց.

— Թո՜յնը։

Ու մտախոհ, պահարանը ծալլեց, թղթապանակին
մէջ պահեց ու մօտը գտնուող գիշերասեղանին վրայ
դրաւ զայն։

Յետոյ Տօն Ճօզէ գլուխը վեր առաւ մեքենաբար
ու հայելաւոր դարանին մէջ տեսաւ իր գունատ դէմ-
քը, որ չափազանց կծկուած, սոսկալի արտայայտու-
թիւն մը ունէր, ինք ալ զարմացաւ իր դէմքը տես-
նելով։ Իսկոյն քրտինքի կաթիլներ առաջ եկան իր
ճակտին վրայ։

Ոտքի ելաւ ընդոստ, ձեռքերը աչքերուն տարաւ,
դէպի զարդասեղանը յառաջացաւ, ջուրով լեցուն շիշը
առաւ ու մեծ ումպերով անյագօրէն խմեց, կարծես
մարելու համար կոկորդը այրող կրակը։

Յետոյ վայրկեան մը անշարժ մնաց ու ճիգ մը
ըրաւ, իր պաղարիւնը և հանդարտութիւնը վերստա-

նալու համար։ Բաւական շուտով հանդարտեցաւ, որովհետեւ այդ երիտասարդը ոճրագործի զօրաւոր բնութիւն մը ունէր։

Ու հանդարտութիւնը գտնելէ յետոյ ուրիշ մտածումներ ալ ունեցաւ։

Յետոյ յառաջացաւ դէպի այն դուռը, որ կը հաղորդակցէր Սիմոնի սենեակին հետ։

Ականջը պատին տուած, մտիկ ըրաւ մրմնջելով.

— Ձայն չկայ։

Բանալին մեղմօրէն հանեց փականքին մէջէն ու նայեցաւ ծակէն։

— Ելեկտրական լոյսը մարած է, յարեց Ճօզէ։ Կը քնանա՛յ ան։

Երիտասարդը շտկեց հասակը ու ըսաւ.

— Կը քնանա՛յ ան։ Կը բաւէ որ այդ բանալին փականքին մէջ դնեմ, դարձնեմ զայն, դուռը բանամ ու քանի մը քայլ յառաջանամ։ Իմ համբոյրներովս ու զգուանքներովս պիտի արթնցնեմ զայն։ Սիմոն թեւերը վզիս շուրջը պիտի փաթթէ։ Միամիտ աղջիկ է ան։ Ամէն բան չի գիտեր։ Բայց կը զգամ, գիտեմ թէ երջանկութեամբ անձնատուր պիտի ըլլայ ինծի։ Չպիտի ընդդիմանայ... որովհետեւ կը կարծէ թէ զիս կը սիրէ։ Մնաց որ իր տարիքը ունեցող Բարիզուհի մը պատրաստ է սիրոյ։ Անոր կը սպասէ ու զայն կը կանչէ։ Ո՜հ, Սիմոն... կ'ուզեմ որ ան իմ թեւերուս մէջ սարսռայ, հոն լոյսին տակ։

Տօն Ճօզէ կանգ առաւ, քայլ մը ետ քաշուեցաւ ու մռայլ դէմքով մը յարեց.

— Այո՛։ Բայց եթէ միւսը սպաննելու որոշում չտամ, խնդիրը կը փոխուի։ Ամէն ինչ կորստեան պիտի մատնուի այն ատեն, որովհետեւ Սիմոն սիրոյ ինչ

ըլլալը հասկնալէ յետոյ, բաւական բարոյազուրկ չպիտի ըլլայ անտարբերութիւն ձեւացնելու համար ինծի հանդէպ։ Համիտ պէյի պէս փորձառու, դիտող ու կասկածոտ մարդ մը շուտով պիտի հասկնայ թէ ես Սիմոնի սիրահարն եմ։ Այն ատեն ամէն ինչ կորստեան պիտի մատնուի։ Ոչ... եթէ որոշում տամ սպաննելու... պէտք է որ անկէ ետքը վայելեմ Սիմոնը... անկէ ետքը միայն։

Տօն Ճօզէ տէ Կրանիլլար միշտ ձեռքին մէջ բռնած էր բանալին։

Ուղղակի գնաց հայելաւոր դարանին քով եւ իր շապիկներու դէզին տակ սահեցուց բանալին։ Յետոյ արագօրէն հանուեցաւ, առատ ջուրով լուաց դէմքը, անկողին մտաւ ու ելեկտրական լոյսը մարեց։

Բայց Տօն Ճօզէ երկար ատեն անքուն մնաց, աչքերը մթութեան մէջ խոշոր բացած։

Ոճիրի ի՜նչ պատկերներ կ'անցնէին կը դառնային իր աչքերուն առջեւէն։

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

ՍԻՄՈՆԻ ՀՐԱՊՈՒՐԱՆՔԸ

Երեքշաբթի առտուան ժամը տասնին, Համիտ պէյ Մօն-Տօր հասաւ գեղեցիկ ինքնաշարժով մը, որ Մաճէսթիք-Բալասի առջեւ կանգ առաւ։

Համիտ պէյ կառքէն վար իջաւ ու պանդոկ մտաւ։ Իր հետ կը գտնուէր սենեկապանը, որ շօֆէօրին քով

ճամբորդած էր ու ձեռքին մէջ ունէր քառակուսի փոքր պայուսակ մը։ Միւս խոշոր պայուսակները և արկղները փոխադրելու գործը պանդոկին ծառաներուն ձգուած էր։

Այդ սենեկապանը հերքիւլեան կազմուածքով փառաւոր սեւամորդ մըն էր, արեւմտեան տարազ կը կրէր, բայց շօֆէօրին պէս ան ալ ոսկեթել ծոպով կարմիր ֆէս մը դրած էր։

Մինչ շօֆէօրը դէպի կառաժ կ'առաջնորդէր ինքնաշարժը, Համիտ պէյ իր վարձած երեք սենեակնոց յարկաբաժինին մէջ արդուզարդով կը զբաղէր, ինչ որ անհրաժեշտ է Մարսիլիայէն մինչեւ Մօն-Տօր ինքնաշարժով կատարուած ուղեւորութենէ յետոյ։ Իսկ սեւամորթն ալ իր տիրոջ գոյքերը վեր հանելու գործին վրայ կը հսկէր։

Այդ պահուն Տօն Ճօզէ տէ Կրանիլլար իր սենեակէն դուրս կ'ելլէր. չուզելով Սիմօնի սենեակին ներքին դռնէն անցնիլ, ան տեսաւ որ կարմիր ֆէսով սեւամորթը սանդուխին վրայ կ'առաջնորդէր պայուսակներով և արկղներով բեռնաւորուած երեք ծառաներ։

— Օ՜հ, ահա՛ Ջօզօն, ըսաւ Տօն Ճօզէ մտովի։ Համիտ պէյ եկա՞ծ է։

— Ո՞վ կայ հոն, կ'ըսէր Սիմօնի արծաթահնչուն ձայնը դրան ետեւէն։

— Ես եմ, պատասխանեց Տօն Ճօզէ։

Դուռը բացուեցաւ ու երիտասարդը ներս մտաւ։ Դուռը գոցուելուն պէս, Սիմօն նետուեցաւ Տօն Ճօզէի վիզը, երկու այտերէն համբուրեց ու ետ քաշուելով գոչեց, աչքերը խոշոր բացած.

— Օ՜հ, սիրելիս, ո՜րքան գունատեր ես։ Հիւա՞նդ ես միթէ։

— Ոչ, Սիմօնէթս, պատասխանեց Պրազիլիացի բախտախնդիրը ժպտելով։ Միայն թէ այս գիշեր լաւ չքնացայ, չեմ գիտեր ինչու։ Անտարակոյս գէշ մարսողութիւն ունեցած եմ, պարահանդէսէն յետոյ կերած դեղձս ու գաւաթ մը Մատէրայի գինին պատճառ եղած ըլլալու են։ Բայց բան մը չէ։ Լոգանք մը պիտի ընեմ, տուշի և մասաժի պիտի ենթարկուիմ, որով բան մը չպիտի մնայ։

Յետոյ Ճօզէ տեսաւ որ Սիմօն ոչ սանտրուած և ոչ ալ հագուած էր։ Թարմագեղ աղջիկը ո՛րքան հրապուրիչ ու սիրուն էր իր թեթեւ բէնեուարով, որ կիսովին կը բացուէր թոյլ շըմիզէթի մը և կարճ միջնազգեստներուն վրայ։ Իսկ խարտեաշ ու հիանալի մազերը ուսերուն վրայ սփռուած էին։ Տօն Ճօզէ փութաց աւելցնել, թէ՛ խօսակցութեան նիւթը փոխելու և թէ մեծ լուր մը տալու համար։

— Անո՛ւշս, կրնաս զիս կոչել «եղբայրս Տօն Ճօզէ...» ու կրնաս ա՛լ աւելի գեղեցկանալ։

Սիմօն գուշակեց։ Ու ծիծղուն, փոքր ոտքերուն վրայ ցատկրտելով, գոչեց.

— Փաշան ժամանե՞ց։

— Այո՛։

— Օ՜հ, ինչ աղուոր բան, յարեց Սիմօն, ձեռքերը իրարու զարնելով։ Ե՞րբ պիտի տեսնենք փաշան։

— Կարծեմ նախաճաշին առեն։ Եթէ երբեք պանդոկին մէջ ինէ աւելի մտերիմ բարեկամ չունի, անշուշտ իր սեղանը պիտի հրաւիրէ մեզ։

— Օ՜հ, սիրելիս, պէտք է որ մազերս լաւ շտկած ու լաւ հագուած ըլլամ։

— Թրնձափոշի մի՛ գործածեր բնաւ, յանձնարարեց Տօն Ճօզէ, դէպի դուռը յառաջանալով։

— Ապահով եղիր։ Բայց, սիրելիս, ո՛րքան կը խորշիս բրնձափոշիէն։

— Ուրիշ բանէ մը աւելի չեմ խորշիր անկէ... բայց քու այտերդ, վիզդ և բազուկներդ այնքան վարդագոյն ու թարմ են որ բրձափոշիի պէտք չունին։

— Գիտեմ այդպէս ըլլալը, յարեց Սիմոն, իր բնական պչրանքը արտայայտող զմայլելի ժպիտով մը ու քիչ մը բարձրացնելով իր նուրբ ուսերը։

— Կը տարակուսիմ, պատասխանեց Պրազիլիացին, ֆիզիքական նախանձի գրգիռով մը սարսռուն։

Ու իր նախանձի ատելութիւնը ծածկելու համար, յարեց.

— Մինչեւ ժամը տասնըմէկուկէս կրնաս պատրաստուիլ։ Անկէ առաջ հոս չպիտի գամ։ Դուռն ալ բանալիով կղպէ՛... որովհետեւ մարդիկ յաճախ դռները իրարու հետ կը շփոթեն պանդոկներու մէջ։ Յետոյ մի՛ մոռնար այն պատմութիւնը, որու մասին համաձայնեցանք։ Ես քու եղբայրդ եմ ու երկուքնիս որբ ենք։ Դուն պառաւ մօրաքրոջ մը հետ կը բնակիս։ Մի՛ մոռնար բասծներս։

— Հասկցայ, սիրելիս։ Առանց զիս համբուրելու կը հեռանա՞ս հոսկէ։

— Ա՛հ, Սիմոն։

Տօն Ճօզէ արագ քայլերով ետ դարձաւ, մանկամարդ աղջիկը գրկեց, կուրծքին վրայ սեղմեց և անոր շրթունքին վրայ հրակէզ համբոյր մը դրոշմեց։ Տօն Ճօզէ մինչեւ այն ատեն չէր համարձակած այդպիսի համբոյր մը տալ մանկամարդ աղջկան։ Յետոյ հեռացաւ խոյս տուողի մը երեւոյթով։

Այդ բիրտ համբոյրէն ապշած ու քիչ մը վրդոված, Սիմոն գնաց դուռը բանալիով գոցեց մեղմօրէն ու զարդասեղանին մօտենալով մրմնջեց.

— Տօն Ճօզէ ի՞նչ ունի այսօր։ Ուրիշ առտուներու պէս չէ։

Մանկամարդ աղջիկը նստաւ և մազերը ձեռքին մէջ առաւ։

Յետոյ իր բնական և միամիտ անհոգութեամբ յարեց.

— Եթէ լաւ քնացած չէ, այդպէս կ'ըլլայ։ Երբ ես գիշերը չքնանամ, առտուն քուրջ կը դառնամ, դէմքս կը գունատի ու սրունգներս կը դեդեւին։ Բարեբախտաբար, այսօր այդպէս չէ։

Իր միամիտ ու քմահաճ խորհրդածութիւնները շարունակելով մերթ մտովի, մերթ մեղմաձայն, Սիմոն մէկ ժամէ աւելի զբաղեցաւ մանրակրկիտ ու պչրոտ արդուզարդովը։

Խեղճ աղջկան մտքէն իսկ չէր անցներ թէ այդ միջոցին Տօն Ճօզէ կը խօսակցէր այն փաշային հետ, որուն ի պատիւ այդքան խնամեալ արդուզարդ մը կ'ընէր ճշմարիտ անմեղութեամբ մը ու հմայիչ պչրանքով մը։

Ու ի՛նչ խօսակցութիւն կ'ունենային անոնք։

Եթէ երբեք մանկամարդ աղջիկը ամենափոքր տեղեկութիւն մը իսկ ունենար, փոխանակ արդուզարդով զբաղելու միանգամ ընդ միշտ պիտի հեռանար այդ գզուելի որջէն։

Անդին Ճօզէ իր այցետոմսը կը յանձնէր Համիտ պէյի ծառային, որ դերկոմսին այցետոմսը առնելով սանդուխներէն վեր խոյացաւ։

Պաշտօնեան երեք վայրկեան յետոյ վերադառնալով, աւելի մեծ խոնարհութիւն մը ըրաւ Պրազիլիացիին առջեւ ու յարգալից ձայնով մը ըսաւ.

— Նորին վսեմութիւնը պարոն դերկոմսին կը

սպասէ։ Սեւամորթը նրբանցքին մէջ կը սպասէ, պարոն դերկոմսը մտցնելու համար Նորին Վսեմութեան սալօնին մէջ։

Տօն Ճօզէ սանդուխէն վեր ելաւ յամրօրէն, առանց բան մը ըսելու պաշտօնեային։

Ջօզօ յարգական խոնարհութեամբ մը ու ժպիտով մը ողջունեց Ճօզէն եւ Համիտ պէյի երեք սենեակէ բաղկացած յարկաբաժնին սալօնը մտցուց զայն։

Ինչպէս Ճօզէ ըսած էր մանկամարդ աղջկան. Համիտ պէյ իսկապէս շատ գեղանի մարդ մըն էր կանոնաւոր դիմագծեր ունեցող իր տժգոյն դէմքով. զայն շրջանակող սեւ ու գանգուր մօրուքով, Արեւելքցիի մեծ ու երազուն աչքերով, ուր երբեմն կը շողար բուռն կիրք մը, իր բարձր հասակով, նուրբ ձեռքերով, կայտառ եւ վայելուչ կերպարանքով։

Սեւ ու խիստ բարեձեւ բրտէնկօթ մը հագած, Համիտ պէյ կը յիշեցնէր կոմս Մօնթէ-Քրիսթօ, Ալեքսանդր Տիւմայի ստեղծագործած այդ վիպական ու անմահ հերոսը։

Իր փայլուն ակռաները քիչ մը երեւան հանող նուրբ ժպիտով մը Համիտ պէյ յառաջացաւ դէպի Ճօզէ ու օտարականի թեթեւ շեշտով մը ըսաւ, որ տարօրինակ հրապոյր մը եւ արտառոց ինքնատպութիւն մը կ'ընծայէր անոր խօսուածքին.

— Բարի լոյս, պարոն։ Հոս հասած պահուս այն նախազգացումը ունէի թէ անմիջապէս պիտի տեսնեմ ձեզ։ Մարսիլիոյ մէջ ստացայ ձեր ուղարկած վերջին նամակը։ Ձեր մթին ու խիստ զգուշաւոր տողերէն հասկցայ որ յաջողած ըլլալու էք։

Տօն Ճօզէ չնշմարել ձեւացուց թէ Թուրք զօրավարը իրեն չէր երկարած ձեռքը։ Իր ձեռքն ալ անոր

չերկարեց։ Բայց իր կեղծ անտարբերութեան մէջ մահացու ատելութիւն մը կը զգար այդ մարդուն դէմ, որմէ արհամարուիլը գիտէր, այդ մարդուն դէմ, որ հոն եկած էր, Սիմոնին տիրանալու համար։

— Այո՛, զօրավար, յաջողեցայ, ըսաւ Ճօզէ հանդարտ ու ցուրտ ձայնով մը։ Բարիզի ազնուապետութեան պատկանող մանկամարդ աղջիկ մը, Սիմոնէդը Կրանիլլար անուն, որ քրոջ դեր կը խաղայ, ինծի հետ հոս եկած է, բախտախնդրութեան հետամուտ ու վստահ իմ խոր համարումիս վրայ։

— Բայց իր ծնո՞ղքը։

— Որբ ու աղքատ աղջիկ մըն է ան, հայրը խաղամոլութեան ու ցոփ կեանքի մը հետեւանքով կործանած ըլլալուն համար։ Հոս հանրութեան եւ նոյնիսկ ձեր առջեւ եղբօր ու քրոջ դեր կը կատարենք։ Կրնամ պարծանքով ըսել թէ շատ ճարտար կատակերգութիւն մը կը խաղամ։ Դուք ոեւէ մտահոգութիւն մի ունենաք։ Տասնըհինգ օր չանցած, մօրաքոյրը այլեւս չպիտի խորհի իր քով կանչելու քեռաղջիկը եւ սանուհին։ Երբ իր քով կանչէ զայն, ես միջոցը ունիմ այդ կնոջ պատասխանելու եւ բերանը գոցելու։ Արդէն կը յուսամ որ այն ատեն Սիմօն եւ դուք Միջերկրականի վրայ պիտի գտնուիք, դէպի Թուրքիա յառաջանալու համար։

— Սիմօ՞ն կը կոչուի այդ աղջիկը, հարցուց Համիտ պէյ շողացող աչքերով, առանց մտահոգուելու թէ անհետացած աղջկան ընտանիքին մէջ ինչ անցքեր պիտի պատահէին։

Շոգենաւ Նստելէն յետոյ, Թուրքը բանէ մը չէր վախնար, լաւ գիտնալով որ ամբողջ գործին իրազեկ եղող միակ անձը չպիտի բանար իր բերանը, քանի որ

այդ մարդը նոյնինքն գլխաւոր յանցապարտը Տօն Ճօզէն էր։

Համիտ պէյի ուզածը սա էր որ իր կանանոցին ապագայ զարդը իսկապէս ֆրանսական բարձր դասուն պատկանող նորատի աղջիկ մը ըլլար։ Սիմօնի անբծութիւնը ընդհուպ վստահութիւն պիտի ներշնչէր իր Թարմատի երիտասարդութեան մասին։ Համիտ պէյ միեւնոյն ատեն համոզում պիտի գոյացնէր Սիմօնի ազնուական ըլլալու մասին, շնորհիւ այն բնական ճարտարութեան, որով անգիտակից զոհը պիտի օգտուէր Տօն Ճօզէի տուած ազնուապետութեան ու կատակերգութեան դասերէն։

Սակայն Պրազիլիացին պատասխանելով Թուրքին հարցման, ըսաւ.

— Այո՛. Սիմօն կը կոչուի։

— Ի՞րաւ այնքան նորատի ու գեղեցիկ է որքան կը հաւաստէք ձեր նամակին մէջ։

— Քիչ մը յետոյ ձեր աչքով պիտի տեսնէք, զօրավար, քանի որ ձենէ պիտի խնդրեմ մեզ հիւրերել ձեր սեղանին։

— Ո՛չ ճաշարանին մէջ անշուշտ, պատասխանեց Համիտ պէյ։ Պարոն, հակառակ ձեր կողմէ ձեռք առնուած զգուշութիւններուն, չեմ ուզեր որ այդ մանկամարդ աղջկան հետ ընկերակցութիւնս տեսնեն, քանի որ յառաջիկային կրնան աղմուկ հանել այդ անհետացման շուրջ։ Մեզ միասին տեսնելով կրնան կասկածիլ, բան մը որմէ կ'ուզեմ խուսափիլ։

Այս որոշումին շնորհիւ հիանալիօրէն կը սքօղուէին Տօն Ճօզէի թաքուն դիտաւորութիւնները։ Ուստի առանց վերապահութեան հաւանեցաւ։

— Զօրավա՛ր, ես ալ ձեզի պէս միեւնոյն մտա-

ծումը ունեցած եմ, յարեց Տօն Ճօզէ փութով։ Ուստի ձեր սենեակին մէջ պիտի ճաշենք։

— Ո՛չ, հոս ալ չըլլար, ըսաւ Համիտ պէյ։

— Ո՞ւր հապա, հարցուց Պրազիլիացին ապշահար։

— Գիւղը։ Օդը աղուոր է։ Հիանալի բան պիտի ըլլայ։ Ես գիտեմ Մօն-Տօրի և Պուրպուլի շրջականները։ Երեք տարի առաջ, քանի օր անցուցի հոս։ Ժամը տասնըմէկուկէսին, ինքնաշարժ կը նստինք։ Ինքնաշարժ վարել գիտէք, կարծեմ։

— Այո՛։

— Լա՛ւ, ինքնաշարժ մը կը վարձէք ու վարիչը հետերնիդ չէք առներ։ Թուր տ'Օվէրնեըի ճամբուն վրայ կը յառաջանաք։ Ես պիտի կանխեմ ձեզ։ Երբ տեսնէք որ ճամբուն եզերքը կանգ առած է իմ ինքնաշարժս, դուք ալ կը կենաք։ Հոն, անտառին մէջ, հմայիչ ու միշտ ամայի տեղ մը կայ, ուր գլուխ գլխի պիտի ճաշենք դուք, ես ու օրիորդ Սիմօնը։ Ջօզօ պիտի սպասարկէ մեզի։ Դուք ճաշով մի՛ զբաղիք բնաւ, բոլոր խոհանօթները ունիմ ու Ջօզօ արդէն իսկ Մաճէսթիքի խոհարարապետին պատրաստած է ուտելիքները և գինիները։

— Կը տեսնեմ որ ամէն ինչ նախատեսած էք, ըսաւ Տօն Ճօզէ կէս կատակ, կէս իրաւ։

— Ամէ՛ն ինչ։

— Ուրեմն չէք կրնար երկար ատեն Մօն-Տօր մնալ, եթէ չէք ուզեր որ ձեզ տեսնեն մանկամարդ աղջկան հետ։ Բայց օրին մէկը, դիպուածը...։

— Պարոն տը Կրանվիլլար, յարեց Համիտ պէյ չոր շեշտով մը, անցած տարի ձեզի ըսի որ Մօն-Տօրի մէջ պիտի անցնեմ եղանակը, որպէս զի բնական շարժառիթ մը ունենամ սպասելու ձեզի, եթէ երբեք ինք

յետոյ հասնէիք։ Բայց քանի որ հոս կը գտնուիք հիմա, այս գիշեր իսկ Մարսիլիա պիտի մեկնիմ, միասին տանելով մանկամարդ աղջիկը, եթէ ինծի հաճոյ թուի ան։

— Հարիւր հազար ֆրանքը ի՞նչ պիտի ըլլայ, թոթովեց Տօն Ճօզէ շուարուն, որովհետեւ Համիտ պէյի որոշումները մէկ կողմէ կ'ամրապնդէին ու միւս կողմէ կը փճացնէին իր ծրագիրները։

— Այս իրիկուն պանքատոմսերով պիտի վճարուին, եթէ երբեք բարիզուհին հաճոյ թուի ինծի, ինչպէս ըսի արդէն։

— Բայց, զօրավար, մանկամարդ աղջիկը չպիտի ուզէ այսպէս հետեւիլ ձեզի, ըսաւ Տօն Ճօզէ։

— Ինչո՞ւ։ Ձեր երկուքին պիտի առաջարկեմ որ ինծի ընկերանաք, քանի մը օր ծովային պտոյտ կատարելու համար։ Օրիորդ Սիմօն մինչեւ հոս ձեզի հետեւած է, ձեր ընծայած փորձութիւններէն և ձեր ըրած խոստումներէն հրապուրուած անշուշտ։ Պարոն տը Կրանիլլար, այնքան միամի՞տ կը կարծէք զիս։ Այդ խեղճ որբուհիին խոստացած էք իրեն հետ ամուսնանալ, այնպէս ձեւացուցած էք որ մեծ հարստութիւն մը ունիք և անոր աչքերուն առջեւ աշխարհիկ աղուոր կեանքի պատկերը ցոլացուցած էք փառաւոր ճամբորդութիւններէ դարձին։ Հետեւաբար, վստահ եմ որ ձեզի պիտի հետեւի, ինչպէս անվարան ատած է իր մօրաքրոջ ու Բարիզէն հեռացած է ձեր ընկերակցութեամբ։

— Ես ալ ճիշդ այդ բանը պիտի ըսէի ձեզի, պատասխանեց Տօն Ճօզէ, որուն աչքերը ուրախութենէ կը շողային, տեսնելով որ իր ծրագիրը դիւրաւ պիտի գործադրէր։ Քանի որ ես ալ միասին պիտի ճամբորդեմ, ոեւէ դժուարութիւն առաջ չպիտի գայ։

Միայն թէ ճշդենք մեր պայմանները, յարեց Համիտ պէյ խիստ շեշտով մը։ Մինչեւ Մարսիլիա, մինչեւ իսկ գրօսանաւ պիտի գաք։ Բայց օրիորդ Սիմօն նաւ նստելուն պէս, ինքնաշարժ նաւակով մը ձեզի ցամաք հանել պիտի տամ։ Այլեւս չպիտի տեսնեմ ձեր երեսը։

Այդ պայմանը Տօն Ճօզէի գործին չեկաւ։ Իր ծրագիրին համաձայն որոշած էր որ ինք երկու-երեք օր գրօսանաւուն մէջ մնար նաւագնացութեան միջոցին, Համիտ պէյ մեռնելէ առաջ։

Ուստի ոեւէ առարկութիւն պիտի ընէր, բայց իսկոյն լուսաւոր ու սոսկալի մտածում մը տակնուվրայ ըրաւ իր միտքը ու փոփոխութեան ենթարկեց թաքուն ծրագրին մէկ մասը։

— Ինչպէս որ կ'ուզէք, ըսաւ Տօն Ճօզէ կեղծ անտարբերութեամբ մը։ Արդարեւ, շոգենաւ նստելէ յետոյ, իմ ներկայութիւնս անօգուտ պիտի ըլլայ, քանի որ մանկամարդ աղջիկը չպիտի կրնայ պրծիլ ձեր ձեռքէն։ Սակայն կը խնդրեմ ձենէ չմոռնալ որ Սիմօն քրոջ դեր պիտի խաղայ ինծի, ամէնուն և ձեզի հանդէպ։

— Համաձայն եմ, պարոն։ Ժամը տասնըմէկուկէսին ինքնաշարժ նստեցէ՛ք ու դէպի Թուր Օվէրնեը տանող ճամբուն հետեւեցէ՛ք։

Համիտ պէյ հեղինակաւոր շեշտով մը Տօն Ճօզէի հասկցուց թէ՝ տեսակցութիւնը վերջացած էր։

Տօն Ճօզէ բարոյապէս շատ գձուձ ըլլալով հանդերձ, ինքզինքը վիրաւորուած կը զգար Համիտ պէյի վարմունքէն ու ընթացքէն։ Վատթարագոյն չարագործներն իսկ չեն ուզեր արհամարհանքի ենթարկուիլ, թէեւ իսկապէս արժանի ըլլան անոր։ Տօն

Ճօզէ դուրս ելած պահուն խոնարհութիւն մը ըրաւ, ոչ թէ յարգանքի, այլ Համիտ պէյէն ծածկելու համար բարկաճայթ ու ատելավառ աչքերը։

Տօն Ճօզէ ալ չտեսաւ հարուստ Թուրքին խոր արհամարհանքով լեցուն նայուածքը, որ իրեն ուղղած էր մինչեւ դուռը։ Պրազիլիացին հասակը չտկեց, ստուգելով որ նրբացքին մէջ առանձին կը գտնուէր։

Այն ատեն Ճօզէ ակռաները կճրտեց ու բռունցքը երկարած, խուլ ձայնով մը քրթմնջեց.

— Ա՛հ, գոռոզ Թուրք, քու բռնած ընթացքդ է որ մահդ վճռեց։ Հարիւր հազար ֆրանքը պիտի առնեմ քենէ ու թերեւս աւելին։ Բայց մանաւանդ կ'ուզեմ քեզ մէջտեղէն վերցնել։ Հետեւաբար, դուն Սիմօնին չպիտի տիրանաս ու ան իմս պիտի ըլլայ։

Քանի մը քայլ առաւ, յանկարծ հանդարտած իր կրկնապէս ոճրապարտ կամքին արտայայտութենէն յետոյ ու մրմնջեց ուրիշ չեշտով մը.

— Օ՛ն, առ այժմ ամէն բան կը փոխուի։ Պէտք է ինքնաշարժ մը վարձել և Սիմօնին համար աւելի լաւ մանթօ մը, քասքէթ մը քօղ մը գնել։ Վստահ եմ թէ Սիմօն ճաշի ատեն հաճելի պիտի թուի Թուրքին։ Խոտերուն վրայ ճաշ մը Սիմօնի բնաւորութիւնը ունեցող աղջկան մը համար անուրջ մըն է։ Կը վախնամ որ Սիմօն աշխարհիկ սովորոյթներու մէջ թերացում մը ունենայ սեղանին առջեւ, ուր արարողութեան ձեւերը կը յարգուին։ Բայց խոտերուն վրայ, դաշտային ճաշերու անփութութեան մէջ Սիմօն ցոյց պիտի տայ իր ազնուապետական չարաճճիութիւնը։ Յետոյ մանկամարդ աղջիկը առիթ պիտի ունենայ ցոյց տալու իր գեղեցիկ սրունքները, առանց անզգաստանալու։ Այդ գարշելի Համիտ պէյը շուտով պիտի բռնկի։

Բայց ինչպէս կ'ըսեն Թէաթր-Ֆրանսէի մէջ, անոր բոցը մարելու գործը ես կը ստանձնեմ։

Վայրագ նայուածքով մը, անգութ ժպիտով մը յարեց, բռունցքները սեղմած.

— Արիւնով չպիտի մարեմ այդ բոցը, շատ անմիտ բան մը ըրած չըլլալու համար, այլ լաւագոյն բան մը պիտի ընեմ, որպէս զի ձեռքերս չարատաւորուին։

Այդ խօսքերը ըսելէ յետոյ, լիրբ և հրէշ երիտասարդը մեծ սանդուխէն վար իջաւ և պանդոկէն դուրս ելաւ։

Կառաժ մը մտնելով իսկոյն ընտրեց պէտք եղած ինքնաշարժը։

— Պարո՛ն, ինքնաշարժը ո՞ւր պէտք է առաջնորդուի, հարցուց կառաժին վարիչը։

— Ես անձամբ պիտի գամ առնեմ, պատասխանեց Տօն Ճօզէ, երաշխաւորութեան սովորական գումարը վճարելէ յետոյ, քանի որ կառաժին շօֆէօրը չպիտի վարէր ինքնաշարժը։

Յետոյ երիտասարդը յարեց.

— Ժամը տասնըմէկուկէսին ինքնաշարժը թող պատրաստ ըլլայ ու պէնզինով ալ լեցուն, եթէ կը հաճիք։

— Լա՛ւ, պարոն։

Կառաժին վարիչը բաժնուեցաւ Կրանիլլարէն, որ մօտակայ վաճառատուն մը մտաւ։

Իր յուշատետրին մէջ գրած էր Սիմօնի մարմնին չափերը, ուստի դժուարութիւն չքաշեց Սիմօնին համար հարկ եղած զգեստը գնելու։

Ծրարը պատրաստել տալէ յետոյ, ինք ձեռք առաւ զայն, թէեւ չիքութեան հակառակ բան մը ըլլար ատիկա։ Որովհետեւ կ'աճապարէր։ Պանդոկ մտած պահուն ժամը տասնըմէկը քառորդ անցած էր արդէն։

Տօն Ճօզէ տեսաւ որ Սիմօն հագած էր մեկնումէն առաջ Բարիզի մէջ գնած շրջազգեստը և պլուզը։ Բայց մանկամարդ Բարիզուհիի իր բնական վայելչութեան շնորհիւ կ'արժեցնէր իր արդուզարդը։

Ծրարը բացած պահուն Տօն Ճօզէ ըսաւ թէ ո՛չ լոգանք, ոչ տուշ և ոչ ալ մասաժ ըրած էր, այլ Համիտ պէյին հանդիպած էր պանդոկին բակը և թէ ան դերկոմս մը Կրանիլլարը իր քրոջ հետ ճաշի հրաւիրած էր անտառին մէջ։

— Անտառի՛ն մէջ, գոչեց Սիմօն խանդավառուած։

— Այո՛, Համիտ պէյ ճամբայ ելած է արդէն։ Անոր ետեւէն պիտի հասնինք ինքնաշարժով։ Սիրելիս, շուտ հագիր այս վերարկուդ...։

— Օ՜հ, որքա՛ն գեղեցիկ է... կաս-կարմիր։

— Շուտ ըրէ՛, շուտ ըրէ... յետոյ վրան կը հիանաս։ Թեւդ անցո՛ւր... միւսն ալ... եղաւ։ Հիմա հայելիին առջեւ անցիր ու սա թօքը դի՛ր։

— Օ՜հ, ի՛նչ սիրուն է։

Մանկամարդ աղջիկը հայելիին առջեւ իր աղուորիկ ու վարդագոյն դէմքին կը ծիծաղէր, որ աւելի մինինիկ դարձած էր կարմիր թօքին տակ։ Խարտեաշ ու նուրբ մազերը ուռուցիկ կերպով կը շրջանակուէր այդ գլխանոցին տակ։

— Հիանալի՜ ես, հիանալի՜ ես, գոչեց Տօն Ճօզէ, գունաթափ եղած։

Բայց ան զսպեց իր բուռն տենչանքը, որով կ'ուզէր այդ աղջիկը թեւերուն մէջ առնել, սեղմել, անոր հետ անկողինին վրայ տապլտկիլ, խօլ համբոյրներով ծածկել։

Ու յարեց.

— Հիմա սա քօղը դիր թօքին վրայ, դէմքդ շըր-

ջանակելով ու վիզդ շրջապատելով թեթեւօրէն։ Շատ լաւ եղաւ։ Եթէ երբեք շատ հով առաջ գայ ինքնաշարժին մէջ, քօղին մէկ մասը դէմքիդ վրայ կը բերես։ Ձեռնոց ունի՞ս։ Ձեռնապայուսակդ ո՞ւր է։ Լա՛ւ։ Բակ իջի՛ր ու ձեռնոցներդ դի՛ր, ես երթամ ճամբորդութեան վերարկուս հագնիմ ու քասքէթս դնեմ։

Այս ամէնը շուտով վերջացաւ։

Սենեակէն դուրս ելլելէ յետոյ տասը վայրկեան չանցած, Սիմօն փոքր թագուհիի մը պէս առանձին բազմած էր ինքնաշարժի մը կակուղ բարձերուն վրայ, մինչ Տօն Ճօզէ իր առջեւ նստած, վօլանը կը գործածէր։

Հօ-Ռիկօլէ քառուղին անցնելէ յետոյ, որ այդ ծովեզերքին ծայրը կը գտնուէր, ինքնաշարժը սկսաւ յառաջանալ հիանալի անտառի մը մէջէն։

Տօն Ճօզէ չէր գիտեր թէ ո՛ւր կանգ առած էր Համիտ պէյ, ամէն ատեն որ ճամբուն մէկ անկիւնը կը դառնար, թուրք զօրավարին ինքնաշարժը տեսնել կը յուսար։

Սակայն բան մը չնշմարեց Կրանտ-Սէրրի տանող ճամբան անցնելէ յետոյ։ Արագութիւնը պիտի նուազեցնէր, որովհետեւ ճամբան զառիվեր էր այդ տեղ, երբ յանկարծ տեսաւ Համիտ պէյի ինքնաշարժը։

Կառքը ճամբէն դուրս կեցած էր, լերան ճամբուն մուտքին վրայ, Վէրնիէր վտակին եզերքը, որուն ջինջ ջուրը կը գլգլար ծառերուն տակ։

Տօն Ճօզէ շատ ճարտար շարժում մը ընելով, իր ինքնաշարժը կեցուց Համիտ պէյի ինքնաշարժին քով։ Երբ Սիմօնին կօգնէր վար իջնելու, Ճօզէ տեսաւ որ Ջօզօ իրեն կը մօտենար, խոնարհութիւն մը կ'ընէր և ծիծաղաշարժ թոթովումով մը կ'ըսէր, սեւամորթներուն պէս Ռ գիրը ջնջելով.

— Տէրս պարոն դերկոմսին կը սպասէ ծառերուն տակ, քիչ մը անդին գտնուող բացուտքի մը մէջ։

Ու սեւամորթը ձեռքով ցոյց կուտար վտակ մը։

— Լա՛ւ, Զօզօ, ըսաւ Տօն Ճօզէ։ Դուք առջեւէն քալեցէք, մենք ձեր ետեւէն կուգանք։

Օձապտոյտ արահետը կը սողոսկէր աղուոր վտակին երկայնքը, որուն վճիտ ջուրերը կը շողային արեւուն ճառագայթներուն տակ։

Սիմոն կը քալէր Զօզօյի եւ Տօն Ճօզէի միջեւ, առանց խօսելու։ Քիչ մը յուզուած էր ան։

Անտարակոյս, մանկամարդ աղջիկը այս նախազգացումը չունէր թէ այդ դաշտային ճաշը ինչ հետեւանք պիտի ունենար իր կեանքին մէջ։ Բայց Համիտ պէյ մեծ անձնաւորութիւն մըն էր, անկէ հեռու գտնուած պահուն Սիմոն միամիտ հիացումով մը կը զուարճանար, երբ անոր վրայ խօսէր։ Սակայն, քանի կը մօտենար պէյին, այնքան աւելի վախ կը զգար։ Մնաց որ, Սիմոն որքան ալ նորատի ու իսկապէս անփորձ ըլլար, դարձեալ կին էր ու բնական պչրանք մը զինքը կը դրդէր Համիտ պէյի հաճոյ թուելու։

Հազիւ թէ երկու-երեք վայրկեանէ ի վեր կը յառաջանային դարաւոր ծառերու ստուերին տակ, երբ Զօզօ յանկարծ շեղեցաւ արահետէն ու Սիմոն ինքզինքը գտաւ փոքր բացուտքի մը առջեւ, որուն մէջտեղը, արեւուն տակ տեսաւ վէսթ եւ զինուորական ձեւով ճերմակ տաբատ կրող անձ մը, ձեռնոց դրած էր ու գլխուն վրայ կարմիր ֆէս մը կ'երեւար։

Սիմոն բնազդական ակնարկով մը, որուն գիտակցութիւնը չունին կիները, նշմարեց որ Համիտ պէյ նուրբ մէջքով, մարմնեղ, վայելուչ ու իր երեւակայածէն աւելի երիտասարդ էր։

Մանկամարդ աղջիկը տեսնելուն պէս, Համիտ պէյ հանեց ֆէսը, խոնարհութիւն մը ըրաւ ու իր գեղեցիկ սպիտակ եւ նուրբ ակռաները ցոյց տալով ըսաւ.

— Օրիորդ, ինքզինքս բարեբախտ կը զգամ, ձեզ ընդունելով այս դաշտավայրին մէջ։ Իմ բարեկամս եղող ձեր Ճօզէ եղբօրն ալ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ, իմ հրաւէրս ընդունելուն եւ ձեզի հաղորդելուն համար։ Քանի մը տարիէ ի վեր կը ճանչնամ դերկոմս տը Կրանիլլարը եւ կը սիրեմ զայն։ Շատ գոհ պիտի ըլլամ, եթէ երբեք իր քոյրը հաճի զիս քիչ մը պատուել միեւնոյն սիրով։

Սիմոն բաւական նրբամիտ էր, Տօն Ճօզէի տուած դասէն օգտուելու եւ այդ մեծարանքին առջեւ շփոթահար չմնալու համար։

Յուզումէն դէմքը վարդագոյն դարձած, անփորձ աղջկան դեր կատարող կատակերգուհիի մը հմայիչ չարաճճիութեամբ, սա պատասխանը տուաւ.

— Պարոն շատ ուրախ եմ որ ձեզի ծանօթացայ այսքան զուարճալի կերպով։ Մարմանդին վրայ ճա՛շ։ Ես շատ կը սիրեմ դաշտային զբօսանքները։ Իմ անպիտան եղբայրս մինչեւ հիմա այդ հաճոյքը չէ պատճառած ինծի։ Ուրեմն այս հաճոյքը ձեզի կը պարտիմ։

Մանկամարդ աղջկան այս խօսքերուն ու անոր հրեշտակային լուսաճաճանչ գեղեցկութեան վրայ հիացած, որ աւելի կը շեշտուէր վերարկուին եւ թօքին կարմիր գոյնին շնորհիւ, Համիտ պէյ բռնեց Սիմոնի երկարած ձեռնոցապատ ձեռքը… ու համբոյր մը դրաւ անոր մատներուն ծայրը։

Յետոյ Տօն Ճօզէի ձեռքը սեղմեց ու անկեղծօրէն ըսաւ.

— Սիրելիս, շնորհակալ եմ որ եկաք։ Բայց կար-

ծեմ ճաշը պատրաստ է։ Օրիո՛րդ, թոյլ տուէ՛ք ինծի ձեր թեւը մտնելու և այն ճաշասրահը առաջնորդելու, զոր Բնութիւնը ազնուօրէն պատրաստած է մեզի, աջակցութեամբ հաւատարիմ Զօզօին։

Ճաշասրահը ուրիշ բացատքի մը մէջ կը գտնուէր, առաջին բացատքէն մացառներով բաժնուած։ Հոն, վտակին քաղցր ստուերին տակ, Զօզօ ծալլածոյ ու շատ ցած սեղան մը դրած էր։ Սեղանին շուրջը շարած էր ինքնաշարժին բարձերը, որոնք կակուղ աթոռներու կը նմանէին։

Սիմոն շլացաւ, սեղանը զարդարող արծաթէ շատ մը սպասներ տեսնելով։ Շողշողուն պնակներու մէջ կը տեսնուէին խորոված վառեակ մը, մսածաղ, խաշած հաւկիթներ, կարկանդակներ, աղանդերներ, շաքարեղէններ և հիանալի պտուղներ։

Շամբանիայի շիշեր շարուած էին վտակին մէջ ու անոնց ոսկեզօծ վիզերը միայն ջուրէն դուրս կը ցցուէին։

Արծաթի վրայ ագուցուած բիւրեղէ գաւաթները լուսաւոր թափանցկութիւն մը ունէին սփռոցին սպիտակութեան վրայ։

Վերջապէս, անձեռոցի մը առջեւ կը փթթէր կարմիր վարդերու փառաւոր փունջ մը։

— Օ՜հ, ո՛րքան գեղեցիկ է, ո՛րքան սիրուն է, գոչեց մանկամարդ աղջիկը։

— Օրիորդ, ինքզինքս հրջանիկ կը զգամ, այդ խօսքը լսելով ձեր բերնէն, յարեց Համիտ պէյ։

Ու Սիմոնէն խնդրեց որ վարդերու փունջին առջեւ նստի։

Համիտ պէյ մանկամարդ աղջկան քով նստաւ, իսկ Տօն Ծօզէ դիմացը։

Նախ, պարագային յարմար լռութիւն մը տիրեց, որ նեղուելու արդիւնք չէր։ Համիտ պէյ կը սպասարկէր Սիմոնին, յետոյ Զօզօ պնակը կ'երկարէր Տօն Ծօզէի։

Բայց ճաշը այն ատեն զուարթ ոգեւորութիւն մը ստացաւ, երբ շամբանիայի առաջին շիշը բացուեցաւ աղմուկով ու փրփրալից գինին շողաց բաժակներուն մէջ։

Տօն Ծօզէ կը ջանար իր նայուածքներով, խօսքերով, շարժուձեւերով ու կերպարանքով յայտնի չընել զինքը չարչարող անհելի նախանձը։

Համիտ պէյ շնորհալից կնամեծարութեամբ մը կը սպասարկէր մանկամարդ աղջկան։

Ու Սիմոն զուարթ ծիծաղներ կ'արձակէր, Համիտ պէյի կնամեծար խօսքերը լսելով։ Ընդհուպ, մանկամարդ աղջկան գլուխը սկսաւ դառնալ քիչ մը, ան ծիծաղաշարժ, միամիտ և զուարթ շեշտով մը կը պատասխանէր, ինչ որ հիացում կը պատճառէր Համիտ պէյի։

Արդէն Թուրքը իր նայուածքով թափանցած էր Սիմոնի թաքուն հրապոյրներուն, իբր մէկը որ լաւ կը ճանչնար կիները։ Ան կը կռահէր խարտիշագեղ ու կոյս աղջկան վայելուչ մարմինին բոլոր զմայլելի և թարմ հրապոյրները։ Սիմոնի կարգ մը շարժումներուն շնորհիւ, Համիտ պէյ նշմարեց անոր կլոր և կորաձեւ սրունքները ու կրցաւ տեսնել որ նուրբ քօղաժը կը կաղապարէր անթերի ստինքները։ Առանց ձեռք դպցնելու, համոզում գոյացուց որ Սիմոնի մէջքը ճկուն և կարծր սեղմիրանի մը մէջ պարփակուած չէր։

Արդարեւ, Տօն Ծօզէի տուած խորհուրդներուն վրայ, Սիմոն մէկդի նետած էր կնոջական պչրանքին անօգուտ եղող այդ գործիքը, որ սեղմիրան կը կոչուի։

Տակաւին աղանդերի չսկսած, Համիտ պէյ կատարելապէս հրապուրուած էր, առանց կեղծաւոր վերապահումի։

Այն պահուն երբ Սիմոն գինի կը խմէր, Համիտ պէյ ակնարկ մը ուղղեց Ծօզէի, ակնարկ մը որ ըսել կ'ուզէր. «սակարկութիւնը կնքուած է»։

Այնուհետեւ խօսակցութիւնը շարունակեց, իր նպատակին հասնելու եղանակով։

Մշկահոտ խաղող կերած ատեննին, Համիտ պէյ խօսեցաւ Թուրքիոյ ու ծովու վրայ։ Սիմոն միամտօրէն գոչեց թէ ծովու երես չէր տեսած երբեք։

Համիտ պէյ ալ Տօն Ծօզէի պէս զարմանք յայտնեց և իսկոյն առիթէն օգտուելով ըսաւ.

— Օրիո՛րդ Սիմոն, Տօն Ծօզէ ինծի ըսած էր թէ իրեն հետ Մօն-Տօր եկած էք ձեր խնամակալուհին եղող մօրաքրոջ մասնաւոր թոյլտուութեամբ, որուն հետ կը բնակիք։ Տակաւին քանի՞ օր պիտի մնաք Մօն-Տօրի մէջ.

— Առ առաւելն տասը օր, պատասխանեց Սիմոն։

Մանկամարդ աղջիկը չէր կռահեր իրեն ըլլալիք առաջարկը ու կանխաւ կ'ընդունէր զայն, որովհետեւ իրեն շատ հաճելի կը թուէր ճամբորդել իր սիրելի Ծօզէին հետ ու հարուստ և հմայիչ Համիտ պէյի միջեւ։

— Ուրեմն ինչո՞ւ չէք երթար ծովը տեսնելու այդ տասը օրուան միջոցին։

— Ծովը տեսնել, յարեց Սիմոն պչրալից զարմանքով մը։

— Հա՛ւ, վեց հոգի կրնան հանգիստ ճամբորդել իմ ինքնաշարժովս, մինչ մենք երեք հոգի ենք միայն։ Այս իրիկուն Մարսիլիա մեկնինք։ Վաղը կէս օրին ատեններ կը հասնինք։ Զբօսանաւիս մէջ կը ճաշենք

և եթէ ծովը մեղմ ըլլայ, մինչեւ Քորսիքա կ'երթանք։ Յետոյ կը վերադառնանք։ Դուք ալ որոշեալ ատենին Բարիզ կը վերադառնաք, ձեր մօրաքրոջ քով։ Շատ աղուոր բան պիտի ըլլայ։

Սիմոն բնաւ չծածկեց թէ այդ առաջարկը ո՛րքան հաճելի կը թուէր իրեն։

Ձեռքերը իրարու զարկաւ զուարթօրէն։ Հաստատական պատասխան պիտի տար անվարան, երբ իր նայուածքը հանդիպեցաւ Տօն Ծօզէի աչքերուն, որոնք իր վրայ սեւեռած էին ու կը յիշեցնէին թէ պէտք չէ մոռնար իր դերը։

Ուստի Սիմոն զուարթօրէն պատասխանեց, կատակերգութիւն մը խաղալէն զուարճացած.

— Արդարեւ, շատ աղուոր բան պիտի ըլլայ, զօրավար։ Բայց եղբայրս կը թոյլատրէ՞ միթէ։

— Կը թոյլատրեմ, ըսաւ Տօն Ծօզէ։

Ու ծիծաղելով յարեց.

— Պայմանով որ ես ալ ընկերակցիմ։

— Բնականաբար, գոչեց Համիտ պէյ։

— Սիրելի Սիմոնս, պէտք է նախազգուշութիւններ ձեռք առնել, որպէս զի մեր մօրաքոյրը չիմանայ այս փախուստը, զոր անպատշաճ պիտի նկատէ, յարեց Ծօզէ։ Ես քառթ-բօստալներ պիտի ղրկեմ. Սիմոն, դուն ալ քանի մը հատ ղրկէ։ Լաւ պարգեւ մը տալով, Մաճէսթիքի դռնապանին քով պիտի ձգեմ այդ քառթերը, որպէս զի ամէն օր մէյմէկ հատ ղրկէ մեր մօրաքրոջ։

— Սքանչելի գաղափար, ըսաւ Համիտ պէյ։

Սիմոն ձայն չհանեց։ Կարծեցեալ մօրաքոյրը իրեն համար իր սիրական մայրն էր, որուն ուրիշ սուտեր ալ պիտի կլլեցնէր։

Բայց յանկարծ սա մտածումը ունեցաւ.

— Մայրիկին համար ի՞նչ կարեւորութիւն ունի Մօն-Տօր կամ ուրիշ տեղ գտնուիլս, քանի որ ան քառթերս պիտի ստանայ և իմ մասիս չպիտի մտահոգուի։

Ու այս խորհրդածութենէն յետոյ զուարթութիւնը վերստացաւ։

Սակայն մօրը և քոյրերուն ղրկելիք նամակներուն վրայ խորհելով յարեց.

— Այո՛, բայց մօրաքոյրն ալ մեզի պիտի գրէ։ Միայն թէ ինչպէս ձեռքերնիս պիտի հասնին այդ նամակները։

— Նամակատունը պիտի պատուիրեմ որ մեր եռեւէն Մարսիլիա ղրկեն նամակները, պատասխանեց Տօն Ճօզէ։

Սակայն, Սիմօն խսկապէս մտազբաղ ու քիչ մը խղճահարութեան մատնուած, վարանում ցոյց կուտար։ Համիտ պէյ բռնեց Սիմօնին ձեռքերը, գգուեց զանոնք ու թերեւս չկարենալով իր աչքերուն տարփանքին շողը սքօղել, յարեց.

— Օրիո՛րդ, ձգեցէ՛ք որ ձեր եղբայրը այդ մանրամասնութիւններով զբաղի և մտահոգուի։ Ամէն ինչ այնպէս մը պիտի կարգադրէ որ յանդիմանուելու վտանգէն զերծ պիտի մնաք։ Պիտի տեսնէք թէ ի՛նչ աղուոր բան է ծովային ճամբորդութիւն մը։

Ա՜հ, անփոյթ աղջիկը պէտք չունէր այդ մղումին, գոչելու համար.

— Շա՛տ լաւ, զօրավա՛ր։

Անտիական անհամբերութեամբ մը սարսռուն, իսկոյն յարեց Սիմօն.

— Այս իրիկուն պիտի մեկնի՞նք։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека

— Այո՛, օրիորդ Սիմօն։ Եթէ կ'ուզէք։

— Ամբողջ գիշերը ինքնաշարժով պիտի ճամբորդե՞նք։

— Ամբողջ գիշերը։ Ինքնաշարժին կակուղ նստարանը խիստ հանգստաւէտ անկողինի մը կրնայ փոխուիլ։ Անոր վրայ պիտի տարածուիք, ձեր վերարկուով ծածկուած ու հրեշտակի մը պէս պիտի քնանաք։

— Իսկ դուք և Տօն Ճօզէ ի՞նչ պիտի ընէք։

— Հանգստօրէն պիտի տեղաւորուինք յառաջակողմի նստարաններուն վրայ։ Մեր ոտքերը չորժուն նստարաններուն վրայ երկարած, ձեզի պէս հանգիստ պիտի քնանանք։ Շօֆէօրը և Ջօզօ ալ փոխն ի փոխ պիտի վարեն ինքնաշարժը։ Անոնք վարժուած են։ Զբօսանաւին մէջ քանրչորս ժամ շարունակաբար պառկելով քուներնին պիտի առնեն։

— Զբօսանաւը մե՞ծ նաւ մըն է։

— Շատ մեծ նաւ մըն է, օրիորդ։ Հոն պիտի ունենաք ձեր սենեակը, լոգանքի սրահը, զարդախուցը և նոյն իսկ մասնաւոր սալօնը։

— Ուրեմն ամէն ինչ կարգին է, յարեց մանկամարդ աղջիկը։

Այս որոշումը տրուելէ յետոյ, դաշտային ճաշը զուարճութեամբ վերջացաւ։

Տօն Ճօզէ, որ հիմա վստահ էր թէ պիտի կրնար գործադրել իր ոճրապարտ ծրագիրը, սրամտութիւն և զուարթութիւն ցոյց կուտար։

Գալով Համիտ պէյի, բոլորովին հրապուրուած էր։ Ան կ'ուզէր որ հեռաւորութիւնները ջնջուէին ու հինգ վայրկեանէն, իր զբօսանաւուն մէջ գտնուէր հրապուրիչ, անբիծ և գգլիչ Բարիզցի կոյսը։

Ժամը չորսի ատենները, Համիտ պէյ առանձին վերադարձաւ Մօն Տօր, նոյնպէս Սիմօն և Տօն Ճօզէ։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱ

Համիտ պէյ պանդոկին մէջ գտաւ իր հասցէին եկած բազմաթիւ նամակներ։ Պանդոկին վարիչին հրամայեց իր հաշուեցուցակը պատրաստել, պատրուակելով թէ ստացած մէկ նամակին պատճառաւ ստիպուած էր Բարիզ երթալ, խիստ կարեւոր գործով մը զբաղելու համար։ Արքայական առատաձեռնութեամբ վճարեց հաշուեցուցակը ու իշխանական պարգեւներ բաժնեց։ Ժամը վեցին Քլէրմօն-Ֆէրրանի ճամբուն վրայ կը գտնուէր իր գոյքերով բեռնաւորուած ինքնաշարժը։

Գալով Տօն Ճօզէի, պանդոկը գտնուելէն ի վեր, մտադրութիւն յայտնած էր որ ամբողջ Օվերնեը պիտի պտտէր, ուստի ոչ ոք զարմացաւ, երբ ան ալ իր հաշուեցուցակը պահանջեց։ Ճօզէ անփութօրէն ըսաւ թէ ինք և քոյրը երկու օր Ռուաեա պիտի մնային, Բատիրաքի քարայրները այցելելէ առաջ։

Շուտով ճաշելէ յետոյ, պարոն Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլար և օրիորդ Սիմօնիտա տը Կրանիլլար ժամը 7.35ի ճեպընթացով մեկնեցան Մօն-Տօրէն։ Այդ կառախումբը 10.32ին Ռուաեա կը հասնէր։

Ռուաեայի կայարանին մէջ, Սիմօն և իր անարգ առեւանգիչը քանի մը մայթերէ ու սպասման սրահէ մը անցան, Համիտ պէյի ինքնաշարժը մտնելու համար, որ իրենց կը սպասէր կայարանին մէկ մութ անկիւնը։

Սիմօն իր քօղերով ծածկուած էր։ Տօն Ճօզէ ամբան բարտըսիւին օձիքը վեր դարձուցած էր, գիշերը զով ըլլալուն։ Գոյքերը կառախումբէն ինքնաշարժ փոխադրող բեռնակիրը, որուն քունը գլուխն էր, ատենը ուշ ըլլալուն, ճամբորդներուն երեսը չնայեցաւ և նոյն իսկ չնշմարեց Ջօզօն ու սեւամորթ շոֆէօռը որոնք իրենց տեղը մնացած էին։

Միայն Տօն Ճօզէ օգնեց, արկղը և պայուսակը ինքնաշարժին յետսամասին մէջ տեղաւորելու գործին։ Ինքնաշարժին վերի մասը ամբողջովին գրաւուած էր Համիտ պէյի գոյքերով։

Այդ պահուն Թուրքը կը զբաղէր Սիմօնով, զոր կը տեղաւորէր վար քաշուած վարագոյրներուն ետին, կառքին խորը գտնուող կակուղ անկողնակին վրայ։

Առանց մէկուն ուշադրութիւնը արթնցնելու Ռուաեայի մէջ, ինքնաշարժը դէպի Քլէրմօն Ֆէրան ճամբայ ելաւ, մեծ քաղաքին մէջէն անցաւ, մերթ հետեւելով Ռուաեայի հանրակառքի գծին, մինչեւ Քլէրմօն-Ֆէրանի կայարանը։ Յետոյ մթութեան մէջ, զոր կը ծակէին երկու խոշոր լապտերներ, ինքնաշարժը սկսաւ սուրալ մեծ ճամբուն վրայ։ Այդ ճամբան Քլէրմօնէն դէպի Նիմ կ'երկարի ուղղակի և Նիմէն ալ՝ Մարսիլիա, Թարասքօնէն և Արլէն անցնելով։

Յուլիս երեքի երեքշաբթի գիշերն էր։

Մէկ օր առաջ, Զախարի Սթրաբ և Լիւք տ'Աբրըմօն դերկոմսը Բարիզէն կը մեկնէին հարիւր ձիուժ ունեցող «Լա Թօրբիլ» ինքնաշարժով, Քլէրմօն-Ֆէրանի շրջանին մէջ փնտռելու համար Սիմօնը։

Այդ քսանըչորս ժամուան միջոցին ի՞նչ ըրած էին Զախարի և Լիւք։

Շալկրէն փողոցի տունը և Բարիզի մէջ Լիոնի կայարանը Զախարի շատ ճարտարօրէն երեւան հանած էր Տօն Ճօզէի հետքը, ուրեմն ինչպէս կ'ըլլայ որ Քլէրմօն-Ֆէրանի մէջ փնտռտուք ընողները Մօն-Տօր չէին գացած։

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

ՏԻԱՆԻ ՍԻՐՏԸ

Այդ երեքշաբթի գիշեր, երբ Համիտ պէյ Մարսիլիա կը տանէր Սիմօնը, ինչպէս տղու գող մը իր քնացած փոքր զոհը, Տիան առանձին կը գտնուէր Պուլվար Մալէրպի շքեղ բնակարանի սենեակին մէջ։ Ինչպէս յայտնի է, մանկամարդ աղջիկը հոն կը բնակէր, սպասելով որ իշխան Մօն-Նուար կահաւորել տայ Օթէօյլի այն մասնաւոր բնակարանը, որուն վրայ խօսած էր յիշեալը։

Նոյնպէս կը յիշուի թէ Տիան առջի իրիկուն իշխանին հետ ճաշած էր Պուլվար Մալէրպի բնակարանին մէջ։

Մանկամարդ աղջիկը կէս օրէն յետոյ վաճառատունէ վաճառատուն պտտած էր իշխանին ինքնաշարժովը։ Իր սիրահարին տրամադրած հինգ հազար ֆրանքով գնած էր անհրաժեշտ ճերմակեղէնները։

Տիան այլեւս չպիտի գործածէր զանոնք, երբ պատրաստ ըլլային իր յանձնարարած այլազան և աւելի գեղեցիկ ճերմակեղէնները, իր անուան սկզբնատառերով։

Իշխանին հետ ճաշելէ յետոյ առանձին պառկած էր նախորդ գիշերուան պէս։

Երեքշաբթի առտու, Տիան իր արդուզարդով միայն զբաղած էր։ Ակումբին մէջ պարտաւորիչ ճաշի մը ներկայ գտնուելուն, իշխանը կէս օրէն յետոյ ժամը երեքին տուն դառնալով Տիանը առած ու Բաքենի

վաճառատունը տարած էր։ Հոն մանկամարդ աղջիկը ցերեկուան և գիշերուան քանի մը արդուզարդեր յանձնարարած էր ծովային լոգանքի եղանակին առթիւ։

Այնուհետեւ Տիան և իշխանը ճաշարանի մը մասնաւոր սենեակներէն մէկուն մէջ ճաշած էին։ Հոն, սիրահար ու վեհանձն իշխանը տարփալից ձայնով մը շատ թախանձած էր Տիանի, որպէս զի իրեն անձնատուր ըլլար բոլորովին, Օթէօյլի բնակարանը հաստատուելէ առաջ։ Մանկամարդ աղջիկը ի վերջոյ տեղի տուած էր։

— Լա՛ւ ուրեմն, ձգեցէք որ առանձին տուն դառնամ, ըսած էր Տիան, ճաշարանին մասնաւոր սենեակէն դուրս ելած ատեննին։ Դուք գացէք սիկառնիդ ծխելու ակումբին մէջ կամ պուլվարին վրայ։ Ժամը տասնըմէկուկէսին եկէք։

Իշխանը երջանիկ զգալով ինքզինքը, Տիանի ձեռքը համբուրած էր երկար պաչիկով մը։

Մինչ իշխանը պուլվարին վրայ կը հեռանար, վառ սիկառը շրթունքներուն, Տիան անոր ինքնաշարժը նստելով, դռնակը բացող ծառային ըսած էր.

— Տուն կը դառնամ։

Իշխանին ծառան և շօֆէօրը իրենց տիրոջ հրահանգը ստացած էին։ Տիան ուզածին պէս կը գործածէր զանոնք, մինչեւ որ իր անձնական ինքնաշարժը և ծառաները ունենար։ Մանկամարդ աղջիկը տուն դարձին Սելինի ըսած էր.

— Գացէք պառկեցէք, ես ինքնիրենս կը հանուիմ։

Տիան ստուգեց դռներուն և պատուհաններուն գոց ըլլալը ու իր զարդախուցը անցաւ, ուր հանեց վերարկուն, ձեռնոցները, գլխարկը։ Յետոյ տխուր մտածումներով ընկճուած, ցած բազմոցին վրայ նստ-

ուեցաւ ու արմունկները ծունկերուն վրայ դրած, դէմքը երկու ձեռքերուն մէջ ծածկեց, ինքզինքը չտեսնելու համար լոգարանին ետին, իր դիմաց գտնուող հայելիին մէջ, որ կը ցոլացնէր ելեկտրական լամբարներով լուսաւորուած սենեակը: Սէլին դուրս ելլելէ առաջ, վառած էր ելեկտրական լոյսը:

Տիան կ՚ամչնա՞ր միթէ: Թերեւս:

Մանկամարդ աղջիկը ոտքի ելաւ ու իր կորովին շնորհիւ զսպեց ամօթի, յուսահատութեան և վշտի արցունքները, որով կը լեցուէին աչքերը:

Ու իր սենեակը գնաց, բոլորովին հանուելու համար:

Բայց նոյն պահուն Տիան լսեց որ փականքը կը ճռնչէր:

Մանկամարդ աղջիկը սարսռաց ու գունատեցաւ և մրմնջեց.

— Իշխա՛նն է:

Արդարեւ, իշխան Մօն-Նուար բնակարանին բոլոր դռները բացող բանալի մը ունէր:

Լռութեան ու անձկալից սպասումի վայրկեան մը անցաւ: Տիան տեսաւ որ իշխանը սենեակէն ներս կը մտնէր:

Մօն-Նուար երկու քայլ առաւ լռիկ, սեղանի մը վրայ դրաւ գաւազանը, բարտըսիւն ու վէսթօնին գրպանէն հանեց փոքր ծրար մը:

— Տիան, իմ սիրելի Տիանս, կ՚աղաչեմ սա փոքր ծրարը բացէ՛ք, ըսաւ իշխանը ծանր և յուզուած ձայնով:

Անխօս, շրթունքը կծկուած, ձեռքերը դողդոջուն, Տիան առաւ ծրարիկը, մետաքսէ լարը քանդեց ու բացաւ քառակուսի գոհարատուփը որ ռուսական կաշիէ էր: Մանկամարդ աղջիկը կոխեց կոճակի մը

վրայ և ահա երեւան եկաւ հիանալի ու չքեղ կարկեհանով մը ազուցուած մատանի մը, որ կը պսպղար ու կը շողար իր ապշահար և հիացիկ աչքերուն առջեւ:

Տիան շատ կը սիրէր գոհարեղէնները, այդ մատանին այնքան աղուոր, անոր վրայ գտնուող կաղինի չափ խոշոր քարը այնքան հրաշալի էր ու այնքան մեծ արժէք ունենալու էր որ պչրոտ մանկամարդուհին յափշտակուած, քիչ մը առաջուան մտածումները մոռցաւ:

— Ներեցէ՛ք, Տիան, ըսաւ իշխանը:

Ու մատանին առնելով սեղանին վրայ դրաւ գոհարատուփը, յետոյ Տիանի ձեռքը բռնելով մատանին մեղմօրէն սահեցուց անոր մատնեմատը:

Կարկեհանը տարօրինակ շող մը արձակեց սպիտակ ձեռքին վրայ:

Օ՛հ, ի՛նչ աղուոր է, գոչեց մեքենաբար:

— Սիրելիս, հոգիս, յարեց իշխանը:

Ու մանկամարդ աղջիկը կուրծքին վրայ քաշեց: Տիան գլուխը տաքցած ու սիրտը տրոփուն, չդիմադրեց բնաւ: Կարծես թէ կարկեհանին տեսքը և ստացումը զգլխած էին զինքը:

Իշխանը դէպի մահճակալ քաշքրտեց զայն ու մարեց վարդագոյն լամբարը, հիմա լոյսը զարդախուցէն չեղակի ներս կը թափանցէր:

Մահճակալը աղօտ լոյսի մը մէջ կը գտնուէր:

Այդ անկողինին առջեւ, Տիան կը զգար որ իշխանը արագօրէն ու ճարտարօրէն կը հանուեցնէր զինքը: Շրջազգեստը վար ինկաւ, քօրսաժը սահեցաւ ու մետաքսէ վարտիքը գրեթէ միաժամանակ քակուեցաւ կակուղ գօտիին հետ զոր սեղմիրանի տեղ կը կրէր:

Իր ամբողջ էութեան անբացատրելի խռովքին

մէջ զգաց որ իշխանը կը դրկէր, անկողնին վրայ կը դնէր զինքը ու կօշիկները կը հանէր։

Տիան իր անգիտակցութեան մէջ չկրցաւ հասկնալ թէ ո՛րքան ատեն անցած էր։

Աչքերը փակած, բան մը չէր տեսնէր իր շուրջը։ Բզզացող ականջները բան մը չէին լսեր։

Յանկարծ Տիան սարսռաց ամբողջ մարմնով։

Երիկ մարդու ձայն մը, զոր չէր ճանչնար, խռպոտ ուժգնութեամբ մը կ՚աղաղակէր.

— Կը սիրե՜մ քեզ, կը սիրե՜մ քեզ։

Ու միեւնոյն ատեն հրակէզ ձեռքեր կը բռնէին ու կը սեղմէին զինքը։

Մանկամարդ աղջիկը բացաւ սարսափահար աչքերը և մեղմ լոյսին մէջ տեսաւ Մօն-Նուար իշխանին դէմքը, որ տարփանքի ազդեցութեան տակ պըրկուած էր։

Տիանի մարմինը և սիրտը գերագոյն ընդվզումի ընդոստ շարժում մը ըրին։

— Ո՛չ, ոչ, ըսաւ հռնդալից ձայնով մը, կոկորդը չորցած ու սկսաւ տապլտկիլ։

Բայց դրեթէ իսկոյն ճիչ մը արձակեց վիշտէն։ Արցունքներ ժայթքեցին աչքերէն։ Ակամայ ջղաձգութիւն մը ցնցեց զինքը։ Իրեն այնպէս կը թուէր որ պիտի մեռնէր։ Արտեւանունքները գոցեց։

Եւ ահա՛, չանթահար պայծառամտութեամբ մը անցած դարձածին կատարեալ գիտակցութիւնը ունեցաւ։ Անհուն գարշանքի զգացում մը պատեց հոգին։ Ինքզինքէն նողկաց ու ատելութեան անդիմադրելի զգացում մը ունեցաւ այդ մարդուն նկատմամբ, որ զինքը գնած էր։

Տիան նորէն բացաւ իր ցուրտ, դաժան և անգութ

աչքերը։ Յետոյ իր մերկ թեւերը երկարեց ու ճիգ մը ընելով, ուժգնօրէն ետ հրեց իշխանը։

Ապա դէմքը ծածկեց վերմակներուն տակ ու գլուխը ջղաձգօրէն բռնած բարձին մէջ մխրճելով, սկսաւ յուսահատ հեծկլտուքներ արձակել, որոնք իր ամբողջ մարմինը կը ցնցէին, ծոծրակէն սկսեալ մինչեւ կրունկները։

Լիւքին պատկերը միայն տեսնելով իր երեւակայութեան մէջ, Տիան ինքզինքին և իր անկումին վրայ կը խորհէր ու կը մրմնջէր.

— Օ՜հ, Աստուած իմ, կորստեան մատնուած եմ։ Մայրի՛կ, ներէ՛ ինծի։

Մանկամարդ աղջկան անակնկալ շարժումին հետեւանքով Մօն-Նուար իշխանը անկողնին վրայ ինկած էր։ Ան իսկոյն ցատկեց գորգին վրայ տարածուած ճերմակ արջի մորթին վրայ ու վէսթօնը հագաւ արագօրէն։ Յետոյ Տիանի վրայ ծռելով, որ կը հեծեծէր, անկողնին մէջ դարձուց զայն, գորովալիր ձեռքով մը գգուեց ու սա խօսքերը մրմնջեց.

— Սիրելիս, ինչո՞ւ այս յուսահատութիւնը... ինչո՞ւ։ Կ՚աղաչեմ, մի՛ վշտակրիք. մի՛ արտասուէք։ Ամենէն գորովագութ սիրահարը պիտի ըլլամ ձեզի։ Ձեր բոլոր ըղձանքներուն գոհացում պիտի տամ։ Ձեր վիշտերը պիտի մոռնաք։ Երջանիկ պիտի ըլլաք։ Տիան կը սիրեմ ձեզ կը պաշտեմ ձեզ։

Ամէն տեսակ սիրարկածներէ յափրացած այդ մարդը շատ անսովոր ախորժ մը կը զգար այդ տարփանքի տեսարանէն։

Եթէ երբեք Տիան այդ պահուն ամենափոքր փափաք մը յայտնէր, իշխանը ամէն խենթութիւն պիտի ընէր, անոր հաճոյ թուելու համար։

Բայց խեղճ աղջիկը ոեւէ փափաք չէր յայտներ։ Անգիտակցօրէն կ'արտայայտէր իր վիշտը, ամօթը, նայուածքն ու խղճի խայթը։ Ոչ իշխանին խօսքերը կը լսէր և ոչ ալ կը զգար անոր գգուանքներն ու համբոյրները։

Սակայն ամէն ինչ ջղային նոպայով մը վերջացաւ, այնուհետեւ Տիան անդիմադրելի քունի մը մէջ թաղուեցաւ։

Իշխան Մօն-Նուար ձգեց որ մանկամարդ աղջիկը քնանայ։ Ան արտապնդուած ու գոհ էր թէ՛ ինքզինքէն և թէ այդ տեսարանէն։ Խորապէս խանդաղատած ու անկեղծօրէն սիրահարուած էր։

Իշխանը զարդախուց մտաւ, ուր դարան մը վերապահուած էր իրեն, անկէ հանեց փայլուն բիժամա մը և մետաքսէ շապիկ մը զոր հագաւ, յետոյ կօշիկ մուճակներ, որոնց մէջ սահեցան իր մերկ ոտքերը։ Մազերը ու պեխերը յարդարեց ու երիտասարդի մը պէս առոյգ և ճկուն, ճաշասրահ գնաց։

Իշխանին հրամանին համաձայն, Սէլին ընտիր ճաշ մը պատրաստելով գաղտնօրէն, պիւֆէին մէջ պահած էր։

Ուստի իշխանը ամէն ինչ պատրաստ գտաւ։ Տիանը չարթնցնելու համար, մեծ զգուշութիւններով սփռոց մը դրաւ փոքր սեղանի մը վրայ ու շարեց զինանշաններ կրող յախճապակիէ պնակները, ոստրէներով, պաղ միսերով և պտուղներով լեցուն սկաւառակները, հացի կողովը, ասեղնագործուած անձեռոցները, դանակները, պատառաքաղները, գաւաթները, շամպանեայի փոքր դոյլը, ուր ոսկեզօծ վիզով շիշը կը լողար սառոյցի փոքր կտորներու մէջ։

Իշխանը անկողնին առջեւ քշեց պատրաստուած սեղանը։

— Հիմա արթնցնենք զայն, ըսաւ մտովի։ Ժամը մէկն է արդէն։ Ընթրելու ատենը եկած է։

Իշխանը վառեց ելեկտրական ջահը ու անկողնին մօտ դառնալով, Տիանին վրայ ծռեցաւ ու թեթեւ համբոյր մը դրաւ անոր բացխփիկ շրթունքին վրայ։

Մանկամարդ աղջիկը սարսռաց, աչքերը բացաւ և իսկոյն գոցեց, յորդ լոյսէն շլացած։

— Տիան, հոգիս, կ'ըսէր իշխանը։ Տեսէք ձեզի սպասող անակնկալը։ Աչքերնիդ բացէք։ Լոյսը կը ծածկեմ։

Ու այնպիսի տեղ մը կեցաւ որ ուղղակի Տիանին վրայ տարածուած շողերը խափանեց։

Տիան նորէն վեր առաւ արտեւանունքը ու տեսաւ պատրաստ սեղանը։ Միեւնոյն պահուն, կարկեհանին փայլը ձեռքին վրայ իր ուշադրութիւնը գրաւեց։ Ու ասիկա ամէն բան յիշեցուց իրեն։

Մանկամարդ աղջկան աչքերը խիստ արտայայտութիւն մը ստացան, իր յօնքերը պռստեց ու մէկ արմուկին վրայ կրթնեցաւ, առանց ուշադրութիւն դարձնելու որ իր այնքան գեղեցիկ ու անբիծ ստինքները շապիկին ժանեակներէն դուրս կը ցայտէին իշխանին հիացիկ նայուածքներուն տակ։

Տիան պահ մը մտախոհ մնաց։

Յետոյ անկողնին մէջ նստաւ բոլորովին ու իշխանին նայելով, որ իր առջեւ կեցած էր, խիստ լուրջ և խորունկ ձայնով մը ըսաւ.

— Շիլտպէր. կը յիշեմ պառկելէս առաջ անցած դարձած բոլոր բաները։ Ես ձեր սիրուհին եմ, իսկ դուք իմ սիրահարս... այս մասին համաձայն ենք։ Բայց ասիկա վերջնական հանգամանք պիտի ստանայ այն ատեն միայն երբ ինծի պատասխանէք... բայց ուզածիս պէս պատասխանէք։

— Խօսեցէք, ձեր հարցումները ըրէ՛ք, յարեց իշխանը, մտահոգութեան մատնուած։

— Կը սիրէք զիս, այնպէս չէ՞, հարցուց մանկամարդ աղջիկը միեւնոյն լուրջ ու խորունկ ձայնով։

— Կը սիրեմ ու խօ՞սք է, գոչեց իշխանը։ Քիչ մը առաջ նշմարեցի թէ հիմա է որ կը սիրեմ ձեզ, մինչդեռ ասկէ առաջ կը կարծէի որ կը սիրեմ ձեզ։

— Լա՛ւ։ Մտիկ ըրէք զիս։ Իմ մարմինս ձեզի կը պատկանի ամբողջովին ու միայն ձեզի։ Որքան ատեն որ ձեր սիրուհին ըլլամ, ուրիշ ոչ մէկ էրիկ մարդ իմ մարմինիս պիտի չդպչի։ Կ'երդնում։ Բայց...։

Տիան խօսքը ընդհատեց, վարանումի մատնուած։

— Կ'աղաչեմ, ձեր խորհածը ըսէք, յարեց իշխանը։ Կը չարչարէք զիս։

Այն ատեն Տիան գրեթէ բիրտ շեշտով մը ըսաւ.

— Բայց չեմ սիրեր ձեզ։ Չեմ կրնար սիրել։ Անկեղծօրէն կը յայտարարեմ թէ իմ մարմինովս կատարելապէս անձնատուր կ'ըլլամ ձեզի, բայց իմ սիրտս չեմ տար ձեզի... ոչ իմ սիրտս...։

Իշխանը ժպտեցաւ ու ծունկ չոքելով յարեց.

— Տիա՛ն... կը սիրեմ ձեզ։ Երջանկութեամբ և երախտագիտութեամբ կ'ընդունիմ ձեր զմայլելի մարմինը զոր ինծի միայն կ'ընծայէք։ Միեւնոյն ատեն ձեզի շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ անոր համար որ զիս ստիպէք նուաճելու այն սիրտը, զոր ինծի չէք ընծայեր տակաւին։ Տիա՛ն, ձեզի համար այնքան ազնիւ ու բարի սիրահար մը պիտի ըլլամ որ ի վերջոյ պիտի սիրէք զիս։

Մանկամարդ աղջիկը իշխանին կը նայէր, անոր խօսած պահուն։ Իր կնոջական բնազդին շնորհիւ կռահեց իշխանին մտածումները ու քիչ մը արհամարհանք զգաց մտովի ըսելով.

— Միտքս չի հասկնար։ Ան կը կարծէ որ զգայական ամօթխածութեամբ մըն է որ վերապահ կը գտնուիմ։ Ան չի տեսներ թէ սիրտս ուրիշի մը կը պատկանի առյաւէտ։ Շատ լաւ։ Աւելի դիւրաւ պիտի կրնամ տառապեցնել զայն։

Ու բարձրաձայն պատասխանեց իշխանին.

— Յառաջիկային կը տեսնենք։ Այլեւս չխօսինք այդ մասին, քանի որ այս կացութիւնը կ'ընդունիք։ Ձեր սիրուհին եմ։ Ընթրենք հիմա, պարոն սիրահար։

Տիան ջղային ծիծաղ մը արձակեց, բայց իշխանը այդ ծիծաղին մէջ չնշմարեց մանկամարդ աղջկան տառապանքի և յուսահատութեան հեգնանքը։

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

ԵՕԼԱՆՏԻ ՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Գիշերուան այդ ժամուն, Լիւք չէր քնանար, հակառակ կարծուածին։

Բլէրմօն-Ֆէրանի Կրան Օթէլին մէջ, ձեղունէն կախուած ելեկտրական խոշոր լամբարի մը լոյսին տակ, Լիւք տ'Արրըմօն թեւերը սոթտած ու ձեռքերը ճարպաղտով սեւցած, Զախարի Սմթրաքի և չօֆէօր Ջէբի կ'օգնէր, «Լա Թօրբիլ» ինքնաշարժին մէջ առաջ եկած ծանր ու խորհրդաւոր խանգարում մը դարմանելու համար։

Բայց պէտք է քսանըչորս ժամ ետ երթալ ու հետեւիլ Զախարիի և Լիւքի. սկսեալ Բարիզէն, ուրկէ ճամբայ ելած էին։

Զախարի Սմթրաք իր կատարած քննութիւններուն

շնորհիւ Շալկրըն փողոցի տունը և Բարիզի մէջ Լիոնի կայարանը, սա ստուգութիւնը ձեռք բերած էր թէ Տօն Ճօզէ տը Կրանվիլլար և Սիմոն գացած էին Քլէրմոն-Ֆէրան։

Հետեւաբար Զախարի իր շօֆէօրին Ջէքի պատուիրած էր որ դէպի Քլէրմոն-Ֆէրան քշէ ինքնաշարժը ամենէն ուղղակի ճամբով, այսինքն Մըլէօնէն, Մոն-Թարժիէն, Մուլէնէն և Կաննայէն անցնելով։

Բայց ճամբուն ընթացքին, Լիւք տ'Արրըմոն դիտել տուաւ Զախարի Սթրաքի թէ Տօն Ճօզէ կրնար այնպէս ձեւացնել թէ Քլէրմոն Ֆէրանի համար տոմսակ առած էր և թէ շատ հաւանական էր որ Պրազիլիացին ու Սիմոն փոխանակ այդ քաղաքը երթալու, Սէն-Ժէրմէն-տէ-Ֆոսէ իջած ըլլային։

-- Լա՛ւ, եզրակացուց Լիւք, կրնան Վիշիի կառախումբը նստած ըլլալ։ Այդ ջերմուկի քաղաքը ամենէն աւելի կը յաճախեն աշխարհաքաղաքացի հարուստները։ Կրանվիլլար կրնայ Վիշի գացած ըլլալ, կամ Սիմոնը ձեռքէ չհանելու և պահուըտելու, կամ ցոփակեացի մը ծախելու համար։ Այդ շրջանին ամենէն գլխաւոր քաղաքն է ան, հետեւաբար լաւ կ'ըլլայ որ անկէ սկսինք։

— Իրաւունք ունիք, ըսաւ Զախարի. քանի որ Վիշիի մեր ճամբուն վրայ կը գտնուի գրեթէ։ Փոքր խանգարում մը ունեցանք, բայց չպիտի ուշանանք։

Սէն-Ժէրմէն-տէ-Ֆոսէ հասնելնուն պէս, Զախարի իր շօֆէօրին ըսաւ.

— Դէպի Վիշի։

Ալլիէ գաւառին ջերմուկի այդ նշանաւոր քաղաքը Բարիզէն չորս հարիւր քիլոմէթր հեռու կը գտնուի. «Լա Թօրբիլ» ինքնաշարժը միջին հաշուով ժա-

մական հարիւր քիլոմէթր արագութեամբ կ'ընթանար. ուստի ժամը ութուկէսին Բարիզէն մեկնելով Զախարի և Լիւք առտուան դէմ ժամը մէկին մօտ Վիշի հասան։

— Երթանք պառկինք։ Արեւը ծագելէն յետոյ կ'ելլենք, ըսաւ Զախարի։

Ու Ջէք, որ կը ճանչնար Վիշին, ինքնաշարժը կեցուց Մէթրօփօլիթէն պանդոկին առջեւ։

Քսան վայրկեան յետոյ, «Լա Թօրբիլ»ի ինքնաշարժին մօթէօրը պաղած էր կարաժին մէջ ու Լիւք, Զախարի և Ջէք պառկած էին։

Առտուան ժամը եօթին, Զախարի Սթրաք գնաց զարկաւ Լիւք տ'Արրըմոնի սենեակին դուռը։ Երբ դուռը բացուեցաւ, Զախարի ըսաւ.

— Սիրելի Լիւքս, ես պիտի երթամ քննութիւն մը կատարելու կարաժին և գլխաւոր պանդոկներուն մէջ։ Դուք կրցածնուդ չափ պտտեցէք Վիշիի մէջ. ջերմուկներու ըմպելարանները, պարտէզները դարմատանը և զբօսարանները գացէք։ Ժամը տասնըմէկի ու տասներկուքի տեններ միասին կը պտտինք առաջնակարգ ճաշարանները։ Անկէ ետքը կը ճաշենք։ Եթէ երբեք կէսօրէն ետքը ժամը երկուքին, ոեւէ յաջողութիւն ձեռք բերած չըլլանք տակաւին, կը նշանակէ թէ մեր երկու թռչունները Վիշի չեն գտնուիր։ Քազինոյի թէրասին վրայ ժամադիր ըլլանք ժամը տասնըմէկին։

— Լա՛ւ։

Լիւք հագուեցաւ, գաւաթ մը շօքօլա և երկու հաստեայ բերել տուաւ, զոր արագօրէն կերաւ ու սիկառէթը շրթունքին վրայ, դուրս ելաւ։

Զախարի կատարելապէս իրաւունք ունէր։

Աւելորդ է ըսել թէ Զախարի և Լիւք իրենց քով

ունէին Ժիւլիէն Ռիվասի կամ ուրիշ անունով Տօն Ժօզէ մը Կրանիլլարի լուսանկարէն մէյմէկ օրինակ, Շալկրէն փողոցի տունէն վերցուած։ Ասկէ զատ, Զախարի իր քով ունէր նաեւ Սիմօնի լուսանկարը, զոր Լուի Մէնարէն առած էր ու այս վերջինն ալ Սօլանժէն։

Լիւք տ'Աբրըմօն անխոնջ կերպով շրջագայեցաւ կայարանին շրջականները, ուր կ'երթան լոգանքընողները, արեւոտ գեղեցիկ առտուները, դարձեալ հոն է որ գիւղագնացները թափառելու սովորութիւն ունին։

Դերկոմսը գարաստան մօտ ժամը տասնին։ Իսկոյն կանգ առաւ ան, երբ տեսաւ որ հանդարտօրէն պտտող կին մը դանդաղօրէն իրեն կը մօտենար։

— Իշխանուհի Մօն-Նուար, մրմնջեց Լիւք։

Այս վերջինը Բարիզեան սալօններէն կը ճանչնար գեղանի Եօլանտ տը Պրիքէն եւ գիտէր թէ իշխանուհի Մօն-Նուար շատ սերտ յարաբերութիւն կը մշակէր սեղանաւոր Բիւլֆէլտի հետ։ Նոյնպէս անիկա գիտէր թէ իշխանուհին որսորդութեան եղանակին իր դղեակը հրաւիրած էր սեղանաւորը, քանի որ Բարիզի մէջ ինք միշտ կը յաճախէր Բիւլֆէլտի աշխարհիկ հաւաքոյթները։

— Բիւլֆէլտի հետ մտերիմ ըլլալուն, Կրանիլլարը ճանչնալու է կ'ըսէր Լիւք մտովի։ Աշխարհիկ քօմբրասանքներու համաձայն, Բիւլֆէլտ այդ իշխանուհիին սիրահարն է։ Եթէ երբեք Կրանիլլար քսանըչորս ժամէ ի վեր հոս կը գտնուի, իշխանուհին պէտք է անոր հանդիպած ըլլայ։ Մօտենանք անոր ու խօսակցինք։

Դերկոմսը յճռական քայլով մը յառաջացաւ, ողջունեց զայն ու ժպտաշուրթն ըսաւ.

— Իշխանուհի, թոյլ տուէք ինծի շնորհակալութիւն յայտնելու Նախախնամութեան, որուն շնորհիւ Վիշիի մէջ առաջին անգամ ձեզի հանդիպեցայ։

— Ա՜հ, պարոն տ'Աբրըմօն, գոչեց իշխանուհին։

Իշխանուհին կը ճանչնար Լիւքը, յաճախ զայն տեսած ըլլալով Բարիզի ամենէն ազնուապետական սալօններուն մէջ, նոյն իսկ քանի մը անգամ անոր հետ ճաշած էր դերկոմսին կնքամօր մարքիզուհի Սիզէրանի բնակարանը։

Մօն-Նուար իշխանուհին երկարեց իր ձեռնոցապատ ձեռքը ու Լիւք կնամեծարօրէն համբուրեց անոր մատներուն ծայրը։

— Տիկի՛ն, երկա՞ր ատենէ ի վեր Վիշի կը գտնուիք, հարցուց դերկոմսը։

— Երէկուընէ ի վեր. իսկ դո՞ւք։

— Քիչ մը առաջ եկայ։ Տիկի՛ն, կը հաճի՞ք զիս իբր քավալիէ ընդունելու շնորհը ընել ձեր պտոյտին առթիւ։

— Սիրայօժար։ Սիրելի մարքիզուհին ի՞նչպէս է։ Բարի՞զ կը գտնուի տակաւին։

Լիւք պատասխանեց կնքամօրը մասին եղած հարցումին, գեղանի Եօլանտի հետ համընթաց քալելով։

Բարիզէն դուրս իրարու հանդիպող երկու անձերու պէս, Եօլանտ եւ Լիւք սկսան խօսիլ իրենց Բարիզցի ծանօթներուն վրայ։

Խօսքը դարձաւ մանկամարդ ռուս կնոջ մը վրայ, տակաւին նոր այրիացած ու բաւական թեթեւաբարոյ որուն աջեւ մէկիկ մէկիկ կը գոցուէին Բարիզի սալօնները։ Բնականաբար Լիւք անտարբեր ձայնով մը ըսաւ.

— Տիկի՛ն, ինծի կը հարցնէք թէ ո՛վ է գեղանի

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐ

տիկին Բարչինոֆի վերջին սիրահարը։ Կարծեմ թէ, լամծիս նայելով, Թուխ և նիհար Պրազիլիացի մըն է այդ սիրահարը... Ծօզէ մը... սպասեցէք որ յիշեմ։ Գտայ՝ Տօն Ծօզէ տը Կրանիլլար։

Բայց Եօլանտ զօրաւոր կին մըն էր։ Առանց յօնքերը պռստելու, իշխանուհին ըսաւ, թէեւ այդ անունը Լիւքի կարծածէն շատ աւելի բաներ յիշեցնէր իրեն։

— Դերկոմս տը Կրանիլլա՞ր։ Կարելի բան չէ։

— Կը ճանչնա՞ք զայն, հարցուց Լիւք, իր յուզումը պարտկելով։

— Քիչ մը կը ճանչնամ։ Կարծեմ սեղանաւոր պարոն Բիւլֆէլտի քով տեսած եմ զայն։

Լիւք չկրցաւ պատասխան մը գտնել, իմանալով որ իշխանուհին կը ճանչնար Ծօզէ տը Կրանիլլարը, բան մը որ մտքէն չէր անցած բնաւ։ Վիշիի մէջ կը գտնուէ՞ր Ծօզէ ու իշխանուհին անոր հանդիպած կամ ներկայութիւնը իմացա՞ծ էր։

Վայրկեանի մը լռութենէ յետոյ, Լիւք համարձակեցաւ ըսել.

— Բայց դուք գիտէ՞ք թէ տիկին տը Բարչինոֆ մօտերս, քանի մը օրէն Վիշի պիտի գայ։

— Իրա՞ւ կ'ըսէք յարեց իշխանուհին։

— Այո՛, իր բերնէն լսած եմ որ եղանակին մէկ մասը միայն հոս պիտի անցնէ։ Այն ատեն պիտի հաւակընանք որ պարոն Կրանիլլար իր սիրահարն է։ Եթէ երբեք պարոն Կրանիլլար ալ Վիշի գայ, այլեւս տարակոյս չի մնար։

Բայց Լիւք տ'Աբըրմօն երիտասարդ էր տակաւին, կեղծելու արուեստը նոր կը սորվէր։ Կրանիլլարի անունը երկրորդ անգամ արտասանուած պահուն իր ձայնը թեթեւօրէն դողդոջեց, մատները կծկուեցան սի-

կառէթին վրայ, զոր վայրկեան մը առաջ վառած էր իշխանուհիին թոյլտուութեամբ։ Լիւք քիչ մը չափազանց ջղագրգիռ շարժումով մը նետեց սիկառը, որ ճեղքրտած էր։

Իշխանուհի Մօն-Նուարի ուշադրութենէն չվրիպեցաւ Լիւքի ձայնին դողդոջումը, նոյնպէս նշմարեց անոր մատներուն կծկումը և ջղագրգիռ շարժումները։

Յանկարծ իրողութիւն մը ցցուեցաւ յիշողութեան մէջ, մէկը այն իրողութիւններէն, որոնք աննշան կը համարուին, սակայն մեքենաբար կ'արձանագրուին մեր յիշատակներու անհուն տախտակին վրայ։

Իշխանուհին յիշեց որ երիկուն մը պարոն Բիւլֆէլտի բնակարանը մտած պահուն Լիւք տ'Աբըրմօնը տեսած էր, պանքային առջեւ, մայթին վրայ անշարժ կեցած, մէկուն սպասող մարդու մը պէս։

Այն ատեն կարեւորութիւն չէր տուած այդ իրողութեան։

Բայց հիմա այդ մեքենական յիշատակը նրբամիտ ու խորամանկ իշխանուհիին կը ներշնչէր այնպիսի մտածումներ, որոնք կրնային ծանր եզրակացութիւններու յանգիլ։

Արդէն իսկ քանըչորս ժամէ ի վեր Ծօզէ տը Կրանիլլարի և սեղանաւոր պարոն Բիւլֆէլտի մեքենագիր գեղանի օրիորդի մասին միտքը չափազանց զբաղած ըլլալուն, իշխանուհին չանթահարիչ արագութեամբ մը ունեցաւ սա մտածումը.

— Օ՜հ, օ՜հ, պարոն տ'Աբըրմօն, քանի մը օր առաջ մայթին վրայ կը սպասէր, Լաֆիտ փողոցին մէջ, պանքային առջեւ։ Հիմա ալ Վիշի եկած է, եղանակը դեռ նոր սկսած, մինչդեռ անոր պէս նորաձեւութեան հե-

տեւող երիտասարդ մը Տօվիլ կամ Թրուվիլ կ'երթայ, եթէ երբեք ջերմուկներուն մէջ դարմանուելու համար Վիշի չգայ։ Ու ինծի հանդիպելուն պէս, այդ Կրանիլլարին վրայ կը խօսի, ենթադրելով որ կը ճանչնամ զայն, Բիւլֆէլտի բնակարանը յաճախակի երթալուս համար։ Յուզում և ջղագրգռութիւն ալ կ'ունենայ Կրանիլլարի վրայ խօսած պահուն։

«Միթէ Սիմոնի՞ էր որ մայթին վրայ կը սպասէր պարոն Լիւք տ'Աբրըմօն։ Այս վերջինը սիրահարուա՞ծ էր մեքենագիր օրիորդին։ Ան Վիշի եկած չէ՞ր, Կրանիլլարը նեղը դնելու համար որուն հետքը գտած ըլլալու էր։ Ուրեմն, ան և ես միեւնոյն երէն պիտի որսանք։ Բայց ոչ միեւնոյն նպատակով, ամէն պարագայի մէջ։ Ու երկուքնիս ալ չպիտի կրնանք բան մը ձեռք ձգել։ Ան կ'ուզէ հասկնալ թէ Կրանիլլարի հանդիպա՞ծ եմ հոս։ Եթէ իմ հետեւութիւններս ճիշդ են, եզրակացութիւնս ալ ճիշդ ըլլալու է։ Պէտք է լուսաբանել այս ամէնը։ Բնաւ... պարոն տ'Աբրըմօնի օձիքը չպիտի ձգեմ։

Իշխանուհին գրեթէ մէկ վայրկեանի մէջ ըրաւ այս խորհրդածութիւնները, մինչ Լիւք իր ծխատուփէն կը քաշէր ուրիշ սիկառ մը ու կը վառէր զայն։ Երիտասարդը ծխողի մեքենական շարժումներ ըրած ատեն դժբախտաբար զանց ըրաւ իշխանուհին դիտելու գործը, այլապէս Եօլանտի դէմքին արտայայտութիւնը տեսնելով պիտի հասկնար թէ ծանրակշիռ մտածումներու մէջ խորասուզուած էր ան ու ինք ալ պիտի կասկածէր։ Բայց Լիւք բան մը չգիտնալուն, չկրցաւ զգուշանալ ու միտքէն անցնել թէ ինքն էր որ թաքուն կերպով կը հարցաքննուէր, փոխանակ հարցաքննելու։

Իշխանուհին նոյն պահուն կը խորհէր դիւային խորամանկութեամբ մը։

— Ան կ'ուզէ գիտնալ թէ Կրանիլլարը տեսա՞ծ եմ միթէ։ Դժբախտաբար ես ոչ այդ երիտասարդը տեսած և ոչ ալ անոր հետքը գտած եմ։ Անմիջապէս տ'Աբրըմօնի ըսինք այդ բանը։ Եթէ երբեք իմ պատճառաբանութիւններս ճիշդ են, Լիւք տ'Աբրըմօն այլեւս չպիտի ջանայ զիս հարցաքննել անզգալիօրէն ու նուազ պիտի կասկածի իմ հարցումներէս։

Ու խօսակցութիւնը վերսկսելով, իշխանուհին ծիծաղուն և շատ բնական անտարբերութիւն մը ձեւացնող ձայնով մը ըսաւ.

— Ճիշդ է, եթէ երբեք տիկին Քարչինօֆ հոս, Վիշիի մէջ երեւայ պարոն տը Կրանիլլարի հետ, ըսել է անոնց սիրոյն աչք կը գոցեն։ Գիտէ՞ք թէ գեղանի այրին ե՞րբ պիտի գայ։

Լիւք բան մը չէր գիտեր այդ մասին. ռուս գեղուհիին և Պրազիլիացիին սիրային յարաբերութեանց պատմութիւնը ինք յերիւրած էր քիչ մը առաջ, Կրանիլլարի անունը մէջտեղ նետելու համար։

Հակառակ ասոր, Լիւք սա պատասխանը տուաւ.

— Տասնըհինգ օրէն կարծեմ։

— Լա՛ւ, այն ատեն Վիշի պիտի գտնուիմ տակաւին, յարեց Մօն Նուար իշխանուհին։ Եթէ երբեք պարոն տը Կրանիլլար հոս գայ, քսանըչորս ժամ չանցած, անոր պիտի հանդիպիմ քազինոյին մէջ։ Կը սիրեմ բախտախաղը, որ իմ տկարութիւններէս մէկն է։ Տեսէ՛ք, բախտախաղը որքան կը սիրեմ որ երէկ իրիկուն հոս հասնելուս պէս սկսայ խաղալ։ Պարոն տը Կրանիլլար իբր Պրազիլիացի խաղամոլ ըլլալու է։ Ուստի...։

Ու իշխանուհին ծիծաղկոտ, մէկ շարժումով եզրակացուց։

Լիւք տ՛Աբրըմօն հանդարտօրէն պտտած ու սիկառէթը ծխած պահուն անյագօրէն մտիկ ըրած էր տիկին Մօն-Նուարի խօսքերը, որոնք համոզիչ էին։ Ու մտովի ըսաւ.

— Բացայայտ է որ Կրանվիլլար երբէք գիշեր Վիշիի մէջ չէր գտնուէր, եթէ հոս ըլլար, իշխանուհին քազինոյին մէջ զայն տեսած պիտի ըլլար, քանի որ անպատճառ հոն կ՚երթայ։ Այս առտու հոն պիտի գըտնուի՞։ Թերեւս Սէն-Ժէրմէն-տէ-Ֆօսէի մէջ կանգառած է ու այս գիշեր միայն հոս պիտի հասնի։ Զախարի գիտնալու է ասիկա, շնորհիւ կայարանին ու պանդոկներու մէջ կատարած քննութեան։ Լա՛ւ։ Կըրնամ իշխանուհիէն բաժնուիլ հիմա։ Անկէ իմանալիք բան չունիմ այլեւս։ Պէտք է որ ամբողջ դարաստանին մէջ թափառիմ... կէս ժամ միայն ունիմ։

Բոլոր այս խորհրդածութիւնները ճիշդ էին, բայց Լիւք տ՛Աբրըմօն շատ բնական եղող անխոհեմութեամբ մը ուզեց շուտով բաժնուիլ իշխանուհիէն, քանի որ չէր գիտեր թէ ինչո՞ւ ան Վիշի եկած էր։

Իշխանուհին ամրապնդուեցաւ իր համոզման մէջ, տեսնելով որ Լիւք կ՚աճապարէր, իրմէ բաժնուելու համար, առանց պարտկելու իր ըրածը։

— Ճիշդ գուշակեր եմ, ըսաւ Եօլանտ մտովի, Լիւքի հեռացած պահուն։ Ինք իմացաւ որ Կրանվիլլարը հոս տեսած չեմ, ան միտքը դրած էր այդ բանը հասկնալու. երբ դիպուածով քիչ մը առաջ իմ դիմացս ելաւ։ Ու հիմա կը հեռանայ ան, հետազօտութիւնները շարունակելու համար։ Պէտք է որ հետապընդեմ զայն, հասկնալու համար թէ ո՛ւր կը բնակի,

ո՛ւր պիտի երթայ, որպէս զի օգտուիմ երեւան հանած բաներէն ու Վիշիէն մեկնիմ, եթէ ան հեռանայ։ Որովհետեւ իմ ծրագիրներս կիսովին և նոյն իսկ ամբողջովին պիտի փճանան, եթէ երբեք ինէ առաջ գտնէ Կրանվիլլարը։ Բայց ի՞նչպէս պիտի հետեւիմ անոր։ Շատ արագ կը քալէ... և ես անոր ետեւէն վազողի մը երեւոյթը պիտի առնեմ։ Յետոյ կրնայ յանկարծակի բերել զիս։ Ի՞նչ ընելու է ուրեմն։

Լիւք ուղիղ Նրբուղիին մէջ շատ հեռացած էր։ Եթէ երբեք հակառակ ուղղութիւն ունեցող նրբուղի մը մտնէր ու անհետանար ան, շատ դժուար պիտի ըլլար զայն գտնել։

Իշխանուհին մեծ անհամբերութեան մը մատնուած էր իր անշարժ ու տատամսոտ վիճակին մէջ։

Յանկարծ սարսուռ մը զգալով ըսաւ.

— Ահա՛ մարդ մը, որ պիտի կրնայ իմ գործս տեսնել։

Իրմէ քանի մը քայլ անդին, մարդ մը Ներհակ նրբուղիէ մը դուրս կ՚ելլէր։ Ան երիտասարդ թափառաշրջիկներէն մէկն էր, որոնք առտուն պարտէզներուն մէջ կը թափառին կամ նստարաններուն վրայ կը պառկին, իսկ գիշերը կառքերու դռները կը բանան զբօսարաններու մօտերը։

Հպարտ իշխանուհին դէպի թշուառ մարդը յառաջացաւ, առանց վարանելու և առատ պարգեւ մը տալով պահանջեց որ Լիւքի հետեւի ու հասկնայ ո՞ր պանդոկը բնակիլը։

Մարդը տեղեկութիւն պիտի բերէր Բալաս-Օթէլ, ուր իրեն պիտի սպասէր իշխանուհին։

Երկու ժամ յետոյ, Եօլանտ տը Մօն-Նուար իշխանուհին իր ճաշը կ՚աւարտէր ու ընթերցանութեան

արահը կ'երթար, ուր քիչ յետոյ իրեն միացաւ Մաքսանս տը Կրասիս։

— Մաքսանս, կը սիրէ՞ք զիս, հարցուց Եօլանտ։

Պարոն Մաքսանս տը Կրասիս երեսուն տարու գեղադէմ երիտասարդ մըն էր, կասկածելի ազնուականութեամբ ու մութ անցեալով, բախտախաղի ու ջերմուկի քաղաքներու մէջ մշակած յարաբերութիւններուն շնորհիւ, ան յաջողած էր կէս մը մուտք գործել բարձր դասուն մէջ։ Բարձրահասակ, կայտառ, բոլոր մարմնակրթանքներու մէջ ճարտար, լաւ սուսերամարտիկ, ճարպիկ նշանառու և թէնիս խաղալու մէջ հռչակ հանած էր։ Եօլանտ տը Մօն-Նուար իր սիրահարը ըրած էր զայն, ոչ թէ սիրտով սիրելուն, այլ հեշտասիրութիւնը գոհացնելու համար։ Մօն-Նուար իշխանուհիին մոլութիւնն էր Մաքսանսը, ուստի իշխանուհին անոր կառչած էր, ինչպէս մարդ կը կառչի այն մոլութեան, զոր կը փայփայէ ու կը սիրէ և որուն գոհացում կուտայ։

Իր գեղանի սիրուհիին արտառոց հարցումին պատասխանելով, Մաքսանս ժպտագին պատասխանեց.

— Անշուշտ կը սիրեմ ձեզ։ Բայց դուք ալ գիտէք այդպէս ըլլալը։ Կարծեմ առջի գիշեր քանիցս ապացուցի այդ բանը։ Ուրեմն ինչո՞ւ այս հարցումը....։

— Որովհետեւ ձենէ պիտի խնդրեմ ընելու այն բանը զոր աշխարհիկ մարդիկ անպատուութիւն ու վատութիւն կը կոչեն։

Խիստ և վճռական չեշտով ըսուած այս խօսքերը լսելով Մաքսանս գունատեցաւ։

Սակայն կէս հեգնանքի ձայնով մը պատասխանեց.

— Սիրելի Եօլանտս, որքան կ'աճապարէք։

— Մաքսա՛նս, եթէ կը մերժէք, պատասխանեց

իշխանուհի Մօն-Նուար յոյժնի արհամարհանքով մը, ես անձամբ պիտի գործեմ, այնուհետեւ ա՛լ յոյսերնիդ կտրեցէք ինէ։

Գեղադէմ Մաքսանս ա՛լ աւելի գունատեցաւ։ Առաջին անգամ էր որ իր սիրուհին բացորոշապէս կը սպառնար իրմէ բաժնուիլ, եթէ երբեք չհնազանդէր։ Եօլանտի հետ գժտուիլ կը նշանակէր թաքուն թշուառութեան մը մատնուիլ, վտանգաւոր կեանք մը վարել, որով դժուարութիւն պիտի քաշէր, ապրուստը ճարելու համար։

Մաքսանսի միտքը փայլակի արագութեամբ ըրաւ այդ խորհրդածութիւնները։ Ու ժպտաշուրթն պատասխանեց ան.

— Սիրելի՛ս Եօլանտ, քիչ մը առաջ ըսիք. «Ես անձամբ պիտի գործեմ»։ Ձեր ըրած այդ խօսքին յաջորդող տգեղ սպառնալիքին պէտք չի կար, որպէս զի իմ որոշումս տայի։ Այդ քանի մը բառերը կը բաւէին արդէն։ Քանի որ ինէ պահանջածնիդ դուք ալ կրնաք ընել, ես ալ կրնամ ընել ուրեմն։ Հրամայեցէ՛ք։

Իշխանուհին շողշողուն նայուածք մը ձգեց իր գերին դարձած սիրահարին վրայ և իսկոյն ըսաւ.

— Կը ճանչնա՞ք Լիւք տ'Աբրըմօնը։

— Այո՛, պատասխանեց Մաքսանս։ Երբեմն անոր հետ խօսած եմ սուսերախաղի ատեն։

— Ան Վիշի կը գտնուի հիմա և գործի մը հետամուտ է, բայց ես կ'ուզեմ արգելք ըլլալ. իր հետ ընկեր մը ունենալու է, թէեւ այդ մասին բան մը չըսաւ։ Անշուշտ, ինքնաշարժով եկած են Բարիզէն, որովհետեւ արագընթաց կառք մը անհրաժեշտ է, գործ մը յաջողցնելու համար։ Լիւք տ'Աբրըմօն իջած է Մէթրօբօլիթէն պանդոկը։ Իր ինքնաշարժն ալ հոն ըլլալու է։

— Տարակոյս չկայ, յարեց Մաքսանս։

— Պէտք է խանգարուած առաջ բերել այդ ինքնաշարժին մէջ․ . բայց այնպիսի խանգարում մը որ երկար տեւէ։

— Կը հասկնամ, ըսաւ Մաքսանս։ Կ'ուզէք որ տ'Աբբըմօն ճամբայ ելլելէ յետոյ...։

— Այո՛, ընդմիջեց Եօլանտ, որովհետեւ մենք ալ միեւնոյն ճամբէն պիտի յառաջանանք։

— Քանի մը քիլօմէթր ճամբայ կտրելէ յետոյ ինքնաշարժը պէտք է կանգ առնէ խանգարման մը հետեւանքով։

— Այո՛ և երկար ատենի համար։

— Լա՛ւ, ընելիքս գիտեմ։ Բայց դժուար է։ Ու...։

— Ձեզի կ'իյնայ այդ դժուարութիւններուն յաղթել, յարեց իշխանուհին ցուրտ ու կտրուկ շեշտով մը։

Մաքսանս յօնքերը պռստեց։ Իր սիրուհիին պահանջումը կրնար շատ վտանգաւոր հետեւանք ունենալ։

— Լա՛ւ, պիտի փորձեմ, սակայն, ըսաւ երիտասարդը։

— Պէտք չէ փորձել, ըսաւ իշխանուհին, այլ կատարելու և յաջողցնելու է։

— Շա՛տ լաւ։ Պիտի յաջողցնեմ։ Բայց գոնէ կ'ուզեմ գիտնալ թէ...։

— Ոչ մէկ բան, ընդմիջեց Եօլանտ։

Մինչ Մաքսանս վիրաւորուած, իր թիկնաթոռին մէջ ընդոստ շարժում մը կ'ընէր, տիկին տը Մօննուար վախնալով որ շատ առաջ գացած էր իր հեղինակութեան մէջ, քաղցր նայուածք մը ուղղեց, ժպտեցաւ սիրահարին ու անոր ձեռքերը բռնելով․

— Փոքրիկ Մաքս, իմ վրաս վստահութիւն ու-

նեցի՛ր, ըսաւ իշխանուհին տաքուկ և քաղցր ձայնով մը։ Այդ գործը յաջողելէ յետոյ աւելի քան երբեք հարուստ պիտի ըլլամ։ Ամէն բան պիտի կրնամ ընել, կը հասկնա՞ս։

— Լաւ, հոգիս, պատասխանեց սիրահարը համոզուած։

Ու յարեց անկեղծօրէն․

— Ձեմ դիմանար երբ զգացումներս շարժես։ Պէ՞տք է անմիջապէս գործել։

— Այո՛, այդ միջոցին իմ հաշիւս պիտի մաքրեմ ու Լիմուզին ինքնաշարժս պատրաստել պիտի տամ։ Պէտք է հասկնաս որ տ'Աբբըմօն կը մեկնի՞ Վիշիէն և ո՞ր ժամուն։ Դուրս ելլելէ առաջ, պայուսակդ պատրաստէ՛։ Արթիւրը պիտի ղրկեմ սենեակդ, որպէս զի պայուսակդ առնէ։ Քու հաշիւդ ալ մաքրէ։ Դրամ ունի՞ս։ Ո՞չ։ Առ աս դրամը։

Ու Եօլանտ իր սիրահարին ձեռքին մէջ սահեցուց պայուսակէն հանած հարիւր ֆրանքնոց քանի մը պանքտոմս։

Յետոյ յարեց․

— Շուտ ըրէ։ Գործդ տեսնելէ և հարկ եղածը հասկնալէ յետոյ եկուր ինծի իմաց տուր։ Լիւք տ'Աբբըմօն դուրս ելլելուն պէս, անոր ետեւէն պիտի երթանք։

— Հասկցայ։

Մաքսանս ծխարան-սալօնին մէջ արագ նայուածք մը ձգեց իր շուրջը, դուրս ելաւ և ուղղակի Մէթրոբոլիթէն Օթէլ գնաց։

Հոն սալօնը մտաւ, գլխարկն ու ձեռնոցները հանեց և թերթ մը առաւ ձեռքը, իբր թէ պանդոկին յաճախորդը ըլլար ու մէկուն սպասէր։

Քանի մը վայրկեան յետոյ, Մաքսանս ոտքի ելաւ, գլուխը բաց ու ձեռքերը պարապ կարաժ գնաց։

Ան նրբանցքներէն յառաջացաւ մէկու մը պէս որ Մէթրոբոլիթէն Օթէլ կը բնակի, անոր կարաժին մէջ դրուած ինքնաշարժ մը ունի ու հոն կ'երթայ հասկնալու համար թէ իր պատուէրը կատարա՞ծ են։

Կարաժին մէջ երեք ինքնաշարժներ կային, բայց ոչ մէկ պահապան։ Արտաքին դուռը գոց էր.

— Մարդ չկայ, մրմնջեց Մաքսանս։ Բայց ինչպէս հասկնալու է թէ ո՛րն է։

Երիտասարդը իսկոյն ճանչնալով երեք ինքնաշարժներէն մէկը յարեց.

— «Լա Թօրբիլ» է։ Չեմ սխալիր։ Զախարբ Սթրաբի ինքնաշարժն է ան։ Ակումբին մէջ չկայ մէկը որ չճանչնայ այդ նշանաւոր ինքնաշարժը։ Ուրեմն Վիշի կը գտնուի պարոն Սթրաբ։

Ու գաղափար մը անցաւ մտքէն։

— Բայց կարծեմ թէ լսածիս համաձայն, տ'Աբրըմոն ու Սթրաբ միեւնոյն սրահին մէջ զինավարժութիւն կ'ընեն։ Արդեօք...։ Բայց երթանք պտոյտ մը ընենք սալոններուն մէջ, օտարականներուն ցանկը նայինք, դռնապանը հարցափորձենք։

Քանի մը վայրկեան տեւեց այդ գործը։

Մաքսանս ստուգեց որ պարոն Լիւք տ'Աբրըմոն և պարոն Սթրաբ միեւնոյն ինքնաշարժով Բարիզէն միասին եկած էին, նոյնպէս ստուգեց որ Սթրաբի շօֆէօրը պանդոկէն դուրս կը գտնուէր ու անոր տէրն ալ Լիւքի հետ դուրս ելած էր։ Ուստի Մաքսանս հետեւցուց թէ խաղը շահած էր։

Ու կարաժ դառնալով մրմնջեց.

— Նորէն մարդ չկայ հոս։ Գործը կը քալէ։ Աճա-

պարենք։ Կը բաւէ ափ մը աւազ դնել արագութիւնը փոխելու յատուկ գործիքին մէջ, գործը յաջողցնելու համար։ Անոնք պիտի կրնան քանի մը քիլօմէթր յառաջանալ, յետոյ աւազը պիտի թխմուի մեքենային մէջ, որ լաւ չպիտի բանի ու պիտի աւրուի։ Ես ահա սոսկալի խանգարումը առաջ պիտի գայ։ Օ՜ն, գործի սկսինք։

Կարաժին խորը գտնուող խոշոր սնտուկի մը մէջ շատ բարակ աւազ կար, զոր կը տարածէին կրաղիւսով ծեփուած գետնին վրայ, ամէն օր զայն աղտոտող ցեխերէն մաքրելու համար։

Մաքսանս ափ մը աւազ առաւ ու անոր մէջ խառնեց բաճկոնին օձիքէն հանած երկու գնդասեղները։

Յետոյ աւազը նետեց արագութիւնը փոխող մեքենային մէջ, վրան գոցեց, ձեռք դպցուած ըլլալու ամէն հետք անհետացուց ու կարաժէն դուրս ելաւ։

Մաքսանս սալօն կը մտնէր, լրագիր մը ձեռք առնելու և այն միջոցներուն վրայ խորհելու համար թէ ինչպէ՞ս պիտի իմանար պարոն տ'Աբրըմոնի և պարոն Սթրաբի մեկնումը այդ օրն իսկ, երբ լսեց որ պանդոկին բակին մէջ ձայն մը կ'աղաղակէր.

— Շօֆէօրս հո՞ս չէ միթէ...։

— Սթրաբի ձայնն է, մրմնջեց Մաքսանս։

Այս վերջինը սալօնին դրան ետին պահուըտելով լսեց որ դռնապանը յարգալիր կերպով կը պատասխանէր.

— Պարո՛ն, ձեր շօֆէօրը հիմա դարձաւ, իր սենեակը ըլլալու է։ Կանչե՞մ զայն։

— Այո՛, անմիջապէս։ Ըսէք որ իմ հաշուեցուցակս շուտով պատրաստեն, պատասխանեց Սթրաբ։

— Իմ հաշուեցուցակս ալ, յարեց ձայն մը, որուն Լիւք տ'Աբրըմոնին ձայնը ըլլալը հասկցաւ Մաքսանս։

— Ալ համոզուեցայ, ըսաւ Մաքսանս մտովի։ Պիտի մեկնիմ։ Բայց անոնք բակը կը գտնուին ու ես չեմ ուզեր որ տեսնեն։ Ա՜հ, ճաշասրահէն ու պարտէզէն անցնելով կծիկը պիտի դնեմ։

Մաքսանս արագ քայլերով գնաց Բալաս Օթէլ, ուր բակին մէջ իրեն կը սպասէր Մօն-Նուար իշխանուհին, ճամբորդութեան զգեստ մը հագած։

Ցարգալից կերպով բարեւելէ յետոյ, Մաքսանս մեղմաձայն ըսաւ.

— Գործը եղաւ։ Պիտի մեկնիմ։ Անոնց ինքնաշարժը խոշոր սրընթաց թորբէտօ մըն է, կարմիր ներկուած ու ետին ունի երկու տաշտեր։

— Լա՛ւ, պատասխանեց Եօլանտ։ Ձեր պայուսակը իմ կառքիս մէջ կը գտնուի։ Գացէք ինծի սպասեցէք փողոցին դարձած տեղը, Մէթրոբոլիթէն Օթէլին ուղղութեամբ։

Մաքսանս դուրս ելաւ առանց պատասխանելու։

Տասը վայրկեան յետոյ, զբօսաշրջիկի գեղեցիկ լիմուզին մը, որուն շօֆէօրին քով ծառայ մը նստած էր, իր մօթէօրին խորթացող ձայնով կանգ կ'առնէր Մէթրոբոլիթէն Օթէլէն յիսուն մէթր հեռու, ուրիշ աղուոր ինքնաշարժներու շարքի մը ետին։ Սովորաբար, այդ ինքնաշարժները կը սպասէին Քազինոյին մէջ գտնուող իրենց տէրերուն։

Լիմուզինին խորը, Եօլանտ և Մաքսանս քովքովի նստած էին։

— Հոս իմ ինքնաշարժս ուշադրութիւն չի գրաւեր, ուրիշ շատ մը ինքնաշարժներ գտնուելուն համար։

— Իրաւունք ունիք, յարեց Մաքսանս։ Ձեր շօֆէօրին հրահանգ տուա՞ծ էք։

— Այո՛։ Միտքս պահեցի ձեր ըրած նկարագրութիւնը ու Բօլէնին ալ հաղորդեցի։ Ան գիտէ թէ պէտք է իսկոյն հետեւի Մէթրոբոլիթէն Օթէլէն դուրս ելլող այն ինքնաշարժին, որ երկու տաշտեր ունի իր ետին։

— Շա՛տ աղէկ, Եօլանտ։ Սուր յիշողութիւն ունիք։

— Խիստ սուր։ Ինչպէս կը տեսնէք քիչ մը առաջ ձեր ըրած խօսքը իմ յիշողութիւնս չէ խանգարած, սակայն յուզած է։ Սթրաք և տ'Աբրըմօն իրարու հետ։ Սթրաք շատ խորամանկ, շատ զօրաւոր է։ Անոր դէմ պայքարիլը դիւրին չէ ու մենք պիտի պայքարինք, Մաքսանս։ Բայց ես չեմ վարանիր, բաւ է որ յաջողիմ ու....։

— Կը յուսամ որ այդ գործին իրազեկ պիտի դարձնէք զիս, ընդմիջեց երիտասարդը։ Բայց չպիտի աջակցիմ ձեզի, եթէ բան մը չգիտնամ այդ գործի մասին։

— Ես ալ ատոր վրայ խորհեցայ։ Արդարեւ, ամէն բան պէտք է գիտնաք։ Մտիկ ըրէ՛ք։

Իշխանուհի Մօն-Նուար իր սիրահարին պատմեց Սիմօնին առեւանգումը Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլարի կողմէ։ Լետոյ անոր կարդացնել տուաւ այն նամակը զոր սեղանաւոր պարոն Բիւլֆէլտի գրասեղանին վրայէն գողցած էր։ Ի վերջոյ իշխանուհին եզրակացուց։

— Իմ փոքրիկ Մաքսանսս, հիմա հասկցար թէ պէտք չէ թոյլ տալ որ Լիւք տ'Աբրըմօն և Սթրաք յափշտակեն Սիմօնը Ճօզէ Կրանիլլարի ձեռքէն։ Նոյնպէս արգելք ըլլալու է Կրանիլլարի ձերբակալման։ Եթէ երբեք այդ երկու բաները ըլլան, յիշեալ նամակը ոեւէ արժէք չպիտի ունենայ ինծի համար։ Ընդհակառակը, որքան ատեն որ Կրանիլլար ազատ ըլլայ

ու Սիմօնը իր քով ունենայ, պայմանով որ ուր ըլլալնին գիտնամ, եւ անոնց ճակատագրին և պարոն Բիւլֆէլտի պատիւին տէրը պիտի ըլլամ։ Պարոն Բիւլֆէլտ ուզած գումարս պիտի վճարէ, որպէս զի Կրանիլլարը չյանձնեմ Սթրաքի և Լիւք տ'Աբրըմօնի, որպէս զի իրեն վերադարձնեմ այն նամակը, որ սոսկալի վաւերագիր մըն է։

— Ո՞րքան դրամ պիտի պահանջես անկէ, յարեց Մաքսանս չողացող նայուածքով մը։

— Երե՛ք միլիոն, պատասխանեց իշխանուհին ցուրտ չեշտով մը։

Ու այդ գումարին խայծը այնքան փորձութիւն կը պատճառէր որ պերճանքի և զուարճութեան վրայ խենթեցող այդ կինը մտքին առջեւ չէր բերեր իր անպատիւ արարքը, ինք որ ազնուական կին մըն էր, Եօլանտ տը Պրիքէ, իշխանուհի Մօն-Նուար։

. . . .

Այդ պահուն, ուրիշ խօսակցութիւն մը տեղի կ'ունենար Մէթրօբօլիթէն Օթէլին մէջ, որուն վրայ կը հսկէր իշխանուհիին շօֆէօրը Բօլէն։

Ծխարան-սալօնին խորը առանձին, Լիւք տ'Աբրըմօն և Զախարի Սթրաք կը սպասէին որ Ջէք գայ իրենց ըսէ թէ ինքնաշարժը պատրաստ էր։

Անոնց քննութիւնը բաւական արդիւնք տուած էր։ Ուստի անմիջապէս ճամբայ ելլելու և Քլէրմօն-Ֆէրան երթալու էին, հետքը գտնելու համար։

Կէս օրէն յետոյ ժամը տասն էր, երբ կարմիր ու փիթխարի ինքնաշարժը Մէթրօբօլիթէն Օթէլին կարաժէն դուրս ելաւ։ Ջէք վօլանին առջեւ կը գտնուէր, իսկ Զախարի և Լիւք կառքին ետին գտնուող հանգստաւէտ ու խորունկ տաշտերուն մէջ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека

Ցանդուգն շարժումով մը «Լա Թօրբիլ» ինքնաշարժը խոյացաւ Վիշիէն Քլէրմօն-Ֆէրան տանող ճամբուն վրայ։

Յուլիս ամսուն, Օվէրնեի այդ շրջանին մէջ այնքան շատ զբօսաշրջիկ կար որ ճամբաները ինքնաշարժներով լեցուն էին։

Զախարի և Լիւք ոեւէ ուշադրութիւն չդարձուցին խոշոր լիմուզինի մը, որ իրենց ինքնաշարժին կը հետեւէր երկու-երեք հարիւր մէթր հեռուէն։ Շուտով առաջ պիտի անցնէին, որովհետեւ զբօսական պտոյտի ինքնաշարժ մը արագութեան մասին չի կրնար գերազանցել Թօրբիլ ինքնաշարժ մը։ Բայց քիչ մը ցից զառիթափի մը վրայ Ջէք զգաց որ մեքենան դժուարաւ կը բանէր։

Շօֆէօրը կարծեց թէ կը սխալէր ու զառիթափը ելլելէ յետոյ իր բովանդակ ուշադրութիւնը դարձուց արագութիւնը փոխող գործիքին։ Բայց զգաց որ մեքենան պէտք եղածին պէս չէր բաներ, ինչ որ մեծ զարմանք պատճառեց իրեն, քանի որ մասնաւոր գուրգուրանքով պահպանած էր ինքնաշարժը։

Ու Ջէք իր ապշութեան մէջ պէտք զգաց իր տիրոջ իմացնել իրողութիւնը։

Գլուխը կէս մը ետին դարձուց և ճամբուն սպիտակ երիզը դիտելով մէկ աչքովը ըսաւ.

— Պարո՛ն։

— Ի՞նչ կայ, հարցուց Զախարի։

— Արագութիւնը փոխող գործիքին զսպանակը լաւ չի բանիր։

— Ի՞նչ կ'ըսէք, բացագանչեց պարոն Սթրաք, իր շօֆէօրէն աւելի ապշած։ Շատ լաւ կը յառաջանանք, սակայն...։

ՊԵՏ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ГОС. ПУБЛ. БИБЛИОТ

— Այո՛, արագութիւնը փոխող գործիքն է որ…։

— Ուրեմն խնայէ՛ մօթէօրը, եթէ երբեք խանգարումի սկզբնաւորութիւն մը կայ ու կարելի եղածին չափ քիչ փոխէ արագութիւնը։

— Չե՞նք կրնար կանգ առնել, եղածը հասկնալու համար։

— Ո՛հ, ո՛չ։ Քլէրմօնի մէջ ատեն պիտի ունենաս քննելու։

— Լա՛ւ, պարոն։

Զէք, համակերպած ու մտահոգ, մինչեւ Քլէրմօն-Ֆէրան կառքը քշեց նուազ արագութեամբ։

Քլէրմօն-Ֆէրանի մօտեցած ատենները մեքենան չէր բաներ գրեթէ։ Կրան Օթէլին առջեւ կանգ առաւ ինքնաշարժը։

Մինչ Զախարի և Լիւք նոր քննութիւն մը կը կատարէին, Կրանվիլլարի հետքը գտնելու համար, Զէք պանդոկին կարաժին մէջ ինքնաշարժին մօթէօրը և մեքենականութիւնը կը քննէր։

Միեւնոյն ժամուն, Լիմուզին ինքնաշարժը Քլէրմօն-Ֆէրանէն կ'անցնէր, առանց կանգ առնելու, սակայն անոր շօֆէօրը ստուգեց թէ այն Թօրբիլը, որ իրենք հետեւած էին Վիշիէն սկսեալ, պանդոկին կարաժը մտած էր։

Պէտք է կանգ առնէր, բայց ականջին մօտ գտնուող ձայնատու փողին մէջէն լսեց ձայն մը որ իրեն կը հրամայէր ճամբան շարունակել դէպի Ռուաեա։

Իշխանուհի Մօն-Նուարն էր որ այդ հրամանը կուտար։

Խորամանկ կինը կը խորհէր որ Քլէրմօն-Ֆէրանի մէջ չէին գտնուեր Սիմօն և Ճօզէ։ Հոնկէ անցած ըլլալու էին միայն, արդէն ի՞նչ գործ ունէին այդ քաղաքին մէջ։

— Անոնք կամ Ռուաեա կամ Պուրպուլ և կամ Մօն Տօր կը գտնուին, ըսաւ իշխանուհին, խօսքը Մաքսանսի ուղղելով։ Անշուշտ, Զախարի Սթրար անոնց հետքը պիտի գտնէ, երբ իր ինքնաշարժը նորոգուի։ Ջանանք անկէ առաջ գտնել այդ հետքը։ Գիշերը Քլէրմօն-Ֆէրան պիտի մնայ ան, մինչ մենք դէպի Ռուաեա կը յառաջանանք։ Պանդոկներուն շըրջանը ընելէ յետոյ, Քազինոյին մէջ պիտի լուսցնենք։ Եթէ չկարենանք գտնել, վաղը ճամբայ կ'ելլենք դէպի Պուրպուլ և Մօն-Տօր։ Զախարի ալ միեւնոյն ուղեգիծին պիտի հետեւի, բայց մենք տասներկու ժամ կանխած պիտի ըլլանք։

Ինչպէս կը տեսնուի, խելքի մօտիկ բան մըն էր այդ խորհրդածութիւնը։ Իշխանուհին բնազդաբար էր որ հետզհետէ կը մօտենար Սիմօնի և Կրանվիլլարի, երլն հետապնդող որսորդ շունի մը պէս։ Զախարի և Լիւք ալ քիչ յետոյ դէպի Մօն-Տօր պիտի ուղղուէին, Քլէրմօնի մէջ կատարած իրենց քննութենէն յետոյ։ Պարոն Սթրար երեւան պիտի հանէր ինքնաշարժը վարձու տուող մարդը, որ Մօն-Տօր առաջնորդած էր շատ թխագեղ երիտասարդ մը ու խարտիշագեղ մանկամարդուհի մը։

Այն պահուն երբ Քլէրմօնի մէջ Զախարի և Լիւք կ'օգնէին Զէքի, իրենց ինքնաշարժին մեքենական խանգարումը դարմանելու, այն պահուն երբ իշխանուհին ու Մաքսանս կը զննէին Ռուաեայի Քազինոները, Սիմօն և Ճօզէ արդէն իսկ դէպի Մարսիլիա կը սուրային Համիտ պէյի ինքնաշարժով։

Սակայն եղելութիւն մը փոփոխութեան պիտի ենթարկէր հետապնդումի ուղղութիւնը և ընդհուպ Զախարիի ու Լիւքի պիտի ընծայէր առաւելութիւն մը

զոր չպիտի կրնար ունենալ իշխանուհին, հակառակ իր խորամանկութեան և նենգութեան։

Զախարի և Լիւք առաջին անգամ մասամբ պիտի իմանային թէ ինչ վիճակի մէջ կը գտնուէր Սիմօն և ասիկա շնորհիւ անակնկալ առումի մը։

Յուլիս երեքի շաբաթ գիշերը յուզիչ դէպքերու մեկնակէտը պիտի ըլլար, քանի որ միեւնոյն գիշերը, Բարիզի մէջ Տիան վերջնականապէս անձնատուր եղած էր Մօն-Նուար իշխանին։

Իսկ Սօլանժ, Տիկին Շարլի կողմէ իրեն յատկացուած սպիտակ և կոկիկ սենեակին մէջ յուշիկ կը քնանար ամօթխած և առաքինի աղջկան մը պէս, որ անբիծ սէր մը ունի։ Բայց այդ գիշեր ամօթալից էնթրիկ մը կը լարուէր մանկամարդ աղջկան և իր սիրոյն ու երջանկութեան դէմ։

ԳԼՈՒԽ Ի.

ՎԱՏՇՈՒԷՐ ՀՆԱՎԱՃԱՌԸ

Յուլիս երեքի այդ գիշերը, հնավաճառ պարոն Զարօֆ իր խանութին մէջ ճաշելէ յետոյ ըստ սովորութեան ճամբու դրաւ տնական գործերը տեսնող կինը, որ առտուն երկու ժամ և իրիկունները մէկ ժամ կ'աշխատէր, անկողինը պատրաստելու և կերակուր եփելու համար։ Յետոյ ներսէն գոցեց խանութը, որուն ճակատը արդէն իսկ գոցած էր երկաթէ փեղկով։ Բանալին երկու անգամ դարձուց կղպանքին մէջ, երկու խոշոր գամեր հրեց, իբր նախազգուշութիւն գողերու դէմ, ներսէն դուռը գոցեց խաչաձեւ դրուած

երկու հաստ ու երկար ձողիկներով, որոնք պատին գամուած ինքնաշարժ կեռի մը վրայ հաստատուած էին։

Յետոյ հնավաճառը դրաւ իր «մըլօն» գլխարկը՝ թեթեւ բարտըսիւ մը հագաւ, եօթը հարուածեան պրաունինկ ըէվօլվէրը սահեցուց բաճկոնակին աջ գրպանին մէջ։

Հնավաճառը մարեց օդային կազի լոյսը վաճառատան և անոր յետսամասին մէջ։ Յետոյ մոմ մը վառեց և անոր լոյսին շնորհիւ մտաւ այն տեսակ մը խորշին մէջ, որ իր սենեակն էր։

Հոն, պարապ որմադարան մը մտաւ ու յանկարծ ինքզինքը գտաւ աղտոտ բակ մը, որ չորս տուներու միջեւ կը գտնուէր։

Որմադարանին խորը գաղտնի դուռ մը կար, պարոն Զարօֆի պատկանող շէնքին պատին մէջ ծակուած։ Հնավաճառը ատկէ դուրս կ'ելլէր գիշեր ատեն։ Տեսնելով որ վաճառատան փողոցին վրայ նայող դուռը ներսէն գոցուած էր, կը կարծէին որ պարոն Զարօֆ դուրս չէր ելած։ Բայց ան կը սպրդէր ետեւի գաղտնի դռնէն, մութ և աղբիւսով լեցուն նեղ անցքի մը միջոցաւ կը հաղորդակցէր Թափուր գետնի մը հետ։ Այս վերջինն ալ Մօնրէօյլի տուներուն ետին, դաշտերուն վրայ կը նայէր։

Իբր վերջին նախազգուշական միջոց, գաղտնի դուռը բակէն դիտուած պահուն նկուղի հին դուռ մը կ'երեւար, տակաւին ամուր ու երկար ատենէ ի վեր անանցանելի մնացած։

Ինչպէս կը տեսնուի, պարոն Զարօֆ խոհեմ մարդ մըն էր։

Ուստի դուրս ելլելով դէպի Թափուր գետինը ուղղուեցաւ, հոնկէ անցաւ, դաշտին երկայնքէն քալե-

չով, խումբ մը տուներու շուրջը դարձաւ ու Մօնրէօյլի փողոցներէն մէկուն մէջ գտաւ ինքզինքը։

Առանց աճապարելու, այլ համաչափ ու ամուր քայլերով իր ճամբան շարունակեց դէպի Ռօնի։

Պարոն Զարօֆ դէպի ձախ դարձաւ ու քանի մը քայլ առնելէ յետոյ, վերջապէս կանգ առաւ միայարկ, կղզիացած տան մը առջեւ, որ օդային կազի լապտերով լուսաւորուած էր։ Այս լոյսին շնորհիւ կարելի էր կարդալ դրան վերեւ նկարուն տախտակի մը վրայ գրուած սա բառերը. «O Պրավ Բօլիթ. վէն է լիքէօր»։

Այդ տունը անբնակելի կը թուէր իր կասկածելի և չարաշուք երեւոյթով գիշերային մթութեան մէջ։ Դուռը փակ, փեղկերը գոցուած ըլլալուն, դրան տակ կամ փեղկերուն մէջէն լոյսը չէր թափանցեր ու բացարձակ լռութիւն մը կը տիրէր։

Հիանալի ու քաղցր գիշեր մըն էր։ Թեթեւ հով մը կը փչէր, իր հետ բերելով բոյրերը խոտերուն և ծառերուն, որոնք Ռօնիի ամրոցը կը շրջապատէին։

Բայց պարոն Զարօֆ չէր խորհեր ոչ բնութեան գիշերային հրապոյրներուն և ոչ ալ տան ամայի ու լուռ երեւոյթին վրայ։

Հնավաճառը անվարան ելաւ ստորագաւթակի սանդուխի երկու աստիճաններէն ու մուտքի դրան հաստ փեղկին զարկաւ մասնաւոր կերպով մը, յետոյ երկու ատիպողական հարուածներ, ապա ուրիշ հարուած մը և ի վերջոյ երեք արագ հարուածներ լսելի եղան։

Դուռը կիսովին բացուեցաւ, բայց ոեւէ լոյս կամ նշոյլ չնշմարուեցաւ։

Պարոն Զարօֆ ներս սողոսկեցաւ ու դուռը գոցուեցաւ իսկոյն։

Հնավաճառը հողմարգելի մը տակ կը գտնուէր,

այդ տեսակ հողմարգելներ կան կրկնակ դռներու միջեւ։ Իր առջեւ ուրիշ դուռ մը բացուեցաւ, ուրկէ լոյսը դուրս կը թափանցէր։

— Բարի իրիկուն, ընկերներ։

— Բարի իրիկուն, հայր Զարօֆ, պատասխանեցին քանի ձայներ, հանդարտ կամ գինովի շեշտով։

Երեւակայեցէք կատարելապէս քառակուսի սրահ մը, բաւական ընդարձակ, որուն խորը կը գտնուի զինկոյէ ըմպելասեղան մը, իր ձախ կողմը ունենալով դէպի վերի յարկը տանող դարձդարձիկ սանդուխ մը։ Ըմպելասեղանին և պատին վրայ սովորականին պէս շարուած էին գաւաթներ, շիշեր, սրուակներ։ Անոր ետին կեցած էր մեծղի կազմուածքով մարդ մը, ձեռքերը ազդրերուն վրայ, թեւերը մերկ մինչեւ արմուկները, իր բացուած շապիկը երեւան կը բերէր ցուլի վիզ մը, որ իր վրայ կը կրէր պուլտօկ շան դէմք ունեցող գլուխ մը։ Գինեպան Հիբօլիթ Թրանշիէն էր ան, անոր քով նստած էր թխադէմ կին մը, իր կինը՝ «գեղանին Թաշի» ինչպէս կը կոչէին զայն, թէեւ բոլորովին գեղեցիկ չէր ան։ Գինեպանուհիին քով գըտնուող տասնըվեց-տասնըեօթը տարու աղջիկ մը կը ցօղուէր գաւաթները անգոյն ու տխեղծ, ցաւագին ու սիրուն դէմք մը ունէր։ Ամէլին էր ան, Թրանշիէններու ազգականուհին, սանուհին և սպասուհին, որուն վրայ մեղքնալով քովերնին առած էին։ Անխնայ կը գործածէին զայն։

Սրահին մէջ, փակչտուն սեղաններու շուրջ, յենարան չունեցող աթոռներու վրայ նստած էին տասնըհինգի չափ չարագործներ և հինգ ցոփուհիներ, մեծ մասը երիտասարդ, ասոնք կը խմէին, կը ծխէին ու թուղթ կը խաղային։

Հնավաճառը ներս մտնելուն պէս, ամէն ոք «բարի իրիկուն» ըսաւ, բայց ոչ մէկը տեղէն երերաց։

Պարոն Զարօֆ միայուն յաճախորդներէն մէկն էր այդ գարշելի որջին, ուր կը հաւաքուէին աւազակներ և ցոփուհիներ։ Վատահամբաւ ու ոստիկանութեան անծանօթ որջ մըն էր ան։

Հնավաճառը սրահին մէջէն անցաւ, սեղաններուն մէջտեղէն սողոսկելով ու դէպի ըմպելասեղանը ուղղուեցաւ, հոն արմուկին վրայ կրթնեցաւ ու ձեռքը Բօլիթի երկարելով հարցուց.

— Ֆանթէն հո՞ս է։

— Չեկաւ տակաւին։

— Սակայն անոր հետ ժամադիր եղած էի ժամը 9ին, յարեց պարոն Զարօֆ սրտնեղութեամբ։ Արդէն իսկ ժամը ինը քսան անցած է։

— Հայր Զարօֆ, յանցանք չունի Ֆանթէն։ Կ'երեւայ որ Չէզէթ բաժնուելու խօսքեր ըրած է։ Ուստի գացած է անոր վրայ հսկելու, որպէս զի հոս բերէ և ընկերներուն առջեւ լաւ դաս մը տայ անոր։ Ինծի յանձնարարեց իրեն սպասելու պատիւը ընել։ Ահա իր խօսքը։ Ա՜հ, Ֆանթէն կրթուած մարդ է։ Կարծես թէ բարձր դասու մարդ մըն է, երբ սկսի խօսիլ. կրողը տանի։

— Լա՛ւ, պիտի սպասեմ անոր։

— Հա՛յր Զարօֆ, ձեր կաթը պատրաստե՞մ։

— Այո՛։

Ու հնավաճառը նստաւ պարապ աթոռի մը վրայ, սրահին խորը, ըմպելասեղանին ձախակողմը։

Հայր Զարօֆ մեծ անձնաւորութիւն մըն էր այդ գողերու և պոռնիկներու միջավայրին մէջ։ Ան կը գնէր չարագործներու գողօնները ու Անգլիա կ'ըրթար, գողցուած արժեթուղթերը ծախելու համար։ Ճարպիկ, խորամանկ, զգուշաւոր, բոլոր այդ աւա-

զակներու գաղտնապահութեան վրայ վստահ էր։ Արդարեւ, այդ չարագործները բանտէն ելլելնուն պէս, հնավաճառը փոխ դրամ կուտար, ապրելու համար, մինչեւ որ նոր գողութեան մը առիթը ներկայանար։ Հայր Զարօֆ ոչ միայն գինետան մէջ հաւաքուած այդ աւազակախումբին գողօնաթագոյցն էր, այլ և անոր փոխատուն և սեղանաւորն էր, երբ գողերէն մէկը լաւ չահատակութիւն մը ըրած ու կարեւոր գումար մը ձեռք անցուցած էր։ Եթէ այդ գողը գործը գիտցող մարդ էր, պարոն Զարօֆի կը յանձնէր գողցած դրամը։ Հնավաճառը հարիւրին երկու տոկոս կը վճարէր ու գողին պահանջումէն ութը օր յետոյ, դրամը կը վերադարձնէր։ Այսպէս, պարոն Զարօֆ երեք ճակատէ կը վարէր գործերը։ Նախ խղճամիտ հնավաճառ մըն էր Մօնրէօյլ-Սու Պուայի մէջ և Բարիզ ալ ունէր մասնաճիւղ մը զոր քոյրը կը վարէր, հրապարակին վրայ և հնավաճառներու շրջանակին մէջ ծանօթ, պարոն Զարօֆ իր գործէն լաւ հասկցող առեւտրականի մը համբաւը կը վայելէր։

Ցետոյ արժեթուղթերով և սակարանական գործողութիւններով կը զբաղէր Բարիզցի շատ պատուաւոր ու փոքր սեղանաւորի մը գործակցութեամբ։

Վերջապէս պարոն Զարօֆ գողերու խումբի մը գործակատարն էր, բայց գողերը միայն գիտէին այդ բանը։ Մօնրէօյլի ոստիկանութեան քօմիսէրին կամ Բարիզի ընդհանուր ապահովութեան պետին մտքէն իսկ չէր անցած թէ ուղղամիտ և գործունեայ պարոն Զարօֆ, այդ մեծայարգ հնավաճառը, աւազակներու կազմակերպութեան մը քաղանի պետը. գողօնաթաքոյցը և սեղանաւորն էր։ Ոստիկանութիւնն ալ տեղեկութիւն չունէր արդէն։

Հետեւաբար, Մօնրէօյլի աւազակախումբը երկու տարիէ ի վեր գոյութիւն ունէր ու կը բարգաւաճէր Բիէր Ֆանթէնի անվիճելի հեղինակութեան տակ, մինչ իրականին մէջ հայր Զարօֆ կը հրամայէր, կը ներշընչէր, կը վարէր եւ երբեմն կը նպաստէր իսկ։

Ահա այսպիսի մարդ մըն էր որ գեղանի եւ առաքինի Սօլանժը կը սիրէր խոր ու բիրտ տարփանքով մը, վաւաշոտ ծերի տիրական ու անխիղճ տարփանքով։

Հնավաճառը կաթին գաւաթը պարպելու վրայ էր, երբ փողոցին դուռը զարնուեցաւ։

Խօսակցութիւնները իսկոյն դադրեցան սրահին մէջ, բոլոր գլուխները դարձան դէպի դուռը ու աջ ձեռքերը տաբատներու գրպաններուն մէջ անհետանալով բռնեցին պրաունինկ րէվօլվէրը կամ դաշոյնը։

Բայց Բօլիթ՝ ըմպելասեղանին ետին՝ հաշուած էր դրան տրուած հարուածները ու անոնց համաչափութիւնը։ Ուստի թանձր լեզուով մը ըսաւ.

— Վախնալու բան չկայ։ Ընկեր մը ըլլալու է։ Գրաւ կը դնեմ որ Ֆանթէնն է։

Թեւը վեր առնելով գինեպանը գլխուն վերեւ կախուած իւղոտ չուան մը քաշեց ուժգնօրէն։

Նեղ անցքին մէջ դուռը բացուեցաւ ու գոցուեցաւ իսկոյն։

Այն ատեն միայն ձեռքերը գրպաններէն դուրս ելան, զօրաւոր զսպանակէ մը մղուած, դուռը ինքնաշարժ կերպով կը գոցուէր. շատ կարճ ատեն մը բաց մնացած էր, որովհետեւ մէկ-երկու հոգի միայն ներս մտած էին։ Ուրեմն ներս մտնողը եթէ ընկեր մը իսկ չըլլար, վտանգաւոր մէկը չէր։

Նրբանցքին դուռը բացուեցաւ եւ մէկը ներս մըտնելով ըսաւ.

— Բարի իրիկուն։

Ամէն ոք բարեւը առաւ։

Այդ մարդը իր առջեւէն կը հրէր աղջիկ մը, որ միեւնոյն ատեն ներս մտած էր։ Ան դէպի սրահին խորը յառաջացաւ ու լոյսին վարժուած իր աչքերը տեսան հայր Զարօֆը։

Այդ փոքրակազմ, նրբահասակ ու լայն ուսերով մարդը Բիէր Ֆանթէնն էր, կամ ուրիշ անունով Ֆանթէն Բօսթօ։ Ճկուն, դիւրաթեք ու զօրաւոր, լարախաղացի երեւոյթ ունէր ան։ Բաւական նուրբ, այլ չարաշուք արտայայտութեամբ գլուխ մը, գորշ, ցուրտ խիստ աչքեր, չէկ պեխեր եւ մազեր ու սուր թուշ մը ունէր։ Աղջիկը քսան տարեկան թուխ ու մանկամարդ գեղուհի մըն էր, բարեձեւ, միջահասակ եւ ազդու երեւոյթով։ Ֆանթէնի սիրուհին էր ան, Զէնաիտ Ֆլէօրօ, զոր կը կոչէին Զէզէթ կամ Ալճէրուհին, թէեւ Բարիզի մէջ, Մէնիլմօնթան թաղը ծնած ըլլար։

Այդ զոյգը պարոն Զարօֆի դիմաց նստաւ։

Իրարու ձեռք սեղմեցին ու Ֆանթէն երկու կըռասօղի ապսպրեց գինեպանին։ Յետոյ հնավաճառը խստիւ ըսաւ.

— Ֆանթէ՛ն, կէս ժամ ուշացար։ Գիտես որ չեմ սիրեր այս բանը։

— Հա՛յր Զարօֆ, պէտք է ներողամիտ գտնուիլ, պատասխանեց նախկին լարախաղաց Ֆանթէն։ Յանցանքը Զէզէթինն է։

— Գիտեմ, ըսաւ հնավաճառը։

Ու օրիորդին դառնալով յարեց.

— Աղջիկս, բան մը իմացայ, ըսաւ Զարօֆ, յօնքերը պռստելով։ Ֆանթէնէն բաժնուի՞լ կ'ուզես։

— Այո՛, պատասխանեց Զէզէթ անվարան։

— Ինչո՞ւ։

— Շատ կը ծեծէ ու կը փճացնէ զիս։

Գեղանի աղջիկը աշխուժ շարժումով մը մինչեւ ուսը վեր քաշեց աջ թեզանիքը ու ցոյց տուաւ կապոյտ ճմլանքներով ծածկուած բազուկը։

— Տեսէ՛ք։ Այո՛ կ'ըսէ կը զարնէ, ո՛չ կ'ըսէ կը զարնէ։

Հայր Զարոֆ գլուխը ցնցեց ու հայրական շեշտով մը ըսաւ.

— Աղջիկս, գիտես որ քեզի արգիլած եմ արկօթերէն խօսիլ խումբին մէջ։ Այդ լեզուն մեզ կը մատնէ, քանի որ ոստիկանական բոլոր պաշտօնեաները գիտեն զայն։ Մի՛ մոռնար այս բանը եթէ կ'ուզես որ իմ բարեկամութիւնս վայելես։

Ու այդ կշտամբանքէն յետոյ Ցանթէնի դառնալով յարեց.

— Իսկ դուն, մանչս, տխմարին մէկն ես։ Մարդ պէտք է յարգէ եւ ոչ թէ փճացնէ Ջէզէլի պէս աղուորիկ աղջիկ մը, երբ իր սիրուհին է ան, մանաւանդ որ ան քեզի սիրահարուելու անմտութիւնն ալ գործած է, թէեւ կտրիճ, ճարպիկ ու նրբամիտ ըլլայ։ Ցանթէն, եթէ այսպէս շարունակես, իրարու բարեկամ ըլլալէ պիտի դադրինք այլեւս։

Հնավաճառին բերնէն ելած այս սպառնալիքը շատ ծանրակշիռ նշանակութիւն մը ունենալու էր, որովհետեւ Ցանթէնի գոյնը նետեց։

Յայտնապէս վրդոված, երիտասարդը քրթմնջեց.

— Լա՛ւ, պարոն Զարոֆ։ Այլեւս Ջէզէլին ձեռք չպիտի դպցնեմ։ Դուք ալ կ'ըմբռնէք իմ բարկութիւնս, երբ ան կ'ըսէ թէ կ'ուզէ զիս լքել, որովհետեւ չեմ ուզեր բաժնուիլ։

— Օ՜հ, իմ առջեւս ողջագուրուեցէ՛ք, որպէս զի ամէն բան լաւ վերջանայ, ըսաւ հնավաճառը բարեմիտ երեւոյթով մը։

Ծիծաղուն ու երջանիկ, չարագործը եւ ցոփուհին լիաշուրթն համբուրեցին զիրար ու Բօլիթի ձայնը լսուեցաւ որ բոլոր ներկաներու ծափերուն եւ քրքիջներուն մէջ կը գոչէր.

— կեցցէ՛ ընտանեկան խաղաղութիւնը եւ երջանկութիւնը.

Բայց պարոն Զարոֆ նոր շեշտով մը բարձրացուց ձայնը

— Լա՛ւ, տղաք։ Դուն, Բօլիթ, կինովդ զբաղէ։ Իսկ դուք, ձեր թղթախաղը շարունակեցէք։ Ես Ցանթէնի հետ պիտի խօսիմ ինծի վերաբերեալ խնդրի մը մասին։

Այդ հրամանը գործադրուեցաւ իսկոյն։ Զարագործները եւ ցոփուհիները կռնակնին դարձուցին հնավաճառին ու գինեպան Բօլիթ սկսաւ ցած ձայնով խօսիլ Անաստագիի հետ։

Զարոֆ իր արմուկները սեղանին վրայ դնելով ըսաւ.

— Ցանթէ՛ն, ահա ինչո՛ւ այս գիշեր ժամադիր եղայ ձեզի։ Երկու խօսքով ըսեմ, մանկամարդ աղջիկ մը կը սիրեմ, որ նշանած մը ունի։ Պէտք է նշանածը հեռացնել ու օրիորդը ձեռք անցնել։ Քու վրադ խորհեցայ այդ մասին։ Գործը գլուխ հանուելէն յետոյ, տասը հազար ֆրանք պիտի ստանաք։ Աւելորդ է ըսել որ արկած մը սարքուելու է եւ ոչ թէ ոճիր մը։

— Հասկցայ, պարոն, ըսաւ Ցանթէն, որ շատ ուրախացած էր, աչքի առջեւ բերելով խոստացուած կարեւոր գումարը։ Ջէզէթ ալ կրնայ այս խօսակցութեան մասնակցիլ։

— Ոչ։ Մեզի պիտի ծառայէ ան։

— Լա՛ւ։ Կը սպասեմ ձեր տալիք անհրաժեշտ տեղեկութիւններուն և հրամաններուն։

— Անհամբե՛ր։ Առայժմ անօգուտ պիտի ըլլայ այդ մանկամարդ աղջիկով զբաղիլ, յետոյ պիտի խորհիմ թէ քու միջամտութիւնդ անհրաժեշտ է։ Նշանածին վրայ խօսինք հիմա։ Ճանչնալու ես զայն, քանի որ քեզ դարմանած է։ Տօքթ. Մէնարն է։

— Ի՛նչ փոյթ։ Բայց պարոն Զարօֆ, ծրագիր մը ունի՞ք։

— Բնականաբար։ Ծրագիրս սա է որ արկած մը, պարզ արկած մը առաջ գայ ու անոր մահը ստուգուի, առանց ոեւէ կասկած արթնցնելու, որպէս զի ոստիկանական կամ դատական քննութիւն չկատարուի։

— Ա՜հ, պարոն Զարօֆ, գոչեց Ֆանթէն յայտնի հիացումով, դուք ամէնուս ալ վարպետն էք։ Խօսեցէք ձեզ մտիկ կ՚ընեմ։

— Ես ալ համամիտ եմ, ըսաւ Ջէզէթ, որուն սեւ աչքերը բուռն հետաքրքրութիւն մը կ՚արտայայտէին։

— Շատ պարզ բան մըն է, յարեց հնավաճառը, առանց կարեւորութիւն ընծայելու աւազակին ու իր սիրուհիին յայտնած հիացումին։ Ֆանթէ՛ն, վաղը իրիկուն պէտք եղած պատրաստութիւնները կը տեսնես։ Խմելէ և ծխելէ յետոյ հիւանդ ձեւանալով անկողինդ կը պառկիս Մօնրէօյլի պանդոկի քու սենեակիդ մէջ, ուր կը կարծեն թէ պարկեշտ ու անգործ լարախաղաց մըն ես։

— Բայց պանդոկը կը նորոգուի ամբողջովին, դիտել տուաւ Ֆանթէն։ Ճշմարիտ գործարան մը դարձած է ան։

— Այո՛։ Բազրիքը չէ նորոգուած տակաւին, այնպէս չէ՞։

— Ո՛չ։

— Օդային կազը առժամապէս ջնջուած ըլլալուն, կարծեմ մոմով պիտի կատարուի լուսաւորութիւնը։

— Այո՛։

— Հինգերորդ յարկը, սանդուխի նախամուտքին վրայ, քիչ մը դէպի ձախակողմ, գրեթէ սանդուխին դիմացը գտնուող սենեա՞կը կը բնակիս միշտ։

— Միշտ։

— Լաւ. վաղը, գիշերուան ժամը ինին, Ջէզէթ փոքր այցելութիւն մը պիտի տայ քեզի։ Անկողնին մէջ հիւանդ պիտի գտնէ քեզ ու Տօթք. Մէնարը բերելու պիտի երթայ. Անոր հետ միասին պիտի վերադառնայ, սանդուխին ստորոտը ձգած մոմը պիտի վառէ ու բժիշկը պիտի առաջնորդէ, անոր յանձնարարելով որ ուշադրութիւն դարձնէ բազրիք չունեցող սանդուխին։

«Բժիշկը սենեակ պիտի մտնէ, քեզ գինով պիտի գտնէ ոեւէ մաքրողական պիտի յանձնարարէ կատակելով, յետոյ մեկնելու պիտի պատրաստուի։

«Մոմի լոյսով միայն պիտի լուսաւորուիք։ Ջէզէթ պիտի բռնէ ճրագը, որպէս զի բժիշկը վար իջած պահուն սանդուխը տեսնէ, ինչպէս պիտի ընէ վեր ելած ատեն։

«Իսկ դուն մութ սենեակին մէջ անկողնէն պիտի ելլես անշշուկ։

«Ջէզէթ սանդուխին նախամուտին վրայ պատրուակ մը պիտի գտնէ, բժիշկին հետ խօսելու և քառորդ վայրկեան մը վար դնելու համար զայն։ Խօսած պահուն Ջէզէթ մեքենական շարժումով մը, դիպուածով մը պիտի մարէ ճրագը։

«Ֆանթէ՛ն, դուն այդ միջոցին գաղտագողի քայ-

լերով պիտի մօտենաս ու բժիշկը ուժգնօրէն պիտի հրէ սանդուխին աստիճաններուն վրայ, մինչ Ջէզէթ պիտի աղաղակէ. «Տօքթէօր, ուշադրութիւն ըրէք»։

«Ու հիմա երեւակայէ որ մարդը հինգերորդ յարկին սանդուխէն վար պիտի գահավիժի թաւալգլոր։ Եթէ երբեք ճամբան ալ գլուխը չպատռի, աջ ու ձախ զարնուելով, վարը նրբանցքի կարծր քարերուն վրայ պիտի ջախջախուի ամբողջովին։

«Իսկոյն Ջէզէթ լոյսը պիտի վառէ, վար պիտի իջնէ և իրարանցում առաջ պիտի բերէ։ Դուն անկողինդ պիտի մնաս, հակառակ զգացած անձկութեանդ, որովհետեւ չպիտի կրնաս սրունքներուդ վրայ կենալ, շատ գինով ըլլալուդ համար։

«Վարը, պանդոկին տէրերը փութալով պիտի վերցընեն բժիշկը։ Հաւանաբար մեռած պիտի ըլլայ ան։ Եթէ երբեք ան տակաւին շնչէ ու կարենայ իսկ խօսիլ, Ջէզէթ պիտի բացատրէ թէ ինք ուզած է բժիշկը բռնել թեւէն... ու նոյն ինքն բժիշկն ալ պիտի կարծէ թէ Ջէզէթ բնազդական շարժումով մը հրած է զինքը։

«Վերջապէս ոեւէ կասկած չպիտի ունենայ, որովհետեւ չգիտեր թէ դուն կը ճանչնաս զինք. Մնաց որ մտքէն իսկ չպիտի անցնէ թէ ես ուզած եմ իր կեանքին դէմ դաւել, թէեւ իրարու հետ փոքր բանակռիւ մը ունեցած ըլլանք։

«Յետոյ հարիւրին իննըսուն հաւանական չէ որ հինգերորդ յարկէն վար, քարերուն վրայ ինկած մարդ մը կարենայ խօսիլ, գրել և նոյն իսկ խորհիլ, եթէ երբեք նոյն հետայն չմեռնի իսկ։ Ահա ըլլալիք գործը, Ֆանթէն։ Ես խօսքս աւարտեցի։

Երկար լռութիւն մը տիրեց։ Ցոփուհին ու սուա-

զակը գրեթէ երկիւղած ուշադրութեամբ մտիկ ըրած էին հայր Զարոֆի խօսքերը։

Վերջապէս Ֆանթէն ըսաւ.

— Շիտակը, աղուոր գործ մըն է։

— Ու ճարտար գործ մը, յարեց Ջէզէթ յոխորտանքով։

— Տասը հազար ֆրանք պիտի շահեցնէ ձեզի, զաւակներս, ըսաւ հնավաճառը։

— Բայց գործն ալ կ'արժէ, դիտել տուաւ Ֆանթէն լրջօրէն։ Պարոն Զարոֆ, իրարու հետ համաձայնած ենք։ Վաղը առտու ժամը տասնին, Տօթք. Մէնար ապրելէ պիտի դադրի։ Դրամը ե՞րբ պիտի ստանամ։

— Հինգ հազար ֆրանքը պիտի ստանաս վաղայաջորդ օրը, եթէ բժիշկը մեռած ըլլայ։

— Իսկ եթէ մեռած չըլլա՞յ, առարկեց Ֆանթէն։

— Մեռնելէն ետքը պիտի ստանաս, ինչ որ չպիտի ուշանայ, այդպիսի անկումէ մը յետոյ։

— Այսինքն տասը հազարին կէսը, մրմնջեց Ջէզէթ։

— Այո՛, ըսաւ պարոն Զարոֆ չարաշուք ժպիտով մը։ Բայց բժիշկին մահով գործին կէսը միայն կատարուած պիտի ըլլայ։

— Ուրեմն մնացեալ գումարը ե՞րբ պիտի վճարուի, հարցուց Ֆանթէն։

— Միւս հինգ հազար ֆրանքը յետոյ պիտի առնես։ Ութը օրուան ընթացքին, իմ ծառայութեանս մէջ պիտի գտնուիս Ջէզէթի հետ, ի հարկին ինծի օգնելու համար օրիորդը առեւանգելու գործին մէջ։

— Եթէ լաւ կը հասկնամ ձեր ըսածը, ութը օրէն հինգ հազար ֆրանքը պիտի գանձեմ, օրիորդը առեւանգած ըլլանք կամ ոչ։

— Այո՛, չեմ վարանիր այդ յանձնառութիւնը

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴ

ստանձնելու, Ֆանթէն, որովհետեւ գիտեմ թէ Ջէզէթ և դուն ամէն ջանք պիտի ընէք որ այդ ութը օրուան միջոցին կատարելապէս յաջողցնեմ գործը։ Եթէ խաղը կորսնցնեմ, դուք դարձեալ աշխատած պիտի ըլլաք ու ձեր բարի կամեցողութեան համար պիտի ստանաք ձեր վարձատրութիւնը։

— Պարո՛ն Զարօֆ, կրնաք մեր վրայ յոյս դնել, ըսաւ Ֆանթէն լրջօրէն։ Բայց ամէն բանի վրայ խորհելու է։ Ենթադրենք որ բժիշկը վիրաւորուի միայն ու յետոյ բուժուի, թէեւ շատ հաւանական չէ։

— Այդ պարագային բան մը չպիտի ստանաք, ըսաւ հնավաճառը կտրուկ շեշտով մը։

— Ինծի այնպէս կը թուի որ ուղիղ գործ մը չպիտի ըլլայ, պատասխանեց Ֆանթէն կտրուկ այլ յարգալից շեշտով մը։ Սակայն Ջէզէթ և ես աշխատած պիտի ըլլանք, այնպէս ենթադրելով թէ բժիշկը պիտի մեռնի իսկոյն։

— Անտարակոյս, պատասխանեց պարոն Զարօֆ։ Բայց եթէ ես բան մը չշահիմ, ինչո՞ւ դուք շահիք։ Այս գործին մէջ իրարու ընկեր ենք։ Ես տասը հազար ֆրանք կը վտանգեմ, իսկ դուն ոչինչ։ Ես իմ դրամս կուտամ գլխաւոր նպատակը իրագործուելէ յետոյ, այսինքն տօքթէօրը ճամբուս վրայէն անհետանալէ ետք միայն։ Այլապէս գործը ձախողած պիտի ըլլայ թէ քեզի և թէ ինծի համար։ Ասիկա գործ մըն է զոր կրնանք վերսկսիլ միեւնոյն պայմաններուն և պարագաներուն մէջ։

— Պարոն Զարօֆ իրաւունք ունի, ըսաւ Ջէզէթ ծանր շեշտով մը։

Ֆանթէն յօնքերը պռստեց և ուսերը ցնցեց, մըրմընջելով.

— Անշուշտ։

— Համաձա՞յն ենք, հարցուց հնավաճառը։

— Այո՛, վերջնականապէս։

— Շա՛տ լաւ, ուրեմն վաղայաջորդ օրը, առտուան ժամը ութէն սկսեալ պէտք է գտնուիս։

— Ո՞ւր։

— Իմ խանութիս մէջ։ Լաւ մը գինովնալէ յետոյ լարախաղացի հագուստդ ծախելու պիտի գաս։ Պահած ե՞ս այդ զգեստդ։

— Այո՛։

— Շատ լաւ։

Պարոն Զարօֆ ոտքի ելաւ։ Ջէզէթ և Ֆանթէն անոր օրինակին հետեւեցան։ Չափազանց շահագրգռուած ըլլալնուն, կեռասօղիի գաւաթները մոռցած էին։

Ջէզէթ նշմարեց զանոնք ու երկուքը միասին մէկ ումպով կուլ տուին։

Յետոյ ըմպելասեղանին առջեւ գացին, ուր հնավաճառը իր կաթին ու անոնց կեռասօղիին դրամը վճարեց։

Զարօֆ չնշմարեց որ սպասուհի Ամէլի կամ Մէլի ըմպելասեղանին մէկ մութ անկիւնէն զինքը կը դիտէր աննկարագրելի խորշէնք արտայայտող դէմքով մը։

Սակայն, պարոն Զարօֆ վճարելէ յետոյ, Բօլիթի ձեռքը սեղմեց, տիկին Թագին բարեւեց, ժպտագին պատասխանեց աւազակներուն և անոնց ընկերուհիներուն յարգալից «գիշեր բարի»ներուն ու դրան առջեւ հասաւ Ջէզլէթի և Ֆանթէնի ընկերակցութեամբ։

Պաղարիւնութեամբ վճռուած սոսկալի ոճրին երեք գերակատարները, երեք մեղսակիցները իրարու ձեռք սեղմեցին նրբանցքին մէջ, վերջին ակնարկ մը փո-

խանակելով իրարու հետ։ Ցետոյ արտաքին դուռը բացուելով հնավաճառը դուրս ելաւ։

Հնավաճառը ակնարկ մը ձգեց աջուձախ, պատին անկիւնը՝ մութին մէջ կեցած։

Ցետոյ մթութենէն, լռութենէն ու մենութենէն ապահովուած, հնավաճառը դէպի Մօնրէօյլ յառաջացաւ։

Ու իբր ագահ մարդ, զայրագին կը խորհէր.

— Այդքան դրամ խոստանալու չէի։ Իսկոյն ընդունեցին անոնք, առանց սակարկելու։ Վեց հազարի և նոյնիսկ հինգ հազարի պիտի յօժարէին։

Բայց գեղանի և անուշիկ Սօլանժի հրէշ ու ոճրագործ սիրահարը մոռցաւ իր ժլատութիւնը և սոսկալի հեշտանքով մը ըսաւ մտովի.

— Տօքթէօրը մեռնելէ յետոյ Սօլանժը իմս պիտի ըլլայ։

Բայց հնավաճառը կը մոռնար տիկին Շարլը։ Ան չէր գիտեր թէ ամէն ինչ իմացած էր այն Մէլին որ ծեծ կուտէր միշտ և որուն վրայ խորհող չկար բնաւ։ Արդարեւ, ուտեստեղէնի պիւֆէի մը ետին, ըմպելասեղանին ծայրը կեցած, Մէլի նախ առանց ուշադրութեան ու յետոյ բուռն յուզումով մը լսած էր հնավաճառին, Ջէգլէթի, Ֆանթէնի սոսկալի յայտնութիւնները։

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

ՄԷԼԻԻ ԱՆՁԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հիբօլիթ Թրանշիւի ազգականուհին և սանուհին եղող Ամէլի, իր մօր մահէն յետոյ, գինեպանին քով պատսպարուած էր իբր որբուհի։ Այն ատեն տասնըչորս տարու էր, իսկ հիմա տասնըվեց տարու կար։ Երկու տարիէ ի վեր ամէն օր կը չարչարուէր ան, իբր սպասուհի, որ մառանին մէջ ալ կ'աշխատէր ու պնակները կը լուար։

Իր մօրեղբօրմէն ծեծ կ'ուտէր Մէլին, երբ ան փոքր յանցանք մը գործէր կամ պզտիկ մոռացում մը ունենար։ Գինեպանին կինը Թազի կ'ատէր զայն ու ամսեղուկ անգթութեամբ մը հաճոյք կը զգար ճանկըրթելէ, կսմթելէ խեղճ աղջկան թեւերը և վիզը, երբ դժբախտ աղջիկը բաւական արագ չէր աշխատեր կամ հաճելի չէր թուեր մեգերային։

Վերջապէս Մէլի իր գարշելի ազգականներուն ճաշին չէր մասնակցեր. անոնց ճաշէն ետքը ու ամանները լուալէ առաջ Մէլի իրեն ձգուած կերակուրի աւելցուքները կ'ուտէր։ Երբեմն բան մը չէր աւելնար, այն ատեն խեղճ աղջկան նախաճաշը և ճաշը հացէ ու աժան պանիրէ կը բաղկանար։ Նոյնպէս չէին թոյլատրեր որ Մէլի գինի խմէ։

Կարելի է երեւակայել թէ նորատի աղջիկը ինչ եղած էր այդ ռէժիմին տակ։ Գիւղի աղջիկներուն պէս թարմագեղ ու վարդագոյն, որբուհին շուտով գունատած և նիհարցած էր, գինետան մէջ աշխատելէ յետոյ։

Իր շագանակագոյն ալուոր մազերը գունաթափ եղած էին ու պայծառ աչքերը սոսկալի տրամութիւն մը կ'արտայայտէին։ Անարիւնութեան ենթարկուած, թոքախտի սպառնալիքին տակ կը գտնուէր. մարդ կ'արգահատէր, այդ տասնըվեց տարու աղջիկը տեսնելով։

Եթէ սրտի տէր մարդիկ տեսնէին զայն, կարեկցութիւն պիտի զգային, սակայն գինեպան Բօլիթի որջին յաճախորդները չէին արգահատեր այդպիսի թշուառութեանց հանդէպ։ Արդարեւ, Մէլի տունէն և անոր ետին գտնուող շրջաբակէն դուրս չէր ելլէր բնաւ։ Երկու տարիէ ի վեր, հարիւր քայլ չէր առած ճամբուն վրայ։ Թագի կ'ընէր գնումները, իսկ Բօլիթ հազուադէպ կերպով Մօնրէօյլ կ'երթար, հարկ եղած գնումները կատարելու համար։ Առտուան ժամը հինգէն սկսեալ մինչեւ կէս գիշեր կ'աշխատէր Մէլի։

Եթէ կարենար քանի մը վայրկեան հեռանալ, շրջաբակ կ'երթար իսկոյն, որ բաւական մեծ տեղ մըն էր, տախտակորմով շրջապատուած, հոն իրարու վրայ դիզուած էին սնտուկներ, պարապ տակառներ, կոտրտած կարասիներ ու ամէն տեսակ անպէտ բաներ։ Շրջաբակին քիչ մը աւելի մաքուր կողմը կը գտնուէր գնդակախաղի վայր մը ու խորը հովանոցակ մը։ Մէլի կ'երթար կը նստէր այդ հովանոցակին տակ և կամ թէ արտասուալից աչքերով կը նայէր Ռօնի բերդը շրջապատող ծառերուն ու կը խորհէր Նորմանտական արգաւանդ դաշտերուն վրայ, ուր մանկութեան օրերը անցուցած էր իր մօր հետ, որ ագարակի առաջին սպասուհին եղած էր։

Արդ, հնավաճառին եկած գիշերը Մէլի իր ձեղնայարկին մէջ առանձնացած պահուն յուզումնալից

վիճակ մը ունէր։ Երկու տարիէ ի վեր այնքան յուզում չէր կրած բնաւ։

Մէլի վրդովուած էր, հնավաճառի, Ջէզէթի և Ֆանթէնի միջեւ տեղի ունեցած չարաշուք խօսակցութիւնը լսելով։

Երբեք այդքան մտահոգութեան չէր մատնուած Մօնրէօյլի աւազակներուն գործած զազրելի ոճիրներուն համար։ Արդարեւ, Մէլի չէր ճանչնար այն մարդիկը, որոնք կը պատրաստուէին կողոպտելու և նոյն իսկ սպաննելու։

Բայց կը ճանչնար Տօքթ. Լուի Մէնարը։ Զօրս անգամ տեսած էր զայն։ Շատ ծանր կուրծքի հիւանդութենէ մը բուժած էր զինքը։ Բօլիթ և Թագի ստիպուած էին բժիշկ կանչել, որպէս զի իրենց սպասուհին չմեռնի, քանի որ անոր շնորհիւ կառսօնի մը կամ սպասուհիի մը ծախքերը կը խնայէին։ Ֆանթէնի յանձնարարութեան վրայ, Լուի Մէնարը կանչած էին. այդ աւազակն ալ նոյն բժիշկին կողմէ դարմանուած էր, կռիւի մը մէջ դանակի հարուած մը ընդունելէ յետոյ։

Ու Մէլի կը յիշէր բժիշկին չորս այցելութիւնները, որոնք դրախտի մը տպաւորութիւնը ձգած էին իր դժոխային կեանքին մէջ։

Տօքթ. Մէնար ո՜րքան քաղցրահամբոյր ու սիրալիր վարմունք մը ունեցած էր։ Ձեռքերն ալ ո՜րքան գգուիչ էին։

Այդ բժիշկը հրեշտակ մըն էր Մէլիի համար, որ երկու տարիէ ի վեր աւազակներ, կաւատներ, գողեր և փողոցի ցոփուհիներ միայն տեսած էր։

— Այդ բժիշկն է որ կ'ուզեն սպաննել, կը մըրմնջէր Մէլի, երկաթէ փոքր մահճակալին վրայ նստած, իր ձեղնայարկին մէջ, զոր Լուսինը միայն կը լուսաւորէր։

Որովհետեւ չէին թոյլատրեր որ լոյս վառէ ան, եթէ Լուսինը չերեւար կամ լոյսը տակաւին ծագած չըլլար, Մէլի կը ստիպուէր կատարեալ մթութեան մէջ հանուիլ ու հագուիլ։

Նորատի աղջիկը դաշոյնի հարուած մը զգաց իր սրտին մէջ, այդ որոշ և բանաձեւուած մտածումին տեղեկանալէ յետոյ։

Եղերական ոգեկոչումով մը Մէլիի աչքերուն երեւցաւ երիտասարդ ու գեղադէմ բժիշկին մարմինը, սալայատակներուն վրայ փռուած արիւնաթաթաւ ու անկենդան։

— Օ՜հ, ոչ, ոչ, երբեք, հեծեց Մէլի։ Պէտք է որ արգելք ըլլամ այդ բանին։ Պէտք է որ իմաց տամ։

Բայց ի՞նչպէս կրնար իմաց տալ բժիշկին, առանց Մօնրէօյլ երթալու։

Խեղճ աղջիկը երբեք չէր գացած Մօնրէօյլ, զոր «քաղաք» կը կոչէր։ Բայց ճամբան գիտէր, պէտք էր ձախ դառնալ ու շիտակ յառաջանալ։

Բայց բժիշկը ո՞ւր կը բնակէր։

— Պիտի հարցնեմ ու ինծի պիտի ըսեն։ Բժիշկին անունը գիտեմ, ինչ որ Լական է։ Այո՛... բայց ի՞նչպէս Մօնրէօյլ երթալու է։ Նախ պէտք է հոսկէ դուրս ելլել։

Դո՞ւրս ելլել։ Բայց ցերեկը կարելի չէր։ Բօլիթ կամ Թագի և կամ երկուքը միասին կը հսկէին իր վրայ ու նոր գործ մը կը յանձնարարէին։ Մէլի իբր ազգական չէր յորջորջեր զանոնք, այլ «տէր» և «տիրուհի» կ'անուանէր։

Ցերեկ ատեն դուրս ելլելու վրայ չէր կրնար խորհիլ։ Կը մնար գիշերը։

— Բայց վաղը գիշեր ժամը տասնին պիտի սպան-

նեն տօքթէօրը, մրմնջեց խեղճ աղջիկը, սոսկալի անձկութեան մը մատնուած։

Ու Մէլիի մտքին առջեւ պատկերացաւ բոլոր այդ խորհրդածութեանց հետեւանքը. եթէ կ'ուզէր բժիշկը ազատել, հարկ եղած ազդարարութիւնը ընելով անոր, պէտք է Մօնրէօյլ երթար այդ գիշեր իսկ։

— Օ՛հ, Աստուած իմ, անկարելի բան է, ըսաւ նորատի աղջիկը հառաչագին։

Ու ամէն բան աչքերուն առջեւ պատկերացաւ իսկոյն, վարը շրջափակին ու փողոցին երկու դռները գոցուած էին բանալիով ու կղպանքով։ Կարելի էր փականքները բանալ ու դարձնել բանալին։ Բայց սրահին մէջ, ամբողջ գիշերը ազատ ձգուած էր վայրագ ու խոշոր շուն մը, որ ցերեկը շրջափակին մէջ շղթայուած էր։ Մէլի երբեք չէր կրցած ընտելացնել այդ սոսկալի շունը, որ գինեպան Բօլիթի միայն կը հնազանդէր։ Թագի ալ չէր համարձակէր անոր մօտենալ։ Եթէ Մէլի սրահ իջնէր, շունը հաչելով վրան պիտի ցատկէր։ Բայց չէր կրնար տանիքէն ալ վար սողոսկիլ, բան մը որուն վրայ մէկ վայրկեան միայն խորհեցաւ նորատի աղջիկը, քանի որ անկարելի էր։

Արդարեւ, գետնայարկին վրայ երկու սենեակներ կային, որոնցմէ մէկը կը նայէր դարձդարձիկ սանդուխին վրայ, հոն կը պառկէին Բօլիթ և Թագի, իսկ կարելի չէր միւս պարապ սենեակը երթալ, առանց անցնելու առաջինէն։

Ձեղնայարկին մէջ ալ իրարու նմանող երկու սենեակներ կային։

Տան սենեակները մտքով աչքէ անցընելէ յետոյ Մէլի լուսամուտէն նայեցաւ կապոյտ երկինքին վրայ տարածուող Լուսինին։

— Հոսկէ միայն կրնամ դուրս ելլել, կը խորհէր, բայց ի՞նչպէս։

Պէտք է ըսենք որ բժիշկին սպառնացող մահացու վտանգը իմաց տալու իր հերոսական կամքին մէջ Նորատի աղջիկը տունէն դուրս ելլելու միջոցներուն վրայ միայն կը խորհէր։

Ան բնաւ չէր մտածեր թէ ինչպէս տուն պիտի վերադառնար։

Մէլի գիտէր թէ տոտուն Բօլիթ ըստ սովորութեան անկողինէն ելած ատեն պիտի պոռար սանդուխին վրայ. «Քեզի կ'ըսեմ, Մէլի, լկտած, անկողինէդ ելի՛ր»։ Երբ աղջիկը սա պատասխանը չտար. «Տէր, կ'ելլեմ կոր», Բօլիթ ձեղնայարկի սենեակը թափուր պիտի գտնէր ապշահար։

Երբ Մէլի տուն վերադառնար, Տէր Աստուած, ի՜նչ ապտակներ և բռունցքներ պիտի ուտէր։ Նորատի աղջիկը չպիտի պատասխանէր իրեն եղած հարցումներուն և երբ կասկածէին թէ անյաջողութեան մատնուած էր հնավաճառի, Ֆանթէնի և Ջէզէթի դաւը, օ՜հ, այն ատեն զինքը պիտի սպաննէին ապահովաբար։

Անվիճելի էր ասիկա, բայց Մէլի մէկ քառորդ վայրկեան միայն խորհեցաւ այդ բանին վրայ։

Իր դիւցազնութեան մէջ միտքը մէկ բանի վրայ կը ծանրանար. դո՛ւրս ելլել։

Մէլի անկողինին վրայ ելաւ, երկու ձեռքերովը կառչեցաւ լուսամուտին, վեր բարձրացաւ, գլուխը դուրս հանեց և նայեցաւ։

Տանիքին յարկաքարերը կը փայլէին Լուսնին շողերուն տակ, դաշտային աղուոր բոյր մը կուգար Բօնիի ամրոցէն, մինչեւ հեռուն կը նշմարուէին Բօնի փողոցին օդային կազի կտուցները և անոր մօտիկ այդ փողոցին գորշ երիզը, ցիրուցան տուներուն միջեւ։

— Ի՞նչպէս վար իջնելու է մրմնջեց Մէլի։ Բարձր է։ Եթէ վար ցատկեմ, սրունքներս պիտի կոտրին։ Աստուած իմ, ներշնչէ զիս։

Գիւղին մէջ անցուցած մանկութեան շնորհիւ, Նորատի աղջիկը միամիտ բարեպաշտութիւն մը ունէր, իսկ ֆիզիքապէս ամուր ոսկորներով օժտուած, ուժեղ էր տակաւին, հակառակ զինքը տկարացնող անարիւնութեան։

Աստուած օգնութեան կը կանչէր, գաղափար մը յղանալու և քաջութիւն ունենալու համար, միւս կողմէ բնազդաբար գիտէր թէ իր բազուկները կրնային ուժի փորձ մը ընել։

Եւ ահա գաղափար մը ինկաւ միտքը։

Վարը, սրահին մէջ, յաճախորդներուն սպասարկած կամ գաւաթները ցօղուած ատեն լսեր էր խորտակումով և վերելակումով կատարուած գողութիւններու պատմութիւններ։

Ու պատմութեան մը մանրամասնութիւնը յիշելով գոչեց միամտօրէն.

— Ա՜հ, շնորհակալ եմ, Տէր Աստուած։

Երանի՜ թէ բաւական երկայն և բաւական ամուր ըլլային։

Մէլիի անկողինը երկու սաւաններով ու վերմակով մը ծածկուած էր։ Վերմակը աղտոտ էր, իսկ սաւանները մաշած էին։ Բայց ի՜նչ փոյթ։ Մէլի գիտէր թէ ծանր չէր ինք։ Թերեւս պիտի վերցնէր իր ծանրութիւնը։

Նորատի աղջիկը անկողինէն վար իջաւ շուտով, ոտքերը զգուշութեամբ դրաւ տախտակամածին վրայ։

Յետոյ սաւանները իրարու կապելով ծայրէն, վերմակին միացուց։

Լուսամուտին տակ, գերանի մը մէջ պտուտակուած էր երկաթէ զօրաւոր կեռ մը, որ ծեփիչին աթոռակը կը բռնէր չուանի մը միջոցաւ, երբ հարկ ըլլար շէնքը ծեփել։

Մէլի սաւանին միւս ծայրը հաստատեց լուսամուտին վրայ։ Յետոյ դուրս նայեցաւ։ Այդ տեսակ մը չուանը, որ տանիքին եզերքը կ'անցնէր. պատին երկայնքին պիտի կախուէր։

Մէլի խորհեցաւ.

— Եթէ շատ կարճ գայ, վար պիտի իյնամ։ Եթէ վիրաւորուիմ, աւելի գէշ։ Սրունքս կոտրելու պարագային փողոցին մէջ պիտի քաշքրտուիմ կրցածիս չափ, ոստիկանի մը հանդիպելով անոր պիտի ըսեմ որ Տօքթ. Մէնարի տունը տանի զիս։ Եթէ բանտ տանի, ամէն ինչ պիտի պատմեմ, աւելի գէշ։ Ասոր վրայ, հնավաճառը, Ֆանթէնը ու Ջէզէթը պիտի ձերբակալուէին։ Բժիշկն ալ ազատած պիտի ըլլայ։

Ազնիւ աղջիկը մէկ վայրկեան իսկ չվարանեցաւ։

Մէլի ոտքերը գերանին տուած, յաջողեցաւ իր արմուկներով կառչիլ լուսամուտին եզերքը ու տանիքին վրայ գտաւ ինքզինքը։

Սաւանին կառչած, Մէլի յարկաքարերն ի վար սահեցաւ մինչեւ ջրորդան։

Ընդհուպ զգաց որ իր սրունքները ու յետոյ մարմինին կէսը պարապութեան մէջ էին։ Աւելի ուժգին կառչեցաւ ու տան պատին երկայնքը կախուած, մեղմօրէն սահեցաւ դէպի գետին։

Միեւնոյն ատեն գլուխը կողմնակի կը ծռէր, վար նայելու համար։

Նորատի աղջիկը քիչ մնաց որ ուրախութեան ճիչ մը պիտի արձակէր, ստուգելով թէ վարի կողմի սաւանը կ'իջնէր մինչեւ գետնայարկի պատուհանին կէսը։

Քիչ մը յետոյ իր ձեռքերը սաւանին ծայրը հասած ըլլալով ոտքերը գետնին հպեցան։

— Շնորհակա՜լ եմ, Աստուած իմ, ըսաւ Մէլի, երկու ձեռքերովը զսպելով սրտին բաբախումները։

Իր ահռելի անձկութեան յաջորդեց ճաճանչագեղ լոյս մը։

Թափուած մազերը գիշերային սիւքէն ծփծփուն, Մէլի արագ ու թեթեւ քայլերով խոյացաւ Ռօնի փողոցին մէջ, դէպի Մօնրէօյլի կեդրոնը ուղղուելով։ Այլեւս անօթութիւն չէր զգար, որուն երեկէն կը չարչարուէր սովորաբար, այլեւս չէր յիշեր երկու տարիէ ի վեր կրած խոշտանգումները. ոչ մէկ տառապանք կը զգար. երջանիկ էր. աւազակներու որջին չարչարուած սպասուհին պիտի ազատէր կեանքը այն միակ մարդուն, որ քաղցր ու բարեացակամ խօսքեր ըրած էր այդ դժոխքին մէջ։ Տօքթ. Մէնարի կեանքն էր որ պիտի փրկէր։

Մէլի կը վազէր։

Արդէն իսկ կը հասնէր հոն՝ ուր տուները իրարու կը յաջորդեն անընդհատ։ Ու մտովի կ'ըսէր.

Փողոցներուն մէջ պիտի պտտիմ մինչեւ որ ոստիկանի մը կամ ուշ ատեն դարձող անցորդի մը հանդիպիմ ու հարցնեմ Տօքթ. Մէնարի հասցէն։

Յանկարծ Մէլի ճիչ մը արձակեց ու ստիպուեցաւ կանգ առնել։

Կոշտ ձեռք մը նորատի աղջկան աջ բազուկէն բռնած էր բրտօրէն։

Մէլի ետին դարձաւ. կարծելով որ Բօլիթ կամ անոր արբանեակները իր փախուստը տեսած ու զինքը հալածելու եկած էր։ Գինետան մէջ բնաւ չէր տեսած այն երկու քրքջացող մարդիկը, որոնց դէմքերը օդա-

յին կազի կտուցին տակ կը լուսաւորուէին։ Մէլի չէր ճանչնար զանոնք։

Նորատի աղջկան թեւէն բռնող մարդը խնդալով ըսաւ.

— Է՜հ, աղուորիկ աղջիկ... ո՞ւր կը վազես այսպէս։

Մէլի աւելի ուշադրութեամբ նայեցաւ այդ երկու մարդոց։ Բնազդաբար հասկցաւ թէ պարկեշտ երեւոյթ չունէին։ Իրենց կերպարանքով և զգեստով կը նմանէին Բօլիթի գինետան մարդոց։

Ուստի կասկածելով, պատասխան տալու վարանեցաւ։

— Չպատասխանե՞ս, լակոտ, ըսաւ Թափառաշըրջիկը։ Գիշեր ատեն ո՞ւր կ'երթաս, մազերդ հովին տուած, անկողնէդ ելած կարծես, ըսէ՛ նայիմ։

— Բօլէ՛, աղուորիկ աղջիկ է. քրթմնջեց միւսը երերտկալով։ Քիչ մը նիհարկէկ է, բայց գիրուկներէն չեմ ախորժիր։

— Այո՛, ըռընտիկ է, թէեւ նիհար ըլլայ և իմ ճաշակիս չգայ։ Բայց պէտք է որ պատասխան տայ։

Գինովի պէս կը խօսէին, որովհետեւ երկուքն ալ արբեցած էին։ Ու գէշ նշոյլ մը փայլեցաւ անոնց նայուածքներուն մէջ։

Մէլի վախցաւ։ Բայց խորհեցաւ թէ կրնար այդ անբան մարդոց գութը շարժել։

Ու աղերսական ձայնով մը ըսաւ։

— Օ՜հ, պարոններ ձգեցէք որ երթամ։ Տունը հիւանդ կայ ու բժիշկ բերելու պիտի երթամ։

— Տունը ո՞վ հիւանդ է, ըսաւ այն մարդը, որ ընկերոջ կողմէ Բօլէ կոչուած էր։

— Մէլի. որ իր անբիծ հոգին պահած էր, սուտ

խօսելու վարժութիւն չունէր։ Ուստի վարանումով թոթովեց.

— Իմ... իմ... մօրաքոյրս է։

— Ի՞նչ ունի մօրաքոյրդ։

— Չեմ... չեմ գիտեր... ո՜հ, ձգեցէք զիս։

— Ժէրմէն, կարծեմ թէ գիշերուան այս ժամուն, մեզ գլխէ կը հանէ այս լակոտը, ըսաւ Բօլէ հեգնօրէն, ալ աւելի սեղմելով նորատի աղջկան թեւը։ Իր սիրահարին քով կ'երթար, այնպէս չէ՞։

— Ապահովաբար, յարեց Ժէրմէն, աւելի շատ երերտկալով ու պեխերը ոլորելով։ Բայց ես անոր սիրահարին տեղը պիտի բռնեմ, գիտցած եղիր։

— Փոխանակ մէկի, երկու սիրահար պիտի գտնէ, գոռաց Բօլէ. գէշ ու գրգռիչ ձայնով մը։ Ինծի նայէ, պզտիկ, մեզի հետ եկուր մինչեւ կէս օր կը հոտուըտանք քեզ։ Աշխատանք չկայ արդէն. քսանըչորս ժամուան գործադուլ ունինք։ Սէնտիքայի որոշման համաձայն։ Եկո՛ւր. առտուան ժամը տասնին ճոխ նախաճաշ մը պիտի հրամցնենք քեզի։ Այնպէս չէ՞, Ժէրմէն։

— Անշուշտ։

Ու Ժէրմէն ալ Մէլիի թեւէն բռնեց։

Սոսկումէն դողդոջուն ու հակառակ իր ճշմարիտ անբծութեան, նորատի աղջիկը կը կռահէր թէ ինչ գարշելի յարձակումի պիտի ենթարկուէր, նոյնպէս կը վախնար որ Բօլիթ առտուն կանուխ զինքը փնտռելու պիտի ելլէր ու պիտի գտնէր, գործը Տօքթ. Մէնարի իմաց տրուելէ առաջ։ Ուստի Մէլի ուզեց փախչիլ այդ կոպիտ գինովներուն ձեռքէն։

Նորատի աղջիկը տապլտկեցաւ աղաղակելով.

— Ձգեցէ՛ք զիս, ձգեցէ՛ք զիս։

Բայց երկու մարդոց լայն ձեռքերը աւելի ուժգին կը սեղմէին Մէլիի թեւր ու կը ցաւցնէին զայն։ Նորատի աղջիկը, կատղած, գլուխը ծռեց, ակռաներովը բռնեց Բօլէի բթամատը ու արիւնելու աստիճան խածաւ զայն։

Մարդը յիշոց մը արձակեց ու իր ազատ մնացած ձեռքը ուժգնօրէն իջաւ Մէլիի գլխուն վրայ։

— Գարշելի պոռնիկ, վրէժս պիտի լուծեմ քենէ։ Օ՛ն, յառաջ, Ժէրմէն։ Ես անոր բերանը պիտի գոցեմ, որպէս զի չկարենայ պոռչտալ։ Անպիտանը ինչ ակռաներ ալ ունի։ Բուրջ մը թխմելու է անոր բերանը, եթէ ոչ ամէն մարդ պիտի արթնցնէ։

Մէլի յուսահատօրէն կը մաքառէր։

Բայց երկու բիրտ գինովները գրգռուած, կը քաշքըրտէին աղջնակը։ Բօլէի մէկ ձեռքը կը ճնշէր անոր շրթունքները, կը կասեցնէր անոր ճիչերը, խուլ հեծեծիւն մը միայն կ'արձակէր ան։

Մէլի տեսաւ որ զինքը կը մտցնէին աղտոտ պանդոկ մը, որ անել փողոցի մը ծայրը կը գտնուէր։ Մինչեւ երկրորդ յարկ հանեցին, ցից սանդուխէ մը բարձրանալով, զոր կը լուսաւորէր պատին վրայ հաստատուած ծխոտ լամբար մը։

Նախ Ժէրմէն սենեակ մը մտնելով մոմը վառեց։ Յետոյ Մէլին անկողինի մը վրայ նետեցին։

Նորատի աղջիկը զգալով որ բերանը բաց չկար, բնազդօրէն աղաղակեց, վայրագ ճիչ մը արձակելով.

— Օգնութի՛ւն, օգ....։

Բայց խոշոր ձեռք մը լախտի պէս իջաւ Մէլիի դէմքին վրայ։

Իր վերջին մտածումը Լուի Մէնարի նուիրելով, Մէլի խիստ ցաւագին անձկութեան մը մատնուեցաւ իսկոյն ու զգաց որ պիտի նուաղէր, որով չպիտի կըրնար բժիշկը ազատել։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀԱՍՌ-Арм.ССР

Մէլի հառաչիւն մը արձակեց, վերջին ճիգով մը գալարուած.

— Մեղքցէ՛ք... անիկա մեղքցէք։

Յետոյ մեռնելու վրայ եղող անձի մը պէս յուսահատած, Մէլիի մարմինը պրկուեցաւ։ Ու միեւնոյն պահուն, երկու խոշոր արցունքներ ժայթքեցան իր աչքերէն, որոնք ընդհուպ գոցուեցան։

Դիւցազնասիրտ և տարաբախտ աղջիկը նուաղեցաւ։

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

ԱՂԵՏԱԼԻ ՕՐԸ

Մինչ «Գրավ Բօլիթ» գինետան մէջ պաղարիւնութեամբ կը վճռէին իր մահը, Տօքթ. Լուի Մէնար հիւանդներէն մէկուն այցելելէ յետոյ տուն կը դառնար։ Տուն երթալէ առաջ, տիկին Շարլի բնակարանը գնաց, ուր պահ մը խօսեցաւ ազնիւ տիկնոջ ու Սօլանժի հետ, յետոյ իր տունը դարձաւ։

Սօֆի իրեն կը սպասէր։

Իրիցուկի տաք ըմպելի մը պատրաստ էր, զոր բժիշկը ամէն գիշեր խմելու սովորութիւն ունէր, պառկելէ առաջ։ Յետոյ վեցերորդ յարկի իր փոքր սենեակը քաշուեցաւ։

Լուի Մէնար այդ գիշեր շատ քիչ քնացաւ։

Տիկին Շարլի և Սօլանժի հետ ունեցած խօսակցութեան մէջ բժիշկը մանկամարդ աղջկան ըսած էր Տիանի մասին իմացած բաները, որով կրնար հաւատ ընծայել թէ Տիան կամ Մօն-Նուար իշխանին սիրուհին եղած և կամ ըլլալու վրայ էր։

Սօլանժ իր նշանածէն խնդրած էր որ Տիանը փրկելու փորձ ընէ։ Ու Լուի այդ բանը խոստացած էր իբր պարտականութիւն մը, ինչպէս Լիւք տ'Աբրըմօն իր պարտքը կը կատարէր, Սիմօնը փնտռելով։

Բայց հիմա Տօքթ. Մէնար իր անկողինին մէջ խորհած պահուն կը հասկնար թէ իր ստանձնած պաշտօնը շատ դիւրին չէր։

Առաջին դժուարութիւնը Տիանը գտնելն էր։

Բայց ինչպէս յաճախ կը պատահի, ամենէն անյաղթելի կարծուած խնդիրը կը յարթուի անյուսալի ատեն մը մէջ։ Ու բժիշկը մտովի ըսաւ.

— Բնականաբար Տիան չի գտնուիր Վիքթօր-Հիւկօ ծառուղիի այն հռչակաւոր բնակարանին մէջ, որ Մօն-Նուար իշխանին կը պատկանի։ Իշխանուհին ալ հոն կը բնակի։ Անտարակոյս, իշխանը իր ամուսնական յարկին մէջ չէ որ կը պահէ Տիանը, որուն հետ անցեալ գիշեր, ան կը ճաշէր Չինական Տաղաւարին մէջ։

Ցանկարծ Լուի Մէնար տեղէն վար ցատկեց ընդոստ։ Գաղափար մը լուսաւորած էր իր միտքը։

— Օ՜հ, յիշողութիւնս չի՞ սխալիր միթէ, գոչեց ան։ Տեսնենք։

Անկողինէն վար իջաւ, ելեկտրական լոյսը վառեց ու փոքր սրահը գնաց, ուր յաճախորդները կը սպասէին, բժիշկին սենեակը մտնելէ առաջ։

Սրահին սեմէն անցնելով ելեկտրական լոյսին կոճակը դարձուց։

Հոն իրարու վրայ դիզուած էին պատկերազարդ թերթեր, որպէս զի յաճախորդները համբերութիւն ունենան սպասելու։

— Պիտի կրնա՞մ այդ թիւը գտնել. կը մրմնջէր,

հանդէսները թղթատելով, որոնց մէջ կային «Ֆէմինա», «Լա Վի Հօրէօզ», «Լ'Իլլիւսթրասիօն», «Ժը Սէ Թու»։

Ու մէկէն ի մէկ ճիչ մը արձակեց.

— Ահաւասիկ։ Յիշողութիւնս չի խաբեր զիս։

«Ֆէմինա»ի այդ թիւին մէջ մեղմաձայն կը կարդար «Աշխարհիկ կեանք» խորագրին տակ գտնուող սա էջը։

«Շաբաթ գիշեր, շատ ինքնատիպ խրախճանք մը տեղի ունեցաւ Սէն-Սիր վարժարանէն ելած Մարքիզ Շիլտպէր տը Գրիքէի բնակարանին մէջ, զոր ան վարձած էր դեր-տեղակալ եղած ատեն, երբ Բարիզ չէր բնակեր տակաւին։ Շատ չա՛նցած իր հօրենական բնակարանը և իր հօրեղբօր Մօն-Նուարի տիտղոսը ժառանգեց։

«Մալէրպ ծառուղիին վրայ գտնուող թիւ 221 շէնքին գետնայարկը կը գտնուի այդ յարկաբաժինը։ Մարքիզ Շիլտպէր տը Գրիքէ, իշխան Մօն-Նուար հոն հաւաքած է Սէն-Սիրի այն դպրոցական ընկերները, որոնք ներկայիս Բարիզ կը գտնուին։ Հոն տօնած են զինուորական վարժարանէն շրջանաւարտ ելլելու իրենց տարեդարձը։

«Հրաւիրեալները ճիշդ տասներկու հոգի էին։ Կիները չէին ընդունուած։ Գրաւ կը դնենք որ նախկին Սէն-Սիրականները քիչ մը խորհած ըլլալու են կիներու վրայ, իրենց քսանամեայ զուարթ սիրարկածները յիշելով»։

Յետոյ հասակը շտկեց, մրմնջելով.

— Այս լուրը երկու ամսուան է։ Ուրեմն Մօն-Նուար իշխանը միշտ կը պահէ իր ամուրիի բնակարանը։ Հաւանական է որ հոն հաստատուած ըլլայ

Տիան։ Ոչ մէկ բան կ՚ապացուցանէ ըսածս, բայց շատ հաւանական է։ Ամէն պարագայի մէջ բան մը չեմ կորսնցներ, եթէ երբեք վաղը ճաշէն յետոյ Բարիզ երթամ ու Մալէրպ ծառուղիին վրայ գտնուող թիւ 221 շէնքին գետնայարկի դուռը զարնեմ, Տիանը տեսնելու համար, եթէ երբեք ան գտնուի Մօն-Նուար իշխանի բնակարանին մէջ...։

Լուի Մէնար նորէն նայեցաւ թերթին մէջ տպագրուած թիւին, որպէս զի յիշողութեան մէջ դրոշմուի։ Յետոյ գնաց պառկեցաւ։

Քունը շատ ուշ տարաւ, մտազբաղ ըլլալուն համար։

Յաջորդ օրը, տիկին Շարլի այցելեց։ Սօլանժ իրեն կը սպասէր անհամբերութեամբ։

— Տիանը փնտռելու պիտի երթա՞ք, հարցուց մանկամարդ աղջիկը անձկութեամբ։

— Կը յուսամ որ զայն պիտի տեսնեմ, առանց փնտռելու։

— Գիտէ՞ք թէ ուր կը գտնուի ան, հարցուց Սօլանժ զարմանքով։

— Կ՚նթադրեմ։

Ու Սօլանժի յայտնեց իր խորհրդածութիւնները և ըրած գիւտը։

— Օ՜հ, Տէր Աստուած, գոչեց Սօլանժ կարմրելով, յուսանք որ բարեգուշակ է այս բանը ու այս իրիկուն Տիանի հետ կը վերադառնաք։

Պահ մը լռութիւն տիրելէ յետոյ, մանկամարդուհին յարեց․

— Պարոն Մաթթատիայէն նամակ մը ստացայ։

Պարոն Մաթթատիան տէր և տնօրէնն էր Շօսէ տ՚Անթէնի մէջ գտնուող ազնուապետական հոտավաճառանոցին, ուր արկղակալուհիի պաշտօն կը վարէր Սօլանժ։

— Ի՞նչ կ՚ըսէ, հարցուց Լուի։

— Իմ նամակիս կը պատասխանէ։ Իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ մօրս մահուան առթիւ, յետոյ կ՚ըսէ թէ վաղուընէ սկսեալ կրնամ վերստանձնել պաշտօնս և թէ Տիանի տեղ ութը օրէն ուրիշ պաշտօնեայ մը պիտի առնէ, եթէ երբեք ան չվերսկսի իր աշխատանքը... որովհետեւ նամակիս մէջ ըսած էի որ քոյրս հիւանդ էր։

— Լա՜ւ։ Որոշա՞ծ էք ձեր գործը սկսիլ, սիրելի Սօլանժ։

— Այո՛, Լուի։ Չեմ ուզեր անգործ մնալ։

Երիտասարդ բժիշկը բռնեց իր նշանածին ձեռքերը ու իրարու ետեւէ գորովագին համբուրեց զանոնք։

— Մտիկ ըրէ՛ք, Սօլանժ, ըսաւ Մէնար, առայժմ չեմ ընդդիմանար ձեր որոշումին։ Բայց ամուսնանալէս յետոյ, ձեր գործը պիտի ձգէք։ Մեր երկուքին բաւելու չափ լայնօրէն կը շահիմ։

Երկու նշանածներուն շրթունքները իրարու հըպեցան։

Ու սարսռուն, Լուի շտկեց իր հասակը։

— Սօլանժ, շատ չանցած կը վերադառնամ։

— Այո՛, Տիանն ալ միասին բերէք։

— Ամէն ինչ պիտի ընեմ ատոր համար։

Մէկ ժամ յետոյ Բարիզի մէջ Մալէրպի հրապարակի փապուղիէն դուրս կ՚ելլէր ու համանուն ծառուղիէն կը յառաջանար Վակրամի հրապարակին ուղղութեամբ։

Թիւ 221 շէնքին առջեւ հասած պահուն կանգ առաւ։ Այդ լուրջ և բարեկիրթ երիտասարդը տեսնող

անցորդի մը աչքին պիտի զարնէր թէ ան կատարե-
լապէս ընկճուած էր ու այլայլած։

Արդարեւ, Լուի մեղմ քալուածքով մը կը յառա-
ջանար։ Վճռական քայլով մը ներս մտաւ այդ տունէն։

Մեծ քաղաքավարութեամբ բարեւեց դռնապանը
ու ըսաւ.

— Կը հաճի՞ք ըսել թէ իշխան Մօն-Նուար հոս է։

— Չեմ գիտեր թէ իշխանը դուրս ելա՞ծ է։ Առ-
տուն հոս էր, որովհետեւ սպասուհին լրագիրները բե-
րելու գնաց։ Բայց կրնաք զանգակը հնչեցնել։ Հոն,
գետնայարկին վրայ, վերելակին դիմաց գտնուող
դուռն է։

Լուի Մէնար քիչ մը զարմացաւ, փութով տեղե-
կութիւններ ստացած ըլլալուն համար։

— Եթէ Տիան հոս է, ուրեմն իշխանը չի ծածկեր
այդ բանը։

Մանկամարդ աղջիկը գտնելէ քիչ մը յուսահա-
տած, դրան զանգակը հնչեցուց։

Ելեկտրական զանգակին արծաթահունչ ձայնը
դադրելուն պէս, Լուի Մէնար դրան ետին ձայն մը
լսեց, բայց չկրցաւ հասկնալ ըսուած խօսքերը։ Տիանի
ձայնը ճանչցաւ։

Բացուող և գոցուող դռներու աղմուկ մը, յետոյ
արագ քայլափոխեր, փականքի ճռնչիւն մը և ահա
Լուի Մէնար ինքզինքը գտաւ մանկամարդ, սիրուն և
պնճազարդուած սպասուհիի մը առջեւ։

— Պարոնը ի՞նչ կ'ուզէ։

— Մօն-Նուար իշխանը, պատասխանեց բժիշկը.
իր պաղարիւնը գտնելով։

— Իշխանը հոս չէ։

Լուի Մէնար պահ մը վարանեցաւ, յետոյ վճռա-
կան շեշտով մը յարեց.

— Ուրեմն կը փափաքիմ օրիորդ Տիանը տեսնել։
Սպասուհին ընդոստ շարժում մը ըրաւ և իր
խոժոռ դէմքին վրայ մեծ զարմանք մը առաջ եկաւ։
Բայց իսկոյն հանդարտեցաւ ու չոր շեշտով մը
պատասխանեց.
— Կը սխալիք, պարո՛ն։ Օրիորդ Տիան չկայ հոս։
Այս խօսքին վրայ, Լուի Մէնար յանդուգն որո-
շում մը տուաւ վայրկենապէս։ Երկու քայլ յառաջա-
ցաւ, դուռը գոցեց ետեւէն ու պաղարիւնութեամբ
ըսաւ, մինչ սպասուհին շլմորած ընելիքը չէր գիտեր։
— Օրիորդ Տիանի հոս ըլլալը գիտեմ։ Անոր հետ
խօսելիքներ ունիմ ծանրակշիռ բաներու վրայ։ Գացէք
իմաց տուէք իր քեռայրին Լուի Մէնարի այցելու-
թիւնը։ Եթէ չուզէք իմաց տալ, հակառակ ձեր կամ-
քին բնակարանին մէջ պիտի փնտռեմ զայն։ Եթէ եր-
բեք պարոն տը Մօն-Նուար հոս գտնուէր, զիս պիտի
ընդունէր և ես վստահ եմ որ իմ քենիիս քով
պիտի տանէր։ Ո՛չ, օրիո՛րդ, որոշում տուէ՛ք։
Այս խօսքերը այնքան հեղինակաւոր շեշտով մը
արտասանուեցան որ սպասուհին ազդուեցաւ։
Ու մանկամարդուհին խորհեցաւ. «Ամէն բանէ
առաջ, գայթակղութենէ խուսափինք, աչքերնիս բա-
նանք»։
Ու բարձրաձայն ըսաւ.
— Լա՛ւ, պարոն։ Հիմա օրիորդ Տիանի իմաց
պիտի տամ ձեր այցելութիւնը։ Բայց եթէ օրիորդը
չուզէ ձեզ ընդունիլ և դուք ալ դուրս չելլէք, այն
ատեն դռնապանը պիտի կանչեմ։
Լուի Մէնար սարսռուն ձայնով մը պատասխանեց.
— Օրիորդ Տիանի ըսէք որ եթէ զիս ընդունելու
քաջութիւնը չունի, անմիջապէս պիտի մեկնիմ, բայց

նամակով մը Մօն-Նուար իշխանէն տեսակցութիւն մը պիտի խնդրեմ։

— Հաճեցէք հոս սպասել, ըսաւ սպասուհին։

Ու անսպասելի այցելուն անդաստակին մէջ ձգելով, դրան թաւիշէ վարագոյրը վեր առաւ և անհետացաւ։

Զանգակը հնչած պահուն Տիան կը գտնուէր անդաստակին վրայ նայող սալոնին մէջ։ Դուռն ալ բաց էր։ Մանկամարդ աղջիկը պատուէրներ կուտար Սէլինի, այդ միջոցին բժիշկը լսած էր անոր ձայնը։

Սէլին դուռը բացած էր, կարծելով թէ ծաղկեվաճառը եկած էր, քանի որ իշխանը ճաշէն ելլելուն պէս, ծաղիկներ պիտի ղրկէր։ Այդ միջոցին Տիան ծխարան-մատենադարան գացած էր, որ իր սենեակին կից կը գտնուէր։

Ուստի Սէլին այդ ծխարանին մէջ գտաւ իր մանկամարդ տիրուհին։ Տիան արեւելեան սիկառէթ մը վառելու վրայ էր, զոր կ'ուզէր ծխել, ապագայի վրայ երազելով։

— Ծաղկավաճա՞ռն է, հարցուց Տիան անփութօրէն։

— Ոչ, տիկին, պարոն մըն է։

— Պարո՞ն մը։ Իշխանի՞ն հետ տեսնուիլ կ'ուզէ։

— Ոչ, տիկին։ Նոյն ինքն տիկնոջ հետ։

Տիան յօնքերը վեր առաւ ու աչքերը խոշոր բանալով ըսաւ.

— Անունը ըսաւ։

— Այո՛, տիկին, պարոն Լուի Մէնար։

— Լուի՛, գոչեց Տիան ոտքի ելլելով և Լուի ԺԵ. փոքր սեղանի մը մարմարին վրայ նետելով իր սիկառէթը։ Ի՞նչպէս իմացած է որ հոս կը գտնուիմ։ Չեմ ուզեր ընդունիլ զայն։

Իսկոյն բարկութենէն գունատած յարեց.

— Ինչո՞ւ պատասխանեցիք թէ ես...։

— Բայց տիկին, փութաց աւելցնել Սէլին, այդ մարդուն պատասխանեցի թէ հոս օրիորդ Տիան չի կայ, երբ ըսաւ որ այդ անունով օրիորդի մը հետ կ'ուզէր տեսակցիլ։ Ասոր վրայ, ան ներս մտաւ ու դուռը գոցելով յարեց. «Օրիորդ Տիանի ըսէք որ եթէ զիս ընդունելու քաջութիւնը չունի, անմիջապէս պիտի մեկնիմ, բայց նամակով մը Մօն-Նուար իշխանէն տեսակցութիւն մը պիտի խնդրեմ»։ Հետեւաբար...։

— Քաջութի՜ւն, գոչեց Տիան, արդէն իսկ ընդվզած։ Շա՛տ լաւ, թո՛ղ ներս գայ, տեսնենք քաջութիւն ունի՞մ։

Ու մարտահրաւէրի չարժումով մը Տիան ծածկուեցաւ մետաքսէ քիմօնոյի մը մէջ, քանի որ շապիկէն, գուլպաներէն և մուճակներէն զատ ուրիշ զգեստ չէր կրէր։

Սէլինի դուրս ելլելէն երկու վայրկեան ետք Լուի Մէնար կը մտնէր մանկամարդ աղջկան զարդախուցը։

Գլխարկը և գաւազանը ձախ ձեռքին մէջ, ծանրախոհ ու գունատ դէմքով, դէպի Տիան ուղղուեցաւ աջ ձեռքը երկարած։

Բայց մանկամարդ աղջիկը չտեսնել ձեւացուց այդ բարեկամական ձեռքը։

Ցած բազմոցի մը վրայ նետուեցաւ ու չոր չեշտով մը ըսաւ.

— Նստեցէ՛ք, պարոն Մէնար։ Ի՞նչ պիտի ըսէք ինծի, շուտով ըսէք. որովհետեւ դուրս պիտի ելլեմ, պէտք է հագուիմ, քանի որ բոլորովին մերկ եմ։

Տիան այդ պահուն կ'ուզէր արհամարհոտ ու հարուստ ցոփուհի մը երեւալ և իսկոյն կը յաջողէր այդ բանին մէջ։

Ու Տիան իր այդ դերին մէջ այնքան լաւ յաջողեցաւ որ Լուր Մէնար կարծես դանակի հարուած մը ստացաւ սրտին մէջ։ Ան կը յիշէր գեղանի Տիան Լիւքան, Սօլանժի և Սիմօնի քոյրը, համեստ պաշտօնէուհին, ազնիւ տիկին Լիւքայի գործավալից ու ծանրախոհ աղջիկը։

Ու Լուր Մէնար իր առջեւ կը տեսնէր խրոխտ երեւոյթ ունեցող կիսամերկ պերճազիճ մը, որ իր մատանիմատներուն վրայ կը կրէր ադամանդազարդ մատանիներ, իսկ վիզին վրայ մարգարտէ փառաւոր մանեակ մը ու ոսկեզօծ սիկառէթ մը կը ծխէր, դերասանուհիի շարժուձեւեր ընելով։

Լուր Մէնար այնքան նեղացաւ ու ապշեցաւ որ խօսքերը իր կծկուած կոկորդէն դուրս չելան։ Միայն սա բառերը կրցաւ թոթովել.

— Օ՛հ Տիան...։

Այդ թոթովումը այնքան ամօթխած վիշտ մը կը յայտնէր որ այդ տարօրինակ աղջիկը զգաց իրեն ուղղուած պարսաւը։

Տիան հասակը շտկեց, մէկ արմուկին վրայ կրթընեցաւ, դաժան աչքերով, անախորժ ձայնով մը և մարտահրաւէրի դիրքով մը ըսաւ.

— Ինչ է եղեր որ «օ՜հ Տիան» կը գոչէք։ Պարոն Մէնար, կը մեղքնա՞ք զիս։ Բայց մեղքնալիք բան չի կայ։ Սիրած անձս զիս խաբեց, որովհետեւ ուրիշ մը կը սիրէր ու քթիս կը խնդար։ Նոյն իսկ այն սոսկալի գիշերը, զոր կ'ուզեմ մոռնալ, այդ մարդը չէր սիրեր զիս ու միւսին վրայ կը խորհէր։ Այն ատեն զիս մեղքնալու էիք։ Հիմա, մեղքնալիք բան չկայ։ Երիտասարդի մը պէս առոյգ և ինքզինքին հոգ տանող քաջառողջ միլիոնատէր իշխանի մը սիրուհին եմ, չատ

վեհանձն և փափկանկատ կերպով կը վարուի ինծի հետ։

«Ան կը սիրէ զիս։ Ես չեմ սիրեր զայն... բայց ան կը սիրէ։ Ինծի հաճոյ թուած կեանքը կը վարեմ։ Ազատ եմ։ Ոչ ոք իրաւունք ունի իմ գործերուս խառնուելու և ոչ իսկ դուք։ Օ՛ն, խօսեցէք։ Ինչո՞ւ եկած էք հոս... ըսելու համար թէ Լիւք գտա՞ծ է Սիմօնը։ Ի՛նչ փոյթ։ Ինծի ըսելու համար թէ Սօլանժի հետ կ'ամուսնանա՞ք։ Գիտեմ... բայց ի՛նչ փոյթ։ Անկեղծօրէն կը մաղթեմ որ երջանիկ ըլլաք։ Բայց չեմ ուզեր ճանչնալ։ Ձեզ ալ չեմ ուզեր ճանչնալ։ Ոչ Սիմօնը, ոչ Լիւքը, ոչ Սօլանժը կը ճանչնամ։

— Բայց Սօլանժ բան մը չէ ըրած ձեզի, ընդմիջեց Մէնար ցաւագին ապշութեամբ մը։

— Ոչ։ Սօլանժ բան մը չէ ըրած ինծի։ Քէն չեմ պահած անոր դէմ։ Բայց իմ կեանքս փոխած եմ այլեւս։ Ամէն բան լմնցած է։ Սօլանժ ձեզի հետ ամուսնանալով պարկեշտ կին մը պիտի ըլլայ։ Ան կը սիրէ։ Իսկ ես չեմ սիրեր։ Ոչ, չեմ ուզեր սիրել, կը հասկընա՞ք։ Պատճառը սա է։ Մինչ Սօլանժ իր ճամբէն կը յառաջանայ։ Մենք երկուքնիս իրարու չպիտի հանդիպինք։ Գալով Սիմօնի և Լիւքի, ինծի համար գոյութիւն չունին անոնք։ Հիմա ամէն բան ըսի ձեզի։ Կարգը ձերն է։ Խօսեցէք... մտիկ կ'ընեմ։ Բայց կը կրկնեմ որ երկար չխօսիք, որովհետեւ բոլորովին մերկ եմ... պէտք է հագուիմ և դուրս ելլեմ։

Կամաւոր անպատկառութեամբ մը, ուր յուսահատ խրոխտանք մը կար, Տիան ոտքի ելած ու ըսած էր.

— Բոլորովին մերկ եմ։

Մանկամարդ աղջիկը քանի մը երկվայրկեան իրարմէ զատած էր քիմօնոյին քղանցքները։ Լուր Մէ-

նար տեսաւ Տիանի չապիկը, մետաքսէ գուլպաները և ժապաւէնազարդ ծնրակապերը։

Այո՛, բժիշկին առջեւ կը գտնուէր ճշմարիտ պերճաղիճ մը։ Լուի ոտքի ելաւ։ Իր աչքերը և դէմքը սոսկալի տխրութիւն մը կը յայտնէին։ Խիստ ծանր ու մեղմ ձայնով մը ըսաւ.

—Տիա՛ն, աշխարհիկ թերթի մը արձագանգի բաժնէն իմացայ որ իշխան Մօն-Նուար հոս վարձած է իբր ժամադրավայր։ Դեղին տաղաւարին մէջ ձեզ իշխանին հետ տեսած ըլլալով ենթադրեցի որ հոս տեղաւորած է ձեզ։ Սօլանժի խնդրանքին վրայ, հոս եկայ, ըսելու համար թէ քոյրերնիդ կը սիրէ ձեզ ու գրկաբաց կը սպասէ, որպէս զի իր սրտին վրայ սեղմէ ձեզ ու անցեալին պէս միասին ապրինք, ու...։

— Հասկցայ. ըսաւ Տիան խստօրէն, բժիշկին խօսքը ընդմիջելով։ Անօգուտ չաւյլաբանութեան պէտք չկայ։ Երբեք Մօնրէօյլ չպիտի դառնամ։

— Քիչ մը առաջ ձեր ըրած խօսքերէն հասկցայ այդպէս ըլլալը, պատասխանեց Լուի Մէնար, այս անգամ խիստ շեշտով մը։ Հետեւաբար անօգուտ է որ դուք ալ ծանրանաք այդ բանին վրայ։ Կը տեսնեմ որ ձեր տուած տխուր որոշումը անդառնալի է, գէթ առայժմ, ուստի ճմլուած սրտով կը բաժնուիմ թէ ձեզի և թէ այն վիշտին համար, զոր Սօլանժի պիտի պատճառեմ, անոր ըսելով ինչ որ տեսայ ու լսեցի, պարտաւոր եմ Սօլանժէն չծածկելու։ Բայց թոյլ կուտա՞ք որ քանի մը խօսք ալ ըսեմ։

— Խօսեցէք, ըսաւ Տիան, շրթունքը դողդոջուն, յօնքերը պռստած։

— Օրին մէկը երբ չկարենաք դիմանալ ձեր ծածկած այն տառապանքին, զոր կը տեսնեմ ձեր մէջ, այն

ատեն Տիան, ձեր քոյրը և քեռայրը պիտի ըսեն ձեզի. «Մեզի հետ եկուր»։ Թեւերնին բանալով ձեր առջեւ, անոնք պիտի յիշեն այն երջանիկ ժամանակը միայն, երբ իրենց քոյրը և բարեկամուհին էիք Մօնրէօյլի մէջ։

Առանց ուրիշ բան մը ըսելու, Լուի Մէնար ետին դարձաւ, ծխարանէն դուրս ելաւ ու սալօնէն անցաւ։

Տիան, ցած բազմոցին անկիւնը պրկուած, Մէնարի հեռացումը դիտեց։

Բժիշկը շատոնց անհետացած ու տան արտաքին դրան գոցուելու ձայնը լսուած էր, սակայն Տիան միշտ անշարժ կը մնար, իբրնոսացած կարծես։ Յանկարծ արտեւանունքները բաբախեցին, կուրծքը ուռեցաւ, ջղային կծկում մը երերցուց ձեռքերը։

Ու հեծկլտալով ինկաւ բազմոցին բարձերուն վրայ, մինչ ընդհատ խօսքեր կը պոռթկային բերնէն։

— Ամէն բան լմնցած է... հիմա։ Բոլորովին լմնցած է։ Ա՜հ, Սօլանժ... պիտի ներէիր ինծի, եթէ գիտնայիր թէ ո՜րքան կը տառապիմ։ Բայց կ'ուզեմ... կ'ուզեմ վրէժ լուծել սէրէն ու մարդէն։ Ո՜հ, Աստուած իմ։

. . . .

Մօնրէօյլ վերադարձին, Լուի Մէնար խոր տխրութիւն մը պատճառեց Սօլանժի ու տիկին Շարլի, անոնց պատմելով Տիանի մօտ կատարած ապարդիւն դիմումը։

Մութը կոխելէն յետոյ, Լուի Մէնար տուն դարձաւ։ Այն միջոցին Սօֆի վեցերորդ յարկը ելած էր, պառկելու համար։

Լուի աշխատութեան սենեակը գնաց ու ելեկտրա-

կան լամբարը վառեց, որ իր գրասեղանը կը լուսաւորէր։ Կէս օրէն ետքը հասած քանի մը նամակները կարդալու համար, գրասեղանին առջեւ նստաւ։

Այդ նամակներուն մէջ կար Բլերմօն Ֆէրանէն ղրկուած քառթ բօսթալ մը, որ պահարանի մը մէջ ներփակուած էր. Լուի պահարանը պատռելով ճիչ մը արձակեց։ Այդ քառթը Լիւք տ'Աբրըմօնի կողմէ ուղարկուած էր ու սա պարզ տողերը կը բովանդակէր.

«Կարծեմ լաւ հետքի վրայ կը գտնուինք։ Դէպի Մօն-Տօր կը յառաջանանք, ուր առաջնորդուած է Սիմօն սկզբան։ Զօրաւոր պատճառներ ունինք այդպէս ենթադրելու։

«Կրնաք ինծի գրել բօսթ-րէսթանթ, Մօն-Տօր։ Անձնուէր սիրով։ Լիւք։»

— Յուսանք որ Լիւք յաջողի, ըսաւ բժիշկը։

Իր բժշկական արուեստին հետ կապ ունեցող ուրիշ երկու նամակներ Մէնարէն կը պահանջէին անմիջական պատասխան մը։ Երկուքին ալ պատասխան գրեց քանի մը արագ տողերով։ Նամակները քննելէ ու հասցէները գրելէ յետոյ ոտքի ելաւ։

— Պառկինք։ Իրաւ է որ քուն ունիմ։ Լաւ քուն մը քաշելով ինքզինքս պիտի գտնեմ։

Ելեկտրական լոյսը մարեց ու ննջասենեակը մտաւ, ուր Սօֆի լոյսը վառ ձգած էր ըստ սովորութեան։

Լուի Մէնար իր վէսթօնը հանելէ յետոյ, բաճկոնակին կոճակները քակելու վրայ էր, երբ ելեկտրական զանգակը հնչեց։

— Զանգակը կը հնչեցնեն, ըսաւ Մէնար։

Դժկամակութեան շարժում մը ըրաւ։ Իր ազնիւ արուեստին վրայ այնքան բարձր գաղափար մը ունէր որ իսկոյն յաղթեց իր դժկամակութեան ու մրմնջեց.

— Թերեւս հիւանդի մը համար կը կանչեն զիս։

Բաճկոնակը կէս մը քակուած ձգելով իսկոյն վէսթօնը հագաւ, ճամբուն վրայ գտնուող ելեկտրական լոյսերը վառեց ու գնաց դուռը բացաւ։

Իր առջեւ, սանդուխին գլուխը տեսաւ մազերը խռուացած թուխ և սիրուն աղջիկ մը, որ յուզուած կ'երեւար ու շնչասպառ վիճակի մէջ կը գտնուէր։

— Ներս մտէք, տիկին, ի՞նչ կայ, հարցուց բժիշկը։

— Օ՜հ, պարո՛ն, շատ վազեցի, ըսաւ աղուոր աղջիկը, դողդոջուն ձայնով ու ձեռքերը իրարու միացնելով։ Կը վախնայի որ տունը չպիտի գտնեմ ձեզ։ Ան ինծի յանձնարարեց որ Տօքթ. Մէնարը հրաւիրեմ և ոչ թէ ուրիշ մը։

— Օ՜հ, տիկին, հանդարտեցէք ու քիչ մը աւելի ճշդեցէք, խնդրեմ։ Որո՞ւ մասին կը խօսիք։

— Իմ բարեկամիս, Բիէր Ֆանթինոյի, լարախաղաց Ֆանթէնի մասին։

— Այո՛, կը ճանչնամ զայն։ Է՜հ, ի՞նչ ունի Ֆանթէն նայինք։ Սիրքին մէջ արկա՞ծ մը։

— Ոչ, պարոն բժիշկ, ոչ, դժբախտաբար Ֆանթէն ամիսէ մը ի վեր անգործ է։ Ա՜հ, ի՜նչ դժբախտութիւն։ Արկած մը չէ։ Փորը կը ցաւի, թունաւորուած է կարծես։ Ան հոս ղրկեց զիս։ Ինծի ըսաւ որ վազելով գամ։

— Թունաւորո՞ւմ ըսիք, յարեց բժիշկը, յօնքերը պռստելով։

— Ֆանթէն այդպէս կը կարծէ։

— Ի՞նչ կերած է։

— Չեմ գիտեր։ Իր ըսածին նայելով, խղունջ կերեր է։ Յետոյ արբեցած է, ցաւը անցընելու համար։ Հիւանդ է, շատ հիւանդ։ Ու կը պոռայ շարունակ։

— Խղո՞ւնջ ըսիք։ Անով թունաւորուած մը շատ

հաւանական չէ։ Անմարսողութիւն մը ունեցած ըլլալու է․ Բայց խղունջի միջոցաւ անմարսողութիւն մը շատ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ։ Վայրկեան մը սպասեցէք, հիմա կուգամ ու միասին կ՚երթանք․

Լուի Մէնար իր աշխատութեան սենեակը մտնելով մեքենաբար գոցեց դուռը։

Ընթերցողը կռահած ըլլալու է։ Ջէզէթն էր այն թխագեղ ու գլխարկ չդրած աղջիկը, որ բժիշկին օգնութեան կը դիմէր Ֆանթէնի համար։

Ջէզէթ անդաստակին մէջ առանձին մնացած, իր շուրջը կը նայէր։ Իր աչքերը կանգ առին ապակեպատ մատենադարանի մը վրայ, որուն թեւերէն մէկը բաց էր։ Հոն կային փոքր գիրքեր, հին ու ոսկեզօծ կազմով, որոնք ելեկտրական լոյսին տակ կը փայլէին։

— Այս հին գիրքերը դրամ կը բերեն, ըսաւ Ջէզէթ մտովի։

Ու գողութեան բնազդէն մղուած, Ջէզէթ թեւը երկարելով երկու գիրք վերցուց ըստ բախտի և շըրջազգեստին տակ գտնուող լայն գրպանին մէջ սահեցուց։

Ընդհուպ բացուեցաւ աշխատութեան սենեակին դուռը ու Լուի Մէնար երեւան եկաւ, մըլօն գլխարկ մը դրած, ուսերուն վրայ բարտըսիւ մը ու ձեռքը տուփ մը։

— Տիկի՛ն, նախ դուք դուրս ելէք, ըսաւ Լուի։

Ջէզէթ դուրս ելաւ։ Բժիշկը անոր հետեւեցաւ, ելեքտրական լոյսը մարելէ յետոյ։ Դուռը կղպեց, բանալին տարատին գրպանը դրաւ ու սանդուխէն վար իջաւ Ջէզէթի հետ, որ առջեւէն կ՚երթար։

Փողոցին մէջ Լուի Մէնար ըսաւ․

— Անգամ մը դարմանած եմ Ֆանթէնը։ Միեւնոյն օթէ՞լը կը բնակի միշտ։

— Այո՛, պարոն բժիշկ, պատասխանեց մանկամարդ աղջիկը։

— Ուրեմն հինգ վայրկեանէն հոն պիտի գտնուինք, հեռու չէ։

Ու բժիշկը սկսաւ շատ արագ քալել։

Ջէզէթ ստիպուած էր քայլերը փութացնել, բժիշկին հասնելու համար։

Իբր կատարելապէս ապականած աղջիկ, մտովի կ՚ըսէր․

— Որքա՜ն արագ կը քալէ։ Եթէ մտքէն անցնէր թէ ո՛ւր կ՚երթայ, այսքան չպիտի աճապարէր։

Լարախաղաց Բիէր Ֆանթինոյի կամ Ֆանթէնի բնակած պանդոկը նեղ անելի մը խորը, Մօնրէօյլի հիւսիս արեւելեան ծայրը կը գտնուէր։ Եօթը-ութը վայրկեան տեւող արագ գնացքէ մը յետոյ բժիշկը հասաւ օթէլին դուռը։

Ժամը տասը զարկաւ ժամացոյցը։ Միակ լապտեր մը տկար կերպով կը լուսաւորէր անել փողոցը։ Դեղին ապակիով լապտեր մը ցոյց կուտար պանդոկին մուտքը։

Այդ մուտքը երկար ու շատ նեղ նրբանցք մըն էր գինետան մը երկայնքին, գինետունը լուսաւորուած էր ու բազմութիւն կար հոն, բան մը որ Լուի Մէնարի աչքին զարկաւ մեքենաբար։ Բայց նրբանցքը մթութեան մէջ թաղուած էր։

— Կը յիշեմ որ սանդուխը կը գտնուի խորը, ըսաւ բժիշկը, անվարան ներս մտնելով։

— Այո՛, պարոն բժիշկ, գոչեց Ջէզէթ։ Բայց պանդոկին տէրը գարշելի արարածին մէկն է։ Ժամը ինին կը մարէ սանդուխին վրայ գտնուող օդային կազի լապտերը։ Սպասեցէ՛ք, աշտանակ մը կայ հոն։

Լուի Մէնար զգաց որ մանկամարդ աղջիկը իրեն քսուելով առջեւէն կ'անցնէր։ Ան լսեց լուցկիի մը ձայնը ու տեսաւ որ Ջէզէթ զինկոյէ աշտանակի մը մոմը կը վառէր բազրիք չունեցող սանդուխի մը ստորոտը, որ գաճեղէններով ծածկուած էր։

— Նորոգութի՞ւն կայ, հարցուց Մէնար։

— Այո՛, պարոն, ինչ որ թէ մաքրութեան և թէ հանգստութեան արգելք կ'ըլլայ։ Ամէն կողմ գաճ կայ, մարդ գլուխը ջախջախուելու վտանգին կ'ենթարկուի։

Լուի Մէնար իսկոյն կռահած էր Ջէզէթի ընկերային դիրքը։ Կարելի չէր սխալիլ այդ մասին, անոր խօսուածքը մտիկ ընելով և կերպարանքը դիտելով։ Բայց բժիշկին եռանդը չէր նուազեր ատոր համար։

— Հոգ չէ, ըսաւ բժիշկը։ Վեր ելլենք, դուք առջեւէն գացէք. զիս լուսաւորելու համար։ Կարծեմ հինգերորդ յարկն է։

— Այո՛, պարոն բժիշկ։ Բայց ստուգիւ, դուք լաւ յիշողութիւն ունիք եղեր։

— Իմ դարմանած հիւանդիս վերաբերեալ ոչ մէկ բան կը մոռնամ, պատասխանեց Լուի Մէնար։

Շուտով հասան հինգերորդ յարկը։ Վարէն մինչեւ վեր, սանդուխը բազրիք չունէր ու մութ անդունդ մը կը ձեւացնէր, չափազանց վտանգաւոր էր սանդուխին իւրաքանչիւր նախամուտքի դարձած տեղը։

Ջէզէթ դուռը հրեց ու աշտանակը դրաւ կոտրած մարմարով երերուն սեղանի մը վրայ։

— Ահաւասիկ, պարոն բժիշկ. յարեց Ջէզէթ ու մէկ շարժումով ցոյց տուաւ Ֆանթէնը, որ աղտոտ սաւանի մը ու գորշ վերմակի մը տակ պառկած էր զազիր և ծակծկուած փայտէ մահճակալի մը մէջ, ուր մլուկները կը վխտային։

Ճրագին լոյսին տակ, Ֆանթէնի դէմքը արիւնով լեցուած կ'երեւար, իբր թէ կաթուածահար եղած ըլլար։ Աչքերը գոց ու շրթունքը կծկուած էին։

Առանց խորշէնք զգալու շուրջը տիրող աղտեղութենէն —որովհետեւ բժիշկը ուրիշ բանի վրայ չէր խորհէր— Լուի Մէնար վերմակը վեր առաւ ու աւելի լաւ տեսնելու համար Ֆանթէնը, ըսաւ.

— Ըսէք, տեսնեմ. ի՞նչ ցաւ կը զգաք։

Լարախաղացը հեծեծելով պատասխանեց.

— Փորիս մէջ... հոս։ Թունաւորուած եմ ապահովաբար պիտի սատկիմ։

— Բայց ո՛չ, բայց ո՛չ, յարեց Լուի Մէնար ժըպտագին։

Բժիշկը արդէն ապահովուած էր իր հիւանդի մասին։ Ֆանթէնի բերանը ալքոլ կը հոտէր ու աչքերուն պղտորութիւնը գինովութեան հետեւանք էր։

Երիտասարդ բժիշկը շօշափեց Ֆանթէնի փորը ու անբնական բան մը չգտաւ։

— Հասկցայ, հասկցայ, զաւակս, յարեց Լուի Մէնար, խղունջները չեն որ թունաւորած են ձեզ։ Նախ ապսէնթ ու յետոյ քօնեակ խմած էք։ Եղածը սա է որ գինով էք ու քիչ մը անմարսողութիւն ունիք։ Իբէքա պիտի տամ ձեզի, երբ փսխեցուցիչը ազդէ, քսանըչորս ժամ պիտի քնանաք։ Երբ արթննաք, քիչ մը ցաւ պիտի զգաք ձեր մազերուն ու կոկորդին վրայ, պարոն լարախաղաց ու բուժուած պիտի ըլլաք։

Լուի Մէնար, որ բարեբախտ կը զգար ինքզինքը, տեսնելով որ իր հիւանդը բնաւ հիւանդութիւն չունէր, միասին բերած տուփը բացաւ ու քինինի պէս քաշէ մը հանեց մէջէն։ Յետոյ Ջէզէթի դառնալով ըսաւ.

— Ջուր կա՞յ։

— Այո՛, պարոն բժիշկ։

— Գաւաթ կա՞յ։

— Ո՛չ, սկահակ մը կայ։

— Տուէք։

Երկու վայրկեան յետոյ Լուի Մէնար կէս մը լեցուն ու ճաթրտած սկահակ մը երկարեց Ֆանթէնի։

— Առէ՛ք սա քաշէն, բերաննիդ դրէք ու վրայէն ումպ մը ջուր խմեցէք։

— Ջո՛ւր, քրթմնջեց Ֆանթէն։ Տասը տարիէ ի վեր կաթիլ մը ջուր չեմ դրած բերանս։

— Լաւ բան մը չէք ըրեր, գոչեց Լուի Մէնար, խնդալով։ Կլլեցէ՛ք։

Ֆանթէն պիտի նախընտրէր այդ դեղը կուլ չտալ։ Փախեցուցի՞չ մը։ Ի՞նչ պէտք կար անոր։ Ան կը կարծեր որ բժիշկը դեղագիր մը պիտի ձգէր և ինք ազատ պիտի ըլլար զայն պատրաստել չտալու։

Բայց Ֆանթէն առնելու էր այդ դեղը, եթէ ոչ բժիշկը իր մասին կասկածներ պիտի ունենար, եթէ կարենար արկածէն յետոյ խօսիլ։

— Խմենք դեղը, քրթմնջեց աւազակը։

Քաշէն բերանը դրաւ և ումպ մը ջուր կուլ տուաւ։

Այս ի՛նչ անախորժ ջուր է։ Զէզէթ, թափէ սա ջուրը։ Գորտի հոտ կուգայ մէջէն։ Գանելիք բան է պարզապէս։

Լուի Մէնար կը խնդար տուփը գոցած պահուն։

— Սպասեցէ՛ք որ փախեցուցիչը ազդէ։ Եթէ կ՚ուզէք շատ չտառապիլ, կը յանձնարարեմ որ գաղջ ջուր խմէք. Ալքօլով լամբար մը ունի՞ք։

— Այո՛, պարոն բժիշկ, պատասխանեց Զէզեք։

— Շատ լաւ, ջուրը գաղջ դառնալու ատրճան տաքցուցէք. այդ ջուրէն ո՛րքան խմէ, այնքան աւելի

դիւրաւ պիտի փսխէ, առանց ցաւ զգալու։ Ֆանթէն,
մի՛ վախնաք, փսխելնուդ համար չէք մեռնիր։ Ես կը
մեկնիմ, գիշեր բարի՜։
— Ի՞նչ պիտի վճարենք ձեզի, պարոն բժիշկ,
հարցուց Զէզէթ, ճրագը բռնելով։
— Ոչինչ։ Գիշե՛ր բարի։
Լուի Մէնար դէպի դուռը ուղղուեցաւ։
Ֆանթէն և Զէզէթ հրէշներ ըլլալու էին, որպէս
զի չազդուէին այդ երիտասարդ բժիշկին սիրալիր
պարզութենէն, անձնուիրութենէն ու վեհանձնութե-
նէն։ Արդէն Մօնրէօյլի մէջ «Աղքատներու Նախախնա-
մութիւնն է» կ՚ըսէին անոր համար։
Բայց Զէզէթ և Ֆանթէն հրէշներ էին ստուգիւ,
բոլորովին ապականած, առանց սրտի և առանց բա-
րոյականի, անոնք ազնուութիւնը և գողութիւնը կը
նկատէին օրինաւոր գործեր, եթէ ապերախտութիւնը
և անգթութիւնն իսկ ընկերանար այդ արարքներուն։
Այն ատեն տեղի ունեցաւ ննդամտութեամբ պատ-
րաստուած տռամը։
Զէզէթ բացաւ դուռը ու սանդուխին մուտքին
վրայ յառաջացաւ, աշտանակը բռնած ձեռքը։ Իր ետե-
ւէն կը յառաջանար բժիշկը։
Հազիւ թէ Լուի Մէնար կռնակը դարձուցած էր,
երբ Ֆանթէն մէկ արմուկին վրայ կրթնեցաւ անկող-
նին մէջ, մէկ սրունքը և յետոյ միւսը դուրս հանեց,
ոտքերը սալայատակին վրայ դրաւ անշշուկ ու ոտ-
քի կանգնեցաւ։
— Պարո՛ն բժիշկ, հոսկէ յառաջացէ՛ք, ըսաւ Զէ-
զէթ այնպիսի ձայնով մը, որուն յուզումը պիտի նըշ-
մարէր ուշադիր դիտող մը։
Ու աւելի լաւ ցոյց տալու համար սանդուխը,

Ջէզէթ դէպի բժիշկը դարձաւ։ Այս շարժումին մէջ ձախ թեւով քսուեցաւ ալ ձեռքը բռնած ճրագին ու մարեց զայն։

— Ո՛հ, աս չեղաւ։ Լուցկիները սենեակին մէջ ձգեցի։ Երթամ բերեմ։ Ո՞ւր էք, պարոն բժիշկ։ Հոսկէ եկէք։ Կրնաք վար իջնալ։

Լուի Մէնար զգաց որ թեւէն կը բռնէին ու կը հրէին։ Ան կարծեց որ Ջէզէթ կ'ուզէր սանդուխէն հեռացնել զինքը։ Ուստի այդ շարժումին հետեւեցաւ։

Ֆանթէնն էր հրողը, քանի որ ան գաղտագողի հոն հասած ու բժիշկին գտնուած տեղը հասկցած էր ճրագը մարելէ առաջ։ Ֆանթէն իր զոհը մղած էր բազրիքէ զուրկ սանդուխին պարապութեան մէջ։

Եւ ահա աղաղակ մը թնդաց։

Լուի Մէնար արձակած էր այդ աղաղակը։

Այդ ճիչին յաջորդեցին սանդուխին վրայ շառաչիւն մը և բաղխիւնի մը խուլ հարուածները։

— Յաջողեցաւ, Ջէզէթ, շշնջեց Ֆանթէն։

Ու գնաց իր տեղը պառկեցաւ դարձեալ։

Ջէզէթ պոռչտալով ճրագը վառեց ու սկսաւ սանդուխէն վար իջնել արագօրէն։

Վարը, օդային կաղի կտուց մը վառուեցաւ իսկոյն։

Պանդոկապետը և կինը իրենց հետ ունենալով գինետան յաճախորդներէն ոմանք, դէպքին վայրը փութացած էին։

Ջէզէթ տեսաւ որ այդ մարդիկը ծռած էին Տօքթ. Լուի Մէնարի անշարժ և երկուքի ծալլուած արիւնոթաթաւ մարմինին վրայ։

. . . .

Միեւնոյն ժամուն Պաթինեօլէ մեծ փողոցին մէջ աղջիկ մը դժուարաւ կը քաշկրտուէր պատերուն երկայնքը։

Մէլին էր որ կը փնտռէր անցորդի մը կողմէ ցոյց տրուած բժիշկին տունը։

Ի՞նչպէս կ'ըլլար որ հոն կը գտնուէր։

Ինչպէս յայտնի է, նախընթաց օր երկու կոպիտ գինովներ կասկածելի պանդոկ մը տարած էին զայն։

Կարելի է երեւակայել թէ խեղճ աղջիկը ամբապէս կաշկանդուած, ինչ բռնաբարումներու ենթարկուած էր։ Բայց գրիչը չուզեր նկարագրել զանոնք։

Առտուան ժամը տասնին, այդ երկու գարշելի դահիճները սենեակէն դուրս ելած էին, իրենց խղճալի զոհը ձգելով, որ նուաղած էր ֆիզիքական, տառապանքի, ամօթի և բարոյական վիշտի հետեւանքով։

Ամբողջ օրը, Մէլի այդ ամօթալից անկողինին վրայ մնաց, գրեթէ կատարեալ անգիտակցութեան մատնուած, ամենափոքր շարժում մը ընելու անկարող։

Ու առանց զգալու, քնացաւ։

Արթնցած պահուն գիշեր եղած էր։ Մէլի սենեակին փոքր պատուհանէն տեսաւ երկնքին վրայ փայլող աստղերը։

Յանկարծ միտքը արթնցաւ։

Մէլի ամէն ինչ յիշեց, մտաբերելով որ Լուի Մէնար հիմա Ֆանթէնի և Ջէզէթի լարած վատ ծուղակին զոհ գացած էր։

— Ո՛հ, օ՛հ, հեծեց աղջիկը։ Պէտք է որ փրկեմ զայն։ Շատ ուշ չէ՞ միթէ։

Մէլի դժուարաւ ոտքի ելաւ։ Բոլոր անդամները անդամները կը ցաւէին։ Քսանըչորս ժամէ ի վեր բերանը բան դրած չէր, անօթութիւնը և բռնաբարումները շատ տկարացուցած էին զայն։

Ու նշմարեց որ մերկ էր դրեթէ։ Աստղերու տարտամ լոյսին տակ, իր զգեստները գտաւ աթոռի մը վրայ։ Կրցածին չափ շուտ հագուեցաւ։

Իր բոլոր ուժերը ամփոփելով գարշելի սենեակէն դուրս ելաւ, մութ ու աղտոտ սանդուխէն վար իջաւ, Թափուր նրբանցքէն յառաջացաւ և ինքզինքը գտաւ բաստժին և յետոյ փողոցին մէջ։

Մէլի հասկցաւ ուր տեղ գտնուիլը։

— Մօնրէօյլ հոս է, ըսաւ մտովի, տուները, լապտերները և քանի մը անցորդ տեսնելով։ Աստո՛ւած իմ, երանի՜ թէ շատ ուշ չըլլայ։

Դանդաղչուն, կրցածին չափ արագօրէն քալեց։

Առաջին անգամ դիմացը ելաւ խոշոր կին մը, որ քիչ մը ուշ տուն կը դառնար, աշխատանքը երկարած ըլլալուն համար։

— Տիկի՛ն, Տօքթ. Մէնար ո՞ւր կը բնակի, հարցուց Մէլի ընկճուած ձայնով մը։

— Պանեօլէ փողոց, թիւ 55, չիտակ գացէք ու առաջին ձախ փողոցը մտէք, հոն է։

Խոշոր կինը անճապարելուն համար, հազիւ կանգ առաւ, այդ ճշգրիտ տեղեկութիւնները հաղորդելու համար, բայց աղջկան երեսը չնայեցաւ ու ճամբան շարունակեց։

Բայց խեղճ Մէլի չէր ուզեր ուրիշ բան իմանալ։ Իրեն ցոյց տրուած ուղղութեամբ պիտի յառաջանար, երբ ձայն մը անշարժութեան մատնեց զինքը։

Եկեղեցիի մը կամ քաղաքապետարանի մը ժամացոյցն էր որ կը հնչէր։

Մէլի հաշուեց տասը հարուածները, որոնցմէ իւրաքանչիւրը սրտին մէջ թնդաց։

— Տա՛սը... ժամը տասն է։ Շատ ուշ է, ուշ մնացի։ Օ՜հ, Աստուած իմ։

Հակառակ իր տկարութեան, Մէլի ուզեց վազել։ Քանի մը վայրկեան միայն կրցաւ վազել։ Ցոյց տրուած փողոցին անկիւնը դարձաւ։ Լապտերներու լոյսէն օգտուելով կը վազէր, տուներուն թիւերը զանազանելու համար։

Բայց չէր կրնար իր վազքը շարունակել, շատ տկար ըլլալուն համար։ Պահ մը կարծեց որ պիտի նուաղէր։

— Օ՜հ, Աստուած իմ, ուժ տուէք ինծի, հեծեց Մէլի։

Տան մը պատին կրթնեցաւ ու շարունակեց քալել, գլուխը վեր առած, երբեմն կը հեռանար պատէն, թիւերը տեսնելու համար։

Նորատի աղջիկը նշմարեց թիւ 101ը, յետոյ 95ը, 77ը, 61ը։

— Վեց տուն կայ տակաւին, ըսաւ Մէլի մտովի։

Բայց իր առջեւ կը տեսնէր տարօրինակ թափօր մը, երկու հոգի պատգարակ մը կը տանէին ու կարգ մը մարդիկ կը հետեւէին անոր։ Պատգարակին մէջ նստած էր ձեռքերը և թեւերը ծալլուած մարդ մը, որուն գլուխը վար կախուած էր։

— Օ՜հ, եղած լմնցած է, հեծեց Մէլի։ Տօքթէօրն է, իր տունը կը տանին, մեռած է։

Խեղճ աղջիկը այնքան խորունկ ցաւ մը զգաց որ բոլորովին ուժաթափ եղած, մայթին վրայ, պատին երկայնքը ինկաւ նուաղուն վիճակի մէջ։

Պատգարակը կրող մարդիկը և անոնց հետեւորդները Մէլիի քովէն անցան, առանց նշմարելու զայն։

Բայց այդ մարդոց ետին մնացած կին մը փութկոտ քայլերով կը յառաջանար, թափօրին հասնելու համար։

Այդ կինը, Ջէզէթ, ուշ մնացած էր, որովհետեւ պէտք զգացած էր հինգերորդ յարկը ելլելու և Ֆանթէնի ըսելու.

— Մեռեալի երեւոյթ ունի: Պանդոկատէրը կ'ուզէ որ իր տունը տանին զայն, որպէս զի սպասուհին խնամէ և ուրիշ բժիշկի մը կողմէ դարմանուի: Հիմա կ'երթամ հասկնալու համար:

Ջէզէթ վար իջնելով կը ջանար Թափորին ետեւէն հասնիլ:

Բայց մայթին վրայէն յառաջացած պահուն տեսաւ որ մարմին մը տարածուած էր տան մը պատին տակ:

Ջէզէթ մօտեցաւ, մէկ կողմ ծռեցաւ, որպէս զի օդային կազի կտուցին լոյսը չխանգարէ ու շշնչեց ապշահար:

— Մէլին է: Այս աղջիկը ի՞նչ գործ ունի հոս: Հոս ի՞նչ կը նշանակէ: Օ՛հ, աղմուկ հանելու չի գար: Հոս ձգելու չէ զայն: Մեր մէջ լուսաբանելու է խնդիրը:

Ջէզէթ նայեցաւ այն մարդոց որոնք Լուի Մէնարը կը փոխադրէին ու անոր կ'ընկերանային:

Այդ պահուն անոնք բժիշկին տան դռնէն ներս կը մտնէին:

— Լաւ, ըսաւ Ջէզէթ:

Ու միեւնոյն պահուն բռնեց Մէլիի մարմինը, ու-գետնէն վերցուց զայն, առանց դժուարութեան, ուսերուն վրայ բեռցուց, յետոյ սկսաւ վազել ոչ թէ պանդոկին ուղղութեամբ, որուն նրբանցքին մէջ բազմութիւն խռնուած էր, այլ դէպի Մօնրէօյլի այն կողմը, ուր կը գտնուէր Ռօնիի ամրոցը:

Ջէզէթ բարեբախտութիւնը ունեցաւ, ճամբուն վրայ և ոչ մէկուն հանդիպելու:

Բաւական շուտ հասաւ Բօլիթի գինետան առջեւ,

արագ վազելուն համար: Դուռը զարկաւ սովորական եղանակով: Դուռը բացուելով ներս մտաւ:

Ջէզէթի երեւումը նուաղած Մէլիի հետ, ապշութիւն առաջ բերաւ սրահին մէջ, ուր տասնի չափ յաճախորդներ կային:

Բօլիթ և Թազի ըմպելասեղանէն դուրս խուժեցին:

— Վերջապէ՛ս եկաւ, կը գոռար Թազի կատղած: Մեռած ըլլալու է:

Բօլիթ ուժգին ապտակով մը լռեցուց կինը, ըմպելասեղանին ետին հրեց զայն, մինչ Ջէզէթ սեղանին վրայ կը դնէր Մէլին ու կը պատմէր թէ ինչպէս և ո՛ւր գտած էր աղջիկը:

— Ա՜հ, տարօրինակ բան, յարեց Բօլիթ: Այսօր ամէն կողմ փնտռեցին զայն: Կարծեցինք որ իր երկիրը դարձած է հետիոտն: Երբ օթափի, այն ատեն եղածը կը հասկնանք: Մեռած չէ ան այլ կը շնչէ:

Բայց Ջէզէթ գոչեց.

— Ես կծիկը կը դնեմ, պէտք է որ տեղ մը գտնուիմ:

Ջէզէթ դուրս ելաւ, առանց ոեւէ բացատրութիւն տալու ու սկսաւ դէպի Մօնրէօյլ վազել: Բժիշկին տան առջեւ հասնելուն պէս, դուռը զարկաւ, ներս մտաւ ու վեր ելլելէ առաջ, անդաստակին մէջ հաւաքուած մարդոց ըսաւ շնչասպառ:

— Պէտք է դարմանեմ Ֆանթէնը: Տօքթ. Մէնար ի՞նչպէս է: Բժիշկը եկա՞ւ:

— Այո՛: Կ'ըսէ թէ մեռած չէ տակաւին:

— Ա՜հ, յարեց Ջէզէթ:

Ու լիրբ կատակերգութեամբ մը.

— Ի՜նչ դժբախտութիւն, ի՜նչ դժբախտութիւն:

Ջէզէթ հոն եկած էր հետաքրքիրներու հետ, ապա-

սելով որ անոնց պէս վռնտուի։ Այդ պահուն, ուրիշ տեսարան մը կը պարզուէր Բօլիթի գինետան մէջ։

Մէլի սթափեցաւ, երբ թրջուած անձեռոցով մը հարուածեցին իր դէմքը։

Նորատի աղջիկը մոլորուն նայուածքներով դիտեց իր բոլորտիքը։ Եւ անհա յիշողութիւնը արթննալով հասկցաւ որ իր անարժան ազգականներուն որջը կը գտնուէր։

— Զիս գտած, ճանչցած ու հոս բերած են, ըսաւ Մէլի մտովի։

Բայց Բօլիթ կատղած կը գոռար.

— Ըսէ նայիմ, լկտած, ո՞ւրկէ կուգաս։ Ծննդավա՞յրդ դառնալ կ'ուզէիր։ Հոս աղէկ չէ՞ս, ապերախտ. չատակեր։

Մէլի միտքը սրած էր վտանգին առջեւ։

Նորատի աղջիկը օգուտ քաղեց այն պատրուակէն, զոր Բօլիթ կ'ընծայէր իրեն։ Պէտք է ըսել որ գինեպանը տեղեկութիւն չունէր Տօքթ. Մէնարի դէմ լարուած դաւէն։ Ուստի տկար ձայնով մը պատասխանեց.

— Այո՛. կ'ուզէի հոն երթալ, դաշտերը, խնձորենիները տեսնելու համար։

— Լկտած, գոչեց Բօլիթ, անգթօրէն ապտակելով զայն։ Հիմա խնձոր կուտամ քեզի։ Երբ չորս մատները ու բթամատս երեսիդ փակցնեմ, այն ատեն խնձորը կ'առնես։ Վերի յարկը պիտի ղրկեմ քեզ։ Ցարդին վրայ պիտի պառկիս հոն, առանց սաւանի ու վերմակի։ Ինծի նայէ՛, Թագի...։

Այդ բիրտ գինեպանին արժանաւոր կինը ըմպելասեղանին ետեւէն դուրս ելաւ, ուր ապաստանած էր, ապտակ մը ուտելէ յետոյ ամուսինին կողմէ, որ սովորաբար այդ միջոցին կը դիմէր, լռեցնելու համար զայն։

— Ի՞նչ կ'ուզես, ըսաւ Թագի։

— Սա չլխտին չալկէ ու իր սենեակը տար։ Ես յարդ պիտի բերեմ անկողնին համար։

Թագիի ուժը տեղն էր տակաւին, թէեւ նիհար ու ծերացած ըլլար ան։ Ուստի Մէլիի մէջքէն գրկեց ու ձեղնայարկ տարաւ զայն, մինչ սրահին մէջ գտնուած ցոփուհիներէն մէկը ճրագ մը բռնած էր, ճամբան լուսաւորելու համար։

Վեր ելած պահուն Թագի սմսեղուկ կերպով ու անգթօրէն վրէժը լուծեց Մէլիէն, քիչ մը առաջ ապտակուած ըլլալուն համար. արիւնելու աստիճան կը կսմթէր նորատի աղջիկը։ Իսկ Մէլի կը հեծեծէր միայն, որովհետեւ շատ տկար էր ու կարողութիւն չունէր ոգորելու։

Վերը, մեգերան Մէլին ձգեց քարէ գետնին վրայ։

Այդ միջոցին ներս մտաւ Բօլիթ, գիրկ մը յարդ բերելով։ Երկաթէ մահճակալին վրայ նետեց յարդը, ուր ոչ անկողին կար, ոչ սաւան և ոչ ալ վերմակ։

Երկու վայրկեան յետոյ, Մէլի ձեղնայարկին մէջ առանձին կը գտնուէր յարդին վրայ փռուած, ոչ մէկ ցաւ կը զգար, որովհետեւ չարունակ սա հարցումը կ'ընէր մտովի, անձկութեան մատնուած.

— Բժիշկը մեռա՞ծ է թէ ոչ։

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

ՔԱՌՈՒՂԻԻՆ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

Բայց այդ աղետալի ու ցաւագին օրուան ընթացքին թէ Բարիզի և թէ Մօնրէօյլի մէջ, ի՛նչ եղած էին

Լիւք տ՚Աբրըմօն ու Զախարի Սթրաբ, իշխանուհի Մօն Նուար և Մաքսանս տը Կրասիխ։ Զորսն ալ տարբեր պատճառներով կը փնտռէին Սիմօնը և Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլարը։

Ինչպէս յայտնի է, նախընթաց գիշեր, երբ Մէլի իր որջէն խոյս կուտար ու Տիան վերջնականապէս անձնատուր կ՚ըլլար Մօն-Նուար իշխանին, անդին Զախարի և Լիւք իրենց ինքնաշարժը կը նորոգէին Կրան Օթէլ Կարաժին մէջ ու Եօլանտ իշխանուհին և Կրասիխ կը հասնէին Ռուանա, ուր Օթէլ Սէն Մարք իջած էին։

Առտուան ժամը երկուքին ատենները, շնորհիւ շօֆէօր Զէքի ճարտարութեան, ինքնաշարժը նորոգուած էր։ Զապակի խանգարուած մասերուն տեղ նոր կտորներ դրուած էին։

— Շատ լաւ, ըսաւ Զախարի։ Բայց ակներեւ է որ այդ խանգարումը չարակամութեան արդիւնք է։ Որո՞ւն կողմէ։ Ահա գաղտնիքը։ Պիտի ջանանք երեւան հանել այդ գաղտնիքը։ Մինչեւ այն ատեն զգուշութիւններ ձեռք պիտի առնենք։ Կարիճ Զէք, Թօրբիլին քովէն չպիտի հեռանաս գիշեր ցերեկ։ Ետեւի բարձերուն վրայ պիտի պառկիս։ Ինքնաշարժը վարած տեղդ պիտի ճաշես։ Պէտք է որ յաջողինք մեր ձեռնարկած գործին մէջ։

— Պարոնը կրնայ վստահիլ ինծի, յարեց Զէք անզգած։

Գիտեմ, ըսաւ Զախարի։

Ու դէպի Լիւք դառնալով յարեց։

— Ահաւասիկ Քլէրմօն-Ֆէրանի մէջ կատարած քննութեանս արդիւնքը։ Կրնամ ձեզի հաղորդել այդ արդիւնքը, հիմա որ մեր աշխատանքը վերջացած է։

Կրանիլարի դիմանիշերը ունեցող երիտասարդ մը, ընկերակցութեամբ մանկամարդ աղջկան մը, որ Սիմօնը միայն կրնայ ըլլալ, հոս կարաժ տ՚Օվերնեի մէջ վարձած է լիմուզին մը։ Այդ ինքնաշարժով գացած է Մօն-Տօր, Մաճէսթիք-Բալաս։

— Ուրեմն հոն երթալու է իսկոյն, գոչեց Լիւք։

— Այո՛։ Զէք քուն ունի՞ս։

— Ոչ, պարոն։

— Պէնզին լեցուա՞ծ է։

— Հինգ վայրկեանէն պիտի լեցուի։

— Շատ լաւ։ Հինգ վայրկեանէն Մօն-Տօր պիտի մեկնինք։ Ես լապտերը կը վառեմ։ Դուն պէնզինը լեցուր։

Ճիշդ ժամը երկուքը տասը անցած, Թօրբիլը կը սուրար Քլէրմօն-Ֆէրանէն Մօն-Տօր տանող ճամբուն վրայ, Զէքի ճարտար ղեկավարութեամբ։ Ինքնաշարժին ետին, Լիւք տ՚Աբրըմօն և Զախարի Սթրաբ, հանգստօրէն տեղաւորուած, կը քնանային։

Արշալոյսը նոր ծագած ատեն արթնցան, երբ Թօրբիլը կ՚անցնէր Լը Քէօրէօյլ գիւղէն, որ Մօն-Տօր քաղաքէն երկու հարիւր մէթր հեռու կը գտնուի։

— Դէպի Մաճէսթիք-Բալաս ուղղակի, հրամայեց Լիւք տ՚Աբրըմօն։

— Այո՛, ըսաւ Զախարի Սթրաբ։

Հինգ վայրկեան յետոյ Թօրբիլը կանգ կ՚առնէր Մաճէսթիք-Բալասի առջեւ։

Մինչ Զէք Կարաժ կը տանէր ինքնաշարժը, Զախարի և Լիւք կը վարձէին իրարու հետ հաղորդակցող երկու սենեակներ ու իւրաքանչիւրը իր կողմէ քննութեան կը սկսէր։ Զախարի քաղաքին, ջերմուկին և անձնական կարաժներու մէջ քննութիւն կատարելու

գործը ստանձնեց։ Իսկ Լիւք պանդոկներու մէջ տեղեկութիւն պիտի քաղէր։

Այս անգամուան քննութիւնը արդիւնաւոր եղաւ իսկոյն։

Լիւք տ'Աբրըմօն երկու ոսկի տալով Մաճէսթիք-Բալասի սենեկապանուհիին և դռնապանին, չորս վայրկեանի խօսակցութեան մը մէջ իմացաւ թէ Կրանիլլար անուն մէկը և Սիմօն Կրանիլլար անուն օրիորդ մը երեք օր պանդոկը մնացած էին, թէ պարոն տը Կրանիլլար առջի առտու պահ մը Նորին Վսեմութիւն Համիտ պէյի սենեակը գացած էր, թէ Համիտ պէյ երէկ իրիկուն իսկ մեկնած էր Մօն-Տօրէն, թէ պարոն և օրիորդ Կրանիլլար ալ գրեթէ միեւնոյն ժամուն կառախումբով մեկնած էին, Օվէրներ այցելելու համար։

Լիւք այս տեղեկութիւնները ձեռք բերաւ ծառաներու անկապ և կցկտուր խօսքերուն շնորհիւ։

Դերկոմսը բաւական վարանոտ վիճակ մը ունէր. երբ ժամը տասնըմէկի ատենները Զախարի Սթրար պանդոկ դարձաւ։

Լիւք տենդոտ շեշտով մը իր բարեկամին հաղորդեց իր լսածները։

— Կեցցէ՛, գոչեց Զախարի։ Հիանալի՛ է։ Ասիկա կը լուսաբանէ և կը լրացնէ իմ քաղած տեղեկութիւններս։ Սա ստոյգ է որ ոստիկաններու աստուածը եղող դիպուածը շատ լաւ ծառայեց ինծի։ Մտիկ ըրէք։ Հազիւ կէս ժամ առաջ, անձնական փոքր կարաժի մը մէջ, իր ինքնաշարժը մաքրող շօֆէօր մը լսելով որ իր տիրոջ հետ կը խօսիմ, մեզի մօտեցաւ ու մտիկ ընելով ըսաւ ինծի.

— Պարո՛ն, երէկ գիշեր բան մը տեսայ, որ կրնայ ձեզ շահագրգռել։

— Ո՞ւր։ Հո՞ս։

— Ոչ, Ռուաեայի մէջ։

— Ի՞նչ բան, ըսէ՛ք։

— Երէկ առտու, զբօսաշրջիկներ տարած էի Ռուաեա։ Գիշերը, ժամը տասնին ատենները, Քլէրմօն-Ֆէրանի ճամբան բռնելէ առաջ, Ռուաեայի կայարանը գացի հետիոտն, տեղեկութիւններ քաղելու համար, զոր իմ զբօսաշրջիկներուս պիտի հաղորդէի, անոնցմէ բաժնուելէս առաջ։ Կայարանի բակէն անցած պահուս ձեր նկարագրած դիմանիշերով երիտասարդի մը ու մանկամարդ աղջկան մը հանդիպեցայ։ Այդ զոյգը կայարանէն դուրս կ'ելլէր, ուր քիչ առաջ հասած էր արդէն Պաքէլի կառախումբը, որ Մօն-Տօրի հետ կը հաղորդակցի։ Մեքենաբար դիտեցի, որովհետեւ զոյգը հոն սպասող ինքնաշարժ մը մտաւ, վաթսուն ձիու ուժ ունեցող փառաւոր ինքնաշարժ մըն էր ան։ Զէք գիտեր որքան կը զմայլիմ գեղեցիկ ինքնաշարժներուն վրայ։ Ետեւէն նայեցայ մինչեւ որ անհետացաւ։ Մէջը կար մէկը, որուն Թուրք փաշա մը ըլլալը ճանչցայ, քանի որ Մաճէսթիք Բալասի մէջ տեսած էի զայն։

— Համիտ պէյը ըլլալու է ան, գոչեց Լիւք։

— Նոյնինքն, յարեց Զախարի։ Գործը բացայայտ է։ Կրանիլլար իբր իր քոյրը ներկայացուցած է Սիմօնը ու Թուրքին ծախած է զայն։ Անոնք Մօն-Տօրէն մեկնած են, Համիտ պէյ իր ինքնաշարժով, իսկ Կրանիլլար ու Սիմօն կառախումբով։ Ռուաեայի կայարանը գացէք ու հոն...։

Լիւք յուզումէն ու յոյսէն կը դողար։

— Աւելի քան երբեք գտած ենք անոնց հետքը, գոչեց Լիւք։ Բայց ո՞ւր գացած են, Ռուաեայէն մեկնելէն յետոյ։ Անշուշտ, այդ քաղաքը չեն մնացած։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ Гос. Библиотека

— Սպասեցէ՛ք, յարեց Զախարի ժպտուն: Այդ լուրը իմանալուս պէս, երկու ոսկի տուի շօֆէօրին ու ջերմուկին սպասման սրահը գացի, ուր կը գտնուէին չաբթուան թերթերը: Համիտ պէյի անունը փնտռեցի անոնց մէջ: Այդ դիրքը ունեցող անձ մը աննշմար չանցնիր: Արդարեւ, տեղական փոքր թերթի մը մէջ կարդացի որ Համիտ պէյ Մարսիլիայէն Մօն-Տօր եկած էր, քանի մը օր դարմանուելու համար և թէ Մարսիլիոյ առջեւ կը գտնուէր իր փառաւոր զբօսանաւը որով ճամբորդած էր Միջերկրականի մէջ... ու....»

— Ուրեմն շատ պարզ է, ըսաւ Լիւք, բարեկամին խօսքը ընդմիջելով: Համիտ պէյի դարմանումը կեղծիք է: Հաւանաբար Կրանիլլարի հետ համաձայնած, Մօն-Տօր եկած է, Սիմօնը տեսնելու համար: Անգամ մը Սիմօնը տեսնելէ և անոր վրայ հիմնալէ յետոյ, Համիտ պէյ առած տարած է զայն: Դէպի Մարսիլիա, դէպի զբօսանաւը ուղղուած են անոնք:

— Շատ լաւ կը տրամաբանես, ըսաւ Զախարի: Թուրքին ինքնաշարժը երէկ գիշեր ժամը տասնին ճամբայ ելած է Ռուաեայէն: Հիմա առտուան ժամը տասնըմէկն է: Ուրեմն անոնց ինքնաշարժը մենէ տասներեք ժամ առաջ անցած է: Այս հաշուին մէջ չեմ դներ մինչեւ Ռուաեա գտնուող հեռաւորութիւնը: Առանց Ռուաեայէն և Քլէրմօնէն անցնելու, Իսուար ու Պէս պիտի երթանք, Մարսիլիոյ ճամբան բռնելու համար, որպէս զի այդ հեռաւորութիւնը կտրենք: Եւ որովհետեւ Թօրբիլը աւելի արագ կ'ընթանայ քան Համիտ պէյի ինքնաշարժը, անոնց առեւէն պիտի հասնինք անոնք դեռ Մարսիլիա չհասած: Հոն հասնելնուս պէս թոյլ չպիտի տամ որ Թուրքին զբօսանաւը ճամբայ ելլէ:»

— Ուրեմն, մէկ վայրկեան իսկ կորսնցնելու չենք, յարեց Լիւք:

— Այո՛, ոչ իսկ մէկ վայրկեան: Պանդոկին ծախքը վճարեցէք: Ես կ'երթամ Ձեզի իմաց կուտամ:

Ու դուրս ելան այն սենեակէն, ուր այդ կարճ տեսակցութիւնը տեղի ունեցած էր: Քիչ յետոյ ճամբայ կ'ելլէր Թօրփիլը:

Սթրաք ճամբան սա հետաքրքրական հաշիւը կ'ընէր.

— Անոնց ինքնաշարժը ծանր է ու չորս անձերով և պայուսակներով բեռնաւորուած է: Միւս կողմէ պէտք է նկատի ունենալ որ Համիտ պէյ արկածներէ կը վախնայ Սիմօնին պատճառով: Այդ պայմաններուն մէջ, Պէրլին ինքնաշարժ մը միջին հաշուով ժամը երեսուն քիլօմէթրէն աւելի չի յառաջանար: Ուստի այդ ինքնաշարժը տասնըհինգ ժամէն միայն պիտի կրնայ հոն հասնիլ: Պէտք է ըսել որ գիշերն ալ կը յառաջանայ: Նոյնպէս կրնանք ենթադրել որ այդ ինքնաշարժին խափշիկ շօֆէօրը Ձեզի չափ չի ճանչնար Ֆրանսայի ճամբաները և քաղաքներուն վրայ ինքնաշարժին վարանոտ գնացքը երկու ժամ յապաղումի պատճառ կ'ըլլայ ամբողջ ճամբու ընթացքին: Ուստի վեց-եօթը ժամի կ'իջնէ տարբերութիւնը: Անոնք մէկ ժամ առաջ Մարսիլիա պիտի հասնին, տասներեք ժամ աւելի ճամբայ կտրած ըլլալով հանդերձ:

Ու Սթրաք իր հաշիւը պարզեց Լիւք տ'Աբրըմօնի:

— Մէկ ժամ շատ իսկ է նաւ նստելու և ճամբայ ելլելու համար, ըսաւ դերկոմսը գունատած:

— Այո՛:

— Ուրեմն ի՞նչ ընելու է:

— Պէտք է որ այդ մէկ ժամուան և քանի մը

վայրկեանի տարբերութիւնը ջնջենք մեր արագ գնացքովը, ջախջախուելու վտանգը աչք առնելով։ Եթէ զբօսանաւը ճամբայ ելլէ, իր մէջ ունենալով Սիմօնը, ամէն ինչ կորստեան պիտի մատնուի։

— Ոչ, յարեց Լիւք ցուրտ շեշտով մը. ամէն ինչ կորստեան չպիտի մատնուի, որովհետեւ վճռած եմ ամէն ինչ ընելու։

— Ի՞նչ պիտի ընէք, հարցուց Մթրաք, զարմացած։

— Մտիկ ըրէ՛ք, ըսաւ Լիւք, իմ թղթապանակիս մէջ Քրէտի Լիոնէի վրայ վարկագիր մը ունիմ միշտ, քանի որ իմ ամբողջ հարստութիւնս եղող երեքուկէս միլիոն ֆրանքը հոն դրած եմ։ Մարսիլիոյ մէջ Քրէտի Լիոնէի մասնաճիւղը պիտի երթամ ու չորս ժամուան մէջ արագընթաց զբօսանաւ մը պիտի գնեմ։ Նաւազներ պիտի վարձեմ։ Մեծ նաւահանգիստներու մէջ գտնուող որջերէն կարելի է նաւազ ճարել։ Այդ մարդիկը զինելէ յետոյ նաեւ պիտի ղրկեմ։ Յետոյ ճամբայ պիտի ելլենք այն ուղղութեամբ որուն կը հետեւին Թուրքիա գացող շոգենաւները։ Ճամբան, Համիտ պէյի զբօսանաւը պիտի փնտռեմ։ Այո՛, յարձակումով պիտի գրաւեմ անոր նաւը։

Գործը ծանրակշիռ հանգամանք կը ստանայ, քրթմնջեց Մթրաք։ Այդ պատճառով կրնաք դատի քաշուիլ։ Եթէ ձեր ըսած բանը ընէք, Թուրքերը ինքնապաշտպանութեան պիտի դիմեն։ Անշուշտ, այդ կռուին մէջ մեռնող ալ պիտի գտնուի։ Համիտ պէյ մեծ անձնաւորութիւն մըն է։ Է՜հ... ծանրակշիռ բան է։

— Համիտ պէյ առաջին յանձաւորն է, առարկեց Լիւք աշխուժով։ Առեւանգումի, արգելափակումի, անչափահաս մը գլխէ հանելու յանցանքով մեղադ-

րուած Կրանիլլորի հետ մեղսակցութեամբ ամբաստանուած է։

— Ոչ մէկ բան կ'ապացուցանէ ձեր ըսածը, յարեց Մթրաք։ Կը խորհիմ որ Կրանիլլոր բաւական խորամանկ ըլլալուն, գործը այնպէս մը կարգադրած է որ Սիմօն կատարեալ հաճութեամբ կը հետեւի Թուրքին ու Կրանիլլորի։ Տեսէ՛ք, մինչեւ հիմա կատարած մեր քննութեան մէջ ամենափոքր հետք մը իսկ չենք գտած որ ապացուցանէ թէ Սիմօն ոեւէ ընդդիմութիւն ըրած ըլլայ։

— Ի՜նչ փոյթ, ըսաւ Լիւք խիստ շեշտով ու միշտ յամառելով իր գաղափարին վրայ։ Եթէ երբեք զբօսանաւը ճամբայ ելլէ. Սիմօնը տանելով, ես պիտի ընեմ այն բանը զոր քիչ մը առաջ ըսի ձեզի։

— Ուրեմն, մինչեւ վերջը ձեզի պիտի հետեւիմ, հակառակ այս յիմարական արկածախնդրութեան և ծանրակշիռ հետեւանքներուն, յայտարարեց Մթրաք աշխուժով։ Բայց լաւագոյն պիտի ըլլայ որ այդ ծայրայեղութիւններէն խուսափինք։

Մթրաք ոտքի ելաւ ու շօֆէօրին վրայ ծռելով յարեց.

— Ջէ՛ր, ժամը քանի՞ քիլօմէթր կը յառաջանանք։

— Ժամը ճիշդ հարիւր քիլօմէթր։

— Առառաւելն որքա՞ն արագութեամբ կրնանք սուրալ։

— Հարիւր քսան։

— Ուրեմն այդ արագութեամբ ընթանանք։ Պէտք է որ իրիկուան ժամը եօթին Մարսիլիա հասնինք։ Կրնայ ըլլալ որ հաւեր, սագեր, բադեր և նոյն իսկ խոզեր կոխտենք։ Սակայն էրիկ մարդիկ, կիներ կամ տղաք մի՛ ջախջախեր ու կառքերէն զգուշացի՛ր։

— Պիտի ջանամ, յարեց Ջէք բրիտանական պաղարիւնութեամբ։

Պէնզինի ծորակը բացաւ և լոյսը հրահրեց։

Ու խօլական վազքը սկսաւ։

Թօրբիլը գլխի պտոյտ պատճառող արագութեամբ կը յառաջանար, ռումբի մը պէս մռնչելով ու ճօճելով։

Վայրկեանէ վայրկեան, սուլիչը կ՚արձակէր իր սուր ու ողբագին ձայնը։

Ճամբուն վրայ գտնուող մարդիկ ու անասուններ կը հեռանային, խոյս կուտային, կը կաղկանձէին, կը վրնջէին ու կը մռնչէին հրէշ ինքնաշարժը անցած ատեն։

Ամէն վայրկեան իրարու յաջորդող քաղաքներէ և գիւղերէ անցած պահուն փողին և սուլիչին ձայները, իրարու միացած, ժխորը կ՚աւելցնէին։ Քիչ մը կը մեղմանար գնացքը տուներուն միջեւ ու ճամբուն դարձած տեղերը։ Յետոյ նորէն կը սուրար իսկոյն։

Ինքնաշարժը ջախջախեց շուներ և ուրիշ անասուններ։

Լիւք կը սարսռար, սիրտը տրոփուն։

— Եթէ երբեք քաուչու մը պայթի ողջ չենք մնար։

— Ամէն անիւ երկաթապատ երկու քաուչու ունի։ Շատ ծանր փորձանքի մը պիտի մատնուինք, եթէ երբեք անիւի մը երկու քաուչուները պայթին միաժամանակ, ըսաւ Սթրաք։

Ու փոթորկալից հովի մը պէս կը սուրային։

Յանկարծ Ջէք գոցեց պէնզինի ծորակը, փոխեց արագութիւնը ու մեղմօրէն սեղմեց զսպանակը։

Սթրաք և Լիւք միեւնոյն ատեն գոչեցին.

— Ի՞նչ կայ։

Կառքը կանգ առաւ ու Ջէք ետին դառնալով ըսաւ.

— Կարծեմ թէ ճամբան սխալեցայ։ Քառուղի մը կայ հոս։

Բարեբախտաբար սխալ ճամբու չէին հեռացած։ Իրենց սրունքներուն թմրութիւնը անցնելու համար, Սթրաք և Լիւք քառուղիին վրայ իջան, մինչ Ջէք այդ երկու-երեք վայրկեանի դադարէն օգուտ կը քաղէր, մօթէօրը քննելու համար։

Այդ քննութիւնը գոհութեամբ աւարտելէ յետոյ շօֆէօրը իր տեղը ելաւ, բայց տիրոջ մէկ բացագանչութիւնը լսելով ետին դարձաւ։

Ու տեսաւ որ պարոն Սթրաք անդունդին եզերքը ծռած էր։ Պարոն Լիւք տ՚Աբրըմօն ալ միեւնոյն պահուն փոսին մէջ ցատկեց։

Շօֆէօրը մօտենալով խորունկ փոսին խոնաւ գետնին վրայ տեսաւ արիւնի լայն արատ մը։

— Արի՞ւն է, ըսաւ շօֆէօրը։

— Այո՛, արիւն է, յարեց Սթրաք։

Լիւք տ՚Աբրըմօն նորէն ճամբուն եզերքը ցատկեց։ Զափազանց գունատ, ձեռքը ունէր փոքր ու սիրուն թղթապանակ մը, զոր փոսին մէջէն գտած էր։

Դերկոմսը Սթրաքի ու Ջէքի առջեւ բացաւ դրամապանակը, նախ այցաքարտ մը հանեց անոր մէջէն, գոչելով.

— Դերկո՛մս Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլար։

Արդարեւ. Սթրաք և Լիւք իսկոյն պրպտեցին թղթապանակը ու մէջը գտնուած բոլոր բաները դուրս հանեցին, հազար ֆրանքի պանքտոմս, Բարիզի Քօնթուար տ՚Էսքօնթէն ընկալագիր մը հինգ հազար ֆրանքի համար, Տօն Ճօզէ Կրանիլլար անունով պարապ պահարաններ ու միեւնոյն անունով այցաքարտեր։

Այդ թուղթերը ձեռքին մէջ, Սթրափ փոսին նայեցաւ։

Փոսին եզերքներուն վրայ որոշապէս կը տեսնուէին կռուի հետքեր։ Կօշիկներով կոխկրտած էին փոսին խորը և եզերքները, խոտերուն մէկ մասը ճզմուած էր ու արեան փոքր ճապաղիք մը կար հոն։

Ոճիր յիշեցնող այդ տեսարանը բուռն յուզում մը պատճառեց հոն գտնուող երեք անձերուն։

— Հոս կռիւ մը տեղի ունեցած է Կրանիլլարի և ուրիշ մարդու մը միջեւ։

— Այո՛, յարեց Սթրաք։

Երկար լռութիւն մը տիրեց։ Յետոյ Սթրաք մըրմընջեց.

— Արիւնը թանձրացած է։ Կռիւը քանի մը ժամ առաջ տեղի ունեցած ըլլալու է։ Անոնց ինքնաշարժը իմ կարծածէս աւելի արագ ընթացած է։ Ինչ որ ալ ընենք, անոնցմէ առաջ և կամ միեւնոյն ատեն չպիտի կրնանք Մարսիլիա հասնիլ։ Բայց հոս տեղի ունեցած խորհրդաւոր տռամը թերեւս արգելք պիտի ըլլայ որ անոնք զբօսանաւ նստին անմիջապէս։

Ու մտախոհ լռութենէ մը յետոյ Սթրաք յարեց.

— Այո՛, Կրանիլլար և ուրիշ մարդ մը իրարու հետ կռուած են։ Բայց ինչո՞ւ։ Ո՞վ է այդ միւս մարդը։ Համիտ պէ՞յն է արդեօք։ Որո՞ւ արիւնն է այս։ Կրանիլլարի կամ անոր հակառակորդին։

— Փոսին մէջ չկայ բան մը, որ ամենափոքր ցուցմունք մը ընծայէ մեզի, ըսաւ Լիւք։ Վիրաւորուած կամ սպաննուած արիւն կորսնցնող մարդը օթոյով տարուած ըլլալու է, որովհետեւ անցորդները հոս չպիտի ձգէին թղթապանակը, եթէ երբեք զայն տեսած ու գետնէն վերցուցած ըլլային։

— Հիմա մեզի կը մնայ ճամբայ ելլել նորէն։ Կ'ուզեմ ժամ առաջ Մարսիլիա հասնիլ, այդ գաղտնիքէն բան մը հասկնալու համար։

— Իսկ Սիմոն որ ներկայ գտնուած է այդ արիւնալի տռամին, ո՛վ գիտէ ինչ արհաւիրք ու սոսկում զգացած ըլլալու է։

— Ճամբայ իյնանք բարեկամս, յարեց Սթրաք։

Ջէք իր տեղը ցատկեց։ Երկու բարեկամներն ալ գրաւեցին իրենց տեղերը։

— Ի՞նչ արագութեամբ պիտի ընթանանք, հարցուց Ջէք։

— Ամենայն արագութեամբ, պատասխանեց Սթրաք։

Ու Թօրբիլը սկսաւ սուրալ արագօրէն, Սթրաքը և Լիւքը տանելով, որոնք այդ առեղծուածային քաուղիի մասին մռայլ խորհրդածութիւններ կ'ընէին։

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

ԴԱՇՈՅՆԻ ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Ի՞նչ անցած դարձած էր։ Եղերական ու անակնկալ դէպք մը։

Ինչպէս յայտնի է, Համիտ պէյի ինքնաշարժը առաջի գիշեր ժամը տասնին, Ուալեայի կայարանէն ճամբայ ելած էր, Սիմոն և իր ընկերը առժամապէս տեղաւորուելէ ետք Թուրք զօրավարին շքեղ ինքնաշարժին յետսամասի չորս նստարաններէն երկուքին վրայ։

Ի հարկին կարելի էր մահճակալի վերածել ինքնաշարժին խորը գտնուող չորս նստարաններէն երկուքը։

Համիտ պէյ անձամբ կատարեց այդ գործը ու մանճակալի փոխուած այդ նստարանը ցոյց տալով Սիմոնի, ըսաւ.

— Օրիո՛րդ. ահա ձեր անկողինը, մինչեւ որ կարենամ իմ զբօսանաւիս մէջ աւելի հանգստաւէտ անկողին մը տրամադրել ձեզի։ Բայց ասոր մէջ ալ կրնաք հանգիստ քնանալ։

— Իսկ դուք ու Տօն Ճօզէ ի՞նչ պիտի ընէք, հարցուց Սիմոն ժպտուն ու հիացիկ։

— Սա նստարաններուն վրայ պիտի պառկինք։ Մարդ շատ հանգիստ կ'ընէ հոն։ Երիկ մարդոց համար անկողնի տեղ կը բռնէ։

— Քուրիկ, դուն պառկէ՛, ըսաւ Ճօզէ քնքշօրէն։

Իր վերարկուին մէջ փաթթուած, Սիմոն նստարանին վրայ տարածուեցաւ ժպտուն։ Համիտ պէյ զայն ծածկեց ճամբորդութեան յատկացուած մետաքսէ ծածկոյթով մը ու թեւը վեր առնելով, ելեկտրական լոյսի հաղորդիչ գործիքը դարձուց։

Ինքնաշարժին ներսը լուսաւորող ելեկտրական չորս լամբարները մարեցան ու միայն վառ մնաց փոքր, կանանչ և մետաքսէ ծաղիկով մը ծածկուած լամբար մը, որ ցայգականթեղի աղօտ ու մեղմ լոյս մը կը տարածէր։

Ասկէ զատ, Համիտ պէյ վարագոյրը իջեցուց այն ապակիին վրայ, որ ինքնաշարժին յետսամասը կը բաժնէր շօֆէօրին և ծառային յատուկ յառաջամասէն։

— Գիշեր բարի՛, օրիորդ Սիմոն, ըսաւ Համիտ պէյ։ Գիշեր բարի՛ նաեւ ձեզի, սիրելի Ճօզէ։ Ձեր գլխարկը կախեցէք սա ձորձակալէն, ձեր սրունքները փաթթեցէք սա ծածկոյթով, որովհետեւ գիշերը զով կ'ըլլայ այս լեռնոտ տեղերը։ Ես գիշերը երբեք չեմ

տաքցնէր ինքնաշարժին ներսը, վախնալով որ արեան համախռնում կ'ունենամ։

— Գիշեր բարի, պարոն. գիշեր բարի, աղբարիկ, գոչեց Սիմոն ծիծղուն ձայնով մը։

Հինգ վայրկեան յետոյ, կառքին կանոնաւոր թաւալումէն ու մօթէօրին խուլ թաշնաւորումէն օրօրուն, Սիմոն կը քնանար։

Մանկամարդ աղջկան դիմաց, իրենց թիկնաթոռներուն վրայ նստած ու սրունքնին երկարած, Համիտ պէյ և Ճօզէ չկրցին շուտով քնանալ, այլ սկսան մրափել, ինչպէս կ'ըլլայ գիշերային ճամբորդութիւններու ատեն։

Սակայն ինքնաշարժը մութին մէջ կը թաւալէր այն ամայի ճամբաներուն վրայ, զոր երկու խոշոր լապտերներ կը լուսաւորէին ուժգնօրէն։

Համիտ պէյի շօֆէօրը կարծես աւելի լաւ կը ճանչնար իր կտրած ճամբան, թէեւ օտարական մը ըլլար։ Նախ որ երկու օր առաջ Մարսիլիայէն Մօն-Տօր գացած էր։ Յետոյ, առաջին անգամ չէ որ այդ ճամբորդութիւնը կ'ընէր։ Համիտ պէյ յաճախ Ֆրանսայի մէջ ճամբորդած էր, միշտ ինքնաշարժով և միշտ այդ շօֆէօրին հետ, որ իր քով կը գտնուէր տասը տարիէ ի վեր։

Ինքնաշարժը միջին հաշուով ժամը վաթսուն քիլօմէթր արագութեամբ կ'ընթանար ու շօֆէօրը մէկ վայրկեան իսկ վարանումի չէր մատնուեր գիշերային գնացքին ատեն։

Շօֆէօրին ըրած շատ ճշգրիտ հաշուին համաձայն, ինքնաշարժը յաջորդ օրը, Յուլիս 4, կէս օրէն յետոյ, առառաւելն ժամը երկուքին պիտի հասնէր հոն։ Քաղաքներէ անցած ատեններին ինքնաշարժը արագ չէր

ընթանար ու երբեմն կանգ կ'առնէր Համիտ պէյի հրամանով, որ սովորութիւն ունէր նկարագեղ տեսարանները դիտելու։ Անոնք ալ հաշուին մէջ դրուած էին։

Բայց շօֆէօրը չէր գիտեր թէ յաջորդ օրը, Յուլիս 4, հարիւր ձիու ուժ ունեցող ինքնաշարժ մը պիտի հետապնդէր իր ինքնաշարժը։ Եթէ գիտնար այդ բանը, կանգ չպիտի առնէր բնաւ ու առտուան ժամը տասնին Մարսիլիա պիտի հասնէին առաւելն, Սթրաք և Լիւք տակաւին Մօն-Տօրէն ճամբայ չելած։

Ինչպէս կը տեսնուի, սրընթաց հալածողները պատեհութիւն չպիտի ունենային Համիտ պէյին ետեւէն հասնելու և Մարսիլիա ժամանելու, զբօսանաւը ճամբայ չելած։

Ուրեմն Սիմօնի բախտը Ծօզէ տը Կրանիլլարի ձեռքը մնացած էր։

Բայց ճակատագիրը այլապէս տնօրինած էր։

Առտուան ժամը տասնին, երբ Սիմօն երջանիկ երիտասարդութեան յատուկ հանդարտ ու խորունկ քուն մը կը քաշէր ու Ծօզէ ծանր մրափի մը անձնատուր եղած էր, Համիտ պէյ բոլորովին արթնցաւ։

Համիտ պէյ յուշիկ բացաւ իրեն մօտ գտնուող դռնակին ապակին ծածկող փայտէ երեսիկը, անշշուկ վեր քաշեց վարագոյրը ու դուրս նայեցաւ։

Ճաճանչագեղ պիտի ըլլար այդ օրը, դատելով կապոյտ երկնքին անբծութենէն և արեւուն շողշողուն փայլէն, որ երկնքին վրայ կը բարձրանար ինքնաշարժին միւս կողմը, հետեւաբար Համիտ պէյ չէր կրնար արեգակը տեսնել։

Այդ պահուն ինքնաշարժը զառիվար ու դարձդարձիկ ճամբէ մը վար կ'իջնէր ցած տեղերու մէջտեղէն, որոնք մերթ ընդ մերթ կ'եզերէին գետակ մը։

Համիտ պէյ քովէն կախուած կաշիէ քսակիկէ մը հանեց սրուակ մը ու թաշկինակին վրայ օ տը քօլօնը սրսկեց, յետոյ թաշկինակով շփեց դէմքը, արտեւանունքները, ծոծրակը։ Մազերը ճարտարօրէն շտկեց, քսակիկին վերեւ գտնուող շեղանատ հայելիին մէջ նայելով։

Հարեւանցի այլ բաւարար արդուզարդ մը ընելէ յետոյ, ուզեց հասկնալ թէ ուր կը գտնուէին։

Թիկնաթոռի յենարանին վրայ խորշէ մը դուրս հանեց քարտէս մը, անշշուկ պարզեց ծալքերը, բնանկարը դիտեց ու մրմնջեց․

— Անշուշտ, Ալէէն հեռու գտնուելու չենք։ Կարտօն գետակը ըլլալու է։ Ալէն անցնելնուս պէս, ինքնաշարժը պիտի կեցնեմ գեղեցիկ դիրքի մը առջեւ, նախաճաշ ընելու համար։ Կը բաւէ որ կէս օրէն ետքը Մարսիլիա հասնինք։ Զբօսանաւը իսկոյն ճամբայ պիտի ելլէ։ Ինքնաշարժը նաւով չպիտի տանիմ։ Ըստ սովորութեան Մարսիլիոյ մէջ կարաժը պիտի ձգեմ զայն։

Համիտ պէյ քարտէսը ծալլելէ և իր տեղը դնելէ յետոյ, Սիմօնին նայեցաւ։

Մանկամարդ աղջիկը կողմնակի պառկած էր, մէկ թեւը գլխուն տակ, իսկ միւս թեւը նստարանին առջեւ ձգած մեղկօրէն։

— Ո՜րքան գեղեցիկ, ո՜րքան գեղեցիկ է, մրմնջեց Համիտ պէյ։

Հեշտանքով կը խորհէր որ այդ զմայլելի և հմայիչ աղջիկը իրը պիտի ըլլար քիչ ատենէն։ Ուստի չէր դադրեր զայն դիտելէ, առանց նշմարելու որ Ալէ քաղաքէն անցած էին ու հիմա ինքնաշարժը աւելի արագ կը յառաջանար ճամբուն վրայ։

Վայրկեաններ անցան։ Համիտ պէյ կը խորհէր Ճօզէ տը Կրանիլլարի վրայ, որ թիկնաթոռի մը մէջ կը մրափէր։ Բայց նայուածքը Սիմոնի վրայ յառած էր միշտ։

Համիտ պէյ այլեւս չկրցաւ դիմադրել քանի մը վայրկեանէ ի վեր զգացած փորձութեան, որ սրտին տրոփումները կը կասեցնէր ու ջղաձգօրէն կը դողացնէր ձեռքերը։

Ան փորձութիւնը կ՚ունենար իր շրթունքները դրոշմելու Սիմոնի բացխբիկ ու վարդագոյն բերնին վրայ ու ձեռքերուն մէջ առնելու սպիտակ մետաքսէ քօրսաժին մէջ կաղապարուած ստինքները։

Թուրքը ծռեցաւ համրօրէն, անպարտելի կախարդանքէ մը մղուած կարծես։

Համիտ պէյ չնշմարեց որ օթոյին գնացքը կը դանդաղէր անծանօթ պատճառով մը։ Նոյնպէս չնշմարեց որ Ճօզէ տը Կրանիլլար յանկարծ արթնցած, սարսուռ կը զգար, հասակը կը շտկէր իր թիկնաթոռին մէջ ու աչքերը կը բանար։

Ոչ, Համիտ պէյ չտեսաւ այդ բանը, իր տենչանքին անձնատուր։ Ինքնաշարժին գորգին վրայ կը ծռէր ու իր ձեռքը կը դնէր Սիմոնի աջ ստինքին վրայ ու իր անյագ շրթունքը կը մօտենային անոր կիսաբաց բերնին։

Բայց Ճօզէ տը Կրանիլլար առաջին ակնարկով նշմարեց այդ տեսարանը... ու սարսռաց։

Ֆիզիքական սոսկալի նախանձ մը սեղմեց Ճօզէի սիրտը, մեծ սարսուռով մը ցնցեց ամբողջ մարմինը։ Ան մտածելու կարողութիւնը կորսնցուց։

Կատաղութենէն գունատած, բրտօրէն ու մոլեգնօրէն նետուեցաւ Համիտ պէյի վրայ և խեղդուկ ձայնով մը ըսաւ.

— Ոչ, ոչ, հոս չըլլար, իմ առջեւս։ Ձեռք չպիտի դպցնես անոր։

Համիտ պէյի ուսերէն բռնելով իրեն քաշեց զայն ուժգնօրէն ու Սիմոնէն հեռացուց։ Մանկամարդ աղջիկը ընդոստ արթնցաւ և ելաւ նստաւ ահաբեկ։ Առանց բան մը հասկնալու, այդ կարճատեւ տռամին ներկայ գտնուեցաւ ապշահար զարհուրանքով։

Համիտ պէյ մէկ ոստումով ոտքի ելաւ։

Դէմքը կատաղութենէ արիւնով լեցուած, բռունցքները սեղմած, դէպի Ճօզէ դարձաւ և մարած ձայնով մը գոչեց.

— Դուք յիմա՞ր էք։ Իմ վրաս ձեռք վերցնէ՞ք։

— Ի՞նչ պիտի ընէք, պատասխանեց Կրանիլլար, իր գլուխը դէպի առաջ երկարելով։

— Ինչ որ հաճոյ թուի ինծի։ Հոս տէրը ո՞վ է։ Այս մանկամարդ աղջիկը ինծի կը պատկանի։

— Ո՛չ տակաւին, աղաղակեց Ճօզէ վայրագ շեշտով մը։

Ճօզէի աչքերը այնպիսի վրէժխնդրական արտայայտութիւն մը ունէին որ Համիտ պէյ իսկոյն հասկցաւ ամէն բան։

Ու փայլակնացայտ մտածումով մը ինքնիրեն ըսաւ.

«Այս մարդը կը սիրէ Սիմոնը։ Ծուղակ մը կը լարէր ինծի դէմ։ Պիտի կողոպտէր, թերեւս պիտի սպաննէր զիս, աղջկան հետ անհետանալու համար։ Սիմոն, բանէ մը տեղեկութիւն չունի։ Այո՛, այսպէս է։ Հետեւաբար, պէտք է որ այս մարդը մեռնի»։

Այդ եզրակացութեան յանգելէ յետոյ Համիտ պէյ ուզեց գործել։

Իր պզտիկ գրպանէն տափակ ու փոքր ըէվոլվէր մը հանելով Ճօզէի ուղղեց։

Բայց այդ պահուն Զօզօ ինքնաշարժին դռնակը բացաւ, աղմկալից խօսակցութիւն մը լսելուն համար։

Ճօզէ նշմարեց այդ բանը։ Մինչ հրացէնին հարուածը կը պայթէր, առանց նպատակին հասնելու, Ճօզէ ճամբուն վրայ ցատկեց, արմուկի ուժգին հարուածի մը միջոցաւ մէկդի հրելով Զօզօն։

Համիտ պէյ ալ ճամբուն վրայ ցատկեց։ Իսկ Սիմօն խելայեղ ճիչեր արձակելով ինքնաշարժէն դուրս ելաւ ու խոյս տուաւ։

— Զօզօ, աղջկան ետեւէն հասի՛ր, աղաղակեց Թուրքը։ Ես մանչուն հետ կը չափուիմ։

Ու Համիտ պէյ նորէն նշան առաւ Կրանիլլարի, մինչ սեւամորթը Սիմօնին ետեւէն կը վազէր։

Ռէվոլվէրի հարուածը թնդաց։ Բայց Ճօզէ տը Կրանիլլար հասակը ծռելով ու գլխովը հարուած մը իջեցնելով Համիտ պէյի, ճամբան եզերող փոսին մէջ ձգած էր զայն։

Սակայն, Ճօզէ իր խոյանքէն մղուած, ինք ալ փոսին մէջ ինկաւ։

Իր պաղարիւնը չկորսնցուց ու արագ շարժումով մը Համիտ պէյի աջ ձեռքէն խլեց ռէվոլվէրը։

Թուրքը ուզեց ետ առնել իր հրացէնը, բայց գիրկընդխառն և բուռն կռիւէ մը յետոյ, երկուքն ալ իրարու վրայ ինկան։

Ճօզէ կ'ուզէր ռէվոլվէրը քաշել, բայց կը վախնար որ ինքզինքը պիտի վիրաւորէր, իր շարժումներուն մէջ ազատ չըլլալուն համար։

Սակայն շօֆէօրն ալ իր տեղէն վար ցատկելով փոսին մէջ նետուեցաւ, ձեռքը դաշոյն մը բռնած։

Ճօզէ տեսաւ այդ նոր հակառակորդը։ Բայց երկվայրկեան մը առաջ, կռուի միջոցին, նշմարած էր որ

Համիտ պէյի մէկ գրպանէն դուրս կ'ելլէր ոսկիէ կարճ շղթայի մը ծայրը գտնուող թղթապանակը։

Ուժգին շարժումով մը բռնեց այդ թղթապանակը և իրեն քաշեց զայն, շղթան կոտրելով։

Յետոյ ետ քաշուեցաւ մէկ ոստումով։ Ճիշդ այդ պահուն շօֆէօրը ուշգնօրէն կ'իջեցնէր իր դաշոյնը։

Սուր շեղբը քսուեցաւ Կրանիլլարի այտին ու ամբողջովին մխրճուեցաւ Համիտ պէյի ձախ թեւին մէջ։ Թուրքը ցաւի ճիչ մը արձակեց։

Բայց Ճօզէ տը Կրանիլլար ճամբուն վրայ կը գըտնուէր արդէն։ Ան իր զգեստին ներքին գրպանը սահեցուց Համիտ պէյի թղթապանակը ու իր գրպանէն հանելով անձնական պրաունինկը, գնաց ինքնաշարժին կրթնեցաւ։

Իր երկու ձեռքերը զինուած էին։ Այդ միջոցին Զօզօ կը վերադառնար, իր հետ բերելով Սիմօնը, որ սարսափի մատնուած էր։

— Զօզօ՛, աղջկան օձիքը ձգէ՛, եթէ ոչ կը սպաննեմ քեզ, աղաղակեց Ճօզէ սոսկալի ձայնով մը։

Ու սեւամորթին դէմ ուղղեց իր ռէվոլվէրներէն մէկը։

Ծառան փոսին մէջ նայելով տեսաւ որ իր գունաթափ տէրը կը գտնուէր յուսահատութեան մատնուած շօֆէօրին թեւերուն մէջ։ Ան կը կարծէր որ Համիտ պէյ վիրաւորուած էր Ճօզէի կողմէ։ Իր ակռաները կճրտեց ու Սիմօնը ձգելով երիտասարդին վրայ նետուելու շարժում մը ըրաւ։

Բայց Ճօզէ աղաղակեց.

— Մի՛ յառաջանար, եթէ ոչ կը սպաննեմ։

Սեւամորթը դողահար, անշարժութեան մատնուեցաւ իր վրայ ուղղուած ռէվոլվէրէն երեք քայլ հեռու։

— Սիմոն, գնա՛, շուտով հեռացիր։ Ընդհուպ քեզի պիտի միանամ։

Մանկամարդ աղջիկը հնազանդեցաւ այդ հրամայական ձայնին, թէեւ կատարեալ խելայեղութեան մատնուած ըլլար, ետին դարձաւ ու սկսաւ ճամբուն վրայ խոյս տալ գիւղի մը ուղղութեամբ, որ հիւսիսակողմը կ'ընդնշմարուէր։

Բայց Համիտ պէյ փոսէն դուրս ելաւ, իր շօֆէօրին օգնութեամբ։

— Պարո՛ն, ըսաւ Ճօզէ, կրնամ ձեզ սպաննել։ Բայց այդ բանը չպիտի ընեմ, որպէս զի յանցաւոր չըլլամ։ Բայց կ'ուզեմ ձեռքէ չհանել աղջիկը։ Ես կը հեռանամ։ Ջօզօ, ձեռքերդ վեր ա՛ռ ու ոեւէ շարժում մի՛ ըներ դէպի գրպաններդ, եթէ ոչ կը քաշեմ։

Զարագործ երիտասարդը մտովի կ'ըսէր. անշուշտ հարիւր հազար ֆրանք չկայ անոր թղթապանակին մէջ ու իմ տխմար նախանձիս հետեւանքով բոլոր ծրագրերս փճացան։ Սիմոնին հետ խոյս տալէ զատ ուրիշ լաւագոյն միջոց չկայ։ Թուրքը չպիտի կրնայ գանգատիլ վիրաւորուած ու թղթապանակը յափշտակուած ըլլալուն համար։ Իսկ եթէ միասին մնանք, զիս պիտի սպաննէ ու գետակի մը մէջ պիտի նետէ դիակս։ Ինչ տխմար արարած եմ եղեր։ Բայց ուրիշ ելք չկայ։ Պէտք է հեռանալ, Սիմոնը և թղթապանակը վար կը դնեմ, ինչ որ բան մըն է։

Այս խորհրդածութիւնները ընելով Ճօզէ տը Կրանիլլար ինքնաշարժին քովէն, յետոյ ճամբուն եզերքէն ու մէջտեղէն կը յառաջանար ետ ետ երթալով, աչքերը սեւեռած և ռէվոլվէրները ուղղած Համիտ պէյի ու երկու ծառաներուն վրայ։

Ճօզէ դարձեալ աղաղակեց հեգնօրէն.

— Պարոն Համիտ պէյ, մի՛ մոռնաք որ եթէ ինծի դէմ գանգատիք, ես ալ ձեզ պիտի ամբաստանեմ թէ անչափահաս աղջիկ մը գլխէ հանելու գործին մեղսակից էք։ Այն ատեն կը տեսնէք թէ ի՛նչ գայթակղութիւն առաջ պիտի գայ։ Վստահ եմ որ այդպիսի աղտոտ գործէ մը պիտի խուսափիք, բան մը որ անօգուտ պիտի ըլլայ արդէն, քանի որ չպիտի կրնաք ձեռք անցնել Սիմոնը։

Ճօզէ ետ կը քաշուէր միշտ։ Ճամբուն մէկ անկիւնը հասած պահուն տեսաւ որ Սիմոն խոյս կուտար։

Այն ատեն երիտասարդը կրունկներուն վրայ դարձաւ ճամբուն այն կէտին վրայ, ուր այլեւս չէր տեսնուէր ինքնաշարժը ու սկսաւ վազել։

Մէկ վայրկեան չանցած, իր անմեղ զոհին քով հասաւ։ Մանկամարդ աղջկան թեւէն բռնելով ըսաւ.

— Սի՛մոն ես եմ... մի՛ վախնար։

Ճօզէ ուզեց ճամբուն եզերքը գտնուող փոքր անտառ մը տանիլ զայն։ Բայց զգաց որ մանկամարդ աղջիկը իր վրայ կ'իյնար նուաղուն։

Առանց ռէվոլվէրը ձգելու, Սիմոնը թեւերուն մէջ առաւ ու մէկ ոստումով փոսէն ցատկեց և պուրակին մէջ մխրճուեցաւ։

Անդին Համիտ պէյ կ'ըսէր Ջօզոյին.

— Օթոյին մէջ դիր զիս։ Հոն կը դարմանես։

Ու խօսքը շօֆէօրին ուղղելով յարեց.

— Դէպի Մարսիլիա շարունակէ ճամբան։

— Ո՛հ, տէր, ես վիրաւորեցի ձեզ, հեծեց շօֆէօրը, յուսահատութեան մատնուած։

— Հոգ չէ, Սէլիմ։ Թեւին տրուած դաշոյնի հարուած մը շուտով կը բուժուի։ Ատոր վրայ չխօսինք այլեւս։ Վրէժխնդրութեան վրայ խորհելու է։ Կ'ու-

զեմ որ այդ աղջնակը իմ կանանոցիս մաս կազմէ։ Իսկ այդ մարդն ալ պէտք է կեր ըլլայ իմ առիւծներուս և վագրերուս։ Ձեռք պիտի անցնեմ զայն։

— Օ՛հ, այո՛, ձեռք պիտի անցնենք զայն, ըսաւ Զօզօ։ Բայց ինչո՞ւ ինքնաշարժով չհետապնդենք զանոնք։

— Ոչ, ըսաւ Համիտ պէյ։ Անզգամը ինքնաշարժին ձայնը առնելով դաշտի մը մէջէն խոյս պիտի տայ։ Յիմարութիւն պիտի ըլլայ հետապնդել զայն։ Գիւղացիները պիտի տեսնեն ու ամէն կողմէ վազելով պիտի գան։ Այս կողմերը շատ բազմամարդ ըլլալուն, չպիտի կրնանք մարդ հալածել անպատիժ կերպով։ Գիւղին մէջ մէկը հեռագիր պիտի քաշէ։ Մտանանչուած ըլլալուս համար, իսկոյն պիտի ձերբակալուինք ու մօտակայ քաղաքը չպիտի կրնանք հասնիլ առանց ոստիկանական միջամտութեան։ Ես անվնաս պիտի ելլեմ գործին մէջէն, քանի որ այդ չարագործը չպիտի կրնայ ապացուցանել իմ մեղսակցութիւնս։

«Բայց պիտի կորսնցնեմ մանկամարդ աղջիկը. որուն ընտանիքը այնուհետեւ նախազգուշութիւններ ձեռք պիտի առնէ։ Անշուշտ, այդ աղջիկը ընտանիք մը ունի։ Օ՛հ, Զօզօ, հանդարտէ՛։ Սէլիմ դուն ալ վօլանը ձեռք ա՛ռ ու ճամբայ ելլենք։

Երկու սեւամորթները համոզուած, շուտով հնազանդեցան իրենց տիրոջ հրամանին։

Համիտ պէյ խօսած պահուն աջ ձեռքով կը սեղմէր ձախ թեւին այն մասը, որ վէրքէն քիչ մը վեր կը գտնուէր, արեան հոսումը կասեցնելու համար։

Թուրքը մտաւ ինքնաշարժին մէջ։ Դեղերու արկղիկ մը կար հոն։ Զօզօ իսկոյն լուաց, հականեխեց ու կապեց վէրքը։ Փորձառութիւն ունէր այդ կարգի փոքր վիրաբուժութեան մէջ։

Ու ինքնաշարժը սկսաւ արագօրէն յառաջանալ Մարսիլիոյ ուղղութեամբ։

Գալով Ծօզէի, պուրակին մէջ մտնելէ և անցորդներու աչքերէն հեռու մնալուն պէս, ջանաց Սիմոնը սթափեցնել։

Առջի օր այդ կողմը անձրեւած ըլլալուն, արահետի խոռոչներուն մէջ ջրակոյտեր կը վէտվէտէին։

Ծօզէ թաշկինակը թրջեց, Սիմոնի երեսին սրսկեց։ Մանկամարդ աղջիկը սարսռաց. հառաչեց ու աչքերը բացաւ։ Իսկոյն Ծօզէի վիզը փաթթուեցաւ արտասուալից աչքերով։

Սիմոն այդ յանկարծական տռամէն մէկ բան միայն հասկցած էր, Համիտ պէյ կ'ուզէր յարձակում մը գործել իր վրայ ու Ծօզէ արգելք եղած էր այդ բանին։

Անմեղ մանկամարդուհին կը կարծէր որ այդ էր ճշմարտութիւնը։

— Օ՛հ, սիրելիս, ի՛նչ չար մարդ է այդ Համիտ պէյը. գոչեց Սիմոն։ Մեր քով պիտի գա՞յ նորէն։

— Ազո՛ւորս, ապահով եղի՛ր այդ մասին, ըսաւ Ծօզէ կեղծանոյշ ձայնով մը։ Ան գիտէ թէ շան մը պէս պիտի սպաննեմ զինքը։ Հետեւաբար մեր քով չպիտի վերադառնայ։ Հանդարտէ՛, մօտակայ գիւղը պիտի երթանք հիմա, Բարիզի կառախումբը նստելու համար։

Սիմոն կ'արտասուէր։

— Օ՛հ, այո՛, այո՛։ Կ'ուզեմ մայրիկը տեսնել, հեծեց մանկամարդ աղջիկը, արկածախնդրութիւններէ ահաբեկած ու յագեցած այլեւս։

Ու կրկնեց. «Մայրի՛կ, մայրի՛կ»։ Այդ տռամին շնորհիւ, խեղճ աղջիկը իրազեկ դարձած, կ'ըմբռնէր թէ ինք յանցաւոր էր ու պարտաւոր էր մօրը քովը վերադառնալ, իր սուտը խոստովանիլ, անոր ներումը

ձեռք բերել, համեստօրէն ու հանդարտօրէն վերապրիլ մայրական յարկին տակ, Տիանի և Սօլանժի հետ։

Ծօղէ կ'օգնէր Սիմօնի, որպէս զի ոտքի ելլէ։

— Ինքզինքդ աւելի լաւ կը զգա՞ս հիմա, ըսաւ Ծօղէ։

— Այո՛։

— Կրնա՞ս քալել։

— Այո՛, կարծեմ։

— Ուրեմն մազերդ շտկէ։ Քօղովդ ծածկէ զանոնք, բարեբախտաբար քօղդ չես կորսնցուցած։ Վերարկուդ հանէ։ Օդը տաք ըլլալուն պիտի նեղուիս։ Ես թեւիս վրայ կ'առնեմ վերարկուդ։ Բարեբախտաբար իմ քասքէթս ալ վար չէ ինկած։ Մօտերը գիւղ մը կայ։ Հոն կայարան մը ըլլալու է, քանի որ շոգեկառքին սուլումը կը լսեմ։ Ճամբուն երկայնքը երկաթուղագիծ մը կայ։ Պատրա՞ստ ես։

— Այո՛։

— Ուրեմն եկո՛ւր... ճամբուն հետեւինք։ Հանդարտէ՛, որպէս զի բան մը չվտանգենք։

— Օ՜հ, Ծօղէ, եթէ գիտնայի միասին չէի գար, գոչեց Սիմօն, որ մազերը յարդարելէ յետոյ տակաւին արցունքներով լեցուն աչքերը կը սրբէր։

Ծօղէ թեւերուն մէջ առաւ, օրօրեց մանկամարդ աղջիկը ու համբոյրներով ծածկեց անոր դէմքը։

— Սիմօն, մոռցիր եղածները։ Բարիզ դարձին, տունս պիտի տանիմ քեզ ու իմ կինս պիտի ըլլաս։ Ես դրամ ունիմ, ապահով եղիր։ Երջանիկ պիտի ըլլանք։

Ու անգգամ երիտասարդը սա խօսքը ըրաւ, որ բոլորովին կեղծուպատիր չէր.

— Աղուո՛րս, քեզ կը սիրեմ, քեզ կը սիրեմ, քեզ կը սիրեմ։

Սիմօն թէ՛ երջանիկ և թէ տխուր, անձնատուր կ'ըլլար Ծօղէի, թոթովելով.

— Մայրի՜կ, մայրի՜կ։ Կ'ուզեմ մայրիկը տեսնել նորէն։

Այս անգամ Ծօղէ համարձակօրէն սաեց, ըսելով.

— Սիմօնս, անոր քով պիտի տանիմ քեզ։

Հրակէզ և ուժգին համբոյր մը դրոշմելէ յետոյ մանկամարդ աղջկան շրթունքներուն վրայ, Ծօղէ յարեց խստօրէն.

— Եկո՛ւր։ Անօգուտ է հոս տնտնալը։

Սիմօնին ձեռքէն բռնելով դէպի ճամբան քաշեց զայն։

Անմեղունակ աղջիկը անոր հետեւեցաւ հլուօրէն, բայց միտքը շփոթած ու սիրտը ընկճուած էր։

Ճամբուն վրայ ելլելուն պէս, Ծօղէ նայուածք մը ձգեց իր ետին, բայց ինքնաշարժը չէր երեւար։

— Այսպէս ըլլալը գիտէի, յարեց Ծօղէ, ուսերը ցնցելով։ Այդ Թուրքը չուզեց ինծի հետեւիլ, ինքզինքը չվտանգելու համար։ Սիմօն, քալե՛նք։

Ու լոկ յառաջացան Յուլիսի գեղեցիկ օրուան արեւուն տակ։ Քանի մը գիւղացիներու հանդիպեցան, որոնք զարմանքով ետեւնին դարձան, սիրահար զոյգը դիտելու համար, բայց բերաննին չբացին բնաւ։ Մօտակայ թղեակի մը հիւրերը կարծեցին, որոնք ճամբուն վրայ կը պտտէին, երիտասարդը պարզ քասքէթով, իսկ մանկամարդ աղջիկը թափանցիկ քօղով մը, ինքնատիպ բան մը ըրած ըլլալու համար։

— Արեւէն չեն վախնար, կ'ըսէին գիւղացիները մտովի։

Կէս ժամուան գնացքէ մը յետոյ, Ծօղէ տը Կրանիլլար ու Սիմօն գիւղ հասան։ Առաջին տան պատին

վրայ հաստատուած ցուցատախտակ մը տեսնելով հասկցան թէ Վէզէնօպրի մէջ կը գտնուէին, Ալէէն տասնըհինգ քիլոմէթր հեռու։ Իրենց դէմ ելած կնոջ մը հարցուցին թէ ո՛ւր կը գտնուէր կայարանը։ Կինը ցոյց տուաւ կայարանը։

Իսկոյն հոն գացին։ Հոն մտած ատեննին ժամը ութը տասը անցած էր։

Ճօզէ պատին վրայ փակցուած ժամանակացոյցը նայելով հասկցաւ որ ժամը 8.56ի կառախումբ մը հոնկէ պիտի անցնի, Ալէ երթալու համար։

— Սիմօն Ալէ պիտի երթանք։ Հոն պիտի գնենք պայուսակ մը և անհրաժեշտ քանի մը առարկաներ։ Պիտի ճաշենք ալ։ Ժամը 1.21ին, Բարիզի ճեպընթացը պիտի նստինք։

Սիմօնը նստեցուց սպասման սրահին անկիւնը ու ինք գնաց առաջին կարգի երկու տոմսակ գնելու Ալէի համար։

Հոն կիչէի տախտակին վրայ քննեց Համիտ պէյէն գողցած թղթապանակին բովանդակութիւնը։

Այցաքարտերէ և անարժէք թուղթերէ զատ, թղթապանակին մէջ կային հազար ֆրանքնոց քսան պանքտոմս, հարիւր ֆրանքնոց տասնըհինգ պանքտոմս և յիսուն ֆրանքնոց ութը պանքտոմս։

— Ընդամէնը քսանըմէկ հազար ինը հարիւր ֆրանք։ Հարիւր հազար ֆրանքէն շատ պակաս է... բայց ոչինչէն աղէկ է։ Սիմօնն ալ ձեռքէ չհանեցի։ Եթէ ճարպիկ գտնուիմ, աւելի շահաբեր պիտի ըլլայ Սիմօնը։

Ճօզէ կը յուսար որ իր մտքին մէջ ուրուագծուած նոր և գարշելի ծրագիրները պիտի յաջողցնէր և այդ բանն էր որ զինքը կը մխիթարէր, երբ կը խորհէր թէ չէր կրցած Համիտ պէյի հարիւր հազար ֆրանքը չորթել, Սիմօնը ձեռքէ չհանելով հանդերձ։

ԽԼՈՒԽ ԻԵ.

ԼԻՒՔ Տ'ԱԲՐԸՄՕՆ ԵՒ ՀԱՄԻՏ ՊԷՅ

Ա՜հ, եթէ Զախարի և Լիւք տեղեկութիւն ունենային այս դէպքի մասին, երբ քանի մը ժամ յետոյ Ալէ քաղաքէն կ'անցնէին։ Բայց ի՞նչպէս կրնային գիտնալ։

Արդարեւ, անոնք չէին կրնար ճշմարտութեան խրազեկ ըլլալ, տեսնելով այն արիւնը և թղթապանակը զոր գտած էին քառուղիի փոսին մէջ, Վէզէնօպրի հարաւակողմը։

Լիւք տ'Աբրըմօնի և Զախարիի միտքը կը չարչարուէր այդ առեղծուածով, դէպի Մարսիլիա յառաջացած ատեննին։ Այդ պահուն Ճօզէ ու Սիմօն թիւ 930 ճեպընթացին մէջ հանգստօրէն տեղաւորուած, հակառակ ուղղութեամբ Բարիզ կը վերադառնային։

Իրիկուան ժամը եօթէն քիչ մը յետոյ, Թօրբիլ ինքնաշարժը Մարսիլիա մտաւ։

Զախարի և Լիւք շատ փոքր յոյս մը ունէին որ Համիտ պէյի զբօսանաւը նաւահանգիստին մէջ պիտի գտնեն։

Անոնք ծովային պաշտօնատունը գացին իսկոյն։ Զախարի ոստիկանական պաշտօնեայի իր հին քառթերէն մէկը ցուցուց, ուժ տալու համար իր ընելիք հարցման։ Երկու բարեկամները յուզուեցան, երբ սա պատասխանը ստացան.

— Համիտ պէյի զբօսանա՞ւը։ «Ֆէրէվէ» կը կոչուի։ Հին նաւահանգիստին մէջ խարսխած է։ Բայց

մեզի լուր տրուած է որ այս գիշեր իսկ ճամբայ պիտի ելլէ ան, դէպի Իզմիր ուղղուելու համար։

Զախարի և Լիւք դուրս ելան մեծ ուրախութեամբ։ Անոնք պէտք ունէին քարափի թարմ օդը շնչելու։

— Այս գիշեր ճամբայ պիտի ելլէ եղեր, գոչեց Լիւք։

— Զոնտոնանք, ըսաւ Զախարի։ Շիտակ զբօսանաւ երթանք։ Րէվոլվէր ունի՞ք վրանիդ։

— Այո՛։

— Լա՛ւ։ Ես ալ րէվոլվէր ունիմ։ Իբր ոստիկանական պաշտօնեայ պիտի ներկայանամ, կանոնաւոր թուղթ մը ունենալով ի ձեռին։ Դուք մանկամարդ աղջկան ծնողքին ներկայացուցիչը պիտի ըլլաք։ Եթէ խօսք չհասկնան, ցամաք պիտի ելլենք ու ոստիկանութեան իմաց պիտի տանք։ Իսկ եթէ մեր վրայ յարձակին, ինքզինքնիս պիտի պաշտպանենք։ Առկէ աղմուկ առաջ պիտի գայ ու ոստիկանութիւնը հոն պիտի փութայ։ Ամէն պարագայի մէջ, զբօսանաւը Մարսիլիայէն չպիտի մեկնի, իր մէջ Սիմօնը ունենալով։ Այս ծրագիրը ձեր գործին կու գա՞յ։

— Այո՛ պատասխանեց Լիւք ցուրտ չեշտով մը։

— Ամենէն պարզ ու ամենէն արագ միջոցն է։ Նկատի ունենալով պարագաները, լաւագոյն եղանակն է այս։

Ու Ջէբի գտնալով, որ մայթին եզերքը կեցած թօրբիլին վօլանին առջեւ կը սպասէր, Զախարի ըսաւ.

— Ջէ՛բ, մակոյկ մը պիտի նստինք։ Տակաւին լոյս է։ Դուն հոսկէ պիտի տեսնես մեր նաւարկութիւնը։ Մեզ աչքէ մի՛ կորսնցներ։

«Բարափին եզերքը կեցիր, կարելի եղածին չափ

մօտ այն տեղին, ուր կարենաս տեսնել մեր մակոյկին հանդիպումը զբօսանաւին։ Կ'երեւայ որ այդ զբօսանաւը քիչ մը մէկուսի խարսխած է, հին նաւահանգիստին մուտքին վրայ գրեթէ։

Երկու վայրկեան յետոյ, Լիւք և Զախարի մակոյկի մը մէջ կը նստէին։ Թիավարողը իսկոյն սկսաւ գործածել թիակները, քանի որ հրաման ստացած էր զբօսանաւը փնտռելու և անոր մօտենալու։

Մարսիլիոյ հին նաւահանգիստը լայն ծոց մըն է որ մինչեւ քաղաքին խորը կը յառաջանայ։ Ծայրը կը գտնուի Գանըպիէր, որ նշանաւոր ծառուղի մըն է, մեծ պանդոկներով և գեղեցիկ տուներով եզերուած։ Ծոցին մուտքին վրայ, ծովուն դիմաց, աջակողմը կը գտնուի Սէն-Ժանի ամրոցը, իսկ ձախակողմը Ֆար դղեակը։

Արդ, Սէն-Ժան ամրոցին մօտիկ քարափէն քանի մը գրկաչափ հեռու, «Ֆէրէվէ» զբօսանաւը մեկուսի խարսխած էր։

Մակոյկին տէրը կը ճանչնար Համիտ պէյի զբօսանաւը, չորս օրէ ի վեր քանի անգամ զայն տեսած ըլլալուն համար։

Ուստի, առանց վարանելու, մակուկավարը դէպի գեղեցիկ զբօսանաւը ուղղուեցաւ և սանդուխին վերջին աստիճանին առջեւ կեցաւ։

Զախարի և Լիւք սանդուխէն վեր պիտի ելլէին, որ վերջալոյսին շողերովը բաւական լուսաւորուած էր, երբ խիստ ձայն մը կեցուց զանոնք։

Այդ ձայնը ընտիր ֆրանսերէնով մը կ'ըսէր.

— Ո՞ւր կ'երթաք։ Ո՞վ էք դուք և ի՞նչ կ'ուզէք, պարոններ։

Լիւք տ'Աբբըմօն գլուխը վեր առաւ ու կամրջա-

կի մուտքին վրայ տեսաւ ոտքի կանգնած մարդ մը, սեւ զգեստով, որուն թեզանիքները ոսկեթել երիզներով զարդարուած էին։ Սեւ գլխարկ մը կը կրէր, նոյնպէս տրիզաւոր։

— Զբօսանաւին նաւապետը կամ իր օգնականը ըլլալու է, ըսաւ Սթրաբ ցած ձայնով։ Պատասխանեցէք անոր։

— Պարո՛ն, կը փափաքինք վայրկեան մը տեսակցիլ Նորին Վսեմութիւն Համիտ պէյի հետ, պատասխանեց Սիմոնի սիրահարը բարձրաձայն։

— Պարոննե՛ր, հաճեցէք վեր ելլել ու ձեր քարթերը ինծի տալ։

Երկու բարեկամներ փութով պատասխանեցին այդ հրաւէրին, որ նուազ խիստ ձայնով մը արտաբերուած էր։

Սթրաբ մակուկավարին ըսաւ.

— Մեզի սպասեցէ՛ք։

Կամրջակին վրայ տեսան ճերմակ զգեստով և կարմիր ֆէսով նաւազներ, որոնք տրիզաւոր մարդէն երեք քայլ հեռու անշարժ կեցած էին։

— Պարոննե՛ր, ըսաւ այդ մարդը, ես նաւապետ Ահմէտ Միզան եմ, Համիտ պէյի զբօսանաւին հրամանատարը։ Հաճեցէք ինքզինքնիդ ծանօթացնել։ Ես անձամբ պիտի տեղեկանամ թէ Նորին Վսեմութիւնը կրնա՞յ ընդունիլ։

Սթրաբ և Լիւք իրենց քարթերը ներկայացուցին։

Նաւապետ Ահմէտ ուղղուեցաւ դէպի ընդարձակ խցիկ մը, որ զբօսանաւին ետեւի կողմը կը գտնուէր։

Բայց նաւազները հոն մնացին, երկու այցելուներուն վրայ հսկելու համար։

Քանի մը վայրկեան յետոյ նաւապետը վերադառնալով ըսաւ.

— Պարոննե՛ր, հաճեցէք սա մարդուն հետեւիլ։ Ձեզ պիտի առաջնորդէ Նորին Վսեմութեան քով, որ ձեզի կը սպասէ։

Սթրաբ և Լիւք խոնարհութիւն մը ըրին և այն նաւաստիին հետեւեցան զոր իր քով կանչած էր շարժուձեւով մը։

Կարելի է գուշակել Լիւքի յուզումը։ Ան կը խորհէր թէ Սիմոն հաւանաբար չոգենաւին մէջ կը գտնուէր, չքեղ խցիկ մը արգելափակուած։

Բայց Լիւք պատեհութիւն չունեցաւ երկար ատեն խորհելու այդ բանին վրայ, որովհետեւ իր ամբողջ ուշադրութիւնը գրաւեց Սթրաբի և Համիտ պէյի միջեւ իսկոյն սկսած խօսակցութիւնը։

Թուրք զօրավարը երկու հիւրերը ընդունեց չքեղ սալօնի մը մէջ, որ ելեկտրական գեղեցիկ լամբարներով լուսաւորուած էր։ Համիտ պէյ թիկնաթոռի մը մէջ նստած էր։ Հազիւ ոտքի ելաւ Սթրաբ և Լիւք ներս մտած ատեննին ու տեղը նստելէ յետոյ ըսաւ.

— Պարոննե՛ր, ներեցէք որ չեմ կրնար ոտքի վրայ ընդունիլ ձեզ, արկածով վիրաւորուած ըլլալուս համար, ամէն շարժում ցաւ կը պատճառէ։

Արդարեւ, Համիտ պէյի թեւը փաթթուած էր լաթի մը մէջ։ Սթրաբ և Լիւք սա մտածումը ունեցան միաժամանակ.

— Փոսին մէջ տեսած արիւննիս այս Թուրքին արիւնը ըլլալու է։

Ուստի մեծ անհամբերութիւն ցոյց տուին, եղածը հասկնալու համար։

— Հաճեցէ՛ք նստիլ, պարոններ և ինծի ըսել թէ

ի՛նչ բանի կը պարտիմ այն պատիւը, որով ձեզի կը ծանօթանամ։

Երկու բարեկամները փերատացած էին իրենց պաղարիւնը։ Լիւք որոշեց որ Սթրաբի ձգէ խօսքը, ի հարկին միայն միջամտելու համար։ Ու նայուածքով մը իր ընկերոջ կարծիքը հարցնելէ յետոյ, Սթրաբ իրեն յատուկ յստակ ու անզգած ձայնով մը խօսեցաւ.

— Զօրավա՛ր, ստուգիւ մեր անունները անծանօթ են ձեզի։ Բայց քանի մը խօսք բաւական պիտի ըլլան ձեզի կռահել տալու մեր այցելութեան շարժառիթը։ Ինծի՝ ընկերացող պարոն դերկոմս տ'Աբբըմօն կը փընտռէ օրիորդ Սիմօն Լիւքան և ես դերկոմսին կ'օգնեմ իր փնտռտուքին մէջ։

Համիտ պէյ աչքերը խոշոր բացաւ և յարեց.

— Օրիորդ Սիմօն Լիւքա՞ն։

Արդարեւ բան մը չէր հասկնար։ Բայց իսկոյն նշոյլ մը անցաւ մտքէն։ Քիչ մը տժգունած Համիտ պէյ յարեց.

— Օրիորդ Սիմօն տը Կրանիլլարի համար կ'ըսէք անշուշտ։

— Ա՛հ, այսպէ՞ս կը կոչէր զայն, ըսաւ Սթրաբ։ Ուրեմն իբր իր քո՞յրը կը ներկայացնէր։

Բայց Համիտ պէյ հասկցաւ որ ծանր սխալ մը գործած էր, իր մտածումը յայտնելով։ Շրթունքը խածաւ ու չոր շեշտով մը ըսաւ.

— Չեմ հասկնար։

Սթրաբ ուսերը ցնցեց և ժպտագին ըսաւ.

— Շատ ուշ մնացիք այդ խօսքը ընելու համար, Զօրավար, քիչ մը առաջ ինքզինքնիդ մատնեցիք։ Ձեզի ցոյց տալու համար թէ մենք վստահ ենք որ դուք շատ լաւ կը հասկնաք, մտիկ ըրէք իմ ըսելիքս։

Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլար անուն անզգամ մը անպատիւ խորամանկութեամբ մը իր ընտանիքէն առեւանգած է Սիմօն Լիւքա անուն պարկեշտ աղջիկ մը։ Քիչ մը առաջ դուք ըսիք թէ Սիմօն տը Կրանիլլար անունով ձեզի ներկայացուցած է զայն, հետեւաբար իբր իր քոյրը կամ գէթ իր քուզինը ցոյց տուած է։ Արդ, իմ քննութեամբ ստուգած եմ որ օրիորդ Սիմօն ձեզի պիտի ծախուէր Կրանիլլարի կողմէ։ Երիտասարդ զոյգին հետեւեցայ Բարիզէն մինչեւ Գլէրմօն-Ֆէրան ու Մօն-Տօր։ Իմ հետապնդումս շարունակելով տեղեկացայ որ անմեղունակ աղջիկը և այդ վատշուէր երիտասարդը երէկ իրիկուն Ռուսեայի կայարանին մէջ ձեր ինքնաշարժը նստած են, ուր դուք ալ կը գտնուէիք։

«Եւ ահա հետքին վերջաւորութիւնը գտայ։ Պարոն դերկոմս տ'Աբբըմօն կը սիրէ օրիորդ Սիմօն Լիւքան։ Իսկ ես ոստիկանութեան ներկայացուցիչն եմ։ Ուստի երկուքնիս միասին ձենէ կը խնդրենք որ մեզի յանձնէք օրիորդ Սիմօնը, ինչպէս նաեւ պարոն Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլարը, եթէ երբեք այս վերջինը նաւուն մէջ կը գտնուի։

Սթրաբ լռեց ու զարմանքով տեսաւ որ շող մը կ'արձակէին Համիտ պէյի աչքերը Լիւքի վրայ սեւեռած պահուն։

Ու Համիտ պէյ մրմնջեց, իբր թէ սա նախադասութիւնը լսած ըլլար.

— Պարոն տ'Աբբըմօն կը սիրէ՞ Սիմօնը։

— Այո՛, ըսաւ Լիւք յստակօրէն։ Իմ նշանածս կը նկատեմ զայն։ Կը փափաքիմ և պարտաւոր ալ եմ անոր հետ ամուսնանալու։ Ուստի ձեզի կ'ըսեմ թէ անարգօրէն խաբուած էք Կրանիլլարի կողմէ։ Օրիորդ Սիմօն Լիւքա ազատ չէ, ան ընտանիք մը ունի և իր ընտանիքն է որ կը պահանջէ։

Բայց Համիտ պէյ շատ աւելի սարսուռ մը ունեցաւ։

Լիւք տ'Աբրըմօնի վրայ յառած իր աչքերը վայրագ ատելութիւն մը կ'արտայայտէին, մէկը այն կոյր և սոսկալի ատելութիւններէն, զոր տարփանքը միայն կը ներշնչէ։ Ուստի Թուրքը խռպոտ ձայնով մը պատասխանեց.

— Պարո՛ն, դուք ինծի կ'ըսէք թէ Սիմօնը կը սիրէք։ Բայց ես ալ կը սիրեմ զայն։ Սիմօն նաւուս մէջ չի գտնուիր։ Եթէ ան հոս գտնուէր բարեբախտաբար, չպիտի ուզէի ձեզի յանձնել ու անմիջապէս ճամբայ պիտի ելլէի, նաւաղներուս միջոցաւ ձեզ նաւուն խորը նետել տալէ յետոյ։

— Զօրավա՛ր, դուք յիմար էք, յարեց Սթրաբ։ Հոս Թուրքիոյ մէջ չենք գտնուիր։

— Ո՛չ, ես յիմար չեմ, պատասխանեց Համիտ պէյ, ինքզինքը զսպելով։ Դուք էք յիմարը։ Հոս կը խրոխտաք ինծի դէմ, մինչդեռ կը բաւէ որ մէկը կանչեմ։

— Կանչեցէ՛ք, ըսաւ Սթրաբ հեգնական ծիծաղով մը։ Գիտցած եղէք որ այն ատեն ձեր ուղեղը կը պայթեցնեմ։

Ու նախկին ոստիկանը գրպանէն հանեց իր հրազէնը։

Անակնկալ տեսարան մը պարզուեցաւ իսկոյն։

Լիւք տ'Աբրըմօն ալ ոտքի ելած, Համիտ պէյի կը նայէր ապշութեամբ ու զայրոյթով, բան մը չէր հասկընար ան։

Գալով Թուրքին, տեսաւ որ սխալ մը գործած էր, նախանձէն մղուած։ Ուստի ինքզինքը զսպեց, պաղարիւնը վերստացաւ, աջ ձեռքովը շարժուձեւ մը ըրաւ ու չոր շեշտով մը ըսաւ.

ՊԵՏ.ԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀՍՍՀ-Арм.ССР

— Օ՛ն, պարոննե՛ր, նստեցէք և ինծի մտիկ ըրէք։ Ոեւէ վտանգ չսպառնար ձեզի, քանի որ օրիորդ Սիմօն իմ նաւուս մէջ չի գտնուիր դժբախտաբար։ Նստեցէք և մտիկ ըրէք զիս։

Լիւք առաջին անգամ նստաւ իր տեղը։ Սթրաբ անոր օրինակին հետեւեցաւ, բայց ձեռքին մէջ պահած էր ըէվոլվէրը, որուն հետ կը խաղար անփութօրէն։

Համիտ պէյ արագ կերպով մը պատմեց քառուղիին վրայ պատահած արիւնալի դէպքը։ Այլեւս չէր ծածկեր Սիմօնին տիրանալու մասին ունեցած տենչանքը։ Լիւք տ'Աբրըմօն մտիկ ըրած պահուն կը սարսռար։

Համիտ պէյ խօսքը աւարտելէ յետոյ, Սթրաբ հեգնական շեշտով մը ըսաւ.

— Զօրավա՛ր, ուրեմն կը հաւաստէք թէ Սիմօն իր առեւանգիչին հետ խո՞յս տուած է Ալէի ճամբուն վրայ։

— Այո՛։

— Հետեւաբար երկուքն ալ ձեր նաւուն մէջ չե՞ն գտնուիր։

— Այո՛։

— Ի՞նչ ապացոյց կայ այդպէս ըլլալուն։

Համիտ պէյի դէմքը զարմանք կը յայտնէր կարծես, նկատելով որ իր խօսքերը տարակուսելի կը համարուէին։

— Բայց վէրքս ինչ է, հարցուց Թուրքը։

— Բան մը չապացուցաներ, պատասխանեց Ջախարի։ Կրանիլլարի կողմէ վիրաւորուելէ յետոյ, կըրնայիք սպաննել, ձեր ինքնաշարժին մէջ դնել, նաւուն խորը ձգել ու ճամբան ծով նետել զայն, նաւը բացուելէ յետոյ։ Ուստի Սիմօնն ալ կրցած էք վար դնել։

ՀԱՆՐԱՊԵՏ. ԳՐԱԴԱՐԱՆ
... ПУБЛ. БИБЛИОТЕ...

Թուրքը վիրաւորանք զգալով ըսաւ.

— Պարո՛ն, դուք նշմարած ըլլալու էք թէ այն տարփանքը, որով կը տոչորուիմ, ինծի թոյլ չի տար ստելու։

— Կամ աւելի ճարտարօրէն ստել կուտայ, յարեց Սթրաբ անզգած։

— Պարո՛ն, կը նախատէք զիս, գոչեց Համիտ պէյ զայրացած։

— Ի՞նչ փոյթ, ըսաւ Սթրաբ հեգնօրէն, իր րէվոլվէրին հետ խաղալով։ Մեր աչքերով կ՚ուզենք տեսնել թէ Սիմօն զբօսանաւին մէջ չի գտնուիր։ Ձեր նաւապետին հրաման տուէք որ պարոն դերկոմս տ՚Արբրըմօնը պտտցնէ ամբողջ նաւին մէջ։ Ես ալ ձեզի պիտի ընկերանամ։ Եթէ Լիւք ողջ չվերադառնայ կանխապէս որոշուած ժամանակէն ետքը, ձեր ուղեղը պիտի պայթեցնեմ։

— Եթէ մերժողական պատասխան տամ, ի՞նչ պիտի ընէք, յարեց Համիտ պէյ այնպիսի կատաղութեամբ մը զոր դժուարաւ կը զսպէր։

— Միշտ հոս պիտի մնամ, արգիլելու համար որ նաւուն խարիսխը վերցնելու հրաման տաք։ Պարոն տ՚Արբրըմօն ալ ամբողջ դէպքը պիտի հաղորդէ Մարսիլիոյ ոստիկանութեան կեդրոնական քոմիսէրին։ Ոստիկաններով պիտի գայ ան ու ձեր նաւուն մէջ օրինական խուզարկութիւն մը պիտի կատարէ։

Այսպէս ամենայն հանդարտութեամբ խօսելէ յետոյ, Սթրաբ թեթեւօրէն կը շարժէր իր խոշոր հրազէնը։

Գալով Լիւքի, պաղարիւն ու անվեհեր, զէնքը ձեռք առնելու պատրաստ վիճակի մէջ կը գտնուէր։

Համիտ պէյ հասկցաւ որ այդ երկու յանդուգն Ֆրանսացիներուն ձեռքը կը գտնուէր, հակառակ անոր

որ իր նաւուն մէջ էր ու երեսուն հոգի ունէր իր տրամադրութեան տակ։

— Շատ լաւ, յարեց Թուրքը պաղարիւնութեամբ։ Եթէ համոզում գոյացնէք իմ ճշմարտախօսութեանս մասին, այն ատեն իրար կը հասկնանք։ Կրնա՞մ նաւապետս Ահմէտը կանչել։

— Կանչեցէ՛ք, ըսաւ Սթրաբ։ Բայց միայն նաւապետը։ Ծուղակ մի՛ լարէք, եթէ ոչ առաջին զոհը դուք կ՚ըլլաք։

Համիտ պէյ ուսերը ցնցեց։ Խորապէս նուաստացած էր իր հարուստ և զօրաւոր Թուրքի հպարտութեան մէջ, քանի որ այդ Քրիստոնեաները վստահութիւն չունէին իր վրայ։

Աջ թեւը երկարելով, Համիտ պէյ ցուցամատը կոխեց դրան վրայ զետեղուած ելեկտրական զանգակի կոճակին վրայ։

Վայրկեան մը անցաւ լռութեան մէջ։ Յետոյ խցիկին դուռը բացուեցաւ ու նաւապետ Ահմէտ երեւան եկաւ։

— Ահմէտ, ըսաւ Համիտ պէյ, ամբողջ զբօսանաւին ելեկտրական լոյսերը վառել տուր ու ամէն կողմ պտտցնել տուր պարոն դերկոմս տ՚Արբրըմօնը։ Բոլոր տեղերը, խցիկ, մեքենաներու սրահ, մթերատեղի, թուագրուած ըլլալուն, պարոն տ՚Արբրըմօն իրազեկ պիտի ըլլայ թէ նաւուն ոչ մէկ մասը ծածուկ պահուած է իրմէ։ Գնա՛։

Ահմէտ այդ հրամանէն սարսափած, խոնարհութիւն մը ըրաւ։ Լիւքի հետ միասին դուրս պիտի ելլէր, երբ Սթրաբ իր սուրը ծածկած շարժուձեւով մը կեցուց զայն ու անփութօրէն ըսաւ.

— Ներեցէ՛ք, նաւապետ, ո՞րքան ատենի պէտք կայ զբօսանաւին ամէն կողմերը պտտելու համար։

— Մէկ քառորդ... կամ քսան վայրկեան։

— Ուրեմն գացէ՛ք, սիրելի Լիւքս։ Պէտք չունիմ ձեզի յանձնարարելու որ աչքերնիդ բանաք։

— Ապահով եղէք, սիրելի բարեկամս, պատասխանեց դերկոմսը։

Սթրաբ և Համիտ պէյ առանձին մնացին սալոնին մէջ։

Թուրքին միտքը բան մը ինկաւ ու ան հանդարտեցաւ իսկոյն, ժպտադէմ ըսելով.

— Պարոն ինքզինքս նուաստացած կը զգամ, տեսնելով որ իմ խօսքիս վրայ վստահութիւն չունիք։ Սակայն իմ ո՛վ ըլլալս գիտէք։

— Այո՛, սովորական առեններու մէջ, Վսեմափայլ Համիտ պէյ, դուք Թրքական բանակին մէջ շատ ծանօթ զօրավար մըն էք, յարեց Սթրաբ։ Բայց այս պահուս դուք այնպիսի մէկն էք որ օրիորդ Սիմօնը իր կանանոցին մէջ փակելու մոլեգին փափաք մը ունի։ Այս սիրային խնդրին մէջ ձեզի պէս մարդոց համար նշանակութիւն չունի կեղծիքը և նոյն իսկ քանի մը անձերու սպանութիւնը։ Ահա ինչո՛ւ կը կասկածիմ։

— Ես ձեզի դէմ ոխ չունիմ, յարեց զօրավարը բարեմտութեամբ։

Այնուհետեւ լռութեամբ անցան վայրկեանները։ Մերթ Սթրաբ ժամացոյցը կը նայէր։

— Քառորդ ժամ մը եղաւ, մրմնջեց Սթրաբ։

Գրեթէ իսկոյն ոտնաձայներ լսուեցան դուրսը։ Դուռը բացուեցաւ և Լիւք տ'Աբրըմօն ներս մտաւ։ Դուռը գոցուելէ յետոյ դերկոմսը ըսաւ խիստ ծանր ձայնով մը.

— Սիմօն նաւուն մէջ չի գտնուիր։ Զօրավարին պատմած դէպքերը ճիշդ ըլլալու են։

— Շա՛տ լաւ, ըսաւ Սթրաբ, ոտքի ելլելով։ Քանի որ Սիմօն և Կոռնիլլար կը գտնուին Ֆրանսայի ցամաքին վրայ, պէտք է հրաժեշտ առնենք զօրավարէն, մեր հետազօտութիւնները շարունակելու համար։ Մնա՛ք բարով, վսեմափայլ տէր։

Յետոյ բարեկամին դառնալով յարեց.

— Մեկնինք, սիրելի Լիւքս, հոս ընելիք գործ չունինք այլեւս։

— Այո՛, մեկնինք։

Առանց բառ մը ըսելու, երկու բարեկամները կռնակնին Համիտ պէյի դարձնելով, սալոնէն դուրս ելան։

Նաւապետ Ահմէտի առջեւէն անցան, որ բարեւեց։ Այդ միջոցին զանգակ մը հնչելուն, նաւապետը սալոն մտաւ շուտով։

— Հիմա ինծի ղրկէ Ռիպառը և Քարուլը ու այնպէս մը ըրէ որ երկու Ֆրանսացիներուն մեկնումը քանի մը վայրկեան յապաղի, հրամայեց Համիտ պէյ մեղմաձայն։

Ահմէտ սալոնէն դուրս ելաւ և Թուրքերէն լեզուով հրաման մը արձակեց խիստ բարձրաձայն։

Այդ հրամանին համաձայն, երկու նաւազներ վեր քաշեցին այն շարժուն սանդուխը, ուրկէ Սթրաբ և Լիւք վար պիտի իջնէին, նաւակ նստելու համար։

Մինչ Սթրաբ և Լիւք եղածին վերահասու ուժգնօրէն կը բողոքէին, նաւապետը զբօսանաւին ներսը գնաց խցիկի մը դուռը բացաւ, ուր երկու հոգի կը ճաշէին։

— Շուտով գացէ՛ք, զօրավարը ձեզ կ'ուզէ, ըսաւ Ահմէտ։

Երկու մարդիկը դուրս խոյացան։ Նաւապետը

կամրջակ ելաւ, ուր Սթրաք և Լիւք նաւազներու հետ կռիւի բռնուած էին։

— Պարոննե՛ր, ինչ կայ, հարցուց նաւապետը։

— Ա՛հ, աղէկ որ եկաք։ Ինչո՞ւ վեր քաշեցին շարժուն սանդուխը, գոչեց Սթրաք։

— Օ՛հ, ներեցէք, պարոններ։ Ամէն իրիկուն այս ատեն սանդուխը վեր կ'առնեն։ Այդ հրամանը տրուած է, առանց գիտնալու որ նաւէն պիտի հեռանաք։ Ներեցէ՛ք։ Հիմա իսկոյն իջեցնել պիտի տամ սանդուխը։

Ահմէտ Թուրքերէն լեզուով նաւազներուն հրամայեց որ սանդուխը իր տեղը դնեն կարելի եղածին չափ դանդաղօրէն, որպէս զի այդ շարժումը հինգ-տասը վայրկեան տեւէ։

Այդ պահուն, Ռիպատ և Բարուլ սալօն կը մտնէին։

Երկու Ալպանացիներ էին անոնք. երկար ատեն Եւրոպա և գլխաւորաբար Ֆրանսա բնակած։ Ուստի քանի մը լեզու կը խօսէին ու եւրոպական տարազ կը կրէին։ Երկուքն ալ երեսունը երկու տարու էին, երկուորեակ եղբայրներ ըլլալնուն համար։ Երկու տարիէ ի վեր Համիտ պէյի ծառայութեան մէջ կը գտնուէին, որ ամէն տեսակ գործ կը. յանձնէր իրենց։ Ռիպատ յղացող միտքն էր, իսկ Բարուլ գործադրող ձեռքը։

— Ռիպա՛տ, ըսաւ զօրավարը, սեղանին վրայի սա թղթապանակը առ։ Ֆրանսական պանքատոմսեր կան անոր մէջ։ Տասը հազար ֆրանք համրէ՛ ու գրպանէ՛։

Համիտ պէյի այս խօսքերուն վրայ Ռիպատ իրմէ պահանջուած շարժումները ըրաւ։

— Այս դրամին շնորհիւ պիտի կրնաք իմ հրամաններս կատարել, յարեց զօրավարը։ Ահա՛ իմ հրամաններս։ Փոքր մակոյկը ջուրին վրայ ըլլալու է,

զբօսանաւին ետին կապուած։ Այդ մակոյկը նստելով հետեւեցէք այն երկու անձերուն, որոնք այցելութեան եկան ինծի։ Միշտ հետապնդեցէք զանոնք։ Աչքէ մի՛ կորսնցնէք, եթէ աշխարհի մէկ ծայրն ալ երթան այդ մարդիկը։ Երբ անոնք Սիմօն անուն փափուկ ու խարտեաշ աղջիկ մը գտնեն. առեւանգեցէք ու Մօնթէ-Գարլօ բերէք այդ աղջիկը, ուր վաղը պիտի գտնուիմ իմ զբօսանաւովս։ Մօնթէ-Գարլօ հեռագիր քաշեցէք ինծի, եթէ դրամնիդ սպառի, ձեր ցոյց տուած հասցէին դրամ պիտի ուղարկեմ հեռագրով։

«Խոհեմութեամբ շարժեցէ՛ք։

«Ֆրանսական ոստիկանութենէն զգուշացէ՛ք։ Արիւն թափեցէք այն ատեն միայն, երբ անհրաժեշտ ըլլայ։ Իմ մտածումս կը հասկնաք, այնպէս չէ՞։

— Կը հասկնանք, ըսին Ռիպատ և Քարուլ միաբերան։

— Լա՛ւ։ Գացէ՛ք ուրեմն։

Հինգ վայրկեան յետոյ մութը բոլորովին կոխած էր, ուստի Սթրաք և Լիւք չկրցին նշմարել թէ մակոյկ մը հեռուէն իրենց կը հետեւէր։

Ցամաք ելան ու նաւավարին դրամը վճարելէ յետոյ ինքնաշարժ նստան։ Սթրաք բարձրաձայն ըսաւ Ջէբի.

— Կրա՛նտ Օթէլ։

Ինքնաշարժը ճամբայ ելաւ ճիշդ այն պահուն երբ Համիտ պէյի երկու մարդիկը քարափին վրայ ոտք կը դնէին։ Ժօլիէթէն եկող պարապ կառք մը կանչելով, անոր մէջ նետուեցան, կառապանին ըսելով.

— Դէպի Կրանտ Օթէլ։ Տասը ֆրանք պիտի ստանաք, եթէ երբեք սա առջեւէն գացող ինքնաշարժին հետ միաժամանակ հոն հասնիք։

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

ԾԱՆԾԱՂՈՒՏՔԻՆ ՄԷՋ

Քսանըչորս ժամուան մէջ միայն պատահած էին այդ դէպքերը. Բարիզէն դուրս։

Յուլիս 4ի չորեքշաբթի գիշերը, Սթրաք և Լիւք Մարսիլիոյ Կրանտ Օթէլին մէջ հանգիստ պիտի ընէին, որուն այնքան պէտք ունէին։ Ճիշդ միեւնոյն գիշերն էր որ Բարիզի մէջ Լուի Մէնար կ'իյնար Ջէզէթի ու Ֆանթէնի լարած ծուղակը։

Ինչպէս յայտնի է, Նուաղած Մէլին գինետունէն բերելէ յետոյ, Ջէզէթ վերադարձած էր Տօքթ. Մէնարի տունը։ Հոն իմացած էր անոր մեռած չըլլալը, թէեւ վիճակը շատ գէշ ըլլար։

Ջէզէթ իր դէմքը ձեռքերուն մէջ ծածկեց, հաւատացնելու համար թէ կ'արտասուէր։ Յետոյ դուրս ելաւ։

Քանի մը հոգի իրարու ձեռք սեղմելէ յետոյ, իրենց տուները վերադարձան զանազան ուղղութեամբ։

Լուի Մէնարը տուն փոխադրողներուն մէջ կը գտնուէր Քօսթօն անուն մէկը, որ Ֆանթէնի բնակած պանդոկին կարսօնն էր։ Քսանըհինգ տարու էր ու գաղտնապէս Ջէզէթը կը պաշտէր երկչոտութեամբ։ Իրեն համար ոչ միայն աղուոր աղջիկ մըն էր Ջէզէթ, այլ և բոլոր կիներուն ամենէն գեղեցիկը։

Մայթին վրայ, Քօսթօն առանձին մնաց Ջէզէթի հետ։

— Օրիորդ Ջէզէթ, տո՞ւն կը վերադառնաք, հարցուց Քօսթօն։

— Պէտք է դառնամ, քանի որ Ֆանթէն հիւանդ է։

— Ուրեմն ձեզի կ'ընկերանամ։ Ես ալ պանդոկ պիտի երթամ։

Կողք կողքի կը քալէին անոնք։

— Ի՞նչպէս եղաւ սա արկածը, հարցուց Քօսթօն։

Իր արթուն մտքին շնորհիւ Ջէզէթ խորհեցաւ որ այդ պարկեշտ երիտասարդը կրնար իբր վկայ ծառայել, եթէ երբեք ոստիկանութիւնը գործին խառնուէր։

Ջէզէթ բռնեց Քօսթօնի թեւէն, երջանկութիւն պատճառելով անոր ու կարծեցեալ արկածը պատմեց։

Տեսնելով որ Ջէզէթ իր պատմութիւնը աւարտելէ յետոյ ձեռքը չէր քաշեր Քօսթօն սեղմեց այդ ձեռքը ու համարձակեցաւ ըսել.

— Օրիորդ Ջէզէթ, ինչ որ ալ ըլլայ, շատ կը մեղքնամ Տօքթ. Մէնարը, ազնիւ մարդ մը ըլլալուն համար։ Սակայն, այս իրիկուն ինքզինքս երջանիկ կը զգամ։

— Ինչո՞ւ, հարցուց խորամանկ աղջիկը, որ շատոնց կռահած էր իրեն նկատմամբ կարսօնին տածած զգացումները։

— Ասոր ինչուն կա՞յ։ Որովհետեւ կը սիրեմ ձեզ, որովհետեւ ինծի հետ առանձին կը գտնուիք դուք։

— Բայց, մանչս, եթէ Ֆանթէն այդ խօսքերդ լսէ գործ ունիս, ըսաւ Ջէզէթ, լապտերի մը տակ կանգ առնելով ու իր սիրահարին նայելով շեշտակի։

— Ես անկէ չեմ վախնար, պատասխանեց Քօսթօն կուրծքը ծեծելով։ Օրիորդ Ջէզզթ, եթէ ուզէք իմ կինս ըլլալ, պատրաստ եմ ձեզի հետ ամուսնանալու պարոն քաղաքապետին առջեւ, այն ատեն թող Ֆանթէն հոն գայ...։

Ջէզէթ անոր կը նայէր խոհուն դէմքով մը։ Ֆան-

Թէնէն աւելի աղուոր, Թարմագեղ, բարեձեւ ու երիտասարդ կը գտնէր զայն։ Արդէն սկսած էր ձանձրանալ լարախաղաց սիրահարէն։ Գաղափար մը ինկաւ միտքը ու ինքնիրեն ըսաւ.

— Երբ հայր Զարօֆ վճարէ պանքթոմսերը, այն ատեն Մօնբարնաս խոյս կուտամ Քօսթօնին հետ։ Պէտք է որ Ֆանթէնին բաժինն ալ Թռցնեմ եւ եթէ ընդդիմանայ, տօքթէօրին գործը երեւան հանելու սպառնալիք կ'ընեմ։ Տեսնե՛նք։

Ու մեղմաձայն ըսաւ, կուծքը ուռեցնելով եւ զիստերը կորացնելով.

— Իրաւ է որ դուն գեղեցիկ ու զօրաւոր ես... Քօսթօն։ Բայց ի՞նչպէս կը կոչուիս։ Կարծեմ թէ Քօսթօն ընտանեկան անուն մըն է, միւս անունդ ի՞նչ է։

— Լուի կը կոչուիմ, մրմնջեց կարսօնը երջանկութենէն սարսռուն։

— Շատ լաւ, գեղադէմ Լուի, քանի մը օր ալ սպասէ, որպէս զի Ջէզէթ քեզի հաճոյք պատճառող բան մը ըսէ։ Համբերութիւն ներշնչելու համար քեզի. ահաւասի՛կ։

Ջէզէթ երիտասարդին վրայ խոյացաւ, անոր գլուխը բռնեց, դէպի վար ծռեց ու լիաշուրթն համբուրեց զայն։

Քօսթօն շլացած ու խելայեղ դարձած էր այդ ջերմ ու վայրագ համբոյրէն, մինչ Ջէզէթ խոյս կուտար վազելով։

Մանկամարդ աղջիկը շատ շուտ հասաւ պանդոկ եւ հինգերորդ յարկը ելաւ մէկ շունչով։ Սենեակին դուռը բացաւ։ Ֆանթէն պառկած էր, աչքերը բաց։

Ջէզէթ դուռը գոցեց, սեղանին վրայ դրաւ ճրագը, անկողնին եզերքը նստաւ ու հեգնական նայուած-

քով մը դիտեց իր սիրահարն ու մեղսակիցը, զոր լքելու որոշում տուած էր քանի մը վայրկեանէ ի վեր։

Ֆանթէն նշմարեց ցոփուհիին հեգնական նայուածքը։ Բայց գործին յաջողութեան վերագրեց այդ բանը։

— Ջէզէթ, աչքերէդ կը հասկնամ որ գործը յաջողած է, այնպէս չէ՞։

Մանկամարդ աղջիկը անգութ ժպիտ մը արձակեց։ Բայց Ֆանթէն չհասկցաւ անոր իմաստը ու ցած ձայնով մը ըսաւ.

— Այո՛, յաջողեցաւ։ Երբ Սօֆի սենեակէն դուրս հանեց մեզ, ան մեռած չէր տակաւին։ Բայց Սօֆի կ'արտասուէր։ Կ'երեւայ որ կանչուած բժիշկը յոյս չունէր։

— Պէտք է որ երթաս տեսնես զայն, հասկնալու համար թէ կ'ապրի՞ տակաւին։

— Պիտի երթամ։

— Եթէ մեռած ըլլայ, ես պիտի առնեմ վաղուան հինգ հազար ֆրանքը, ինչպէս նաեւ յառաջիկայ շաբթու տրուելիք հինգ հազար ֆրանքը։

Ջէզէթ յօնքերը պռստեց ու կշտամբանքով ըսաւ.

— Ֆանթէն, կատակ չուզեր, պէտք է երկուքնիս ալ առնենք։

— Իրա՞ւ կ'ըսես, յարեց Ֆանթէն, որ անկողնին վրայ նստած էր, բռունցքները գոց ու գէշ նայուածք մը կ'ուղղէր։ Այս պահուս կեղծ տրտունջներու պէտք չկայ։ Մենէ ո՞վ է էրիկմարդը։ Ե՞ս թէ դուն։ Ջէզէթ, լեզուդ քաշէ... տասը հազար ֆրանքը...։

— Կէսը իմս է, ընդմիջեց Ջէզէթ, իր սիրահարին նայելով շեշտակի։ Հինգ հազար ֆրանքը կ'ուզեմ։ Ես շահեցայ։

— Դուն ի՞նչ պիտի ընես այդ դրամը, ըսաւ Ֆանթէն հեգնական ծիծաղով։

— Պանքան պիտի գնեմ, հայր Զարօֆի քով։

— Ալ կը բաւէ, գոչեց Ֆանթէն խիստ շեշտով մը։ Ցոփուհիները երբե՞ն ի վեր էրիկ մարդոց դրամին բաժնեկից կ'ըլլան, երբեք։

— Կծիկը կը գնեմ ու կը սկսիմ թուլբերանութիւն ընել։

Բռունցքը իջաւ։ Բայց Ջէզէթ հեռացած էր արդէն։

Մանկամարդ աղջիկը մէկ շարժումով ոտքի ելած ու դրան կողմը ցատկած էր, զայրոյթէն գունատ։

— Ո՛չ, այդպէս չըլլար, ըսաւ Ջէզէթ ծանր ձայնով մը։ Գիտցած եղիր որ ուզած ատենս ուրիշ մարդ մը պիտի առնեմ նստիմ, մարդ մը որ քենէ աւելի գեղեցիկ և զօրաւոր է։ Դուն հինգ հազար ֆրանքը պիտի բերես երկու անգամէն, կէսը վաղը, կէսը ութը օրէն։ Եթէ ոչ քեզ կը սատկեցնեմ իմ...։

— Ա՜հ, պոռնի՛կ, մռնչեց Ֆանթէն, այլեւս չկարենալով ինքզինքը զսպել։ Զիս կը խաբես և ինէ բաժնուիլ կ'ուզես։ Ուրեմն ասոր համար է եղեր։ Միւսի՞ն համար է որ հինգ հազար ֆրանքը կ'ուզես։ Կեցի՛ր, հիմա քեզի ուրիշ բան կուտամ։

Ֆանթէն ձեռքը բարձին տակ սահեցուց, օղակաւոր մեծ դանակ մը հանեց և անկողնէն ցատկելով ուզեց Ջէզէթի վրայ յարձակիլ, բայց յանկարծ կանգ առաւ դողահար։

Ցոփուհին իր քօրսաժէն րէվոլվէր մը հանելով սիրահարին կ'ուղղէր և չոր ու ցուրտ ձայնով մը կ'ըսէր.

— Մէկ քայլ մի՛ յառաջանար, կ'այրեմ քեզ։

Վայրկեան մը իրարու դիմաց կեցան, զայրացած ու ծածկամիտ, ինքնապաշտպանութեան և սպաննական դիրքի մէջ։

Ֆանթէն հասկցաւ թէ այդ պահուն տեղի տալու էր, գէթ երեւութապէս։ Ուստի դանակին բերանը գոցեց ու սեղանին վրայ նետեց զայն, ըսելով.

— Ճշմարիտ պոռնիկ մըն ես դուն։ Հինգ հազար ֆրանքդ պիտի ստանաս։ Սա րէվոլվէրդ վար դի՛ր ու անկողին մտի՛ր։

— Ո՛չ, ես իմ սենեակս պիտի պառկիմ, պատասխանեց Ջէզէթ։

— Ե՞րբ իրար պիտի տեսնենք, ըսաւ Ֆանթէն։

— Առտուն տօքթէօրին որպիսութիւնը հարցնելու պիտի երթամ։ Լուր պիտի բերեմ քեզի։ Եթէ մեռած ըլլայ ան, հայր Զարօֆի խանութը պիտի երթանք, հինգ հազար ֆրանքը առնելու համար։ Եթէ մեռած չըլլայ, Բօլիթի գինետունը պիտի երթանք ու սպասենք։

— Ինչպէս որ կ'ուզես։ Մեկնելէ առաջ, չե՞ս համբուրեր զիս։

— Ո՛չ, դուն շատ աղտոտ կաւատ մըն ես։

Այս խօսքը ընելէ յետոյ, Ջէզէթ դուռը բանալով դուրս ելաւ։

Փողոց ելլելուն պէս, Ջէզէթ քօրսաժին մէջ դրաւ րէվոլվէրը և դէպի տուն ուղղուեցաւ։

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ԱՄԵՆԱԶՕՐ ՍԷՐԸ

Սօլանժ կը քնանար այն գեղեցիկ սենեակին մէջ, զոր տիկին Շարլ յատկացուցած էր մանկամարդ աղջիկին, երբ յանկարծ արթնցաւ աղմուկէ մը, որուն ինչ ըլլալը չհասկցաւ նախապէս։ Սօլանժ ականջ դրաւ։

— Փողոցին դուռը կը զարնեն, մրմնջեց մանկամարդ աղջիկը։ Ի՞նչ կայ արդեօք։

Ան խորհեցաւ Սիմոնին, Լուիին վրայ։

Ցարակից սենեակին մէջ պառկած տիկին Շարլի ձայնը լսուեցաւ բարակ միջնորմէն.

— Սօլա՛նժ, արթնցա՞ծ էք, հարցուց տիկին Շարլ։

— Այո՛, պատասխանեց Սօլանժ յուզումէն խեղդուած ձայնով։

Խեղճ աղջիկը քանի մը օրուան մէջ այնքան տառապած էր որ նոր աղէտէ մը կը վախնար միշտ։

— Կը լսէ՞ք։ Փողոցին դուռը չէ՞, կրկնեց տիկին Շարլ։

— Կարծեմ, տիկին։

— Ես կ'երթամ կը բանամ։ Հաւանաբար մէկը ծանրապէս հիւանդացած ըլլալու է։ Շուտ ընելու է։

— Ձեզի պիտի օգնեմ հագուած առեննիդ։

Սօլանժ անկողնէն ցատկեց ու ճրագը վառեց ու տիկին Շարլի սենեակը մտած պահուն տեսաւ որ ան կը բանար փողոցին վրայ նայող պատուհանը, վար կը ծռէր ու կ'ըսէր.

— Ո՞վ է ան։

— Ես եմ տիկին պատասխանեց դողդոջուն ձայն մը։

— Սօֆի՛ն է, գոչեց տիկին Շարլ։ Ի՞նչ կայ արդեօք։

Սօլանժ չկրցաւ ճիչ մը զսպել։

— Օ՜հ, Լուի հեծեծեց մանկամարդ աղջիկը։ Անոր գլխուն բան մը եկած ըլլալու է։ Շո՛ւտ, շո՛ւտ։

— Վար կ'իջնեմ հիմա, ըսաւ տիկին Շարլ, պատուհանէն հեռանալով։

Սօլանժ տենդոտ կերպով օգնեց տիկնոջ հագուելու և ծանր վերարկուն վրան առնելու։

Ինք ալ սենեակը դարձաւ աճապարանքով, բէն-

ուարին վրայէն երկայն ու լայն կրկնոցի մը մէջ փաթթուեցաւ։ Երկու կիները վար իջան ու մօտեցան դուռը բացելու։

Վարը, տիկին Շարլ սանդուխին վրայ ձգեց ձեռքը բռնած ճրագը։ Երկուքը միասին փողոց ելան, ուր Սօֆի անոնց կը սպասէր մայթին վրայ։

— Բժիշկին գլխուն ի՞նչ փորձանք եկաւ, գոչեց տիկին Շարլ խանդաղատալից այլ խիստ ձայնով մը։

— Եկէ՛ք, տի՛կին, շուտ եկէք, ըսաւ Սօֆի։

Ու սկսաւ վազել։ Սօֆիին կը հետեւէին տիկին Շարլ և Սօլանժ, որոնք սոսկալի անձկութեան մատնուած էին, սպասուհիին կերպարանքը տեսնելով։

Շուտով հասան Տօքթ. Մէնարի տունը։ Կառանցիկ դուռը կիսաբաց էր։ Սօֆի հրեց զայն։ Աղմկալից երթեւեկէն արթնցած, դռնապանը իր սենեակին մէջ հագուած կը սպասէր, որպէս զի օգտակար ըլլար երբ իր աջակցութեան դիմէին։ Պէտք է ըսել որ այդ դռնապանը հանգստեան կոչուած ոստիկան մըն էր։

Վերն ալ, բնակարանին դուռը կիսաբաց էր։

Սօֆի ներս մտաւ տիկին Շարլի և Սօլանժի հետ։ Սօֆի անդաստակին մէջ կանգ առնելով ետին դարձաւ ու ըսաւ.

— Հոս սպասեցէք բժիշկը պիտի կանչեմ։ Ան պիտի ըսէ ձեզի։

Ճերմակ մօրուքով մարդ մը երեւան եկաւ իսկոյն։

Բժիշկ պարոն Նօրմանն էր, Լուի Մէնարի պէս Մօնրէօյլ-սու-Պուայի մէջ հաստատուած։

— Ձեր ազգականը սոսկալի արկածի մը ենթարկուած է, յարեց բժիշկը մեղմօրէն, խօսքը ուղղելով տիկին Շարլի զոր կը ճանչնար։

— Մեռա՞ծ է, գոչեց տիկին Շարլ, մինչ Սօլանժ հեծեծիւն մը կ'արձակէր։

— Ո՛չ, բարեբախտաբար, փութաց ըսել բժիշկը։ Մէկ թեւը և մէկ ոտքը կոտրած, երկու կողերն ալ ջախջախուած են։ Գլուխը վնասուած չէ բնաւ։ Աջ ազդրին վրայ առաջ եկած պատռուածքէն շատ արիւն կորսնցուցած է։ Բայց շնորհիւ դարմաններու և ժամանակին, պիտի փրկենք զայն։

— Օ՜հ, պարոն, ազատեցէք զայն, գոչեց Սօլանժ, բժիշկին ոտքը իյնալով։

Բայց տիկին Շարլ իր պաղարիւնը վերստացած էր։

Գետնէն վերցուց Սօլանժը, որ նուաղելու վրայ էր ու սթափեցուց զայն, անոր աչքերուն և քունքերուն փչելով. երբ տեսաւ որ մանկամարդ աղջկան ցաւագին տկարութիւնը քիչ մը անցած էր Տօքթ. Նորմանին դառնալով.

— Այս պահուս ի՞նչ կ'ընէ, հարցուց տիկին Շարլ, արտասուալից աչքերով։

— Կը քնանայ, գործիք մը դրի թեւին ու սրունքին տակ և գլխուն վէրքն ալ կապեցի։ Առտու ըլլալուն պէս, իր վարպետին Տօքթ. Տուայէնի պիտի հեռաձայնեմ, որպէս զի շուտով հոս գայ։ Համոզուած եմ որ Տօքթ. Տուայէնի աջակցութեան և ձեր խնամքներուն շնորհիւ, տիկին, պիտի կրնանք ազատել զայն։

— Ի՞նչպէս պատահած է արկածը, հարցուց տիկին Շարլ։

Տօքթ. Նորման իր իմացածին պէս պատմեց դէպքը։

Այլեւս ընելիք գործ չունենալով բժիշկը մեկնեցաւ, ճշգրիտ հրահանգներ տալէ յետոյ տիկին Շարլի այն պարագային՝ երբ վիրաւորը արթննար։

Տօքթ. Նորման մեկնելէ յետոյ տիկին Շարլ ու Լաւիի նշանածը հանեցին իրենց վերարկուները ու անշշուկ տեղաւորուեցան սենեակին մէջ։

Տիկին Շարլ պահանջեց որ Սօֆի երթայ ու պառկի։ Սպասուհին ընդդիմացաւ. ան կ'ուզէր իր տիրոջ քով մնալ։

— Վաղը ձեզի պէտք ունենալնուս, հարկ է որ ամբողջ օրը ոտքի վրայ գտնուիք ու աշխուժ ըլլաք։ Ուստի հանգչելու էք հիմա։

Սօֆի հնազանդեցաւ։

Մինչեւ առտու անշարժ ու լուիկ, տիկին Շարլ և Սօլանժ հսկեցին վիրաւորին քով, որ հանդարտօրէն կը քնանար, շնորհիւ Տօքթ. Նորմանի տուած թմրեցուցիչ դեղին։

Առտուան ժամը վեցին, Սօֆի սենեակէն ներս մտաւ։ Տիկին Շարլ զայն ղրկեց Պաթինեօլի փողոց, թիւ 27 շէնքը, անհրաժեշտ առարկաներ բերել տալու համար։

Սպասուհին վերադառնալուն պէս, տիկին Շարլ և Սօլանժ հագուեցան, որովհետեւ թեթեւ զգեստներ կը կրէին Սօֆի զիրենք կանչած ատեննին։

Հիւանդին քով դառնալու վրայ էին, երբ զանգակին ձայնը լսուեցաւ։ Տիկին Շարլ ժամացոյցը նայեցաւ։

— Ժամը ութն է, Տօքթ. Տուայէն ըլլալու է, ըսաւ ան։

Տիկին Շարլ գնաց դուռը բացաւ իր հետ ունենալով Սօլանժը և Սօֆին։

Արդարեւ, արդի վիրաբուժութեան վարպետն էր որ կ'ընկերանար Տօքթ. Նորմանի։ Ան կը ճանչնար տիկին Շարլը։ Սիրալիր կերպով խօսեցաւ անոր հետ։ Իր օգնականներուն հետ վիրաւորին սենեակը գնաց։

Այն պահուն երբ Տօքթ. Տուայէն քնացող վիրաւորին վերմակը կը քաշէր, աքարթմանին զանգակը հնչեց նորէն։

Սոֆի անձեռոցները կը բանար, իսկ տիկին Շարլ կ'օգնէր բժիշկներուն։ Միայն Սօլանժ անվստահ էր։

— Երթամ տեսնեմ թէ ո՞վ է, ըսաւ մանկամարդ աղջիկը մեղմաձայն։

Ան դուռը բանալով տեսաւ մանկամարդ ու հերարձակ կին մը փոքր գոգնոցով։

— Տիկին, ես Ջէզէթն եմ, բարեկամուհին այն հիւանդին որուն երէկ գիշեր այցելութիւն տուած է բժիշկը և այդ պատճառով արկածի հանդիպած է, ըսաւ ներս մտնող կինը։

Սօլանժ սարսռաց ու աչքերը տամկացան։

Բայց Ջէզէթ կը շարունակէր.

— Բժիշկին ողջութիւնը հարցնելու եկած եմ։

— Բաւական լաւ է, ըսաւ Սօլանժ, իր յուզումը զսպելու ճիգ ընելով։

— Ա՜հ...։

Ջէզէթ այս բացագանչութիւնը այնքան տարօրինակ ձեւով արտասանեց որ Սօլանժ ցփուհիին նայեցաւ ու ապշութեամբ դիտեց որ փոխանակ գոհունակութեան, ակներեւ յուսախաբութիւն մը կը յայտնէր անոր դէմքը։

Բայց փայլակի մը արագութիւնը ունեցաւ այդ արտայայտութիւնը։ Ջէզէթ իր պաղարիւնը գտաւ և յուզումնալից հետաքրքրութեամբ մը հարցուց.

— Մահացու կերպով վիրաւորուած չէ՞։ Պիտի փրկե՞ն զայն։

— Այո՛, պիտի փրկեն, պատասխանեց Սօլանժ բնազդական կորովով մը։

— Ուրեմն, աւելի լաւ, յարեց Ջէզէթ... օր...։

Բայց խօսքը ընդհատեց, վարանեցաւ ու սապէս վերջացուց.

— Օրիորդ...։

Գլխով խոնարհութիւն մը ընելէ յետոյ, Ջէզէթ յարկաբաժնէն դուրս ելաւ ու սանդուխէն վար իջաւ։

Կիներու յատուկ եղող գուշակելու բնական կարողութեամբ, Ջէզէթ կռահած էր թէ այդ մանկամարդ աղջիկը օրիորդ Սօլանժն էր, բժիշկին նշանածը, այն գեղուհին, որուն կ'ուզէր տիրանալ հայր Ջարօֆ։

Սօլանժ սա տարտամ տպաւորութիւնը ունեցաւ թէ այդ մանկամարդուհին եկած էր, բժիշկի մասին տեղեկութիւն ստանալու համար, այն յոյսով թէ գէշ լուրեր պիտի առնէր։

Այդ խորհրդածութիւնները ընելու վրայ էր, երբ Սօլանժ լսեց որ տիկին Շարլ զինքը կը կանչէ սալօնէն։

Ան վայրկենապէս մոռցաւ Ջէզէթը ու սալօն վազեց։

— Եկէ՛ք, աղջիկս, ըսաւ բարի կինը։ Լուի արթընցաւ։ Միտքը պայծառ է։ Կը տառապի, բայց կորովը պահած է։ Տօքթ. Տուայէն վստահ է թէ պիտի փրկէ անոր կեանքը, եթէ երբեք ներքին ծանր վնասներ կրած չըլլայ, բան մը որ Ռէօնթկէնեան գործիքին միջոցաւ երեւան պիտի հանուի։ Եկէ՛ք, ձեզ տեսնել կ'ուզէ։

Սօլանժ սենեակ մտաւ տրոփուն սրտով։

Մանկամարդ աղջկան աչքին չզարկին վիրաւորին անկողինը շրջապատող հինգ-վեց անձերը։ Ան միայն Լուին տեսաւ։

Ջափազանց գունատ, այլ ժպտուն, Լուի Մէնար դէպի Սօլանժ ուղղեց աջ թեւը։ Մանկամարդ աղջիկը անկողնին առջեւ ծունկի եկաւ, Լուիի ձեռքը բռնեց և համբոյրներով ու արցունքներով թրջեց զայն։ Բայց սա բառը միայն կրցաւ մրմնջել.

— Լուի՜, Լուի՜։

— Սօլանժ, յարեց Լուի մեղմօրէն։

Ու աչքերը փակեց, այդ ճիգէն պարտասած։

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

ՏԻԱՆ ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԻ

Պուլվար Մալէրպի տան մէջ Տիան կը սպասէր որ պատրաստ ըլլայ այն մասնաւոր բնակարանը զոր իրեն համար յարդարել կուտար իշխան Մօն-Նուար։

Տիան վերջապէս անուն մը գտած էր, հնչուն ու ազնուաշուք անուն մը։

Իր այցաքարթերուն վրայ տպել տուած էր. «Տիան տ'Էրմուազ»։

— Համբերութիւն կ'ըսէր Տիան մտովի։ Պօզէժուր Պուլվարի մասնաւոր բնակարանիս մէջ հաստատուելէ յետոյ մեծ հանդէս մը պիտի տամ։ Իշխանին բոլոր բարեկամները և անոնց սիրուհիները պիտի հրաւիրեմ։ Սկզբնաւորութիւն մը պիտի ըլլայ ասիկա։ Յետոյ Ֆօլի-Պէրժէրի կամ Օլիմբիայի բեմին վրայ պիտի երեւամ պարի մը մէջ որուն գաղափարը յղացած եմ։ Օ՜ն յառաջ ուրեմն։

Յուլիս 12ին, իշխան Մօն-Նուար ուրախութեամբ Տիանի իմաց տուաւ որ բնակարանին յարդարանքը աւարտած էր։

Յաջորդ օրը, մանկամարդ կինը ինքնաշարժ նըստելով, հասաւ իր նոր բնակարանը։

Տիան ինքնաշարժին դռնակէն նայելով իր առջեւ տեսաւ ոսկեզօծ ձողիկները երկաթէ վանդակապատի մը, որուն ետին կը տարածուէր աղուոր պարտէզ մը։ Ռընէսանսի ոճով երկյարկանի շէնք մը կը բարձրանար պարտէզին ետին, ծառուղիի մը առջեւ, որուն աջ և ձախ կողմերը կը տեսնուէին խիտ սաղարթներ։

Մինչ ծառան ինքնաշարժին դռնակը կը բանար, իշխան Մօն-Նուար երեւցաւ վէրանտային մէջ ու վար իջաւ։

Ան բռնեց Տիանի ձեռքը, համբուրեց անոր ձեռնոցապատ ձեռքերուն ծայրը ու ըսաւ.

— Սիրելի բարեկամուհիս, բարի եկաք այս տունը, որ այլեւս ձեզի կը պատկանի իր բոլոր գոյքերով։

Իշխանը ակներեւօրէն երջանիկ և շատ յուզուած էր։

Տիան ոչ թէ երջանիկ, այլ գոհ, ուզեց իր առատաձեռն սիրահարը վարձատրել իր ընթացքով։ Իր սովորական ցուրտ վարմունքը փոխեց ու սիրուն, գրեթէ քնքուշ ժպիտով մը ըսաւ.

— Շիլտպէ՛ր, ներս մտնենք, աղուոր է այս ամէնը, շնորհակալ եմ։

Մանկամարդ կինը պահ մը լուռ մնաց գունատած, ու ծանր ձայնով մը յարեց.

— Ասկէ առաջ ըսածս կը կրկնեմ, ես ձերը պիտի ըլլամ ու միայն ձերը, որքան ատեն որ ուզէք։

Իշխանը իր սիրուհիէն աւելի յուզուած էր։

— Տիա՛ն, ըսաւ ան, ձեր զարդախուցի գզրոցին մէջ պիտի գտնէք այս բնակարանին և անոր պարունակած գոյքերուն սեփականութեան թուղթերը։ Հոն պիտի գտնէք նաեւ ձեր առաջին վեցամսեային փոխարժէքը եղող պանքատոմսերը և այն գումարը որ անհրաժեշտ է, ձեր յանձնարարած զգեստներուն դրամը վճարելու համար։

Ամէն կողմ պտտելէ և հիացումը յայտնելէ յետոյ, Տիան իր զարդախուցին վայելուչ ու հանգստաւէտ բազկաթոռներէն մէկուն մէջ նստաւ։

— Ի՞նչ պիտի ընէք այսօր, հարցուց մանկամարդ կինը սիրալիր շեշտով մը։

— Այսօր, կէս օրէն ետքը պէտք է ներկայ գտնուիմ Վարչական Խորհուրդի մը գումարման։ Յետոյ ակումբէն պիտի անցնիմ, աչք մը նետելու համար թերթերուն վրայ։ Ճաշս հոս պիտի ընեմ։ Գիշերուան ճաշին ալ կը հրաւիրէ՞ք զիս։

— Կը հրաւիրեմ, պատասխանեց Տիան ժպտագին, Նոյնիսկ ձենէ պիտի խնդրեմ որ իսկոյն չմեկնիք։

Իշխանը յուզումէն կարմրելով.

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ պարզապէս, Տիանի գեղեցիկ ձեռքը բռնելով ու համբոյր մը դրոշմելով անոր վրայ, մինչ մանկամարդ կինը իշխանին սեւեռած էր ոսկի զանակներով կանաչ աչքերը։

Իշխանն ալ վեր առնելով գլուխը, չեշտակի կը նայէր մանկամարդ կնոջ երեսը։

Տիան հասկցաւ այդ նայուածքին իմաստը ու ըսաւ.

— Ինծի հարցնելիք բան մը ունի՞ք։

Իշխանը վարանումով պատասխանեց յուզուած ձայնով.

— Այո՛։ Տիա՛ն, շաբաթէ մը աւելի կ'ընէ որ ձեր ազատ կամքովը իմս եղած էք։ Այդ միջոցին զգացի և տեսայ որ ձեր կեանքին մէջ պատահած է ահռելի տռամ մը և այդ պատճառով վճռական որոշում մը տուած էք։ Տիա՛ն, ձեզ այնքան կը սիրեմ որ կ'ուզեմ ամէն բան ձեր բերնէն իմանալ, սկսեալ ձեր մանկութեան յիշատակներէն։

Իշխանը լռեց ու պատասխանի սպասեց, իր սրատես և բարի աչքերը Տիանի վրայ յառած։

Իշխանին առաջին խօսքերը լսելով կաս-կարմիր կտրած էր մանկամարդ կինը, որ սովորաբար տպաւորիչ, գեղեցիկ ու անփայլ տպաւորութիւն մը ունէր իր շողշողուն ու չէկ մազերուն տակ։

— Բարեկա՛մս, իրաւունք ունիք, պատասխանեց, ամենակատարեալ վստահութեանս արժանի էք։ Այս գիշեր ամէն ինչ պիտի պատմեմ։

— Շնորհակալ եմ, յարեց իշխան Մօն-Նուար, նորէն ու աւելի երկարօրէն համբուրելով իր ձեռքերուն մէջ պահած այդ սիրունիկ ու փոքրիկ ձեռքը։

Առանց արտասուելու, Տիան սոսկալի կորովով մը զսպեց իր յուզումը ու խոստովանեցաւ Լիւք տ'Աբրըմօնի նկատմամբ ունեցած բովանդակ սէրը, իր մօր մահը ու Լուի Մէնարի այցելութիւնները Մարպէօֆի փողոցի տունը և Մալերպ փողոցի տունը։

Բայց Տիան խորամանկ էր։ Իշխանը կը կարծէր թէ մանկամարդ աղջիկը կոյս էր իրեն անձնատուր եղած ատեն։ Տիան այդ բանը հասկցած ըլլալուն, ճշմարտութեան մէկ մասը ծածկեց ու չխոստովանեցաւ որ Լիւքի անձնատուր եղած էր, այլ պատմեց թէ այդ սոսկալի գիշերը երիտասարդին անկողնին վրայ անցուցած էր մինչեւ առաւօտ, մինչ Լիւք տ'Աբրըմօն քաղաքին մէջ կը փնտռէր Սիմօնը։

Տիան կատարեալ ճշդութեամբ պատմեց ամէն բան, բացի գլխաւոր դէպքէն, որով Լիւքի գիրկը անցուցած էր այն գիշեր։

Իշխանը անխօս մտիկ ըրաւ այդ պատմութիւնը։ Նոյն իսկ մտքէն չանցուց տարակուսիլ անոր ստուգութեան վրայ։

Ջափազանց յուզուած և իրմէ երեսուն տարի աւելի պզտիկ կին մը կոյս վիճակին մէջ վայելած ըլլալուն համար խիստ գոհ, իշխան Մօն-Նուար տարփալից խոյանքով մը թեւերուն մէջ առաւ Տիանը ու խանդավառօրէն մրմնջեց.

— Տիա՛ն, կը սիրեմ քեզ։ Ինչ որ ուզես պիտի

ընեմ։ Շուտով պիտի մոռնաս քու անհաելի վիշտերդ։ Բայց յիշէ թէ օրին մէկը ի՛նչ ըսիր ինծի։ Դուն յայտարարեցի՛ր թէ իմս միայն պիտի ըլլաս։

— Կը կրկնեմ միեւնոյն բանը ու կ'երդնում որ այդպէս պիտի ընեմ, յարեց Տիան ուժգնօրէն։

— Նոյնպէս ինծի ըսիր թէ մարմնով միայն անձնատուր պիտի ըլլաս... և հոգիդ ինծի չպիտի նուիրես։ Հիմա կը հասկնամ այդ բանը։ Բայց Տիան, քու սիրտդ պիտի գրաւեմ սիրոյ, գուրգուրանքի և հոգածութիւններու շնորհիւ։

Իշխանը խօսած պահուն թեւերուն մէջ կը սեղմէր մանկամարդ կինը։ Եւ որովհետեւ Տիան աչքերը փակած էր, ան մեղմօրէն կը համբուրէր սիրուհիին թարթիչները։ Ու Տիան այնպիսի ծիծաղով մը ժպտեցաւ որ իշխանը չտեսաւ զայն։

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

ՀԵՏՔԸ ՆՈՐԷՆ ԳՏՆՈՒԱԾ

Մանկամարդ կինը միշտ կը խորհէր Լիւք տ'Աբրըմօնի վրայ, բայց այս վերջինը բնաւ մտքէն չէր անցըներ Տիանը։

Սակայն, Յուլիս 13էն 14ի գիշերը, Տիան հեռու չէր գտնուեր Լիւք տ'Աբրըմօնէն։

Արդարեւ, Պուլվար Պօսէզուրէն մինչեւ Շալկրէն փողոց տասը վայրկեան կը տեւէ ինքնաշարժով։

Լիւք տ'Աբրըմօն կը գտնուէր Ժիւլիէն Ռիվասի կամ ուրիշ անունով Ծօզէ տը Կրանիլլարի յարկաբաժնին մէջ ճիշդ այն պահուն երբ օրիորդ Տիան տ'Էր-

մուազ իր կեանքին պատմութիւնը կ'ընէր Մօն-Նուար իշխանին։

Լիւքի դիմաց նստած էին Սթրափ և սեղանաւոր Բիւլֆէլտ։

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այդ երեք անձերը հոն հաւաքուած էին լռիկ ու մտահոգ։

Օ՜հ, կարելի է ատոր բացատրութիւնը տալ քանի մը խօսքով։

Մարսիլիայէն մեկնելով Սթրաբ և Լիւք վերադարձած էին Ալէի քառուղին։ Սակայն նոր բան մը գտած չէին հոն։ Բնականաբար Վէզէնոպը գիւղը գացած ու բաւական դիւրաւ իմացած էին որ երիտասարդ մը և մանկամարդ աղջիկ մը առջի իրիկուն երկաթուղիի երկու տոմսակ առած էին Ալէի համար։ Այդ երկու երիտասարդներուն դիմանիշերը կը համապատասխանէին փնտռուած անձերու դիմանիշերուն։

Սթրաբ և Լիւք իսկոյն այդ քաղաքը գացին, բայց հոն ալ բան մը չգտան։ Կայարանին մէջ չկրցին ոեւէ տեղեկութիւն ստանալ։

Ուրեմն հետքը կորսուած էր։ Զոյգը Բարի՞զ դարձած էր թէ Նիմ, Մարսիլիա կամ Իտալիա գացած էր։ Արդեօք կանխա՞ ուղեւորած էր, Ռուանայի, Լիօնի կամ Զուիցերիոյ երկաթուղին նստելու համար։ Գաղտնի՜ք։

Ամբողջ ութը օր, «Թօրբիլ» թաւալեցաւ Լուարի հարաւակողմը գտնուող բոլոր ճամբաներուն վրայ։ Սակայն ապարդիւն եղաւ։

Ի վերջոյ Սթրաբ և Լիւք յուսահատած, Բարիզ վերադարձած էին, մտքի ըսելով. Կրանիլլար չէ ձգած Շալկրէն փողոցի իր յարկաբաժինը, այլ կը պահէ զայն, իբր միութեան կապ։ Թերեւս նամակներ կը ստանայ հոն ու դռնապանը զանոնք կ'ուղարկէ որոշ

հասցէի մը։ Թերեւս բարեկամի մը միջոցաւ քանի մը առարկաներ բերել կուտայ։ Ո՛ն, Շալկրէն փողոց երթանք։

Անոնք սեղանաւորէն խնդրած էին որ Շալկրէն փողոցի բնակարանը մտցնէ զիրենք։ Արդարեւ պարոն Բիւլֆէլտ դռնապանուհիին ծանօթ ըլլալուն, կրնար այդ յարկաբաժնէն դիւրաւ ներս մտնել իր բարեկամներուն հետ։

Դռնապանուհին բուռ մը ոսկի ստանալէ և հարցափորձուելէ յետոյ ոեւէ առարկութիւն չըրաւ։ Պարոն տը Կրանիլլարի մեկնումէն ի վեր, ոչ մէկ նամակ չէր հասած իր անուան ու ոչ ոք ներկայացած էր, զինքը տեսնելու համար։

Լիւք, Սթրաբ և Բիւլֆէլտ այդ յարկաբաժնին մէջ մանրակրկիտ խուզարկութիւն մը կատարեցին, բայց ապարդիւն եղաւ։

Սակայն, ժամը ինն ուկէսին, Սթրաբ գլուխը վեր առնելով ըսաւ.

— Անօգուտ պիտի ըլլայ այս գիշեր հոս մնալը։ Բան մը չկայ։ Բայց գաղափար մը յղացայ։

— Ի՞նչ գաղափար։

— Կինս Լոնտոնի մէջ կը գտնուի։ Հետեւաբար, տուն չպիտի վերադառնամ։ Ուշ կամ կանուխ, Կրանիլլար հոս պիտի գայ կամ մէկը պիտի ղրկէ։ Իբր պահակ պիտի սպասեմ հոս, ձեռք անցընելու համար նամակ թէ մարդ։ Դռնապանուհիին հետ պիտի խօսիմ, գործին իրազեկ ըլլալու համար։ Դուք, սիրելի Լիւքս, ձեր տունը գացէք և հանգչեցէք, որովհետեւ հանգիստի պէտք ունիք։ Դուք ալ, պարոն Բիւլֆէլտ, ձեր տունը վերադարձէք։ Հոս հեռաձայն կայ։ Ուստի ձեզի հետ հաղորդակցութեան մէջ պիտի գտնուիմ միշտ։

Արդարեւ, հոն ընելիք բան չի կար։

Հինգ վայրկեան յետոյ, սեղանաւորը ինքնաշարժ մը կը նստէր, իսկ Լիւք տ'Աբրըմօն զայրացած ու պարտասած, արագ քայլերով կ'իջնէր Շան զ'Էլիզէի ծառուղիէն։

Դերկոմս տ'Աբրըմօն իր բնակարանին մէջ գտաւ հաւատարիմ սենեկապան Ֆիրմէնը որ իրեն կը սպասէր։

Քիչ յետոյ Լիւք Լոգարան մտաւ։

Ֆիրմէն լոգարանին քով դրաւ փոքր սեղան մը և անոր վրայ սիկառէթներ, մոխրաման մը, լուցկիի տուփ մը և լրագիրներու ծրար մը։

— Ահա՛ ինչ որ եկած է պարոն դերկոմսին մեկնումէն ի վեր, ըսաւ սենեկապանը։

Ու լոգանքի սրահէն դուրս ելաւ, ճաշասրահ երթալու ու ճաշը պատրաստելու համար։

Լիւք ամբողջ ծրարը աչքէ անցնելէ ետք, զանոնք սեղանին վրայ դրաւ ու նամակ մը միայն ձեռքին մէջ պահեց. որու մէկ անկիւնը գրուած էր. «Խիստ ստիպողական»։ Վրան նամակադրոշմ չի կար։ Այդ նամակը թղթատարատան միջոցաւ չէր ուղարկուած, այլ բերուած էր։

— Այս գիրը ծանօթ չէ ինծի. սակայն կը ճանչնամ զայն։

Դերկոմսը պատռեց պահարանը ու նամակը բացաւ։ Առաջին տողերը կարդալուն պէս ճիչ մը արձակեց.

— Զարմանալի՛ բան։

Անյագօրէն կարդաց զայն, յուզումէն դողդոջուն։

Ահա այդ նամակին բովանդակութիւնը.

«12 Յուլիս,

«Պարո՛ն

«Ձեզի խոստացած էի իմացնել իմ գիւտերս։ Մեծ

կարեւորութիւն ունեցող գիւտ մը ըրի, ինչպէս կը տեսնէք։

«Քիչ մը առաջ, հայս բացակայ ըլլալուն, անոր սեղանին վրայ դրուած իրիկուան նամակները քննեցի։ Պահարանի մը վրայ ինծի ծանօթ գիր մը տեսնելուս համար գրպանս դրի զայն։ Ու սենեակիս մէջ փակուած նամակը բացի։ Պահարանին մէջ կար պարոն Ժիւլիէն Ռիվասի մէկ նամակը։ Այդ նամակը վար դրի որովհետեւ օրին մէկը կրնայ ծառայել ինծի։

«Բայց ստորեւ կը ղրկեմ այդ նամակին պատճէնը, որ իսկոյն ձեզի պիտի ծառայէ։

«Ահա՛ ճշգրիտ ու կատարեալ ընդօրինակութիւնը այդ նամակին, որ պարոն Ժիւլիէն Ռիվաս ղրկած է իր հօր սեղանաւոր պարոն Բիւլֆէլտի։»

Նամակին անմիջապէս տակը ուղիղ գիրերով ու միեւնոյն ձեռքով գրուած էին հետեւեալ տողերը — բնագիրներու տարբերութիւնը հաստատելու համար — զոր Լիւք կարդաց սրտի ուժգին տրոփումներով.

«Հա՛յր իմ.

«Վերջին նամակիս մէջ ակնարկած գործս չյաջողեցաւ։ Աննշան գումար մը քաշեցի, ան ալ դիպուածին բերումով միայն։ Ու Սիմօն միշտ ինծի հետ է։ Մանկամարդ աղջիկ մը սուղի կը նստի, երբ մարդ կ'ուզէ բարձր դասու մէջ մտցնել զայն։

«Ըսել կ'ուզեմ թէ դրամի պէտք ունիմ եւ շատ պէտք ունիմ։ Ուստի յիսուն հազար ֆրանքնոց չէք մը ինծի ղրկեցէ՛ք անմիջապէս։

«Եթէ երբեք մերժէ՛ք այդ գումարը ղրկել ինծի, աւելի գէշ ձեզի եւ ինծի համար։ Տագնապի մատնուած եմ։ Ալ կը բաւէ։ Գայթակղութիւն մը յառաջ պիտի բերեմ հանրային վայրի մը մէջ ու բարձրաձայն պիտի

աղաղակեմ թէ ես Ժիւլիէն Ռիվասն եմ, կեղծարարութեան համար դատապարտուած, բան մը որուն համար կը փնտռեն զիս։

«Նոյնպէս պիտի ըսեմ թէ ես զաւակն եմ պարոն Օրազիօ Ռիվասի որ Բարիզի մէջ ծանօթ է սեղանաւոր պարոն Բիւլֆէլտ անունով։ Ու դատարանին առջեւ պիտի ընեմ այն պատմութիւնը զոր գիտէք։

«Ձեր միշտ անձնուէր որդին

Ժիւլիեն Ռիվաս
Դերկոմս տը Կրանվիլլար

Ց. Գ. — Չէքը ղրկեցէք պարոն դերկոմս Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլարի, Քիւրսալ օթէլ, Օսթէնտ։ Կը տեսնէք որ անունս իսկ չեմ փոխեր։ Շատ վստահ եմ որ պիտի խուսափիք ինծի տաղտուկ պատճառելէ։ Կ'երեւայ որ հարկ եղածը ըրեր էք արդէն, քանի որ Սիմօնին հետքը գտնելու չեն աշխատիր, գէթ ես չեմ նշմարած այդ բանը։ Ձեր շնորհիւ, Սիմօնին ընտանիքը հանդարտ կը ձգէ մեզ։ Հազար շնորհակալութիւն ու շնորհաւորութիւն։ Ժ. Ռ.»

Այս նամակին տակ երեք տողեր միայն կային, նոյնպէս ծուռ գիրերով, Լիւք մէկ ակնարկով կարդաց զանոնք.

«Ահա ինչ որ կ'ուզէի ըսել, սիրելի պարոն։

«Բայց դուք կը կռահէք թէ ո՛վ է այն խորհրդաւոր կինը, որ անցեալ օր այցելութիւն տուաւ ձեզի։ Ձեր պատիւին կը վստահիմ անունս...։ Գործեցէ՛ք։

Ձերդ ՊԼԱՆՇ»։

Հինգ վայրկեան, Լիւք տ'Աբրըմօն ապշահար մնաց։ Այդ «Ձերդ» բառը, որուն տակ հաստ գիծ մը քաշուած էր, անակնկալ հորիզոններ բացաւ իր առջեւ։

Ան յիշեց «խորհրդաւոր այցելուին» զինքը գրգռող նայուածքը, երբ իր տունէն դուրս կ'ելլէր։

— Այո՛, Գլանչն է, մրմնջեց դերկոմսը։ Սեղանաւորին աղջիկը։ Կռահած էի արդէն։ Այս նամակը կ'ապացուցանէ որ չէի սխալած։ Բայց «Զերդ»։ Բացայայտ է. Արդեօք կը սիրէ՞ զիս։

Բայց Լիւք երկար ատեն չխորհեցաւ այդ բանին վրայ եւ ուրախութենէն թրթռուն ձայնով մը կանչեց Ֆիրմէնը։ Ծառան ներս մտաւ փութով։

— Շո՛ւտ ըրէ, մարմինս չփէ՛ ու չորցուր։ Յետոյ ինծի պիտի օգնես որ հագուիմ։ Շո՛ւտ։

Տասը վայրկեան չանցած, Լիւք սրբուեցաւ, չըփուեցաւ, մաքուր ճերմակեղէն եւ բիժամա մը հագաւ։

— Ես պատառ մը բան կերած պահուս, ըսաւ Լիւք, կօշիկներս պիտի մաքրես եւ ճամբորդութեան պայուսակս պիտի պատրաստես։

— Պարոն դերկոմսը նորէն կը մեկնի՞, թոթովեց Ֆիրմէն ապշահար։

— Տասը վայրկեանէն։

— Առանց քնանալո՞ւ

— Ինքնաշարժին մէջ պիտի քնանամ։

Ֆիրմէն այնքան շուտով գործ տեսաւ որ ամէն ինչ պատրաստ էր։

— Գնա՛ ինքնաշարժ մը բեր, ըսաւ Լիւք ու իր բիժաման վրայէն նետելով, ճամբորդութեան զգեստը եւ ինքնաշարժ վարողի կակուղ կօշիկները հագաւ։

Դերկոմսը թղթապանակին մէջ սպրդեցուց Գլանչի յայտարար նամակը ու ստուգեց որ իր պրաունինկը տաբատին մասնաւոր գրպանը կը գտնուէր։ Ու պայուսակը ձեռքը բռնած, յարկաբաժնէն դուրս ելաւ, առանց դուռը գոցելու։

Մայթին վրայ ելաւ ու Ֆիրմէնին վերնուեցաւ, որ ինքնաշարժէ մը վար կը ցատկէր։

— Ֆիրմէ՛ն, յարեց Լիւք, եթէ ուղղակի կամ նամակատան միջոցաւ հոս բերեն «ստիպողական» կամ «խիստ ստիպողական» նամակներ, նոր պահարանի մը մէջ դնելով զանոնք, իմ անունս ուղարկէ իսկոյն, յանձնարարեալ, բօսթ-րէսթանթ, Օսթէնտ։

— Պարոն դերկոմսը Օսթէ՞նտ կ'երթայ միթէ։

— Այո՛, ցտեսութիւն, Ֆիրմէն։

— Բարի ճամբորդութիւն կը մաղթեմ պարոն դերկոմսին։

— Շնորհակալ եմ։ Շօֆէօ՛ր, Շալկրէն փողոց թիւ 15։

Հոն հասնելուն տեսաւ որ Սթրաբ կը պատրաստուէր պառկելու կրանիլլարի մահճակալին մէջ, որուն սաւանները փոխել տուած էր։

— Ի՞նչ կայ, յարեց Սթրաբ։

— Ահաւասիկ, կարդացէ՛ք։

Ու Լիւք անոր տուաւ Գլանչի նամակը։ Սթրաբ հետզհետէ տժգունեցաւ նամակին ընթերցումը չարունակած պահուն։ Ընթերցումը աւարտելէն յետոյ կարճատեւ, զուարթ եւ հնչուն ծիծաղ մը արձակեց։

— Գործը կարգին է։ Ո՞ւր է «Թօրբիլը», յարեց Լիւք, թղթապանակին մէջ դնելով Գլանչի նամակը։

— Շալկրէն փողոցը, կարաժի մը մէջ։

— Դուք հագուեցէք։ Ես կ'երթամ։ Ձէբը ո՞ւր է։

— Կարաժին մօտ պանդոկ մը կայ։ Ձէբ սենեակ մը վարձած է հոն։

— Լա՛ւ։

Ու պայուսակը ձեռքին մէջ բռնած, Լիւք պանդոկ վազեց, Ձէբը հագուած վիճակի մէջ գտաւ, կարաժ տարաւ զայն, ըսելով թէ անմիջապէս ճամբայ պիտի ելլէին։

Ու «Թօրբիլ»ը սկսաւ սուրալ։

ԳԼՈՒԽ Լ.

ՔՌՈՒԱ-ՄՈՐԻ ՏՌԱՄԸ

Սթրաբի և Լիւքի դէպի Օսթէնտ մեկնումին յաջորդ օրը, այսինքն Յուլիս 14ին պատահած սոսկալի տռամ մը մեզ կ'ստիպէ որ երկու բարեկամները ձգենք ու Ֆօնթէնպլէօյի շրջակաները, փոքր դղեակ մը երթանք, որ սքօղուած է վարդի դարաստանի մը մէջտեղ։ Քռուա-Մոր դղեակ կը կոչուի ան։

Շիլտպէր իշխանին պատկանող այդ դղեակը իր կողմէ կնոջը տրուած էր իրենց բարոյական բաժանումէն յետոյ։

Արդարեւ այդ դղեակին մէջ Եօլանտ վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուած էր մեծ գաղտնապահութեամբ, ցկեանս ամուլ դառնալու համար։ Այդ յիշատակը այնքան մեծ նողկանք ազդած էր Շիլտպէրի որ ան այլեւս կ'արհամարհէր կինը ու կ'ըսէր.

— Այս դղեակը ձեզի կուտամ, իբր վկայ անպատուութեան ու ոճրափորձի ընդդէմ կնոջական նուիրական պարտականութեան, որ է մայր ըլլալ։

Քռուա-Մոր դղեակը իշխանուհիին նուիրուելէն յետոյ ոչ միայն անբնակ այլեւ լքուած էր։

Իշխանուհին ճամբեց դղեակը պահպանող պարտիզպանը, որպէս զի ծախք չընէ։

Արդ, Յուլիս 13ին, կէս օրին, փոշելից ինքնաշարժ մը կանգ առաւ Ֆօնթէնպլէօյի մէջ, Նպարեղէնի և ուտեստեղէնի մեծ վաճառատան մը առջեւ։

Ինքնաշարժը կանգ առնելէ և սենեկապանին կողմէ դռնակը բացուելէ յետոյ, Մաքսանս տը Կրասիա վար իջաւ և ուտելիքներ գնեց։

Ինքնաշարժը ճամբայ ելաւ նորէն, շօֆէօրը գիտէր երթալիք տեղը։

— Մաքսա՛նս, կը կարծէ՞ք որ Բիւլֆէլտ այս գիշեր նամակը ստանայ, ըսաւ Եօլանտ։

— Անտարակոյս, պատասխանեց երիտասարդը։ Այս առտու, Սանի կայարանին նամակատուփը ձգեցի ձեր պառկած միջոցին։ Բիւլֆէլտ այս իրիկուան թըղթատարով պիտի ստանայ զայն։ Գիրը կատարելապէս նմանցուած է։ Նամակին վաւերականութեան վրայ չպիտի տարակուսի ու չէքերու քարնէով պիտի փութայ։ Իր հետ ըէվոլվէր մըն ալ պիտի առնէ, որովհետեւ զաւկին վրայ կը կասկածի։

— Իրաւունք ալ ունի, ըսաւ իշխանուհին հեգնօրէն։ Բայց մենք ալ ըէվոլվէր ունինք։

Ու երկու մեղսակից սիրահարները լռեցին մտահոգութեան մէջ թաղուած։

Բայց ի՞նչ կը նշանակէին այդ խօսքերը։

Օ՜հ, պարզ այլ նենգամիտ բան մը, որ կրնար սապէս բացատրուիլ։

Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլարը ձեռք անցընելէ յուսահատած, Եօլանտ ու Մաքսանս նոր ծրագիր մը յղացած էին, սեղանաւոր Բիւլֆէլտէն խոշոր գումար մը բրցընելու համար, ի փոխարէն այն վտանգաւոր նամակին զոր իշխանուհին անպարկեշտօրէն ձեռք անցուցած էր սեղանաւորին գրասենեակին մէջ, ինչպէս կը յիշեն մեր ընթերցողները։

Այդ ծրագրին համաձայն, պարոն Բիւլֆէլտը գաղտնի տեղ մը պիտի հրաւիրէին ու նամակը անոր պիտի

ծախէին կարելի եղածին չափ խոշոր չէքի մը փոխարէն։

Բայց ինչո՞ւ գաղտնի տեղ մը կը հրաւիրէին սեղանաւորը և պանքա չէին երթար ուղղակի։

Որովհետեւ պարոն Բիւլֆէլտ իր դրամատան մէջ անձնուէր ծառաներ ունէր իր հրամանին տակ, որով պիտի կրնար ինքզինքը պաշտպանել չանթաժի դէմ ու իշխանուհին արգելափակել մինչեւ որ նամակը յանձնէր ան, առանց դրամի, եթէ երբեք վրան կը գտնուէր։

Ընդհակառակը Բռուա-Մորի վայրի ու խորհրդաւոր դղեակին մէջ սեղանաւորը Եօլանտի իշխանութեան տակ պիտի գտնուէր ու սիրահարն ալ պիտի աջակցէր։

Եօլանտ գաղափարը յղացաւ Մաքսանսի կեղծել տալու Կրանիլլարի գիրը։ Երբ այդ նմանութիւնը կատարելապէս յաջողեցաւ, հետեւեալ նամակն ալ գրել տուաւ, սեղանաւորին սենեակէն գողցուած նամակին վրայ հիմնուելով, որպէս զի պարոն Բիւլֆէլտ անվարան ներկայանար Բռուա-Մոր դղեակը.

«Սիրելի հայրս,

«Յուլիս 14ի առտուն ձեզի կը սպասեմ Բռուա-Մոր դղեակին մէջ, որ Ֆոնթէնպլէոյի շրջակաները կը գտնուի։ Օրին մէկը ինծի ըսած էիք թէ այդ տեղը ծանօթ է ձեզի, անգամ մը այցելած ըլլալնուդ համար։

«Մի զարմանաք որ հոս կը գտնուիմ։ Այդ առեղծուածին բացատրութիւնը պիտի տրուի ձեզի։

«Ձեր չէքի քարնէն հետերնիդ բերէք, եթէ կ'ուզէք Սիմօնը գնել, զոր չկրցի ծախել։

«Ասիկա լաւագոյն միջոցը պիտի ըլլայ, այդ գործը վերջացնելու և ձեր օժիտը ինէ ազատելու համար, քանի որ ծրագրած եմ հեռաւոր երկիր մը երթալ և հոն նոր մարդ մը ըլլալ։

«Եթէ Յուլիս 14ին երեւան չելլէք, ըլլալիքը չեմ երաշխաւորեր։

Ձեր որդին

Ժիւլիեն Ռիվաս, Դերկոմս տը Կրանիլլար

— Այս նամակը առնելուն պէս, Բիւլֆէլտ հոս պիտի փութայ, ըսաւ Եօլանտ իր սիրահարին, որովհետեւ բնաւ չուզեր որ ուրիշ մէկը գիտնայ թէ Կրանիլլար իր զաւակն է։ Առանձին պիտի գայ, որովհետեւ ան չպիտի վարանի իր զաւակը սպաննելու, եթէ պարագաները թոյլատու գտնուին դիակը ծածկելու և սպաննութիւնը երեւան չհանելու։ Ես կը ճանչնամ իմ Բիւլֆէլտս։ Մտովի պիտի ըսէ. «Զաւակս անզգամին մէկն է. եթէ երբեք կարենամ զայն մէջտեղէն վերցնել, առանց գայթակղութեան ու առանց վտանգի, մարդկութեան ծառայութիւն մատուցած պիտի ըլլամ, ինքզինքս ազատելով մշտնջենական մղձաւանջէ մը։ Արդ, Բիւլֆէլտ գիտէ թէ Բռուա-Մոր անբնակ ու ամայի է, վայրի դարաստանի մը խորը թաղուած և պատերով շրջապատուած, ամէն բնակութենէ հեռու, Ֆոնթէնպլէոյի անտառին բանուկ չեղող սահմաններուն վրայ։ Հետեւաբար...»։

Կեղծ նամակը ուրիշ առաւելութիւն մըն ալ ունէր, եթէ տռամ մը գործուէր, բուն հեղինակները ոեւէ հետք չպիտի ձգէին։ Եթէ երբեք պարոն Բիւլֆէլտ իր գրասենեակին մէջ ձգէր այդ նամակը ու երեւան հանուէր ան, Ճօզէ պիտի ամբաստանուէր հիանալի ճշմարտանմանութեամբ մը, մինչ Եօլանտ ու Մաքսանս անյայտ պիտի մնային։

Ամբողջ Ֆոնթէնպլէոյի անտառը պտտելէ յետոյ հիւսիսէն դէպի հարաւ-արեւմուտք, ինքնաշարժը քա-

նի մը վայրկեան յառաջացաւ հին ու շատ բարձր պատի մը երկայնքին, որուն ետին կը բարձրանային դալարաւոր ծառեր։ Ի վերջոյ ինքնաշարժը կանգ առաւ վանդակապատի մը մեծ դրան առջեւ, որուն երկաթէ ձողիկները բոլորովին ժանգոտած էին։

Եօլանտ ու Մաքսանս վար իջան։

— Նախ ուտելիքի կողովը վար առէ՛ք, ըսաւ Եօլանտ, խօսքը ծառային ուղղելով։ Յետոյ պայուսակները կ'առնէք։

Այդ պահուն Մաքսանս բացաւ վանդակապատին դուռը։ Իսկ իշխանուհին շօֆէօրին ըսաւ.

— Բոլէն, իսկոյն Բարիզ՝ Վիքթօր-Հիւկօ ծառուղին պիտի դառնաք։ Եթէ երբեք իշխանը ձեզ հարցափորձէ, անոր կ'ըսէք թէ Վիշիի մէջ ձգեցիք զիս։

Ու ծառային դառնալով յարեց.

— Դուք ալ միեւնոյն բանը ըսէ՛ք։

Այդ երկու ծառաները սովորութիւն ունէին կուրօրէն ծառայելու իշխանուհիին։ Ասոր համար լայնօրէն կը վարձատրուէին։ Եօլանտ պատասխանի իսկ չսպասեց, անոնց վրայ շատ վստահ ըլլալուն համար։

Մաքսանս դուռը բացած ըլլալով իշխանուհին դարաստան մտաւ իր սիրահարին հետ, դէպի դղեակը յառաջացաւ, որուն բաղեղով ծածկուած պատերը հազիւ կը տեսնուէին նրբուղիի մը մէջ, ուր հնաւուրց և հսկայ Թմբիներ կը գտնուէին։

Քռուա-Մօր դղեակը քառակուսի ու երկյարկանի շէնք մըն էր երկու աշտարակիկներով։ Փոքր և միջին դարու ճաշակով շինուած։

Այն պահուն երբ իշխանուհին և Մաքսանս կը հասնէին տասը աստիճաններէ բաղկացած ձուաձեւ ստորագաւթակին առջեւ, որ մուտքի դրան վրայ կը

նայէր, արեւը մայրը կը մտնէր զօրաւոր հովէ մը մղուած ամպերով լեցուն երկինքի մը վրայ։

Անոնք դղեակ մտան, ուր իրենց ոտնաձայնը ողբագին կերպով հնչեց անդաստակին մէջ։

— Սալօնը հոն է, ըսաւ իշխանուհին, աջակողմը ցոյց տալով քանդակուած դուռ մը։

Ծառան հոն հասաւ խոշոր ծրարով մը։ Անդաստակին մէջ արկղի մը վրայ դրաւ ու դուրս ելաւ պայուսակները բերելու համար։

Մաքսանս եւս Սալօն մտաւ, ուր իշխանուհին կը գտնուէր արդէն։

Խոնաւութիւն մըն է որ կ'իջնէր ձեղունին բարձունքէն ու պատերու մութ գոյն օթոցներէն։ Բորբոսի հոտ մը կը ծփար օդին մէջ։

— Աշտանակներ կան սա հեշտադարանին վրայ։

Մոմերը առնելով, Մաքսանս, աշտանակներուն մէջ տնկեց, իսկ անոր ետին իշխանուհին զանոնք կը վառէր սիրահարին տուած լուցկիներովը։

Ընդհուպ տասներկու մոմեր վառեցան աշտանակներու մէջ ու շատ բաւարար կերպով լուսաւորեցին սալօնը, որ աւելի բարձր էր քան թէ ընդարձակ և վայելչօրէն կահաւորուած էր։

Կէս ժամ յետոյ սիրահար զոյգը այդ մենութեան մէջ տեղաւորուած էր։

Արդարեւ, այդ երկու սիրահարները չպիտի ընկրկէին ոճիրի մը առջեւ, պայմանով որ գաղտնի մնար ան և իրենք պատիժէ ազատէին։ Արկածախնդրական մտայնութեամբ տոգորուած, անոնք ջերմապէս կը յուսային որ յաջորդ օրուան եղելութեան շնորհիւ քանի մը հարիւր հազար ֆրանք պիտի ունենային իրենց տրամադրութեան տակ ու գործը ուրիշ հետեւանք չպիտի ունենար։

Անտարակոյս, այդ յոյսն էր որ երկու սիրահարներուն թոյլ չէր տար տեսնելու և զգալու թէ ի՛նչ չարաշուք բան մը կար իրենց տեղաւորումին մէջ, մոմերու աղօտ ու դողդոջուն լոյսին տակ, այդ անբնակ և թախծոտ դղեակին մէջ, որ իբր ոճրի տուն խորասուզուած էր վայրի անտառի նմանող խորհրդաւոր դարաստանի մը ծոցը։

Անոնք չզգացին ու չտեսան այդ բանը։

Տաք սալոնին մէջ, տասներկու մոմերով լուսաւորուած սեղանին վրայ խմեցին ու կերան ծիծաղելով։ Նոյն իսկ շատ խմեցին, ոտքի ելած ատեննին շամբանեայի չորս շիշերէն երեքը պարպուած էին։

Մտահոգութիւննի՞ն փարատելու համար խմած էին արդեօք։ Ո՛չ, այնպիսի բաներու վրայ չէին խորհեր որ փրփրալից գինիներով թունաւորուելու պէտքը զգային։ Կը խմէին, որովհետեւ ուրախ էին և իրենց աչքին առջեւ ունէին երեք հեռանկար. նախ հեշտալից գիշեր մը, որուն նմանը չէին վայելած երկար ատենէ ի վեր, յետոյ խոշոր գումարի մը ստացումը հռչակաւոր նամակին փոխարէն. վերջապէս այդ դրամին շնորհիւ իրականացումը այն անուրջին զոր շատոնց կը գգուէին, այն է զբօսանաւի մը գնումը ու երկար ճամբորդութիւն մը դէպի Արեւելք և Հնդկաստան։ Ահա ինչ բանի վրայ կը խորհէր ամէն բարոյական զգացում կորսնցուցած իշխանուհին և այն բախտախնդիր երիտասարդը, որ բարոյական զգացում ըսուած բանը ունեցած չէր երբեք։

. . . .

Միեւնոյն ժամուն, Բարիզի մէջ պարոն Բիւլֆէլտ իր բնակարանը կը դառնար։

Շալկրէն փողոցէն կուգար, ուր Սթրաբը ձգած էր ինչպէս կը յիշուի։

Սեղանաւորը յաջորդ օրը միայն պիտի իմանար Սթրաբի և Լիւքի մեկնումը դէպի Օսթէնտ։

Տուն դարձին, ծառան նախասենեակին մէջ գտնելով անոր հարցուց.

— Ո՞ւր է տիկի՛նը։

— Տիկին պառոնուհին և օրիորդը Օբէրա-Քոմիք գացին, պատասխանեց սպասաւորը։

— Ժէրթրիւտ պատուէր ստացա՞ծ է սպասելու անոնց վերադարձին։

— Այո՛, պարոն։

— Լա՛ւ, կրնաք քաշուիլ։

— Պարոնը ինծի պէտք չունի՞ այլեւս։

— Ո՛չ։

Ծառան խոնարհութիւն մը ըրաւ, մինչ պարոն Բիւլֆէլտ իր աշխատութեան սենեակը կը մտնէր։ Այն պահուն երբ ելեկտրական լոյսը կը բանար, ժամացոյցը տասը հնչեց։

Սեղանաւորը փակեց դուռը, քաշեց նիգը, սեղանին անկիւնը գտնուող թիկնաթոռին մէջ նետեց գլխարկն ու գաւազանը։

Աջ ձեռքը ճակտին տարաւ ու մրմնջեց.

— Ո՞ւր է աւազակը... ո՞ւր է և ի՞նչ պիտի ընէ այդ աղջիկը, հիմա որ Թուրքին պատմութիւնը անհետեւանք մնաց։

Իր աչքին զարկաւ ծծատետրին քով դրուած նամակներու դէզ մը։

— Օ՜ն, այդ բանին վրայ չխորհինք այլեւս։ Տեսնենք ի՞նչ կայ այս իրիկուան նամակներուն մէջ։

Պարոն Բիւլֆէլտ կէս մը տեղէն ելաւ, թեւը եր-

կարեց, ամբողջ նամակները վերցուց ու թիկնաթոռին մէջ թաղուեցաւ նորէն։

Ձախ ձեռքը բռնած էր նամակները։ Աջ ձեռքով մէկիկ մէկիկ կ'առնէր զանոնք, պահարանին վրայ ակնարկ մը կը ձգէր ու սեղանին վրայ կը դնէր, երկու ծրարներու բաժնած, մէկը քարտուղարին, իսկ միւսը իրեն համար։

Ցանկարծ ընդոստ շարժում մը ընելով ըսաւ.

— Օ՜հ, օ՜հ...։

Ձեռքը մնացած նամակները սեղանին վրայ նետեց ըստ բախտի ու մէկ հատը միայն պահելով, պահարանը պատռեց իսկոյն։

— Ժիւլիէ՛ն, մրմնջեց, նամակին ստորագրութիւնը տեսնելով։ Չէի սխալած։ Նամակը Սանէն կուգայ։

Զափազանց գունատած, ջղային դողի մատնուած ձեռքերով, կարդաց այդ նամակը։

Ինչպէս յայտնի է, նամակը տուն տրուած էր Մօննուար իշխանուհիին կողմէ ու Մաքսանս Կրասիայի կողմէ գրուած ու ստորագրուած էր. «Ժիւլիէն Ռիվաս, դերկոմս տը Կրանվիլլար»։

— Զարագործը... սինլքորը... գոռաց սեղանաւորը, Բուլա-Մոր կը գտնուի, տարօրինակ բան։ Ի՞նչպէս կ'ըլլայ... բայց ի՛նչ փոյթ... կարեւորը սա է որ հոն կը գտնուի ու զիս կը կանչէ։ Պիտի երթամ։ Հիմա Սթրաբի և տ'Աբրըմօնի իմացնեմ ու անոնց հետ հոն երթամ։ Ո՛չ... պէտք է առանձին գործեմ, որովհետեւ...։

Բայց կատաղօրէն մրմնջեց.

— Ո՛ն, պէտք չէ որ ինքզինքիս առջեւ ստեմ։ Զօրաւոր ըլլանք։ Այո՛, մինակ պիտի երթամ հոն,

որովհետեւ այդ տեսակցութիւնը մէկուն մահով պիտի վերջանայ, ան կամ ես։ Ուզած դրամը պիտի տամ, պայմանով որ ան հեռանայ, անգամ մըն ալ անունը փոխէ ու այլեւս չլսեմ իր վրայ խօսուիլը։ Այն ատեն պիտի ըսեմ անոր.

— Եթէ վերադառնաս, գլխուս վրայ կ'երդնում որ քեզ պիտի սպաննեմ, յետոյ անձնասպան ըլլալու համար, եթէ երբեք չկարենամ քու մահդ ծածկել։

«Այո՛, այո՛, այս խօսքը պիտի ընեմ անոր։ Եթէ երբեք հաստատական պատասխան չտայ, վարանում ցոյց տայ ու իր աչքերուն մէջ տեսնեմ թէ կ'ուզէ զիս խաբել, տեղին վրայ պիտի սպաննեմ զայն։ Այո՛, վաղը պիտի սպաննեմ։ Բուլա-Մորի դարաստանին մէջ պիտի սպաննեմ զայն։ Իսկ Սիմօնը Բարիզ պիտի բերեմ։ Մանկամարդ աղջիկը ինծի շնորհակալ պիտի ըլլայ զինքը ազատած ըլլալուս համար, երբ հասկընայ թէ ի՛նչ կ'արժէ այդ մարդը, եթէ մինչեւ հիմա չէ հասկցած։

«Դրամօժիտ մը պիտի յատկացնեմ անոր, իբր վնասի հատուցում։ Մնաց որ տ'Աբրըմօնի հետ ամուսնանալէ յետոյ ձայն չպիտի հանէ Սիմօն։ Այո՛, գաղտնիքը մէջտեղ չպիտի ելլէ։ Ու ես ալ այդ հրէշէն ազատած պիտի ըլլամ։ Զաւակս պիտի սպաննեմ սովորական ոճիր գործելու պէս։ Բայց ոչ թէ ոճիր մը, այլ արդար գործ մը պիտի ըլլայ»։

Պարոն Բիւլֆէլտի այս բուռն խորհրդածութիւններէն կը հասկցուէր որ Եօլանտ լաւ կը ճանչնար սեղանաւորը ու լաւ կռահած էր թէ կեղծ նամակը ի՛նչ տպաւորութիւն պիտի գործէր անոր վրայ։

— Հիմա պէտք է հոն երթամ ու ոչ ոք տեղեկութիւն ունենալու է այդ մասին, կ'ըսէր սեղանա-

ւորը մտովի։ Կառախումբ կայ Ֆոնթէնպլէոյի համար։ Ցետոյ անտառին մէջէն պիտի յառաջանամ։ Երկու ժամուան ճամբայ է հետիոտն։ Ֆոնթէնպլէոյի համար ժամը տասնըմէկին կառախումբ կայ։

«Տակաւին ատեն ունիմ կայարանին մօտ գտնուող փոքր պանդոկ մը պիտի իջնեմ ու մինչև առտուան ժամը վեց պիտի քնանամ։ Ցետոյ հետիոտն պիտի յառաջանամ անտառին մէջէն։ Ո՛չ ոք պիտի տեսնէ զիս։ Ժամը ութի-ինընի ատենները, Քռուա-Մօր պիտի գտնուիմ։ Շատ լաւ։ Վաղը Ցուլիս 14 է։ Պիտի կարծեն որ գիւղ գացած եմ։ Մնաց որ, ճիշդ ալ է։ Գալով Հելէնի և Պլանշի, ափսո՛ս, իմ վրաս իսկ չպիտի խորհին»։

Սեղանաւորը հեգնական դառն ծիծաղ մը արձակեց, ուսերը ցնցելով․

— Ա՛հ, այո՛, պարոն Ժաքօպ Բիւլֆէլտ հարուստ ու երջանիկ է։ Բայց եթէ գիտնային, քարակոփներն իսկ իմ վրաս չպիտի նախանձէին, ինքնաշարժով ճամբուն վրայէն անցած ատենս։ Օ՜ն, անօգուտ երեմիականներու պէտք չկայ։ Թեթեւ բարտսիւ մը, վզի թաշկինակ մը, թաղիքէ կակուղ գլխարկ մը, որ դէմքիս վերի մասը պիտի ծածկէ, ըէվոլվէրս, չէքերու քարնէս, գաւազան մը... ահա բաներ որոնց պէտք ունիմ։ Ա՛հ, չմոռնա՛նք նամակը։ Անոր առջեւ պիտի այրեմ զայն։ Պէտք է որ օձիքս ազատեմ զաւկիս ձեռքէն, այս կամ այն եղանակով։

Ժամ մը չանցած, ուշ ատեն արուարձան դարձող պաշտօնատարի մը պէս, պարոն Բիւլֆէլտ երրորդ կարգի տոմսակ մը առաւ Լիոնի կայարանէն, Ֆոնթէնպլէօ երթալու համար։ Իսկոյն կառախումբ նստաւ, որ երեք վայրկեան յետոյ ճամբայ ելաւ։

Իր ծառաներէն և ոչ մէկը տեսած էր պարոնին դուրս ելլելը, ուստի ճամբորդութիւնը գաղտնի մնաց, քանի որ ինքնաշարժին, կառախումբին և Ֆոնթէնպլէոյի համեստ պանդոկին մէջ ոչ ոք ճանչցած էր այդ խոնարհ ու գլխահակ ճամբորդը։

Ցուլիս 14ի առտուան ժամը 6ին, երբ ամէն ոք կը քնանար ուշ պառկած ըլլալուն, սեղանաւորը Ֆոնթէնպլէոյի մէջէն անցաւ ու անտառ մտաւ։

Առանց կանգ առնելու, երկու ժամու չափ ճամբայ կտրեց լայն ծառուղիներուն, փոքր ճամբաներուն ու նեղ արահետներուն մէջ։

Քռուա-Մօր դղեակին վանդակապատի դրան առջեւ կանգ առաւ։

Հոն ստիպուեցաւ պատին կռթնիլ, ո՛չ թէ յոգնութենէն, այլ յուզումէն։ Այդ դղեակը շատ մը յիշատակներ կը ձգէր իր միտքը։

— Հոս է որ Եօլանտ ու ես..., մրմնջեց սեղանաւորը։

Լռեց ու հասակը շտկեց, զօրացած։ Միտքը ուրիշ ուղղութեամբ կը գործէր։

— Աս ի՞նչ է, վանդակապատին դուռը բա՛ց է։ Կը յուսայի որ գոց պիտի գտնէի զայն ու Ժիւլիէն պիտի գար բանար, զանգակին ձայնը լսելուն պէս։ Տարօրինակ կը գտնեմ այս անհոգութիւնը։

Ու առանց խորհելու այլեւս, հրեց, ներս մտաւ և աղմկալից կերպով գոցեց մեծ դուռը։

Պարոնը արագ քայլերով յառաջացաւ դղեակ տանող նրբուղիէն։

Ստորագաւթակէն վեր ելաւ։ Հոն ալ դուռը բաց գտաւ։

— Ա՛հ, արդեօք մեկնա՞ծ է, առանց ինծի սպասելու, մրմնջեց պարոն Բիւլֆէլտ։

Անդաստակին մէջ երրորդ դուռ մըն ալ բաց գըտաւ, սալօնին դուռն էր ան։ Ներս մտաւ անվարան։ Ու ապշահար, Մօն-Նուար իշխանուհիին առջեւ կանգ առաւ։

— Դո՛ւք հոս, դո՛ւք հոս, բացագանչեց պառոնը։

— Այո՛. ինչպէս որ կը տեսնէք, յարեց Եօլանտ հանդարտօրէն։

Բայց իր մտածումէն մղուած սեղանաւորը յարեց.

— Ո՞ւր է։

Պառոնը չյամարձակեցաւ իր զաւկին անունը կամ կեղծ անունը արտասանելու։

— Պարոն Ժիւլիէն Ռիվա՞սը կամ Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլա՞ըը, ըսաւ իշխանուհին հեգնօրէն։

— Այո՛, շշնչեց պարոն Բիւլֆէլտ։

— Հոս չէ, պատասխանեց Եօլանտ։

— Ուրե՞մն։

— Նստեցէ՛ք, սիրելի բարեկամս եւ եթէ կ'ուզէք խօսակցինք։

Առանց պարոն Բիւլֆէլտի կողմէ նշմարուելու, մէկը ետեւէն գոցած էր սալօնին դուռը։ Այդ մարդը պահուըտած էր դրան եւ զայն ծածկող ծանր վարագոյրին միջեւ։ Դիւրին է գուշակել թէ Մաքսանս տը Կրասիա այդ խօսակցութեան ներկայ կը գտնուէր։

Պահ մը չուարելէ յետոյ պարոն Բիւլֆէլտ շուտով գտաւ իր պաղարիւնը, հանեց գլխարկը, աթոռի մը վրայ նետեց ու նստաւ ինքնիրեն ըսելով.

— Ի՞նչ կը նշանակէ ասիկա։ Պէտք է պարզաբանել խնդիրը։

Սեղանաւորը երկար ատեն չսպասեց, հասկնալու համար թէ ինչ կը նշանակէր ատ, որովհետեւ իշխանուհին կատարեալ հանդարտութեամբ ըսաւ.

— Սիրելի բարեկամս, հանդարտօրէն մտիկ ըրէք։ Ամէն ինչ ձեզի պիտի իմացնեմ քանի մը խօսքով։ Պէտք ունէի ձեզ առանձին տեսնելու բաւական ծանրակշիռ հանգամանք ունեցող փոքր գործի մը համար, որ մեր միջեւ կարգադրուելու է։ Տեսակցութեան վայր ընտրեցի Քուա-Մօրը։ Բայց սա համոզումը ունէի թէ պարզ նամակ մը անզօր պիտի ըլլար ձեզ հոս բերելու։ Յետոյ չեմ ուզեր որ իմ ստորագրութիւնս երեւայ ժամադրութիւն տուող տոմսերու տակ։ Ուստի ձեր զաւկին Ժիւլիէնի գիրը նմանցուցի եւ այն նամակը գրեցի զոր երէկ ստացած ըլլալու էք։

— Դո՞ւք գրեցիք այդ նամակը, գոչեց սեղանաւորը, շշմած։

— Այո՛, ես գրեցի։

Պարոն Բիւլֆէլտի գոյնը նետեց ու հեւդալից ձայնով մը ըսաւ.

— Ուրեմն գիտէք թէ...։

— Ամէն բան գիտեմ, յարեց իշխանուհին միեւնոյն հեգնական հանդարտութեամբ։ Գիտեմ թէ ձեր զաւակը առեւանգած է օրիորդ Սիմօնը, սապէս կամ նապէս ծախելու համար զայն... բայց ատկէ աւելին կայ, նիւթական փաստ ալ ունիմ ձեռքիս մէջ։ Կը հաճի՞ք ապշահար աչքերով ինծի չնայիլ եւ ուշադրութեամբ մտիկ ընել։

— Լա՛ւ, ձեզի մտիկ կ'ընեմ, մրմնջեց սեղանաւորը այնպիսի ձայնով մը, որ շշունչի կը նմանէր։

— Ահա պատմութիւնը։

Ու սալօնի տափակ սիրարկած մը պատմողի դիւրութեամբ Եօլանտ իշխանուհին ըսաւ թէ օրին մէկը ինչպէս նամակ մը գողցած էր սեղանաւորին գրասեղանին վրայէն։

Այդ նամակը ձեր զաւկին կողմէ գրուած էր։ Ահաւասիկ։

Եօլանտ նամակը հանեց ոսկիէ պայուսակէ մը զոր ձեռքին մէջ բռնած էր։ Հեռուէն պարոն Բիւլֆէլտի ցոյց տուաւ այդ նամակին պահարանը։

— Կ'ուզէ՞ք որ կարդամ զայն, յարեց Իշխանուհին։

Ու կարդաց զայն։ Յետոյ ծալլեց պահարանին մէջ դրաւ և ձեռնապայուսակին մէջ սահեցուց։

Պահ մը լռութիւն տիրեց։ Պարոն Բիւլֆէլտ մոխիր կտրած էր այլեւս։ Դունատ, սառն դէմք մը ու արտայայտութենէ զուրկ աչքեր ունէր, որոնք պարապութեան կը նայէին։

Եւ որովհետեւ լռութիւնը կը շարունակուէր, Եօլանտ հարցուց·

— Ինչպէս կը տեսնէք, ես տեղեակ եմ անչափահաս աղջիկ մը գլխէ հանելու, առեւանգելու և ծախելու գործին, որուն հեղինակն է ձեր զաւակը։ Ասոր վրայ աւելցուցէք արդէն իսկ գիտցածներս ու այս նամակը, որ ջախջախիչ փաստ մը կ'ընծայէ։ Սիրելի պարոնս, այն ատեն դուք ալ պիտի խոստովանիք թէ ձեր շահը կը պահանջէ ինծի հետ չգժտուիլ։

Սեղանաւորը սարսռաց, բայց իր դէմքը պահեց պաղ խստութիւնը։

Իշխանուհիին նայեցաւ և խուլ ու քիչ մը խռպոտ ձայնով մը ըսաւ.

— Կը հասկնամ։ Կ'ուզէք ինծի ծախել այդ նամակը ու ձեր լռութիւնը։ Լաւ։ Տեսնենք ձեր պայմանները։ Որքա՞ն կ'ուզէք։

Իշխանուհին ժպտեցաւ։ Իր մտածումին մէջ խորասուզուած, չէր նշմարեր պարոն Բիւլֆէլտի աչքերուն գէշ, սպառնական ու սոսկալի արտայայտութիւնը։

Ուստի անձիգ կերպով պատասխանեց Եօլանտ.

— Տէ՛ր Աստուած, խստապահանջ չպիտի ըլլամ, նախ ընկալագիր մը պիտի ստորագրէք այն ամբողջական գումարին համար զոր ձեզի կը պարտիմ... Իբր թէ մէկ անգամէն ուզէի վճարել զայն։

— Կ'ընդունիմ, ըսաւ սեղանաւորը։ Յետո՞յ։

— Յետոյ երեք միլիոնի չէք մը պիտի ստորագրէք ինծի համար։

— Շատ է, քրթմնջեց պարոն Բիւլֆէլտ։

—Քիչ է, քանի որ վաթսուն միլիոնի հարստութիւն մը ունիք։ Յետոյ խորհեցէք որ այդ գումարը ստանալէ յետոյ աշխարհի ամէն կողմերը պիտի ճամբորդեմ ու տարիներով պիտի բացակայիմ։ Այդ միջոցին ինէ վախնալիք բան չպիտի ունենաք։ Վերադարձիս ո՞ւր պիտի գտնուի ձեր զաւակը։

«Հաւանաբար մեռած պիտի ըլլայ։ Արդէն ձեռքէ հանած պիտի ըլլամ այն միակ փաստը զոր ունիմ իր անպատուութեան մասին, քանի որ ձեր տալիք չէքին փոխարէն նամակը պիտի յանձնեմ։

— Լա՛ւ, ըսաւ սեղանաւորը, կ'ուզեմ ուղղամտօրէն վարուիլ ձեզի հետ, ինչպէս միշտ ըրած եմ ի յիշատակ այն անմոռանալի ժամերուն որ երկուքնիս ապրած ենք այս դղեակին մէջ։ Կը յիշէ՛ք, այնպէս չէ՞։

— Ա՛յն, սիրելի բարեկամ, մրմնջեց Իշխանուհին քիչ մը ակներեւ հեգնութեամբ։

— Ուրեմն կ'ուզեմ ուղղամիտ ըլլալ։ Ենթադրեցէք որ չէքը ստորագրեմ ի փոխարէն նամակին։ Դուք ալ ինծի պէս Բարիզ կը մեկնիք։ Հոն պիտի երթաք, չէքը գանձելու համար։ Բայց հեռաձայնով իմաց կուտամ պանքային ու ան չի վճարեր։ Ի՞նչ պիտի ընէք այն ատեն։ Դուք ալ ինծի պէս չէք ուզեր որ դատա-

կան իշխանութիւնը այս գործին խառնուի։ Ուրե՛մն։ Ես, նամակը ձեզ պիտի անցնեմ, իսկ դուք անարժէք թուղթ մը։ Դուք խելացի ըլլալնուդ այս բանին վրայ խորհած ըլլալու էք։

— Արդարեւ խորհած եմ, ըսաւ իշխանուհին ուսերը ցնցելով։ Դուք հոս պիտի մնաք, երբ ես չէքը գանձելու երթամ։

— Հո՞ս։ Ո՞վ պիտի հսկէ իմ վրաս։

— Այս պարոնը։ Մաքսա՛նս, երեւան ելէք։

Սեղանաւորը ետին դարձաւ ու տեսաւ որ վարագոյրին ետեւէն դուրս կ'ելլէր երիտասարդ մը, որ ճանչցաւ, յաճախ սալոններու մէջ տեսած ըլլալուն։

— Պարոն տը Կրասիա յարեց պարոն Բիւլֆէլտ։

— Նոյնինքն, ըսաւ երիտասարդը հեգնօրէն, ըէվոլվէրը աջ ձեռքին մէջ յառաջանալով։

Բայց այն ատեն պատահած դէպք մը կատարելապէս փոխեց իրերու վիճակը։

Հազիւ թէ Մաքսանս ըսած էր «նոյնինքն» բառը, դաստակին վրայ գաւազանի բուռն հարուած մը ստացաւ։

Ըէվոլվէրը գետին ինկաւ ու պարոն Բիւլֆէլտ իսկոյն վերցուց զայն։ Յետոյ հասակը շտկեց, փոքր գրպանէն ուրիշ ըէվոլվէր մը հանեց ու երկու զէնքերը ուղղեց Եօլանտի և Մաքսանսի վրայ, որոնք ահաբեկած էին։ Ան հեգնօրէն ըսաւ իր կարգին։

— Ո՛չ մէկ շարժում, տիկին, ոչ մէկ շարժում, պարո՛ն, եթէ ոչ կրակ կ'ընեմ։ Ա՜հ, ա՜հ, Բուա-Մօր ամայի վայր մըն է, ձեր լարած ծուղակին յարմար տեղ մը… բայց դուք հոն բռնուեցաք։ Իշխանուհի, դուք յիմար էք, զիս չէ՞ք ճանչնար միթէ։ Դուք կը խորհէիք թէ առանց ինքզինքս պաշտպանելու թոյլ պիտի տայի որ երեք միլիոն չորթէք ինէ, ինչ ան-

մըտութիւն։ Բարեկամուհիս, ձեր առաջին խօսքերէն իսկ կռահեցի թէ դուք առանձին չէիք հոս, թէ ինքզինքնիդ չպիտի ենթարկէիք իմ հաւանական ընդվզումիս, առանց յոյս դնելու մեղսակցի մը աջակցութեան վրայ։ Ու ես հաւանութիւն կը յայտնէի, միւսին սպասելով, պատրաստ անոր ուղեղը պայթեցնելու, եթէ երբեք սպառնալից դիրքով ներս մտնէր։ Գաւազանս ձեռքիս մէջ բռնած էի։ Գաղափար մը յղացայ պարոն տը Կրասիայի աջ դաստակը տեսնելով։ Ու գաւազանի մէկ հարուածը բաւ եղաւ։ Ալ կը բաւէ որքան խօսեցանք, երկուքնիդ ալ իմ ձեռքիս մէջ կը գտնուիք։ Կարգը ձեզի եկած է զիս մտիկ ընելու։

Պարոն Բիւլֆէլտ այս վերջին խօսքերը այնքան ցուրտ, սոսկալի և անզգած շեշտով մը արտասանած էր որ Մօն-Նուար իշխանուհին և Մաքսանս զգացին որ կորստեան մատնուած էին։

Պարոն Բիւլֆէլտ ոտքի մնաց երկու հրազէնները անոնց ուղղած։

— Զիս մտիկ ըրէք, յարեց սեղանաւորը։ Եթէ իմ անզգամ զաւակս հոս գտնէի, անշուշտ պիտի սպաննէի զայն ու ըրածս ալ արդար գործ մը պիտի ըլլար։ Բայց ուշ կամ կանուխ իր պատիժը պիտի գտնէ։ Ես ալ զայն կը փնտռեմ ու պիտի գտնեմ։ Փոխանակ զաւակիս, ոչ նուազ չարագործ և իմ երջանկութեանս համար վտանգաւոր եղող երկու արարածներ գտայ հոս։ Մէկը գիտէ՞ թէ դուք հոս կը գտնուիք։ Կարելի է որ գիտնայ։ Բայց ինչ փոյթ։ Ոչ ոք տեղեկութիւն ունի թէ այս դղեակին մէջ կը գտնուիմ։ Ոչ ոք տեսաւ հոս գալս։ Պէտք եղած միջոցները ձեռք պիտի առնեմ, որպէս զի իմ մեկնումս չտեսնուի։ Վաղը կամ միւս օր, երբ այս գործին վրայ գտնեն ձեր դիակները, ոչ

…ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴ… …ПУБЛ. БИБЛ…

ոք մէկ վայրկեան իսկ պիտի խորհի թէ պարոն Բիւլֆէլտն է որ մեռցուցած է ձեզ։

«Դուք չպիտի վարանէիք զիս սպաննելու, եթէ ձեր շահը պահանջէր։ Ես ալ չեմ վարանիր ձեզ սպաննելու, իմ պատիւս փրկելու համար։ Նախ ձեզ պիտի սպաննեմ, պարոն տը Կրասիա։

Երիտասարդը գործին վրայ թուալեցաւ, ճակատը գնդակով մը ծակած։

Զէնքի պայթումին աղմուկը լսելուն պէս, իշխանուհին խոյս տուաւ խելայեղ։

Բայց սեղանաւորը միեւնոյն րէվօլվէրով նշան առաւ պաղարիւնութեամբ ու երկու անգամ զէնքը քաշեց իրարու ետեւէ։

Եօլանտ տը Մօն-Նուար իշխանուհին երեսի վրայ ինկաւ։

Պարոն Բիւլֆէլտ իշխանուհիին մօտեցաւ, կից մը տալով անոր, կռնակի վրայ դարձուց ու անզգած ակնարկով մը դիտեց զայն։

— Ու խորհի՛լ որ խօլ տարփանքով մը սիրած եմ այս կինը, մրմնջեց Բիւլֆէլտ։

Եօլանտ կռնակէն վիրաւորուած էր երկու գնդակներով։

— Մեռա՛ծ է, յարեց սեղանաւորը և ծռելով իշխանուհիին գետին ձգած ոսկիէ պայուսակը վերցուց, բացաւ զայն, մէջէն հանեց հռչակաւոր նամակը ու ժաքէթին մէկ գրպանը սահեցուց։ Յետոյ ուղղուեցաւ դէպի Մաքսանսի մարմինը ու աջ ձեռքին մօտ նետեց իր գործածած զէնքը, Մաքսանսի րէվօլվէրն էր ան։

— Երբ հոս գան ուշ կամ կանուխ, այս երկու դիակները պիտի գտնեն և անոնց ինքնութիւնը ստուգելէ յետոյ, սա եզրակացութեան պիտի յանգին. «Եօ-

լանտ իշխանուհին պարոն տը Կրասիայի սիրուհին էր։ Երկու սիրահարները իրարու հետ բանավէճի բռնուած են ու մարդը հրազէնի երկու հարուած պարպելէ յետոյ կնոջ վրայ, իսկոյն անձնասպան եղած է»։

Պարոն Բիւլֆէլտ ակնարկ մըն ալ ձգեց իշխանուհիին անշարժ մարմինին վրայ, յետոյ գլխարկը դրաւ, բարտսիւն նետեց թեւին վրայ, գաւազանը առաւ ու դղեակէն դուրս ելաւ հանդարտ քայլերով, ստուգելէ յետոյ թէ իրեն պատկանող բան մը չկար հոն։

— Վանդակապատէն չանցնինք, ըսաւ մտովի։ Պիտի կրնամ պատին վրայէն վար ցատկել ու երթալ դէպի անտառին խորը, ոչ ոք զիս պիտի տեսնէ մեծ ճամբուն վրայ, ուրկէ Ֆօնթէնպլօ պիտի դառնամ միջակորեար դասու պատկանող մէկուն պէս, որ Յուլիս 14էն կ'օգտուի, անտառին մէջ պտոյտ մը կատարելու համար։ Կէս օրուան կառախումբով Բարիզ պիտի դառնամ։ Երթեւեկի տոմսակ ունիմ։ Կը յուսամ որ ճակատագիրը պիտի նպաստէ ինծի և ծանօթ անձի մը չպիտի հանդիպիմ։

Պարոն Բիւլֆէլտ չորսուկէս ժամ յետոյ Լաֆիթ փողոցը կը դառնար։ Ոեւէ ճանչւորի չէր հանդիպած անտառին, քաղաքին ու կառախումբին մէջ։

Իր բնակարանը թափուր էր։ Ծառաները Յուլիս 14ի առթիւ կէս օրէն յետոյ արձակուրդ կ'ընէին։ Իսկ Հելէն ու Պլանշ Բարիզի շրջակայ դղեակներէն մէկը գացած էին։

Վեր ելաւ. առանց դռնապանին կողմէ նշմարուելու։ Ներս մտնելուն պէս, փոքր սալօնի մէկ սեղանին վրայ, աչքի զարնող տեղ մը, դրուած նամակ մը տեսաւ, որուն վրայ հասցէ չկար։ Նոյնպէս ստուգեց որ ո՛չ Սթրաք և ո՛չ ալ Լիւք հոն չ'ին գտնուեր։

Պարոն Բիւլֆէլտ առաւ պահարանը, պատռեց զայն ու մէջէն հանեց հետեւեալ նամակը.

«Սիրելի պարո՛ն,

«Նամակ մը ստացայ այն միեւնոյն ձեռքով գըրուած, որ առաջին անգամ այնքան բաներ յայտնեց ինծի։

«Այս երկրորդ նամակը ճշգրտօրէն կ'իմացնէ այն տեղը, ուր կը գտնուին մեր փնտռած երկու անձերը։ Սթրաք և ես կը մեկնինք։ Ձեզի պիտի գրենք կամ պիտի կանչենք, եթէ հարկ ըլլայ։ Լիւք»

Այս նամակը ձեռքին մէջ, Պարոն Բիւլֆէլտ նըստարանին վրայ ձգեց ինքզինքը, մրմնջելով.

—... Միեւնոյն ձեռքը առաջին անգամ այդ յայտնութիւնը ըրաւ ինծի։ Որո՞ւն ձեռքն է ան։ Մօն-Նուար իշխանուհին չէ։ Ընդհակառակը Եօլանտի չահը կը պահանջէր որ Ժիւլիէնի մասին երեւան ելած ամէն բան գաղտնի պահէր ինք։ Պլանշի կամ Հելէնի ձեռքո՞վ գրուած է։ Բացի Սթրաքէ և Լիւքէ, աշխարհի վրայ կինս և իր աղջիկը գիտեն թէ Կրանիլլար իմ զաւակս է։

«Բայց յայտնութիւն ընողը ո՞ւրկէ իմացած է որ Ժիւլիէն առեւանգած է Սիմօնը։ Ինչէ՞ն գիտէ այդ անզգամին ուր գտնուիլը։ Հե՞լէն թէ Պլանշն է որ այդ բաները Լիւքի ըսած է, փոխանակ ինծի ըսելու։ Մէկը կամ միւսը ինչո՞ւ զիս մատնէ... որովհետեւ մատնել կը նշանակէ ամէն ինչ յայտնել Լիւքի, առանց իմ գիտութեանս։ Անել վիճակ։ Օ՜հ, Աստուած իմ, յուսահատական բան է։

Ու Բիւլֆէլտ ցաւագին հեծկլտուքներով պոռթկաց, ձեռքերը ճակտին վրայ պրկած։

ԵՐԵՔ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

Բ. ՄԱՍ

ՍԻՄՕՆԻ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

ԳԼՈՒԽ Ա.

ԱՂՋԿԱՆ ՄԸ ՎԻՇՏԸ

Ինչպէս կը յիշուի, Ծօզէ և Սիմօն փոքր տռամի մը հետեւանքով Համիտ պէյէն բաժնուելէ յետոյ, Վէզէնօպր գիւղը հասած ու Ալէ գացող կառախումբ մը նստած էին առտուան ժամը 9.56ին։

Ալէի մէջ մեծ վաճառատուն մը մտան ու անհրաժեշտ իրեղէններ գնեցին զանազան ճիւղերէ։ Յետոյ կահաւորուած պանդոկ մը իջան. Ծօզէ սա պատճառաբանութիւնը կ'ընէր Սիմօնի։

— Չես կրնար մօրդ քով վերադառնալ։ Աւելի լաւ պիտի ըլլայ որ նախ ես առանձին տեսնեմ զայն։ Քեզի հանդէպ ունեցած սէրս պիտի յայտնեմ, քու փախուստիդ ամբողջ յանձանքը վրաս պիտի առնեմ։ Մօրդ պիտի ըսեմ թէ քեզ կը սիրեմ ու հետդ ամուսնանալ կ'ուզեմ։ Երկուքիս համար ալ անոր ներողու-

թիւնը ձեռք պիտի բերեմ։ Յետոյ տունդ պիտի առաջնորդեմ քեզ։

Սիմոն կը յուզուէր, խորհելով իր տուն վերադարձին վրայ, ուստի սիրահարին կարգադրութիւնը ընդունեց, գժնդակ բանավէճէ մը խուսափելու համար։

Առտուան ժամը իննին, Կրանվիլլար դուրս ելաւ ու Մոնրէօյլ գնաց, Սիմոնը ձգելով պանդոկի սենեակին մէջ, սակայն դուռը բանալիով կղպելու նախազգուշութիւնը ի գործ դրաւ։

Ծօզէ փոխանակ Սիմոնին մօր տունը երթալու, դրացիներուն դիմեց, Լիւքա ընտանիքին վրայ տեղեկութիւն առնելու համար։ Ան շուտով իմացաւ որ տիկին Լիւքա մեռած էր իր աղջիկներուն Սիմոնի ու Տիանի փախուստին հետեւանքով։

Գալով երրորդ աղջկան՝ Սօլանժի, իր նշանածին տունը կը մնար, քանի որ մահացու արկած մը անցուցած էր ան։

Կրանվիլլար մեծ ուրախութեան մէջ էր։

— Ինչ աղուոր բախտ։ Աղէկ ծառայեր են իմ շահերուս։ Ոչ ոք Սիմոնով պիտի զբաղի ու ես պիտի կրնամ ուզածս ընել։ Սիմոն ինծի ըսած է թէ իր մօրմէն ու քոյրերէն զատ ուրիշ ազգական չունի։ Շուտով պանդոկ դառնանք։ Սիմոնին պիտի ըսեմ թէ Տօքթ. Մէնարին գացի ու Սօլանժը տեսայ հոն և թէ այս վերջինը զայրոյթով յայտարարեց. «Այլեւս չեմ ճանչնար իմ քոյրերս, ոչ մէկը և ոչ միւսը»։ Բայց Սիմոնին խղճի խայթ չպատճառելու համար, անոր պիտի ըսեմ թէ իր մայրը արեան համախռնումէ մեռած է մեր մեկնումին իրիկունը, ժամը վեցին, գիշերային աշխատանքի համար տուն չվերադարձող Սիմոնին հեռագիրը Մոնրէօյլ չհասած տակաւին։

«Բնականաբար, Սիմոն ինծի հետ պիտի մնայ։ Ազատօրէն, ուզածիս պէս պիտի առաջնորդեմ զայն, առանց ինքզինքս ծածկելու։ Անչափահաս աղջիկ մը գլխէ հանելու վրայ խնդիր չի դառնար այլեւս, քանի որ ոչ ոք կը խորհի թէ ինչ եղած է ան։

. . . .

Ծօզէ պանդոկէն մեկնելէ քիչ յետոյ Սիմոն կէս մը հանուած էր, իր նոր արդուզարդով զբաղելու համար, որ անհրաժեշտ դարձած էր, ամբողջ գիշեր մը կառախումբին մէջ անցընելուն համար։

Յետոյ մանկամարդ աղջիկը նորէն հագուեցաւ։ Իր փախուստէն ետքը մայրը և քոյրերը տեսնելու գաղափարը կը չարչարէր իր միտքը։ Խեղճ աղջիկը հիմա կը հասկնար թէ ինք շատ յանցաւոր էր այդ փախուստին համար։ Սիմոն նստաւ ու ձեռք առաւ այն թերթերէն մէկը, զոր գնած էր Ալէէն Բարիզ գացած ատեննին։

Սիմոն ակնարկ մը ձգեց օրուան լուրերուն վրայ և իր աչքերը սեւեռեց գրական յօդուածի մը սա խորագրին վրայ. «Սիրուհիի մը մահը»։

— Օ՜հ, սիրուն ըլլալու է աս, յարեց մանկամարդ աղջիկը և փղձկումով կարդաց այդ եղերական պատմութեան մինչեւ վերջին տողը, որ ահագին ազդեցութիւն պիտի գործէր իր ճակատագրին վրայ։

Յանկարծ Սիմոն ոտնաձայն մը լսեց սանդուխին վրայ ու իր սիրտը ուժգնօրէն բաբախեց։

— Ծօզէն է, մրմնջեց ան։ Ու ոտքի ելաւ։ Միեւնոյն պահուն դուռը բացուեցաւ։ Ծօզէ երեւցաւ ու դուռը գոցեց։ Մինչ Սիմոն երիտասարդին վրայ կը խոյանար, ձեռքերը դէպի առաջ տարածած, Ծօզէ

բռնեց և սեղմեց անոր ձեռքերը ու հիանալիօրէն կեղծ
տխրութեամբ մը և յուզումով ըսաւ.
— Խե՜ղճ սիրեցեալս։
Սիմոն սարսուռ մը զգաց սրտին մէջ։
— Ի՞նչ կայ, հարցուց մանկամարդ աղջիկը այ-
լայլած։
— Սիրեցեալս, Մօնրէօյլի մէջ իմացածներս քեզի
հաղորդելէ առաջ, կ'ուզեմ խրախուսիչ բան մը ըսել։
Մտիկ ըրէ՛։
«Սիմոնս, սա համոզումը ունեցիր որ իմ մէջս
պիտի գտնես տարփալից և անձնուէր ամուսին մը, որ
քեզ չպիտի լքէ երբեք։
Ա՜հ, խայտառակ մարդը ո՜րքան լաւ կը կեղծէր
սիրոյ չեչտը, մինչ հաճոյքի և գարշելի չահագործու-
մի մտադրութիւններ միայն ունէր անոր նկատմամբ։
— Կը հաւատա՞ս իմ խօսքիս, պնդեց Ծօզէ։
— Կը հաւատամ։ Բայց շուտ ըսէ, ի՞նչ կայ։
— Անհաւասիկ, սիրեցեալս... քաջ եղիր։
Ու առանց կանխազգուշութեան, Ծօզէ ամէն բան
ըսաւ. տան փակումը, տիկին Լիւքայի մահը, Տիանի
փախուստը, Տօքթ. Մէնարի արկածը։
Բայց Սիմոն այլեւս մտիկ չէր ըներ։ Թշուառա-
կան երիտասարդին թեւերուն մէջ և կուրծքին վրայ
ինկած, յուսահատական հեծկլտուքներով կը ցնցուէր
ու արցունքի խոշոր կաթիլներ կը հոսէին փափուկ
այտերէն վար։
Ու իր բացխբիկ բերնէն խոյս կուտային այնպիսի
հեծեծանքներ որ դահիճ մը իսկ արցունք պիտի թա-
փէր։
Բայց Կրանիլլար փղձկող մարդ չէր։
Ան կը բաւականանար տարաբախտ աղջկան խար-
տեաշ մազերը շոյելով ու կը ձգէր որ ան հեծեծէ։

— Ա՜հ, Տէր Աստուած։ Մայրի՜կ... իմ սիրելի
մայրիկս... մեռած։ Այլեւս չպիտի տեսնեմ անոր
երեսը... ու ես հոն չէի գտնուեր մեռած պահուն...
այլ կը զուարճանայի։ Օ՜հ, օ՜հ, ես ալ կ'ուզեմ մեռնիլ։
Սրտամորմոք հեծկլտուքներ կ'ընդհատէին Սիմոնին
խօսքը... ու երկար պահ մը լռեցաւ անյօդ, անընդ-
հատ հեծկլտուք մը, ուր կարծես կը սպառէր խեղճ
աղջկան ամբողջ կենսական ուժը։
Երկար տեւեց Սիմոնին այդ վիճակը։
Ծօզէ ալ խորհեցաւ որ երկար տեւած էր այդ յու-
սահատութիւնը։ Սիմոնը համբուրեց, արցունքներէն
կապուտցած աչքերը սրբեց, մինչ մանկամարդ աղջիկը
կը թոթովէր.
— Սօլանժը տեսնելու պիտի երթամ։
Ծօզէ ըսաւ.
— Անկարելի է, Սիմոն։ Սօլանժը տեսայ։ Իր սեւ
ու խոշոր և գայրոյթէն հրացայտ աչքերով շանթահա-
րեց զիս ու դուռը ցոյց տալով ինծի, ըսաւ.
— Դուրս ելէ՛ք, պարոն։ Ո՛չ Սիմոնը կը ճանչ-
նամ, ո՛չ Տիանը։ Եթէ վերադառնան, պիտի վռնտեմ
զանոնք։ Այլեւս չեմ ուզեր երեսնին տեսնել։
— Այդ խօսքը ըրա՞ւ, ըսաւ Սիմոն հռնդալից և
հեղձամղձուկ ձայնով մը։
— Այո՛...։
Խեղճ աղջիկը մեծ ցաւ զգաց։ Շատ փափուկ և
ազազուն ըլլալուն չէր տոկար։
— Օ՜հ, Տէր Աստուած, գոչեց հեծկլտուքով և
չափազանց յուսաբեկ, իր դահիճին թեւերուն մէջ ին-
կաւ նուաղած։
— Աւելի լաւ, քրթմնջեց Ծօզէ, որու սրտաճմլիկ
յուսահատութիւնը բնաւ չէր յուզեր զինքը։ Երբ

սթափի, նոյնն անցած պիտի ըլլայ։ Աշխարհի մէջ մինակ մնացած ըլլալուն, Սիմոն վիզս պիտի փաթթուի։ Քանի մը օր տխուր պիտի ըլլայ։ Բայց անոր հետ միասին պիտի ճամբորդեմ և որովհետև շատ երիտասարդ է, իր բնական անհոգութիւնը ու զուարթութիւնը պիտի վերստանայ։ Այն ատեն ուզածիս պէս պիտի վարուիմ անոր հետ։ Ու մահճակալին վրայ դրաւ մանկամարդ աղջիկը, պառկեցուց զայն և քօրսաժը քակեց։

Յետոյ ականջը դրաւ Սիմոնին կուրծքին վրայ։

— Սիրտը կանոնաւորապէս կը տրոփէ, ըսաւ թշուառականը ու ժպտեցաւ երջանկօրէն։

ԳԼՈՒԽ Բ.

ՍԻՐՈՅ ԳԻՇԵՐ ՄԸ

Յաջորդ օրը, Հիւսիսի կայարանին մէջ երիտասարդ ու վայելչագեղ զոյգ մը իրիկուան ժամը 7.10ի ճեպընթացը կը նստէր, Պրիւսէլ երթալու համար։ Սիմոնը և Ծօզէն էին անոնք։

Մանկամարդ աղջիկը սեւ զգեստ մը հագած էր, Սգաւորի գլխարկէն վար կ'իյնար քրէբէ քօղ մը։ Այդ տխրագին պահուն, Սիմոնի խարտեաշ գեղեցկութիւնը աւելի յանկուցիչ կը դառնար։

Ծօզէ, որ Սիմոնէն յետոյ կառախումբ ելած էր, մութ գոյն զգեստ մը ու սեւ գլխարկ մը կը կրէր, այն ատենի նորաձեւութեան համաձայն։

Ծօզէ անոր ձեռնոցապատ ու փոքր ձեռքերը փըռնեց, ծռեցաւ ու փաղաքշօրէն ըսաւ.

— Սիմոնս աւելի լաւ չե՞ս զգար ինքզինքդ։

— Այո՛, սիրելիս... քիչ մը աւելի լաւ, կարծեմ։ Այսօրուան քունը ու անուշ խօսքերդ լաւ ազդեցութիւն գործեցին իմ վրաս։

Խե՜ղ աղջիկ։

Ծօզէ ոտքի կ'ելլէր, գլուխը կը ծռէր, մրմնջելով.

— Սիմո՛ն կը սիրեմ քեզ։

Ու վատշուէր չարագործը տարփագին համբոյրներ դրոշմեց Սիմոնի շրթունքներուն վրայ։

Կոյսը խոյանքով մը պատասխանեց այդ համբոյրներուն։

Ու հառաչելով ըսաւ.

— Օ՛հ, Ծօզէ... կը սիրեմ քեզ։ Եթէ արթնցած պահուս այդպէս չխօսէիր, ծաղիկներու մէջ անձնասպան պիտի ըլլայի։

Ու ան կը խորհէր Ժէրմէնի պատմութեան վրայ, զոր քիչ մը առաջ կարդացած էր։

Ծօզէ ժպտեցաւ և իր տեղը նստելէ առաջ մրմնջեց.

— Մահուան վրայ խորհելու չես, Սիմոն, այլ ապրելու և սիրելու վրայ։

Ու անպատկառութիւնը ունեցաւ աւելցնելու.

— Վերը, երկինքին մէջ, մայրիկը պիտի օրհնէ մեր սէրը։

— Խե՜ղճ մայրիկ, թոթովեց Սիմոն։

Ու իր կապոյտ աչքերը արցունքներով լեցուեցան։ Բայց չէր տառապեր այլեւս, որովհետև թէ սուգի և թէ սիրոյ արցունքներ էին անոնք։

Ծօզէ և Սիմոն կը յուսային որ մինչև Պրիւսէլ առանձին պիտի մնան։

Իրենց յոյսը ի դերեւ ելաւ։

Կառախումբը ճամբայ ելլելէ քանի մը երկվայրկեան առաջ, դռնակը բացուեցաւ։

Գէր կին մը և ծեր պարոն մը տենդոտ անճապարանօք քօմբարթիման մտան, իրենց հետ ունենալով ճամբորդութեան պայուսակներ։ Անոնք տեղաւորուեցան թափուր անկիւններու մէջ։

Կառախումբը ճամբայ ելաւ։

Նորեկները երկու-երեք անգամ նրբանցք գացին իրարու ետեւէ։

Բայց ոչ մէկ վայրկեան առանձին մնացին Ճօզէ և Սիմոն։

Համակերպած, իրենց անկիւնը մնացին. մերթ իրարու կը նայէին, մերթ աչքերնին կը փակէին։

Սիմոն տարտամօրէն կը խորհէր սիրոյ և սուգի վրայ։

Իսկ Ճօզէ անպատկառօրէն կը խորհէր նիւթական հեշտանքներու և դրամական շահերու վրայ։

Ու Սիմոնի մտքէն չէր անցներ որ այդ ճեպընթաց կառախումբը դէպի իր գողգոթային երկրորդ հանգրուանը կը տանէր զինքը։

Պուզինեին անցնելէ յետոյ, ուր կառախումբը կանգ առաւ, Սիմոն քիչ մը մրափեց։

Երկու ժամ յետոյ, իր չփոթ քունէն արթնցաւ, երբ Ճօզէ իր ձեռքերը կը սեղմէր։

Մանկամարդ աղջիկը բացաւ իր աչքերը ու ըսաւ.

— Սիրելի՛ս, հասա՞նք։

— Հինգ վայրկեանէն կառախումբը Պրիւսէլի կայարանին մէջ կանգ պիտի առնէ։

Սիմոն ոտքի ելաւ, վերարկուն հագաւ ու ճամբորդութեան պայուսակը ձեռքը առաւ։

Կառախումբը կանգ առնելուն պէս Ճօզէ և Սիմոն առաջին անգամ վար իջան, կարելի եղածին չափ շուտով դուրս ելան կայարանէն ու Պրիւսէլի ամենէն

շքեղ պանդոկներէն մէկուն՝ Օթէլ Սէսիլի ինքնաշարժը նստան։ Ճօզէ այդ պանդոկը ընտրած էր, նախորդ տարի հոն իջած ըլլալուն համար։ Ան կ'ուզէր որ մեծ պերճանքի շրջանակի մը մէջ ապրէր Սիմոն, քան մը որ պիտի ծառայէր Ճօզէի գարշելի ծրագիրներուն։

Ճօզէ երկու մահճակալ ունեցող սենեակ մը վարձեց։ Որովհետեւ, Սիմոնը կատարելապէս վայելելու համար, Ճօզէ կը սպասէր որ մանկամարդ աղջիկը ֆիզիքապէս կ'ազդուրուէր։ Ու մտովի կ'ըսէր.

— Ցուաշիկայ գիշեր միայն։ Պէտք չէ հաճոյք մը ձախողեցնել, շատ կանուխ վայելելով զայն։ Ու ձգեց որ Սիմոն առանձին պառկի, յոգնած ըլլալուն համար ու ինք ալ գնաց պառկելու սենեակին միւս ծայրը գտնուող մահճակալին մէջ։

Ռուսաւայէն մեկնելնէն յետոյ առաջին հանդարտ գիշերն էր որ կ'անցընէին։

Ցոգնութիւնը յաղթեց անոնց այլազան յուզումներուն։ Ու քնացան։ Առտուան ժամը 11ին արթնցան։

Ինչպէս յաճախ կը պատահի այդ տարիքին մէջ, Սիմոնի սրտին ու մտքին վրայ ազդող ցաւագին տպաւորութիւնները յարաճուն արագութեամբ մը կ'անհետանային։

Սիմոն իր արդուզարդը ըրած պահուն ժպտեցաւ, Ճօզէի զուարթ խօսքերը լսելով.

— Այսօր, կէս օրէն յետոյ, Բամպրի անտառը պիտի երթանք, ըսաւ Ճօզէ։

— Պուլօնեի անտառին կը նմանի՞, հարցուց Սիմոն։

— Օ՜հ, ո՛չ, նոյնքան մեծ ու նոյնքան գեղեցիկ չէ։ Բայց պիտի տեսնես որ շատ նկարչագեղ անկիւններ կան հոն։

Կէս օրին, պանդոկին շքեղ ճաշարահին մէջ ճա-

չելէ յետոյ Ծօղէ և Սիմօն դուրս ելան, բայց կառք մը նստան ու մինչեւ Թամպրի անտառը գացին, Պրիւսէլի ազնուապետական թաղերէն անցնելով։

Ծօղէի տարփալից խօսքերը, համբոյրները, ծառերու բունին ետին կատարուած յանդուգն գրկախառնումները Սիմօնի մէջ յառաջ բերին սիրային խռովք մը, որ ծայրագոյն աստիճանին հասաւ։

Երբ Պրիւսէլ դարձան, կոյսը պատրաստ էր հեշտալից զոհողութեան։ Ոչ միայն պատրաստ էր, այլեւ կը ցանկար այդ բանը տենչանքի այն անդիմադրելի ուժով, որ տասնըվեց տարեկան աղջիկներու սրտին և մարմինին մէջ կը գտնուի բնազդով։

Մանկամարդ աղջիկները ամուսնութեան կը տենչան, երբ ընտանեկան կապեր ու մայրական տեղեկութիւններ կը կաշկանդեն զիրենք։

Բայց երբ Սիմօնի պէս կատարելապէս ազատ ըլլան, առանց վերապահումի, տարփանքով ու երջանկութեամբ անձնատուր կ'ըլլան այն մարդուն, որ առաջին անգամ իրենց մէջ վառած է սիրոյ ջահը։

Պանդոկ դարձին, Ծօղէ և Սիմօն թեթեւ ճաշ մը ըրին։ Յետոյ սենեակնին ելլելով հոն փակուեցան։

Մանկամարդ աղջիկը աննկարագրելի խռովք մը կը զգար իր մէջ, երկչոտ ու հեշտագին խռովք մը։

Տարփագինօրէն պատասխանեց Ծօղէի համբոյրներուն, որ տենդոտ ու դողահար ձեռքերով կը հանուեցնէր Սիմօնը։

Յանկարծ մանկամարդ աղջիկը զգաց որ Ծօղէ կը գրկէր ու անկողնին վրայ կը դնէր զինքը, հրակէզ համբոյրներով։

Սիմօնի համար սիրոյ առաջին գիշերը եղաւ այս, ցաւի և զմայլանքի գիշեր մը, տառապանքի և հեշ-

տանքի գիշեր մը, սոսկալի և քաղցր գիշեր մը, երբ տասնըվեց տարու նորատի աղջիկը կին դառնալով, աշխարհի մէջ ամէն ինչ մոռցաւ ու միակ անուն մը, միակ բառ մը մրմնջեցին իր շրթները.

— Ծօղէ, կը սիրեմ քեզ.

ԳԼՈՒԽ Գ.

ԳԱՂՏՆԻՔԻՆ ԱՐԺԷՔԸ

Կեանքը իսկապէս մտացածին բան մըն է, երբ մարդ լաւ խորհի անոր վրայ։

Սիրոյ նուիրուած այդ գիշերէն յետոյ ստիպուած ենք ձգելու որ Ծօղէ և Սիմօն մեկնին դէպի Օսթէնտ։ Չենք կրնար անոնց հետեւիլ։ Անոնց պիտի միանանք ութը օրէն, երբ Լիւք և Սթրաբ այդ քաղաքը հասնին։

Լուի Մէնարը պիտի ձգենք իր ցաւի անկողնին վրայ ու Սօլանժն ալ անոր սնարին վերեւ։ Նոյնպէս Բռուա-Մօր դղեակին մէջ պիտի ձգենք Եօլանտ Իշխանուհիին և Մաքսանսի դիակները։ Պիտի ձգենք նաեւ որ Տիան տ'Էրմուազ իր սիրահարին Մօն-Նուար Իշխանին հետ Թրուվիլ երթայ։ Պարոն Բիւլֆէլտը, հայր Ջարօֆը, Ֆանթէնը և Ջէզէթն ալ պիտի թողունք։ Քիչ ատենէն անոնց վրայ պիտի խօսինք, դէպքերու բերումով։

Առ այժմ մեր նայուածքները դարձնենք զգայական ու եզերական ուրիշ տեսարաններու վրայ, որոնց հերոսները մեծ մասով մեզ անծանօթ, օրին մէկը իրարու պիտի խառնուին Սօլանժի, Տիանի և Սիմօնի

քմահաճ կեանքին հետեւանքով, սիրոյ, վշտի ու արեան միեւնոյն արահետներուն վրայ։

Ուստի Պէլճիքայէն հեռանանք ու Ֆրանսա դառնանք։

Հիմա Բարիզ կը գտնուինք։

Ցուլիսի այդ ամպամած գիշերը շատ մութ կ'ընէր փողոցին մէջ, երբ պարոն տը Կալլէօ անուն հարուստ հասատու մը Տէպիլլի քարափին վրայ գտնուող չքեղ պանդոկէ մը դուրս ելաւ, ուր հաճելի երեկոյթ մը անցուցած էր զուարթօրէն։

Անձրեւ կը տեղար կանոնաւորապէս, հովը երբեմն կը ցնցէր թլփիններու տերեւախիտ ճիւղերը ու խոնաւ գաղջութիւն մը կ'իջնէր կարծես։

Ոչ ոք կը նշմարուէր փողոցներուն մէջ։

Մինչ պարոն տը Կալլէօ քայլերը կը փութացնէր, Ռէյնուար փողոցի իր բնակարանը հասնելու համար, իր ուշադրութիւնը գրաւեց վարանոտ քալուածքով մարդ մը։

Հարիւր քայլ հեռուն գտնուող այդ մարդը ծառի մը շուրջը կը դառնար, մէկէն խուսափելու համար։

Պարոն տը Կալլէօ իր նայուածքը բնազդաբար ուղղեց դէպի առաջ, Բասի քարափի հեռաւորութեան մէջ ու հոն տեսաւ սիլուէթը ոստիկանի մը, որ փողոցի մը ճիւղաւորումին մէջ կ'անհետանար։

Թափառաշրջիկը այդ վտանգէ՞ն կը խուսափէր։

Հաւանաբար ատոր համար էր։ Ոստիկանը անհետանալէ յետոյ թափառաշրջիկը խճուղիէն անցաւ ու փութկոտ քայլերով ուղղուեցաւ դէպի ձախակողմի մայթը, իր ճամբան շարունակելու համար ծառերուն և մայթին միջեւ։ Խորհրդաւոր հանգամանք մը կը ստանար գործը։

Ստահակը կանգ առաւ։

Իր կարգին, Պարոն տը Կալլէօ ալ պահուըտեցաւ ծառին ետին ու անծանօթին վրայ հսկեց։

Մտածում մը ունեցաւ, հակառակ իր սնուցած տարօրինակ կասկածին, ուզեց գաղտնիքը լուսաբանել։

Ուստի սպասեց։

Հեռուն գտնուող մէկը գողունի կերպով անցաւ։

Պարոն տը Կալլէօյի սուր նայուածքները զննեցին մթութիւնը։

Այդ ստուերը անցած էր ոստիկանի մը պէս, երկչոտ խուսափանքով մը։

Մեղսակի՞ց մըն էր միթէ։ Բայց ստուերը անհետացաւ։

Պարոն տը Կալլէօ նորէն հետեւեցաւ այն մարդուն, որ զինքը կը շահագրգռէր։

Այն թափառաշրջիկը, որուն կը հետեւէր, անպեխ երիտասարդ մըն էր ու քսան տարու կ'երեւար։

Խոշոր ծրարով մը բեռնաւորուած էր, զոր թեւերուն մէջ կը կրէր ձախաւեր կերպով. այդ բեռը նեղութիւն կը պատճառէր իր քալուածքին ու կարծես խոհեմութեամբ կը շարժէր։

Այդ ծրարն է որ հետաքրքրութիւն կը պատճառէր պարոն տը Կալլէօյի։

Ոստիկանին անհետացումէն յետոյ թափառաշրջիկը ապահովուած, սկսաւ աւելի արագ քալել, պահ մը կանգ առաւ, հորիզոնը զննեց, բայց համարձակութիւնը չունեցաւ ետին նայելու, այն մարդոց պէս, որոնք գէշ գործ մը ընելու գիտակցութիւնը ունին. նորէն սկսաւ յառաջանալ ու քսան մէթր հեռու կըրթընեցաւ այն վանդակորմին, որ պողոտան կը բաժնէր Սէնի Թումբերէն։

... ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ... ПУБЛ. БИБЛИОТ...

Պարոն տը Կալլեօ ալ սկսաւ յառաջանալ։

Իր նուրբ կօշիկները աղմուկ չէին հաներ թաց գետնին վրայ։

Ոճիրի մը արգելք ըլլալու անդիմադրելի բնազդը ունեցաւ յանկարծ, ընդհուպ երկու ոստումներ ընելով հասաւ Թափառաշրջիկին մօտ, մինչ այս վերջինը ատեն չէր ունեցած կանխելու զինքը։ Պարոն տը Կալլեօ բռնեց անոր օձիքէն ու ատեն չձգեց որ մարդը պարապութեան մէջ նետէ թումբին վրայ դրած ծրարը ու առանց ձգելու անոր վերարկուին օձիքը, ըսաւ.

— Թշուառակա՛ն, ի՞նչ կ'ընէք հոս։

Մարդը խուլ հեծեծիւն մը արձակեց ու ապշահար մնաց, մինչ ասֆալթին վրայ կ'իյնար ծրարը։

Հեծծիւն մը, մանկական ճիչ մը լսուեցաւ փաթթուած ցփսիներուն մէջէն։

Պարոն տը Կալլեօ գուշակած էր։

Թշուառականը կ'ուզէր Սէն գետը նետել տղայ մը, թերեւս նորածին մը։

Պարոն տը Կալլեօ սոսկումէն սարսռաց եւ իր բըռունցքին ներքեւ պահած մարդուն վրդովումէն օգտուելով կրկնեց.

— Բայց ի՞նչ կ'ընէիր հոս։

Թափառաշրջիկը ծռեցաւ ու ազատ մնացած ձախ ձեռքովը արագ շարժում մը ընելով գետնէն սեւ ցըփսին վերցուց, որուն մէջ գտնուող տղան արթնցած, կուլար հիմա։

Պարոն տը Կալլեօ, բարձրահասակ, բաւական ուժով, ոչ գէր, գրեթէ երեսունըհինգ տարու կար, իր հասակը եւ վայելչութիւնը կրնային վախ պատճառել ստորին դասակարգի պատկանող մարդու մը, այդ ստորադաս վիճակն էր որ առ այժմ կ'ընկճէր զինքը քան թէ ճէնթլմէնին զօրաւոր սեղմումը։

Անծանօթը չպատասխանեց այդ հրամանին։

Միայն ընդվզումի ընդոստ շարժում մը ըրաւ, երբ պարոն տը Կալլեօ հրամայեց.

— Օ՛ն, պահականոց երթանք։ Քալէ՛։

Թշուառական մարդը կը քալրուէր, իր դատաւորին ձեռքէն ազատելու համար։

— Պահականոց չեմ երթար, պահականոց չեմ երթար, կը թախանձէր երիտասարդը հեծկլտուն ձայնով մը եւ իր ողբագին տրտունջը արձագանգեց գիշերուան մթութեան մէջ։

Այն ատեն պարոն տը Կալլեօ յարեց, իր ուժին գիտակից եւ աւազակը իր զօրաւոր ձեռքին մէջ բռնած ըլլալէն գոհ.

— Թշուառական, պիտի մեռցնէի՞ր այս տղան։

— Ո՛չ, չեմ ուզեր մեռցնել, հեծեծեց անզգամը։

Պարոն տը Կալլեօ հեգնական ժպիտ մը արձակեց, ըսելով.

— Ուրեմն ի՞նչ պիտի ընէիր։

— Հոս ձգել։ Բարեսիրտ մարդ մը թերեւս վերցնէր զայն։

— Ստախօ՛ս։

— Ես...։

— Այս տղան ձե՞րն է յարեց, պարոն տը Կալլեօ։

— Ո՛չ, ո՛չ։

— Ինչպէ՞ս թէ ոչ։

— Եթէ իմս ըլլար, վտանգ մը չի կար այսպէս ձգելուն մէջ։

— Ուրեմն ուրիշներո՞ւ համար է որ այս աղուոր գործը կ'ընէք։ Շնորհաւորութիւններս։

— Այո՛, մրմնջեց երիտասարդ չարագործը։

— Սիրային տռամ մը ըլլալու է, ըսաւ պարոն

տը Կալլեօ մտովի, որ իբր աշխարհիկ մարդ, կ'երեւակայէր եղերական պատմութեան մը պատճառները եւ հետեւանքները։

Ինք դիպուածով արգելք եղած էր ոճրի մը, գըլխաւոր մեղսակցին օծիքէն բռնելով, արդարութեան պիտի յանձնէր զայն, ընկերային ինքնապաշտպանութեան համար։

Ընկերութեան օրէնքները ստնակոխ ընող ամէն մարդ պէտք է պատժուի այդ ընկերութիւնը պաշտպանող օրէնքներուն միջոցաւ։

Ջարագործը ի զուր կը տապլտկէր. ան դող կը զգար, պահականոցին մօտեցած ըլլալուն։

Թափառաշրջիկը փորձեց զինքը բրտօրէն առաջնորդող մարդուն սիրտը ողոքել, ուստի թախանձանքի եւ անձկութեան թրթռուն ձայնով մը ըսաւ.

— Պարո՛ն... կ'աղաչեմ։ Ես մարդասպան մը, գող մը չեմ, ինչպէս որ կը կարծէք։ Դատարան չեմ գացած երբեք։

Ու գետին ինկաւ։ Բայց պարոն տը Կալլեօ ի յարկին չիւղի մը պէս պիտի վերցնէր զայն։

Մարդը ստիպուեցաւ ոտքի կանգնիլ ու քալել։ Բայց ուրիշ միջոց մը փնտռեց, պահականոց յանձնուելու առենը երկարաձգելու համար։ Ուստի յարեց.

— Եթէ կ'ուզէք, ճշմարտութիւնը պիտի յայտնեմ ձեզի։

— Ձեմ ուզեր իմանալ, պատասխանեց պարոն տը Կալլեօ։

— Գիտցած բոլոր բաներս պիտի ըսեմ։ Կ'աղաչեմ... հոն չերթանք։ Մէկուն ծառայութիւն կը մատուցանէի։ Ինչպէս կը տեսնէք, զինուած չեմ ու ձեզի չարիք հասցնելու, վրէժ լուծելու փափաք չունիմ։ Բայց գթացէ՛ք... գթացէ՛ք։

Յուսահատական հառաչիւն մը արձակեց թշուառականին կուրծքը։

— Լա՛ւ, խօսեցէք, ըսաւ պարոն տը Կալլեօ, հետաքրքրուած։

— Այո՛, ամէն ինչ պիտի ըսեմ։

— Օ՛ն, ըսէ՛ք, թերեւս պիտի սպասեմ, եթէ երբեք ձեր պատմութիւնը շահագրգռէ զիս, պատասխանեց պարոն տը Կալլեօ։

Երիտասարդը հեծկլտաց։ Արդարեւ, արհեստով չարագործ մը չէր ան, իսկ պարոն տը Կալլեօ իբր բանիմաց հոգեբան, հասկցաւ այդպէս ըլլալը ու այդ փտած հոգիին մէջ նշմարեց անկեղծութեան նշոյլ մը։ Ուստի ուզեց օգուտ քաղել անկէ։

— Մօրիկ կ'ըսեն, յարեց չոր շեշտով մը։

— Իմ Ցլավի քոյրս է որ...։

— Քեզի պատուիրեց, այնպէս չէ՞։

— Այո՛։

— Ցետո՞յ։

— Հնազանդեցայ։

— Թշուառական մըն ես դուն։ Քրո՞ջդ է այս մանուկը։

— Ո՛չ։

— Որո՞ւնն է։

— Քոյրս սննեկապանուհի է։

— Որո՞ւն քով։

— Հարուստ մարդոց քով։

Ընդհատաբար ու հեծկլտուքներով կը խօսէր, իբր թէ չկարենար ամբողջ պատմութիւնը ըսել։

Պարոն տը Կալլեօ հետաքրքրութիւն ցոյց կու- տար անգիտակցօրէն։ Այդ մթին գործը կը շահագրգռ- ռէր զինքը, ի՛նչ պիտի իմանար արդեօք։

Նուազ անտարբեր նայուածքով մը և նուազ խիստ ձայնով մը յարեց.

— Այո՛, քո՛յրդ սենեկապանուհի է հարուստ մարդոց քով, բայց անունենին ի՞նչ է։

— Օ՜հ, հարուստ են անոնք։ Բնակարան մը ունին Ռիվիէրայի մէջ։ Պանքան կը գտնուի Լաֆիթ փողոց... Ցլավի կ'ըսէ թէ անոնք քսանըհինգ հազար ֆրանք վարձ կը վճարեն։

— Օ՜ն... գանք իրողութեան... երկար պատմութիւն չուզեր։

Թափառաշրջիկը չնշմարեց որ պարոն տը Կալլէօյի դէմքը այլայլած էր յանկարծ։ Իր անձնական մտահոգութիւնները թոյլ չէին տար որ իր ապագան կանխատեսէ իր առժամեայ տիրոջ ձայնին թեքումներուն կամ խստութեան համաձայն։

Պարոն տը Կալլէօ բարձրացուց ձայնը ու աջ ձեռքովը վայրագօրէն, ջղաձգօրէն սեղմելով Թափառաշրջիկին թեւը, յարեց.

— Թշուառակա՛ն, անոնց անունը պիտի խոստովանի՞ս։

Մարդը հեծկլտուքներով պատասխանեց.

— Պարոնը սեղանաւոր է։ Միլիոններու հետ կը խաղայ, մինչ իր աղջիկը օրիորդ Պլանշ կը զուարճանայ...։

Պարոն տը Կալլէօ խուլ և խուպոտ բացագանչութիւն մը արձակեց։

— Ի՜նչ յայտնութիւն, ըսաւ պարոն տը Կալլէօ ինքնիրեն։

Բայց չարագործը կը շարունակէր, առանց ընդմիջուելու.

— Լուի կը կոչուի... միւս անունն է... Բիւլֆէլտ, այո՛, Բիւլֆէլտ։

Պարոն տը Կալլէօ դեփ-դեղին կտրեցաւ։ Կարծէք իրեն եկաւ շուարելու, ապշելու և անհաւատալի ուցաւագին զարմանքով մը ցնցուելու։

Բայց պահականոցին կը մօտենային։ Արդէն իսկ մշուշին մէջ կը շողար կարմիր լապտերը։

Ջղաձգական դող մը կը ցնցէր տարաբախտ Թափառաշրջիկը։

— Կ'աղաչեմ, կ'աղաչեմ, կրկնեց մարդը։

Պարոն տը Կալլէօ կանգ առնելով ըսաւ.

— Մի վախնար... խոստովանութիւնդ ամբողջացուր, որպէս զի ազատ ձգեմ քեզ... բայց խօսէ՛, շուտով խօսէ՛։

— Ա՜հ....

Պարոն տը Կալլէօ յարեց.

— Կ'ըսես թէ օրիորդ Պլանշ Բիւլֆէլտ զաւա՞կն է ան։

— Այո՛։

— Բայց ի՞նչպէս կրնաս հաստատել այդ բանը։

— Ցլավի մէկ ժամ առաջ ինծի յանձնեց տղան, երբ Ռիվիէրա փողոցէն դուրս կ'ելլէր։

Ճշմարտութիւնը կ'ըսէր ան, բանտէն ազատելու ջերմ փափաքին մէջ երիտասարդը չէր քաշուած այդ դժնդակ գաղտնիքը յայտնելէ, զոր ծանրապէս կը վտանգէր իր քոյրը և զինքը։

— Գիտե՞ս թէ ո՞վ է օրիորդ Պլանշի սիրահարը։

— Օ՜հ... ասիկա։

— Մարդը վարանեցաւ, բայց պարոն տը Կալլէօ պնդեց.

— Օ՜ն, ըսէ՛ տեսնեմ։

— Քոյրս կը ճանչնայ զայն։

— Իսկ դո՞ւն։

Պահ մը լուռ մնալէ յետոյ Ֆլավիի եղբայրը ամուր և կտրուկ ձայնով մը պատասխանեց.

— Պարոն Ժան Սէնթ Իւն է։

Պարոն տը Կալլէօ չկրցաւ զսպել ապշութեան բուռն շարժում մը ու քայլ մը ետ քաշուեցաւ։ Յետոյ տկար ու անզօր ձայնով մը ըսաւ.

— Ուրիշ բան չե՞ս գիտեր։

— Չեմ գիտեր։

— Այն... մանրամասնութիւն մը հարցնեմ։

— Ի՞նչ մանրամասնութիւն։

— Որքա՞ն դրամ առիր, այս տղան Սէն գետը նետելու համար։

— Ֆլավի հազար ֆրանք տուաւ ինծի։

Պարոն տը Կալլէօ ձգեց Ֆլավիի եղբօր օձիքը և անոր հագուստին թեզանիքէն բռնեց, ըսելով.

— Կարծեմ թէ ճշմարտութիւնը ըսիր ինծի, դժբախտաբար քու պատմութեանդ կարգ մը մանրամասնութիւնները ճիշդ են, Բիւլֆէլտ ընտանիքը կը ճանչնամ ու այժմէն իսկ կրնամ ստուգել քու խօսքերուդ մեծ մասը։

— Կ'երդնում։

—Անօգուտ է։

— Օ՜հ։

— Ինչպէս քիչ մը առաջ ըսի, ազատ կը ձգեմ քեզ, բերան չպիտի տամ քեզ ու քոյրդ ալ հանդարտ պիտի թողում։ Գաղտնիքիդ վարձքն է։

— Մանուկը ի՞նչ պիտի ըլլայ, հարցուց երիտասարդը։

— Իմ գործս է ատ, մի՛ մտահոգուիր։ Բան մըն ալ հարցնեմ. մեղսակից մը ունէի՞ր, ըսաւ պարոն տը Կալլէօ, քիչ մը առաջ տարտամօրէն նշմարած խուսափուկ ստուերին վրայ խորհելով։

— Ո՛չ... կ'երդնում։

— Ազատ ես... գնա՛... մէյ մըն ալ երեսդ չի տեսնեմ։ Մանաւանդ գաղտնիքդ պահէ։ Եթէ ոչ...։

Պարոն տը Կալլէօ իր որսը ձգեց ու իր սպառնական խօսքերը չեշտեց բուռն շարժուձեւով մը։

Երիտասարդը ազատ զգալով ինքզինքը, ոստում մը ըրաւ ու վախնալով որ կը ձերբակալուի, յիմարի մը պէս սկսաւ վազել։

Այն ատեն պարոն տը Կալլէօ նայուածք մը ձգեց թեւերուն մէջ գտնուող կերպասներուն տձեւ կոյտին վրայ ու աւելի աճապարանքով ուղղուեցաւ դէպի Ռէյնուար փողոց։

ԳԼՈՒԽ Դ.

ԺՕԶԷԹԻ ՕՐՕՐՈՑԸ

Պարոն տը Կալլէօ տուն դարձին, շատ զարմացաւ որ ոճիր մը արգիլելու յանդուգն գործը կատարած էր։ Իր հոգին ցաւալի վիրաւորանք մը զգաց, Պլանշ Բիւլֆէլտի եղերական պատմութիւնը իմանալով։

Տղան իր սալոնին մէկ թիկնաթոռին մէջ դրաւ ու փոխանակ իր սենեկապանը կանչելու, ինչպէս սովորութիւն ըրած էր, խոհարարուհին կանչեց։

Դէմքը քունէն ուռեցած, շշմած ու աչքերը դաժան, խոհարարուհին միամտօրէն կը խորհէր թէ արդեօք իր տիրոջ խելքի՞ն եկած էր որ առաւօտեան ժամը 2.30ին կ'արթնցնէր զինքը։ Խոհարարուհին սալոնէն ներս մտաւ, ելեկտրական զանգակը լսելէ մէկ քառորդ ժամ յետոյ։

Մեծ զարմանք զգաց կինը, երբ պարոն տը Կալլէօ այլայլած և ամուր ձայնով մը ըսաւ, ծրարը ցոյց տալով անոր.

— Վիքթուա՛ր, քակեցէ՛ք սա ծրարը։

Վիքթուար հնազանդեցաւ ու մանուկը դուրս հանեց ծրարէն, պզտիկ աղջիկ մըն էր աչքերը խոշոր բացած, ան ծածկոյթներով խանձարուրուած ըլլալուն համար, նեղութիւն չէր կրած։

— Յիսո՛ւս Մարիամ, գոչեց խոհարարուհին։

— Մայթին վրայ գտայ զայն, մեր բնակարանէն քանի մը քայլ հեռու։

— Տէ՛ր Աստուած։

— Օ՛ն, հանդարտէ՛, ըսաւ պարոն տը Կալլէօ։

Վիքթուար լաւ սպասուհի մըն էր ու իր տէրերուն հանդէպ անձնուէր՝ գաւառական աւանդութեանց համաձայն։

— Վիքթուա՛ր, խնամէ՛ այս մանուկը, յարեց պարոն տը Կալլէօ ծանրախոհ շեշտով մը, խոհանոցը կաթ կամ ուրիշ ուտելիք գտնուելու է։

— Այո՛, տէր իմ։

— Գնա՛ ուրեմն, վաղը պիտի զբաղիմ անով։

Սպասուհին դուրս ելաւ ու Բիէր տը Կալլէօ առանձին մնաց։

Մարքիզը հանեց իր ձեռնոցները ու թեթեւ վերարկուն, յետոյ հասակը շտկելով սկսաւ չափչփել սենեակը։

Յանկարծ կանգ առաւ հայելիի մը առջեւ։ Այն ատեն նշմարեց որ ի՛նչ մեծ յուզում կրած էր։

Սովորաբար տժգոյն եղող մոյնքը գունատած էր և իր մտահոգ նայուածքը ցոյց կուտար թէ միայն եղերական ու տարօրինակ գիւտ մը ըրած ըլլալուն

համար չէր որ կը զարմանար, այլեւ իր միտքը անդրադարձումներ կ'ունենար ու բարոյական էութիւնը կը տառապէր։

Մարքիզը ընդհատ քայլերով դարձաւ սալոնին շուրջը ու պահ մը կանգ առաւ իր կողմէ գծուած իւղաներկ կենդանագրի մը առջեւ, որ պատկերակալին վրայ դրուած էր։

Արագօրէն գծուած այդ ստուերագիր պատկերը կը ներկայացնէր գեղեցիկ ու մանկամարդ աղջիկ մը։

Թխագեղ մանկամարդուհի մըն էր յորդ մազերով, որոնք կը շրջանակէին իր նրբագիծ դէմքը։

Օ՛հ, Պլանշ Բիւլֆէլտի կենդանագիրն էր ան, որուն առջեւ խորհրդաւոր նայուածքով մը կեցած էր մարքիզը։

Արդ, Բիէր տը Կալլէօ քանի մը ամիսէ ի վեր նշանուած էր օրիորդ Պլանշի հետ ու պաշտօնական նշանտուքը մօտերս տեղի պիտի ունենար։

Ահա ինչո՛ւ, գիշերային հանդիպումը, ոճրի մը գիւտը զոր արգիլած էր, վերջապէս տան մէջ ներկայութիւնը մանուկի մը, որ կրնար Պլանշի Բիւլֆէլտի զաւակն ըլլալ, այս ամէնը մտային խառնաշփոթութեան մատնած էին զինքը ցաւագին ու խելայեղիչ կերպով։

Պարոն տը Կալլէօ անշարժ կը մնար, աչքերը արցունքներով հրակէզ ու ճակատը սառուցիկ։ Դառնութեամբ կը տեսնէր որ ամբողջ անցեալ մը կը փլչէր, ուր պատրանքը ունեցած էր իր ճակատագիրը միացընելու սիրուած կնոջ մը ճակատագրին։ Իր սիրոյ երազներն ալ կը կործանէին այդ աղետալի հարուածին տակ։ Իրաւ է որ այդ ամուսնութիւնը ծրագրուած էր երկու ընտանեաց բարեկամներուն կողմէ եղած դի-

մուճներու չնորհիւ, սակայն պարոն տը Կալլէօ լրջօրէն կը սիրէր օրիորդ Բիւլֆէլտը։

Տակաւին չէր ուզեր հաւատալ այդ իրականութեան, որուն հետ բաղխում ունեցած էր, երբ անձրեւոտ ու թախծոտ օրուան մը առաջին շողերը ծագեցան։

Կակուղ բիժամա մը հագնելէ յետոյ մատենադարանը անցաւ ու ծառան կանչեց, զանգակը զարնելով։

Հանդարտ ու վճռական որոշում մը կարծես կը պայծառացնէր դիմագիծերը։

Առտուան ժամը ինն էր։ Պաթիսթ ներս մտաւ, աչքերը խոշոր բացած։ Իր տիրոջ նայեցաւ շլմորած։

— Հագուեցէ՛ք, դուրս ելլելու համար, ըսաւ պարոն տը Կալլէօ։

Պաթիսթ գնաց Վիքթուարի իմաց տալու ստացած հրամանը ու հագուելէ յետոյ տիրոջ քով վերադարձաւ։

Պարոն տը Կալէօ իր գրասեղանին առջեւ նստած էր։ Նամակ մը կը ծալլէր տենդոտ կերպով, զոր պահարանի մը մէջ սահեցուց, խնամով կնքեց, յետոյ ծծուն թուղթին վրայ դնելով սա հասցէն գրեց.

«Պարոն Քամիլ Լորիէօ. Հանրային Խնամատարութեան դեր-տնօրէն, 139, Լօնշան փողոց, Բարիզ»։

Մարքիզը ետին դառնալով կէս մը.

— Այս նամակը իր հասցէին տարէք, ըսաւ մարքիզը, ինքնաշարժ մը վարձեցէք ու մի ճամբէք զայն պարոն Լորիէօյի քով ելած ատեննիդ։ Եթէ երբեք իմ բարեկամս անմիջապէս գայ, միեւնոյն ինքնաշարժով հոս կը բերէք զայն։ Ո՛ն, աճապարեցէք։

— Լա՛ւ պարոն։ Ուրիշ բան ունի՞ք ըսելիք։

— Ո՛չ։

Բիէր տը Կալլէօ նորէն իր առջի դիրքը գրաւեց

գրասեղանին առջեւ։ Պաթիսթ դուրս ելաւ ու մատենադարանին դուռը իսկոյն գոցուեցաւ ծառային վրայ։

Պէտք է ըսել որ պարոն տը Կալլէօյի նամակը շատ ստիպողական էր. կէս ժամ չանցած, Պաթիսթ վերադարձաւ Լօնշան փողոցէն ու պարոն Լորիէօն մտցուց այն գրասենեակը, ուր մարքիզը իրեն կը սպասէր։

— Բարեկա՛մ, այսքան ստիպողական ի՞նչ կայ, գոչեց պարոն Լորիէօ հեգնական և հետաքրքիր շեշտով մը։

Լորիէօ գլխարկը սեղանին վրայ դրաւ, ժպտեցաւ ու գոհ եղաւ, իր բարեկամը առողջ գտնելուն համար։ Աղէտէ մը վախցած էր։

Պաթիսթ դուրս ելաւ, դուռը գոցեց ու ականջը փականքին վրայ դրած, մտիկ ըրաւ։

— Ինչպէս պիտի տեսնես, տարօրինակ բան մըն է եղածը, ըսաւ պարոն տը Կալլէօ, իր բարեկամին գահավէժ հարցումներուն պատասխանելով։

— Պատմէ՛ նայինք։

— Թիկնաթոռի մը մէջ նստէ՛ ու խօսակցինք։

Պարոն Լորիէօն նստեցնելէ յետոյ, մարքիզը դարձուց սեղանին առջեւ դրուած աթոռը ու հոն նստաւ ինք։

— Երէկ գիշեր, Մօնթվաններու բնակարանէն դարձիս, երբ քարափին երկայնքէն կը յառաջանայի հետիոտն, քիչ ատենէ ի վեր մայթին վրայ ձգուած մանուկ մը գտայ, քանի որ անձրեւը չէր թրջած զայն ծածկող ցփսինները։

— Կրո՛ղ, գոչեց պարոն Լորիէօ, քօմիսէրին իմաց տալու էր և ոչ թէ ինծի։

— Ընհակառակը, բարեկամի մը խորհուրդին

պէտք ունիմ, իշխանութեանց աջակցութիւնը խնդրելէ առաջ։

— Ուրեմն մտիկ կ'ընեմ ձեզ, պատասխանեց դեր-տնօրէնը, պարագային համեմատ ծանրախոհ դէմքով մը։

Պարոն Լըտրիճօ հետաքրքիր նայուածք մը ուղղեց Բիճէր տը Կալլէոյի։

Բիճէր տը Կալլեօ յարեց.

— Չեմ ուզեր այս մանուկը վար դնել։

— Ես ալ այնպէս կը խորհիմ, բացագանչեց պարոն Լըտրիճօ։

— Ես այն կարեկցութիւնը չունիմ, որով մարդուն վերնամորթը կը խտղտայ և ան իր ոտքին գնդակ մը կը կապէ, տղայ մը որդեգրելով, գոչեց երիտասարդը ուժգնօրէն։

— Յետո՞յ։

— Բայց կ'ուզէի գիտնալ թէ տղան խնամատարութեան յանձնելով հանդերձ, կրնա՞մ նիւթապէս օգնել անոր։ Օրինակի համար, յարեց պարոն տը Կալլէօ, կրնա՞մ ստնտուին ամսականը վճարել ու մինչեւ տասնըութը տարեկանը հոգալ անոր բոլոր ծախքերը։

— Դժուա՛ր գործ, ըսաւ Լըտրիճօ յօնքերը պռըստելով։

— Քու վրադ յոյս դրած եմ, արգելքները բառնալու համար։ Չեմ ուզեր ուեւէ տեղ մը նետել այս արարածը, զոր փողոցէն ազատած եմ, ես տրամադիր եմ ամսական 50 ֆրանք յատկացնելու այդ տղուն մինչեւ իր չափահասութիւնը... ու յետոյ... կ'ուզեմ անոր հետեւիլ կեանքի մէջ, մրմնջեց մարքիզ տը Կալլիէօ։

— Լա՛ւ, յարեց Լըտրիճօ, տեսնենք պիտի կրնա՞նք բան մը ընել, բայց դուն ինչո՞ւ այդքան կապուած ես այդ տղուն։

Կալլեօ խորհեցաւ որ Լըտրիճօ կէս մը հաւանութիւն յայտնելով ակնարկութիւն կ'ընէր անձնական խնդրի մը։ Ուստի յարեց.

— Սիրելի Քամիլս, մի կարծեր որ խնդիրը իմ վրաս կը դառնայ, ես սիրահար, յեղյեղուկ ու թափառ մարդ մը եղած եմ։ Անշուշտ, կը յուսամ սիրոյ ուրախութեան մէջ գտնել կեանքը սիրելու պատճառներ, բայց երբեք վատ չեմ եղած ու ոճրագործ ալ չպիտի ըլլամ։

— Ներողութիւն, եթէ մտքէս անցած է որ այդ տղան քու զաւակդ է։

— Օ՜հ, յարեց մարքիզը խուսափողական կերպով։

Ու իր անտարբեր շարժումը վստահութիւն ներշնչեց Լըտրիճոյի, որ ըսաւ.

— Եթէ այդպէս է, պիտի ջանամ դժուարութիւնները հարթել, գործը կարգադրել... բայց ո՞ւր է այդ մանուկը։

Բիճէր տը Կալլեօ ոտքի ելաւ, շըմինէին մօտեցաւ և իր ցուցամատը թեթեւօրէն կոխեց ելեկտրական զանգակի կոճակին վրայ։

Քանի մը երկվայրկեան յետոյ ներս մտնող Վիքթուարի ըսաւ.

— Տղան ինծի բե՛ր։

Մարքիզ տը Կալլէօն և Քամիլ Լըտրիճօն ճանչցողները անտարակոյս պիտի զարմանային, տեսնելով որ անոնք ծռած էին կարմրայտ և հեծեծող երախայի մը վրայ, զոր Վիքթուար ներս բերած էր, ճերմակեղէնի կողովին մէջ դրած։

Բիճէր տը Կալլեօ զայրոյթի և ամօթի անզուսպ շարժում մը ըրաւ, խորհելով որ այդ տղան կրնար Պլանշի զաւակը ըլլալ, եթէ Թափառաշրջիկը սուտ չէր խօսած։

— Ի՞նչ անուն պիտի դնենք, հարցուց Լըտրիէօ, որ իր արհեստին բերմամբ վարչական թուղթեր կը խմբագրէր։

— Ձեր խորհած այդ մասին, պատասխանեց Կալլէօ։

— Վիպական անո՞ւն մը։

— Ժօզէֆ, Տիան, Աթէնաիս... ըսաւ մարքիզը այնպիսի ձայնով մը զոր կը ջանար անտարբեր ու հանդարտ ցոյց տալ։

— Ժօզէֆ։

— Գէշ չէ, յետո՞յ։

— Ցետոյ ունէ անուն, Հանրի Շարլ, Բօլ, պատասխանեց Քամիլ Լըտրիէօ բոլորովին անտարբեր երեւոյթով մը։

— Եթէ ոչ, Տիւրան, Տիւպուա, Տիւբօն թելադրեց Բիէր տը Կալլէօ։

— Լա՛ւ։

— Շատ գեղեցիկ չէ Ժօզէֆ Տիւբօն անունը, համեստ ալ է։

Պարոն տը Կալլիէօ երկար հառաչ մը արձակեց։

— Թո՛ղ Ժօզէֆ Տիւբօն ըլլայ, պատասխանեց խնամատարութեան դեր-տնօրէնը, ականջը քերելով։

Այս տեսակցութեան պատճառած չարչարանքը շուտով վերջ գտաւ։

Վիքթուար դուրս հանեց տղան ու Լըտրիէօ, որուն աշխատութեան ժամը հասած էր, բարեկամէն հրաժեշտ առաւ, հաւաստելով որ ծառայութիւն պիտի մատուցանէր անոր։

Ամէն ինչ մարքիզին ուզածին պէս եղաւ։ Ութը օր յետոյ խնամատարութեան հետ ամէն օրինական գործողութիւն կատարուած էր ու փոքրիկ Ժօզէֆը

խոհարարուհի Վիքթուարի միջոցաւ կը ղրկուէր Կէնօլէի ագարակներէն մէկը։ Վիքթուար հոն պիտի մնար իբր սնտուու։

Աղջնակը Ժօզէֆ Տիւբօն կը կոչուէր միշտ ու գաւառին մէջ ոչ ոք պիտի իմանար անոր ծննդեան գաղտնիքը։

ԳԼՈՒԽ Ե.

ԿՐԱՆԻԼԼԱՐԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ութը օրեր անցան այս դէպքերուն վրայ։ Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլար այդ միջոցին Օսթէնտի մէջ կը գտնուէր Սիմօնի հետ։ Ցուլիս 12ին զանոնք կը գըտնենք Բիւրսալ պանդոկին մէջ, որ այդ a la mos ծովափին վրայ կը գտնուի։

Այդ ութը օրերու միջոցին, Սիմօն գրեթէ մոռցած էր իր մօր մահը, Տիանի անհետացումը և Սօլանժի կարծեցեալ անդթութիւնը։

Ցուլիս 12ի գիշերը, ճաշէն յետոյ Բիւրսալ պանդոկի բակին մէջ Սիմօն կը մրափէր օրօրուն թիկնաթոռի մը վրայ, մինչ Ճօզէ նամակ կը գրէր իր հօրը։

Պարոն Բիւլֆէլտ երբեք չպիտի տեսնէր այդ նամակին երեսը։ Ինչպէս յայտնի է անոր պատճէնը Պլանշ Բիւլֆէլտի կողմէ Լիւքի ղրկուած էր։

Ճօզէ ծախսած էր այն քսանըհինգ հազար ֆրանքը զոր Համիտ պէյի թղթապանակին մէջ գտեր էր։

Օսթէնտ հասնելէ ի վեր երեք հազար ֆրանք ծախսած էր պանդոկի, թատրոնի, ճաշարանի զբօսապտոյտի և Սիմօնի արդուզարդերուն համար։ Ութը հարիւր

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱ

ֆրանք կը մնար այն թղթապանակին մէջ, որ Համիտ պէյի կը պատկանէր։

Գալով քսաներկու հազար ֆրանքին, որ կլորիկ հաշուով, կ'ամբողջացնէր Համիտ պէյէն գողցուած դրամը, Ծօզէ բախտախաղի մէջ կորսնցուցած էր զայն։ Րուլէթը կուլ տուած էր։

Խաբեբայ երիտասարդը բնականաբար իր սեղանաւոր հօրը կը դիմէր, դրամ ճարելու համար։

Ան կնքեց նամակին պահարանը, որուն վրայ քիչ մը առաջ գրած էր պարոն Բիւլֆէլտի հասցէն, յետոյ նամակադրոշմ մը բերել տալով, պահարանին վրայ փակցուց, գրպանին մէջ սահեցուց զայն ու ըսաւ.

— Սիմօն, կը քնանա՞ս։

— Ո՛չ, սիրելիս, պատասխանեց մանկամարդ աղջիկը, իր կապոյտ աչքերը բանալով, որոնք հիմա շատ գեղեցկացած էին, սիրով և մելամաղձութեամբ տոգորուած ըլլալնուն։

— Ուրեմն ոտքի ելի՛ր ու վերարկուդ հագի՛ր։ Գազինօ երթալու ատենը եկած է։ Ինչպէս գիտես այս գիշեր «Տանսէօզ տը Ֆէօ» պիտի պարէ։ Կ'արժէ որ տեսնենք զայն։

— Օ՜հ, այո՛, գոչեց Սիմօն ոտքի ելլելով։

Ծօզէ օգնեց Սիմօնի արդուզարդին։

Քիւրսալ պանդոկը երկու քայլ հեռու կը գտնուէր քազինոյէն։

Հետեւաբար, երկու սիրահարները կառք չնստան։ Ծօզէ պահ մը կանգ առաւ պանդոկին սեմին վրայ, պատը գամուած նամակատուփին մէջ ձգելու համար իր նամակը։ Յետոյ Սիմօնին թեւը մտնելով քնքշօրէն անոր հետ քազինօ մտաւ։

Սրահը լոյսի և ոսկիի մէջ շողշողուն, աշխարհա-

քաղաքացի բազմութեամբ լեցուած էր։ Այդ բազմութիւնը Նիս կը գտնուի ձմեռը, Թիրօլ՝ գարնան ու Բարիզ՝ աշնան։

Մերկ լանջքերու վրայ կը շողային մանեակներու և վզնոցներու ադամանդները, զմրուխտները և կարկեհանները։

Այդ խօլ պերճանքի միջավայրին մէջ Ծօզէ և Սիմօն թիկնաթոռներու երրորդ կարգը տեղ գրաւեցին։

Ներկայացումը սկսած էր արդէն։

Այն պահուն երբ Սիմօն և Ծօզէ կը նստէին, աղմըկալից ծափահարութիւններու մէջ բեմին վրայ երեւցաւ այն դերասանուհին որ «Տանսէօզ տը Ֆէօ» (հրացայտ պարուհի կը կոչուէր)։

Պատի ծանուցումներուն վրայ Գարմէնչիթա կը կոչուէր ան ու Մատրիտէն եկած էր։

Ան ողջունեց հանդիսականները ու անհետացաւ։

Դարձեալ երեւան եկաւ, չլացում պատճառելով հանդիսականներուն։

Նախ պարուհիին գլուխը միայն կը նշմարուէր։ Ամբողջ մարմինը շրջապատուած էր կարմիր ու դեղին բոցերով, որոնք կը վէտվէտէին, կը դառնային, կը բարձրանային ու մեղկօրէն վար կ'իջնային։

Իր ոտինքներէն մինչեւ որովայնը, իր ազդրերէն մինչեւ ծունկերը, ամէն կողմ կրակէ ցոլքեր կը սուրային, օձերու պէս կը պլլուէին, մինչ գլուխն ու թեւերը ամբողջովին կ'անհետանային բոցերու մէջ։ Հիմա բազմերանգ դարձած այդ բոցերը կը դառնային, կը ցատկէին ու երկաթէ նիզակի պէս կը բարձրանային, քօղի մը պէս կը լայննային, կ'ուռենային, կը պատռտէին, վերէն ընդլայնելով չեփորի մը նման։

Բայց կարելի չէր հասկնալ թէ ինչո՛ւ այդ հրա-

չալի էակը բոցերու մէջ կը պարէր, զոր իր թեւերը կը շարժէին, կը գալարէին ու կը վանէին, կարծես թէ շարունակաբար կրակ կը ժայթքէր մատներուն ծայրէն և ամբողջ մարմինին մակերեսէն։

Պարուհին կանգ առաւ նորէն, սկսաւ վազել թատերաբեմի յառաջամասին վրայ, կանգ առաւ դարձեալ, սողոսկելով ետ քաշուեցաւ ու ճակատը ծռած, դէպի հանդիսականները խոյացաւ... մինչ բոցերը ամէն կողմէ կը լափլիզէին զայն։

Ցանկարծ կարմիր բոցերու մեծ յորձանքի մը մէջտեղ անհետացաւ պարուհին։

Ու վարագոյրը իջաւ։ Ծափահարեցին ու երեք անգամ բեմ կանչեցին զայն։

— Ի՛նչ աղուոր է, յարեց Սիմոն խանդավառ։

— Այո՛, ըսաւ Ճօզէ։ Լօի Ֆուլլէրի պարն է, աւելի կատարելագործուած։

Ու Սիմոնի վրայ ծռելով, ականջէն վար ըսաւ.

— Սիմոնս, կ'ուզես մեծ պարուհի մը ըլլալ՞

— Այո՛, կ'ուզեմ պարուհի ըլլալ։ Բայց պարել չեմ գիտեր։

— Ի՛նչ փոյթ, պատասխանեց Ճօզէ ինքնավստահ շեշտով մը։ Գաղափար մը յղացայ։ Այդ մասին քեզի պիտի խօսիմ երբ մեր սենեակը երթանք։

Ներկայացումը աւարտելէ յետոյ պանդոկ դարձան։

Մանթօն և բարտսիւն հանելէ յետոյ, մանկամարդ աղջիկը փակ սենեակին մէջ նստաւ իր սիրահարին ծունկերուն վրայ ու փաղաքշօրէն ըսաւ։

— Իմ մինինիկ ժօժօս, թատրոնին մէջ ըսածդ լո՞ւրջ է։

— Բայց այո՛, Սիմոնս, պատասխանեց Ճօզէ ուրախացած, քանի որ իր գարշելի ծրագիրը ընդունելութիւն կը գտնէր։

— Կը կարծե՞ս որ մեծ պարուհի մը պիտի կրնամ ըլլալ։

— Վստահ եմ։

— Բայց միայն վալս և բոլքա գիտեմ, առարկեց Սիմոն անկեղծօրէն։

— Այո՛, բայց գաղափար մը յղացայ։

— Ի՞նչ։

— Նախ սրունքներդ դիտէ։

— Սրունքնե՞րս, յարեց Սիմոն ապշահար։

— Այո՛, սրունքներդ դիտէ։

Սիմոն իր շրջազգեստը վեր քաշեց մինչեւ ազդրերուն կէսը ու սրունքները երերցուց, որոնք բաց վարդագոյն մետաքսէ գուլպաններու մէջ կաղապարուած էին։ Նուրբ, մկանուտ, երկայն ու անթերի սրունքներ էին, բարեձեւ բումբերով և կլոր ու կարծր ծունկերով։

— Պարուհիի սրունքներ են, ըսաւ Ճօզէ ծանրախոհ շեշտով մը։ Մտիկ ըրէ՛։

Մինչ Սիմոն առաջին անգամ ըլլալով հպարտութիւն կ'զգար իր մարմնական գեղեցկութեան համար։

— Անհաւասարիկ գաղափարս։ Լօի Ֆուլլէր և զայն ընդօրինակողները ստեղծած են հրացայտ պարերը, ուրիշներ յունական, հնդկական, արաբական, ռուսական, սպանիական պարեր... ինչ գիտնամ շատ մը պարեր կան։ Դուն, նոնոշիկս, բոյրերու պարը պիտի ստեղծես։

—Բոյրերո՞ւ, յարեց Սիմոն, որ բան մը չէր հասկընար։

— Այո՛, հիմա պիտի տեսնես։ Լաւ հետեւէ ինծի։ Թատերաբեմ կը մտնես կանաչ կապէ շրջազգեստով, ձեռքդ ստղարթներով լեցուն, բաղեղէ պսակ մը գըլ-

խուց վրայ։ Յետոյ քայլեր կ'առնես, շարժուձեւեր կ'ընես, որոնք ցոյց կուտան նորածիլ ու յարաճուն տունկը։ Այն ատեն ծաղիկը կը բուսնի։ Սաղարթները կը ձգես, կանաչ շրջազգեստը կը քակես, վար կ'իյնայ ու վարդագոյն կապէ շրջազգեստով մը երեւան կուգաս։ Ծաղիկն է ան։ Յետոյ պարելով կ'երթաս դէպի թատերաբեմին անկիւնը, ուր ամէն տեսակ ծաղիկներով ծանրաբեռնուած սեղան մը կը գտնուի։ Վարդ մը կ'առնես ձեռքդ... ու կը հոտոտես զայն։ Քայլեր կ'առնես, շարժուձեւեր կ'ընես, ժպիտներ կ'արձակես, այն վարդը խորհրդանշելու համար, որ կը փթթի և բոյրեր կը տարածէ։ Երկու վայրկեան յետոյ ծաղիկը կը ձգես ու վարդագոյն շրջազգեստդ կը քակես։ Մանուշակագոյն ուրիշ շրջազգեստ մը երեւան կուգայ։ Դէպի սեղան յառաջանալով մանուշակներ կ'առնես հոնկէ։ Յետոյ կը սկսիս պարել։ Կը հասկնա՞ս ըսածս։ Այսպէս կ'ընես մինչեւ վերջը։ Մանուշակէն յետոյ կարգը կուգայ շահոքրամին, բրաբիոնին, աղաւնիճին և ուրիշ ծաղիկներու... մինչեւ շուշան։ Ամէն անգամուն ալ նոր շրջազգեստ մը կը կրես։ Շուշանագոյն շրջազգեստին հետ ճերմակ ու մետաքսէ մահօ կը կրես, որ մարմինդ կը կաղապարէ շնորհալիօրէն ու նրբօրէն։ Եւ որովհետեւ շուշանը ամենէն զօրաւոր բոյր ունեցող ծաղիկն է, սփռուած ծաղիկներուն մէջ, թատերաբեմին վրայ կը նուաղիս։ Յետոյ վարագոյրը կը փակուի։

Սիմոն խանդավառ ժպիտ մը շրթունքներուն վրայ, հիացիկ յուզումով մը մտիկ ըրած ու դիտած էր Ծօղէն և սիրտն ալ կը տրոփէր։ Ուստի Կրանիլլարի վիզը նետուեցաւ, գոչելով.

— Օ՜հ, ի՜նչ աղուոր բան պիտի ըլլայ։ Այո՛, դժուար բան մը չէ բնաւ։ Այո՛։

Ու սենեակին մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրը, մանկամարդուհին սկսաւ պարուհիի պէս քայլեր առնել, շարժուձեւեր ընել, դիրքեր բռնել և դիմածըռումներ ընել։

Իր շարժումները ձախաւեր էին, մարզուած ու վարժուած չըլլալուն համար։

Բայց Սիմոն այնքան երիտասարդ, այնքան ճկուն և այնքան շնորհալից էր որ բնաւ թերութիւն չկար իր շարժումներուն մէջ։ Յետոյ շատ աղուոր էր ու իր ժպիտը թարմունակ և սրունքները գեղեցիկ էին։ Պարուհի մը ուրիշ բանի պէտք ունի՞ միթէ։ Լուսազարդուած երգեցիկ սրճարանի մը մէջ խաղացող պարուհի մը Օբերայի պարի դասերուն հետեւելու պէտք չունի, այլ իր գեղեցկութեամբ յաջողութիւն ձեռք կը բերէ։

— Կեցցէ՛ կեցցէ՛, գոչեց Ծօղէ ուրախութեամբ, Սիմոնին յաջողութեանը վրայ վստահ։

Մանկամարդ աղջիկը կը ծիծաղէր յաղթական ու երջանիկ, իր դժբախտութիւնները բոլորովին մոռցած։

Ան հանուեցաւ Ծօղէի առջեւ պարելով ու երգելով։ Երիտասարդը ուշադրութեամբ կը դիտէր զայն։

Իր սիրահարին համբոյրներուն և գգուանքներուն ջերմապէս պատասխանելէ յետոյ, Սիմոն քնացաւ ժըպտուն ու վարդերանգ դէմքով, միտքը հիանալի ցնորքներով լեցուած։

Իսկ Ծօղէ մտովի կ'ըսէր.

— Կը բաւէ որ երկու օր պատրաստուի ու մարզուի։ Կապէ շրջազգեստներու և ճերմակ մահօյի մը համար մեծ ծախք չըլլար։ Սիմոնի պէս ծաղկատի և գեղեցիկ աղջիկ մը ուրիշ բանի պէտք չունի, ծերուկ միլիոնատէրները գլխէ հանելու համար։ Պիտի երթամ տեսնեմ Գազինոյին տնօրէնը։ Սիմոնը անոր պիտի ներ-

կայացնեմ։ Ան իսկոյն պիտի ըմբռնէ թէ «Բոյրերու Պարը» զգայացունց նորութիւն մը պիտի ըլլայ։ Տնօրէնը պիտի հայթայթէ ծաղիկները... և ուզած գումարը պիտի վճարէ Սիմոնին։ Պարուհիի ձիրքերուն վրայ չէ որ յոյս դրած եմ, այլ հիացողներու առատաձեռնութեան վրայ։ Այնպէս մը պիտի մարզեմ որ ճարտարօրէն գլխէ հանէ զանոնք, սուղի նստեցնելով...։ Անտարակոյս մէկուն կամ միւսին անձնատուր ըլլալու է երբեմն... երբ դիմացինը առատաձեռն գտնուի։ Բայց ինչ փոյթ։ Վայելեցի զայն և ուզածիս պէս ալ պիտի վայելեմ։ Չպիտի նախանձիմ։ Բացի իր արդուզարդերէն, գոհարեղէններէն, ինքնաշարժէն և նոյնիսկ Բարիզի մէջ բնակարանէ մը ու Օսթէնտի մէջ վիլլայէ մը, պէտք է որ Սիմոն տարին առնուազն կէս միլիոն շահի ինծի համար... ու պիտի շահի։

Իր հոգիին խորքը, իր նկարագիրը և բնաւորութիւնը ցոյց տուող այս մտածումներով քնացաւ Ճօզէ ոսկեզօծ երազներ տեսնելով։

ԳԼՈՒԽ Զ.

ԶԱԽԱՐԻ, ԼԻՒՔ ԵՒ ԿՐԱՆԻԼԼԱՐ

Ինչպէս յայտնի է, Ճօզէ Գազինօ երթալէ առաջ, նամակ մը գրած ու Բիւրսալ պանդոկի նամակատուփը ձգած էր։

Նոյնպէս գիտենք թէ այդ նամակը փոխանակ պարոն Բիւլֆէլտի կողմէ ստացուելու, օրիորդ Պլանշի կողմէ գողցուած ու անոր պատճէնը Լիւք տ'Աբրըմօնի ղրկուած էր։

Ինչպէս կը յիշուի, այդ նամակը կարդալէ յետոյ Լիւք և Սթրաք Թօրբիլ ինքնաշարժով դէպի Օսթէնտ ճամբայ ելած էին։ Չէք գիշեր ատեն ամենայն արագութեամբ կը քշէր ինքնաշարժը, Ֆրանսայի հիւսիսակողմին և Պելճիքայի հարաւ-արևմտեան ուղղութեամբ։

Բարիզէն սկսեալ, ինքնաշարժը մէկ անգամ իսկ կանգ չառաւ ու Յուլիս 14ի առտուն Օսթէնտ հասաւ։

Սթրաքի հրամանին վրայ, Չէք կանգ առաւ Միլթօն վիլլային առջև, որ Սթրաքի կնոջ Ժաննի սեփականութիւնն էր։

Ժաննի ընտանիքին վաղեմի ծառաներէն մէկը կը պահպանէր այդ նկարագեղ վիլլան։ Այդ ծառան իր կնոջ Օկուսթայի և աղջկան Մարիէթի հետ կը բնակէր պարտէզին մուտքին վրայ գտնուող փոքր տաղաւարի մը մէջ։ Իսկ պարտէզին խորը կը գտնուէր Միլթօն վիլլան։

Ինքնաշարժը վանդակապատին առջև կանգ առած պահուն, պահապանը գնաց բացաւ մեծ դուռը, որպէսզի ինքնաշարժը ներս մտնէ, յետոյ գոցեց զայն։

Սթրաք և Լիւք աւազին վրայ ցատկեցին։

Ժօզէֆ, քասքէթը ձեռքին մէջ բռնած, ապշահար երևոյթով մը մրմնջեց.

— Դուք հո՛ս, պարոն։ Չէի սպասեր որ ամիսէ մը առաջ վերադառնան տիկինը և պարոնը։

— Իրաւունք ունիս, Ժօզէֆ, ըսաւ Սթրաք։ Բայց գործերու պատճառով ստիպուեցայ Օսթէնտ գալ իմ բարեկամիս դերկոմս տ'Աբրըմօնի հետ։

— Երկա՞ր ատեն պիտի մնաք, պարոն։

— Չեմ գիտեր։ Թերևս քսանըչորս ժամ, թերևս ութը օր։ Մարիէթ հո՞ս է։

— Այո՛, պարոն։

— Ըսէ՛ որ երկու հոգիի համար լոգանք պատրաստէ։ Սենեակները պատրա՞ստ են։

— Օկիւսթա հոն պիտի առաջնորդէ պարոնը և պարոն դերկոմսը։ Ամէն ինչ պատրաստ է... ըստ սովորութեան։ Օկիւսթային և Մարիէթին իմաց պիտի տամ։

Մէկ ժամ յետոյ, երկու բարեկամները լուացուած և լոգանքէ առուգացած, վիլլային ճաշասրահի սեղանին առջեւ կը նստէին։

Սեղանին կը սպասարկէր խարտիշագեղ աղջիկը։ Այդ պահուն Սթրաբ և Լիւք ծրագիր մը պատրաստեցին յետմիջօրէն ինչպէս անցընելու համար։

— Հոս ալ Վիշիի ուղեգիծին պիտի հետեւինք, ըսաւ Սթրաբ։ Քաղաքին բոլոր պանդոկները գիտեմ, նամակին մէջ մատնանշուած Քիւրսալ-Օթէլէն սկսեալ բոլոր պանդոկները պիտի այցելեմ։

— Իսկ ես Օսթէնտի մեծ ճամբաները, Գազինօն և ծովեզերքը պիտի պտտիմ, յարեց Լիւք։ Բայց կը խորհիմ թէ լուսագոյն բան մը ըրած պիտի ըլլամ, եթէ երբեք նախ ձեզի ընկերանամ, Քիւրսալ Օթէլին մէջ։ Արդարեւ շատ հաւանական է որ այդ հաստատութեան մէջ գտնենք Սիմօնը, քանի որ Կրանիլլար այդ պանդոկին հասցէն տուած է։

— Այո՛, բայց զարմանալու չէ, երբ հոն չգտնենք սրիկան։ Թերեւս սենեակ մը վարձած ըլլայ ան, իր նամակները ստանալու և կամ մեղսակցի մը միջոցաւ առնելու համար, իսկ ուրիշ պանդոկի մը կամ վիլլայի մը մէջ ալ Սիմօնի հետ կը բնակի։ Յաճախ այս խորամանկութեան կը դիմեն միջազգային խաբեբաները, որոնց հետ չափուած եմ երբեմն, ոստիկանական

տնօրէնութեան մէջ գտնուած ատենս։ Բայց իրաւունք ունիք երբ կ'ըսէք թէ ինծի ընկերանալու էք Քիւրսալ-Օթէլ այցելած պահուս։ Եթէ երբեք Կրանիլլար հոն գտնուի դիպուածով, լաւ կ'ըլլայ որ միասին երթանք փոքր տեսակցութիւն մը ունենալու համար անոր հետ։ Ձեր ներկայութիւնը անհրաժեշտ է խօսակցութեան պահուն։

— Իսկ եթէ Կրանիլլար հոն չգտնուի, յարեց Լիւք, մեր քննութիւնը պիտի շարունակենք ճիշդ ձեր ըսածին պէս, դուք պանդոկներուն ու ես քաղաքին մէջ։

— Այո՛։ Պրաունինկը ձեր քո՞վն է։

— Այո՛, գրպանիս մէջ։ Փոքր չափով հրացէն մըն է։ Իսկ ձերի՞նը։

— Իմինս աւելի խոշոր է, պատասխանեց Սթրաբ ծիծաղելով։ Ամենէն մեծ չափով շինուած է։ Տափատիս աջ գրպանին մէջ դրած եմ։ Կը յուսամ որ զանոնք գործածելու պէտք չպիտի ունենանք։

Բայց պէտք է զգուշանալ Կրանիլլարի պէս մարդու մը դիմաց։ Այդ դրամաշորթները, կաւատները, խաբեբաները եւայլն վտանգաւոր կը դառնան, երբ իրենց վերջին բախտը կը փորձեն։ Առանց հրացէն քաշելու, մեր պրաունինկներով պիտի վախցնենք զայն, եթէ երբեք սպառնայ։

Ժամը երեքին միայն քաղաք պիտի իջնէին, որովհետեւ շատ տաք կ'ընէր։ Ասկէ զատ Սթրաբ սա սկզբունքին կը հետեւէր.

— Պէտք չէ ծանր գործի մը մէջ նետուիլ մարսողութիւնը չաւարտած, կ'ըսէր ան։ Լաւ ճաշ մը կը դանդաղեցնէ մարմինը և միտքը։

Սթրաբ և Լիւք լաւ ճաշ մը ըրած էին, այդ առտու մեծ ախորժակ մը ունենալնուն։

Բայց տաքութիւնը, մարսողութիւնը և քաղաքական տեսութիւնները չէին արգիլեր Լիւքի տենդոտ անհամբերութիւնը։

— Հանդարտեցէ՛ք, ըսաւ Սթրաբ անվրդով։ Կրանիլլար Յուլիս 12 թիւով նամակ մը գրած է իր հօր, այսինքն առջի օր։ Ան չի յուսար որ վաղուընէ առաջ պատասխան ստանայ։ Հետեւաբար, վստահ ենք որ այսօր Օսթէնտէն չպիտի մեկնի։ Անվիճելի է որ Կրանիլլար մտքէն չանցըներ թէ Լիւք ու Սթրաբ կը հետապնդեն զինքը։ Ան հազիւ կը ճանչնայ ձեզ ու բնաւ չի ճանչնար զիս։ Սա միակ իրողութիւնը թէ քաղաքէ քաղաք կ'երթայ, առանց անունը փոխելու, կը բաւէ ապացուցանել թէ կատարեալ ապահովութեան մէջ կը գտնուի։ Ան կը խորհի թէ հայրը միայն իր գործերուն տեղեակ է իսկապէս ու վստահ է որ հայրը չպիտի մատնէ զինքը։ Ուստի դրամի կը սպասէ հանդարտօրէն։ Օսթէնտէն չպիտի հեռանայ մինչեւ որ դրամը չստանայ։ Հետեւաբար, թէ կէս օրէն առաջ և թէ ժամը երեքէն ետքը պիտի կրնանք գտնել զայն։ Աւելի լաւ պիտի ըլլայ որ մեր մարսողութեան սպասենք մինչեւ որ Յուլիսի սոսկալի արեւուն տաքութիւնը մեղմանայ։ Ժամը երեքի առենները, ծովու սիւքը կը սկսի փչել։

Շատ ճիշդ էին այս պատճառաբանութիւնները։ Բայց իր անհամբերութիւնը չէր անցներ։

Լիւք կ'ուզէր Սիմոնին քով վազել իսկոյն, քանի որ ան իր մօտը կը գտնուէր, պանդոկի մը կամ վիլլայի մը մէջ, իսկոյն ազատելու և առնել տանելու համար զայն։

Լիւք կ'ուզէր նաեւ Սիմոնի քաշած տառապանքին վրէժը լուծել։ Որովհետեւ սիրահար երիտասարդը կ'երեւակայէր որ Կրանիլլար սպառնալիքով ու ահաբեկումով իր հետ կը քաշքրտէր մանկամարդ աղջիկը։

Ուրիշ մտածում մըն ալ անձկութիւն կը պատճառէր երիտասարդին.

— Կրանիլլար յարգա՞ծ է Սիմոնի աղջիկնութիւնը, կը խորհէր Լիւք նախանձի վշտով մը։

Լիւք կը յուսար որ յարգած էր, քանի որ Ճօզէի մտածումով Սիմոն կոյս մնալու էր, իր արժէքէն մեծ բան մը չկորսնցնելու համար։

Ինչպէս կը տեսնուի, Լիւք մտքէն չէր անցըներ ճշմարտութիւնը կամ ամբողջ ճշմարտութիւնը։

Լիւքի այնպէս կը թուէր որ ժամանակը շատ դանդաղ կը սահէր, բայց իր ժամացոյցին սլաքները վերջապէս ժամը երեք ցոյց տուին։

Սթրաբ իր լրագիրը կը կարդար հանդարտօրէն, իր սիկառը ծխելով։ Անվրդով էր ան, ինչպէս միշտ։ Լիւք իմաց տուաւ որ ժամը երեքն էր։

— Լա՛ւ, երթանք, յարեց Սթրաբ, թերթը սեղանին վրայ դնելով։ Մինչեւ Քիւրսալ-Օթէլ յառաջանալով այս ընտիր սիկառը կը լմնցնեմ։

Երկու բարեկամները չքեղ զբօսավայրին շուրջը դառնալէ յետոյ, ուղղուեցան դէպի Քիւրսալ-Օթէլ, որ զբօսավայրին մօտ կը գտնուէր։

— Սիրելի բարեկամս, ձենէ աւելի հանդարտ ըլլալուս համար, թոյլ պիտի տաք որ ես խօսք առնեմ ամէն առթիւ։

— Ես ալ այդ բանը պիտի առաջարկէի, պատասխանեց Լիւք յուզման մատնուած։

Քիւրսալ-Օթէլէն ներս մտան։

Սթրաբ իսկոյն մօտեցաւ անդաստակին մէջ կեցած վարիչներէն մէկուն ու հարցուց, բարեւելով զայն։

— Պարո՛ն տը Կրանիլլարը հո՞ս է։

Արդարեւ, շատ տարրական բան մըն էր այնպէս ձեւացնել թէ Կրանիլլարի հոն բնակիլը գիտէր։

— Չեմ գիտեր թէ պարոն դերկոմսը հոս կը գտնուի՞, ըսաւ վարիչը։ Կէս օրէն ի վեր չտեսայ վերելակ մտնելը։ Բայց պիտի հասկնամ հիմա։ Հաճեցէք վայրկեան մը սպասել։

Ու վարիչը պանդոկին գրասենեակը մտաւ։

Սթրաբ եւ Լիւք իրարու երես նայեցան, յաղթական նշոյլ մը իրենց աչքերուն մէջ։

— Ո՛ն, բախտ ունինք եղեր, մրմնջեց Սթրաբ։ Կրնանք Շնորհակալութիւն յայտնել օրիորդ Պլանշ Բիւլֆէլտի։ Անոր կը պարտինք...։

— Այո՛, յարեց Լիւք պարզապէս, որովհետեւ չէր կրնար շատ խօսիլ, յուզուած ըլլալուն համար։

Վարիչը վերադառնալով ըսաւ.

— Պարոն դերկոմս տը Կրանիլլար իր սենեակն է։ Պարոնները կ'ուզե՞ն զայն տեսնել։

— Այո՛։

— Ի՞նչ անունով իմաց տալու է։

— Ահա՛ քարթս, յարեց Սթրաբ թղթապանակէն այցաքարթ մը հանելով։

Յետոյ շարժուձեւով մը Լիւքը ցոյց տուաւ ու աւելցուց.

— Պարոնը իմ քարտուղարս է։ Ինծի պիտի ընկերանայ պարոն Կրանիլլարի մօտ։

Լիւք յօնքերը չպռստեց, իրենց միջեւ նախապէս համաձայնուած ըլլալնուն համար։ Ան գիտէր թէ վարիչին յանձնուած այցաքարթին վրայ տպագրուած էր ո՛չ թէ Ջախարի Սթրաբի անունը, այլ պառոն Բիւլֆէլտի տիտղոսը եւ անունը։ Այդ այցաքարթը սեղա-

նաւորին կողմէ Սթրաբի տրուած էր որոշ նպատակով մը։

Վարիչը կարդաց այցաքարթը, խոնարհութիւն մը ըրաւ, ծառայ մը կանչեց ու այցաքարթը անոր յանձնելով ըսաւ.

— Պարոն դերկոմս տը Կրանիլլարի սենեակը, թիւ 28, անոր յանձնեցէք այս քարթը, ըսելով թէ պառոն Բիւլֆէլտ իր քարտուղարին ընկերակցութեամբ կ'ուզէ տեսնուիլ իրեն հետ։

Ու այցելուներուն դառնալով յարեց.

— Պարոննե՛ր, հաճեցէ՛ք սալոն մտնել։

Սպասաւորը դէպի սանդուխ յառաջացաւ, պառոն Բիւլֆէլտի եւ քարտուղարին նայելէ յետոյ, որպէսզի ճանչնար զանոնք, երբ սալոն դառնար ու պարոն տը Կրանիլլարի պատասխանը հաղորդէր։

Սպասաւորը թիւ 28 սենեակին դուռը զարկաւ ու ներս մտաւ, եղած թոյլտուութեան վրայ։

Բիժամա հագած ու թիկնաթոռին մէջ մեղկօրէն տարածուած, դերկոմս տը Կրանիլլար իր ծխափողը կը քաշէր ու լրագիր կը կարդար։

— Ի՞նչ կայ, ըսաւ Ճօզէ։

— Պարոն մը կ'ուզէ տեսնել պարոն դերկոմսը, իր քարտուղարին ընկերակցութեամբ, պատասխանեց սպասաւորը ու այցաքարթը ներկայացուց։

Ճօզէ հօրը անունը կարդալով ընդոստ շարժում մը ըրաւ, բայց շատ շուտով զսպեց ինքզինքը։

— Հայրս հո՛ս, կարելի բան չէ, ըսաւ մտովի։ Ուրեմն Բարիզէն մեկնե՛ր է, նամակս ստանալուն պէս։ Բայց ինչո՞ւ անձամբ եկած է, փոխանակ չէք մը ղըրկելու։ Տարօրինա՛կ բան։ Քարտուղարն ալ կ'ընկերանայ։ Ստուգիւ, գործի ճամբորդութեան առթին միշտ

իր հետ կը տանի պարոն Տիւմօնը։ Ուրեմն գործի համար ճամբորդութեան ելած է։ Թերեւս Օսթէնտէն կ'անցնի պարզապէս։ Լա՛ւ։ Կը նախընտրեմ որ այսպէս ըլլայ, խիստ չահեկան փոքր տեսակցութիւն մը պիտի ունենանք։

Այցելուները վեր առաջնորդելու համար սպասաւորին հրաման պիտի տար, երբ մտածում մը յանկարծ կեցուց զինքը։

Ցօնքերը պռստեց ու աչքերը միշտ քարթին վրայ յառած, ինքնիրեն ըսաւ.

— Այո՛... բայց ինչո՞ւ հոս, այս պանդոկը եկած է իր քարտուղարին հետ։ Պարոն Տիւմօնի ներկայութիւնը զարմանք կը պատճառէ ինծի. Պարոն Տիւմօն գործ մը չունի հօրս և իմ միջեւս ու չի գիտեր թէ պարոն Բիւլֆէլտ իմ հայրս է։ Հը՛մ, տարօրինա՛կ բան է աս։

Ու կասկած մը ունեցաւ, զոր սապէս բանաձեւեց իր մտքին մէջը.

— Այդ կարծեցեալ քարտուղարը բարեկա՞մ մըն է արդեօք, որուն կ'ուզէ իմացնել սոսկալի գաղտնիքը ի յարկին ինծի դէմ գործածելու համար։ Տեսնե՛նք։

— Պարոն Բիւլֆէլտ առանձի՞ն տեսնել կ'ուզէ զիս, թէ ոչ քարտուղարին հետ։

— Այդ պարոնները միասին վեր պիտի ելլեն։

Ծօզէ կէս վայրկեան խորհեցաւ։ Ցետոյ ա՛լ աւելի կասկածոտ դարձած, հարցուց.

— Այդ քարտուղարը ի՞նչ տեսակ մարդ է։

— Օ՜հ, դիւրին է զանազանելը, ըսաւ ծառան։ Պարոն Բիւլֆէլտ բարակ, չորուկ, խարտեաշ մարդ մըն է գորշ ու սուր աչքերով, մինչ քարտուղարը շատ աւելի երիտասարդ, խիստ չիք ու ամերիկեան երեւոյթ մը ունի։

ՊԵՏ. ԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека

Կրանիլլար ոտքի ելած էր ապշահար։

Երկու այցելուներուն այդ դիմանիշերը բնաւ չէին համապատասխաներ ծանուցուած անձերու դիմանիշերուն և ամենէն հարեւանցի դիտողն իսկ պիտի նշմարէր այդ բանը։

Ծօզէ այցաքարթին նայեցաւ շշման ու ըսաւ.

— Շա՛տ լաւ, հիմա պիտի հագուիմ, այդ պարոնները ընդունելու համար։ Ճիշդ տասը վայրկեանէն, վեր առաջնորդեցէք զանոնք։

Ու ծառան դուրս ելլելուն պէս, Ծօզէ սենեակին յարակից զարդախուցը գնաց, ուր իր զգեստները կախուած էին։

Բիժաման վրայէն հանած պահուն ինքնիրեն կ'ըսէր.

— Տարօրինա՛կ բան։ Ո՞վ են այս մարդիկը, որոնք հօրս այցաքարթը կը գործածեն, ինծի հետ տեսակցելու համար։ Անոր կողմէ՞ ղրկուած են արդեօք։ Կամ թէ դիպուածաւ իմ գաղտնիքներս իմացած ըլլալով, դրամ քաշելո՞ւ եկած են։ Շատ լաւ։ Տեղի չպիտի տամ, ըսելով ստուգեց որ իր փոքր պրաունինկը կը գործէր ու տափատին աջ գրպանը սահեցուց զայն։

Երբ սենեակին դուռը զարկին, Ծօզէ պատրաստ էր։

— Ներս մտէ՛ք, ըսաւ Ծօզէ, սենեակին մէջտեղը կանգնած։

Դուռը բացուեցաւ ու երկու բարեկամները ներս մտան։ Անոնց ետին գոցուեցաւ դուռը, զոր սպասաւորը քաշած էր։ Ու բացարձակ լռութեան մէջ լսուեցաւ որ ծառան կը հեռանար ու սանդուխէն վար կ'իջնէր։

Ծօզէ վստահ թէ դուրսէն չպիտի լսուէր, պաղարիւնութեամբ ըսաւ, խօսքը Լիւքի ուղղելով.

— Պարո՛ն, կը ճանչնամ ձեզ, դերկոմս տ'Աբըրմօնն էք դուք իսկ պարոնը չեմ ճանչնար։

...ԱՆՐԱՊԵՏ...

Յետոյ նորէն Լիւքի դարձաւ ու յարեց.

— Դերկոմս, խօսքս ձեզի կ՚ուղղեմ, հասկնալու համար թէ ի՛նչ չարժառիթով երկուքնիդ ինծի կը ներկայանաք պարոն Բիւլֆէլտի անունով, առանց ծանուցանել տալու ձեր անունները։

— Այսինքն ձեր հա՛յրը, ըսաւ Լիւք պարզ ու պաղ շեշտով։

Հարուածը ուղղակի էր։

Կրանիլլարի գոյնը նետեց։

Բայց կամքի ճիգ մը ընելով իսկոյն հանդարտեցաւ և ըսաւ.

— Ա՜հ, ա՜հ, այդ բանը գիտէ՞ք։ Հիմա պիտի խօսակցինք։ Նստեցէ՛ք, պարոններ։ Ձեզ մտիկ կ՚ընեմ, խօսեցէ՛ք։ Պարոն Բիւլֆէլտի զաւակը ըլլալս գիտնալնիդ, անշուշտ շահեկան բաներ պիտի ըսէք ինծի ու երկու թիկնաթոռ ցոյց տուաւ սպառնացող այցելուներուն։

Սթրաբ երիտասարդին երեսը կը նայէր, իսկ Լիւք ամէն բանէ առաջ Սիմոնի վրայ խորհելով, մէկ ակընթարթի մէջ նշմարեց որ մանկամարդ աղջիկը ո՛չ սենեակին և ոչ ալ զարդախուցին մէջ կը գտնուէր, որուն դուռը բաց մնացած էր։

Սթրաբ իր նպատակին դիմելով ուղղակի, կտրուկ և ցուրտ ձայնով մը ըսաւ.

— Մեզի համար կարեւորութիւն չունի թէ պարոն Բիւլֆէլտի զաւակն էք կամ ո՛չ։ Արդարեւ, գիտենք ատիկա և ձեր հայրն ալ տեղեկութիւն ունի մեր գիտնալէն։ Բայց խնդիրը ատոր վրայ չի դառնար։

— Պարո՛ն, ուրեմն ինչի՞ վրայ կը դառնայ, հարցուց Պրազիլիացին միշտ հեգնական շեշտով։

— Ահա՛, պարո՛ն։ Դուք առեւանգած, արգելա-

փակած ու փորձած էք Թուրքի մը ծախել Սիմոն Լիւքս անուն անչափահաս աղջիկ մը։

Ճօզէ հասկցաւ այդ երկու անձերուն այցելութեան նպատակը։ Լիւքը դիտելով չէր խաբուած անոր դէմքին արտայայտութենէն։ Ու յիշեց Սիմոնին այն խօսքը թէ Լիւք սիրաբանած էր իրեն հետ։ Բայց որովհետեւ Ճօզէ լուռ կը մնար, Սթրաբ ստիպուեցաւ շարունակել իր խօսքը։

— Քիչ մը առաջ մեզի հարցուցիք թէ ի՛նչ է մեր այցելութեան նպատակը։ Ահաւասի՛կ։ Օրիորդ Սիմոնի ընտանիքին անունով այդ աղջիկը փնտռելու եկած ենք, Բարիզ տանելու համար զայն։

— Պարո՛ն, թոյլ տուէք որ ի վեր հանեմ ձեր մէկ քանի սխալները կամ ծանր անճշդութիւնները, պատասխանեց Ճօզէ խիստ հեգնական շեշտով մը։

— Պարո՛ն, մտիկ կ՚ընեմ ձեզ, յարեց Սթրաբ, միշտ չոր շեշտով մը։

— Նախ օրիորդ Սիմոնը չեմ առեւանգած, յարեց Ճօզէ, այլ իր կամքովը հետեւած է ինծի։

— Ճիշդ չէ, գոչեց Լիւք նախանձէն չարչարուած ու զայրոյթէն գունատած։

Բայց Ճօզէ խիստ հանդարտօրէն պատասխանեց.

— Դերկո՛մս, անշուշտ կը սիրէք այդ մանկամարդ աղջիկը, ձեր վրայ ցաւելով կ՚ըսեմ թէ ան չի սիրեր ձեզ։ Նոյն ինքն ինծի ըսաւ։

Ու Լիւքը պահ մը ընկճուած վիճակի մէջ ձգելով յարեց, խօսքը Սթրաբի ուղղելով.

— Յետոյ պարոն, չեմ արգելափակած զայն։ Ապացոյցն ալ սա է որ այս պահուն առանձին ծովեզերք գացած է, պտոյտ կատարելու համար։ Պանդոկին մէջ ասկէ զատ սենեակ չեմ վարձած ու դերկոմսը արդէն ստուգած է որ օրիորդ Սիմոն հոս չի գտնուիր։

Ճօզէ լռեց։ Լիւքի ակներեւ կատաղութիւնը և վիշտը հաճոյքով կը դիտէր։ Սթրաբ, անզգած, կը սպասէր։ Ճօզէ յարեց.

— Վերջապէս, պարո՛ն, չեմ ուզած օրիորդ Սիմօն Լիւքան ծախել Թուրքի մը։ Ընդհակառակը զայն խլած եմ այն քիչ մը անպատկառ փաշային ձեռքերէն, որ պարզապէս կ'ուզէր ինք գողնալ Սիմօնը, իր զբօսանաւով անոր հետ ծովային պտոյտ կատարելու պատրուակին տակ։

Ու Ճօզէ նորէն լռեց ժպտուն դէմքով մը։ Կը յաղթանակէր ան։

Մէկ վայրկեան չանցած, Սթրաբ հասկցաւ կացութիւնը։ Համիտ պէյի մասին ըսուածը կրնար շատ հաւանելի ըլլալ, ինչպէս կը թելադրէր Ճօզէ։ Գալով առեւանգումին և արգելափակումին, այդ երկու ոճիրները գոյութիւն չունէին; եթէ երբեք ստոյգ էր որ Սիմօն առանձին պտտելու ազատութիւն ունէր։

— Պարտուեցանք, կը խորհէր Սթրաբ, այս անգամը իմ կործածէս աւելի զօրաւոր մարդ մըն է։

Այդ պահուն Լիւք գրպանէն թուղթ մը հանեց ու զայն բանալով, ուժգնօրէն գոչեց.

— Պարոն Ժիւլիէն Ռիվաս, ուրիշ անունով Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլար, դուք կը ստէք։ Ահա գրութիւն մը որ շփոթութեան պիտի մատնէ ձեզ։ Առջի օր այս նամակը գրած էիք։

— Այո՛, պատասխանեց Ճօզէ անզգած։

— Անշուշտ կը յիշէք այդ նամակին խօսքերը։

— Ոչ բառ առ բառ։

— Լա՛ւ, մտիկ ըրէք։

Լիւք կարդաց Պլանշի կողմէ իրեն ղրկուած նամակին պատճէնը։ Կարգ մը պարբերութիւններ շեշտեց ու երբեմն ընդհատեց ընթերցումը, մեկնաբանելու համար։

— «Այն գործը, որուն ակնարկութիւն կ'ընէի իմ վերջին նամակիս մէջ, չյաջողեցաւ։ Դիպուածի շնորհիւ միայն աննշան գումար մը անցաւ ձեռքս...»։ Պարոն Ժիւլիէն Ռիվաս, այդ գործը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ Սիմօնը Համիտ պէյի ծախելու զարշելի գործը։ Աննշան գումարն ալ թղթապանակին մէջ գտնուող այն քսանըհինգ հազար ֆրանքն է զոր Թուրքէն գողցաք։

— Դուք այդպէս կ'ըսէք, յարեց Ճօզէ, միշտ անտարբեր։ Բայց իմ նամակս չապացուցաներ ձեր ըսածը։ Հետեւաբար կ'ուրանամ։

Այդ դիտողութիւնը այնքան ճիշդ էր որ Լիւք շուարած մնաց։ Սակայն յարեց.

— Կը շարունակեմ նամակը. «Արդ, Սիմօն միշտ ինծի հետ է։ Մանկամարդ աղջիկ մը միշտ սուղի կը նստի, երբ ուզէք բարձր դասու մէջ մտցնել»։

— Լա՛ւ, ասոր մէջ ի՞նչ կայ կասկածելի, յարեց Ճօզէ, շարժուձեւով մը Լիւքի ըսելիք խօսքը ընդմիջելով։ Արդարեւ կ'ուզեմ որ Սիմօն փայլուն կեանք մը վարէ։ Դերասանուհի ըլլալու յարմարութիւններ ունի։ Կ'ուզեմ թատերական ասպարէզին մէջ մտցնել զայն։ Դրամի պէտք ունիմ ասոր համար։ Հօրմէս կը խնդրեմ այդ դրամը։ Ասկէ աւելի բնական բան կ'ըլլա՞յ։

Այս խօսքը այնքան տրամաբանական ու ճիշդ էր որ Լիւք ափիբերան մնաց։

Իր անվիճելի առաւելութենէն օգտուելով, Ճօզէ յարեց.

— Ներեցէ՛ք։ Գա՛նք պարոնին խօսքերուն —ու Սթրաբը ցոյց տուաւ— զոր ինծի չներկայացուցիք։

Պարոնը քիչ մը առաջ ինծի կ'ըսէր թէ օրիորդ Սիմոնի ընտանիքին կողմէ եկած էիք փնտռելու և Բարիզ տանելու այդ մանկամարդ աղջիկը։ Անկարելի է որ ճիշդ ըլլայ ձեր ըսածը։ Արդարեւ օրիորդ Սիմոնի ընտանիքը գոյութիւն չունի։ Իր մայրը, տիկին Լիւքա, մեռած է։ Քոյրը օրիորդ Տիան անհետացած է, առանց հասցէն տալու։ Իսկ միւս քոյրը օրիորդ Սոլանժ ուրիշ գործով զբաղած է և Սիմոնի մասին չի մտահոգուիր։ Նոյնպէս օրիորդ Սոլանժ զբաղած է նաև իր նշանածը Լուի Մէնարը դարմանելու գործով ու կը ջանայ մահուան դրկէն ազատել զայն։

Սթրաբ և Լիւք չէին գիտեր այն սոսկալի արկածը, կամ աւելի ճիշդը, այն ոճրափորձը որուն ենթարկուած էր Լուի Մէնար։

— Պարո՛ն, բացատրութիւն տուէք այդ մասին, գոչեց Լիւք զայրացած։

Ծօզէ այնքան հանդարտ որքան յուզուած էին իր թշնամիները, ոտքի ելաւ ու անվրդով բացատրեց պատահած դէպքը։

— Բայց ի՞նչէն գիտէք այս բաները պարո՛ն, հարցուց Լիւք վրդոված։

— Յուլիս 10ին Բարիզի մէջ իմացայ։ Մօնրէօյլ երթալով, կ'ուզէի տիկին Լիւքայէն խնդրել օրիորդ Սիմոնի ձեռքը, պատասխանեց Ծօզէ, անայլայլ և յաղթական։

Վերջին հարուածն էր այդ։ Լիւք, ընկճուած, թիկնաթոռի մը մէջ ձգեց ինքզինքը։

Բայց Սթրաբ, որ իր պաղարիւնը պահած էր, յարեց.

— Պարոն Ծօզէ, նիւթէն կը շեղիք։ Օրիորդ Սիմոնը մեզի յանձնել կ'ուզէ՞ք թէ ո՛չ։

— Ի՞նչ իրաւունքով կը պահանջէք որ ձեզի յանձնեմ այս մանկամարդ աղջիկը, պատասխանեց Ծօզէ։ Անիկա ազատ է։

— Ձեր խօսքը կ'ընդունեմ, ըսաւ Սթրաբ։ Կ'ըսէք թէ ազատ է ան։ Ապացուցէք ու մեզի ներկայացուցէք զայն։ Թող ընդունի սա երկու լուծումներէն մէկը, կամ ձեզի հետ մնալ և կամ իր քրոջ Սոլանժի քով վերադառնալ։

Ծօզէ ոեւէ վարանում չյայտնեց, մեծ զարմանք պատճառելով Սթրաբի։

— Համակարծիք եմ ձեզի, ըսաւ հանդարտօրէն։ Պարոններ, հաճեցէք այս գիշեր, ժամը ինին ատենները, ճաշէն յետոյ զիս տեսնել։ Սիմոն հոս պիտի գտնուի։ Ան անձամբ պիտի պատասխանէ ձեր առաջարկներուն։

Այս անգամ Լիւքի և Սթրաբի կը մնար խոստովանիլ իրենց պարտութիւնը։

Ծօզէ այդպէս խօսելու համար, վստահ պէտք էր ըլլար Սիմոնի բռնելիք դիրքին վրայ։

Սթրաբ ուզեց վերջին փորձ մը ընել, Ծօզէն դիմակազերծ ընելու համար, եթէ երբեք չարագործը փախուստի թաքուն գաղափար մը ունէր։

Չոր ու խիստ շեշտով մը ըսաւ ան.

— Պարո՛ն, թոյլ տուէք որ դերկոմս տը Կրանիլյարի խօսքերուն հաւատ չընծայեմ, նկատի ունենալով Ժիւլիէն Ռիվասի անցեալը իբր կեղծարար ու սպառնալիքով դրամ շորթող։ Մեզ համոզելու համար որ բարեմտութեամբ կը շարժիք, աջակցութիւն ընծայեցէք, կարգադրութեան մը համար։

— Ի՞նչ կարգադրութիւն յարեց Ծօզէ, զգուշաւոր շեշտով մը։

— Վերջնական տեսակցութեան ժամը առաջ տանինք։

— Ի՞նչու այս չափազանց պահանջումները, պարոն, յարեց Ճօզէ խրոխտանքով։

— Համոզուելու համար որ դուք չէք սուտ ու չէք ուզեր օգտուիլ, Սիմօնին հետ խօսք տալու համար մինչեւ ժամը ինը։ Եթէ այս պայմանները ընդունիք, այն ատեն պիտի հասկցուի որ Սիմօնի մասին ըսածնիդ ստոյգ է։ Այնուհետեւ պարոն Լիւք ու ես պիտի հեռանանք հոսկէ։

— Կ'ընդունիմ։ Բայց ես ալ պայման մը պիտի դնեմ։

— Ի՞նչ պայման, հարցուց Սթրաբ, որ ապշութիւն կը զգար Ճօզէի հաւանութիւնը տեսնելով։

— Ահա պայմանս, քիչ մը առաջ պարոն Լիւք կարդաց իմ մէկ նամակիս պատճէնը։ Ան կ'ուզէ՞ իր պատիւին վրայ երդնուլ թէ ո՛րմէ առած է այդ նամակին պատճէնը։

Լիւք յիշեց գաղտնապահութեան երդումը զոր ըրած էր անծանօթ այցելուհիին։ Ուստի հանդարտ ձայնով մը ըսաւ.

— Կ'ըմբռնեմ պարոն Ճօզէի գաղափարը։ Խօսք տուած ըլլալուս համար չեմ կրնար յայտնել անունը այն անձին ուրկէ առած եմ այդ նամակը։ Հետեւաբար չպիտի յայտնեմ։ Բայց պարոն Ճօզէի փափաքին գոհացում տուած պիտի ըլլամ, պատիւիս վրայ երդում ընելով որ այդ անձը իր հայրը չէ։

Ճօզէ սարսռաց, տեսնելով որ իր մտածումը գուշակուած էր։

— Արդարեւ, առայժմ կը բաւէ վստահ ըլլալ թէ հայրս չէ որ կը մատնէ զիս։ Պարո՛ն կը հաճի՞ք կրկնել ձեր հաւաստումը և երդումը։

—Կ'երդնում որ պարոն Ճօզէի վերջին նամակին պատճէնը պարոն Բիւլֆէլտի կողմէ տրուած չէ։

— Կը բաւէ, ըսաւ Ճօզէ։ Գոհ եմ։ Կը մնայ գիտնալ թէ ո՛վ է մատնիչը։ Այդ գործով պիտի զբաղիմ։

Ճօզէ շեշտը փոխեց ու ժպտուն, բարեկիրթ և քիչ մը հեգնական շեշտով ըսաւ.

— Պարոն Լիւք, կրնաք հոս մնալ։ Ճօզէ իր գոյքերուն և սենեակին մէջ գաղտնի պահելիք բան մը չունի։ Պարոն... պարոն։

— Ջախարի Սթրաբ։

— Ա՛հ, ոստիկանութեան գաղտնի պաշտօնեան, յարեց Ճօզէ հեգնօրէն։ Շնորհաւորութիւններս։ Պարոն Սթրաբ, ձեր տրամադրութեան տակ կը գտնուիմ։ Երթանք փնտռենք Սիմօնը։

ԳԼՈՒԽ Է.

ՍԻՄՕՆ ԵՒ ԼԻՒՔ

Ճօզէ ստած էր, ըսելով թէ Սիմօն ծովեզր գացած էր, առանձին պտտելու համար։ Այլ ճաշէն անմիջապէս յետոյ Ճօզէ ընկերացած էր Սիմօնին, պարի բրոֆեսէօր և Քազինոյին պարախաղի պետ տիկին Քուրլօնի մօտ երթալու համար։ Յետոյ Քիւրսալ-Օթէլ վերադառնալով բիժաման հագած էր, ծխելու և կարդալու համար մինչեւ ժամը չորս, երբ Սիմօնը առնելու պիտի երթար։

Առջի օր, Ճօզէ մանկամարդ աղջիկը ներկայացուցած էր Քազինոյին տնօրէն պարոն Քուրլօնի և իր կնոջ։ «Բոյրերու պար»ի գաղափարն ալ անոնց պարզած էր։

Տէր և տիկին Քուրլօն խանդավառուեցան այդ գաղափարին հանդէպ ու պայմանագրութիւնը կնքուեցաւ սա հիմերուն վրայ.

1. Տիկին Քուրլօն պարի ու կեցուածքի նախնական դասեր պիտի տար Սիմօնի, «Բոյրերու պարը» խաղալու համար

2. Պարոն Քուրլօն իր կողմէ շրջազգեստներ, ծաղիկներ և բոլոր յարակից զարդերը պիտի հայթայթէր։

3. Օրիորդ Սիմօն ամբողջ ամրան եղանակին պիտի պարէր Օսթէնտի Քազինոյին մէջ։ Ամէն գիշեր բեմ պիտի ելլէր, իսկ շաբաթը երկու անգամ ցերեկոյթներու պիտի մասնակցէր։

4. Օրիորդ Սիմօն ամէն ներկայացումի 100 ֆրանք պիտի ստանար, այսինքն շաբաթը ինը հարիւր ֆրանք։

5. Օրիորդ Սիմօն Յուլիս 20 ուրբաթ օր առաջին անգամ բեմ պիտի ելլէր, այսինքն եօթը օրէն։

Մանկամարդ աղջիկը իսկոյն իր առաջին դասը առաւ Ճօզէի ներկայութեան։

Սթրաքի և Լիւքի միջամտութեան օրը, Յուլիս 14, Սիմօն երկրորդ դասը կ'առնէր։

Ճօզէ մանկամարդ աղջկան վրայ ունեցած ազդեցութեան և իրեն հանդէպ տածած սիրոյն վստահ ըլլալուն համար էր որ Սիմօնի և Լիւքի միջև ըլլալիք տեսակցութեան հաւանած էր։

Ճօզէ չէ՞ր խաբուեր միթէ։ Հիմա պիտի տեսնենք։

Ուստի Բիւրսալ-Օթէլէն դուրս ելած պահուն Ճօզէ խիստ հանդարտ ու ինքնավստահ ձայնով մը ըսաւ Սթրաքի, որ իր քովէն կը յառաջանար.

— Պարոն, ծովեզրին վրայ փոքր պտոյտ մը կատարելէ յետոյ, Սիմօն Քազինօ գացած է, հոն պիտի գտնենք զայն։

— Ի՞նչ կ'ընէ հոն, հարցուց Սթրաք, զարմացած։

— Պարի դասեր կ'առնէ։

— Ա՛հ, ա՛հ, կը հասկնամ, կ'ուզէք բեմական կեանքի վարժեցնել զայն։

— Որովհետև ինք կը փափաքի, պարո՛ն, ըսաւ Ճօզէ։ Ես աջակցութիւն միայն պիտի ընծայեմ անոր։

Սթրաք յօնքերը պռստեց ու ինքն իրեն ըսաւ.

— Կարծեմ թէ պարտուեցանք։

Սթրաք այս խորհրդածութիւնը ըրած պահուն Քազինոյին դրան առջև հասան։

— Պարո՛ն Սթրաք, հաճեցէք ինծի հետեւիլ, ըսաւ Ճօզէ։

Հակառակ լաւ ոստիկան մը ըլլալուն, Սթրաք չէր նշմարած որ շաբաթէ մը ի վեր ամէն ուղղութեամբ յառաջացող «Թօրբիլ» ինքնաշարժին կը հետեւէր երկայն, նուրբ ու գորշ ինքնաշարժ մը, որուն մէջ երկու հոգի կային։

Նոյնպէս չէր նշմարած որ Բարիզ, Շալկրէն փողոցին տան առջև մէկը սպասած էր իբր պահակ։

Դարձեալ չէր նշմարած որ Օսթէնտի ճամբուն վրայ գորշ ինքնաշարժ մը կը թաւալէր «Թօրբիլ»էն երեք հարիւր մէթր հեռաւորութեամբ։

Վերջապէս Սթրաք չէր նշմարած որ Օսթէնտի մէջ երկու հոգի իրեն և Լիւքի հետեւած էին վիլլա Միլթօնէն մինչև Բիւրսալ-Օթէլ և թէ այդ մարդիկը Քազինոյին մէջ Ճօզէի հետ տեսած էին զինքը։

Դիւրին է գուշակել թէ այդ երկու անխոնջ և յամառ հետեւողները Համիտ պէյի գործակալներն էին, այսինքն Ալպանացի Ռիպալ և Քարուլ անուն երկուորեակ եղբայրները։

Իրենց սեղմ թիկնոցակով ու պղինձէ երեսապահ

ունեցող քասքէթով այդ մարդիկը ծովուն եզերքը հետիոտն պտոյտի ելած լաւ տան մը շօֆէօրներու կերպարանքը ունէին.

Անոնք հասկցան որ անօգուտ էր Քազինօ մտնելը։

— Սպասէ՛ որ դուրս ելլեն, ըսաւ Ռիպալ։

— Այո՛, յարեց Քարուլ։ Աղջիկէն հեռու չենք գտնուիր։ Սթրաբ գտած է Ճօզէն, ապահովաբար ան ըլլալու է Սթրաբի հետ Քիւրսալ-Օթէլէն դուրս ելլող երիտասարդը։

— Անշուշտ, ըսաւ Ռիպալ, Ջօզօ անոր վրայ շատ խօսած ըլլալուն, կը ճանչնանք զայն։

— Ճօզէի հետ կը գտնուի Սիմօն։ Կամ Քիւրսալ-Օթէլը կամ Քազինօն է ան։ Գործը բաժնելու ենք մէջերնիս։ Ես Ճօզէն ու Սիմօնը կը հետապնդեմ... իսկ դուն Սթրաբը և տ'Արրըմօնը։

— Հասկցայ, ըսաւ Ռիպալ։ Բայց եթէ երբեւան հանենք որ Ճօզէի հետ կը գտնուի Սիմօն ու Սթրաբ և տ'Արրըմօն կը մեկնին Օսթէնտէն, առանց հետերնին տանելու աղջիկը, այն ատեն քենէ չեմ բաժնուիր։

— Բնականաբար, յարեց Քարուլ։ Այդ երկու մարդիկը հետապնդեցինք, որովհետեւ Ճօզէի մօտ պիտի առաջնորդէին մեզ անպայման։ Սթրաբ և տ'Արրըմօն այլեւս ոեւէ շահագրգռութիւն չպիտի պատճառեն մեզի։

— Եթէ Սիմօնը հետերնին չտանին։

— Անտարակոյս։

— Լա՛ւ, ժամադրավայրեր որոշենք, յաճախ հոն գտնելու համար զիրար, իրարմէ բաժնուելնէս յետոյ։

Ու առանց աչքէ կորսնցնելու Քազինօյին հսկայ դուռը, երկու լրտեսները շարունակեցին ցած ձայնով խօսակցիլ ու սպասել։

Բայց ոչ երկար ատեն։ Քսան վայրկեան յետոյ տեսան որ Ճօզէ և Սթրաբ զբօսարանէն դուրս կ'ելլէին։

Բայց առանձին չէին երկու բարեկամները։ Ցուզուած և նոյնիսկ զայրացած երեւոյթով խարտիշագեղ աղջիկ մը անոնց միջեւ կը քալէր։

Ճօզէ մեծ ցնծութեան մէջ էր։

Իսկ Սթրաբ, յօնքերը պռստած, շատ դժգոհ կ'երեւար։

Երկու լրտեսները անոնց հետեւեցան մինչեւ Քիւրսալ-Օթէլ, ուրկէ ներս մտան իսկոյն Սթրաբ, Սիմօն և Ճօզէ։

— Աղջիկը գոհունակ երեւոյթ մը չունի, ըսաւ Ռիպալ։

— Լիւքի և Սթրաբի° հետ պիտի մեկնի աղջիկը թէ Ճօզէի հետ պիտի մնայ, մրմնջեց Քարուլ։

— Հիմա պիտի հասկնանք։ Եթէ երբեք երկու Ֆրանսացիները առանձին դուրս ելլեն, կը նշանակէ թէ Սիմօն կ'ուզէ Պրազիլիացիին հետ մնալ։

— Այդ պարագային այլեւս չպիտի զբաղինք Լիւքով և Սթրաբով։ Անօգուտ պիտի ըլլայ որ իրարմէ բաժնուինք։ Ինծի հետ պիտի մնաս ու պիտի ջանանք միջոց մը գտնել Սիմօնը առեւանգելու համար Ճօզէի ձեռքէն։

— Շիտակ է, ըսաւ Ռիպալ։

Ու երկու լրտեսները տեղաւորուեցան սրճարանի մը թէրասին վրայ, ուրկէ շատ լաւ կը տեսնէին Քիւրսալ Օթէլի դուռը։ Պէտք է աւելցնել որ անոնց ինքնաշարժը երկու քայլ հեռու կը գտնուէր, կարաժի մը մէջ, պատրաստ ճամբայ ելլելու։

Սակայն պանդոկին մէջ, Սթրաբ, Սիմօն և Ճօզէ արագօրէն յառաջացան նրբանցքէն։ Ճօզէ թիւ 28 սենեակին դուռը բացած ըլլալով, ներս մտան։

Ամենէն առաջ Սիմոն մուտք գործեց այն սենեակը ուր Լիւք կը սպասէր։ Այս վերջինը ոտքի ելաւ յանկարծ, չափազանց գունատած։

Ճօզէ ուժգնօրէն գոցելէ յետոյ դուռը ըսաւ ծանր ձայնով մը, խօսքը ուղղելով Լիւքի.

— Պարո՛ն, քիչ մը առաջ, Սթրաքի ներկայութեան Սիմոնի ըսի թէ դուք կ՚ուզէիք հասկնալ որ ան կ՚ուզէ՞ր Մոնրէօյլ դառնալ և իր կեանքը վերսկսիլ Սօլանժ քրոջը մօտ։ Պարոն Սթրաք կը վկայէ թէ Սիմոն նախապէս ապշահար ու յուզուած, որոշապէս պատասխանեց, ո՛չ։

— Ճիշդ է ըսածը, յայտարարեց Զախարի։ Բայց կը խորհիմ որ օրիորդին ըսելիքներ ունի պարոն Լիւք։

— Այո՛, ըսաւ Լիւք, իր յուզումը զսպելու ճիգով մը։

— Լա՛ւ, խօսեցէք, պարոն, յարեց Ճօզէ հանդարտ շեշտով մը։ Ահա՛ Սիմոնը ձեզ մտիկ կ՚ընէ։

Յուզումէն, տխրութենէն ու սէրէն թրթռուն ձայնով մը ըսաւ Լիւք.

— Օրիորդ Սիմոն, այս պարոնը իր կարծիքը յայտնած է, ըսելով թէ եկած եմ ձենէ խնդրելու համար որ Մոնրէօյլ դառնաք, ձեր Սօլանժ քրոջ մօտ։ Բայց այդպէս չէ։ Սիմոն, մտիկ ըրէ՛ք։ Դուք ալ գիտէք որ կը սիրեմ ձեզ։

— Ո՛չ, Տիանն է որ կը սիրէիք. ըսաւ Սիմոն կտրուկ շեշտով մը։

— Կարծեցի թէ զայն կը սիրէի. խոստովանեցաւ Լիւք։ Բայց դուք ալ գիտէք ո՛ր ձեզ տեսնելէ յետոյ, հասկցայ որ Տիանը չէի սիրեր. ուստի զգացի որ ձեզ կը սիրեմ, բայց չեմ կարծեր որ դուք կը սիրէք զիս։ Բայց ուղղամտօրէն ձեզի կ՚առաջարկեմ սա բանը.

երեք միլիոնի հարստութիւն մը ունիմ, ազատ եմ ու կը սիրեմ ձեզ. կ՚ուզէ՞ք իմ կինս ըլլալ։ Եթէ հաստատական պատասխան տաք, տասնըհինգ օրէն դերկոմսուհի տ՚Աբբըմոն պիտի կոչուիք։

Այդ անակնկալ առաջարկը վախ պատճառեց Ճօզէի։ Բայց իր վախը ի զուր անցաւ, երբ ան տեսաւ որ Սիմոնի կապոյտ աչքերը իր վրայ կը յառէին ու մանկամարդ աղջիկը դողդոջուն ձայնով մը կը պատասխանէր Լիւքի.

— Կը մերժեմ, պարո՛ն, որովհետեւ դերկոմս տը Կրանիլլարը կը սիրեմ ու անոր կինը պիտի ըլլամ։ Ձեզի պէս հարուստ չէ ան, բայց ես դրամ պիտի շահիմ։ Արդէն իսկ յանձնառութիւն ստանձնած եմ Քազինոյին մէջ պարելու օրը հարիւր ֆրանքի։

Լիւք սարսռաց։ Բարձր և անարգական ձայնով մը, որ աղուոր արտայայտութիւն մը կը ստանար իր զայրոյթին և հպարտութեան շնորհիւ, գոչեց.

— Ա՛հ, տարաբախտ Սիմոն, գիտէ՞ք թէ ով է այն մարդը, զոր կը կարծէք սիրել, մինչ ան կորստեան կը մատնէ ձեզ։ Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլար չի կոչուիր ան, քանի որ դերկոմս չէ։ Անոր անունը Ժիւլիէն Ռիվաս է ու Պրազիլիոյ մէջ տարիներով բանտարկութեան դատապարտուած է ի բացակայութեան, շանթաժի և կեղծարարութեան համար։ Ան խաբած է ձեզ։ Բարիզէն հեռացուցած է ձեզ, մեծ յուսահատութիւն պատճառելով ձեր մօրը և Սօլանժի, որպէս զի Համիտ պէյի ծախէ ձեզ։ Հիմա ալ թատերական կեանքին մէջ կը նետէ, ձեզ մոլորեցնելու և պերճաղիճ մը դարձնելու համար, որպէս զի ինք ապրի ձեր անպատիւ կերպով շահած դրամին շնորհիւ։ Ան....։

— Պարո՛ն, ա՛լ կը բաւէ, աղաղակեց Ճօզէ կա-

տաղութենէն գոյնը նետած։ Հոս, իմ տանս մէջ կը գտնուիմ։ Դուրս ելէ՛ք։ Կ'ուզէք գարշելի զրպարտութիւններով արատաւորել զիս, ձեր ձախողուածքին վրէժը լուծելու համար։ Ուստի կ'ազդարարեմ որ անմիջապէս դուրս ելլէք։

Ճօզէ ոտքի կանգնած էր, ձախ թեւը դէպի դուռը երկարած, աջ թեւովը կուրծքին վրայ կը սեղմէր Սիմոնը, որ վրդովուած վիճակ մը ունէր։

Բայց Լիւք կը պատասխանէր.

— Ա՛հ, եթէ ձեր հօրը խօսք տուած չըլլայի ձեզ բերան չտալ, այս գիշեր բանտը պիտի անցընէիք։ Բայց ես անձամբ պիտի պատժեմ ձեր խայտառակութիւնը։ Օսթէնտ պիտի մնամ ու հանրային տեղ մը յանկարծակիի պիտի բերեմ ձեզ։ Անունինդ արտասանելով պիտի ապտակեմ ձեզ։ Պիտի պարտաւորուիք ինծի հետ մենամարտիլ, ձեր աշխարհիկ մարդու դերը կատարելու համար։ Ու ես պիտի սպաննեմ ձեզ։

Լիւք յանկարծ հանդարտելով խոնարհութիւն մը ըրաւ Սիմոնի առջեւ, որ խելայեղ ու դողդոջուն կերպարանք մը ունէր։

— Օրիո՛րդ, յարեց Լիւք, այս մարդը սպաննելէ յետոյ անոր անուանարկութեան փաստերը պիտի ընծայեմ ձեզի։ Ուշ մնացած չպիտի ըլլաք ինքզինքնիդ փրկելու համար, ձեր Սօլանժ քրոջը մօտ ապաստանելով, որ կը տառապի ու ձեզ կը կանչէ։ Մի՛ մոռնաք որ իմ անունս, հարստութիւնս և սիրտս ձեր տրամադրութեան տակ կը գտնուին, ձեր ապրած այս օրերը մոռցնել տալու համար ձեզի։

Յետոյ Զախարիին դառնալով յարեց.

— Եկէ՛ք, Զախարի, հոս գործ չունինք այլեւս։

Երկու բարեկամները համաչափ քայլերով ուղղուեցան դէպի դուռը։

Բայց դուրս ելլելէ առաջ, ետեւնին դարձան։

Անոնք տեսան որ Սիմոն մէկ ոստումով կը ցատկէր Ճօզէի վիզը ու տարբագին կը գոչէր հեծկլտուքներու մէջ.

— Ճօզէ՛, չեմ հաւատար անոր խօսքին։ Կը սիրեմ քեզ։

Բայց Լիւք իր վիշտը զսպելով, ցուրտ և սոսկալի ձայնով մը ըսաւ.

— Ժիւլիէն Ռիվաս, հոսկէ դուրս կ'ելլեմ։ Բայց մի՛ կարծէք որ իմ ձեռքէս պիտի ազատիք։ Գիշեր ցերեկ, ձեր վրայ պիտի հսկեմ։ Օսթէնտէն չմեկնած, պիտի պատժեմ ձեզ։ Կամ ինծի հետ պիտի մենամարտիք և կամ խոյս պիտի տաք, Սիմոնը լքելով։ Եթէ երբեք իմ կողմէս ապտակուելէ յետոյ ուզէք մեկնիլ անոր հետ, առանց մենամարտելու ինծի հետ, այն ատեն դարձեալ ձեզ պիտի հետապնդեմ և ուրիշ քաղաքի մը մէջ կրկին պիտի ապտակեմ։ Ձեր պոչէն չպիտի բաժնուիմ։ Նոյնպէս մի մոռնաք որ եթէ զիս սպաննէք, ձեռքէս ազատելու համար, պարոն Սթրաբ հոն պիտի գտնուի ձեզ անմիջապէս ձերբակալելու և արդարութեան յանձնելու համար։ Ձեր հօրը խօսք տուեր ինք որ ձեզ բերան չտանք անցեալ ոճիրներու համար, բայց նոր ոճիր մը գործուելու պարագային մեր խօսքը չպիտի յարգենք։ Հիմա ամէն բան գիտէք։ Ընդհուպ կը տեսնուինք։

Լիւք սենեակէն դուրս ելաւ, Սթրաբի ընկերակցութեամբ։

Տասը վայրկեան յետոյ, երկու բարեկամները կը տեղաւորուէին երկու անկողիննոց թիւ 29 սենեակին մէջ, որ Ճօզէի և Սիմոնի գրաւած սենեակին դիմաց կը գտնուէր։ Ծառայ մը վիլլա Միլթօնէն պանդոկ կը

բերէր անոնց պայուսակները ու Ջէբի կը հաղորդէր այն հրամանը, որուն համաձայն, շօֆէօրը պանդոկին կարաժը պիտի քաշէր ինքնաշարժը, միշտ պատրաստ ճամբայ ելլելու։

Ծօզէ, առժամաբար յաղթական, Լիւքի ձեռքին տակ կը գտնուէր։

ԳԼՈՒԽ Ը.

ՊԼԱՆՇԻ ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Առայժմ Լիւքը ձգենք իր յուսահատական վիճակին և Ծօզէն ալ իր յաղթանակին մէջ։ Շատ չանցած պիտի հասկնանք ըլլալիքը։

Մինչ այդ վերադառնանք մարքիզ տը Կալլէօյի քով, որ յետոյ պիտի խառնուէր Տիանի, Սօլանժի և Սիմօնի կեանքին Պլանշ Բիւլֆէլտի նկատմամբ ունեցած սիրոյն պատճառով։

Յետոյ պիտի գտնենք Տիանը ու Սօլանժը և նոյն իսկ հայր Զարօֆը, պարուհի Սիմօնի մասին խօսելէ առաջ։

Ինչպէս յայտնի է, մարքիզ տը Կալլէօ յաջողած էր փոքրիկ Ժօզէթը տեղաւորել Հանրային Խնամատարութեան մօտ, կարգ մը մասնաւոր պայմաններով։

Նոյնպէս յայտնի է թէ, Ֆլավիի ըսածին համաձայն, պարոն Կալլէօ կրնար հաւատացած ըլլալ թէ Պլանշի թաքուն անառակութեան պտուղն էր Ժօզէթ։

Ուրեմն պարոն Կալլէօ ի՞նչ դիրք պիտի բռնէր օրիորդ Պլանշի հանդէպ։

Պարոն տը Կալլէօ միտքը դրած էր նշանախօսութիւնը խզել՝

Ճամբորդութիւն մը, հիւանդութիւն մը, որեւէ իրողութիւն պիտի ծառայէին բաւարար պատրուակ մը ստեղծելու, որպէս զի այդ ամուսնութենէն խուսափէր։

Բիէր տը Կալլէօյի կողմէ գրուած նամակի մը պատասխանը սա էր․

«Սիրելի բարեկամս, ընդհուպ պիտի կրնամ ըսել սիրելի զաւակս։

«Կինս ու աղջիկս վաղը կը վերադառնան Օրմէն։

«Քսանըչորս ժամ պիտի մնան Ռիպէրա փողոցի բնակարանին մէջ։

«Ուստի, վաղայաջորդ օրը ճաշի եկէք, ատեն պիտի ունենանք խօսակցելու ձեզ չահագրգռող նիւթին վրայ, թոյլ տուէք որ ուրախութեամբ յայտնեմ իմ պաշտօնական հաւանութիւնս ձեր ամուսնութեան մասին։

«Նշանածներու յարաբերական երջանկութիւնը հասկնալուս համար է որ չեմ ուզեր աւելի երկար ատեն սպասցնել, որպէս զի կատարեալ երջանկութիւն մը վայելէք։

«Կը հասկնամ որ պաշտօնական նշանախօսութեան ժամանակամիջոցը երկար է, թէեւ տասնըհինգ օր ըլլայ։ Հետեւաբար, ձեզի համամիտ եմ, երբ փափաք կը յայտնեմ որ Օգոստոս 1ին կատարուի հարսնիքը։

«Ուրեմն, այսօրուընէ սկսեալ, նամակս վերջացընելով կ՚ըսեմ․

Ձեր անձնուէր հայրը

ԼՈՒԻ ԲԻՒԼՖԷԼՏ

Բիէր տը Կալլէօ շուարած մնաց այդ նամակը կարդալէ յետոյ ու մտովի հարցուց.

— Այս հրաւէրին պատասխանելո՞ւ է։

Վաղայաջորդ օրը, նշանածին տունը ճաշելու պիտի երթար։

Մարքիզը չէր համարձակեր այդ հարցումներուն պատասխանել իր նկարագրի անկեղծութեամբ։

Քանի մը օրէ ի վեր, ամէն ինչ կը դաւէր իրեն դէմ, որպէս զի ծրագրուած ամուսնութենէն հրաժարի։ Մթին տռամ մը յանկարծ տակնուվրայ ըրած էր իր կեանքը, չարչարանքի մատնելով սիրտը, բայց հիմա պարոն Բիւլֆէլտի մէկ նամակը տարակոյս մը առաջ բերած էր մտքին մէջ ու կը չարչարէր զինքը։

Պարոն տը Կալլէօ մտովի կը հարցնէր թէ դժոխային մեքենայութեան մը զոհ չէ՞ր եղած միթէ. իր տեսած մանուկը տան սպասուհիներէն մէկուն զաւակը չէ՞ր կրնար եղած ըլլալ։

Ու մտովի կ'ըսէր.

— Իրաւունք չունիմ խորտակելու Պլանշի կեանքը, ստուգելէ առաջ թէ այդ մարդուն ըսածը բացարձակապէս ճիշդ է։ Ես պարտաւոր եմ ճշմարտութիւնը փնտռելու։ Լաւ գործ մը ըրած կ'ըլլամ, այդ պզտիկը մեծցնելով, բայց չեմ ուզեր կապուիլ Պլանշի հետ, անոր յանցանքի մասին գոհացում չգոյացուցած։

Ճշմարիտ պայքար մը սկսաւ իր խղճին մէջ ու աւելի զօրաւոր և հանդարտ դուրս եկաւ անկէ, պատրաստ ամէն դէպքերու դիմագրաւելու։

Մարքիզ տը Կալլէօ մտքէն առժամապէս վանեց վրդովիչ մտածումները ու սեղանաւորին հրաւէրին պատասխանեց։

Մարքիզին սիրտը որքան ուժգին տրոփեց, երբ

ելեկտրական զանգակը հնչեց մուտքի դրան վրայ ու նախասենեակին մէջ ծառային փութկոտ քայլափոխերը լսեց։

Իր գաւազանը ու գլխարկը ծառային երկարելէ յետոյ դուռ մը բացուեցաւ։ Պարոն Բիւլֆէլտ տեսնելով որ մարքիզը պարտէզէն կ'անցնէր, իր հրաւիրեալը դիմաւորելու գնաց։

— Բարեւ, Բիէր, ինչպէ՞ս էք։

Սեղանաւորը մտահոգ կերպարանք մը ունէր։ Բայց շատ կորովամիտ ըլլալուն, կը ջանար զուարթ երեւալ։ Ուստի յաջողեցաւ անկեղծ ու հաճելի դէմք մը առնել։

— Բարեւ, պարոն, պատասխանեց Բիէր տը Կալլէօ։

— Օ՜հ. պարո՛ն, այդքան ծանրէն մի ծախէք։ Քիչ ատենէն ձեր հայրը պիտի ըլլամ ըսելով փեսացուն իրեն քաշեց ու փղձկումով համբուրեց։

Այդ ջերմագին վերաբերումը և սրտազեղումը կարծես քիչ մը տաքցուցին Բիէր տը Կալլէօն։

Սեղանաւորը Բիէր տը Կալլէօն սալօն առաջնորդեց։ Տիկին Բիւլֆէլտ ժպիտով մը պատասխանեց մարքիզին յարգական ողջոյնին ու ձեռքը երկարեց անոր, մինչ Պլանշ իր նշանածին կը մօտենար առեղծուածային ու ծանրախոհ դէմքով մը։

— Բարի՛ լոյս, օրիորդ, մրմնջեց մարքիզը։

— Օ՛ն, Բիէր և Պլանշ, աւելի պարզ խօսինք, գոչեց պարոն Բիւլֆէլտ։ Զաւակներս, այսօր ամէն թոյլտուութիւն կ'ընեմ ձեզի։

— Ի՞նչ կ'ըսէք, բացագանչեց մայրը, ցնցելով գլուխը։

— Բայց այո՛, պնդեց սեղանաւորը, պարոն քա-

ղաքապետին և պարոն Երէցին չպիտի սպասէք, նշանտուքի համբոյրը տալու համար իրարու։

— Անշուշտ, պատասխանեց Բիէր տը Կալլէօ։

Ու մարքիզը շնորհալիօրէն համբուրեց Պլանշի այտերը։

— Ահա՛ ինչ որ հաճոյք կը պատճառէ ինծի, յարեց պարոն Բիւլֆէլտ։

Մարքիզ տը Կալլէօ ի՛նչպէս կրցած էր ախորժիլ այդ միջավայրէն, որ այնքան հակադիր էր իր ազնուապետական ընտանիքի միջավայրին։ Շատ մը անձերու համար առեղծուած մըն էր այդ։

Ճաշը զուարթ անցաւ ու ամուսնութեան վրայ խօսեցան։

— Քիչ և լաւ խօսինք, ըսաւ պարոն Բիւլֆէլտ, երբ ախորժակները հանդարտեցան համեղ աղանդերներէ յետոյ։ Սիրելի Բիէրս, ինծի կը հարցնէիք թէ ամուսնական արարողութիւնը Օգոստոս 1ին կրնա՞յ տեղի ունենալ։

— Այո՛, պատասխանեց մարքիզը։

— Ես ոեւէ արգելք չեմ տեսներ։ Իսկ դո՞ւք, Հելէն։

— Եւ ոչ ալ ես, պատասխանեց կինը։

— Իսկ դո՞ւն, Պլանշ։

— Օ՜հ, ես, յարեց խորհրդաւոր աղջիկը առեղծուածային շարժուձեւով մը։

— Այո՛, հասկցուեցաւ, յարեց պարոն Բիւլֆէլտ, ամէնքս ալ համամիտ ենք։ Տիկիններ, դուք պատրաստութիւնները տեսա՞ծ էք։

— Այո՛, պատասխանեց Պլանշ։ Իմ ճերմակեղէններս այս շաբթու պիտի յանձնուին, իսկ շրջազգեստներս քանի մը օրէն։

Ուրախութեան գագաթնակէտը հասած, գոհունակութիւն կը յայտնէր սեղանաւորը։

— Ամուսնական պայմանագրութիւնը ե՞րբ պիտի կնքուի, յարեց պարոն Բիւլֆէլտ։

— Քաղաքային ամուսնութենէն ութը օր առաջ, քանի որ Օգոստոս 1ի թուականի մասին համաձայն ենք, ըսաւ տիկին Բիւլֆէլտ։

— Ա՜հ, ա՛հ... ատիկա իմ գործս է թէ իբր հայր և թէ իբր սեղանաւոր։ Սէրը շատ աղուոր բան է, բայց ամէն ինչ չէ։ Անակնկալ մը կը վերապահեմ ձեզի։

— Անակնկա՛լ, յարեց մարքիզը, չփոթահար, փոքրիկ ժօղէթի վրայ խորհելով այդ պահուն։

— Ի՞նչ տեսակ անակնկալ, հարցուց Պլանշ, անտարբեր շեշտով մը։

Սեղանաւորը իր աղջկան վրայ ծռեցաւ ու ծածուկ պահելու համար իր խօսքը, ցած ձայնով մը մրմնջեց.

— Երկու միլիոնի կը բարձրացնեմ դրամօժիտին քանակը, փոխանակ այն մէկուկէս միլիոնին զոր ձեզի խոստացած էի։

— Օ՜հ, հայր իմ, ո՜րքան կը սիրէք զիս, յարեց Պլանշ պաղ ձայնով մը։

— Այո՛, զաւակս։

Բիէր տը Կալլէօ ստիպուեցաւ ինքզինքը զսպել, տափակ շնորհակալութիւն մը յայտնելու համար մեղմ ձայնով մը։

— Իսկ եթէ փոքրիկ մարքիզ տը Կալլէօ մը աշխարհ գայ, եկամուտներ պիտի յատկացնեմ գահաժառանգ իշխանին, գոչեց սեղանաւորը։

Ճաշը անցաւ առանց ուրիշ ոեւէ միջադէպի։

Պարոն Բիւլֆէլտի մառանին ընտիր գինիները փարատեցին տիրող քիչ մը խստութիւնը։

Բիէր տը Կալլէօ անգիտակցօրէն մասնակցած էր Պլանշի ծնողքին կեղծ զուարթութեան։ Ան մտքէն կը վանէր անպատուութեան, խզումի և զայրոյթի այն սոսկալի գաղափարները զոր կը սնուցանէր նշանածին դէմ, քանի մը օրէ ի վեր։ Մեծ ուղղամտութեամբ ու մտքի կատարեալ անկախութեամբ կ'ըսէր ինքնիրեն.

— Մինչև աղետալի թուականը պիտի իմանամ ճշմարտութիւնը, բացարձակ ճշմարտութիւնը։ Բայց չեմ ուզեր փճացնել այն ուրախութիւնը զոր կերտեցի այս ընտանիքին մէջ, անվիճելի փաստեր ձեռք բերելէ առաջ։

Բանականութեան ձայնն էր ան։

Սուրճը հրամցուած էր ոսկեզօծ արծաթէ սկահակներու մէջ զոր տիկին Բիւլֆէլտ աղջկան համար գնած էր, երբ ծառայ մը երևցաւ։ Ամէն ոք անոր դարձաւ։ Ծառան ծանոյց։

— Պարոն տը Սէնթ Իլ։

— Ա՜հ, սիրելի բարեկամ, գոչեց տիկին Բիւլֆէլտ։

Սեղանաւորին զգացած տաղտուկը ակներև էր։ Պլանշ կարմրեցաւ, մինչ մարքիզ տը Կալլէոյի դէմքը տժգունեցաւ յանկարծ։

Նորեկը զգաց որ իր ներկայութիւնը անպատեհ էր։ Սակայն ներս մտաւ։ Կարծես թէ այդ սիլուէթը կը վրդովէր մարքիզին յիշատակները։

— Ընտանեկան հաւաքո՞յթ մը ունիք, ըսաւ պարոն տը Սէնթ Իլ, ջանալով ժպտիլ։

— Այո՛, սիրելիս, պատասխանեց պարոն Բիւլֆէլտ պարզապէս, հոգ չէ, նստեցէք։ Միայն թէ աղջըկանս ու փեսիս հանդէպ ներողամիտ պիտի գտնուիք։ Ջերմանոց պիտի երթային անոնք։ Կ'ըմբռնէք թէ նշանածները կ'ուզեն առանձին խօսակցիլ։

Սեղանաւորը բաճկոնակին գրպանէն հանեց ժամացոյցը ու յանդուգն անքաղաքավարութեամբ մը նայելով անոր, յարեց.

— Ես սակարան կ'երթամ։

Պլանշ հասկցաւ ու Բիէր տը Կալլէօն քաշելով տարաւ։

Սեղանաւորն ալ միևնոյն պահուն դուրս ելաւ։

Ժան տը Սէնթ Իլ առանձին մնաց տիկին Բիւլֆէլտի հետ։

Այս աշխարհի էնթրիկներուն և թաքուն ժամադրումներուն լաւ իրազեկ ըլլալու է, որպէս զի մարդ հասկնայ թէ այդ ճաշի միջոցին ինչ եղերական ու խորհրդաւոր կատակերգութիւն մը կը խաղցուէր Բիւլֆէլտի, Հելէնի և Պլանշի մտքերուն մէջ։

Զմոռնանք ըսելու որ ասիկա տեղի կ'ունենար այն միջոցին, երբ Լիւք և Ջախարի կը գտնուէին Օսթէնտ ու իրենց կատարած գործերու մասին ոեւէ տեղեկութիւն չէին հաղորդեր պարոն Բիւլֆէլտի։ Շարունակենք պարոն Բիւլֆէլտի հետեւիլ։

ԳԼՈՒԽ Թ.

ԾԱՆՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ինչ անցաւ դարձաւ Ռիպէրա փողոցի ջերմանոցի հեշտալիօրէն գաղջ ու բուրումնաւէտ մթնոլորտին մէջ, երկու ժամ տեւող երկար խօսակցութեան ընթացքին։

Բիէր տը Կալլէօ մոռցաւ Բիէր տը Սէնթ Իլը, մոռցաւ Բասիի քարափին տունը, մանուկը և իր

տուած որոշումները… ան՛ձնատուր եղաւ Պլանշի թովիչ ձայնին, հեշտալից նայուածքներուն և այն պարուրիչ գեղեցկութեան, որ մանկամարդ աղջկան ձայնին, շարժուձեւերուն, այնքան տարօրինակ, խորհրդաւոր ու առեղծուածային եղող ամբողջ էութեան մէջ ի յայտ կուգար:

Երկու նշանածները կանաչ տունկերու պաշտպանող տերեւներուն տակ փոխանակեցին իրենց սիրոյ առաջին համբոյրը: Երիտասարդ մարքիզին կողմէ այո՛…: Բայց մանկամարդ աղջկան կողմէ այնպէ՞ս էր միթէ:

Պարոն տը Կալլէոյի աչքերուն խորը գտնուող խուլ և վրդովիչ սարսափը թէեւ անհետացաւ պահ մը, բայց այնուհետեւ կեանքին ամենէն ցաւագին օրերը անցուց:

Իր բնակարանը վերադարձին, մղձաւանջի մատնուեցաւ նորէն, վախնալով որ օրիորդ Բիւլֆէլտ խայտառակօրէն կը խաբէր զինքը:

Բայց ատենը կ'անցնէր:

Օրիորդ Պլանշի եղած հիանալի նուէրները իրարու վրայ կը դիզուէին Ռիպէրա փողոցի սալոնին մէջ:

Իշխանական նուէրները կը կուտակուէին ու ամէն կողմ կը տեսնուէին ոսկեզօծ և արծաթազօծ սեղանասպասներ, գոհարատուփեր և ծաղիկներ:

Քիչ ատենէն ազնուականի մը հետ ամուսնանալու հպարտութիւնը, զոր կ'ունենար օրիորդ Բիւլֆէլտ, կարծես մասնաւոր փայլ մը կ'ընծայէր հարստութեան շնորհիւ պարզուած շքեղութիւններուն, երբ կը դիտէր իր արծաթեղէն առարկաները ու թագազարդ կառքերը, որոնց վրայ կը տարածուէր Կալլէօ մարքիզին զինանշանը:

Երբ մարքիզին սպասուհին Վիքթուար, Կէնոլէ դղեակը եկաւ, իր հետ բերելով նոր լուրեր, որոնք կը շահագրգռէին Բիէր տը Կալլէօն ու տարբեր նիւթեր կ'ընծայէին իր մտքին:

Վերջապէս իր բերնէն ելաւ այն անունը զոր չէր ուզեր արտասանել կարծես.

— Ժօզէթը ի՞նչ եղաւ:

— Պարոն լաւ վիճակի մէջ կը գտնուի ապահովաբար, պատասխանեց սպասուհին: Իվօն և Մարիան ուրախութեամբ ընդունած են զայն: Շատ քաջառողջ է ու ամէն մարդ մարքիզը կ'օրհնէ, բարեգործութիւն ընելուն համար:

Բիէր տը Կալլէօ մտիկ կ'ընէր իր հաւատարիմ Վիքթուարը, որ անընդհատ կը խօսէր հազարումէկ նիւթերու վրայ:

Ո՛հ, այդ խօսքերը ո՛րքան քաղցր կը թուէին Բիէր տը Կալլէոյի, բայց միեւնոյն ատեն ցաւագին տխրութիւն մը առաջ կը բերէին իր սրտին մէջ:

Պլանշը պիտի տանէր Կէնոլէի դղեակը, որպէս զի Ժօզէթ Տիւբօնը տեսնելու վարժեցնէ զայն ու օրին մէկը ըսէ.

— Ձեր աղջիկն է:

— Ոչ, ոչ, յիմարական, ծիծաղելի, անճշմարտանման բան մը պիտի ըլլայ, այն մանուկը զոր իմ դղեակս զրկած եմ, Պլանշի զաւակը ըլլալու չէ:

Բայց ի՞նչպէս պիտի լուսաբանէր:

Բիէր տը Կալլէօ ունէր Բօլ տը Մարվօ անուն բարեկամ մը, զոր նկարչական աշխատանոցի մը մէջ ճանչցած և որուն հետ շատ մտերմօրէն կապուած էր:

Երիտասարդ մարքիզը անսահման վստահութիւն մը ունէր Բօլ տը Մարվոյի վրայ, որ հազուագիւտ իմացականութեամբ մը օժտուած էր:

— Պէտք է որ երթամ ամէն ինչ պատմեմ Բօլի, խորհուրդ հարցնեմ անոր և խնդրեմ որ քննութիւն մը կատարէ, բան մը զոր չեմ կրնար անձամբ կատարել։

Ուստի գաւազանը և ձեռնոցները առաւ, նախասենեակին մէջ պատէն կախուած գլխարկը դրաւ ու դուրս ելաւ։

Մարքիզը փողոցէն անցնող առաջին ինքնաշարժը կեցուց ու մէջը նստաւ, հետեւեալ հասցէն տալով շօֆէօրին.

— Ավընիւ տը Թուր-Մօպուր, թիւ 30։

Իրիկուան ժամը վեցն էր, երբ Բիէր տը Կալլէօ զարկաւ դուռը այն շքեղ աշխատանոցին, ուր կը բնակէր իր բարեկամը արդիական ոճով շինուած տան մը վեցերորդ յարկին վրայ։

Երկու ընկերները իրարու ձեռք սեղմեցին սիրալիր կերպով։

Երբ ծառան անհետացաւ դուռը գոցելէ յետոյ, Բօլ տը Մարվօ անկեղծ յուզումով մը գոչեց։

— Բարեկամս, Բիէր, դէմքդ այլափոխուեր է։ Ընկճուած երեւոյթ մը ունիս։ Ի՞նչ անցաւ դարձաւ։ Տարօրինակ դէմք մըն է այդ, քանի մը օրէն ամուսնացողի մը համար։ Ի՞նչ կայ արդեօք։ Ըսէ՛։

Բիէր տը Կալլէօ դժգոյն ու տենդոտ աչքերը բարեկամին վրայ սեւեռելով, որոնք իր մտքին վիճակը ի յայտ կը բերէին, հառաչագին ըսաւ.

— Անհաւասի՛կ։

Ու առանց ընդմիջուելու, մարքիզը ընկեցիկ տղուն պատմութիւնը ըրաւ, Ֆլավիի եղբօր ու Լըտրիէոյի հետ ունեցած խօսակցութիւնը բառ առ բառ պատմեց մռայլ ողբերգութեան վերաբերեալ բոլոր

անցքերէն ու խօսքերէն և ոչ մէկը զանց ըրաւ։ Երբ խօսքը վերջացուց չնչհատ, ան մարքիզին չափ ամէն բան գիտէր։

— Ուրեմն ի՞նչ կ'ուզես ինէ, հարցուց Բօլ շփոթահար։

— Ամուսնութիւնը քանի մը օրէն տեղի պիտի ունենայ։ Պիտի խնդրէի որ այդ օրերու ընթացքին փնտռէ՛ք՝ հասկնաք թէ որուննն է ազատուած մանուկը։

— Կրո՛ղ, որքան կ'աճապարես։

— Այո՛, գիտեմ դժուար ըլլա՛լը։ Իմ հետազօտութիւններս, փնտռտուքներս ապարդիւն եղած են, սակայն Ֆլավիի եղբօր անունը և ճշգրիտ հասցէն գիտեմ։ Ժիւլիէն Պօ կը կոչուի ու Բուան-տիւ-Ժուր կը բնակի աղջկան մը հետ, որ իր կինը չէ։ Պարզապէս Ռուքին կը կոչեն զայն։ Նպարավաճառի և զանազան առարկաներու խանութ մը կը բանեցնէ։

— Լա՛ւ, Յետո՞յ։

— Ֆլավի ալ սիրահար մը ունի Լաբուանթ անունով։ Ֆլավի իր տարփածուն կ'անուանէ Ժիւլօ կամ Լօլօ։ Ան գինետուն մը ունի Կրընօպլի մէջ։ Ռիպէրա փողոցի տան մէջ խոհարարուհի մըն ալ կայ, որ իր անկողինը, սիրտը և դրամը կը բաժնէ սենեկապանին հետ։

Բօլ տը Մարվօ մտահոգ երեւոյթ մը ունէր։

— Կրնաս ապահով ըլլալ որ այդ գործով պիտի զբաղիմ, ըսաւ Բօլ։

— Շնորհակալ եմ, գոչեց Բիէր երախտագիտութեամբ։

— Եթէ ստոյգ ու անվիճելի փաստ մը ձեռք բերես թէ այդ ընկեցիկ մանուկը Պլանշի զաւակն է, ամուսնութիւնը պիտի խզուի ու պիտի հեռանամ Բարիզէն։

— Իսկ եթէ փաստ չգտնե՞մ։

— Բաւարար կասկածներ չունիմ, օրիորդ Բիւլֆէլտի կեանքը խորտակելու և իր ընտանիքը ծիծաղելի դարձնելու համար։

— Ուրեմն, եթէ երբե՛ք այդ մանուկը Պլանշի զաւակը ըլլայ. անոր հետ խզուելու ֆիզիքական և բարոյական քաջութիւնը պիտի ունենա՞ս։

— Այո՛։

— Չպիտի՞ տկարանաս բնաւ։

— Ո՛չ։

— Լաւ ըմբռնէ՛ որ եթէ ամուսնութիւնը տեղի ունենայ, չեմ կրնար իմ ամբաստանիչի դիրքիս մէջ մնալ ձեզի հանդէպ... երբեք չեմ ուզեր որ այդ բանը ըլլայ... որովհետեւ մեր գժտութեան պատճառ պիտի ըլլայ։

— Բօ՛լ, ապահով եղիր այդ մասին։ Կ'երդնում որ բնաւ չպիտի դեղեւիմ իմ պարտականութեանս մէջ. ոչ մէկ բան մեր բարեկամութիւնը պիտի խզէ։

— Ուրեմն, այդ գործը կը ստանձնեմ։

Բօլ ձեռքերը երկարեց Բիէր տը Կալլէօյի։

Մարքիզը բռնեց այդ ձեռքերը ու փղձկումով սեղմեց զանոնք։

Ու մարքիզը դուրս ելաւ առանց բառ մը ըսելու։

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ԴԻԱԿԸ ԵՒ ԽԵԼԱԳԱՐ ԿԻՆԸ

Քանի մը օր ետ դառնանք։

Ինչպէս յայտնի է, Յուլիս 14ի առտուն Քրուա-

Մօր դղեակին մէջ տեղի ունեցած էր այն սոսկալի տռամը, որուն եղերական դերակատարները եղած էին պարոն Բիւլֆէլտ, իշխանուհի Եօլանտ և Մաքսանս տը Կրասիա։

Իշխանուհիին շօֆէօրը Բօլէն վերադարձած էր Բարիզ, Վիքթօր-Հիւկօ ծառուղին, Եօլանտը ու պարոն Կրասիան առնելու համար։

Արեւածագին, Բօլէն ինքնաշարժէն դուրս ելաւ, իշխանուհիին սենեկապանին ընկերակցութեամբ և մութը կոխած էր բոլորովին, երբ երկու ծառաները հասան դղեակին վանդակապատին առջեւ։

— Ֆիլի՛բ, ըսաւ Բօլէն, ահա մեծ դրան բանալին, զոր տիկինը ձգած էր ինծի։ Գնա՛ դրան զանգակը հնչեցուր։ Ինքնաշարժին լապտերներէն մէկը հետդ ա՛ռ, որպէս զի ճամբան տեսնես։

Բայց սենեկապանը մեծ զարմանքով տեսաւ որ դուռը կիսովին բաց էր։

— Օ՜հ, օ՜հ, ի՞նչ կը նշանակէ աս։

Ականջ դրաւ ու մտիկ ըրաւ։ Յանկարծ զօրաւոր դող մը զգաց, հեծեծանքներ և հռնդիւններ կը լսէր կարծես։

— Այո՛, ականջս չի խաբեր զիս, թոթովեց ան։

Յանկարծ այդ հռնդիւններուն յաջորդեց ծիծաղ մը... սոսկալի, չարաշուք ծիծաղ մը, որ հեծկլտուքներով ընդհատուած էր։

Ֆիլիբ սեմին վրայ կանգ առաւ, մազերը ցցուած, զարհուրելի տեսարանէն ահաբեկ։

Լապտերի լայն լուսագծին մէջ Ֆիլիբ գորգին վրայ տարածուած տեսաւ մարմինը Մաքսանս տը Կրասիայի, ճակատը ծակծկած, դէմքը թանձրացած արիւնով ծածկուած։

Քիչ մը հեռուն, գորգին վրայ կէս մը փռուած ու թիկնաթոռի մը եզերքին կոթնած իր ուսերով, իշխանուհի Եօլանտ տը Մօն Նուար իր արիւնոտ ձեռքերը կը շարժէր մոխիր կտրած դէմքին շուրջը։ Աչքերը դուրս ինկած, կը հեծեծէր, կը հեծկլտար ու կը ծիծաղէր։

Գորգին վրայ, Մաքսանսի ձեռքին մօտ կը շողար ռէվոլվէրի մը պողպատը։

Ֆիլիբ պահ մը քարացած մնաց։ Յետոյ վազելով ինքնաշարժին մօտ դարձաւ։

— Բօլէ՛ն, աղաղակեց սենեկապանը վրդովիչ ձայնով մը։

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կայ, հարցուց վարիչը, իր տեղէն ելլելով։

— Սոսկալի՜ տռամ մը։ Ինքնաշարժը ներս մտցուր շուտով ու դէպի արտագաւթակը ուղղուէ, գոչեց Ֆիլիբ։

Մեծ դուռը բանալով կղպելէ յետոյ երկուքը միասին սալօն մտան։

— Տէ՛ր Աստուած, բացագանչեց Բօլէն, երբ Մաքսանս տը Կրասիան ու իշխանուհին տեսաւ։ Ի՞նչ եղած է հոս։

— Պաղարիւն եղէք, բարեկամս, ըսաւ Ֆիլիբ։ Ու քննեցին երկու զոհերուն մարմինները։

Մաքսանս տը Կրասիա քանի մը ժամէ ի վեր մեռած ըլլալով մարմինը պիրկ ու պաղ էր։ Գալով իշխանուհիին, կռնակին վրայ երկու տեղերէ վիրաւորուած, կ'ապրէր տակաւին։ Երկար ատեն նուաղած մնալէ յետոյ սթափած էր։ Բայց խելագարի մը պէս կը զառանցէր։

Կրնամ երեւակայել իշխանին զարհուրանքը, երբ շօֆէօրին բերնէն լսեց Քրուա-Մօրի տռամը։

Բայց ծառան անզգած մնաց իշխանին առջեւ, պատշաճութիւնը յարգելու համար։

— Շնորհակալ եմ Բօլէն, ըսաւ ան։ Խելացի կերպով շարժած էք։ Ֆիլիբ ու ես իշխանուհին պիտի տանինք իր սենեակը ու Բէթիի խնամքներուն պիտի յանձնենք զայն, մինչեւ որ Տօքթ. Միշէլը հոս բերենք ինքնաշարժով։ Բօլէն, պէտք չունիմ գաղտնապահութիւն յանձնարարելու ձեզի։ Եթէ իշխանուհին խելագար մնայ, Տօքթ. Միշէլի դարմանատունը պիտի մնայ ու դուք ալ Ֆիլիբի պէս ինծի պիտի ծառայէք։ Օ՛ն, գործի սկսինք։

Կէս ժամ յետոյ, Տօքթ. Միշէլ կը մտնէր Մօն-Նուար իշխանին սենեակը։

Իշխանը և վերակացուհի Բէթի հանուեցուցած էին իշխանուհին։ Բէթի լուացած ու պէտք եղածին պէս կապած էր երկու ահռելի վէրքերը։ Յետոյ Եօլանտը իր անկողնին մէջ պառկեցուցած էր։ Մեռելի մը պէս գունատ, աչքերը գոցած էր, թէեւ չէր քնանար։ Իր շրթունքները կ'արտաբերէին անկապ խօսքեր շունչի պէս տկար։

Իշխանը բան մը չծածկեց բժիշկէն։

Բժիշկը սկսաւ քննել իշխանուհին։ Քննութիւնը կէս ժամ տեւեց։

Ի վերջոյ բժիշկը վեր առաւ գլուխը ու ըսաւ.

— Շիլտպէ՛ր, պիտի ապրի իշխանուհին։ Լուսնալէն յետոյ պիտի հանեմ գնդակները։ Խելագա՞ր պիտի մնայ ան։ Չեմ գիտեր։ Եթէ խելագարութիւնը չանցնի, իմ դարմանատանս մէջ կը դնենք զայն օրիորդ Բէթիի հսկողութեան տակ։

Гос. Библиотека

Վերակացուհին խոնարհութիւն մը ըրաւ։

Ու բժիշկը կը շարունակէր.

— Գալով մարդասպանին, ի՞նչ պիտի ընես անոր դիակը, Շիլտպէր։

— Որոշումս տուած եմ, պատասխանեց իշխանը ցուրտ շեշտով մը։ Իմ անունս անբիծ պիտի մնայ, թէեւ այս կինը աշխատած է արատաւորել ու ասկէ ետքն ալ պիտի ուզէ արատաւորել զայն։

— Բարեկամս, ապահով եղիր, ըսաւ բժիշկը, իր կեանքին մնացեալ օրերն ալ խելագար պիտի մնայ հաւանաբար...։

— Խելագար կամ ոչ, ըսաւ իշխանը, ազնիւ խստութեամբ մը, կը յուսամ որ դարմանատուն պիտի մտնէ, անկէ դուրս չելլելու համար։

— Համակարծիք եմ, յարեց Տօքթ. Միշէլ։

— Շնորհակալ եմ, բարեկամս։

Պրիքէ գերդաստանին պատիւը փրկուած էր։

Յուլիս 16ի առտուն, Մօն-Նուար իշխանը դէպի Թրուվիլ մեկնեցաւ իր ինքնաշարժով։ Հոն իրեն պիտի միանար Տիան, այդ իրիկուն իսկ կառախումբ նստելով։

Յուլիս 17ին, «Ֆիկարօ» հետեւեալ տողերը կը հրատարակէր «Զանազան դէպքեր» խորագրին տակ.

«Տիկին իշխանուհի Եօլանտ տը Մօն-Նուար, ինքնաշարժի արկածի մը զոհ, խելագարած ու արգելափակուած է Տօքթ. Միշէլի նշանաւոր դարմանատան մէկ տաղաւարին մէջ, ուր հոգածու խնամքներ կը շռայլուին իրեն։ Յուսանք որ, հակառակ իր ծանր հիւանդութեան, շնորհիւ գիտուն Տօքթ. Միշէլի, ան պիտի բուժուի եւ քիչ ատենէն իր տեղը պիտի գրաւէ ընկերութեան մէջ»։

Սեզանաւոր Բիւլֆէլտ յիշեալ տողերը կը կարդար առտուան ժամը իննին, Լաֆիթ փողոցի իր գրասենեակին մէջ։

Քիչ մը գունատեցաւ... ու գլուխը ծռեց։

Յետոյ վեր առնելով մրմնջեց.

— Ամէն ինչ լաւ կ'ընթանայ։ Իշխանը կ'ուզէ իր պատիւը փրկել։ Կրասինյի դիակը անհետացուցած ըլլալու է։ Բայց ես կը կարծէի որ Եօլանտն ալ սպաննած եմ։ Այլեւս չխօսինք անոր վրայ։ Հիմա Պլանշը ամուսնացնելու եւ հոսկէ հեռացնելու է։ Կալլէօ միշտ ինծի ըսած է թէ մեղրալուսնի ուղեւորութիւն մը պիտի կատարէ քանի մը տարի, աշխարհի շրջանը ընելու համար։ Եթէ Պլանշն է որ կը մատնէ զիս, օձիքս ազատած պիտի ըլլամ։ Իսկ եթէ ան չըլլայ ու մատնութիւնը շարունակուի... ուրեմն Հելէնն է որ կը մատնէ ու ես ճար մը պիտի խորհիմ։

Իսկ Մօնրէօյլի մէջ, առտուն ժամը 10ին, Տօքթ. Տուայէն տիկին Շարլի եւ Սոլանժի կը ծանուցանէր թէ Լուի Մէնար վերջնապէս ազատուած, մէկ ամիսէն ոտքի պիտի ելլէր։

Ազնիւ սպասուհին, Սօֆի, այդ բարեբաստիկ լուրը շուտով իմաց տուաւ նպարավաճառին ու մսավաճառին։ Երկու ժամ յետոյ, Մօնրէօյլի մէջ, ուր ամէն ոք կը պաշտէր Տօքթ. Մէնարը իբր բժիշկը աղքատներուն եւ հարուստներուն, ամէն ոք իմացած էր արկածեալ բժիշկին բուժումը։

Երեք հոգի միայն գոհ չմնացին, Ջէզէթ, Ֆանթէն եւ հայր Ջարօֆ։ Դժբախտաբար, անոնց դժգոհութեան, կամ աւելի ճիշդը կատաղութեան հետեւանքները քիչ ատենէն ի յայտ պիտի գային։

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՄՕՏԷԼ ՌՕԶԱ

Կացութիւնը պարզուած ըլլալով Քրուա-Մօրի, Տիանի, Սօլանժի և Մէնարի մասին, վերադառնանք Պլանշի նշանածը եղող Բիէր Կալլէօյի կացութեան, Օսթէնտի վրայ խօսելէ առաջ։

Բօլ տը Մարվօյի հետ ունեցած խօսակցութիւնը սփոփանք պատճառած էր Բիէր տը Կալլէօյի։

Այս վերջինը կը զգար որ ճնշող ծանրութենէն ազատած էր։ Այն պատրանքը կ'ունենար թէ իր բարեկամին վստահելով սրտին վրայ գտնուող ծանր բեռը վերցուցած էր։

Դուրսը, օդը հաճելի թուեցաւ Բիէրի։ Ուստի Շան զ'Էլիզէ գնաց, պայծառ օդը շնչելու համար։

Ատենը բաւական ուշ էր։

— Ո՞ւր ճաշելու է, կ'ըսէր մտովի։ Ի՞նչպէս պիտի անցընեմ գիշերը։

Բիւլֆէլտի բնակարա՞նը պիտի երթար։ Ո՛հ, ո՛չ այդ գիշեր։

Բիէր տը Կալլէօ դէպի նամակատուն ուղղուեցաւ ու տիկին Բիւլֆէլտի հասցէին ուղղուած նամակ մը ձգեց, իմաց տալու համար որ այդ գիշեր չպիտի կրնար այցելել, նօտարին կողմէ ստիպողաբար կանչուած ըլլալուն համար։

Յետոյ դէպի փապուղի ուղղուեցաւ արագաքայլ, ինքնիրեն ըսելով.

— Գիշերը Մօնմարթր պիտի անցընեմ։

Ստուգիւ, Բիկալի հրապարակը իջաւ ու Կրաֆ գարեջրատունը գնաց։

Այդ գարեջրատունը Պիւթ բնակող բանաստեղծներու և նկարիչներու ժամադրավայրն էր։

Բիէր տը Կալլէօ շատ մը բարեկամներ ունէր այդ արուեստագէտներուն մէջ, ինք ալ նկարիչ, քանի մը տարի հետեւած էր նկարչական դպրոցի մը Աքատէմի Ֆլօրիի դասընթացքին։

Շուրջանակի նայուածք մը ձգեց ու դանդաղօրէն յառաջացաւ։ Այդ պահուն դարմ ու զուարթ ձայն մը լսելով գլուխը ետին դարձուց։

Առաջին սրահին խորը, աջակողմը գտնուող թաւիշէ նստարանի մը վրայ բազմած մանկամարդ ու աղուոր աղջիկ մը կը կանչէր Բիէրը.

— Ա՜հ, պարոն տը Կալլէօ։

— Բարե՛ւ, Ռօզա, պատասխանեց Կալլէօ։

Ու մինչեւ այն սեղանը յառաջացաւ, ուր կը գըտնուէր մանկամարդուհին։

Բիէր սեղմեց աշխատանոցի հին ընկերոջ մը Մաբէշալի ձեռքը, որ Ռօզայի կ'ընկերանար ու ինք ալ նստաւ գաւաթներով խճողուած սեղանին առջեւ։

— Գաւաթ մը գարեջուր, հրամայեց Բիէր մօտեցող սպասեակի մը։

— Ահա՛ անակնկալ մը, յարեց Ռօզա։ Ի՞նչ բանի կը պարտինք այն պատիւը զոր կ'ընէք ձեր վերերեւումով։

— Պարզապէս քեզ տեսնելու։ Այս գիշեր ազատ ըլլալուս հոս եկայ։

— Շատոնց է որ ձեր երեսը տեսած չենք։

— Իրաւունք ունիս։

Այդ մանկամարդ աղջիկը, որ Մօնմարթրի ամենէն

գեղեցիկ մօտէլներէն մէկն էր, նորէն ժպտեցաւ ու իր այտերը սաստիկ կարմրեցան, մինչ իր թուխ աչքերուն վրայ պչրանքով կը խոնարհէին արտեւանունքները։

Քանի մը վայրկեան յետոյ, երկու-երեք երիտասարդներ միացան այդ խումբին։ Բէրէկա անուն արուեստագէտ մը, որ արդէն ծանօթ էր, ուրիշ մօտէլի մը հետ եկաւ նստաւ հոն։ Կապոյտ աչքերով մանկամարդ կին մըն էր ան, զոր Բէրվանշ կը կոչէին։

Ռօզա և Բէրվանշ իրարու մրցակից էին սիրոյ մէջ, երեւութապէս իրարու բարեկամ, վայրագ ատելութիւն մը իրարմէ կը բաժնէր երկու կիները։

Բաղցր զուարթութիւն մը հաստատուեցաւ մէջերնին։ Երիտասարդները ու մօտէլ կիները ցնծութեան մէջ էին, ուր Բիէր ալ Կալլէօ ալ խեղդեց իր ձանձրոյթը։

— Տակաւին չեմ ճաշած, ըսաւ Բիէր յանկարծ։

— Ես ալ չեմ ճաշած, յարեց Ռօզա։

— Ի՞նչպէս կ՚ըլլայ, հարցուց Մարէշալ։

— Ա՜հ, բարեկա՛մ, ըսաւ մօտէլը, մեր արհեստին մէջ ամէն գիշեր չենք ճաշեր։ Եթէ Կալլէօն հոս չգար, որ իր ճաշին կէսը ինծի պիտի հրամցնէ անշուշտ, շատ հաւանական է որ պզտիկ հաց մը ուտելէ յետոյ պէտի պառկէի։

— Կարսօն, հոս եկուր, երկու պնակ թթուակաղամբ։ Գարեջո՞ւր կ՚ուզես թէ գինի։

— Խրախճանք մը ընենք այս գիշեր. շամբանիա ապսպրէ ինծի համար։

— Լաւ, բայց ութը հոգի ենք։ Կարսօն, երկու շիշ Մօէթ։

Բէրվանշ աչքերը խոշոր բացաւ, լեզուն շրթունքներուն վրայէն անցուց ու ըսաւ.

— Օ՜հ, ո՜րքան չիք է ըրածնիդ, Կալլէօ։

— Մէկ անգամով վարժութիւն չըլլար, պատասխանեց երիտասարդը։ Կ՚ուզեմ այս գիշեր զուարթ ըլլալ։ Օ՛ն, խմե՛նք, Ռօզա՛, աղածոն եկաւ։

Կարսօնը փութով երկու սպաս դրած ու ծխացող թթուակաղամբը բերած էր։

Խնջոյքը սկսաւ։

Ռօզա քսան տարեկանի իր սուր ախորժով կը լափէր ու Կալլէօ այնպիսի հաճոյքով մը կ՚ուտէր զոր երկար ատենէ ի վեր չէր ունեցած։

Շամբանեան աղմուկով բացուեցաւ ու ծիծաղներ իրարու յաջորդեցին, գինիի նուրբ հոտանք մը կ՚ողողէր սեղանը։

Յանկարծ Բէրվանշ շատախօս դարձած Կալլէօյի հարցուց.

— Մարքի՛զ, իրա՞ւ է որ կ՚ամուսնանաս։

Երիտասարդը պռստեց յօնքերը ու սա պատասխանը տուաւ.

— Ոչ տակաւին, բայց օրին մէկը ըլլալիքը այդ է։

— Բայց ինծի ըսին թէ մեծահարուստ հրէուհիի մը հետ կ՚ամուսնանաս, յարեց չարաճճի աղջիկը։

— Ահա՛ սուտ մը, պատասխանեց Կալլէօ անտարբերութեամբ։

— Երբ ամուսնանաս, մեզի իմաց տուր, ըսաւ Բէրվանշ։ Ամուրիի կեանքդ պիտի թաղենք։ Մնաց որ մեզի խոստացած ես արդէն։

— Այո՛, խոստացած եմ, բայց ատենը չէ եկած տակաւին։

Ռօզա, որ այդ պահուն լուռ մնացած էր, յանկարծ գոչեց։

— Գալով այս գիշերուան, մեր քովէն մի՛ հեռա-

նար, քանի որ դուն եկար մեզ փնտռեցիր, հետեւաբար վար կը դնենք քեզ:

— Սիրայօժար կը մնամ:

— Մուլէն տը լա Կալէթ կ'երթանք Մարէշալին հետ: Մեզի կ'ընկերանա՞ս:

— Այո՛:

— Ես ալ կուգամ, գոչեց ծիծղուն Բէրվանշ, Ռօզան ծաղրելու երեւոյթով:

— Ես ալ, յարեց Բէրէկա:

— Նոյնպէս ես որոտաց մէկը:

— Եւ մենք, յարեցին միւսները:

Բիէր տը Կալլէօ, որուն դէմքը անեղծ ու անհոգ երեւոյթ մը ունէր, ոտքի ելլելով ըսաւ.

— Ուրեմն ամէնքս ալ Կալէթ երթանք խմբովին: Ռօզա՛, դրամը ես պիտի վճարեմ:

Մարէշալ կծիկը դրած էր, որպէս զի Կալլէօ վճարէ նախապէս ապսպրուած գարեջուրի գաւաթներուն դրամը:

Ռօզա առիթէն օգտուեցաւ. Բիէր տը Կալլէօյի թեւը մտնելու համար: Բէրվանշ չկրցաւ անոր թեւը մտնել, Բէրէկայի հետ գտնուելուն համար, այսպէս զուարթ խումբը զբօսարանէն դուրս ելաւ աղմկալից կերպով:

Կալլէօյի և Ռօզայի առաջնորդութեամբ, դանդաղօրէն յառաջացան Բլիշի պուլվարէն ու ի վերջոյ Մուլէն տը լա Կալէթ պարասրահը մտան:

Երիտասարդները սեղաններու առջեւ նստան ու շատ մը գարեջուր ապսպրեցին:

Բէրվանշ և Ռօզ պարելու գացին, Բէրէկա սկսաւ ուրախութեամբ պարել: Ընկերները տակաւ միացան պարողներուն ու Բիէր Կալլէօ առանձին մնաց:

Դէպի աւելի եռ ծռած էր, հանգստօրէն ծխելու համար այն սիկառը զոր մատներուն միջեւ կը բռնէր անփութօրէն:

Ռօզա կը կրէր շատ կարճ շրջազգեստ մը, քօրսաժ մը, որուն մէջէն վիզը կ'երեւէր. Բիէրի մտքին մէջ արթնցնելով այդ մանկամարդ աղջկան հետ ունեցած սիրային կարճատեւ յարաբերութեան հմայիչ յիշատակները: Ան բուռն փափաք մը զգաց Ռօզան գրկելու, իր կուրծքին վրայ սեղմելու, որպէս զի օրիորդ Պլանշի նկատմամբ ունեցած մտատանջ սէրը մոռնայ:

Յետոյ յորձանքը անցաւ, իր հետ տանելով Ռօզայի պատկերը:

Ռօզա հեռուէն տեսաւ որ Բիէր տը Կալլէօ սեղանին առջեւ առանձին կը գտնուէր խոհուն երեւոյթով մը, մանկամարդուհին վրդովուած պարը ձգեց ու գնաց անոր քով նստաւ:

Բիէր տը Կալլէօ համարձակեցաւ աղջկան ձեռքը սեղմել անցեալ օրերու պէս:

Յետոյ մինչեւ բազուկը գգուեց, այդ շարժուձեւը ընելէ ետք, ձեռքը վար ձգեց ու Ռօզայի մէջքին շուրջ պարուրեց:

Կալլէօ թեթեւ սեղմումով մը դէպի իրեն քաշեց Ռօզան:

Մանկամարդուհին չդիմադրեց:

— Ռօզա՛:

— Իմ քնքուշ Բիէրս, պատասխանեց մանկամարդկինը:

— Միշտ անուշիկ ու սիրունիկ ես:

— Ափսո՜ս, բացագանչեց Ռօզա:

Բայց մարքիզին աչքերը տարփանքի քաղցր արտայայտութիւն մը ունէին, որուն հրապոյրէն Ռօզա ազդուեցաւ դարձեալ:

Մանկամարդ աղջիկը Կալլէոյի քով կը գտնուէր թռչունի մը պէս, որ օձին թիւթական ազդեցութեան ենթարկուած է։

Ռօզա սիրած էր Կալլէոն ու տակաւին կը սիրէր, բայց ստիպուած էր անուրջի քանի մը ժամերով գոհանալ, քանի որ դատապարտուած էր յարափոփոխ սրտի մը ոչ թէ սէրը, այլ քմայքները միայն վայելել։

Աւելի ուժգին սեղմում մը մօտեցուց զանոնք ու շրթունքները միացան, մինչ աղմկալից նուագախումբի մը առաջնորդութեամբ անկարգ պար մը տեղի կ՚ունենար։

Պարահանդէսը վերջանալու վրայ էր։

Երաժշտութեան վերջին խաղերը ուժգնօրէն կը թնդային։

Յանկարծ Ռօզա ընդոստ շարժում մը ըրաւ զոյգերը դիտած պահուն.

— Ի՞նչ կայ, հարցուց Կալլէօ։

— Սա դիմացդ նայէ, ըսաւ Ռօզա, ձեռքը տարածելով դէպի այն կողմը, ուր կը պարզուէր զինքը այնքան չահագրգռող տեսարանը։

Իրար գրկած զոյգ մը կ՚անցնէր, երիտասարդ մը իր ընկերուհիին վրայ ծռած էր մտերմօրէն։

— Տեսա՞ր, հարցուց Ռօզա։

— Այո՛, պատասխանեց Կալլէօ, խիստ վրդոված։

— Բօլ տը Մարվօն է, գոչեց Ռօզա։

— Ֆլավիին հետ, բացագանչեց Կալլէօ, մինչ խոր զարմանքի նշաններ կը տեսնուէին իր դէմքին վրայ։

— Ֆլավին ո՞վ է, հարցուց Ռօզա։

— Օ՛հ, սենեկապանուհի մըն է, պատասխանեց Կալլէօ խուսափողական կերպով ու ծանր մտահոգութեան մը մատնուեցաւ։

— Ի՜նչ կոպիտ մարդ է սա Մարվօն, ըսաւ Ռօզա, թաքուն մտածում մը արտայայտելով։

Արդարեւ, Մարվօն էր որ օրիորդ Պլանշ Բիւլֆէլտի սենեկապանուհի Ֆլավիի հետ կ՚անցնէր։

Երբ Մարվօ իր ընկերուհիին Ֆլավիի հետ Կալլէոյի մօտէն անցաւ, երկու երիտասարդները արագ նայուածք մը փոխանակեցին և իսկոյն հասկցան անոր նշանակութիւնը։

Ֆլավի ճանչցաւ մարքիզ տը Կալլէոն ու Ռօզայի նայեցաւ։

Ռօզա, երկչոտ, Կալլէոյի մօտեցաւ ու հառաչելով ըսաւ.

— Կ՚ուզե՞ս որ մեկնինք։

— Ինչպէս որ կ՚ուզես, պատասխանեց Բիէր։

Ու շատ վրդովուած, գրեթէ անձկութեան մատնուած, աւելի սիրալիր կերպով սեղմեց Ռօզայի ձեռքը։

Երկուքը միասին ոտքի ելան ու քանի մը վայրկեան յետոյ հեռացան Մուլէն տը լա Կալէթի սրահէն։

— Իմ սենեակս երթա՞նք, մրմնջեց Ռօզա։

— Այո՛։

Մանկամարդ աղջկան շրթները նորէն երկարեցան ու Կալլէօ ծծեց հեշտանքը այն ճշմարիտ սիրոյն, որ ընկերային դիրքի և հարստութեան հետ գործ չունի։

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

ՍԵՆԵԿԱՊԱՆՈՒՀԻՆ

Այդ գիշեր Պլանշ Բիւլֆէլտ իր սենեակը գնաց ճաշելէն անմիջապէս յետոյ գրեթէ ու սովորականէն առաջ ճամբեց Ֆլավին։

Սենեկապանուհին շատ գոհ մնաց ու իր ուրախութիւնը հազիւ զսպելով, փութաց հագուիլ, ամէն գիշերուան պէս դուրս ելլելու համար։

Ֆլավի իր ճամբուն վրայ կեցած ինքնաշարժ մը այն ատեն միայն նշմարեց, երբ անոր դուռը բացուեցաւ ու երիտասարդ մը իրեն մօտեցաւ։

Երիտասարդին հրապուրիչ խօսքերը, գիշեր մը հաճելի կերպով միասին անցընելու առաջարկը ու չիք անձի մը հետ ունենալիք սիրարկածը Ֆլավին մղեցին այդ ինքնաշարժը նստելու, ուր զինքը կը հրամցնէր իր պատահական սիրահարը, որ Բօլ տը Մարվօ կը կոչուէր։ Ֆլավի յիշեց որ պարոն Բիւլֆէլտի տունը երեկոյթի մը ատեն տեսած էր զայն։

Սակայն, ոտքը բազրոտին վրայ դնելէ առաջ, սենեկապանուհին ետին դարձաւ, ակնարկ մը ձգեց և պահ մը վարանելէ ետք ինքնաշարժին մէջ մտաւ։

— Մէկո՞ւն կը սպասէք, հարցուց Մարվօ կեղծ նախանձով մը։

— Այո՛, իմ նշանածիս, պատասխանեց Ֆլավի։

— Ո՛հ, բացագանչեց երիտասարդը, չկարենալով ինքզինքը զսպել։

— Իմ նշանածիս կը սպասեմ, կրկնեց Ֆլավի խնդալով։ Ամէն գիշեր կուգայ ու միասին կը խօսուըռտինք, յետոյ տուն կը դառնանք խելօքիկ։

Մարվօ գոհ մնաց որ այդքան ճշդիւ գուշակած էր սենեկապանուհիին սովորութիւնները։ Ու սկսաւ ժըպտիլ, մտքին առջեւ բերելով այն սենեկապանը կամ կառապանը, որ քիչ յետոյ հոն պիտի հասնէր ու պիտի սպասէր, մինչ ինք կ'առեւանգէր Ֆլավին։

Ֆլավի անձնատուր եղաւ իր սիրարկածի ուրախութեան, զոր շատ սիրուն կը գտնէր։ Մինչ սենեկապանուհին ինքնաշարժով կը յառաջանար, մտովի կը խորհէր թէ ինչո՛ւ ինք ալ ազնուական սիրահար մը չունենար, քանի որ օրիորդ Պլանշ Բիւլֆէլտ կ'ամուսնանար մարքիզի մը հետ։

Մարվօ սենեկապանուհին առաջնորդեց Մուլէն տը լա Կալէթի սրահը։ Ապա միասին ընթրեցին ու Մարվօ առատաձեռն և հաճոյակատար գտնուեցաւ, որպէսզի ինք երազուած սիրահարը ըլլայ Ֆլավիի համար։ Այս վերջինը յուզումով կը տեսնէր վեհանձն սիրահարի մը հետ սկսած հովուերգութիւնը։

Ֆլավի գեղեցիկ չէր, բայց իր թուխ դէմքը հաճելի էր։

Մարվօ բաւական սիրաբանեց Ֆլավիի հետ ու այս վերջինը կարծեց որ իսկապէս կը սիրուի։

Լիառատ ճաշեցին, շիշ մը շամբանիա խմեցին ու հազարումէկ քնքշանքներ ըրին իրարու հետ։ Մարվօ այնուհետեւ միայն իր քննութեան սկսաւ։

— Անշուշտ շատ հանգիստ էք Բիւլֆէլտներու տունը։

— Այո՛, պատասխանեց Ֆլավի։

— Հոն պիտի մնա՞ք միշտ։

— Չեմ գիտեր։

— Հապա ձեր նշանա՞ծը։

— Ուզածիս չափ պիտի սպասէ, պատասխանեց Ֆլավի ինքնավստահութեամբ։

— Եթէ տուն տեղ չունեմ ձեզի համար, ի՞նչ պիտի ընէք. հարցուց երիտասարդը։

— Ի՞նչ կ'ընէք, յարեց Ֆլավի շուարուն, որովհետեւ չէր յուսար որ այդքան շուտով նմանօրինակ առաջարկ մը պիտի ըլլար իրեն։

— Այո՛, չէ՞ք ուզեր ձեր տան մէջ ազատ ըլլալ։

քիչ մը զուարճանալ ու յետոյ ամուսնանալ ձեր նշանածին հետ։

— Այո՛, կ'ուզեմ, հառաչեց Ֆլավի։

— Այս ամէնը կարելի է, պատասխանեց Մարվօ խիստ լուրջ երեւոյթով մը ու շատ մը դարձուածքներէ յետոյ, իր նիւթին վերադարձաւ, հարցնելով.

— Ուրեմն օրիորդ Պլանշ կ'ամուսնանա՞յ։

— Այո՛։ Բայց որքա՛ն գործ կայ մինչեւ ամուսնութիւնը։

— Նորապսակ մարքիզուհի տը Կալլէոյի՞ թէ Բիւլֆէլտի քով պիտի մնայ։

— Չեմ գիտեր... տիկին Բիւլֆէլտէն չեմ ուզեր բաժնուիլ, բայց ի յարկին...։

Մարվօ իսկոյն հարցուց.

— Պարոն ժան տը Սէնթ Իվ միթէ օրիորդ Պլանշին թեկնածուն չէ՞ր։

— Այո՛, պատասխանեց սենեկապանուհին։

— Ինչո՞ւ չուզեց անոր հետ ամուսնանալ։

— Չեմ գիտեր, ըսաւ Ֆլավի ծանրախոհ դէմքով մը։

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ չէք գիտեր։

— Ո՛չ, տիկինը ամէն ինչ փորձեց որպէս զի այդ ամուսնութիւնը տեղի ունենայ, բայց...։

— Բայց ի՞նչ եղաւ։

— Օրիորդը յայտարարեց թէ պիտի նախընտրէր անձնասպան ըլլալ քան պարոն տը Սէնթ Իվի հետ ամուսնանալ։

— Ամենէն աւելի ո՞վ կը պնդէր որ օրիորդ Պլանշ ամուսնանայ մարքիզ տը Կալլէոյի հետ։

— Պարոնը։ Տիկինը կ'ուզէր որ օրիորդը պարոն տը Սէնթ Իվի հետ ամուսնանայ։ Օ՜հ, այդ մասին վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, ինչպէս կ'ըլլայ միջին դասուն մէջ։

— Գրաւ կը դնեմ որ տիկին Բիւլֆէլտի սիրահարը եղած է Սէնթ Իվ, յարեց Մարվօ, սուտ մը յերիւրելով, որպէս զի ճշմարտութիւնը հասկնայ։

— Օ՜հ, ի՞նչ կ'ըսէք, թոթովեց Ֆլավի, ընդոստ շարժում մը ընելով։

— Չէ՛ք ուզեր ըսել։

— Ինծի վերաբերեալ բան մը չէ, պատասխանեց Ֆլավի չոր շեշտով մը։

— Իրաւունք ունիք, յայտարարեց Մարվօ, հասկընալով որ առաջին գիշերը քիչ մը շատ առաջ գացած էր։

Խեղճ աղջիկը սրտով կը նկատէր որ այդքան լաւ սկսուած գիշեր մը սիրոյ հեշտանքի մէջ պիտի վերջանար։ Բայց հասկցաւ որ այդ յոյսէն հրաժարելու էր, երբ պարոն Մարվօ շատ հանդարտ ու խիստ քաղցր ձայնով մը ըսաւ.

— Ֆլավի՛, ինչպէս կը տեսնէք, լաւ գիշեր մը անցուցինք։

— Այո՛, շատ լաւ։

— Եթէ կ'ուզէք, վաղը, վաղայաջորդ օրը, միշտ պիտի վերսկսինք։ Հիմա ձեզի պիտի ընկերանամ կառքով ու վաղը գիշեր միեւնոյն ժամուն պիտի սպասեմ ձեզի։

— Շատ լաւ։

— Լունա-Բարք պիտի երթանք փոփոխութիւն մը ըրած ըլլալու համար։

— Օ՜հ, այո՛։

Ֆլավի կը խենթենար այդ հաճոյքներուն վրայ ու միջոց մը կը նկատէր զանոնք, փայլուն ընկերութեան մէջ մուտք գործելու համար։

Մարվոյի ինքնաշարժը Ռիպէրա փողոցին մէջ ձգեց

Ֆլավին։ Այդ պահուն մանկամարդ աղջիկը կարծեց թէ իսկապէս կ՚երազէր։

Բօլ այնքան քնքշօրէն հրաժեշտ առաւ որ Ֆլավիի պատրանքը կատարեալ եղաւ։

Երիտասարդը այնքան երկչոտ ու տարփոտ յուզումով մը աղջկան շրթունքը համբուրեց որ Ֆլավի հաւատաց որ կը սիրուէր։ Ու մտովի ըսաւ թէ վաղը հաւանաբար Մարվօ իր տունը պիտի տանէր զինքը։

Ֆլավի գրպանէն հանած բանալիով բացաւ վանդակապատ դուռը ու ներս մտաւ։

Ֆլավիի քայլերը կը ճռնչէին մանրախիճին վրայ։

Ցանկարծ մարդ մը դուրս ելաւ պատի մը մութ անկիւնէն և կատաղութեան ճշմարիտ նոպայի մը մէջ աղաղակեց, իբր թէ Ֆլավի լսէր զայն.

Ա՛հ, Ֆլավի, երեւան հանեցի զիս խաբելդ։ Անպիտա՛ն, արդէն գիտէի որ զիս կը խաբես։ Բայց այս գիշեր յանցանքի վրայ բռնեցի քեզ... մինչ ցուրտէն կը սառէի, քեզի սպասելով, դուն կը զուարճանայիր մէկուն հետ։ Հաւատա՛ որ երկար ատեն չպիտի խնդաս իմ քթիս։ Վաղը գիշեր պիտի սպասեմ քեզի... կամ անոր։

Մարդը բռունցքը սեղմած, շրթունքները փրփրոտ շարունակեց նախատինքներ տեղալ Ֆլավիի հասցէին։

Ի վերջոյ հեռացաւ, անդադար մրմնջելով.

— Վրէժս պիտի լուծեմ, վա՛ղը...։

. . . .

Այդ աղմկալից գիշերուան յաջորդող առտուն, յանկարծ հեռաձայնին զանգակը հնչեց։

Ծառան հեռաձայնին քովը վազեց ու սա ձայնը լսեց.

— Ո՞վ կը գտնուի գործիքին գլուխը։

— Ե՛ս, Պաթիսթ, պատասխանեց ծառան։

— Ես Մարվօն եմ, ձեր տէրը արթնցա՞ծ է։

— Պարոն մարքիզը տակաւին զանգակը չզարկաւ։ Շատ ուշ վերադարձաւ։

— Իր սենեակը գացէք ու ըսէք թէ հեռաձայնին գլուխը կ՚սպասեմ, ստիպողական է։

— Հիմա կ՚երթամ կ՚իմացնեմ, պարոն, հաճեցէք սպասել։

Երեք վայրկեան յետոյ Կալլէօ հեռաձայնին մօտ փութաց ու առանց կարեւորութիւն ընծայելու Պաթիսթի ներկայութեան, գոչեց.

— Դո՞ւն ես, Մարվօ։

— Այո՛, պատասխանեց ան։

Ու խօսակցութիւնը սկսաւ հեռաձայնով։ Պաթիսթ կէսը միայն կը լսէր, բայց այդքանն ալ բաւական էր։

— Ի՞նչ կայ, յարեց մարքիզը։

— Ինչ հանդիպում երէկ գիշեր։ Բնաւ չէի յուսար որ Ֆլավիի ընկերանամ այնքան շուտով, ինչպէս ես ալ չէի յուսար Ռօզայի հետ տեսնել քեզ։

— Այո՛, հաւատա՛ որ յանկարծակիի եկայ։ Բայց Ռօզա սքանչելի սիրուհի մըն է, թերեւս ալ աւելի կը սիրեմ զայն, իբր նշանած հիասթափում ունենալէ յետոյ։ Այսինքն հաճոյքով կը սիրեմ զայն։

— Մի՛ փղձկիր, պատասխանեց Մարվօ։

— Բօլ, նոր բան մը ունի՞ս ինծի իմացնելիք։

— Ո՛չ, դժբախտաբար բան մը չկայ տակաւին։

— Ի՞նչպէս կ՚ըլլայ։

— Օ՛հ, սա պարզ պատճառով որ երէկ գիշերուան գեղեցիկ ընկերուհիս իր տէրերուն կապուած ըլլալուն, չուզեր բերան տալ զանոնք։ Երէկ գիշեր մխա-

ախն պտտեցայ ու ընթրեցի մինչեւ ժամը մէկ։ Ուֆ, ի՜նչ տարապարհակ գործ։

— Բան մը իմացա՞ր ուրեմն։

— Ո՛չ, մեծ բան մը չիմացայ... բայց այս գիշեր պիտի վերսկսիմ ու վաղը, միւս օրը, մինչեւ որ...։

— Շնորհակալ եմ։

— Այդ խեղճ աղջիկը լրջօրէն կը կարծէ թէ ճըշմարիտ տարփանք մը ներշնչած է ինծի եւ այդ տարփանքի սկզբնաւորութիւնը պիտի առաջնորդէ զայն մեծ պերճաղիճի մը հեշտ կեանքին։

— Խենթո՞ւկ է ան։

— Մեծամոլութիւնը շատ կը գինովցնէ զայն, ուստի կը յուսամ որ պիտի յաղթեմ անոր խղճին։ Վաղայաջորդ գիշերը, Բիւլֆէլտի տունը ճաշի պիտի երթա՞ս։

— Այո՛։

— Հրաւէր ստացա՞ր։

— Այո՛։ Պայմանագրութեան գիշերն է, յարեց մարքիզը, թեքելով իր ձայնը։

— Գիտեմ։ Բայց կ՚ուզեմ նախապէս հասկնալ ինքնութիւնը Բիւլֆէլտ գերդաստանի այն շառաւիղին զոր դուն գետը նետելէ ազատեցիր։

— Ես չպիտի վարանիմ հեռանալու, խօսք տալու, եթէ երբեք Պլանշի զաւակը ըլլայ ան։

— Կեցցե՛ս, ահա՛ մէկը որ նկարագիր ունի։ Հաւանաբար քեզ չպիտի տեսնեմ մինչեւ վաղայաջորդ օրը, որովհետեւ ինծի յանձնուած պաշտօնէդ զատ իմ նկարչական սալոնիս համար կը պատրաստուիմ, դքսուհի Սանթա-Քրուզ ամէն օր կուգայ։

— Գիտեմ ու կրկնապէս շնորհակալ եմ, ինծմով զբաղելուդ համար։

— Բարեկամական ծառայութիւնները նուիրական են։

— Գիտեմ որ այդ գաղափարը ունիս։

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ վաղայաջորդ օրը։

— Անշուշտ այդ գիշերը իմ գողգոթայիս վերջին հանգրուաններէն մէկը պիտի ըլլայ։

— Ցտեսութի՛ւն։

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

ՕՍԹԷՆՏԻ ՄԷՋ

Մինչ Բարիզի մէջ դէպքերը կը պատրաստէին նոր իրադարձութիւններ, զոր անկարելի է կանխատեսել տակաւին, տռամը կը շարունակուէր Օսթէնտի մէջ, մէկ կողմէ Ճօզէի եւ Սիմոնի, միւս կողմէ Լիւքի ու Սթրաքի, ինչպէս նաեւ Համիտ պէյի երկու գործակալներուն Ռապուլի եւ Քարուլի միջեւ։

Ինչպէս կը յիշուի, Կրանվիլլարի սենեակին մէջ ի ներկայութեան Սիմոնի բուռն բանակռիւ մը տեղի ունեցած էր Ճօզէի եւ Լիւքի միջեւ։

Անտարակոյս, այդ վէճը յուզման մատնած էր մանկամարդ աղջիկը։

Լիւք հազիւ թէ սենեակէն դուրս ելած, Սիմոն նետուեցաւ Ճօզէի վիզը ու արտասուալից գոչեց.

— Ճօզէ, մի վախնար բնաւ, քանի որ կը սիրեմ քեզ։

— Տխմա՛ր, անասունը, աղաղակեց Ճօզէ։ Հիմա ի՞նչ ընելու է։ Լսեցիր իր սպառնալիքները։ Խենթ

ըլլալուն, ան կրնայ ի գործ դնել իր սպառնալիքները։ Հարկ պիտի ըլլայ անոր հետ մենամարտիլ։

— Օ՜հ, ո՛չ, ո՛չ։ Եթէ քեզ սպաննէ՞։

— Այո՛, կ'առնէ զիս, շատ ճարտար ու զօրաւոր է զինավարժութեան մէջ։ Եթէ իրարու հետ մենամարտինք, զիս պիտի սպաննէ։

Սիմոն կը սիրէր Ճօզէն ու չէր հաւատար այն սոսկալի և անուանարկիչ ամբաստանութիւններուն, զոր քիչ մը առաջ Լիւք ուղղած էր իր սիրահարին։ Իր միամիտ հոգիին ու անբիծ սրտին մէջ Սիմոն չէր կրնար միտքէն անցընել խոր ապականութիւնը, բացարձակ անպարկեշտութիւնը և գձուձ անպատուութիւնը այն երիտասարդին, որուն անձնատուր եղած էր։ Ուստի Սիմոն հեծեծագին ըսաւ.

— Ո՛չ, ո՛չ, Ճօզէ։ Պէտք չէ որ մենամարտիս անոր հետ։ Միջոց մը գտնենք պանդոկէն դուրս ելլելու և Օսթէնտէն հեռանալու համար աննշմարելի կերպով։

— Քաղինոյին տնօրէնութեան պայմանագրութիւնը ի՞նչ պիտի ըլլայ, հարցուց Ճօզէ։

— Աւելի դէշ, պիտի ջնջուի, պատասխանեց մանկամարդ աղջիկը։

— Սիրելի Սիմոն, սպասէ՛, հոսկէ չմեկնինք ու ձգէ որ ատոր վրայ խորհիմ, գոչեց Ճօզէ, փղձկում կեղծելով։

Մինչ Սիմոն կակուղ բազմոցի մը վրայ նստած ու գլուխը սիրահարին ծունկին վրայ դրած, տակաւ կը հանդարտէր, Ճօզէ ալ մտածումներու մէջ կը խորասուզուէր։

— Ի հարկին կրնանք մեկնիլ, առանց նշմարուելու, կ'ըսէր Ճօզէ մտովի։ Բայց դրամ չունիմ գրեթէ։

Ամէն պարագայի մէջ պէտք է աւելի հեռուները երթալ։ Ամենէն ապահով միջոցը պիտի ըլլայ Ամերիկա անցնիլ։ Հոն, Նիւ Եորքի կամ Սան Ֆրանչիսքոյի մօտ գտնուող օդափոխութեան քաղաքի մը մէջ Սիմոնի համար փառաւոր գործ մը պիտի գտնեմ։ Բայց բաւական դրամ չունիմ, այդ ճամբորդութիւնը կատարելու համար։ Հայրս դրամ պիտի ղրկէ՞ միթէ, կը տարակուսիմ, քանի որ իմ նամակս իսկ ստացած ըլլալու չէ... հայրս մտնող մէկը ձեռք անցուցած է այդ նամակը, ինծի և անոր դէմ իբր զէնք գործածելու համար։ Այդ մարդը Լիւքի ղրկած կամ յանձնած է այդ նամակին պատճէնը։ Հետեւաբար, չեմ կրնար իմ հօրս վրայ յոյս դնել անմիջական կերպով։ Բայց կրնամ յանձնարարեալ և կնքուած նամակ մը գրել ու ստացուած ըլլալու մասին ընկալագիր մը առնել։ Այդ նամակը հօրս պիտի յանձնուի և ստորագրութիւնը պիտի առնուի։ Այսօր, շաբաթ է, Յուլիս 14, նամակատունը հոս բաց է, որովհետեւ Պելճիքայի մէջ տօնական օր չէ Յուլիս 14ը։ Բայց վաղը կիրակի է։ Ուստի հայրս երկուշաբթի առտու նամակը պիտի առնէ ու ցերեկին պիտի պատասխանէ։ Երեքշաբթի օր անոր չէքը և յանձնարարուած նամակը պիտի ստանամ։ Այնտեն պիտի կրնանք դէպի Ամերիկա խոյս տալ։ Բայց հարկ պիտի ըլլայ հոս սպասել ու ամէն վայրկեան այդ բիրտ Լիւքի հետ կռիւի բռնուելու վտանգը աչք առնել։ Կրո՛ղ, ի՞նչ ընելու է հիմա։ Ու շատ մը խորհրդածութիւններ ըրաւ։

Ի վերջոյ գործնական ծրագիր մը պատրաստեց, որ ամենէն նուազ գէշ ծրագիրն էր, բաղդատմամբ միւս ծրագիրներուն։

Ու այսպէս պարզաբանեց զայն։

— Նախ պէտք է խուսափիլ ամէն գայթակղութենէ, ուստի և Լիւքի հետ հրապարակային բանավէճ ունենալէ։ Ասոր համար իրիկունը Սիմոնին հետ դուրս ելլելու եմ, ծառաներու սանդուխէն անցնելով, որ բազմամարդ չեղող փոքր փողոցի մը վրայ կը նայի ու դէպի դերասաններուն մուտքը կ՚առաջնորդէ, Գազինոյին ետին։ Տիկին Գուրլօնի պիտի ըսեմ որ ճաշէն յետոյ պարի դասը տայ Սիմոնին։ Տիկինը արդէն առաջարկած էր գիշեր ատեն դաս տալ, բայց ես մերժած էի։ Տիկին Գուրլօն անպատեհութիւն մը չպիտի տեսնէ ատոր մէջ։ Երկրորդ պէտք է խուսափիլ Լիւքի հետ հանդիպում մը ունենալէ պանդոկին մէջ կամ դուրսը, որպէս զի ոեւէ ծայրայեղութեան չդիմէ կատաղօրէն ու իմ սենեակս չխուժէ ոեւէ պատրուակով, ծառաներու ներկայութեան ապտակելու համար։ Պէտք է խոհեմ գտնուիլ ու Լիւքին գալը տեսնել։ Իր համբերութիւնը կորսնցնելէ յետոյ միայն այդ կոպտութիւնը պիտի ընէ Լիւք, բայց ոչ երկուշաբթի օրուընէ առաջ։ Այն ատեն իմ այցաքարթս պիտի տամ, ամէն գայթակղութենէ խուսափելու համար, յետոյ վկաներ պիտի կարգեմ, ինչ որ երկար պիտի տեւէ, Օսթէնտի մէջ մարդ չճանչնալուս։ Ոեւէ վկայ չպիտի ունենամ, այլ Լիւքի վկաներուն ժամադրութիւն մը պիտի տամ։ Անոնք ոչ ոք պիտի գտնեն և ի զուր պիտի սպասեն։ Երթեւեկներ, բանակցութիւններ, որոնց միջոցին փոփոխութիւններ առաջ պիտի գան կամ վկաներս սխալ հասկցած պիտի ըլլան որոշեալ օրը և ժամը եւայլն, այսպէս մինչեւ երեքշաբթի իրիկուն պիտի քաշքշենք գործը։

Մինչ այն, հօրմէս դրամ ստացած պիտի ըլլամ։ Գիշերը, Սիմոն և ես ծառաներու սանդուխէն խոյս

պիտի տանք, ինքնաշարժ մը պիտի վարձենք Հավր երթալու և հոնկէ Նիւ Եորք ուղեւորելու համար կեղծ անուններով։ Շատ լաւ է այս ծրագիրը։ Երրորդ նամակ մը գրելու է հօրս, որ չպիտի վարանի անմիջապէս դրամ ղրկելու, նամակը ստանալէ յետոյ։ Ամենէն դիւրին գործը աս է։ Իսկոյն պիտի գրեմ նամակը։

Ու Ճօզէ բարձրաձայն ըսաւ.

— Սիմոն, անո՛ւշս։

Մանկամարդ աղջիկը վեր առաւ գլուխը։

Այլեւս չէր արտասուեր ան։

Իր մեծ ու միամիտ աչքերը հարցուփորձեցին Ճօզէն։

— Հանդարտէ՛ ու մի՛ լար, ըսաւ Ճօզէ։

— Օ՛հ, միջոց մը գտա՞ր, գոչեց Սիմոն, յուսահատութենէ յետոյ երջանկութիւն զգալով այն դիւրութեամբ, որ յատուկ է երիտասարդներուն։

— Այո՛։

— Ամէն ինչ կարգի դնելու լաւ միջո՞ց մը։

— Այո՛, մտիկ ըրէ՛։

Յետոյ Սիմոնը ծունկերուն վրայ նստեցնելով, մերթ համբոյրներ տուաւ անոր ու իր ծրագիրը պարզեց։

Միայն թէ փոխանակ «հայրս» կոչելու այն անձը, որուն նամակ պիտի գրէր, դրամ ուզելու համար, կը փութար ըսել. «Իմ սեղանաւորս պարոն Բիւլֆէլտ»։ Մանկամարդ աղջիկը Ճօզէն ճանչնալէն ի վեր գիտէր թէ ան պարոն Բիւլֆէլտի յաճախորդներէն մէկն էր, ուստի չտարակուսեցաւ գործին յաջողութեան վրայ։

Ճօզէ յաճախ մանկամարդուհիին ըսած էր թէ իր ամբողջ հարստութիւնը Բիւլֆէլտ պանքան դրած էր։

Սիմոն այդ պանքային մէջ մեքենագիր ըլլալուն յաճախ Ճօզէն հոն տեսած էր, անոր սիրուհին ըլլալէ առաջ, ուստի չէր կասկածեր որ ան սուտ կը խօսէր իրեն։

— Այդ նամակը պիտի գրե՞ս իսկոյն, հարցուց Սիմոն, երբ Ճօզէ աւարտեց իր խօսքը։

— Հիմա։

Ու ոտքի ելլելով յարեց.

— Սիրելիս, արցունք թափեր ես։ Մազերդ թափթփեր ու հագուստներդ ճմռթկեր են։ Հանուէ՛, արդուզարդ ըրէ ու սենեկազգեստդ հագիր։ Ճաշասրահ չպիտի իջնենք, այդ տխմար վայրենիին չհանդիպելու համար։

— Իրաւունք ունիս։ Յետոյ պիտի հագուիմ, պարի դասս առնելու համար։

— Ո՛չ, քանի որ այսօրուանը առած ես քիչ մը առաջ։

— Այնպէս է։ Ուրեմն ի՞նչ պիտի ընենք։

— Անկողին պիտի մտնենք, քանի մը սիկառէթ ծխելէ յետոյ։

— Օ՜հ, ի՜նչ երջանկութիւն, գոչեց Սիմոն կարմրելով։

— Վաղը առտու երկտող մը ղրկելով տիկին Բուրլօնի, պիտի խնդրեմ որ դասին ժամը փոխէ ու գիշերուան ժամը տասնին դաս տայ։

— Շա՜տ լաւ, սիրելիս։ Իմ սենեակս կ'երթամ ու մատներուն ծայրովը համբոյր մը ուղղելով անոր, հմայիչ աղջիկը փութաց իր սենեակը։

Գալով Ճօզէի, փոքր սեղանի մը առջեւ նստաւ ու հետեւեալ նամակը գրեց արագօրէն.

«Օսթէնտ, 14 Յուլիս

«Սիրելի հայր իմ,

«Պատճառներ ունիմ կարծելու թէ այս օրերս ձեզի ղրկած նամակս ձեռքերնիդ չէ հասած։ Ձեր քով կը գտնուի մէկը, որ մեզ կը մատնէ, իմ նամակներս կը գողնայ և իմ թշնամիներուս կը հաղորդէ։

«Ծուղակներով ու վտանգներով շրջապատուած եմ։ Եթէ երբեք աւելի երկար ատեն մնամ Ֆրանսայի ու Եւրոպայի մէջ, ձեր պատիւը և իմ ապահովութիւնս վտանգած պիտի ըլլամ։

«Այդ ապահովութիւնը ու պատիւը փրկելու համար, Նիւ Եորք պիտի մեկնիմ։ Բայց դրամ չունիմ։ Յաջորդ թղթատարով, ստորեւ նշանակուած հասցէին ղրկեցէք նամակ մը, որուն մէջ ներփակուած ըլլայ չորս հազար ֆրանքի պանքտոմսեր։ Աննշան գումար մըն է։ Բայց այդ դրամով պիտի կրնամ ծովային ճամբորդութիւնը ընել Սիմոնի հետ։ Այդ պանքտոմսերուն վրայ աւելցուցէք յիսուն հազար ֆրանքնոց չէք մը Նիւ Եորքի ձեր թղթակցին վրայ քաշուած։ Ամերիկայի մէջ միայն պիտի կրնամ դրամի վերածել այդ թուղթը, ինչ որ բացայայտօրէն կ'ապացուցանէ թէ Ֆրանսա չպիտի մնամ։

«Այսպէս օձիքնիդ ինէ ազատած պիտի ըլլաք ու այլեւս չպիտի լսէք ձեր զաւկին վրայ խօսուիլը։

«Եթէ երբեք անմիջապէս ինծի չղրկէք ինչ որ կը խնդրեմ ձենէ, չէք կրնար խուսափիլ ահռելի գայթակղութենէ մը։ Որովհետեւ Զախարի Սթրաք ու Լիւք տ'Աբրըմօն հոս նեղը դրած են զիս։

«Ու դուք ալ կը խորհիք թէ իմ անպատուութեանս և կործանումիս մէջ միասին պիտի քաշքշտեմ

ձեզ, մինչդեռ եթէ ուզէք, շատ դիւրաւ կրնաք օձիքնիդ ազատել ինէ և ինքզինքնիդ փրկել, միեւնոյն ատեն զիս ազատելով։

Ձեր անձնուէր որդին

ԺԻՒԼԻԷՆ ՌԻՎԱՍ»

Հասցէ, Դերկոմս Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլար, Քիւրսալ-Օթէլ, Օսթէն։

Ան ծալլեց ու պահարանի մը մէջ սահեցուց նամակը, յետոյ իր մատանիին զինանշան քարը կոխեց կնքամոմին վրայ ու նամակը կնքեց անով։ Պահարանին վրայ հօրը հասցէն գրեց ու զանգակը հնչեցուց, կարսօնը կանչելու համար։

Իսկոյն ներս մտնող կարսօնին ըսաւ.

— Այս նամակը թղթատարատուն ղրկեցէք անմիջապէս։ Պէտք է յանձնարարեալ ըլլայ ու ինծի յանձնուելի ստացման ընկալագիր մը։ Իսկոյն ինծի բերէք նամակատան ընկալագիրը։

— Լա՛ւ, պարոն դերկոմս։

Մէկ քառորդ ժամ ետքը, կարսօնը կը վերադառնար, իր հետ բերելով օրինական ընկալագիրը։

Ճօզէ հանդարտած էր, քանի որ հօրը ձեռքը պիտի հասնէր իր նամակը։

Այդ հանդարտութիւնը ներշնչեց նաեւ Սիմոնի, որ արդէն իսկ կ'երեւակայէր թէ Ամերիկայի մէջ պարուհի դարձած էր։

Ժամը եօթի ատեններ, Ճօզէ կանչեց սեղանապետը։

— Այսուհետեւ քոյրս և ես մեր սենեակին մէջ պիտի ճաշենք։ Հետեւաբար, կանոնաւոր սպասարկու-

թիւն մը պիտի կատարէք, կէս օրին և իրիկուան ժամը եօթուկէսին հոս ղրկելով մեր ճաշերը։

— Պարտք կը զգամ պարոն դերկոմսին իմաց տալու թէ սենեակներուն մէջ սպասարկուած ճաշերը երկու ֆրանք աւելի են մարդ գլուխ, իւրաքանչիւր ճաշի համար։

— Գիտեմ։

— Լա՛ւ, պարոն դերկոմս։

Սեղանապետը յարգական խոնարհութիւն մը ընելով դուրս ելաւ։

— Իսկ հիմա, Սիմոն, գոչեց Ճօզէ, երեք օր զիրար սիրելէ զատ ուրիշ գործ չունինք, մինչեւ որ հօրս նամակը հասնի։ Իրիկուան միայն դուրս պիտի ելլենք, որպէս զի Քազինոյին մէջ պարի դասեր առնես, որոնք քեզի օգտակար պիտի ըլլան Ամերիկայի մէջ։

Իբր միակ պատասխան, խեղճ աղջիկը ցատկեց այդ անպատիւ երիտասարդին վիզը, որ կը համարձակէր սիրոյ վրայ խօսիլ այն պահուն երբ կը խորհէր անպատկառօրէն շահագործել մանկամարդ աղջկան գեղեցկութիւնը, թէեւ Սիմոն միամտօրէն անձնատուր եղած ըլլար իր մարմնով, սրտով ու ամբողջ կեանքով։

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԸ

Տիկին Սթրաքի վիլլայէն բերել տալէ յետոյ իրենց պայուսակները, Զախարի և Լիւք տեղաւորուած էին թիւ 21 սենեակին մէջ, որ ինչպէս յայտնի է, կը

գտնուէր պարոն Կրանիլլարի և Սիմօնի գրաւած թիւ 28 և 30 սենեակներուն դիմաց։

Նոյնպէս շօֆէօր Ջէք սենեակ մը վարձած էր Բիւրսալ-Օթէլի մէջ ու գետնայարկը գտնուող կարաժին մէջ պահած էր ինքնաշարժը, միշտ պատրաստ ճամբայ ելլելու։

Լիւք իսկոյն ձեռք առաւ հարկ եղած միջոցները։

Հարիւր ֆրանք տուաւ պանդոկի դռնապանին և գիշերուան կարսօնին, որպէս զի հեռաձայնով իրեն իմաց տան, երբ բակին մէջ տեսնեն պարոն Դերկոմը։ Հարիւր ֆրանքի վարձատրութիւն մըն ալ պիտի ընէր, իրեն իմաց տրուելէ յետոյ։

Սթրաք և Լիւք որոշեցին գիշեր ցերեկ միշտ բաց ձգել իրենց սենեակին դուռը, ուր կը ճաշէին ալ։ Գիշեր ցերեկ, իրենցմէ մէկը պիտի հսկէր, իր սենեակէն դուրս ելլող ծօղէն տեսնելու և անոր հետեւելու համար։

Այսպէս, կատարեալ պաշարումի ենթարկուած էր Սիմօն Լիւքան գլխէ հանող Կրանիլլարը։

— Ձեռքէս չպիտի ազատին, ըսաւ Լիւք։

Բայց երկու բարեկամները շուտով հասկցան որ պաշարումը կրնար երկար տեւել, երբ նշմարեցին թէ երկու կարսօնները դիմացի սենեակը կը տանէին Կրանիլլարի և Սիմօնի ճաշը։

— Լա՛ւ, ըսաւ Սթրաք։ Պէտք սպասենք որքան հարկ է, բայց պիտի գայ վայրկեանը երբ Կրանիլլար դուրս ելլելու որոշում մը պիտի տայ։ Ան չի կրնար մինչեւ վերջը Սիմօնին հետ բանտարկուած մնալ սենեակին մէջ։

Ամսուն 14էն 15ի գիշերը առանց միջադէպի անցաւ։ 15ի օրն ալ այնպէս։ Դարձեալ հանդարտ անցաւ 15էն 16ի գիշերը։

Բայց 16ի առտուն, ժամը ութի ատենները, երբ Սթրաք կը բանար կարսօնին բերած լրագիրներէն մէկը, ճիչ մը արձակեց։

Այդ պահուն Լիւք կը քնանար, գիշեր մը, ցերեկ մը ու գիշերուան մը կէսը անքուն անցընելէ յոգնած։

Սթրաքի ճիչը լսելով ընդոստ արթնցաւ ան։

— Ի՞նչ կայ, հարցուց Լիւք, աչքերը շփելով։

— Առէք կարդացէք։

Ու Սթրաք լրագիր մը տարածեց անոր անկողնին վրայ։

Լիւք այլայլած, հետեւեալ հատուածը կարդաց, որուն խորագիրը և ենթախորագիրը խոշոր տառերով տպագրուած էին։

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ

Դերկոմս տը Կրանիլլար յարձակում կրած, գանակոծուած եւ կողոպտուած.— Օսքենսի Գազինոյին ապագայ աստղին անբացատրելի անհետացումը։

«Արտակարգ ու խորհրդաւոր դէպք մը յուզման պիտի մատնէ լոգանքի և հաճոյքի վայելչաւէր ու նշանաւոր քաղաքը։ Տարակոյս չկայ որ աշխարհիկ տռամ մը, ողբալից գայթակղութիւն մը սքօղուած են այդ դէպքին ետին, որ առեղծուածային կը մնայ առ այժմ։ Թերթը մամուլի տակ ըլլալուն համար, ստիպուած ենք համառօտակի պատմելու դէպքը, սպասելով որ մեր կէս օրէն ետքի տպագրութեան մէջ նոր և կարելի եղածին չափ լրացուցիչ տեղեկութիւններ հաղորդենք։

«Ահա դէպքը.

«Երէկ, Յուլիս 15, գիշերուան ժամը 11.35ին, մեզի լուր տրուեցաւ թէ մարդ մը գանակոծուած

ու նուաղած վիճակի մէջ գտնուեր է այն փոքր ու շատ բանուկ չեղող փողոցին մէջ, որ Գազինոյին ետին կը գտնուի։

«Մեր կարծիքով փողոցային անկարեւոր կռիւի մը վրայ կը դառնայ խնդիրը սակայն մեր լրագրական պարտականութեան նախանձախնդիր, մեր խմբագիրներէն մէկը Թաղապետական հիւանդանոցը ղրկեցինք, ուր փոխադրուած էր այդ անձը։

«Վիրաւորին գրպաններուն մէջ գտնուած անժըխտելի փաստաթուղթերուն շնորհիւ հետեւեալ ապշեցուցիչ մանրամասնութիւնները իմացանք։

«Խորհրդաւոր յարձակումին զոհ եղած է մեր ամենէն ազնուապետական հիւրերէն մէկը. դերկոմս Տօն Ճօզէ տը Կրանիլլար, պրազիլիական ծագումով, որ Բարիզ կը բնակի և հիմա Քիւրսալ-Օթէլ իջած է։

«Պարոն Կրանիլլար հարցաքննուած է սթափելէ յետոյ։

«Ան յայտարարած է թէ Գազինոյին դերասաններու դռնէն դուրս ելած պահուն յանկարծ յարձակում կրած ու գանակոծուած է։

«Իրեն կ'ընկերանար քոյրը օրիորդ Սիմօն տը Կրանիլլար որ Գազինոյին հետ փայլուն յանձնառութիւն մը կնքած է, պարարուեստի մասին անդիմադրելի կոչում մը ունենալուն համար։

«Օրիորդ Սիմօն տը Կրանիլլար քանի մը օրէն մեր Թատերաբեմին վրայ պիտի երեւար խիստ ինքնատիպ պարով մը, տիկին Քուրլօնի տուած տեղեկութիւններուն համաձայն։

«Արդ, մեր կատարած քննութեան համաձայն, զոր առաջ տարինք մինչեւ թերթը մամուլի յանձնուած ատեն, օրիորդ Սիմօն տը Կրանիլլար անհետացած է։

«Օրիորդ Սիմօնը փնտռեցինք Գազինոյին և Քիւրսալ-Օթէլի մէջ, ուր ան իջած էր իր եղբօր հետ։ Գիշերային կարսօնը պարզապէս մեզի յայտարարեց թէ օրիորդ տը Կրանիլլար պանդոկէն դուրս չէր ելած առնուազն քանըչորս ժամէ ի վեր։

«Մեր քննութիւնը չկրցինք աւելի առաջ տանիլ այս մասին։

«Բայց տիկին Քուրլօնի տեղեկութիւնները բացարոշ են։ Օրիորդ Սիմօն ժամը ճիշդ տասնըմէկին հրաժեշտ առած է։ Ամբողջ փորձին ներկայ գտնուող դերկոմս եղբայրը կ'ընկերանար մանկամարդ աղջկան։

«Գազինոյէն դուրս ելած ատենին դերկոմսը յարձակում կրած է անծանօթներու կողմէ ու նուաղուն վիճակի մէջ գետնին վրայ փռուած է։ Իսկ օրիորդ Կրանիլլար անհետացած է, հաւանաբար իր եղբօրը վրայ յարձակողներուն կողմէ առեւանգուելով։

«Բայց աւելի տարօրինակը պարոն Կրանիլլարի կողմէ մեզի եղած սա յայտարարութիւնն է.

1. Ընտանեկան խնդիր մըն է որ ոչ մէկուն հետ առնչութիւն չունի։ 2. Ոեւէ գանգատ չպիտի յայտնէ դատական իշխանութեան։ 3. Թէ իր քոյրը ոչ թէ անծանօթներու, այլ Կրանիլլար ընտանիքին կարգ մը անդամներուն կողմէ առեւանգուած է, որոնք օրիորդին դերասանուհի ըլլալուն կը հակառակին։ 4. Թէ օրիորդ տը Կրանիլլար անչափահաս է, որով ընտանիքը իր կատարեալ իրաւունքին մէջ է, զայն իր քով առնելու և արգիլելու համար որ դերասան ըլլայ։

«Այս պայմաններուն մէջ խնդիրը փակուած է, առանց քննութիւն բացուելու դատական իշխանութեան կողմէ։

«Իսկ մենք հաւատարիմ մեր թերթին ուղղութեան

որ է մեր ընթերցողները հետաքրքրող ամէն բան հրատարակել, պիտի փութանք հաղորդել նոր դէպքերը, եթէ պատահին, ինչպէս նաեւ հանրային կարծիքի այլազան արտայայտութիւնները։»

Հոս կը վերջանար լրագրական տեղեկատուութիւնը։

— Ա՛հ, տարօրինակ բան, գոչեց Լիւք, անկողնէն ցատկելով ու արագօրէն հագուելու սկսելով։ Սթրաք դուք ի՞նչ կը խորհիք եղածին վրայ։

— Թերթը կարդացած ատեննիդ կը խորհէի երեք բաներու վրայ։

— Ի՞նչ։

— Նախ սա ստոյգ է որ Կրանիլլար կը խորհի թէ մենք իր վրայ յարձակում գործած ու Սիմօնը առեւանգած ենք։

— Անտարակոյս։ Բայց շուտով կրնանք հակառակը ապացուցանել։ Յետո՞յ։

— Երկրորդ կը խորհիմ որ այս պատմութիւնը կեղծիք մըն է ու Կրանիլլար յարձակումի կատակերգութիւնը խաղացած է։ Ան պարզապէս փախած է փողոցին մէջ, մեռնիլ ձեւացնելով, Սիմօնը Օսթէնտի մէջ պահելէ կամ կառախումբով, ինքնաշարժով ղրկելէ յետոյ քաղաք մը, ուր մանկամարդ աղջիկը Կրանիլլարի պիտի սպասէ։

— Կարելի է, յարեց Լիւք, քանի որ այդ չարագործը կարող է այդ բանը ընելու։ Բայց ուրիշ մտածում մըն ալ ունի՞ք։

— Երրորդ, շարունակեց Սթրաք անզգած, կը խորհիմ որ Մարսիլիայէն մեկնելնէս ի վեր, Համիտ պէյ մեզ լրտեսել կուտայ իր մարդոց միջոցաւ, ասոնք Կրանիլլարը գնդակոծած ու Սիմօնը յարմար բոպէին առեւանգած ըլլալու են։

Պետական Գրադարան
Гос. Библиотека
ՀՍՍՌ-Арм ССР

— Աս ալ հաւանական է, յարեց Լիւք բարկաճայթ շեշտով մը, զոր լաւ չէր կրնար զսպել։ Բայց պէտք է ընդունիլ այդ երեք ենթադրութիւններէն մէկը։

— Այո՛, Կրանիլլարը տեսնելէ յետոյ միայն։

— Իսկ եթէ ձեր տեսակցութենէն բան մը չհասկընանք։

— Այդ պարագային, դուք Կրանիլլարի վրայ պիտի հսկէք, իսկ ես Մարսիլիա պիտի երթամ, Թուրքին հետքը գտնելու համար, յարեց Սթրաք։

— Սոսկալի՛ բան է, գոչեց Լիւք։ Բայց կը սիրեմ զայն։ Ձեռնթափ պիտի ըլլամ այն ատեն միայն երբ այդ տարաբախտ Սիմօնին առջեւ ապացուցանեմ թէ Կրանիլլար թիապարտութեան արժանի մարդ մըն է։ Եթէ երբեք այնուհետեւ չուզէ ինծի հետ ամուսնանալ, իր բախտին պիտի ձգեմ ու ամբողջ կեանքիս մէջ ցաւ պիտի զգամ, իմ սիրովս և հարստութեամբս զայն չերջանկացնելուս համար։

Յետոյ սա մտածումը ունենալով յանկարծ, ըսաւ.

— Բայց ի՞նչպէս Կրանիլլար և Սիմօն իրենց սենեակէն դուրս ելած են։ Ես հսկեցի, դուք հսկեցիք, առանց վայրկեան մը դադարի։ Անոնց դուռը մէկ անգամ միայն բացուած է կարսոնին ճաշ բերած ու դուրս ելած պահուն։

— Ոչինչ բանի մը համար գլուխնիդ մի չարչարէք, սիրելի Լիւքս, ըսաւ Սթրաք։ Իրողութիւնը սա է որ անոնք դուրս ելած են։ Ոեւէ կարեւորութիւն չունի թէ ինչպէս դուրս ելած են։ Մնաց որ Կրանիլլար այս մասին մեզի տեղեկութիւն պիտի հաղորդէ անվարան։ Նոյն իսկ պիտի պարծենայ, ատոր համար, քանի որ մեզ խաբած է։

ՊԵՏ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ГОС. ПУБЛ. БИБЛИОТ.

— Լա՛ւ, խրատունք ունիք։ Ես պատրաստ եմ։ Գլխարկս ու ձեռնոցներս գնելով հիւանդանոց երթանք։

— Երթա՛նք... միայն թէ «Թորբիլ»ով ու մեր բոլոր գոյքերով։ Այսպէս, ամէն հաւանականութեան հանդէպ պատրաստ գտնուած պիտի ըլլանք։ Մեր պայուսակները պատրաստեցէք ու այդ միջոցին պարտքերնիս կը վճարեմ ու Ջէբի իմաց կուտամ։ Իսկ դուք վար կ՚իջնէք կարսոնին հետ, որ պայուսակները կը կրէ, «Թորբիլ»ը պանդոկին առջեւ պիտի գտնուի, մօթէօրը շարժման մէջ ու ճամբայ ելլելու պատրաստ։

— Շատ լաւ, ըսաւ Լիւք, ձեռնոցները ու գըլխարկը մահճակալին վրայ նետելով։

Ու սկսաւ պայուսակները պատրաստել։

Տասը վայրկեան չանցած, Լիւք ինքնաշարժ կը նստէր, Սթրաբի քով։

Ջէբ, որ շատ լաւ կը ճանչնար հիւանդանոցը, արագօրէն հոն տարաւ զանոնք։

Երկու այցելուները անմիջապէս առաջնորդուեցան սենեակ մը, ուր մահճակալի մը վրայ նստած տեսան Կրանիլլարը, որ մեծ ախորժով իր նախաճաշը կ՚ընէր։

Ծօզէ իսկոյն սեղանին վրայ դրաւ գաւաթները և սկահակները ու առանց ծածկելու իր զարմանքը և զայրոյթը, գոչեց.

— Դուք հո՞ս... եղածէն յետոյ։

— Օ՛հ, պարո՛ն, լուտանքներով ատեն չկորսնցընենք, ընդմիջեց Սթրաբ ցուրտ շեշտով մը ու աթոռ մը առնելով նստաւ մահճակալին առջեւ։

— Լա՛ւ, ի՞նչ կ՚ուզէք ինէ, յարեց Ծօզէ, շըտկուելով։

— Կը կարծեմ որ ձեր մտածումով այս գիշեր յարձակում գործողները մենք ենք։

— Անտարակո՛յս։

— Կը սխալիք։

— Կարելի բան չէ։

— Կը սխալիք, կ՚ըսեմ ձեզի... եթէ երբեք ստուգիւ յարձակում կրած ու գանակոծուած էք։

— Կը տարակուսի՞ք այդ մասին։ Ուրեմն կը հաւատաք որ ես կատակերգութի՞ւն մը խաղացած ըլլամ։

— Այո՛, մինչեւ որ հակառակը ապացուցուի, ըսաւ Լիւք։

— Իսկ ես, պարոն, պատասխանեց Ծօզէ, մինչեւ որ հակառակը ապացուցուի, այն համոզքը պիտի ունենամ թէ այս պահուս դուք կատակերգութիւն կը խաղաք, քանի որ վատօրէն յարձակած էք իմ վրաս, Սիմոնը առեւանգելու համար։

— Օ՛հ, պարո՛ն, հանդարտեցէք, յարեց Սթրաբ։ Ջանանք պայծառօրէն բացատրել մեր միտքը։ Երկուքնիս ալ մեր պատուոյ խօսքը կուտանք որ այս գիշերուան յարձակումին մէջ մաս չունինք։ Եթէ մեզի չէք հաւատար, ոտքի ելէք ու Քիւրսալ Օթէլ գացէք, ուր տասը կարսոններ ու սենեկապանուհիներ ձեզի պիտի ըսեն թէ մեր սենեակէն չենք հեռացած, թէ ամբողջ դուռը կիսաբաց մնացած ու ներսն ալ լուսաւորուած է։ Հետեւաբար, եկող գացողները կրցած են նրբանցքին մէջ պարզ ակնարկով մը նշմարել մեր ներկայութիւնը։

— Լա՛ւ, կը հաւատամ ձեր խօսքին։ Ես ալ կ՚երդնում որ կատակերգութիւն չեմ խաղար, Սիմոնը պահած չեմ ու բռունցքի երկու հարուածներով զգետնուած եմ։ Սիմոնն ալ առեւանգած են։ Ո՞վ։

— Խնդիրը ատիկա հասկնալն է, յարեց Լիւք։

— Ոեւէ կասկած չունի՞ք, յարեց Սթրաբ։

— Ձեր գալէն և ինծի հետ խօսելէն առաջ ձեզ կը մեղադրէի, խորհելով թէ յարձակումի և առեւանգումի հեղինակը դուք էք։ Քանի որ այս գործին մէջ մաս չունիք, ես կը խորհիմ որ առեւանգիչները Համիտ պէյի կողմէ վարձուած մարդիկ են։ Այդ մարդիկը Մարսիլիայէն սկսեալ ձեզի հետեւելով, Օսթէնտի մէջ գտնուելիս հասկցած են ձեր շնորհիւ։ Բիւրսալ-Օթէլի շրջականները հսկողութիւն ընելով Սիմոնի հետ դուրս ելլելս տեսած են։

— Բան մը հարցնեմ, պարո՛ն, ձեր ենթադրութիւնը շարունակելէ առաջ, յարեց Լիւք։ Դուք Սիմոնի հետ ի՞նչպէս դուրս ելաք պանդոկէն։

— Ո՛հ, շատ պարզ կերպով։ Սիմոնի սենեակը, որ իմինիս շարունակութիւնն է, փակ դուռով մը կը հաղորդակցի լոգանքի սրահի մը հետ, որ մուտք մը ունի սպասարկութեան սանդուխին վրայ։ Երկուքններն ալ բոլորովին գոցեցի ու պանդոկէն դուրս ելանք, առանց անցնելու սենեակներու նրբանցքէն, մեծ սանդուխէն ու մեծ դրան բակէն։

Լա՛ւ, ըսաւ Սթրաք, դառնանք մեր ենթադրութեան։ Համիտ պէյի մարդիկը ըրած ըլլալու են այդ առեւանգումը։ Բայց դուք ալ պէտք է ընդունիք որ չենք կրնար մեծ հաւատ ընծայել ձեր պատուի խօսքին, թէեւ ձեզ նախատելու միտք չունենանք։

— Կ'ընդունիմ այդպէս ըլլալը, յարեց Ծօզէ անպատկառօրէն։

— Հետեւաբար, պէտք է ապացուցանէք որ իսկապէս ձեր վրայ յարձակում գործած ու գանակոծած են։

— Պարո՛ն, հարցաքննեցէք այն մարդիկը որոնք գետնին վրայ գտան ու հոս բերին զիս, ըսաւ Ծօզէ։ Անոնց հասցէն ունիմ։

Ու գլուխը ծռեց։ Պահ մը լռութիւն տիրեց ու այդ միջոցին Սթրաք և Լիւք ակնարկ մը փոխանակեցին, խորհելով որ այլանդակ կացութիւն մը կը ստեղծուէր։

Յանկարծ Ծօզէ գլուխը վեր առաւ ու ըսաւ.

— Գաղափար մը յղացայ։

— Ի՞նչ գաղափար, յարեց Սթրաք։

— Առաջարկ մը պիտի ընեմ ձեզի, յարեց Ծօզէ։

— Լա՛ւ, ըսէք տեսնենք, պարոն, ձեզ մտիկ կ'ընենք, յայտարարեց Սթրաք հեգնօրէն։

— Ահաւասիկ։ Դուք մտադիր էք Սիմոնը հետապնդելու, այնպէս չէ՞, ըսաւ Ծօզէ։

— Այո՛, պատասխանեց Լիւք։

— Ես ալ...։

— Փաստ մը չէ այդ։

— Սպասեցէք...։ Դրամ չունիմ գրեթէ։ Նորէն հօրմէս դրամ ուզեցի այնպիսի ձեւով մը որ թղթատարի վերադարձին ստանամ զայն։ Այսօր երկուշաբթի է։ Վաղը ձեռքս պիտի անցնի դրամը։ Մտադիր էի Մարսիլիայէն մեկնիլ դրամը ստանալուս պէս։ Բայց փոխանակ այդ դրամին սպասելու, նամակատան պիտի հրամայեմ որ Մարսիլիա ղրկէ զայն։ Ձեզի հետ միասին ճամբայ պիտի ելլեմ, որպէս զի հետազօտութիւնները առանձին չկատարէք։ Եթէ կ'ուզէք, գիշեր ցերեկ ձեր կատարեալ գերին կ'ըլլամ մինչեւ որ Սիմոն երեւան ելլէ։ Հիմա կը հաւատա՞ք անկեղծութեանս։

Պահ մը լռութիւն տիրեց դարձեալ ու այդ միջոցին Լիւք և Սթրաք իրենց նայուածքը սեւեռեցին Ծօզէի վրայ։ Բայց Պրազիլիացին չվրդովուեցաւ իր երկու թշնամիներուն հետազօտիչ նայուածքներուն առջեւ։

— Լա՛ւ, ես կը հաւատամ ձեր խօսքին, ըսաւ Սթրաք։ Իմ մասիս կ'ընդունիմ ձեր առաջարկը։

— Ես ալ, ըսաւ Լիւք ճիգ մը ընելով։

— Պարոննե՛ր, ըսաւ Ճօզէ, կ'ըմբռնեմ որ ձեզի համար թերեւս հաճելի չըլլայ երկար ատեն ճամբորդել ինծի պէս անզգամի մը հետ, այնպէս չէ՞։ Բայց նկատի ունեցէք որ այդ անզգամը ընկերնիդ պիտի ըլլայ, ձեր գերին պիտի ըլլայ։

— Լա՛ւ, յարեց Սթրաք։ Լիւք ըսելիք մը ունի՞ք։

— Այո՛։ Հարցում մը պիտի ընեմ պարոն Կրանիլլարին։

— Մտիկ կ'ընեմ ձեզ, ըսաւ Ճօզէ յայտնի կեղծիքով մը։

— Երբ Սիմօնը գտնենք, պարոն Կրանիլլարի ընթացքը ի՞նչ պիտի ըլլայ։

— Շատ պարզ, պատասխանեց Ճօզէ։ Պարոն Լիւք և ես Սիմօնին առջեւ ելլելով միակ խօսք մը պիտի ընենք. «Ընտրեցէ՛ք»։ Ու Սիմօն պիտի ընտրէ։ Եթէ ան ուզէ ձեզի հետ երթալ, պարոն Լիւք, այն ատեն պիտի համակերպիմ ու Ամերիկա պիտի անցնիմ շնորհիւ այն չէքին զոր հայրս պիտի ղրկէ։ Այնուհետեւ իմ վրաս խօսուիլը չպիտի լսէք։ Բայց եթէ Սիմօն զիս ընտրէ, այն ատեն կը յուսամ որ երկուքնիս ազատ պիտի ձգէք հանդարտօրէն զիրար սիրելու և մեզի պատշաճ կեանքը վարելու համար։

Լիւք իսկոյն չպատասխանեց։

Կրանիլլարի խօսքերը լսելուն պէս գոյնը նետեց։

Ու հիմա յուզուած, շփոթահար, վարանում ցոյց կուտար։

Աչքերը գոցած, քունքերուն երակները արեան տենդոտ յուզումէն բաբախուն, Լիւք երկար ատեն չկրցաւ որոշում մը տալ։ Ի վերջոյ ըսաւ.

— Կ'ընդունիմ։ Թող Սիմօն վճռէ։

Յետոյ ոտքի ելաւ իսկոյն ու Սթրաքի ըսաւ.

— Սիրելի բարեկամս, պարոնին հետ ճշդեցէք մանրամասնութիւնները։ Ես «Թօրբիլ»ին մէջ ձեզի պիտի սպասեմ։

Ու Լիւք դուրս ելաւ, որպէս զի իր անարգ մըրցակիցը չտեսնէ յուզումի արցունքները և իր ազնուական ու պարկեշտ մարդու արժանապատուութիւնը փրկէ։

Իբր ոստիկանութեան պաշտօնեայ Սթրաք վարժուած էր ամէն տեսակ մարդոց հետ շփում ունենալու։

Լիւք դուրս ելլելուն պէս, Սթրաք պարզօրէն ըսաւ Կրանիլլարի, ինչպէս ոստիկանները կը խօսին աւազակներուն հետ։

— Բռունցքի հարուածները ցաւ կը պատճառե՞ն տակաւին։

— Քիչ մը, պատասխանեց Ճօզէ, բայց կրնամ անկողնէս ելլել։ Ձեր անակնկալ այցելութենէն առաջ, միտքս դրած էի ժամը տասնըմէկին դուրս ելլել հօսկէ, պանդոկին մէջ ճաշել. հոն հօրս ղրկելիք դրամին սպասել ու յետոյ Բարիզ երթալ, ուր դիւրաւ պիտի գտնէի Լիւքը, կարծելով որ ան է յարձակումին հեղինակը։ Բայց քանի որ ծրագիրը փոխուած է, կրնամ իսկոյն անկողնէս ելլել։ Ներքին բժիշկը կանչել պիտի տամ, որ իսկոյն պիտի ստորագրէ ելքի թուղթը։ Եթէ հաճիք դուրսը սպասել, քսան վայրկեանէն պիտի միանամ ձեզի։

— Ո՛չ ըսաւ Սթրաք, միշտ կասկածոտ։ Կը նախընտրեմ հոս ձեզի սպասել և հետերնիդ դուրս ելլել։ Առաջին անգամ չէ որ մէկը իմ առջեւս կը հագուի։

— Ինչպէս որ կ'ուզէք, ըսաւ Ճօզէ անտարբերութեամբ։

Շուտով կատարուեցան Կրանիլլարը հիւանդանոցէն դուրս հանելու ձեւակերպութիւնները։ Կէս ժամ յետոյ Ճօզէ ինքնաշարժին մէջ տեղ գրաւեց շօֆէօր Ջէքի քով։ Իսկ Սթրաք ինքնաշարժին ետին նստաւ Լիւքի հետ։

Նախ Քիւրսալ-Օթէլ գացին, ուր Ճօզէ իր հաշիւը մաքրեց ու պայուսակը առաւ։ Լիւքի և Սթրաքի պայուսակներուն քով դրաւ զանոնք։

Յետոյ նամակատուն գացին։ Կրանիլլար հարկ եղած հրամանները տուաւ, որպէս զի իր նամակները Մարսիլիա ղրկեն։

— Ո՞ւր կ'երթաք, հարցուց Ջէք, խօսքը Սթրաքի ուղղելով, երբ Կրանիլլար ինքնաշարժ նստաւ դարձեալ։

— Մարսիլիա, պատասխանեց Սթրաք։

— Արա՞գ։

— Կարելի եղածին չափ արագ։

— Լա՛ւ։

Ու Ջէք հանդարտօրէն ճամբայ հանեց ինքնաշարժը, իբր թէ Բարիզէն Սէն-Քլու երթար։

Հիմա որ Լիւք վստահ էր թէ Սիմօն կը գտնուէր Համիտ պէյի գործակալներուն ձեռքը, կը խորհէր թէ լաւագոյն պիտի ըլլար մանկամարդ աղջիկը թողուլ հարուստ Թուրքին քով, քան թէ յանձնել այդ անարգ Ճօզէին։

Սակայն սիրով բաբախուն իր սրտին մէջ քիչ մը յոյս կար տակաւին։ Այո՛, կը յուսար որ Սիմօն դժբախտութենէն խրատուած, պիտի հասկնար իր անարժան սիրահարին անպատուութիւնը ու պիտի ընտրէր զինքը, այսինքն Լիւքը։

Ահա ինչու դերկոմսը կը յամառէր նորէն գտնել Սիմօնը։

Գալով Կրանիլլարի Մարսիլիա կ'երթար սա մտածումներով. 1. Եթէ Սիմօնը հոն գտնէր, մանկամարդուհին չպիտի վարանէր զինքը ընտրելու և այն ատեն հանդարտօրէն պիտի գործադրէր թատրոնի ծրագիրը։ Իսկ եթէ Սիմօնը չգտնուէր, վերջապէս պիտի թողուր զայն, Նիւ-Եորք երթալու և հօրը չէքը գանձելու համար։

Գալով Սթրաքի, գործը աւելի կը դիւրանար։

Ոստիկանութեան կարիճ պաշտօնեան հարստացած, ուղղակի չէր շահագրգռուէր այդ գործով։ Սիմօնը չէր սիրէր ան։ Բայց արկածախնդրութիւնը կը սիրէր ու Լիւքի նկատմամբ խորունկ բարեկամութիւն մը ունէր։ Եւ որովհետեւ այդ պահուն ուրիշ ընելիք չունէր, այդ երկու պատճառներով հաճոյք կը զգար հետազօտութիւնը շարունակելէ մինչեւ վերջը և օգնելէ Լիւքի, որքան ատեն որ այս վերջինը փափաքէր։

Ահա այս զգացումները ունէին այդ երեք անձերը, մինչ Ջէքի «Թորբիլ» ինքնաշարժը Օսթէնտէն Մարսիլիա կը յառաջանար ժամական հարիւր քիլօմէթր միջին արագութեամբ։

Միջերկրականի ֆրանսական մեծ նաւահանգիստին մէջ ի՞նչ կը սպասէր անոնց։

Համիտ պէյի զբօսանաւը «Ֆէրէվէ»ն պիտի գտնէի՞ն։ Հապա Համիտ պէ՞յը։ Սիմօ՞նը։

Ապագայի մթին ու եղերական գաղտնիքն էր այդ։

Թողունք որ անոնք յառաջանան ու մենք կանգ առնենք Բարիզի մէջ, ուր գեղանի Սօլանժի և Տիանի շուրջ պատահելիք դէպքերը մեծապէս կը շահագրգռեն մեր հետաքրքրութիւնը։

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

ՀԱՅՐ ԶԱՐՕՖԻ ԶԱՅՐՈՅԹԸ

Ինչպէս յայտնի է, Մօնրէօյլի մէջ Տօքթ. Տուայէն Յուլիս 17ին տիկին Շարլի և Սօլանժի իմաց տուած էր թէ Լուի Մէնար Մահուան վտանգէն ազատած էր բոլորովին ու մէկ ամիսէն ոտքի պիտի ելլէր, սանդուխի արկածէն կատարելապէս ապաքինած։

Բնականաբար Լուի Մէնարի ազնիւ սպասուհին Սօֆի այդ բարեբաստիկ լուրը հաղորդած էր մսավաճառին ու նպարավաճառին։ Երկու ժամ յետոյ, Մօնրէօյլի մէջ, ուր Լուի Մէնար կը պաշտուէր իբր հարուստներու և աղքատներու բժիշկը, ամէն ոք գիտէր թէ Տօքթ. Տուայէն ազատած էր զայն ու մօտ ատենէն բոլորովին պիտի ապաքինէր հիւանդը։

Ինչպէս ըսինք ասկէ առաջ, երեք անձեր միայն դժգոհ մնացին. Ձէզէթ, Ֆանթէն և հայր Զարօֆ։

Յուլիս 17ի գիշերը, այդ երեք անձերը հաւաքուած էին մեզի ծանօթ որջի մը մէջ, որ «Պրավ Բօլիթ» անունը կը կրէր ու Մօնրէօյլէն քիչ հեռու, Ռօնի բերդին կողմը կը գտնուէր։

Երեք մեղսակիցները ցած ձայնով կը խօսակցէին, յաճախորդներէն մեկուսացած։ Ասոնք տասներկուքի չափ սինլքորներ ու ցփուհիներ, խմելու և թուղթ խաղալու զբաղած էին սրահին միւս ծայրը։

Ըմպելատեղանին առջեւ միշտ կեցած էր յաղթանդամ ու բիրտ Բօլիթ Թրանշիւն ու իր քով Անաստազի գուլպաներ կը կարկտէր։ Քիչ մը անդին, տարա-

թախտ Ամէլի կամ Մէլի, որուն հերոսական արարքը տեսանք, շիշերը, գաւաթները ու սկահակները կը լուար։

Անշուշտ, Մէլի բերնէ բերան տարածուած զրոյցներուն շնորհիւ իմացած էր Լուի Մէնարի ստոյգ ապաքինումը։

Ուստի դեռատի աղջիկը մտքէն կ'անցընէր թէ հայր Զարօֆ, Ֆանթէն և Ձէզէթ նոր դաւադրութիւն մը կը սարքէին, անկիւն մը քաշուած։ Կարելի եղածին չափ քիչ աղմուկ հանելով կը լուար շիշերը և գաւաթները ու մերթ գողունի նայուածք մը ուղղելով, երեք չարաշուք անձերուն խօսքը մտիկ կ'ընէր։

Բայց Զարօֆ, Ֆանթէն ու Ձէզէթ այնքան ցած ձայնով կը խօսէին որ Մէլի բան մը չէր լսեր։

— Պարոն Զարօֆ, իմացա՞ք լուրը ըսաւ Ձէզէթ։

— Այո՛, գիտեմ, պատասխանեց հնավաճառը կատղած։ Լուի Մէնար մահուընէ ազատեր է։ Ինչ որ աւելի սոսկալի է, ձեր ձախողած փորձին գիշերէն ի վեր Սօլանժ բժիշկին տունէն դուրս ելած չէ մէկ անգամ իսկ։ Մինչեւ կատարեալ ապաքինումը պիտի դարմանէ զայն, պարզ է ասիկա։ Յետոյ իրարու հետ պիտի ամուսնանան բնականաբար։

— Անշուշտ, ըսաւ Ֆանթէն։ Մեր տասը հազար ֆրանքը ջուրը ինկաւ։

— Ա՜հ, ի՜նչ դժբախտութիւն, մրմնջեց Ձէզէթ։

Մեր ընթերցողները գիտեն թէ այդ մանկամարդ աղջիկը ինչ ծրագիր ունէր, ոճրափորձին հինգ հազար ֆրանքովը, որուն վրայ պէտք էր աւելցնել կարսօն Լուի Քօսթօնը ճանչնալէն ի վեր խնայած դրամը, մանկամարդ աղջիկը կ'ուզէր ամուսնանալ այդ երիտասարդին հետ, Մօնրէօյլէն հեռանալ ու ժողովրդական պառ մը բանալ Մօնբառնասս թաղին մէջ։

Բօսթօնի անկեղծ սիրոյն պատասխանելէ առաջ, առանց բոլորովին անձնատուր ըլլալու անոր, Ջէզէթ մահացու կերպով կ'ատէր Ֆանթէնը։ Բայց անոր հետ կ'ապրէր ու կ'ուզէր անոր սիրուհին մնալ մինչեւ որ ոճրափորձին վարձքը եղող խոշոր գումարը ձեռք անցընէր։

— Ա՜հ, այդ գործը ընելէ և դրամը անմիջապէս գանձելէ յետոյ խնդիրը պիտի փոխուէր։ Ֆանթէնը պիտի լքէր, առանց նախապէս իմաց տալու, սենեակէն պիտի ելլէր ու Լուի Բօսթօնի հետ Մօնբառնաս պիտի երթար։

Գալով Ֆանթէնի, եթէ Բարիզ գար ու նեղէր նորապսակ ամոլը, անոր պիտի հասկցնէին թէ իրմէ չէին վախնար։

Ասոնք էին Ջէզէթի ծրագիրները, թաքուն ծրագիրներ, որոնց մասամբ միայն տեղեակ էր Բօսթօն։

Ջէզէթ պարզօրէն սա պատասխանը կուտար կարսօնին, երբ այս վերջինը կը պնդէր որ իր կինը ըլլայ, քանի որ չէր ուզեր իր սիրուհին դառնալ։

— Ծեր մօրաքրոջ մը ժառանգութեան կը սպասեմ, աղուոր Լուիս։ Այնուհետեւ իրարու հետ պիտի ամուսնանանք, մեր երկուքին դրամներով պիտի հարստանանք ու Մօնբարնաս պիտի երթանք, պառ մը բանալու համար։ Մինչեւ այն ատեն լուռ կեցիր և յարգանք ունեցիր, աղուորս, որպէս զի քեզ սիրեմ։

Սիրահարուած, հեզ ու պարկեշտ երիտասարդը, մայթերու այդ Վէնիւսէն հրապուրուած, կը սպասէր որ ժառանգութիւն ձգելիք կինը բարեհաճէր մեռնիլ։

Բնականաբար Ֆանթէն տեղեկութիւն չունէր այդ բաներէն։ Երբեմն կը տեսնէր որ իր սիրուհին երկարօրէն կը խօսակցէր Բօսթօնի հետ։ Բայց չէր նեղա-

նար, քանի որ դիւրին էր հասկնալ թէ Ջէզէթ բնաւ իր սենեակը չէր ընդունէր զայն ու մանկամարդ աղջիկն ալ Լուիի հետ պանդոկ չէր երթար։

Տօքթլօրին դէմ լարուած ծուղակին գիշերէն ի վեր, երբ Ջէզէթ կանխաւ պահանջած էր հայր Ջարօֆի խոստացած դրամին մէջ իր ունեցած բաժինը, Ֆանթէն փրկարար վախ մը ունեցած էր սիրուհիին ցոյց տուած հրաժէնին հանդէպ։ Ուստի սիրահարը մեղմ կը վարուէր մանկամարդ աղջկան հետ, փոխանակ նախանձի կռիւներ ընելու և ծեծելու զայն։

Որովհետեւ Ֆանթէնի պէս մէկը չէր կրնար ամէն փողոցի անկիւն Ջէզէթի նման աղուոր աղջիկ մը գտնել, ահա՛ ինչու Ֆանթէն պարտ էր զիջումներ ընելու։

Ահա՛ այս էր երկու սիրահարներու կացութիւնը Յուլիս 17ին, երբ զանոնք կը գտնենք Բօլիթի գինետան մէջ, հնավաճառ հայր Ջարօֆի դիմաց նստած։

«Ա՜հ, ի՜նչ դժբախտութիւն» բացագանչութենէն յետոյ, զոր Ջէզէթ արձակած էր, պահ մը լռութիւն տիրեց։

Հայր Ջարօֆ կէս գաւաթ կաթը խմեց, իսկ Ջէզէթ և Ֆանթէն մէկ անգամէն կուլ տուին իրենց գաւաթները։

— Պարոն Ջարօֆ, դուք գաղափար մը չէ՞ք յղանար, ըսաւ Ֆանթէն աղերսալից ու խիստ յարգալից շեշտով մը։

— Սկիզբները կը խորհէի թէ պիտի կրնամ Սօլանժը ձեռք անցնել, անոր խոստանալով պերճ կեանք մը ու ճամբորդութիւն մը։ Յետոյ ուզեցի թշուառութեան ու մեկուսացումի մատնել զայն, որպէս զի աւելի հաճոյակատար ըլլայ ու ձեր միջոցաւ ուզեցի

մէջտեղէն վերցնել անոր նշանածը։ Բայց այդ գործը չյաջողեցաւ և արդիւնքը սա եղաւ որ Սօլանժ մէկ ամիսէ աւելի խնամեց իր ապագայ ամուսինը ու այնպէս մը անոր կապուեցաւ որ եթէ նշանածը մեռնէր, աշխարհի մէջ ոչ մէկ բան անոր աչքին պիտի երեւար ու ես առաջուընէ աւելի նուազ բախտ պիտի ունենայի յաջողելու։ Ու տխուր մտածումներու մէջ թաղուած ու յօնքերը պռստած, ինքնիրենը կը խօսէր կարծես։

— Երկու միջոց կայ, մէկը ընտրելու է։

— Տեսնենք ի՞նչ միջոցներ են, յարեց Ջէզլէթ։

Հայր Ջարօֆ աղջկան նայեցաւ ու ըսաւ.

— Առաջին միջոցն է Սօլանժը բաժնել Լուի Մէնարէն։ Պէտք է անպատուել բժիշկը, վատահութեան, զեղծումի և կեղծարարութեան արարքներով ամբաստանել ու Եղեռնադատ Ատեանին միջոցաւ դատապարտել տալ զայն։

«Անպատուուած, խայտառակուած, թիարան ղրկուած, ոչ միայն Սօլանժը պիտի կորսնցնէ, այլ և անոր համարումը ու սէրը։ Այն ատեն գեղանի աղջիկը ինծի պիտի մնայ ու պժգանք զգալուն, ան աւելի տրամադիր պիտի ըլլայ իմ առաջարկներս ընդունելու։

— Շատ կնճռոտ գործ է, ըսաւ Ֆանթէն, ակնարկ մը ուղղելով Ջէզէթի։

Այս վերջինը հասկցաւ այդ ակնարկին նշանակութիւնը։

— Յաջողութիւն չի գտներ ատիկա, ըսաւ մանկամարդ աղջիկը վճռականօրէն։

Երկու մեղսակիցները կ՚ըմբռնէին որ այդ տեսակ էնթրիկի մը մէջ իրենք ոեւէ դեր չպիտի ունենային, հետեւաբար շահերնին ալ նուազ պիտի ըլլար։

— Միւս միջոցը ո՞րն է, հարցուց Ջէզէթ փաղաքուշ ծիծաղով մը։

Թէեւ շատ ցած ձայնով կը խօսէր, սակայն իր երկու մեղսակիցներուն կողմէ կը լսուէր։

— Երկրորդ միջոցն է Սօլանժի զգացումներուն կարեւորութիւն չընծայել։ Մնաց որ ի՞նչ է իմ ուզածս. Մանկամարդ աղջիկը ձեռք անցընել, բոլորովին իմս դարձնել, անոր գեղեցկութիւնը և երիտասարդութիւնը վայելել, անոր չքեղ մարմինը գգուել, իմ թարշամած շրթունքս տաքցնել անոր տաք շըրթունքին վրայ ու թոյլ չտալ որ ոչ ոք անոր դպչի։

Հնավաճառը կանգ առաւ յուզումէն ու անհարկու տենչանքէն։ Յետոյ ցած այլ խռպոտ ձայնով մը յարեց.

— Այո՛, այո՛, լաւագոյն պիտի ըլլայ որ ընկերութեան մէջ չտեսնուի ան, գեղեցիկ արդուզարդերով ու գոհարեղէններով զարդարուած, որպէս զի երիտասարդներու սիրային խօսքերը չլսէ։ Ես միայն պիտի վայելեմ զայն առանձին հովուացիտ ագամանդի մը պէս, զոր մարդ կը ծածկէ ու հիացումով կը նայի անոր գաղտագողի։ Շատ դիւրին է ատիկա։ Կը բաւէ դուրս հանել, առեւանգել, Բարիզէն հեռու տանիլ ու պահել։

Հայր Ջարօֆ լռեց. աչքերը անբացատրելի ցնորքներու մէջ կորսուած։

Ջէզէթ ու Ֆանթէն այդպիսի տարբանքէ մը ահաբեկած, իրարու կը նայէին, առանց բառ մը արտասանելու։

Բայց հայր Ջարօֆ իր դիրքը փոխեց։

Ան շտկուեցաւ, բռունցքի հարուած մը իջեցուց սեղանին ու Ֆանթէնի և Ջէզէթի վրայ ծռելով. ըսաւ.

— Պէտք է առեւանգել Սօլանժը։

Այդ երկու աւազակները կը խորհէին թէ պէտք էր օգտուիլ այն խորունկ տարփանքէն զոր հնավաճառը ցոյց կուտար մանկամարդ աղջկան նկատմամբ։

Ֆանթէն հեգնօրէն պատասխանեց.

— Պարո՛ն Զարոֆ, ո՛րքան կ'աճապարէք։ Ի՞նչպէս կարելի է առեւանգել օրիորդ Սօլանժ Լիւքան, որ ամբողջ Մօնրէօյլի մէջ ծանօթ ու յարգուած աղջիկ մըն է։ Այդ օրիորդը երբեք առանձին դուրս չելլեր, իր ազգականուհիին կամ նշանածին հետ միայն փողոց պիտի ելլէ։ Գործը շա՞տ դիւրին կը կարծէք։

— Այո՛ գործը շատ դժուար է, գրեթէ անկարելի ու խիստ վտանգաւոր, յարեց մանկամարդ աղջիկը։

— Այո՛, ըսաւ Ֆանթէն։ Մարդ թիարանը աչք առնելու է, այդ գործը ընելու համար։ Որովհետեւ խուզարկութիւններ ու քննութիւններ պիտի կատարուին։ Դուք բան մը չէք վտանգեր, քանի որ զգուշութիւններ ձեռք պիտի առնէք, յետոյ ընկեր մը երբեք չի մատներ ձեզ, նոյն իսկ կառափնատի դանակին տակ։ Մենք, Ջէզէթ ու ես, ճշմարիտ և անկեղծ ենք ոսկիի նման և համր՝ գերեզմանի մը պէս։ Բայց մենք օձիքնիս ձեռք պիտի տանք պիտի բանտարկուինք ու դատապարտուինք։ Ես Կիւյանա պիտի ղրկուիմ, իսկ Ջէզէթ բանտին մէջ պիտի անցընէ իր երիտասարդութիւնը։

— Կրո՛ղ, ըսաւ Ջէզէթ։

Հայր Զարոֆ անոնց կը նայէր ու սոսկալի զայրոյթ մը կը կուտակուէր իր կարմիր աչքերուն մէջ ու գունատ դէմքին վրայ։

Հիմա անոնք կը փորձէին վիճաբանիլ աւելի դրամ կորզելու թերեւս հայր Զարոֆը մատնելու համար, որպէս զի երկուքն ալ դրամ առնեն։

Կոկորդը սեղմուած հայր Զարոֆ քրթմնջեց.

— Դուք չէ՞ք ուզեր ինծի համար աշխատիլ, հարցուց հնավաճառը։

— Ո՛չ, պարոն Զարոֆ, պատասխանեց Ֆանթէն միամտօրէն։ Մերժումի խօսք չըրինք։ Բայց վտանգ ու դժուարութիւններ կան գործին մէջ։ Այնպէս չէ՞, Ջէզէթ։

Ու կարճ լռութենէ մը յետոյ յարեց մանկամարդ աղջիկը։

— Ես ալ այնպէս կը կարծեմ, մարդ։ Ապահովաբար պիտի մերժենք, եթէ առաջին անգամուան գինը առաջարկէք։

— Անշուշտ, յարեց Ֆանթէն ծանր շեշտով մը։

Սակայն հայր Զարոֆ մեծ դող մը զգաց, Ջէզէթի խօսքը լսելով։ Ագահութիւնը կ'արթննար իր մէջ ու սարսուռ կը պատճառէր։ Բարկութենէն գունատած, դէմքի սոսկալի ծամածռումով մը ու հռնդալից ձայնով մը ըսաւ.

— Ո՞րքան կ'ուզէք։

— Առեւանգումի՞ն համար, հարցուց Ջէզէթ ճըշդելու համար։

— Այո՛։

Ցանկարծ սեղանին վրայ ծռած, Ֆանթէն խիստ շեշտով մը ըսաւ հնավաճառին.

— Հարիւր հազար ֆրանք։

— Հարի՛ւր հազար ֆրանք, բացագանչեց հայր Զարոֆ։

Այդքան խոշոր գումարի մը գեղեցիկ հեռանկարին առջեւ զայրացած ու կատղած, ագահ հնավաճառը ոտքի ելաւ ընդոստ շարժումով մը, ջղաձգօրէն բռնեց իր կէս լեցուն գաւաթը ու Ֆանթէնի գլխուն նետեց զայն բրտօրէն։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱ...
...УБЛ, БИБЛИО...

Ֆանթէն դիւրաթեքութեամբ խուսափեցաւ այդ հարուածէն ու գաւաթը գնաց ջախջախուեցաւ ըմպելասեղանին վրայ։

Բայց օղակաւոր դանակի մը լայն շեղբը շողաց Ֆանթէնի ձեռքին մէջ, որ գունատած, գոչեց.

— Այդպէս բաներ մի ըներ, հայր Զարօֆ։ Հիմա կը զարնեմ քեզ, մարդս։

Գինետան միւս կողմը գտնուողները ոտքի ելած էին ու հետաքրքիր զոյգեր կը յառաջանային։

Բայց գինեպան Բօլիթ, որ վայրկեանէ մը ի վեր կը դիտէր հնավաճառը ու կը տեսնէր որ գործը գէշ երեւոյթ կ'առնէր, ըմպելասեղանին ետեւէն դուրս ելաւ և սրահին մէջ ցցուեցաւ իր հսկայ հասակով, խոշոր բազուկները տարածած, գոչեց.

Ընկերնե՛ր, ձեր թղթախաղով զբաղեցէք ու ձգեցէք որ պարոն Զարօֆ իր գործը կարգադրէ Ֆանթէնի և Զէզէթի հետ։

Ամէն ոք հնազանդեցաւ ու զոյգերը վերադարձուեցին իրենց աթոռները։ Բայց խաղի թուղթերը ձեռք չառին իսկոյն, պարոն Զարօֆի, Ֆանթէնի և Զէզէթի միջեւ առաջ եկած բանակռիւով հետաքրքրուած։

— Իսկ դուն, Ֆանթէն տեղը դիր սուրիկս, ըսաւ գինեպանը, ցոյց տալով դանակը։ Դուն գիտես որ ընկերներուս սեղանաւորը վիրաւորող անձը ինծի հետ գործ պիտի ունենայ, իմ ձեռքերուս մէջ շուտով կը ճզմեմ քեզ։ Օ՜ն, պատեանին մէջ դիր դանակը։ Իսկ պարոն Զարօֆ, ներեցէք որ անկեղծօրէն կը խօսիմ ձեզի հետ։ Իրաւունք չունիք ընկերոջ մը աչքը հանելու աստիճան զայրանալու։ Ֆանթէն լաւ տղայ մը, ժրաջան աշխատող մըն է ու չի վախնար բնաւ. ինչպէս դուք ալ ինծի չափ գիտէք։ Ուրեմն նստեցէ՛ք։

Հիմա գաւաթ մը տաք կաթ պիտի բերեն ձեզի։ Ֆանթէ՛ն, նստէ՛. Զէզէ՛թ և հանդարտօրէն շարունակեցէք խօսակցութիւնը։ Կը հեռանամ ձեր քովէն։ Մէլի գաւաթ մը կաթ բեր շուտով, պարոն Զարօֆի համար։

Բօլիթ ժպտուն իր սեղանին ետին վերադարձաւ։

Հայր Զարօֆ, Զէզէթ և Ֆանթէն նստած էին։

Մէլի ատեն ունեցաւ ծխացող կաթի գաւաթ մը բերելու խօսակցութիւնը չվերսկսած։

Հայր Զարօֆ, որ իր ագահութեան պատճառով քիչ մը շատ առաջ գացած էր, իր հանդարտութիւնը և պաղարիւնը գտաւ, երբ փոքր ումպերով խմեց երեք քառորդ մասը այդ լաւ ու տաքուկ կաթին, որու համար դրամ չէր վճարեր ու առաջին անգամ ինք սկսաւ խօսիլ.

— Լաւ պիտի սակարկեմ։ Բայց դուք այդքան խոշո՜ր գումարի մը վրայ մի խօսիք, եթէ ոչ կ'առնեմ կը քալեմ ու ձեզի հետ կեանքիս մէջ երբեք գործ չեմ ըներ այլեւս, կը հասկնա՞ք։ Ձեր երկուքին վրայ ալ հսկողութիւն պիտի ընեմ։

— Անիրաւ էք, պարոն Զարօֆ, ըսաւ Զէզէթ մեղմ շեշտով, որ հաշտարարի դեր կը կատարէր։ Ինչո՞ւ կ'ըսէք թէ երկուքնուս վրայ ալ հսկողութիւն պիտի ընէք։

— Ի՞նչ կայ որ։

— Ֆանթէն միայն հարիւր հազար ֆրանքի խօսք ըրաւ։ Ես բան մը չըսի։

— Լաւ, աղջիկս, ըսաւ հայր Զարօֆ, քիչ մը ապահովուած։

— Ուրեմն խօսէ՛ վճարանէ՛, սակարկէ՛ քրթմնջեց Ֆանթէն։ Հաւատա, կինն է որ գործերը կը վարէ հիմա։

— Ուրեմն կը ձգե՞ս որ գործը կարգադրեմ։

— Ուզածդ ըրէ՛, յարեց Ֆանթէն, տեսնելով որ հայր Զարոֆ հարիւր հազար ֆրանք չպիտի տար բնաւ։

Քանի մը ժամ տեւող կատաղի վիճաբանութենէ մը յետոյ, երեք մեղսակիցներուն միջեւ համաձայնութիւն գոյացաւ յիսուն հազար ֆրանքի մասին, զոր պանքատմսերով պիտի վճարուէր, կէսը Ֆանթէնի, կէսը Ջէզէթի։ Զարոֆ այն ատեն պիտի վճարէր դրամը, երբ Սոլանժ Լիւքան իր տրամադրութեան տակ դնէին այն տեղը զոր յետոյ հնովածառը պիտի որոշէր։ Ասկէ զատ հնովածառը ինք պիտի որոշէր ու Ջէզէթի և Ֆանթէնի ցոյց պիտի տար Սոլանժը առեւանգելու միջոցները։

— Պարոն Զարոֆ, միջոցներ ձեռք առէք, որպէս զի Սոլանժ այնպիսի պայմաններու մէջ անհետանայ որ ո՛չ Լուի Մէնար և ո՛չ ալ տիկին Շարլ զայն փնտռելու և ոստիկանութեան իմաց տալու գաղափարը ունենան։

— Ապահով եղիր որ քու չահէդ աւելի իմ չահս կը պահանջէ այդ բանը, պատասխանեց հնովածառը։

— Բնականաբար, ըսաւ Ֆանթէն։

— Իրաւունք ունիք, ըսաւ Ջէզէթ։

— Ուրեմն համաձայն ե՞նք։

Բայց ագահ մարդը գզջումի չեչտով մը քրթմնջեց, վայրագ նայուածք մը ուղղելով երկու աւազակներուն։

— Միայն թէ յիսուն հազար ֆրանքը չատ է։

— Ան, պարոն Զարոֆ, ըսաւ Ջէզէթ, նորէն այդ բանին վրայ չխօսինք։ Այդ գործը կարգադրուած է արդէն։ Կատակ չուզեր։ Գիտցած եղէք որ եթէ այդ գումարը չվճարէք, ես Ջէզէթ դանակս պիտի մխրճեմ քու երկու ուսերուդ միջեւ ու Սոլանժը պիտի վերադարձնեմ իր նշանածին։

Այդ խօսքերուն չեչտէն կը հասկցուէր թէ Ջէզէթ

կատակ չէր ըներ։ Առանց վարանելու ան ի գործ պիտի դնէր իր սպառնալիքը, եթէ երբեք հնովածառը իր յանձնառութիւնները չկատարէր։

Հնովածառը հասկցաւ այդպէս ըլլալը ու փաղաքուշ ձայնով մը ըսաւ.

— Աղջիկս, Մոնրէօյլի սեղանաւորը խօստմնազանց եղա՞ծ է միթէ։

— Ո՛չ, ըսաւ Ֆանթէն, ձեռքը սրտին տանելով։

— Այնպէս է, յարեց Ջէզէթ։

— Ուրեմն, այլեւս խօսելու պէտք չկայ։ Երթա՛նք։ Երբ գաղափար մը յղանամ, ձեզի իմաց կուտամ։

— Այո՛։ Վաղուընէ սկսեալ, Ջէզէթ ու ես ամէն օր ձեր խանութին առջեւէն պիտի անցնինք, ան կէսօրին, իսկ ես իրիկուան ժամը վեցին։ Եթէ գաղափար մը յղանաք, կարմիր քուրջ մը կը կախէք ցուցափեղկի գեղօրներուն մէջտեղ։ Ասիկա պիտի նշանակէ թէ գիշերուան ժամը իննին ժամադրութիւն կայ հոս։

— Շատ լաւ։ Գիշեր բարի, տղաքս։

— Ցտեսութի՜ւն, պարոն Զարոֆ։

Հնովածառը դուրս ելաւ, Բոլիթի ձեռքը սեղմելէ, գլխով ու ձայնով բարեւելէ յետոյ սեղաններու առջեւ նստած ցոփուհիներու և կուտաններու զոյգերը։

Երբ փողոց ելաւ մութին մէջ ու սկսաւ յառաջանալ այն ճամբուն վրայ, որուն ծայրը կը փայլէին Մոնրէօյլի առաջին տուներուն լոյսերը, հեգնական քրթմնջիւնով մը ըսաւ.

— Յիսո՜ւն հազար ֆրանք։ Անզգամնե՛ր, անբաննե՛ր, սովալլուկնե՛ր։ Յիսուն հատ հազար ֆրանքնոցներ։ Այսինքն երկու հազար հինգ հարիւր ոսկի՜։ Ընկերխենթ են անոնք։ Բայց թող այնպէս ըլլայ։

ներու պանքան պիտի սնանկանայ, ըլլալիքը այս է։ Սեղանաւորն ալ կծիկը պիտի դնէ։ Թո՛ղ քան փնտռեն զիս Աւստրիոյ կամ Իտալիոյ մէջ, ուր պիտի երթամ Սոլանժի հետ։ Ընկերներու աւանդ դրամները յիսուներեք հազար և քանի մը ֆրանքի չափ են։ Այդ գումարէն պիտի վճարեմ, Ջէզէթի և Ֆանթէնի, մանր ծախքերն ալ հաշուելով։ Հետեւաբար մէկ սանթիմ իսկ չպիտի ելլէ իմ գրպանէս։

«Բայց մեկնելէ առաջ, անակնկալ մը վերապահած եմ անոնց։ Բօլիթի պիտի հաւատացնեմ որ յիսուն հազար ֆրանք գողցած են անոնք։ Ապահովաբար, Ջէզէթ և Ֆանթէն դրամը առնելնուն պէս Մօնրէօյլէն պիտի հեռանան։ Մարդ կ'ուզէ օդափոխութիւն ընել հարըստանալուն պէս։ Այդ յանկարծական մեկնումը պիտի ապացուցանէ անոնց յանցապարտութիւնը։

«Ուրիշ աւելի համոզիչ փաստեր ալ պիտի գտնեմ։ Ու գիշեր մը ամայի փողոցի մը կամ հեղեղատի մը մէջ Ջէզէթ և Ֆանթէն պիտի սպաննուին ընկերներու կողմէ անշշուկ ուսերու միջեւ տրուած դաշոյնի հարուածներով։ Անպիտանները ճիշդ այդ սպառնալիքն է որ ինծի ըրին։ Օ՛հ, հիմա կը մնայ առեւանգումի գործը ու իր հետեւանքները պատրաստել։ Հակառակ յիսունը անցած ըլլալուս մարմինս քաջառողջ է։ Պիտի գտնեմ միջոցը։ Ու մտքին մէջ սկսաւ փնտռել այդ միջոցը։

Կէս գիշերը քառորդ անցած, երբ հնավաճառը խանութ դարձաւ գաղտնի դռնէն, արդէն իսկ ծրագիր մը կ'ուրուագծուէր իր մտքին մէջ։ Հիանալի ծրագիր մը ըլլալու էր ան, քանի որ անբիծ ու գեղանի Սոլանժի գարշելի սիրահարին շրթունքին և դէմքին վրայ գոհունակութիւն մը կը կարդացուէր։

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

ՀՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ԳԱՂԱՓԱՐԸ

Քանի մը օր առաջ հայր Զարօֆ կարդացած էր թէ Տիան տ'Էրմուազ գնած էր Թրուվիլի հիանալի երկու սպանիկ շուներ, որոնք Սառա Պէրնառի պատկանած էին։

— Ո՞վ է այս Տիան տ'Էրմուազը, ըսած էր հնավաճառը մտովի։ Առաջին անգամն է որ այս անունը կը կարդամ «Ֆիկառօ»ի մէջ... տ'Էրմուազ անունով ազնուական չկայ։

Պարոն Զարօֆ ցեղային ազնուականութիւն ունեցողները ճանչնալու տարօրինակ մենամոլութիւնը ունէր։ Այդ բանը կը զուարճացնէր զինքը։ Անշահախընդիր հաճոյք մըն էր այդ։ Ֆրանսական ազնուականութեան պատկանող մեծ ընտանիքներուն վրայ հմտալից գիրք մը հրատարակած էր առենօք։

Հնավաճառը Թրուվիլի մէջ ունէր թղթակից մը, որ նուրբ քարերու և ուրիշ ամէն տեսակ բաներու միջնորդութեամբ կը զբաղէր։

Հետաքրքրութենէ մղուած հայր Զարօֆ իր թըղթակցին նամակ գրելով մանրամասն տեղեկութիւններ ուզեց տիկին Տիան տ'Էրմուազի մասին։

Յուլիս 16ին, հնավաճառը հետեւեալ նամակը ստացած էր.

«Սիրելի բարեկամս,

«Օրիորդ Տիան տ'էրմուազ տարփանքի երկնքին վրայ երեւցած նոր աստղ մըն է։ Իշխան Մօն Նուար

շատ ճոխ կերպով կը հոգայ անոր ծախքերը։ Ամբողջ Թրուվիլի մէջ հիացումով կը դիտեն իր արդուզարդերը, ինքնաշարժը և խրոխտ արհամարհանքը որ երբեմն տարօրինակ տխրութեամբ կ'երանգաւորուի։ Մարդ չգիտեր թէ ո՛ւրկէ եկած է ի՛նչ ծագում ունի։ Մնաց որ, գեղեցիկ ալ է։ Այս կինը ձեզ չահագրգռելուն համար, ներփակ կը ղրկեմ իր լուսանկարը, որ հոս հրատարակուած է պատկերազարդ թերթի մը մէջ աւելի սիրային քան աշխարհիկ և քիչ մըն ալ գռեհիկ։ Աւելորդ է ըսել թէ իր ազնուականութիւնը մահճակալի ազնուականութիւն է։ Եղանակին առթիւ վարձած է շքեղ վիլլա Տօրէն։

«Ձերդ անձնուէր
ՀԷՐՄԱՆ ԲՐԱՆՕՎ»

Հայր Զարօֆ դիմանկարը դիտելէ յետոյ ճիչ մը արձակեց։

Օրիորդ Տիան տ'Էրմուազ ուրիշ մէկը չէր եթէ ոչ Տիան Լիւքան, անդրանիկ քոյրը Սօլանժի։

Տարակոյս չունէր այդ մասին, թերթին մէջ տպագրուած պատկերը շատ կը նմանէր Տիանի, քանի որ հայր Զարօֆ շատ անգամ տեսած էր մանկամարդ աղջկան անցնիլը իր խանութին առջեւէն։

Այդ գիշեր Բօլիթի գինետունէն դուրս ելլելէ և Ջէզէթի ու Ֆանթէնի հետ գարշելի դաշինքը կնքելէ յետոյ յիշած էր Հէրման Բրանօվի նամակը և Տիանի պատկերը։

Այս վերյիշումին շնորհիւ գաղափար յղացած ու իր ծրագիրը պատրաստած էր, Սօլանժը առեւանգելու համար։

Զարօֆ ամբողջ գիշերը չկրցաւ քնանալ։ Լուսնալուն պէս անկողնէն ելաւ։

Հազիւ հագուած, գրասեղանին առջեւ նստաւ ու հանեց սա նամակագլուխը ունեցող թերթ մը թուղթ.

Պարոն Զարօֆ, հնավաճառ, գոհարեղէն եւ նուրբ քարեր ծախող: Մարթիր փողոց թիւ 3.— Բարիզ:

Ու այդ թուղթին վրայ գրեց.
Օրիորդ Տիան տ'Էրմուազ,
Վիլլա Տօրէ, Թրուվիլ։

«Օրիորդ,

«Ֆիկարօ»էն տեղեկացայ թէ տիկին Սառա Պէրնառի պատկանած սպանիկ շուներ գնած էք։ «Աշխարհիկ Թրուվիլ» թերթի քրոնիկին մէջ ձեր հասցէն գրուած է։

«Ուստի կը փութամ ձեզի գրել առաջարկելով որ ինէ գնէք այն երկու փառաւոր անուրները, զոր Աւստրիոյ Վեհ. կայսրուհին հիւսել ու վրան զինանշան քանդակել տուած էր իր սիրած երկու շուներուն համար։ Եթէ ձեր գործին կուգայ անուրները ձեզի պիտի բերէ Թրուվիլի թղթակիցս, որուն պիտի ղրկեմ զանոնք։ Բնականաբար բարձր գին մը ունեցող այդ անուրները ձեր գնած շուներէն նուազ արժէք մը կը ներկայացնեն։ Այդ երկու անուրները անգնահատելի մասունք մըն են, ձեր հարստութեան ու գեղեցկութեան արժանի։ Խնդրելով որ հաճիք պատասխանով մը պատուել զիս, հաճեցէք ընդունիլ օրիորդ իմ յարգալից զգացումներուս հաւաստիքը։

Պ. ԶԱՐՕՖ»

Այս նամակը պահարանի մը մէջ դնելէ և անոր վրայ խնամով գրելէ յետոյ օրիորդ Տիան տ'Էրմուազի հասցէն, հայր Զարօֆ հագուեցաւ և դուրս ելաւ ու նամակը ձգեց Մօնրէօյլի թղթատունը։

Երեք օրեր անցան առանց ոեւէ միջադէպի։ Կէսօրին և իրիկուան ժամը վեցին Հայր Զարոֆ կը տեսնէր որ Ցանթէն ու Ջէզէթ խանութին առջեւէն կ'անցնէին։

Ցուցափեղկին մէջ կարմիր թաշկինակ կախած չըլլալուն ոչ Ցանթէն ներս կը մտնէր և ոչ ալ Ջէզէթ։

Հնավաճառը համբերութեամ կ'սպասէր որ Թրուվիլէն պատասխան մը գար։

Յուլիս 21ին հասաւ այդ պատասխանը, առատուան թղթատարով, գունաւոր թուղթէ նեղ ու երկար նամակ մըն էր։ Հայր Զարոֆ պահարանը բացաւ ուրախութենէն դողդոջուն ու կարդաց։

«Պարոն,

«Շուները ինծի անհաճոյ թուեցան գնելէս քանի չորս ժամ յետոյ։ Գաղինոյին մէջ զանոնք ծախեցի գերմանի մը, որուն անունը և հասցէն չեմ գիտեր։ Բախտախաղի միջոցին եղաւ ասիկա։ Ուրեմն պէտք չունիմ այն անուրներուն որոնց վրայ կը խօսիք։

«Ընդունեցէք պարոն, իմ զգացումներուս հաւաստիքը։

ՏԻԱՆ Տ'ԷՐՄՈՒԱԶ»

Հայր Զարոֆի համար կարեւորութիւն չունէր այդ նամակին բովանդակութիւնը։ Խնդրոյ առարկայ եղող անուրները գոյութիւն չունէին արդէն։ Այդ պատմութիւնը յերիւրուած էր որպէսզի Տիանին գրելու և անկէ պատասխան մը ստանալու պատրուակ մը ունենայ։

— Ստորագրութիւնը և նամակը միեւնոյն գրով, մրմնջեց հնավաճառը, խղճմտօրէն քննելով այդ քանի մը տողերը։ Սեննեկապանուհիի ուղագրութիւն ալ չէ։ Տիան շատ արագօրէն գրած է այս տողերը և ստորագրութիւնն ալ իրն է։ Շատ լաւ։

Ու պահ մը լուռ մնալէ յետոյ, որու միջոցին կը շարունակէր քննութիւնը, յարեց.

— Կարելի է դիւրաւ նմանցնել այս գիրը, կնոջական, պառկած երկար, տափակ գիր մըն է, որ առեւտրական տան մը մէջ գործածուած է։ Ուղագրական ոչ մէկ սխալ։ Կարճ նախադասութիւններ։ Նշաններ և ինքնատպութիւն չունեցող ստորագրութիւն մը, որ քիչ մը ջղագրգիռ է միայն։ Շատ լաւ։ Մէկ ժամ վարժութենէ յետոյ նամակին գիրը, ստորագրութիւնը և ոճը այն աստիճան պիտի նմանցնեմ որ Տիան իսկ պիտի խաբուի։ Գործի սկսինք ուրեմն։

Նամակը ցրուիչին ձեռքէն առնելէն ի վեր Հայր Զարոֆ իր վաճառատան մէջ ոտքի վրայ կեցած էր։

Դուռը ներսէն կղպելէ յետոյ սենեակը գնաց ան։

Հոն, ամերիկեան սեղանին առջեւ հանգիստ նստած ըսկսաւ աշխատիլ։

Տիանի նամակը աչքերուն առջեւ դրած, նախ աշխատեցաւ դանդաղօրէն ու յետոյ աւելի արագօրէն ընդօրինակել, թէեւ իւրաքանչիւր բառի, իւրաքանչիւր գիրի կը նայէր։ Յետոյ նամակը պահեց ծծուն թուղթի մը տակ ու սկսաւ ամբողջ նամակը արտագրել մէկ անգամէն, առանց վեր առնելու գլուխը և առանց նայելու Տիանի նամակին։

Ասիկա ընելէն յետոյ իր արտագրումը բաղդատեց բուն նամակին։ — Զեղաւ յարեց Զարոֆ դէմքի ծամածումով։ Լաւ չեն «տ»ները և «է»երը, վերսկսինք։ Ու Տիանի նամակը նորէն պահելէ յետոյ, զոր քսան անգամ քննած էր, վերսկսաւ աշխատանքը։ Այս երկրորդ արտագրումը աւելի գոհ ձգեց հնավաճառը։ Սակայն երրորդ, չորրորդ, հինգերորդ անգամ ըլլալով գրեց ու այսպէս շարունակաբար։ Տասներորդին միայն

գոհունակութեան փոքր ճիչ մը արձակեց։ —Եղաւ։ Արդարեւ, ամենէն ճարտար փորձագէտը չպիտի կրնար իրարմէ զանազանել բուն նամակին գիրը տասներորդ անգամ ըլլալով արտագրուած նամակին գիրէն։ Հիմա գանք ստորագրութեան, մրմնջեց հնավաճառը։ Միեւնոյն մանրակրկիտ, համբերատար եւ կատաղի տքնութեամբ, հնավաճառը սկսաւ նմանցնել Տիան տ'Էրմուազի ստորագրութիւնը։

Շատ չանցած, կատարելապէս նմանցուց ստորագրութիւնը, նախ նամակը աչքին առջեւ ունենալով, իսկ յետոյ նամակը հեռացնելով։

Իր կատարեալ յաջողութեան վրայ վստահ մրմնջեց.

— Պերճանքի թուղթ չունիմ հոս։ Սակայն պէտք կայ անոր։ Դժբախտութիւնը հոն է որ փոքրաքանակ չեն ծախեր այդ թուղթէն։ Պէտք է տուփ մը գնեմ։

Քսան-երեսուն քայլ հեռուն, թղթավաճառի մը խանութին առջեւ գտաւ ինքզինքը։

— Բարեւ, տիկին Տիժուան։

— Ա՜հ, բարեւ, պարոն Ջարօֆ։ Ի՞նչի պէտք ունիք այսօր։ Մէկ սունոց մատի՞տ մը կ'ուզէք դարձեալ։ Շուտով մաշեցուցեր էք վերջին անգամ գնածնիդ որքան որ կը յիշեմ մէկ ամիս առաջ գնեցիք։

— Ո՛չ, տիկին Տիժուան, պատասխանեց հնավաճառը չոր չեշտով մը, այսօր մատիտ մը չէ որ կ'ուզեմ։

— Ուրեմն ի՞նչ է ուզածնիդ, յարեց տիկինը լուրջ առեւտրական մը դառնալով։

— Տուփ մը նամակի թուղթ... պահարանով։

— Տա՞սը սունոց, տասներկո՞ւ սունոց։

— Ո՛չ, պերճանքի թուղթ... մեծ պերճանքի թուղթ։

Թղթավաճառուհին աչքերը խոշոր բացաւ։

— Պարոն Ջարօֆ, դրամ կը մսխէք, ըսաւ կինը համարձակօրէն։

— Ո՛չ, ինծի համար չէ, ըսաւ հնավաճառը։ Գաւառի իմ յաճախորդներէս մէկուն համար է, որ փոքր քաղաքէ մը իսկ հեռու դղեակի մը մէջ կը բնակի։ Հոն կարելի չէ իմ յաճախորդուհիիս յարմար թուղթ մը գտնել, որ շատ ազնուական կին մըն է, իմ սիրելի տիկին Տիժուան։ Ան նամակ մը գրած է, խնդրելով որ Սէվրի հին զարդանօթ մը գնեմ իրեն համար, այս առթիւ գրած է նաեւ որ տուփ մը նամակաթուղթ գնեմ ու անմիջապէս իրեն ղրկեմ։

— Հաշուեցոյցին կրկին գինը պիտի ծախէք, այնպէս չէ՞, գոչեց թղթավաճառուհին։ Բայց ձեզի իմաց կուտամ որ գինը տուփին վրայ նշանակուած է արդէն։ Մի՛ մոռնաք զայն ջնջելու։

Ու չարաճճի տիկին Տիժուան ցած սանդուխի մը վրայ ելլելով նամակաթուղթի տուփերուն երկարեց ձեռքը։

Տասնի չափ տուփեր տարածեց սեղանին վրայ։

Հնավաճառը իրեն յարմար եղող թուղթը գտաւ, բայց բան մը չըսաւ թէ կարծեցեալ ազնուական կնոջ ուզածին պէս էր ան։ Թուղթը եւ պահարանները կը դնէր կը վերցնէր, կը քննէր ու որոշում մը չէր տար։

Ի՞նչ բանի կը սպասէր հնավաճառը։

Պարզապէս կը սպասէր որ ուրիշ յաճախորդ մը խանութէն ներս մտնէր ու տիկին Տիժուան իր ուշադրութիւնը ուրիշ կողմ դարձնէր, որ շուտով իրականացաւ։

Դուռը բացուեցաւ ու մանկամարդ աղջիկ մը ներս մտաւ։

— Անքր տը Շին ունի՞ք, հարցուց աղջիկը։

— Այո՛, օրիորդ, պատասխանեց տիկին Տիժուան։ Ներեցէ՛ք, պարոն Զարոֆ.

— Հոգ չէ, հոգ չէ, մանաւանդ որ այս տուփը չի համապատասխաներ ինծի ուզուած թուղթի տեսակին։

Հնավաճառը միշտ ձեռքին մէջ բռնած էր կէս մը բացուած «Ֆիկարօ» թերթը։

Այդ պահուն տիկին Տիժուան անհետացած էր սեղանին ետին, աւելի ցած դարակի մը վրայ դրուած կաղամարներ առնելու համար, մինչ մանկամարդ աղջիկը քառթ-բոսթալներ կը դիտէր։

Հնավաճառը արագ ակնարկով մը ստուգեց որ զինքը դիտող չի կար։ Ուստի ձեռքը ամենէն գեղեցիկ թուղթի տուփին վրայ դնելով, տրցակ մը թուղթ և երկու պահարան քաշեց անոր մէջէն ու «Ֆիկարօ»ի էջերուն մէջ սահեցուց։ Յետոյ գոցեց տուփը ու անփութօրէն դրաւ ուրիշ իրեք տուփերու տակ։

Լրագիրը թեւին տակ, Հնավաճառը սպասեց որ տիկին Տիժուան երեւան գայ։

Թղթավաճառուհին չոկուեցաւ, ծռած ըլլալէն կաս կարմիր կտրած։

Տեսնելով որ Հնավաճառը անտարբեր կեցած էր տուփերուն առջեւ, տիկին Տիժուան ըսաւ.

— Ուզածնիդ չգտա՞ք ուրեմն։

— Ոչ, սիրելի տիկին։ Կը ցաւիմ։ Ուրիշ անգամ կը գնեմ։

Գեղանի թղթավաճառուհին հեգնական ժպիտ մը արձակեց ու անքը տը չինի սրուակը թուղթի մը մէջ ծրարելով ըսաւ.

— Շա՛տ լաւ, թո՛ղ ուրիշ անգամ ըլլայ։

— Ցտեսութիւն, տիկին Տիժուան։

— Ցտեսութի՜ւն։

Փողոցին մէջ լուռ ծիծաղ մը ունեցաւ Հնավաճառը։ իր ագահութենէն մղուած, շատ գոհ էր որ առանց սանթիմ մը վճարելու, ձեռք անցուցած էր նամակի հինգ թուղթերը և երկու պահարանները։

— Կարելի է որ նամակը լաւ չգրեմ առաջին անգամ։ Հետեւաբար նորէն պիտի գրեմ։ Հինգ թուղթերու շնորհիւ միջոց ունիմ գրելու։ Պէտք եղածին չափ պահարան ալ ունիմ, եթէ հարկ ըլլայ երկու-երեք օրէն ուրիշ նամակ մըն ալ ուղարկել։

Խանութ վերադարձին, Հնավաճառը իր գրասեղանին առջեւ նստաւ և քանի մը տող գրեց սովորական թուղթի վրայ, ինքնիրեն ըսելով.

— Տեսնենք, պիտի կրնա՞մ պէտք եղածին պէս նմանցնել անոր գիրը։

Այդ քանի մը տողերը Տիանի գրին հետ բաղդատելով, գոհ մնաց։

— Օ՜ն, մրմնջեց, կրնամ շարունակել։ Նմանութիւնը կատարեալ պիտի ըլլայ։

Տիկին Տիժուանէն գողցուած թուղթերէն մէկը առնելով, անոր վրայ գրեց.

Թրուվիլ, 22 Յուլիս

Սիրելի Սօլանժ,

«Պատահած բոլոր անցուդարձերէն յետոյ, զարմանքով պիտի ընդունիս նամակս։ Բայց պէտք է որ քեզ տեսնեմ։ Ազատ չըլլալուս համար, պէտք է նախազգուշութիւններ ձեռք առնեմ։ Յուլիս 28ին, Բարիզէն պիտի անցնիմ իմ ինքնաշարժովս։ Պուլօնի անտառը գտնուէ կէս օրէն յետոյ ժամը երեքին, Ջինական տաղաւարին գլխաւոր մուտքին առջեւ։

«Հոն պիտի տեսնես որ սեւ մեծ ինքնաշարժ մը կեցած է քու առջեւդ։ Ծառան վար պիտի իջնէ ու

դռնակը պիտի բանայ, առանց բան մը ըսելու։ Ան քասքէթին վրայ պիտի կրէ կանաչ ու ճերմակ զարդանիշ մը։ Այն ատեն ինքնաշարժ պիտի մտնես խակոյն, առանց ձայն հանելու։ Հոն պիտի գտնես զիս։ Պահ մը անտառին մէջ պտտելով պիտի խօսակցինք։ Քեզի հետ խօսելու պէտք ունիմ անպատճառ։

«Իմ կեանքիս երջանկութեան վրայ կը դառնայ խնդիրը։ Հետեւաբար վստահ եմ որ չպիտի մերժես զիս։

«Սակայն պէտք է որ ստուգութիւն մը ձեռք բերեմ։ Միտս հսկողութեան ենթարկուած ըլլալուս, չեմ ուզեր որ ինծի պատասխանես։

«Ա՛հ, գաղափար մը յղացայ։ Այս նամակը ծրարէ պահարանին հետ միասին, անոր վրայ մատիտով կողմնակի գրելէ յետոյ. «Ո՛չ չեմ ուզեր այլեւս քեզ տեսնել և ո՛չ ալ գիրդ կարդալ։ Յետոյ բոլորը պահարանին մէջ սահեցուր ու հետեւեալ հասցէին ղրկէ. Պ. Տ... 19. բոսթ րէսթան, Վիքթօր Հիւկօ հրապարակ»։ Պիտի երթամ առնեմ այդ նամակը, որով ըսել պիտի ուզես թէ իմ քովս կուգաս։

«Բայց այն անձը, որմէ կախում ունիմ. բնականաբար պիտի կարծէ որ կը մերժես զիս։ Պէտք է որ այդպէս կարծէ։ Պատճառը պիտի բացատրեմ ու դուն պիտի ներես ինծի։ Ես պիտի կրնամ երջանիկ ըլլալ, եթէ ուզես։

«Ամսուն 28ին, ժամը 3ին Չինական Տաղաւարին մէջ։ Մի՛ մոռնար։

«Իբր գորովալից քոյրդ կ'ողջագուրեմ քեզ։

ՏԻԱՆ»

Հնավաճառը մեծ հառաչ մը արձակելով գրիչը վար դրաւ։

Իր կեղծարարի գործը դիտեց ու Տիանէն ստացած նամակը բաղդատելով իր գրած նամակին հետ, մրմնջեց.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека

— Գործը եղաւ, կարելի չէ կասկածիլ։ Սօլանժ մէկ վայրկեան իսկ չպիտի տարակուսի այս նամակին վաւերականութեան մասին։ Նամակին մէջ յանձնարարուածը պիտի ընէ։ Գործին մէջ գաղտնիք կայ։ Ա՛հ, կը մոռնայի։ Յետ գրութեան մը անհրաժեշտ է։

Ու գրիչը ձեռք առնելով նորէն, հետեւեալը գրեց.

«Յ. Գ.— Եթէ չես ուզեր իմ կեանքս վտանգել, մեր տեսակցութեան մասին բան մի՛ ըսեր մէկուն, ո՛չ Լուիի և ոչ ալ ուրիշի մը։ Պիտի իմանաս թէ ինչո՛ւ։ Այնուհետեւ կրնաս ըսել։ Բայց ոչ անկէ առաջ։»

— Ամէն ինչ կատարեալ է։ Սօլանժ բան մը չպիտի հասկնայ գրուածքէն։ Բայց որքան նուազ հասկնայ, այնքան աւելի պիտի հետաքրքրուի։ Նկատի պիտի ունենալ նաեւ այն թոյլտուութիւնը զոր Տիան կ'ընէ յետոյ ամէն ինչ ըսելու Լուիի։ Այս թոյլտուութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ որ Սօլանժ գործէ, այն յոյսով թէ տարօրինակ բաներ պիտի ըսէ իր Լուիին։

Հնավաճառը գեղեցիկ պահարաններէն մէկը առաւ ու անոր վրայ գրեց Սօլանժ Լիւքայի նախկին հասցէն, թիւ 27, խորհելով որ Տիան կրնար չգիտնալ թէ Լուի Մէնար արկածի մը ենթարկուած էր ու տիկին Շարլ ու Սօլանժ ուրիշ տեղ փոխադրուած էին գրեթէ։

— Հիմա կը մնայ այս նամակը ուրիշ պահարանով մը ղրկել Թրուվիլ, իմ բարեկամիս, խնդրելով որ տեղին նամակատունը ձգէ զայն։ Բայց անկէ առաջ, նամակը կնքենք։ Ամէն տեսակ զինանշաններով կնիքներ ունիմ հոս։ Այսպէս ճշմարտանման կը դառնայ նամակը, քանի որ Տիան ազնուականութեան մէջ կ'ապրի հիմա։

Իր գզրոցին մէջ կը գտնուէին հին կնիքներ թանկագին քարէ կամ արծաթէ, որոնց վրայ չարժուն զի-

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐ...
... ПУБЛ, БИБЛ...

նանչաններ կային։ Հնավաճառը անոնց միջեւ ընտրութիւն մը ըրաւ։ Յետոյ կնքամոմը ուշադրութեամբ կոխեց Տիանի կեղծ նամակին վրայ։

Յետոյ քուղթի մը վրայ երկտող մը գրեց իր բարեկամ Հէրմանի։ Նամակը և քուղթը սահեցուց առեւտրական մեծ պահարանի մը մէջ, զոր կնքեց և իր սովորական գրով անոր վրայ գրեց բարեկամին հասցէն։ Ու քանի վայրկեան յետոյ իր ձեռքով ձգեց Մոնրէօյլի նամակատունը։

Յաջորդ օրերուն մէջ, համբերութեամբ և գաղտագողի պատրաստեց իր ծրագրին մնացեալ մասը և Բարիզի մէջ ձեռքէ գնեց ընտիր ինքնաշարժ մը։

Իբր գողօնաթագոյց և Մոնրէօյլի աւազակախումբին սեղանաւոր, հնավաճառը թղթածրարներ ունէր ամէն կարգի ոճրագործներու մասին։

Ան մանաւորաբար ուսումնասիրեց այդ թղթածրարներէն երկուքը։

Օր մը, առջի գիշերուընէ, հնավաճառը աղքատ մարդու մը պէս հագուած, Բլիշի բասաժը գտնուող փնթի երեւոյթով տուն մը մտաւ։ Ու առանց բան մը ըսելու դռնապանին, չորրորդ ու վերջին յարկը ելաւ։ Հոն դուռ մը զարկաւ։

— Ո՞վ է ան, հարցուց հաստ ձայն մը։

— Ժիւլ, պատասխանեց հնավաճառը պարզապէս։

Դուռը բացուեցաւ։

Հնավաճառը երկու մարդոց առջեւ գտաւ ինքզինքը, մէկը փոքրահասակ, միւսը բարձրահասակ, թէեւ իրարու նմանէին դէմքով։

Հնավաճառը մեղմօրէն գոցեց դուռը։

Լուսաւորութեան կազի կտուցին տակ, որ պատին վրայ կը գտնուէր, երկու մարդիկը ոտքէն մինչեւ

գլուխը քննեցին իրենց այցելուն։ Չէին ճանչնար զայն։

— Ո՞վ էք դուք որ մեր կարգախօսը կը գործածէք, ըսաւ երկու անձերէն մէկը։

— Հայր Ջարօֆն եմ, Մոնրէօյլէն։ Բան մը չհասկցա՞ք։

— Այո՛, ստուգիւ ձեր անունը լսած ենք, ըսաւ մարդը, մօշտ ինքնապաշտպանութեան գիրքի մէջ, բայց ի՞նչ կ'ուզէք։

— Նախ նստինք աւելի հանգիստ խօսելու համար ըսաւ հնավաճառը հանդարտօրէն ու աթոռ մը առաւ։ Երկու մարդիկն ալ միեւնոյն բանը ըրին, իրենց ուսերը ցնցելով։ Հնավաճառը միշտ հանդարտ սկսաւ խօսիլ, սոսկալի բաներ ըսելու համար։

— Նախ պիտի ապացուցանեմ որ ես կը ճանչնամ ձեզ, բարեկամներս։ Դուն, բարձրահասակ, Էտուար Կարու կը կոչուիս, իսկ դուն փոքրահասակ, Էրնէսթ Կարու։ Եղբայր էք դուք, գողերու ընկերութեան մէջ ձեզ կը ճանչնան երկայն և կարճ ծաղրանուններով... Մտիկ ըրէք զիս։ Ինը շաբաթ առաջ կին մը սպաննուած և կողոպտուած է Մոնրէօյլի մէջ։ Մեռնելէ առաջ, այդ կինը կրցած է գրել իր մարդասպաններուն ճշգրիտ գիմանչանները։ Ոստիկանութեան ձեռքը ինկած չէ այդ ամբաստանիչ թուղթը, եթէ ոչ շատոնց ձերբակալուած պիտի ըլլայիք։ Ոստիկանութիւնը ձեր վրայ կասկածած չէ իսկ. Մոնրէօյլի ընկերներուն պէս գողեր ձերբակալուած են։ Անոնք ըսած են թէ ուրիշ տեղ կը գտնուէին ոճրի պահուն։ Ճիշդ ըլլալը հասկցուած է։ Ուստի ազատ արձակած են զանոնք։ Բայց ոստիկանութիւնը հասնելէ առաջ, մարդուն մէկը մեռեալին ձեռքէն առած է այդ թուղթը։ Մէկուն ձեռքը

կը գտնուի, իբր մահացու փաստ ձեզի դէմ, քանի որ հասկցուած է այդ սպաննութեան կանխամտածուած ըլլալը, որով չարագործները ծուղակ լարած, փականքներ կոտրած ու գողութիւն ըրած են։ Այդ թուղթը ձեռք անցընողը ես եմ։

Հնավաճառը լռեց։

Էտուար և Էրնէսթ կը դիտէին զայն, ահաբեկ ու սոսկալի նայուածքով մը։

Հնավաճառը ժպտագին յարեց.

— Հանդարտեցէք գառնուկներս։ Քովս չի գտնուիր այդ թուղթը։ Եթէ երբեք կէս գիշերէն առաջ հոսկէ դուրս չելլեմ ողջ առողջ, այդ թուղթը վաղը պիտի յանձնուի Ընդհ. Ապահովութեան պետ պարոն Կիշարի։ Նոյն իսկ իմ գիրովս անոր մէջ աւելցուցած եմ ձեր անունները և ձեր հասցէն, որպէս զի երկար ատեն չփնտռեն ձեզ։ Ուրեմն...։

Այս խօսքերուն վրայ, երկու թշուառականները հանդարտեցան։

Էտուար մրմնջեց։

— Ուրեմն ի՞նչ կ'ուզէք։

— Իբր ծառայ իմ քովս առնել ձեզ, պատասխանեց հնավաճառը։ Շոֆէօրի մը և սպասաւորի մը պէտք ունիմ։ Ձեր արհեստներն էին ատոնք, երբ պարկեշտ կեանք մը կը վարէիք։ Իմ հաշիւիս պիտի վերստանձնէք այդ գործը։ Սնունդ, բնակարան, հագուստ, ամսական յիսուն ֆրանք ու ապահովութիւն։ Երբեմն պարգեւ ալ պիտի ստանաք, երբ կարեւոր ու փափուկ գործ մը տեսնէք մասնաւորաբար։ Իսկ ձեր գործին վերջ տուած ատենս հազարական ֆրանք պիտի պարգեւեմ։

— Պառաւին թուղթը ի՞նչ պիտի ըլլայ, հարցուց Էրնէսթ։

— Տղաքս, պիտի պահեմ զայն իբր երաշխիք ձեր լռութեան բոլոր այն բաներու մասին զոր պիտի տեսնէք ու լսէք իմ քովս ծառայած ատեններնիդ։

— Աղէկ, ըսաւ Էտուար, կ'ընդունինք։ Ե՞րբ գործի պիտի սկսինք։

— Վաղը, 27 Յուլիս...։ Մէկ ակնարկով կը չափեմ ձեր հասակը։ Վաղը ձեր բոլոր զգեստեղէնները պիտի ստանաք, շոֆէօրի հագուստներ ու երկու պայուսակ։ Իրիկուան ժամը վեցին, պայուսակները ձեռքերնիդ, Թիւ 28 կարաժը պիտի ներկայանաք, որ Էթուալի մէջ, Օպլիկատօ փողոցը կը գտնուի։ Ես ալ հոն պիտի ըլլամ։ Բայց զիս չպիտի ճանչնաք. կերպարանափոխ ըլլալուս համար, առաջին անգամ ես խօսք պիտի ուղղեմ ձեզի։

— Լաւ, յարեց Էրնէսթ։

— Կրնա՞նք առաջին ամսականը կանխիկ ստանալ, հարցուց Էտուար։

— Ահա հարիւր ֆրանք, պատասխանեց հնավաճառը, ոտքի ելլելով ու հինգ ոսկի հանելով քսակէն։ Ուրեմն, վաղը, ժամը վեցին, Օպլիկատօ փողոց, Թիւ 28 գտնուեցէք։ Պարոն Զարօֆ կը կոչուիմ։ Մի մոռնաք։ Հնավաճառը դէպի դուռը յառաջացաւ, ետին դարձաւ ու ըսաւ.

— Վերջին խօսք մըն ալ։ Իմ ծառայութեանս մէջ եղած ատեննիդ ձեր թուղթը պիտի գտնուի բարեկամի մը ձեռքերուն մէջ, որուն հետ միշտ կը թղթակցիմ։ Այդ բարեկամը միշտ տեղեակ պիտի մնայ իմ մասիս։ Երբ հասկնայ անհետացած ըլլալս, յիշեալ թուղթը անմիջապէս պիտի յղէ պարոն Կիշարի, անոր մէջ աւելցնելով կարգ մը մանրամասնութիւններ։ Ուրեմն, բարեկամներս, կրնա՞մ յոյս դնել ձեր բացարձակ հաւատարմութեան վրայ։

Էտուար ու Էրնէսթ խոնարհութիւն մը ըրին համր, ապշահար, նուաճուած ու պարտուած։ Իրենց տէրը գտած էին անոնք։ Հնովաճառը դուրս ելաւ։

Յաջորդ օրը, կէս օրին, մեծ վաճառատան մը սպասաւորները երկու պայուսակներ յանձնեցին իրենց որոնք լեցուն էին բոլոր պէտք եղած իրերով։

Այդ իրիկուն իսկ, հագուած, ածիլուած, խիստ շիք, ջոջ տան ծառայի երեւոյթով կը ներկայանային Օպլիկատօ փողոցին կարաժը։

Յանկարծ, միակնոցով մարդ մը մօտեցաւ անոնց ու հետերնին խօսեցաւ։

— Պարոն, ըսաւ Էտուար բարեկրթօրէն, ձեր հրամանին համաձայն պատրաստ ենք։

— Լա՛ւ։

Տասը վայրկեան յետոյ, սեւ ու փառաւոր լիմուզին ինքնաշարժ մը, առնուազն վաթսուն ձիու ուժով, կարաժէն դուրս կ՚ելլէր։

Ինքնաշարժին մէջ կը գտնուէր պարոն Ֆրէտէրիք Զարօֆ, իսկ յառաջամասին մէջ նստած էին շօֆէօր Էտուար ու ծառայ Էրնէսթ։

Կրանտ-Արմէ պողոտայէն դառնալով ինքնաշարժը Պուլօնեի անտառին մէջ խոյացաւ։

Մէկ օր առաջ էր Սօլանժի տրուած ժամադրութեան օրէն Ջինական Տաղաւարին մէջ։

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

ԾՈՒՂԱԿԻՆ ՄԷՋ

Սօլանժ Յուլիս 25ին, իրիկուան ժամը հինգին ստացած էր այդ նամակը։

Մանկամարդ աղջիկը դիպուածով առանձին կը գտնուէր սենեակին մէջ, երբ Սօֆի բերաւ այդ նամակը։

Լուի Մէնար ցաւի անկողնին վրայ պառկած էր, ուրկէ տակաւին չէր ելած «արկած»էն ի վեր։

Յուլիս 25ի այդ իրիկունը, Լուի Մէնար կը քնանար քիչ մը յոգնած, առաջին անգամ ըլլալով շատ խօսած ըլլալուն համար իրեն տրուած այցելութեանց առթիւ։

Տիկին Շարլ դուրս ելած էր։ Ուստի Սօլանժ առանձին կը գտնուէր Լուի Մէնարի յարկաբաժինին ծայրը գտնուող փոքր սենեակին մէջ, ուր հաստատուած էր ան։

Նամակին չքեղ պահարանը եւ զինանշանով կնիքը ապշութիւն պատճառեցին մանկամարդ աղջկան։

— Այս նամակը ո՞վ կրնայ ինծի գրած ըլլալ մրմնջեց։ Տիանի վրայ խորհեցաւ։ Ան գիտէր որ Մօն-Նուար իշխանին յայտնի սիրուհին էր իր քոյրը։

Սօլանժ գունատած, նամակին պահարանը պատռեց, հանեց դանդաղօրէն ու ճանչցաւ Տիանի գիրը. ինչ որ սկզբան դիտած չէր պահարանին վրայ։

Ոեւէ պատճառ չկար որ մանկամարդ աղջիկը կասկածէր այդ գրուածքին վաւերականութեան վրայ։ Թէեւ տարօրինակ, խորհրդաւոր ու տեղ տեղ անհասկնալի նամակ մըն էր։

Բայց աղերսանքի այնպիսի շեշտ մը ունէր որ Սօլանժի սրտին կը խօսէր։ Արդարեւ, Տիան երբեմն յուզիչ ձայն մը ունէր տարփանքի ու վշտի վայրկեաններու մէջ։

Այդ աղերսանքը կ՚ըսէր․

— Եկո՛ւր, եկո՛ւր, քեզ տեսնելու պէտք ունիմ։ Իմ երջանկութիւնս այդ բանէն կախում ունի։

«Եկո՛ւր ու այս գաղտնիքը մէկուն մի՛ ըսեր»։

Սօլանժ կը սիրէր թէ Տիանը և թէ Սիմօնը։ Բնաւ չէր մխիթարուեր զանոնք կորսնցուցած ըլլալուն համար։ Քանի մը օրէ ի վեր լուր չէր առած Լիւքէն, որուն երկրորդ անգամ Մարսիլիա գտնուելէն տեղեկութիւն ունէր։ Այսպէս Սօլանժ շատ կը տառապէր Սիմօնի վիճակին անստուգութեան և Տիանի լռութեան վրայ խորհելով։

Սօլանժի շատ քիչ զարմանք պատճառեցին իրեն յանձնարարուած նախազգուշութիւնները, զոր Տիան ի գործ կը դնէր։ Բայց ամենափոքր կասկած մը իսկ չունեցաւ այդ պատճառով։

Սօլանժ քանի մը անգամ կարդաց նամակը և Տիանի նկատմամբ աւելի խորունկ փղձկում մը ունեցաւ և աւելի մեծ կարեկցութիւն մը զգաց։

— Օ՜հ, պիտի երթամ, մրմնջեց Սօլանժ ի վերջոյ։ Բայց ի՞նչ պիտի ըսէ ինծի և ի՞նչ պիտի խնդրէ, որպէսզի իմ միջամտութեանս պէտք ըլլայ, ազատելու համար այն վտանգէն, որուն մատնուած ըլլալ կը թուի։ Խեղճ սիրելիս։ Սէրը անոր կորստեան պատճառ եղած է։ Ա՜հ, իցի՜ւ թէ կարենայի հեզահամբոյր դարձընել զայն, հոս բերել և հրաժարեցնել այն անպատիւ կեանքէն, ուր ինկած է իր յուսահատութեան հետեւանքով։

Ինչպէս կը տեսնուի, Սօլանժ մէկ վայրկեան իսկ չվարանեցաւ պատասխանելէ այն կոչին, որ Տիանի կողմէ ուղղուած էր, իր կարծիքով։

— Բան մը չպիտի ըսեմ ո՛չ տիկին Շարլի և ոչ Լուիի։ Ամսուն 28ը շաբաթ օր կուգայ։ Փապուղիով պիտի կտրեմ անցնիմ Բարիզը, առանց վակօն փոխելու։ Ու ժամուն համեմատ, ոտքով կամ կառքով պիտի երթամ Բօրթ-Մայեօ կամ Բօրթ-Տօֆին։ Հոնկէ վերադարձիս ամէն բան պիտի պատմեմ Լուիի և տիկին Շարլի։ Տէ՛ր Աստուած, իցիւ թէ կարենայի տուն բերել Տիանը։

Ու անբիծ աղջիկը երջանկութենէն կը կարմրէր, այդ մտածումը ունենալով։

— Գալով այն եղանակին, որով ինծի կը յանձնարարէ իրեն պատասխանել, քիչ մը տարօրինակ է, յարեց Սօլանժ։ Բայց ամէն ինչ պիտի բացատրէ ինծի։

Յետոյ պահարանին մէջ դրաւ նամակը ու անոր վրայ կողմնակի մատիտով գրեց սա խօսքը ժպտադէմ, «Չեմ ուզեր տեսնել ոչ քեզ և ոչ ալ քու գրուածքդ»։

Ինչպէս կը յիշուի, նամակին մէջ այդ խորհուրդը տրուած էր Տիանին։

Յետոյ ամէնքն ալ ծրարեց, ճերմակ պահարանի մը մէջ սահեցուց, յստակօրէն գրեց ցոյց տրուած հասցէն ու ոտքի ելլելով գլխարկը դրաւ արագօրէն և յարկաբաժինէն դուրս ելաւ։ Սօֆի նոյն իսկ չլսեց սանդուխի դրան բացուիլը և գոցուիլը տասը վայրկեանի միջոցին։

Սօլանժ թղթատուն ձգելէ յետոյ նամակը, սենեակ վերադարձաւ առանց ոեւէ ուշադրութիւն գրաւելու։

Քիչ յետոյ երբ տիկին Շարլ ներս մտաւ, մտքէն իսկ չանցաւ թէ իր բացակայութեան պատահած էր այնպիսի բան մը որ սոսկալի հետեւանքներ պիտի ունենար։

Այն պահուն երբ Սօֆի սեղանը կը դնէր ճաշարանին մէջ Լուի Մէնար արթնցաւ ու կանչեց։

Սօլանժ նշանածին քով փութաց։ Թէ մանկամարդ աղջիկը և թէ տիկին Շարլ հոգարումէկ հոգածութիւն ցոյց տուին ու անոր ճաշը բերին, որ կը բաղկանար արգանակէ ու խաշած երկու հաւկիթէ։

Քանի մը օրէ ի վեր, տիկին Շարլ և մանկամարդ աղջիկը վիրաւորին սենեակին մէջ կը ճաշէին, զուարճացնելու համար զայն։ Սօլանժ այդ իրիկուն այնքան զուարթութիւն ցոյց տուաւ որ Լուի Մէնար աւելի օգտուեցաւ քան թէ երկու օրուան վերադարմանումի միջոցին։

Յուլիս 28ի աղիտալի օրուան լոյսը ծագեցաւ։

Իր զգացումները բոլորովին զսպելու անկարող, Սօլանժ ամբողջ օրուան ընթացքին քիչ մը ջղագրգիռ ուրախութիւն մը ցոյց տուաւ։

Տիկին Շարլ նշմարեց այդ ջղագրգռութիւնը, բայց այդ բանը վերագրեց այն յիշատակելի իրողութեան, որով Լուի առաջին անգամ ըլլալով կրցած էր ժամը տասնըմէկուկէսին անկողինէն ելլել, ճաշելու համար։

Ճաշէն քիչ յետոյ պառկեցուցին զայն։

Ու Սօլանժ իսկոյն պատրաստուեցաւ դուրս ելլելու։

Ո՛չ Լուի Մէնար և ոչ ալ տիկին Շարլ չհարցափորձեցին Սօլանժը, որովհետև շատ լաւ գիտէին թէ Մօնրէօյլ բնակող Ռուլուար անուն աղքատիկ ընտանիքի մը բնակարանը պիտի երթար ան, յանձնելու համար վերջին օրերը շինած թրիքօն և այն զգեստներն ու կօշիկները զոր տիկին Շարլ հաւաքած էր ասդիէն անդիէն։ Տիկին Շարլ և Լուի կը խորհէին որ Սօլանժ ուրիշ աղքատներու ալ այցելութիւն պիտի տար։ Ուստի անոր դուրս ելլելուն վրայ խօսք չբացին, քանի որ շատ բնական ու պարզ բան մըն էր ան։

— Սօլանժ, պատրաստ ես, այնպէս չէ՞, ըսաւ տիկին Շարլ ժպտուն, երբ մանկամարդ աղջիկը նորէն սենեակ մտաւ, հագուած ու գլխարկը դրած։

— Այո՛, մօրաքոյր, պատասխանեց Սօլանժ։

Տիկին Շարլ և Սօլանժ իրարու հետ այնպէս կը խօսէին, իբր թէ Լուիի ամուսնութիւնը կնքուած ըլլար։

— Ուրեմն, այս կէս օրէն յետոյ քեզ չպիտի՞ տեսնեմ, Սօլանժս, հարցուց երիտասարդ բժիշկը։

— Հաւանական է, Լուի, բայց վերադարձիս մեծ անակնկալ մը պիտի պատճառեմ ձեզի, բացակայութեանս տեղը լեցնելու համար։

— Անակնկա՞լ մը, կրկնեց տիկին Շարլ, քիչ մը զարմացած։

— Այո՛, մեծ անակնկալ մը, գոչեց Սօլանժ։

Սօլանժ նախ տիկին Շարլը, յետոյ Լուին ողջագուրեց այնպիսի խոյանքով ու եռանդով մը որ ազնիւ կնոջ զարմանքը սաստկացաւ։ Մանկամարդ աղջիկը դուրս ելաւ, մտիկ ընելով տիկին Շարլը, որ ժպտուն կ'ըսէր.

— Հիմա ալ Սօլանժ բաներ մը գաղտնի կը պահէ մենէ։ Կ'ուզեմ շուտով հասկնալ թէ ի՛նչ անակնկալ պիտի պատճառէ մեզի։

Ճամբան իր աչքերը մեքենաբար նշմարեցին հնավաճառին խանութը, որուն արտաքին փեղկերը գոց էին։

— Ի՛նչ, պարոն Զարօֆ իր խանութը գոցեր է։ Երկրէն հեռացա՞ծ է արդեօք։ Խեղճ յիմար։

Խանութին առջեւէն անցնելէ ու մեքենաբար խորհրդածելէ յետոյ Սօլանժ այլեւս չխորհեցաւ այդ մասին։

Ան շուտով հասաւ Ռուլուար ընտանիքին տունը։

Այդ ընտանիքին հայրը, ծերուկ գործաւոր մը, աշխատանքի գացած էր։

Բայց Սօլանժ տուն գտաւ առենէ մը ի վեր տկար եղող մայրը ու իր հինգ զաւակները, որոնց ամենէն մեծը տասը տարեկան էր։

Այս վերջինը կը պատրաստուէր իր երկու քոյրերուն հետ դուրս ելլելու և Պանեօլէի ագարակին դաշտերուն մէջ քաղելու վայրի աղցան։

Սօլանժ խրախուսեց տղաքը, քաջալերեց մայրը ու յետոյ դուրս ելաւ այդ որջէն, քիչ մը ուրախութիւն և կեանքի մասին նոր յոյս սփռելով հոն։

— Հիմա Բարիզ երթանք շուտով, մրմնջեց մանկամարդ աղջիկը։ Ժամը ճիշդ երկուքն է։ Հանրակառք և փողոցի նստելով ժամը երեքին և նոյնիսկ անկէ առաջ, Չինական Տաղաւարը պիտի հասնինք։ Տարաբախտ Տիան, ինչպէս պիտի գտնեմ քեզ։

Փողոցէն դուրս ելլելով սկսաւ յառաջանալ անտառին ուղղութեամբ դէպի Բօրթ-Տօֆին, որ մօտերը կը գտնուէր։

Ժամը ճիշդ երեքին կ'անցնէր Բօրթ-Տօֆինէն ու արագ քայլերով կը յառաջանար դէպի Չինական Տաղաւարը, աչքերը տամուկ ու սիրտը յուզուած և տրոփուն։

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

ԹԱԿԱՐԴԸ

Սօլանժ երկու վայրկեանէ ի վեր հազիւ կանգ առած էր Չինական Տաղաւարին առջեւ ու անձկութեամբ կը սպասէր, երբ շքեղ ու մեծ ինքնաշարժ մը

տեսաւ, որ մայթին երկայնքը կեցած էր իրմէ չորս քայլ անդին։

— Ահաւասիկ, ըսաւ Սօլանժ մտովի։

Փոքրակազմ սենեկապան մը ինքնաշարժին վրայէն վար ցատկեց ու անզգած երեւոյթով մը բացաւ դուռը։ Իր գլխարկը կանաչ ու ճերմակ զարդանիշով մը պճնուած էր։

Սօլանժ ինքնաշարժին ներսը նշմարեց կնոջ մը շրջազգեստն ու մետաքսէ գուլպաները և նուրբ կօշիկներուն մէջ պարփակուած ոտքերը։

— Տիանն է, մրմնջեց մանկամարդ աղջիկը Ու առանց անդրադառնալու ինքնաշարժին մէջ նետուեցաւ։ Կառքը, որուն դուռը իսկոյն գոցուած էր, ճամբայ ելաւ, մօթէօրը կանգ առած չըլլալուն։

Սօլանժ պիտի ողջագուրէր Տիանը, երբ ճիչ մը արձակեց։

Այն կինը, որուն քղանցքը և ոտքերը նշմարած էր Սօլանժ, իր քոյրը չէր։

Սօլանժ փայլակի արագութեամբ յիշեց այն աղջիկը որ օրին մէկը Մօնրէօյլի մէջ իրեն դիմելով Լուի Մէնարի որպիսութիւնը հարցուցած էր արտառոց խօսուածքով մը։

Այդ աղջկան քով էրիկ մարդ մը կար զոր Սօլանժ ճանչցաւ աչքերէն, հակառակ դէմքին ու ամբողջ անձին կրած փոփոխութիւններուն։ Պարոն Ջարօֆն էր ան։

Սօլանժ քանի մը երկվայրկեանի մէջ ըրած էր այդ դիտութիւնները։ Դէպի դռնակը դարձաւ, խոյս տալու համար։ Բայց ձեռքեր բռնեցին զինքը։ Ուրիշ ձեռք մը անոր բերնին վրայ սեղմեց խոնաւ թաշկինակ մը։

Սօլանժ խելայեղ դարձած, զգաց որ զինքը բռնի կը նստեցնէին էրիկ մարդուն և աղջկան միջեւ։

կծու և զօրաւոր հոտ մը թափանցեց ռունգերուն մէջ ու մինչեւ կոկորդը հասաւ։ Ուժաթափ կ'ըլլար, հասկցաւ որ գիտակցութիւնը կը կորսնցնէր ու կը նուաղէր։

— Այլ եւս հանդարտեցաւ, ըսաւ հայր Զարօֆ, յուզումէն գունատած։

— Լաւ կազմակերպուած առեւանգում մըն է, յարեց Ջ.զէթ հեգնօրէն։ Ոչ մէկ աղմուկ։ Չինական Տաղաւարին երկայնքը յիսուն հոգի նստած էին բայց ոչ ոք բան մը տեսաւ։

— Ո՛չ մէկը, այդ մասին ապահով եմ, ըսաւ հայր Զարօֆ։

— Ուշադրութիւն ըրէք, չատ քլորոֆորմ չտալու համար պզտիկին, յարեց Ֆանթէնի սիրուհին։

— Հոգ մի ըներ, ես գիտեմ։ Բայց պէտք չէ սթափի տեղերնիս հասնելէ առաջ։

Սօլանժ մեռելի մը պէս վար ինկաւ։

— Հիմա ապահով եմ այլեւս, ըսաւ հայր Զարօֆ։ Ջէզէթ, պէտք եղածին պէս կատարեցի՞ր հրամայուած բաներս։

— Այո՛, Ֆանթէն արդէն ծուղակը ինկած է։ Անոր իմացուցի ձեր վաճառատան թաքուն դրան գաղտնիքը։ Այս գիշեր պիտի կողոպտէ զայն։

— Լա՛ւ։ Անստորագիր նամակը ի՞նչ եղաւ։

— Բարիզի մէկ նամակատունը ձգեցի զայն։ Բօլիթ վաղը պիտի ստանայ։

— Աղէկ։ Շնորհիւ այն ալիւրին զոր խանութի յետսամասին մէջ գետինը թափած եմ, Ֆանթէն իր ոտքերուն հետքը պիտի ձգէ հոն։ Բօլիթ համոզիչ ապացոյց մը պիտի գտնէ այնտեղ։ Ընկերները պիտի համոզուին թէ Ֆանթէն իրենց պանքային սնտուկը

կողոպտած է, շնորհիւ անոր յանձնած տասը հազար ֆրանքիս, զոր Բօլիթ վրայէն պիտի գտնէ։ Ֆանթէնի գործը լաւ է։

— Բօլիթ իր դանակը պիտի մխէ անոր ուսերուն միջեւ, ըսաւ Ջէզէթ անզգած շեշտով մը։ Ան պիտի թաղուի գինետան ետին գտնուող շրջաբակին մէջ։ Ոչ ոք բան մը պիտի տեսնէ ու իմանայ։

— Գոլով քեզի, աղջիկս այս գործին մէջ ինծի լաւ ծառայած ըլլալուդ համար, Ընկերներուդ Պանքային մնացած քառասուն հազար ֆրանքը պիտի ստանաս։

— Ու միջակորեար դասու պարկեշտ կին մը պիտի ըլլամ, խանութպան պարոն Լուի Բօսթօնի հետ օրինաւորապէս ամուսնացած, յարեց մանկամարդ աղջիկը հեգնօրէն։

— Կը մաղթեմ այդ բանը։

Ու երկու մեղսակիցները լուռ մնացին։

Այս խօսակցութենէն կը հասկցուի թէ հայր Զարօֆ ինչ նոր գաղափար գործադրած էր։

Ահա, մէկ քանի խօսքով, ամփոփոյքը այն դէպքերուն, որոնց պատճառ եղած էր կամ պիտի ըլլար Ջէզէթ։

Հայր Զարօֆէ տեղեկացած, Ջէզէթ իր սիրահարին յայտնած էր հնավաճառի խանութին գաղտնի մուտքը։ Այսպէս Ֆանթէնի թելադրած էր խանութը կողոպտել իրենց մեկնումի գիշերը։

— Մեր յիսուն հազար ֆրանքը պիտի կրկնապատկուի, պատասխանած էր Ֆանթէն։

— Այդ միջոցին հայր Զարօֆի պիտի ընկերանամ Վօժի դղեակին մէջ, ուր կ'ուզէ ան բանտարկել իր Սօլանժը, եզրակացուցած էր Ջէզէթ։

Միւս կողմէ, հայր Զարոֆ իր կատարեալ վստահութիւնը յայտնելու համար, տասը հազար ֆրանքի կանխավճար մը ըրած ըլլալով, Ֆանթէն ոեւէ կասկած չունէր այլեւս։

Բայց հայր Զարոֆ տձեւ ու կեղծուած գրով անստորագիր նամակ մը գրած էր, ուր Ֆանթէնի կողմէ խաբուած ընկեր մը զայն կը մատնանշէր իբր հեղինակը հնավաճառի խանութին մէջ կատարուած գողութեան, մինչ հայր Զարոֆ Գերմանիոյ մէջ կը ճամբորդէր։ Գինեպան Հիպոլիթի հասցէին ուղղուած այդ նամակը Ջէզէթի կողմէ թղթատուն ձգուած էր։

Վերջապէս Ջէզէթ իր սիրահարին տուած էր Վօժի դղեակին հասցէն, ուր ինքնաշարժով պիտի երթային։ Ֆանթէն յաջորդ օրը կառախումբով հոն պիտի երթար, ամիս մը Սօլանժի վրայ հսկելու եւ ամսուն վերջը ստանալու համար քսանըհինգ հազար ֆրանքին մնացեալ մասը։

Հարկ կա՞յ ըսելու թէ Վօժի դղեակը գոյութիւն չունէր։ Ոչ թէ դէպի Վօժ, այլ դէպի Պրըթանեը կը թաւալէր Սօլանժը առեւանգող ինքնաշարժը։

Այսպէս, իր սիրուհիէն եւ հնավաճառէն մատնուած, Ֆանթէն ստախօս մը պիտի համարուէր, երբ Վօժի դղեակին պատմութիւնը ընէր իր ընկերներուն, որոնք դատախազ պիտի կանչէին։ Ընկեր մը չուտով երեւան պիտի հանէր թէ այդ դղեակը գոյութիւն չունէր։ Ընդհակառակը, տասը հազար ֆրանք պիտի գտնէին Ֆանթէնի վրայ, վաճառատան կողոպտուիլը պիտի ստուգուէր։ Հետեւաբար պիտի ամբաստանուէր իբր մատնիչ եւ գող ու մահուամբ պիտի պատժուէր։

Գալով Պրըթանեի դղեակին, ուր հայր Զարոֆ կը տանէր իր որսը. պատմական հին թղեակ մըն էր։ Այդ

Այդ դղեակը վեց տարիէ ի վեր կը պատկանէր հայր Զարոֆի։ Շէնքին մէջ իբր պահապան կը գտնուէր լեհացի ընտանիք մը զոր հնավաճառը Բարիզի մէջ գտած եւ թշուառութենէ ազատած էր։ Պարոն Զարոֆ մերթ կարճատեւ բնակութիւն մը կ'ունենար հոն, իր առեւտրական գործունէութենէն հանգչելու համար։ Բայց հիմա կը յուսար որ երկար ատեն հոն պիտի մնար Սօլանժի հետ։

Առեւանգումի գործը կազմակերպելէ քանի մը օր առաջ հայր Զարոֆ իր վաճառատունէն գաղտնաբար վերցուցած էր իրական արժէք ունեցող առձեռն բոլոր առարկաները։ Ասոնք փոխադրուած էին Մարթիր փողոցի այն վաճառատունը, որուն վարիչն էր ուշիմ եւ անձնուէր կին մը։

Հնավաճառը միտքը դրած էր որ իր կեանքին մէջ այլեւս ոտք չպիտի դնէր Մօնրէօյլի ու սահմանակից թաղամասերուն մէջ։

Այսպէս մանրակրկիտ կերպով պատրաստուած էր այն կրկին ծուղակը որով Ֆանթէն վրայ պիտի տար իր կեանքը ու Սօլանժ իր ազատութիւնը։

Այդ ծուղակները յուսացուած եւ ուզուած հետեւանքները պիտի ունենայի՞ն։ Ապագան ցոյց պիտի տայ։

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

ՏԻԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՎՐԷԺԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մինչ հնավաճառը Տիանի անունը կը գործածէր, Սօլանժի դէմ ծուղակ մը լարելու եւ Լուի Մէնարի

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐ
ПУБЛ, БИБЛ

նշանածը առեւանգելու համար, ի՞նչ կ'ընէր օրիորդ Տիան տ'Էրմուազ։

Գեղանի Տիան երկու օրէ ի վեր կը գտնուէր Թրուվիլի մէջ և արդէն իսկ բազմաթիւ պաշտողներ ունէր։

Յուլիս 28ին շաբաթ օրը, Տիան իր վիլլային մէջ խրախճանք մը սարքած էր։ Մանկամարդ կինը ոչ միայն հրաւիրած էր Մօն-Նուար իշխանին Տօվիլ և Թրուվիլ գտնուող բարեկամներն ու անոնց սիրուհիները, այլ և այն հինգ-վեց հարիւր երիտասարդները, որոնց Տիան ծանօթացած էր Գազինոյին մէջ։

Բնականաբար, Մօն-Նուար իշխանն ալ ներկայ կը գտնուէր այդ խրախճանութեան։

Իր գեղանի ու պաշտելի սիրուհիին մտերմական խօսքերը լսելով իշխանը վստահ էր թէ ան չէր խաբէր զինքը։ Ան գիտէր թէ ուրիշ սիրահար չպիտի ունենար Տիան։ Նոյնպէս գիտէր թէ այդ տարօրինակ աղջիկը կ'ուզէր գայթակղալից և ցոփ կեանք մը վարել, որպէս զի սիրոյ և երիտասարդներուն հանդէպ իր վրէժը լուծէ։ Ուստի իշխանը շահագրգռութեամբ կը դիտէր Տիանը ու զոհացում կուտար անոր բոլոր քմայքներուն։

Սբօրթմէններու և քլիւպներու շրջանակին մէջ իշխանը կը շնորհաւորէին այդ արտակարգ ցիան տ'Էրմուազը երեւան հանած ու աշխարհիկ կեանքի մէջ նետած ըլլալուն համար։ Ան կը ժպտէր ու շատ կը զուարճանար, տեսնելով որ բոլոր այդ անձերը կը փորձէին ու պիտի փորձէին իր ձեռքէն առնել Տիանը։ Մէկ խօսքով, իշխանը իր հասուն տարիքին մէջ, զօրաւոր ու հոգուագիտ համեմ մը կը ճաշակէր Տիանի շնորհիւ ու անհամ դարձած կեանքէն հաճոյք կը զգար հիմա։ Տիան իսկապէս կ'երիտասարդացնէր իշխանը։

Հացկերոյթին ատեն Մօն-Նուար իշխանը Տիանի դիմաց նստաւ տանտիրոջ մը պէս։ Մինչեւ առտուան ժամը եօթը տեւեց զուարճութիւնը։

Այրերը, ամէնքն ալ հարուստ, Ֆրանսայի ամենէն գեղեցիկ անունները կը կրէին, իսկ կիները ադամանդներով շողշողուն, ձմեռնային Բարիզի և ամառնային բլաժներու մէջ տեսնուող ամենէն նշանաւոր դերասանուհիներն ու պերճաղիճներն էին։

Խնդացին, երգեցին, պարեցին ու զոյգերով անհետացան վիլլային պարտէզին մէջ։

Առտուան ժամը չորսին ոգեւորութիւնը և խելայեղութիւնը այն աստիճանին հասած էր որ ոչ ոք նշմարեց Տիան տ'Էրմուազի, Մօն-Նուար իշխանին և Անտրէ տը Սիզըրէ անուն 22 տարու երիտասարդի մը բացակայութիւնը։

Ի՞նչ եղած էր Տիան։

Անտրէ տը Սիզըրէի թեւը մտնելով, անձայն պարտէզ իջած էր մանկամարդ կինը։ Իսկ Մօն-Նուար իշխանը անոնց հետեւած էր առանց նշմարուելու և ասիկա կ'ընէր ո՛չ թէ նախանձէն, այլ հետաքրքրութենէն։

Իշխանը քիչ մը կը ճանչնար Անտրէ տը Սիզըրէն ու կ'ուզէր հասկնալ թէ այդ տարօրինակ աղջիկը ինչ պիտի ընէր այդ երիտասարդին հետ։

Պարտէզ հասնելէ յետոյ իշխանը տեսաւ որ զոյգը կ'ուղղուէր դէպի արհեստական ու կէս բնական հովանոցակը, որ պարտէզին խորը կը գտնուէր, մինչեւ ապառաժ մը իջնող սանդուխի մը առջեւ, ծովուն վրայ։

Իշխանը զգուշութեամբ յառաջացաւ, որպէս զի չնշմարուի։

Անտրէ տը Սիզըրէ հեծելազօրքի տեղակալ, մէկ տարիէ ի վեր Սէն-Սիրէն շրջանաւարտ ելած էր ու ամսուան մը արձակուրդ ունէր։ Շատ հարուստ, շատ ազնիւ ու շատ գեղադէմ երիտասարդ մըն էր ան։

Մօն-Նուար տեսաւ որ զոյգը հովանոցակին մէջէն կ'անցնէր, առանց հոն կանգ առնելու և քարէ սանդուխէն կ'իջնէր։

Հարթ ապառաժին վրայ մարմարէ շատ լայն և շատ ցած նստարան մը կար, որ յուշկապարիկներու բազմոց կը կոչուէր։

— Այդ բազմոցին վրայ պիտի նստին, ըսաւ Իշխանը մտովի։ Հովանոցակին տակ կենալու եմ ու գլուխս բացուածքէ մը դուրս հանելով, մտիկ ընելու և լսելու եմ զանոնք, առանց տեսնուելու։

Տիան տ'Էրմուազ և Անտրէ տը Սիզըրէ յուշկապարիկներու բազմոցին վրայ նստան։

Սանդուխէն վար իջած ատեննին իրարու թեւ մտած չէին։ Իրարմէ քիչ մը հեռու նստան։

Տիան և իր ընկերը անսահման ովկէանոսը կը դիտէին, որ հորիզոնին վրայ արշալոյսէն տժգունած, երկինքին հետ կը շփոթուէր ցնորեցուցիչ կերպով։

Մեղմ այլ քիչ մը զով սիւք մը կը փչէր։ Տիան իր մերկ ուսերը և լանջքը ծածկեց իր վերարկուով և տարօրինակ հնչունութիւն ունեցող ձայնով մը խօսեցաւ, դէմքը երիտասարդին դարձուցած։

— Պարո՛ն, երէկ, Գազինոյին մէջ խնդրեցիք որ վայրկեան մը ձեզի հետ գլուխ գլխի տեսակցութիւն ունենամ։ Մերժողական պատասխան տուի։ Բայց քիչ մը առաջ, ձեր թեւը մտնելու քմայքն ունեցայ։ Եւ ահա առանձին ենք հիմա։ Ի՞նչ պիտի ըսէք ինծի։

— Տիկի՛ն...։

Սկզբան չկրցաւ ուրիշ բան ըսել, կոկորդը յուզումէն սեղմուած։

Ան դէպի մանկամարդ կինը դարձուց իր աղուոր ու առնական դէմքը ուր իր աչքերը կը խօսէին։

Բայց Տիան անզգած ու ցուրտ անոր աչքերուն տարփալից արտայայտութիւնը չնշմարել ձեւացուց։

— Շատ լաւ, կը սպասեմ, ըսաւ մանկամարդ աղջիկը։

Այն ատեն երիտասարդը խոյանքով մը ծնրադրեց Տիանի առջեւ, կարծր ապառաժին վրայ, յետոյ տարփանքէն դողդոջուն ձայնով մը գոչեց.

— Տիկի՛ն, կը սիրեմ ձեզ։ Չորս օր առաջ միայն ձեզ տեսայ առաջին անգամ։ Անկէ առաջ երբեք չէի զգացած ինչ որ հիմա սիրտս կը տրոփեցնէ։ Տիան, կեանքի մէջ ձենէ զատ ուրիշ բան չերեւար աչքիս։

— Պարո՛ն, ըսաւ մանկամարդ կինը, որ ինքզինքը նախատուած կը զգար կարծես, անունը մտերմօրէն արտասանուած ըլլալուն համար։

— Ա՛հ, ներեցէ՛ք, գոչեց Անտրէ։ Այդ անունը սրտէս ժայթքեց։ Ձեզի հանդիպելէս ի վեր, գիշեր ցերեկ այդ անունը կ'արտասանեն իմ շրթներս։ Չկրցի ինքզինքս զսպել... կը... կը սիրեմ ձեզ։ Ու հիացիկ նայուածքներ ուղղեց մանկամարդ կնոջ։

Տիան իր գլուխը քիչ մը ծռեց դէպի երիտասարդը, իր խոշոր աչքերը շող մը արձակեցին, մինչ իր ըրած շարժումը Անտրէի շրթունքին մօտ երեւան կը հանէր բոյրերով և գեղեցկութեամբ արբշիռ կուրծքը։ Խուլ և խորունկ ձայնով մը, որ սիրահարին ջիղերը թունդ հանեց, Տիան ըսաւ.

— Զիս կը սիրէ՞ք։ Կը հաւատամ ձեր խօսքին։ Բայց ի՞նչ կը յուսաք, ձեր սիրոյն խոստովանութիւնը

ընելով։ Գիտէք թէ ազատ չեմ և իշխան Մօն-Նուարը կը սիրեմ։

— Կը սիրէ՛ք զայն, գոչեց երիտասարդը դերահաւատ ձայնով մը։ Բայց կարելի բան չէ։

— Ինչո՞ւ։

— Դուք երիտասարդութիւնը կը մարմնացնէք, մինչ ան շատ ծեր է։

Դիւրին է երեւակայել թէ այդ խօսքը որքան վիրաւորեց մտիկ ընող իշխանին սիրտը, որ զայրոյթի շարժում մը զսպեց ու ինքնիրենը մրմնջեց.

— Ծե՛ր... Այս ստահակները կը կարծեն թէ մարդ քսան տարեկանին մէջ միայն երիտասարդ է ու սիրել գիտէ։ Տխմա՛ր...։

Իշխանը շարունակեց մտիկ ընել, ինքնիրեն ըսելով.

— Տեսնենք ի՞նչ պիտի ընէ այս սիրահար մանչուն հետ։

Սակայն միամիտ երիտասարդը կը շարունակէր.

— Այո՛, ծեր է ան։ Ներեցէ՛ք, տիկին։ Բայց կը կարծեմ որ հակառակ ձեր կամքին, ձախորդութիւնները ձեզ ստիպած են ընդունելու այն հարստութիւնը, զոր իշխան Մօն-Նուար ձեզի ընծայած է։ Բայց ան չի սիրեր ձեզ։ Այդ տարիքին մէջ մարդ չի սիրեր, այլ աշխարհիկ սնափառութիւն կ'ունենայ։ Բայց, Տիան, ես կը սիրեմ ձեզ, որովհետեւ երիտասարդ եմ։ Ես իշխանին չափ հարուստ չեմ, բայց բոլոր ունեցածս ձերն է, ինչ որ պարոն տը Մօն-Նուարի կողմէ ձեզի տրուածէն աւելի է։ Վերջապէս, Տիան, ձեզի կ'ընծայեմ բան մը զոր ան չպիտի կրնայ ընծայել։

— Ի՞նչ բան, յարեց Տիան, անզգած ու ցուրտ դէմքով։

— Իմ անունս և սէրս մշտնջենապէս։

Մանկամարդ կինը քրքիջով մը պատասխանեց։

Անտրէ տը Սիզըրէ քարացած մնաց, այդ քրքիջը լսելով։ Ու մարած ձայնով մը խզեց այդ քրքիջը։

— Ինչո՞ւ կը խնդաք։

— Ինչո՞ւ կը խնդամ, գոչեց Տիան։ Պատճա՞ռը կը հարցնէք ինծի։ Բայց դուք յիմար էք, սիրելի պարոն։ Տեղական մարքիզ Անտրէ տը Սիզըրէ միթէ կրնա՞յ ամուսնանալ Տիան տ'Էրմուազ անուն պերճազինծի մը, պոռնիկի մը, Մօն-Նուար իշխանին յայտնի սիրուհիին հետ։ Ո՛չ, Սիզըրէի մայրիկը ի՞նչ պիտի ըսէ այն ատեն, հապա հայրի՞կը, մօրաքոյրնե՞րը, մօրեղբայրնե՞րը, քոյրերը և զարմիկնե՞րը։ Հա՛, հա՛, ձգեցէք որ ծիծաղիմ։

Յուշկապարիկներու բազմոցին յենարանին վրայ ընկողմանած, Տիան սկսաւ խնդալ, մերկալանջ, իր գեղեցիկ ոտինքները լայնօրէն հոլանի քօղաժին եզերքը ցցուած, թեւերը վերամբարձ ու ձեռքերը ծոծրակին վրայ իրարու միացուցած։

Երիտասարդը ոտքի վրայ կեցած պատրաստ էր իրեն ընծայուող մարմնին վրայ խոյանալու։

Բայց Տիան կը հսկէր Անտրէի վրայ։

Յանկարծ մանկամարդ կինը ոտքի ելաւ և Անտրէի երեսը նայեցաւ շեշտակի։ Երիտասարդը կը սարսռար այդ նայուածքին տակ։ Տիան անոր վրայ ծռեցաւ, երկու ձեռքերով բռնեց երիտասարդին գլուխը, դէպի իրեն քաշեց ու անոր շրթունքին վրայ դրոշմեց երկայն, խորունկ և ուժգին համբոյր մը։

Յետոյ Տիան մեղմօրէն դէպի նստարանը հրեց Անտրէն ու խոյս տուաւ թեթեւոտն, սանդուխէն վեր ելաւ, հովանոցակէն անցաւ ու դէպի վիլլա ուղղուեցաւ արագաքայլ։

Ստորագուեթակ հասած պահուն Տիան լսեց որ նրբուղիին աւազը կը կճռտէր իր ետին։ Կանգ առաւ ու ետին դառնալով ճանչցաւ Մօն-Նուար իշխանը։

Իսկոյն կռահեց ու հանդարտօրէն ժպտելով մեղմաձայն ըսաւ.

— Տեսա՞ք, լսեցի՞ք։

— Այո՛, պատասխանեց իշխանը։ Ներեցէք, նախանձոտ մարդու մը պէս չէ որ կը լրտեսեմ։

— Գիտեմ այդպէս ըլլալը, յարեց Տիան։ Եթէ լսէք որ երեւութապէս նպաստաւոր պատասխան մը կուտամ բոլոր այն այրերուն, որոնք սիրոյ յայտարարութիւն կ՚ընեն ինծի, մի մոռնաք իմ խոստումս, ձենէ զատ ո՛չ մէկ մարդու անձնատուր պիտի ըլլամ։ Եթէ երբեք էրիկ մարդ մը համբուրելս տեսնէք, բնաւ մի մոռնաք որ այդ համբոյրը իմ կողմէս նուէր մը չէ, այլ չարչարանքի մը սպառնալիքը ձեր մրցակցին դէմ։ Հասկցա՞ք։

— Այո՛, պատասխանեց իշխանը ծանրախոհ շեշտով մը։

Իշխանին անձնատուր եղած ատեն ըսած էր անոր.

— Կ՚ուզեմ սիրոյ վրէժը լուծել ու էրիկ մարդիկը տառապեցնել։

Տիան կը սկսէր իր սոսկալի ծրագրին գործադրութեան։

Վիլլա Տօրէի սալօնները մուտք գործելէ առաջ, իշխանը իր կուրծքին վրայ ուժգնօրէն սեղմեց զայն, շրթունքները համբուրեց, մրմնջելով.

— Տիա՛ն, դուն իմ կեանքիս երկրորդ մասին վրայ կը շողացնես երիտասարդութեան արեւը։ Իմ տարիքս ունեցող մը եսասէր կ՚ըլլայ։ Ուրիշ մարդոց հետ ուզածդ ըրէ, պայմանաւ որ մինչեւ մահս մոռցը-

նել տաս այն տառապանքներս զոր կրած եմ երիտասարդութեանս ատեն։

Մանկամարդ կինը տեսակ մը խրոխտանքով պատասխանեց իր սիրահարին համբոյրին։

Յետոյ մեծ ծիծաղով մը ըսաւ.

— Վստահ եղէք որ առաջին մեռնողը դուք չպիտի ըլլա՛ք։

Այս առեղծուածային խօսքէն յետոյ Տիան խոյս տուաւ իշխանին ձեռքէն ու վազելով սրահ մտաւ։

ԳԼՈՒԽ Ի.

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔԸ

Առ այժմ բաւականանանք Տիանի կեանքի մասին մեր ըրած պարզ նշմարով։

Հիմա վերադառնանք Լիւք տ՚Աբըրմօնի, Զախարի Սթրաբի և իրենց կալանաւոր ընկերոջ Ժիւլիէն Ռիվասի մօտ։

Երբ Մարսիլիա հասան Սթրաբի և Լիւքի առաջին գործը եղաւ Ջէբի հրամայել որ ինքնաշարժը առաջնորդէ դէպի հին նաւահանգիստը, քարափին այն կէտին վրայ, որ ամենէն աւելի մօտ կը գտնուէր Համիտպէյի «Ֆէրվէ» զբօսանաւին։ Այս նաւը հոն խարսխած էր, երբ Սիմօնը փնտռողները առաջին անգամ Թուրքին հետ տեսակցութիւն մը ունեցած էին։

— «Ֆէրվէ»ն հոս չէ գոչեց Լիւք կատղած։

Արդարեւ, պարապ էր այն տեղը ուր նախապէս կեցած էր այդ զբօսանաւը։

Սթրաբ և Լիւք ինքնաշարժ նստան, միաձայն աղաղակելով Ջէբի.

— Մօնաքոյի նաւահանգիստը քշեցէք շուտով։

Անշուշտ Ջէբ արագօրէն քշեց ինքնաշարժը ու կէս օրէն ետքը ժամը մէկին Մօնաքօ հասան։ «Թօրբիլ»ը նաւահանգիստին առջեւ միայն կանգ առաւ։

Սթրաբ և Լիւք մայթին վրայ ցատկեցին ու հետաքրքրութեամբ դիտեցին Մօնաքոյի իշխանապետութեան փոքր նաւահանգիստին մէջ խարսխած զբօսանաւը, ուրախութեան ճիչ մը արձակելով. Անոնք ճանչցած էին «Ֆէրէվէ»ն։

— Ահաւասի՛կ, ըսաւ Լիւք։ Տո՛ւտ նաւակ մը նստինք։

Ծօզէ ալ ինքնաշարժէն վար իջած էր և երկու բարեկամներուն ետեւէն կը յառաջանար։

Երեքը միասին նստան այն բազմաթիւ նաւակներէն մէկը, որոնք հոն կը սպասեն պտտողներու հաճոյքին համար։

Քանի մը վայրկեան յետոյ նաւակը կանգ կ'առնէր «Ֆէրէվէ»ի շարժուն սանդուխին առջեւ։

Կրնաք երեւակայել ոչ միայն Սթրաբի և Լիւքի, այլ և Ծօզէի յուզումը, որոնք մտովի կ'ըսէին.

— Սիմօնի առեւանգիչները քիչ ատենէ ի վեր հոս հասած ըլլալու են, քանի որ մենէ քանի մը ժամ առաջ ճամբայ ելած են։ Թուրքը դեռ ատեն չէ ունեցած նաւուն խարիսխը վերցնելու։ Օձիքը ձեռք պիտի տայ հիմա։ Սիմօնին գերութիւնը երկար չպիտի տեւէ։

Առաջին անգամ Լիւք սանդուխին վրայ խոյացաւ ու արագօրէն բարձրացաւ դէպի զբօսանաւին կամըրջակը։ Բայց տրիզազարդ գասքէթով երիտասարդ մը կեցուց զայն։ Լիւք կարծեց որ զբօսանաւին երկրորդ նաւապետն էր ան։

— Խնդրեմ, ո՞ւր կ'երթաք, հարցուց երիտասարդը։ Մարդ չի կրնար այս նաւը ելլել առանց արտօնութեան։

— Պարո՛ն, պատասխանեց դերկոմսը, ես Լիւք տ'Աբրըմօնն եմ և ահա իմ բարեկամս Զախարի Սթրաբ։ Հաճեցէք զօրավար Համիտ պէյի ըսել թէ կ'ուզենք իրեն հետ խօսիլ։

— Նորին Վսեմութիւնը կը ճաշէ։

— Անշուշտ, Նորին Վսեմութիւնը սեղանէն պիտի ելլէ, ըսաւ Լիւք։

— Պարո՛ն, կրկնեց Սթրաբ հանդարտ շեշտով մը, ձեզի խորհուրդ կուտամ իսկոյն Համիտ պէյի իմաց տալ դերկոմս Լիւք տ'Աբրըմօնի և Զախարի Սթրաբի այցելութիւնը։ Եթէ երբեք իմաց չտաք, հոսկէ պիտի մեկնինք ու տասը վայրկեանէն պիտի վերադառնանք Իշխանապետութեան ոստիկանական քոմիսէրին հետ։ Երիտասա՛րդ, հաւատացէ՛ք խօսքիս։ Եթէ ձեր ընթացքին մէջ յամառիք, անմտութիւն ըրած պիտի ըլլաք։

— Լա՛ւ, ըսաւ երիտասարդը, ազդուած։ Հիմա կ'երթամ իմաց կուտամ Նորին Վսեմութեան։ Բայց կ'աղաչեմ, վեր մի՛ ելլէք ու սանդուխին վրայ սպասեցէ՛ք, մինչեւ որ զօրավարին պատասխանը հաղորդեմ ձեզի։

— Պարոն. հոս պիտի սպասենք։

Նաւապետին օգնականը խոնարհութիւն մը ըրաւ ու դէպի ետեւի խցիկը յառաջացաւ։

Գրեթէ նոյն հետայն, քանի մը նաւազ ամբարադանէն դուրս ելան ու գացին լուիկ շարուեցան սանդուխին եզերքը։

Լիւք կը սարսռար։ Բարեբախտաբար, երեք վայր-

կեաններ չէին անցած տակաւին, երբ Սթրաք և Լիւք տեսան որ իրենց առջեւ կը գտնուէր զբօսանաւին նաւապետը, զոր անմիջապէս ճանչցան։

— Պարոննե՛ր, Նորին Վսեմութիւնը սուրճ խմելու վրայ էր, երբ ձեր այցելութիւնը ծանուցուեցաւ իրեն։ Զօրավարը ձեզ կը հրաւիրէ միասին սուրճ խմելու։ Բայց դերկոմս Լիւքի և Սթրաքի այցելութիւնը միայն ծանուցուեցաւ, մինչդեռ երրորդ անձ մըն ալ կը նշմարեմ։

— Պարո՛ն, Համիտ պէյի մէկ հին ծանօթն է ան, պատասխանեց Լիւք հեգնօրէն, Ճօզէն ցոյց տալով։ Վստահ եմ որ զօրավարը գոհ պիտի մնայ, պարոնը տեսնելով դարձեալ։

Հիւտ-Րիզա աւելի չպնդելու բարեկրթութիւնը ունեցաւ։ Ու մէկ վայրկեան յետոյ իրարու ետեւէ կը մտնէին շքեղ ճաշասրահ մը, ուր Համիտ պէյ գինիի մէջ պիսքիւի թաթխելով կ'ուտէր։

Թուրքը ոտքի ելլելով իսկոյն տեսաւ Ճօզէն ու առանց զսպելու իր զարմանքը, գոչեց.

— Ի՜նչ, պարոննե՛ր, այս աւազակին հե՞տ կը գտնուիք։

— Զօրավա՛ր, այս աւազակը մեր կալանաւորն է կարգ մը պայմաններով, պատասխանեց Լիւք պաղարիւնութեամբ։ Հոս բերինք զայն, որովհետեւ իր ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ձենէ կը խնդրենք որ ան հոս կենայ ու մեր Խօսակցութեան մասնակցի։

— Լա՛ւ, պարոններ, յարեց Համիտ պէյ։ Հաճեցէք նստիլ։

Դուռ մը բացուեցաւ ու սեւամորթ մը ներս մտաւ հին բօրսլէնէ երեք գաւաթ ու սրճաման մը բերելով արծաթէ ափսէի մը վրայ։

— Չորրորդ գաւաթ մըն ալ բեր. ըսաւ Համիտ պէյ։

Սեւամորթը դուրս ելլելէ յետոյ մրմնջեց, Ճօզէի երեսը նայելով չեշտակի։

— Պարո՛ն, ձեզի ալ սուրճ կը հրամցնեմ։ Ինչպէս կը տեսնէք, քինախնդիր չեմ։ Բայց ի՞նչ եղած է սա հմայիչ օրիորդ Սիմօնը, զոր ութը օր սիրեցի, բարեբախտաբար բոլորովին պիտի մոռնայի զայն, եթէ ձեր ներկայութեամբ չյիշէի։ Պարո՛ն, ուրիշի՞ մը ծախեցիք օրիորդ Սիմօնը։

Այս հեգնական խօսքերը լսելով Լիւք զայրոյթէն սարսռաց, մինչ Ճօզէ աչքերը խոշոր կը բանար զարմանքէն ու Սթրաք պաղարիւնութեամբ կը դիտէր Համիտ պէյի դէմքին արտայայտութիւնը։ Ու հանդարտ ձայնով մը ըսաւ.

— Պարո՛ն զօրավար, ատեն չկորսնցնենք։ Երկու գիշեր առաջ, Օսթէնտի մէջ օրիորդ Սիմօն առեւանգուած է երկու մարդոց կողմէ, գանակոծած են պարոն Ճօզէն։ Մենք պատճառներ ունինք խորհելու թէ այդ երկու առեւանգիչները ձեր վարձկան մարդիկն էին և թէ օրիորդ Սիմօն ինքնաշարժով Օսթէնտ բերուելէ յետոյ, ձեր զբօսանաւին մէջ արգելափակուած է։ Հիմա հոս եկած ենք, խնդրելու համար որ օրիորդ Սիմօնի հետ տեսնուինք։ Պարոն Լիւք կը սիրէ օրիորդ Սիմօնը, իսկ պարոն Ճօզէ ալ կ'ըսէ թէ սիրահարուած է անոր, մինչ դուք կը յայտարարէք թէ հրաժարած էք անոր տիրանալէ։ Ուրեմն օրիորդ Սիմօն ամէնքդ ալ պիտի համաձայնեցնէ։ Դուք պիտի խօսիք անոր ու իւրաքանչիւրին խօսելու կարգը վիճակով պիտի որոշուի։ Անոր հետ խօսելնէդ յետոյ, քառորդ ժամ մը միջոց պիտի տանք խորհրդածելու համար, որպէս զի

օրիորդ Սիմոն ընտրութիւն մը ընէ պարոն Լիւքի, պարոն Ծօզէի և ձեր միջեւ։ Փութամ աւելցնելու որ եթէ չընդունիք, դուրս պիտի ելլեմ ու կամրջակին վրայ հրազէնի հարուած մը պիտի պարպեմ։

«Շօֆէօրս, որ քարափին վրայ կը գտնուի իմ ինքնաշարժովս, պայթումը պիտի լսէ ու իսկոյն իմ նամակս պիտի տանի յանձնէ Մօնաքոյի ոստիկանութեան քոմիսէրին։ Այդ նամակին մէջ ձեզ կ'ամբաստանեմ, ըսելով թէ անչափահաս ֆրանսուհի մը առեւանգած և արգելափակած էք։ Մօնաքոյի քոմիսէրը Բարիզի Ընդհանուր Ապահովութեան նախկին պաշտօնակիցներէս մէկն է։ Իմ բարեկամս ու ընկերս մնացած է միշտ։ Դուք պիտի ստիպուիք օրիորդ Սիմոնը ձգելու, գայթակղութենէ խուսափելու համար։ Ձեր պատասխանին կը սպասենք։»

Զօրավարը որ մտիկ ըրած էր, առանց ամենափոքր յուզում մը արտայայտելու, բարեկիրթ չեշտով մը պատասխանեց․

— Շատ լաւ խօսեցաք, պարոն Սթրաք։ Կը հասկընամ ձեր առաջարկը և նոյն իսկ ձեր սպառնալիքները։ Բայց անտարբեր եմ ձեր սպառնալիքներուն հանդէպ, իսկ առաջարկնիդ չեմ կրնար ընդունիլ այն պարզ պատճառով որ օրիորդ Սիմոն նաւուս մէջ չի գտնուիր։

Սթրաք յօնքերը վեր առնելով թերահաւատօրէն ըսաւ․

— «Ֆէրէվէ»ի մէջ չի՞ գտնուիր Սիմոն։ Հիմա ալ պիտի ըսէք թէ, ձեր մարդիկը չեն առեւանգած զայն։

— Այո՛, այդպէս է, յայտարարեց Համիտ պէյ կատարեալ անկեղծութեան չեշտով մը։ Ես մաս չունիմ

այդ աղջկան առեւանգումին մէջ։ Այդ աղջիկը վայելել հրաժարած եմ, կը կարծէի սիրել զայն ու ձեզի խոստովանեցայ այդ բանը, երբ առաջին անգամ այցելութեան եկաք ինծի։ Երկար չտեւեց այդ սէրը։ Մարսիլիոյ մէջ ծանօթացայ հաճելի կնոջ մը, որ դժուարութիւն չքաշեց ինծի մոռցնել տալու օրիորդ Սիմոնը։

Ու Ծօզէի նայելով չեշտակի, զօրավարը յարեց ուժգին ձայնով մը․

— Եթէ օրիորդ Սիմոն առեւանգուած է պարոնին ձեռքէն, ապահովաբար ես չեմ առեւանգողը։

Համիտ պէյ լռեց ու գաւաթը առնելով, սկսաւ սուրճը խմել փոքր ումպերով։ Դիւրին է գուշակել Լիւքի, Ծօզէի և նոյն իսկ Սթրաքի զարմանքն ու շուարումը, որոնք նաեւ եկած էին, բացարձակապէս համոզուած թէ Համիտ պէյ առեւանգած էր Սիմոնը։

Զախարի և Լիւք զայրոյթով նայեցան Ծօզէի։ Նորէն կը կասկածէին անոր վրայ, խորհելով թէ ինք պահած էր Սիմոնը, յարձակումի կատակերգութիւնը խաղալէ յետոյ։

Առաջին անգամ Սթրաք իր պաղարիւնը գտաւ ու շատ մեղմ չեշտով մը ըսաւ Համիտ պէյի․

— Պարոն զօրավար, պէտք է ըսել որ փաստերու պէտք ունինք, ձեր հաւաստումներուն հաւատ ընծայելու համար, որոնք տարօրինակ ու անճշմարտանման կը թուին մեզի։

— Ի՞նչ փաստ կրնամ ընծայել ձեզի, պատասխանեց Համիտ պէյ, առանց վիրաւորանք զգալու։ Դուք ալ կ'ըմբռնէք թէ չեմ կրնար ապացուցանել որ վարձկան մարդիկ ղրկած չեմ Օսթէնտ և այլուր, օրիորդ Սիմոնը փնտռելու համար։

— Ո՛չ, այդ բանը չէք կրնար ապացուցանել ակներեւ կերպով, բայց կրնաք ապացուցանել թէ օրիորդ Սիմոն զբօսանաւին մէջ չի գտնուիր։

— Կը հաւանիմ, ըսաւ զօրավարը, ոտքի ելլելով։ Բայց գնահատեցէք իմ մեծանձնութիւնս, պարոններ։ Իմ իրաւունքովս զօրացած, կրնայի ձեզ վտարել զբօսանաւէն, որ իմ բնակարանս է։

— Ոստիկաններու հետ պիտի վերադառնայինք հոս, պատասխանեց Սթրաք հանդարտօրէն։

Համիտ պէյ չլսել ձեւացուց։ Ու շարունակեց.

Ընդհակառակը, ինծի դէմ ձեր ունեցած նախատական կասկածը փարատելու համար, կատարեալ գոհացում կուտամ ձեզի։ Հիմա իմ մատենադարանս եկէք։ «Ֆէրէվէ»ի յատակագիծը ձեր աչքերուն առջեւ պիտի դնեմ ու ամբողջ զբօսանաւը պիտի պտտցնեմ ձեզ անձամբ ամբարանոցէն սկսեալ մինչեւ նաւապետին կամրջակը։ Գործերնուդ կուգա՞յ միթէ։

Տասը վայրկեան յետոյ զբօսանաւին խուզարկութիւնը կը սկսէր։

Սթրաք ձեռքին մէջ ունէր «Ֆէրէվէ»ի յատակագիծը, որուն վրայ ամէն սենեակ իր թիւը ունէր ու նաւուն մէջ ալ միեւնոյն թիւը կը կրէին դռները, մուտքերուն ու անկիւններուն մէջ։

Նաւապետ Հիւտ-Րիզա կ'առաջնորդէր երեք ճամբորդները ու Համիտ պէյ կ'ընկերանար անոնց։

Այցելութիւնը, կամ աւելի ճիշդը, քննութիւնը մէկ ժամ տեւեց։ Դիւրին է գուշակել թէ ինչ կասկածոտ ու մանրակրկիտ կերպով կատարուեցաւ ան։

Մատենադարան վերադարձին, Լիւք, Սթրաք և Կրանվիլլար ստիպուեցան խոստովանիլ որ Սիմոն զբօսանաւին մէջ չէր գտնուեր։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека

— Զօրավա՛ր, ըսաւ Լիւք, տարաբախտ աղջիկը նաւուն մէջ չի գտնուիր։ Խնդրեմ ներողամիտ գտնուեցէք։ Բարեկամս Սթրաք և ես պատիւ ունինք ձենէ հրաժեշտ առնելու, և մատենադարանէն դուրս ելաւ։

Սթրաք անոր հետեւեցաւ Ծօզէի ըսելէ յետոյ.

— Պարո՛ն, մեզի հետեւեցէք։ Մեզի պէս դուք ալ հոս գործ մը չունիք այլեւս։

— Գիտեմ, գոչեց Ծօզէ։

Ու առանց բարեւելու Համիտ պէյը, դուրս ելաւ Սթրաքի ետեւէն։

Բայց երբ Ծօզէ կռնակը դարձուց, Համիտ պէյի աչքերուն մէջ յաղթական նշոյլ մը տեսնուեցաւ և իր շրթունքը ժպիտ մը ուրուագծեցին։

Մէկ վայրկեան յետոյ, նաւապետ Հիւտ-Րիզայէ բարեկրթօրէն ողջունուելով, Լիւք, Սթրաք և Ծօզէ շոգենաւէն կը մեկնէին իրենց նաւակով։

Ինքնաշարժ նստան նորէն։ Երեքն ալ մռայլ ու մտասոյզ երեւոյթ մը ունէին։

— Ո՞ւր կ'երթանք, հարցուց Ջէք։

— Ոստիկանական պահականոցը, պատասխանեց Սթրաք։

— Ի՞նչ պիտի ընէք, հարցուց Լիւք, ինքնաշարժը ճամբայ ելլելուն պէս։

— Հիմա պիտի հասկնաք, պատասխանեց Սթրաք, իր բարեկամին վրայ ծռելով, որպէս զի Ծօզէ բան մը չլսէ։ Բայց դուք ալ ինծի պէս կը խորհիք, այնպէս չէ՞։ Դուք եւս վստահութիւն չունիք ոչ Թուրքին և ոչ ալ Պրազիլիացիին վրայ։

— Այո՛, պատասխանեց Լիւք։

— Զբօսանաւին մէջ կատարուած քննութիւնը համոզիչ չեղա՞ւ։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐ...

— Ո՛չ։

— Ուրեմն Համիտ պէյի վրայ հսկելու է։

— Ես ալ այդ բանը պիտի պահանջէի, ըսաւ Լիւք։

— Միւս կողմէ Ճօզէն ալ ստիպելու է, որպէս զի խոստովանի ճշմարտութիւնը։

— Այո՛, այդպէս է։ Ստուգիւ դիւրին է Համիտ պէյի վրայ հսկողութիւն կատարել տալ, բայց աւելի դժուար է Ճօզէն դիմակազերծ ընել, եթէ երբեք անկեղծութիւն ցոյց տայ, երդուելով որ Սիմօնը չէ պահած։

Սթրաք ժպտեցաւ ու մրմնջեց.

— Հնա՛րք մը գտայ։

— Ի՛նչ, յարեց Լիւք զարմացած։

— Կարծեմ լաւ հնարք մըն է գտածս։ Բայց ատոր համար պէտք ունիմ Էլիաս Մարկօ բարեկամիս օգնութեան և աշխատակցութեան։

— Ո՞վ է այդ անձը։

— Մօնաքօյի ոստիկանութեան քօմիսէրն է, նախկին պաշտօնակից մը։ Անկէ պիտի խնդրեմ որ բոլորովին ապօրինի ու կամայական բան մը ընէ։ Ատենօք կարեւոր ծառայութիւն մը մատուցած եմ անոր։ Որջի մը մէջ կատարուած խուզարկութեան մը ատեն փրկած եմ անոր կեանքը։ Անկէ ի վեր հարիւր անգամ ինծի ըսած է որ իր երախտագիտութեան պարտքը հատուցանելու համար, ինծի հաճելի ու օգտակար եղող ամէն ինչ պիտի ընէ։ Ատենը եկած է հիմա։ Պիտի խնդրեմ որ իր պարտքը հատուցանէ ու խոստումը կատարէ։

— Ի՞նչ պիտի խնդրէք, հարցուց Լիւք։

— Մարկօյին հետ խօսած պահուս հետզհետէ պիտի հասկնաք։ Այդ գործը հրէշային պիտի համարուի պարզ պաշտօնատարի մը կողմէ։ Բարեբախտաբար, այդպիսի

պաշտօնատար մը չէ Մարկօ։ Արկածախնդիր ու յանդուգն է։ Կը յուսամ թէ այդ բանը ընելու պիտի համարձակի, ինչ որ կրկնակի առաւելութիւն մը պիտի ընծայէ։

— Ի՞նչ առաւելութիւն։

— Նախ Ճօզէէն ազատել օձիքնիս, քանի որ զայն խնայելու պէտք չունինք, մեր միջեւ կնքուած դաշինքը ի զօրու չէ այլեւս, Սիմօնը Համիտ պէյի քով գտած չըլլալնուս համար։

— Յետո՞յ։

— Աւելի կամ նուազ երկար պայմանաժամի մը մէջ Ճօզէն բռնադատել, որպէս զի ամէն ինչ խոստովանի, եթէ երբեք Սիմօնը պահած է ստուգիւ։

— Ահա՛ գեղեցիկ արդիւնքներ, յարեց Լիւք ժըպտագին, նորէն յուսալից դարձած։ Այս ամէնը պարոն Մարկօյէն կը սպասէ՞ք։

— Այո՛, եթէ ինծի համակարծիք գտնուիք։ Մոռցայ ըսելու որ Մարկօյի վրայ յոյս դրած եմ, Համիտ պէյի ու իր մարդոց ու զբօսանաւին վրայ կատարուելիք հսկողութիւնը ապահովելու համար։

Ինքնաշարժը կանգ առաւ այդ պահուն։

— Հասա՛նք, յարեց Սթրաք։ Եկէ՛ք, Լիւք։ Պարոն Ճօզէ, կը հաճի՞ք մեզի հետեւիլ։

Բայց Ճօզէի դէմքը անձկութիւն կ'արտայայտէր։ Պրազիլիացիին գործին չէր գար բնաւ ոստիկանական պահականոցէ մը ներս մտնել։

Եթէ երբեք հարիւրին մէկ բախտ ունենար խոյս տալու, առանց ձերբակալման, փախչելու փորձ պիտի ընէր այդ փախտին չնորհիւ։ Սակայն խորհեցաւ թէ Սթրաք և Լիւք իր հօր խօսք տուած էին դատական իշխանութեան չյանձնել զինքը, անցեալ չարագոր-

ծութեանց համար։ Այդ խորհրդածութիւնը ապահովութիւն ներշնչեց իրեն։

Ծաղրական ժպիտ մը ունեցաւ Սթրաբ, Ճօզէի շուարումը տեսնելով։ Յետոյ անոր վրայ ծռելով ըսաւ․

— Ո՜հ, պարկեշտ Ռիվաս, ապահովուեցէք։ Մի՛ մոռնաք որ պարոն Լիւքի հետ խօսք տուած եմ ձեզ չյանձնել արդարութեան։ Մնաց որ, ի՞նչպէս պիտի ընդդիմանաք։ Բայց ես կ'ուզեմ իշխանավայել վարմունք մը ցոյց տալ։

— Ի՞նչպէս հարցուց Ճօզէ չփոթահար։

— Կրնաք հոս մնալ։ Ձեզ սոսկում պատճառող պահականոցէն ներս չպիտի մտնէք։ Ձեր ներկայութիւնը արդէն անօգուտ պիտի ըլլայ հոն։

— Ուրեմն տեղէս չեմ շարժիր, ըսաւ Ճօզէ ուրախ։

— Ո՛չ, մի՛ շարժիք։ Արդէն պիտի ապահովեմ ձեր անշարժութիւնը։

Ու շօֆէօրին դառնալով Սթրաբ յարեց․

— Ջէ՛ք, պարոնին վրայ կը հսկես, այնպէս չէ՞։ Եթէ ցատկելու փորձ ընէ, իսկոյն բռնէ։

— Օ, ապահով եղէք, ըսաւ Ճօզէ։ Ձենէ բաժնուելու միտք չունիմ բնաւ։ Կամ այն է որ Սիմօն ձեր տրամադրութեան տակ կը գտնուի ու պահած էք զայն և կամ Համիտ պէյ պահած է։ Երկու պարագային ալ իմ շահս կը պահանջէ որ ձենէ չբաժնուիմ։

— Ուրեմն միշտ կը կասկածիք թէ Օսթէնտի մէջ մե՞նք յարձակած ենք ձեր վրայ, ըսաւ Լիւք։

— Այո՛, ըսաւ Ճօզէ։

— Մանչս, դուք տխմարին մէկն էք ըսաւ Սթրաբ արհամարհանքով։ Կը կարծէ՞ք որ Օսթէնտի ճամբուն վրայ պիտի թափառէինք ու այս կատակերգութիւնը պիտի խաղայինք, եթէ Սիմօնը մեր քով գտնուէր։

ձեզ չփոթութեա՞ն մատնելու համար միայն։ Բայց ոչ, տղաս, եթէ Սիմօնը ձեռք անցուցած ըլլայինք, բնաւ կարեւորութիւն չպիտի տայինք ձեր խօսքերուն և գործերուն, որովհետեւ ամէն բանի մէջ ձենէ աւելի զօրաւոր ենք։ Ջէ՛ք, հսկողութիւն ըրէ այս տխմարին վրայ։ Եկէ՛ք, Լիւք։

Սթրաբ և Լիւք պահականոց մտան։

— Վեր ելլենք։ Մարկոյի գրասենեակը առաջին յարկին վրայ կը գտնուի։

Մօնաքոյի ոստիկանութեան քօմիսէրը մէկ տարիէ ի վեր տեսած չէր իր բարեկամ Սթրաբը։

Երկու բարեկամները իրարու ձեռք սեղմեցին փըղձկումով։ Սթրաբ քօմիսէրին ներկայացուց Լիւքը․

— Ուրախ եմ ծանօթանալուս, յարեց Մարկօ ժպտագին։ Պարոն դերկոմս, հաճեցէք նստիլ։ Դուն ալ նստէ, բարեկամս։ Բայց քու նայուածքէդ կը հասկընամ որ ձեռք սեղմելու և պարոնը ներկայացնելու համար չէ որ հոս եկած ես։ Օ՛ն, խօսէ նայինք։ Ինչ կա՞յ։

— Միեւնոյն կարգի երկու ծառայութիւններ կը խնդրեմ ձենէ, ըսաւ Սթրաբ։

Ծանրախոհ շեշտով ըսուած այդ խօսքին նոյնքան ծանրախոհութեամբ պատասխանեց քօմիսէրը։

— Սթրա՛բ, դուն գիտես որ քու տրամադրութեանդ տակ կը գտնուիմ այն գիշերէն ի վեր, երբ իմ կեանքս փրկեցիր։ Ի՛նչ որ ալ պահանջես պիտի ընեմ, եթէ անկարելի իսկ ըլլայ, պիտի փորձենք հնարաւոր դարձնել զայն։

— Շնորհակալ եմ, յարեց Սթրաբ զգածուած շեշտով մը։

— Խօսէ՛, մտիկ կ'ընեմ քեզ։

— Երկու ճարպիկ ոստիկան ունի՞ս հոս։

— Այո՛։

— Ճարտար ու գաղտնապահ հսկողութիւն մը ընելու կարո՞ղ են։

— Կատարելապէս։

— Կրնա՞ս հոս կանչել զանոնք։

— Անմիջապէս։ Կայարանին մօտերը կը թափառին անոնք, քսակահատ մը ձեռք անցընելու համար։ Եթէ ուզես, հինգ վայրկեանէն հոս պիտի ըլլան։

— Ուրեմն կանչել տուր։

— Շատ լաւ։

Մարկօ հեռաձայնի գործիքին ընկալուչը ձեռք առաւ ու ըսաւ.

— Ալօ՛, շուտով գացէք և ինծի ղրկեցէք Ֆօրինը և Ռաթօնը։ Անոնց խօսելիք ունիմ։ Շուտ ըրէք։

— Առաջին անգամն է որ ծառայութիւն մը կը խնդրեմ ձենէ, ըսաւ Սթրաբ։ Թոյլ պիտի տա՞ս որ ցուցմունքներ ընեմ այդ երկու ոստիկաններուն ու անոնց պիտի ըսե՞ս որ իմ ցուցմունքներս հրամաններ են։

— Հասկցայ, սիրելի Սթրաբս։ Բայց ձեր ուզածը մեծ բան մը չէ ստուգիւ։ Յուսանք որ երկրորդ ծառայութիւնը աւելի կարեւոր ըլլայ։

— Շատ աւելի կարեւոր, ըսաւ Սթրաբ, միշտ ծանրախոհ չեշտով։ Երկու բառով պիտի որակեմ զայն, ապօրինութիւն և իշխանութեան զեղծում է պարզապէս։

— Կրո՞ղ, գոչեց Մարկօ, քիչ մը գունատելով։ Քանի որ այդպէս է, հնարաւոր բաներուն կարգին մէջ կը գտնուի ուրեմն։ Շատ լաւ, եղածէն սեպէ։

— Կեցի՛ր, ըսաւ Սթրաբ։ Բարեկամս յանձնառու

մի՛ ըլլար։ Եթէ մերժէիր ալ, դարձեալ բարեկամ պիտի մնայի քեզի։

— Սիրելիս, առաջին անգամ ըլլալով ինծի կը դիմես, որպէս զի ապացուցանեմ իմ երախտագիտութիւնս։ Դուն անկախ ու միլիոնատէր մարդ ես։ Այդ բանը ինէ կը խնդրես, որովհետեւ ես միայն կրնամ սպասած ծառայութիւնդ մատուցանել, խօսէ՛։ Անհամբերութիւն կը զգամ, քեզի ցոյց տալու համար թէ ի զուր չէ որ յոյս դրած ես քու Էլիաս բարեկամիդ վրայ։

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ Սթրաբ և յստակ ու լակոնական չեշտով մը պատմեց գիտցածը, Լիւքի հետ ըրած գործերը Սիմոնի առեւանգումի խնդրին և կատարած հետազօտութիւններու մասին։

«Փէրէվէ» զբօսանաւին մէջ կատարած վերջին քննութիւնը իմանալէ յետոյ քօմիսէրը ըսաւ.

— Շա՛տ լաւ, կը հասկնամ։ Ինէ խնդրուած առաջին ծառայութիւնն է Համիտ պէյի երթեւեկներուն վրայ հսկել, հասկնալու համար թէ մանկամարդ աղջիկը ցամաքի վրայ տեղ մը պահուած չէ՞, որպէս զի ի հարկին Համիտ պէյ իր զբօսանաւը փոխադրէ զայն։

— Այո՛, ըսաւ Սթրաբ։

— Կը լսեմ որ մարդիկ վեր կ'ելլեն։ Ֆօրինը ու Ռաթօնը ըլլալու են անպատճառ։ Դուն անձամբ տուր հրամանները։ Ես կը հաստատեմ։ Պէտք է քեզի ըսեմ որ այդ երկու ոստիկանները ազատ են նոյնիսկ իշխանապետութեան սահմանէն դուրս գործելու, թէեւ պաշտօնական հանգամանք չունենան։

— Մեզի պէտք եղածը ան է, ըսաւ Սթրաբ։

— Ներս մտէ՛ք, աղաղակեց Սթրաբ։

Դուռը բացուեցաւ ու երկու գաղտնի ոստիկանները ներս մտան։

— Պարոննե՛ր, ըսաւ քօմիսէրը, խօսքը Սթրաքի և Լիւքի ուղղելով, ահա իմ լաւագոյն գաղտնի ոստիկաններս, Քօրին և Ռաթծոն։

Երեսուն, երեսունըհինգ տարեկան երիտասարդներ էին։ Երկուքն ալ ցուրտ, հանդարտ և վճռական երեւոյթ մը ունէին։

— Պարոննե՛ր, ըսաւ Սթրաք, հաճեցէք նստիլ և զիս մտիկ ընել։

Ու անոնց տուաւ հարկ եղած հրահանգները հսկողութիւն կատարելու համար «Ֆէրլվէ» զբօսանաւուն ու անոր մէջ գտնուող անձերուն վրայ։ Ու խօսքը վերջացուց սապէս.

— Երբ համոզում գոյացնէք թէ մեր փնտռած մանկամարդ աղջիկը այսինչ կամ այնինչ տեղը պահուած է, ձենէ մէկը թո՛ղ չարունակէ հսկողութիւնը ու միւսը իսկոյն թո՛ղ գայ իմացնէ պարոն Մարկոյի։ Եթէ երբեք տեսնէք որ մանկամարդ աղջիկը զբօսանաւ կը փոխադրուի, ոեւէ միջոցով յետաձգեցէք աղջըկան մուտքը նաւին մէջ, որպէս զի պարոն Մարկո հոն հասնի և արգիլէ առեւանգումը։ Արդէն պարոն Լիւք և ես պիտի ընկերանանք պարոն Մարկոյի։

— Այսպէս ձենէ կը խնդրեմ որ պարոն Սթրաքի տուած հրամանները նկատէք իմ կողմէս հաղորդուած հրահանգներ, յարեց քօմիսէրը։

— Իսկ ես, պարոններ Քօրինէն ու Ռաթծոնէն կը խնդրեմ որ ընդունին պարոն Լիւքի յատկացուցած օրական տասը ֆրանքը իւրաքանչիւրին համար, ըսաւ Սթրաք։ Ասկէ զատ, հազարական ֆրանք պիտի ստանան, եթէ երբեք երեւան հանեն օրիորդ Սիմօնը։ Պարոննե՛ր, կը յուսամ որ ընդունիք։

— Կ՚ընդունինք, ըսին Քօրին ու Ռաթծոն, միշտ ծանրախոհ երեւոյթով։

— Շա՛տ լաւ։

— Ե՞րբ սկսելու է, հարցուց Քօրին։

— Անմիջապէս։

— Ուրեմն մնա՛ք բարով, պարոննե՛ր։

Առանց բառ մը ըսելու, Քօրին և Ռաթծոն ոտքի ելան, ճէնթլմէնի պէս բարեւեցին ու սենեակէն դուրս ելան։

— Լա՛ւ, ըսաւ պարոն Մարկօ։ Ահա գործ մը որ կարգադրուեցաւ։ Գանք միւսին։ Ի՞նչ բանի մէջ կը կայանան այն ապօրինութիւնը և իշխանութեան զեղծումը զոր ինծի գործել պիտի տաս։

— Սիրելիս, պէտք է մէկը արգելափակել տան մը, պատասխանեց Սթրաք։

— Արգելափակե՞լ։

— Այո՛, կրկնեց Սթրաք։

— Առա՞նց դատական ձեւակերպութեան։ Առանց յանցանք կամ ոճիր վերագրելու։

— Այո՛։

— Լա՛ւ, կը հասկնամ։ Բայց ո՞ւր արգելափակելու է զայն։

— Քաբ Սէն-Ժանի մէջ փոքր վիլլա մը չունի՞ք միթէ։

— Այո՛, ունիմ։

— Պարա՞պ է։

— Այո՛։

— Պնդակազմ ու ծերուկ Ֆիֆր հո՞ն կը գտնուի միշտ, իբր պահապան և պարտիզպան։

— Այո՛։

— Շա՛տ լաւ, բարեկամս, պարոն Ճօզէն չատ հանգիստ պիտի ընէ վիլլային մէջ ու բարի Ֆիֆր ալ կատարեալ պահապան մը պիտի ըլլայ։ Բայց ինչպէս

կը տեսնես, կամայական ձերբակալութենէ մը յետոյ արգելափակումի գործին ալ գլխաւոր մեղսակիցը կ՚ըլլաս։

— Ո՛չ. ըսաւ Մարկօ ծիծաղկոտ։ Քիչ մը առաջ կը կարծէի թէ ինէ պիտի խնդրես որ առանց բարձրագոյն հրամանի ձերբակալեմ զօրավար Համիտ պէյը։ Հաւատա որ այդ բանը պիտի ընէի։ Բայց պաշտօնս պիտի կորսնցնէի։ Մինչդեռ կ՚ուզէք որ արգելափակուի սա սիրուն սատանան, Ժիւլիէն Ռիվասը, որ ըսածիդ նայելով մինչեւ հիմա քանի անգամ Եղեռնադատ Ատեանին առջեւ ելած ըլլալու էր։ Մարդը վարը ինքնաշարժին մէ՞ջն է։ Վիլլայիս բանալիները քեզի պիտի տամ ու Ցիֆրի ուղղուած գրաւոր հրաման մը պիտի յանձնեմ։ Բայց ի՞նչ օգուտ պիտի քաղէք այդ արգելափակումէն, օրիորդ Սիմօնը փնտռելու մասին։

— Ի՞նչ նպատակ կը հետապնդենք, ըսաւ ճարպիկ Սթրաք. հասկնալ թէ Ճօզէ յարձակում կրա՞ծ է իսկապէս և Սիմօն առեւանգուա՞ծ է անոր ձեռքէն։ Այդ նպատակին հասնելու համար պիտի ըսեմ.

— «Մանչս, ձեզ կ՚արգելափակեմ։ Դուք բանտարկուած պիտի մնաք մինչեւ որ Սիմօնը գտնենք նորէն։ Եթէ առանց ձեր աջակցութեան գտնենք զայն, ազատ պիտի ձգենք ձեզ, բայց մանկամարդ աղջիկը ցոյց չպիտի տանք։ Պէտք է որ այլեւս հրաժարիք Սիմօնը շահագործելէ, եթէ կ՚ուզէք ամէն կարգի անհաճոյ հետեւանքներէ խուսափիլ։ Բայց եթէ պահած էք զայն, ձեր շահը կը պահանջէ որ իսկոյն մեզի ըսէք իր թաքստոցը, այն ատեն թէ ազատ պիտի արձակենք ձեզ և թէ թոյլ պիտի տանք որ Սիմօնը տեսնէք։» Բացայայտ է որ եթէ Սիմօնը պահած է, խոստովանելու անկեղծութեան շնորհիւ առաւելու-

թիւններ պիտի ունենայ, որով չպիտի վարանի անոր թաքստոցը յայտնելու։ Իսկ եթէ Ճօզէ չի յայտնէ Սիմօնին թաքստոցը, Համիտ պէյը միայն կրնայ այդ առեւանգումին հեղինակը ըլլալ, քանի որ ինք պիտի օգտուէր։ Այդ պարագային մեր հսկողութիւնը պիտի կեդրոնացնենք Թուրքին վրայ։

«Ուրեմն, մէկ, երեք, տասը քանի օր պիտի սպասենք, եթէ հարկ ըլլայ. զբօսանաւին և Թուրքերուն վրայ հսկելով։ Քօրինի և Ռաթօնի պիտի օգնենք։ Ուշ կամ կանուխ, Համիտ պէյի մարդիկը մեզ անխուսափելիօրէն պիտի առաջնորդեն Սիմօնի մօտ։ Սիրելի Մարկօս, այն ատեն քենէ պիտի խնդրեմ գաղտնապահ և պաշտօնական աջակցութիւնդ, որպէս զի արգիլես օտարականի մը կողմէ անչափահաս աղջկան մը առեւանգումը և արգելափակումը։ Այդ պարագային Սիմօնը պիտի ազատենք. Բարիզ պիտի առաջնորդենք ու պարոն Բիւլֆէլտի քով պիտի տանինք զայն, նշանածին բարոյագուրկ ըլլալը հասկցնելու համար։ Գալով Ճօզէի, ազատ պիտի ձգենք զայն, որպէս զի երթայ ուրիշ տեղ գտնէ իր փորձանքը։ Խօսքս վերջացուցի։ Ի՞նչ կը խորհիք իմ հնարագիտութեանս վրայ։

— Հիանալի՛ է, յարեց Լիւք ուրախ։

— Այո՛, հիանալի՛, կրկնեց ոստիկանութեան քօմիսէրը։ Գործադրութիւնն ալ անվտանգ է։ Սթրաք բարեկամս, իմ երախտագիտական պարտքս կատարած չեմ ըլլար երկու փոքր ծառայութիւններով։ Ու ծիծաղէն պայծառացած դէմքով մը պարոն Մարկօ քանի մը բառ գրեց քօմիսէրութեան նամակագլուխը կրող թերթ մը թուղթի վրայ։

— Այս հրամանը Ցիֆրի պիտի հաղորդես, ըսաւ, Սթրաքի յանձնելով թուղթը։ Գզրոց մը բացաւ ու-

թանալի մը հանելով անոր մէջէն, Սթրաքի յանձնեց ու ըսաւ.

— Ֆիֆօ ալ ճիշդ ասոր նման թանալի մը ունի։ Բայց պէտք է որ դուք ալ թանալի ունենաք։ Հիմա գնա թանտարկէ Ժիւլիէն Ռիվասդ։

Լիւք ջերմապէս շնորհակալ եղաւ պարոն Մարկոյի, մինչ Սթրաք ողջագուրեց զայն։

Ինքնաշարժը ճամբայ ելած պահուն Սթրաք ըսաւ Ծօզէի։

— Ամէն ինչ լաւ անցաւ։ Բարեկամ քոմիսէրս արդէն իսկ երկու ճարտար ոստիկաններ յատկացուց, «Ֆէրէվէ»ի վրայ հսկելու համար։

— Լա՛ւ, բայց ո՞ւր կ'երթանք, հարցուց Ծօզէ։

— Բաբ Սէն Ժան, ուր Համիտ պէյ վիլլա մը վարձած ըլլալու է վերջերս։ Հոն պիտի կրնանք դիտել Համիտ պէյի երթեւեկները։

Ընդունելի բացատրութիւն մըն էր։ Ծօզէ ստոյգ համարեց զայն։ Կը խորհէր թէ Սթրաք և Լիւք ոեւէ կասկած չունէին իր դէմ, ինչպէս որ ինք ալ կասկած չունէր անոնց վրայ։

Ուստի երեքն ալ կը յուսային որ շաբաթը չանցած Սիմօնի հետքը պիտի գտնուէր։

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

ՀԱՄԻՏ ՊԷՅԻ ՀՆԱՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Սթրաք, Լիւք և Ծօզէ զբօսանաւուն մատենադարանէն դուրս ելլելնուն ու դուռը գոցուելուն պէս, Թուրքը սկսաւ խնդալ հնչուն ծիծաղով մը։

— Ա՜հ, սա երեք անձերը տխմարներու ինչ գեղեցիկ հաւաքածոյ մը կը կազմեն։ Ոստիկանութեան անզգամ պաշտօնեայ մը ու անմիտ ու երկչոտ սիրահար մը։ Որքան կասկածանքով պրպտեցին զբօսանաւը։ Ամէն կողմ նայեցան։ Կը կարծէի որ քիթերնին կաթսաներուն մէջ իսկ պիտի խոթէին, տեսնելու համար թէ Սիմօն խաշելու վրա՞յ է կամ կրակարաններուն մէջ վառած ըլլալու համար թէ կը խորովուի հոն։

Ցանկարծ դուռը բացուեցաւ ու Հիւտ-Բիզա ներս մտաւ։

— Ի՞նչ եղաւ, հարցուց Համիտ պէյ, վայրկենապէս վերստանալով իր խոժոռ ու ծանրախոհ դէմքը, սովորականին պէս։

— Վսեմաշուք տէր, դէպի քարափ մեկնեցան։

— Լա՛ւ։

— Խարիսխը վերցնե՞նք. Վսեմաշուք տէր։

— Ո՛չ տակաւին։ Վաղը առտու ժամը իննին պիտի մեկնինք։ Չեմ ուզեր որ ամենափոքր կասկած մը ունենան։ Այս գիշեր Գազինօ պիտի երթամ։ Երկու ժամ պիտի խաղամ հանդարտօրէն։ Եթէ տակաւին չեն հաւատար իմ խօսքիս, այն ատեն պիտի նային որ իրենց օրիորդ Սիմօնէն հրաժարած եմ վերջապէս։ Իսկ դուն Հիւտ և նաւազներդ սովորական կեանքը շարունակեցէք նաւուն մէջ։

Դուռը զարնուեցաւ և Բարուլ ներս մտնելով ըսաւ.

— Զօրավա՛ր, երեք մարդիկը իրենց ինքնաշարժը նստան ու մեկնեցան։

— Լա՛ւ յարեց Համիտ պէյ, շարժուձեւ մը ընելով։

Նաւապետ Հիւտ-Բիզա և ամէն գործ տեսնող Բարուլ իրարու ետեւէ դուրս ելան և դուռը գոցուեցաւ։

Յետոյ Համիտ պէյ գլուխը վեր առնելով, վառ նշոյլ մը փայլեցաւ անոր աչքերուն մէջ։ Ան մրմնջեց.

— Երթանք տեսնենք սա հմայիչ աղջիկը։

Մատենադարան կոչուած այդ սենեակը ուղղանկիւն էր ու աւելի երկայն քան թէ կարճ։ Պատին վրայ կաղնեփայտէ խորշեր գիրքերով լեցուած էին։ Այդ հորիզոնական խորշերը գորգէն մինչեւ ձեղուն կը բարձրանային։ Սենեակին մէջտեղը ուղղանկիւն սեղան մը կար ու չուրջը շարուած էին հանգստաւէտ թիկնաթոռներ։ Կաղնեփայտէ ու պղնձապատ սանդուխ մը անուակներու վրայ դրուած էր, որու շնորհիւ կարելի էր վերը դրուած գիրքերուն հասնիլ։

Համիտ պէյ, դէպի սենեակին խորը հրեց սանդուխը, միակ դրան հանդիպակաց կողմը ու աստիճաններէն վեր ելաւ։

Վերջին աստիճանին վրայ, աջ թեւը երկարեց եւ ուժգնօրէն կոխեց կազմուած գիրքի մը կողքին վրայ։

Իր ձախակողմը, թեթեւ ճռնչիւն մը լսուեցաւ իսկոյն։ Գիրքերով ծանրաբեռնուած խորշերուն մէկ մասը պատէն անջատուեցաւ, դրան մը պէս դարձաւ ու Համիտ պէյի ոտքերուն առջեւ սանդուխի երկու աստիճաններ երեւան եկան։

Գլուխը ծռելով այդ աստիճաններէն բարձրացաւ եւ ինքզինք գտաւ մութ սենեակի մը մէջ։

Ելեկտրական կոճակ մը դարձուց։ Լոյսը շողաց, երեք քառակուսի մեթր տարածութեամբ սենեակ մը լուսաւորելով։ Սենեակին կարասիներն էին նեղ մահճակալ մը, աթոռ մը, փոքր սեղան մը։

Մանկամարդ աղջիկ մը կը քնանար անկողնին մէջ, վիզը բաց եւ մազերը բարձին վրայ տարածուն։

Համիտ պէյ ծռեցաւ անոր վրայ, երկարօրէն դիտեց զայն ու յափշտակուած մրմնջեց.

— Որքա՜ն գեղեցիկ, նուրբ ու փափուկ է։ Որ-

քա՜ն երիտասարդ եւ անմեղունակ է, հակառակ սա գարշելի Ճոզէի գգուանքներուն։ Ջ[illegible]ի՛ աղջիկ՝ իմ կանանոցիս զոհարեղէնը եւ շնորհալի աստղը պիտի ըլլայ։ Այո՛, Թմրեցուցիչին ազդեցութեան տակ կը գտնուի տակաւին։ Պէտք չէ որ արթննայ այս խորշին մէջ։ Քիչ մըն ալ էլիքսիր պիտի խմցնեմ անոր, որ պէս զի վաղը միայն ուշքի գայ, երբ ծովուն բացը ըլլանք եւ զայն փոխադրել տամ այն սենեակին մէջ, զոր այս գիշեր պատրաստել կուտամ։ Որքան ատեն որ խարսխած ենք հոս, այդ երեք տխմարները կրնան վերադառնալ։ Չեմ ուզեր անոնց մուտքը արգիլել, որքան ալ խուզարկեն, դարձեալ չպիտի կրնան երեւան հանել այս թաքուն սենեակը։ Զբօսանաւը շինողէն խնդրեցի որ բոլորովին գաղտնի խցիկ մը կառուցանէ «Ֆլրէվէ»ի ետին, պատճառը սա էր որ կ'ուզէի հոն պահել իմ գանձերս, եթէ երբեք Սուլթանը զիս շնորհազուրկ ընէր ու ես ստիպուէի հայրենիքէս հեռանալ։ Բայց ես այն ատեն չէի խորհեր որ այս սենեակին մէջ պիտի պահէի աշխարհիս ամենէն թանկագին գանձը, հուրիներու պէս մանկամարդ աղջիկ մը, որով մեր Մարգարէն լեցուցած է մեր դրախտը։

Համիտ պէյ աւելի ծռեցաւ ու իր հրակէզ համբոյրները երկարօրէն դրոշմեց Սիմոնի անբիծ ճակատին վրայ։

Յետոյ հանեց փոքր սրուակ մը, բացաւ զայն ու անկէ չորս կաթիլ լեցուց Սիմոնի կիսաբաց բերնին մէջ։

Անգամ մըն ալ ծաղկատի աղջկան ճակատը համբուրելէ յետոյ, վար իջաւ ու գիրքերով ծանրաբեռնուած դուռը գոցեց դարձեալ։ Ու քիչ մը հեռուն հրելով շարժուն սանդուխը, մատենադարանէն դուրս ելաւ։

Կէս օրէն յետոյ ժամը երեքն էր։

Բոնտամէնի տուները Համիտ պէյի առջեւ կը բարձրանային ամփիթատրոնի ձեւով։

Թուրք զօրավարը բնանկարին նայեցաւ ու մրմնջեց.

— Աղուոր է այս տեսարանը։ Բայց աւելի գեղեցիկ են Սկիւտարի իմ ապարանքիս առկախ պարտէզները իրենց նոճիներով ու դարաւոր մայրիներով։ Իմ Սիմոնս որքա՜ն գեղեցիկ պիտի ըլլայ հոն, երբ պորփիւրէ ու մարմարէ աւազաններու չուրջը վազէ վարդագոյն և սպիտակ քօղերու մէջ կիսամերկ։ Ա՜հ, կ՚ուզեմ շուտով մեկնիլ հոսկէ։

Ապա Համանայի դեղին սիկառ մը վառեց և սկսաւ ծխել, աչքերը կիսափակ, Սիմոնի հետ երազելով հեշտանքներու վրայ, Սկիւտարի իր ապարանքին թանձրախիտ պարտէզներուն մէջ։

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

ԼԱՆՏ-ՄՈՐԹԻ ԴՂԵԱԿԸ

Փութանք Սօլանժի միանալու, սպասելով որ ինչ պիտի ըլլայ խեղճ ու անմեղ Սիմոնի վիճակը ու Տիանի վտանգաւոր պչրանքները ինչ հետեւանքներ պիտի ունենան։

Սօլանժ ձգած էինք ինքնաշարժին մէջ, հայր Զարոֆի և Ջէզէթի միջեւ, այն պահուն երբ ան նուաղած էր քլորոֆորմով թրջուած թաշկինակին շնորհիւ։

Խտուարի կողմէ ճարտարօրէն ղեկավարուած սեւ ինքնաշարժը քանի մը ժամ թաւալեցաւ Ֆրանսայի

ճամբաներուն վրայ, միշտ դէպի Արեւմուտք յառաջանալով։

Բայց Ռէնը անցնելէ յետոյ, հայր Զարոֆ ըսաւ Ջէզէթի.

— Աղջիկս, հսկէ անոր վրայ։ Չեմ կարծեր որ շուտով սթափի։ Բայց չի գիտցուիր, որովհետեւ քլորոֆորմը միեւնոյն ազդեցութիւնը չի գործեր տարբեր խառնուածքներու վրայ։

— Ի՞նչ պիտի ընէք, հարցուց Ջէզէթ, զարմացած։

— Շօֆէօրին տեղ պիտի անցնիմ, պատասխանեց հնավաճառը։ Էրնէսթ կը ճանչնայ Բարիզէն Լիոն տանող ճամբան միայն և մինչեւ հիմա այդ ճամբուն հետեւեցանք։ Բայց Մօնֆոր չհասած, կ՚ուզեմ կողմնակի ճամբու մը հետեւիլ, Բլօէրմէլ տանող ուղին ելլելու համար։ Իմ դղեակս ընդարձակ տափաստանի մը մէջտեղը կը գտնուի, այդ քաղաքէն քանի մը քիլօմէթր հեռու։

— Լա՛ւ, յարեց Ջէզէթ։ Կրնաք վստահ ըլլալ, պարոն Զարոֆ։ Եթէ երբեք սթափի իսկ, օրիորդ Սօլանժի հետ լաւ վարուելու գործը կը ստանձնեմ։

— Վստահ եմ այդ մասին։

Հայր Զարոֆ վար առաւ և ուժգնօրէն փչեց լսափողին մէջ, որ շօֆէօրին և ծառային հետ հաղորդակցելու կը ծառայէր։ Ապա լսափողին մէջէն հայր Զարոֆ աղաղակեց.

— Կանգ առէ՛ք։

Պարոն Զարոֆ դռնակը բացաւ, վար իջաւ ու հեղինակաւոր ձայնով մը ըսաւ.

— Խտուա՛ր, հիմա Էրնէսթին տեղը անցի՛ր։ Իսկ դուն հսկողութիւն ըրէ։ Բայց նախ վառէ լապտերները։ Քիչ յետոյ պիտի մթնէ։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐ

— Պարո՛ն, վօլանին առջե՞ւ կ'անցնիք, հարցուց շօֆէօրը։

— Այո՛։ Ճամբան պիտի փոխենք, իսկ դուն չես գիտեր երթալիք ճամբանիս։

Լապտերները վառելէ յետոյ Էրնէսթ նստաւ Էտուարի ոտքերուն տակ։ Ինքնաշարժն ալ ճամբայ ելաւ հայր Զարոֆի ղեկավարութեամբ։

Հակառակ իր տարիքին, հայր Զարոֆ կայտառ էր և յանդուգն ու ճարտար շօֆէօրի մը պէս կը վարէր ինքնաշարժը։ Գրեթէ առանց դանդաղեցնելու, իր գնացքը։ Քանի մը վայրկեան յետոյ, Էտուար ըսաւ.

— Պարո՛ն, արհեստով շօֆէօր եղողի մը պէս կը վարէք ինքնաշարժը։

— Զաւակս, պէտք է ամէն բան գիտնալ և կարելի եղածին չափ լաւ ընել, պատասխանեց պարոն Զարոֆ վճռական շեշտով մը։

Հնավաճառին ըսածին պէս, մութը կոխեց։

Օձապտոյտ ու շատ նեղ ճամբէ մը յառաջանալէ յետոյ, ինքնաշարժը լայն և աւելի ուղիղ ճամբու մը վրայ խոյացաւ։

Տասնըհինգ քիլոմէթր տեղ մեծ արագութեամբ յառաջանալէ յետոյ, պարոն Զարոֆ ճամբէն դուրս հանեց ինքնաշարժը ու դէպի տափաստանը ուղղեց զայն։

Ցանկարծ բլրակ մը եւեւան եկաւ, ուրկէ բարձրացան մեղմ գնացքով, երբ անոր գագաթը հասան, սեւ զանգուած մը տեսան մութին մէջ։

— Լանտ-Մօրթի դղեակն է, ըսաւ հայր Զարոֆ։

— Ինչ չարաշուք անուն է, յարեց Էտուար։

— Այո՛, այսպէս կը կոչուի ինծի պատկանող այդ դղեակը։ Ատենօք ոճիրներ գործուած են հոն։ Պըլթօններ կը կարծեն թէ գիշեր ատեն ուրուականները կը վխտան հոն, Ամենէն կտրիճ մարդը երկու քիլօմէթրէն աւելի չի կրնար մօտենալ անոր։ Նոյն իսկ ցերեկ ատեն տափաստանէն անցնելու պարտաւորուած տեղացիները հեռուէն կը յառաջանան։

— Ծառեր կը տեսնենք հոն, յարեց Էրնէսթ։

— Այո՛, դղեակը տեսակ մը չոճիի բաւական մեծ ու խիստ թանձր անտառով մը բոլորուած է։ Անտառն ալ ամբողջովին շրջափակուած է երկու մէթր պատով, որ հաստատուն է, հակառակ հին ըլլալուն։ Դղեակին ճիշդ բոլորտիքը կը տարածուի նեղ ու խորունկ լիճ մը, որուն վրայ կը գտնուի երեք կամար ունեցող կամուրջ մը։ Ա՜հ, հիմա պիտի տեսնէք որ շատ զուարթ բնակարան մըն է։

Բայց Էտուար ու Էրնէսթ իրարու նայեցան։ Անոնք դողացին, հակառակ Յուլիսի վերջին խիստ տաք գիշերուան։

— Դղեակը մարդ չկա՞յ, հարցուց Էտուար նուաղ ինքնավստահ ձայնով մը։

— Այո՛, ըսաւ հայր Զարոֆ, հոն պահապան մը և իր կինը կան։ Այս երկու Լեհացիները ցմահ անձնուէր են ինծի։

Հնավաճառը հեգնական ծիծաղ մը արձակեց։

Ան կը զգար որ երկու ընկերները ահաբեկած էին։ Ուստի հաճոյք կը զգար անոնց վրայ ազդելէ։ Պէտք ունէր անոնց սարսափին։

Վերջապէս ինքնաշարժը կանգ առաւ երկաթէ մեծ դրան առջեւ։

Հայր Զարոֆ ձգեց վօլանը։

Ցետոյ իւրաքանչիւր ձեռքի ցուցամատը ու միջնամատը բերնին մէջ դնելով սուր, երկարատեւ ու շա-

բաչուք սուլիչն մը արձակեց մութին մէջ։ Երեք վայրկեան չանցած, դուռ մը բացուեցաւ ճռնչումով ու վանդակապատ դրան ետեւ լոյս մը երեւցաւ։

Խիստ ձայն մը աղաղակեց․

— Ո՞վ է ան։

— Տէրն է, բարեկամս, պատասխանեց հնովաճառը։

Նորէն մետաղի ճռնչիւններ լսուեցան ու խոշոր դրան երկու թեւերը բացուեցան յանկարծ։

Պարոն Զարոֆի ղեկավարութեամբ ինքնաշարժը ներս մտնելէն յետոյ, Էտուար եւ Էրնէսթ աչակողմը, պատին ետին ծածկուած տեսան ցած ու լայնանիստ տուն մը, որ քանի մը դռներ եւ վանդակապատ փոքր պատուհաններ ունէր։

Անոնք նշմարեցին բաւական բարձրահասակ մարդ մը, որ ձեռքը մեծ լապտեր մը բռնած էր ու լսեցին պարոն Զարոֆի աղաղակը․

— Կօզի՛, մեծ դուռը փոցէ՛։ Թօնան արթնցո՛ւր ու երկուքնիդ ալ հոս եկէք բանալիներով։ Շո՛ւտ։

Ինքնաշարժը միշտ դանդաղօրէն շարունակեց յառաջանալ չօճիներուն միջեւ գտնուող օձապտոյտ ճամբու մը մէջէն։

Էրնէսթ եւ Էտուար տեսան հանդարտիկ ջուր մը, որ աստղերը կը ցոլացնէր իր մէջ եւ լապտերներու լոյսովը կը շողար։ Ինքնաշարժը սկսաւ յառաջանալ կամուրջի մը վրայէն, որ անիւներուն չափ լայնութիւն ունէր։

Կամուրջը անցնելէն յետոյ, սալարկուած ու բակի նմանող տեղ մը մտաւ ինքնաշարժը եւ կորագիծ դառնալով, լոյն ստորագաւթակի մը առջեւ հասաւ, որ տասը աստիճանով սանդուխ մը ունէր։

Թախծոտ լռութիւն մը կը տիրէր։

Էտուար ու Էրնէսթ ստորագաւթակին վրայ ցատ-
կած առեննին ինքզինքնին անհանգիստ կը զգային ու-
նորէն կը դողային լիճին խորունկ ջուրին խոնաւու-
թենէն ազդուած։ Շատ կը ցաւէին Բարիզէն հեռացած
ըլլալնուն համար։
Բայց իրենց տէրը չձգեց որ երկար ատեն անհաճոյ
տպաւորութիւններ ունենան անոնք։
Հայր Զարոֆ անոնց մօտ ցատկելով դռնակը բա-
ցած էր։
— Միշտ կը քնանայ, չէ՞, հարցուց հնավաճառը։
— Այո՛, պարոն, պատասխանեց Զէզէթ խուլ
ձայնով մը, որ նոյնպէս ցոյց կուտար թէ դղեակը
միեւնոյն տխրագին տպաւորութիւնը գործած էր իր
վրայ։
— Լա՛ւ։
Լեհացին այդ պահուն երեւցաւ, ձեռքը լապտեր
մը բռնած ու ըսաւ․
— Տէր, կինս հիմա պիտի գայ։ Բանալիները
քովս են։
— Աղէկ, բա՛ց, ըսաւ պարոն Զարոֆ։ Կապոյտ
սենեակը պիտի երթանք ուղղակի։ Մեր առջեւ ինկի՛ր։
Պատուհանները բաց։ Ամէն ինչ պատրա՞ստ է իմ ու-
զածիս պէս։
— Այո՛, տէր։
Մինչ Լեհացի ծառան կապոյտ սենեակին դուռը կը
բանար, պարոն Զարոֆ կ՚ըսէր Էտուարի եւ Էրնէսթի․
— Այս մանկամարդ աղջիկը զգուշութեամբ բռնե-
ցէք սրունքներէն եւ ուսերէն ու ինծի հետեւեցէք։
Ուշադրութի՛ւն։ Զէզէթ օգնէ՛ անոնց։ Գլուխը վար
ա՛ռ։ Աղջի՛կս, դուն ալ մեզի հետ եկո՛ւր։
— Բնականաբար, քրթմնջեց Զէզէթ։ Անշուշտ

այս ստորագաւթակին վրայ չպիտի կենամ, այս մութ ջուրը ու մահատիպ ծառերը դիտելու համար։ Տասնը-հինգ օրէն պիտի ծերանամ այս դղեակին մէջ։

Ու Ջէզէթ հետեւեցաւ թմրած Սօլանժը տանող երկու մարդոց։ Իսկ առջեւէն կ'երթար պարոն Զարօֆ։

Ընդարձակ անդաստակ մը անցնելէ յետոյ առաջին յարկ ելան մարմարէ սանդուխէ մը, որ երկաթէ բազրիք մը ունէր։

Սենեակը շքեղօրէն կահաւորուած էր և զմայլելի տպաւորութիւն մը կը ձգէր դիտողին վրայ։

— Կրո՛ղ, ըսաւ Ջէզէթ, Սօլանժ թագուհիի մը պէս պիտի բնակի հոս։

Պարոն Զարօֆի ցուցմունքներուն վրայ, Էտուար ու Էրնէսթ Սօլանժը մեղմօրէն կը դնէին անկողինին վրայ։ Այդ պահուն կին մը սենեակէն ներս մտաւ ու ընկճուած ձայնով մը ըսաւ.

— Բարի՛ իրիկուն, տէր։

— Բարի իրիկուն, ազնիւ Թօնաս։ Տիրուհի մը կը բերեմ քեզի։ Աղուոր է, այնպէս չէ՞։ Յուսամ թէ լաւ պիտի խնամես զայն։ Դղեակ չգտնուած պահուս ա՛լ աւելի լաւ պիտի հսկես, այնպէս չէ՞։

— Այո՛, պիտի խնամեմ գեղանի աղջիկը։ Տէ՛ր իմ, կրնաք վստահ ըլլալ։

— Լաւ, յարեց հնավաճառը գոհունակութեամբ։ Հիմա հանուեցուցէք Սօլանժը և անկողինին մէջ պառկեցուցէք։

Մէկ քանի վայրկեանի մէջ երկու կիները բոլորովին հանուեցուցին Սօլանժը։

Ջէզէթ անկեղծ հիացումով մը դիտեց խեղճ աղջիկը ու մտովի ըսաւ.

Հայր Զարօֆ աղէկ պիտի զուարճանայ, եթէ

այս աղջիկը ձգէ։ Բայց կարծեմ պիտի ընդդիմանայ։ Թէեւ նուաղած, խրոխտ երեւոյթ մը ունի, որ բան մը ըսել կ'ուզէ։ Եթէ ծերուկը ուզէ վայելել զայն, բաւական դժուարութեան պիտի բախի։

Ու պատշգամին վրայ կրթնած, Ջէզէթ դիտեց աստղերուն ցոլքերը խորունկ լիճին սեւ ու անշարժ ջուրին մէջ, ուր կը մխրճուէին Լանտ-Մօրթ դղեակին պատերը։

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Պարոն Զարօֆ կապոյտ սենեակին մէջ երեւցած պահուն Ջէզէթ պատշգամին վրայ կրթնած էր մինչ ու Թօնա աթոռի մը վրայ նստած, Սօլանժի կը նայէր ատելավառ ու նախանձոտ հիացումով մը։

Ակներեւ է թէ այդ սոսկալի պառաւը կ'ատէր ամէն երիտասարդ ու գեղեցիկ էակ։

— Ազնիւ Թօնաս, ըսաւ հայր Զարօֆ, նամակով ձեզի պատուիրած ճաշս պատրա՞ստ է։

— Այո՛, տէր իմ։ Խոհանոցին մեծ սեղանին վրայ դրուած են սպասները։

— Լա՛ւ։ Թօնային ետեւէն գնա՛, Ջէզէ՛թ, Վարը պիտի գտնես Էրնէսթը և Էտուարը։ Անոնց հետ պիտի ճաշես։ Յետոյ Կօզի սենեակդ պիտի առաջնորդէ քեզ։ Ո՛չ հիմա և ոչ ալ ամբողջ գիշերը քեզի պէտք չպիտի ունենամ։

— Գիշեր բարի՛, ըսաւ Ջէզէթ խոժոռ դէմքով մը։

— Գալով ինծի, հոս պիտի ճաշեմ։ Երկու հաւ-

կիթ, կէս շիշ հին գինի և պանիր։ Կօշիի միջոցաւ վեր կը ղրկես ատոնք։

— Այո՛, տէր իմ։

— Լա՛ւ։ Հիմա գնա ու դուռը գոցէ։

Պարոն Զարօֆ առանձին մնաց կապոյտ սենեակին մէջ, այն մեծ մահճակալին առջեւ՝ ուր Սօլանժ կը քնանար։

— Որքա՜ն, գեղեցիկ է, մրմնջեց պարոն Զարօֆ յափշտակուած։

Բայց անոր աչքերը տեսնողը սարսափ պիտի զգար։ Պարոն Զարօֆ դողդոջուն ձեռքերը բարձրացնելով՝ դէպի Սօլանժի կուրծքը տարաւ։ Յետոյ մեղմօրէն քաշեց վերմակը, ա՛լ աւելի բանալու համար մանկամարդ աղջկան մարմինը։

Սենեակին դրան տրուած չոր հարուած մը դողացուց հնավաճառին ձեռքերը ու խռպոտ ձայնով մը ըսաւ ան.

— Ո՞վ կայ հոն։

— Ես, Թօնան եմ, պատասխանեց պառաւ Բոլոնուհին։ Տիրոջ ապսպրած ճաշը բերի։

— Լա՛ւ, ներս մտիր, ըսաւ հայր Զարօֆ ու գնաց նստաւ անկողինէն բաւական հեռու գտնուող թիկնաթոռի մը մէջ։

Դուռը բացուեցաւ ու Թօնա ներս մտաւ, ափսէ մը բռնած, ուր կային ուղղուած կերակուրները և հարկ եղած սպասները։

Յետոյ սփռոց մը տարածեց սենեակին մէջտեղը գտնուող սեղանի մը վրայ։ Ապա հոն դրաւ պնակները, սպասները, շիշը և գաւաթը։

— Դուռը գոցէ՛, հրամայեց հայր Զարօֆ։ Մէկ քառորդէն եկուր առ ասոնք։

Հայր Զարօֆ շրթունքին ծայրովը կերաւ։ Ախոր-

ժակ չունէր։ Իր նայուածքը չէր զատեր Սօլանժի անշարժ դէմքէն։

Բայց մեծապէս հանդարտեցաւ քիչ մը բան ուտելով։

— Քանի մը ժամ ալ պիտի քնանայ։ Հոս պիտի սպասեմ մինչեւ որ արթննայ։

Բայց իսկոյն գաղափարը փոխելով յարեց.

— Ո՛չ, ընդհակառակը պէտք եղածը պիտի ընեմ, որպէսզի մինչեւ վաղը առտու քնանայ։

Հայր Զարօֆ բաճկոնակին գրպանէն հանեց արծաթէ փոքր տուփ մը։ Անկողինին մօտենալով սեւ դեղահատ մը հանեց անոր մէջէն ու իր մատներով փափկօրէն կէս մը բացաւ անկենդան Սօլանժի շրթունքը և ակռաները ու անոր բերնին մէջ ձգեց դեղահատը։

— Եղա՛ւ, մրմնջեց հնավաճառը։ Քլորոֆորմի ներգործութենէն յետոյ այս քնաբեր դեղին շնորհիւ քանի մը ժամ կանոնաւոր քուն մը պիտի ունենայ ան։ Սօլանժ վաղը առտու պիտի արթննայ թարմ ու տրամադիր։

Ու չկարենալով ինքզինքը զսպել, անյագ շրթունքը դրոշմեց քնացած աղջկան շրթունքին վրայ։ Սառուցիկ համբոյր մըն էր, որ հայր Զարօֆը սարսռացուց իր ամբողջ էութեան մէջ։

Հայր Զարօֆ կապոյտ սենեակին դուռը ներսէն գոցեց կրկնակի ու ինքզինքը բռնադատելով որ անկողինին կողմը չդառնայ ու նոյն իսկ Սօլանժի չնայի, հայր Զարօֆ բացաւ վարագոյրով փոքր դուռը, որ կապոյտ սենեակը հաղորդակցութեան մէջ կը դնէր կարմիր սենեակին հետ։ Այս վերջին սենեակը ընտրած էր հոն բնակելու համար։

Վառեց գրասեղանին վրայ դրուած ճրագը, մարեց

լամբարը, խնամով փակեց դուռը, զայն կղպելով, հանուեցաւ ու պառկեցաւ։

Բայց հայր Զարոֆի քունը չտարաւ իսկոյն։ Ձեռքը մեքենաբար տարաւ բարձին տակ ու պանքտոմսերով լեցուն թղթապանակը բռնեց, զոր հոն դրած էր ըստ սովորութեան, հագուստները հանած պահուն։

Այդ թղթապանակին մէջ կային այն պանքտոմսերը զոր Ջէզէթի պիտի տար, իբր մեղսակցութեան վարձք։

Եթէ Ջէզէթ հոն գտնուէր ու հնավաճառին դէմքը տեսնէր, անոր մտածումները կռահելով, սոսկումէն պիտի դողար։

Յանկարծ հայր Զարոֆ կէս մը ելաւ անկողինին մէջ նստաւ ու խուլ բայց յստակ ձայնով մը խօսեցաւ, ինչպէս սովորութիւն ունին ընելու առանձին ապրող մարդիկ։

— Ինչո՞ւ ձեռքէ հանեմ այս բոլոր պանքտոմսերը, որոնք ոսկեդրամի ահագին դէզ մը կը ձեւացնեն։ Ըլլալիք բան չէ։

— Ո՛չ, ո՛չ, շատ բան գիտէ Ջէզէթ։ Մինչեւ կեանքիս վերջը ան պիտի շահագործէ զիս։ Միշտ պիտի ստիպուիմ անոր լռութիւնը գնելու։ Հիմա որ ձեռքիս տակ ունիմ զայն, ամենէն լաւը պիտի ըլլայ մէջտեղէն վերցնել այս աղջիկը։ Հետեւաբար, իմ ոսկիներէս մասնիկ մը չպիտի տամ անոր ու միւս կողմէ պիտի անհետացնեմ մեղսակից մը, որ ինծի համար մշտնջենական սպառնալիք մը ու անյագ տզրուկ մը պիտի ըլլայ։ Ո՞վ պիտի հարցնէ փնտռէ Ջէզէթը։ Ո՛չ ոք։ Օ՛ն, որոշումս տուի, Ջէզէթը ոեւէ պատրուակով վար պիտի դնեմ, առանց վճարելու իր դրամը։ Յառաջիկայ գիշեր կամ ուրիշ գիշեր մը պիտի սպաննեմ

զայն։ Բայց ո՛չ դանակով կամ ռեվոլվէրով։ Չեմ ուզեր արիւն տեսնել։ Կը սարսափիմ արիւնէն։ Երկու-երեք դեղահատներ դնելով գինիին մէջ, անոր պիտի խմցնեմ ու մտքէն բան մըն ալ չպիտի անցնէ։ Գիշերը ամուր պարկի մը մէջ պիտի դնեմ զայն ու քարերով պիտի լեցնեմ։ Յետոյ իր սենեակին պատուհանէն իսկ պարկը պիտի նետեմ դղեակի փոսերուն մէջ։ Սենեակին տակը գտնուող փոսերը խորունկ են ու մինչեւ եզերքը լեցուած լճին ջուրովը։ Իմ կենդանութեանս ոչ ոք պիտի կրնայ կանաչ ջուրին խորը, թանձր խաւին մէջ գտնել քարերով ու դիակով մը լեցուն պարկը։ Օ՛ն, Ջէզէթ դատապարտուած ես։

Հայր Զարոֆ մեծ հառաչ մը և հեգնական ծիծաղ մը արձակելով նորէն տարածուեցաւ անկողինին վրայ, տենդոտ ուրախութեամբ մը ձեռքերուն մէջ թղթապանակ մը սեղմած, ուր պանքտոմսեր թխմուած էին։

Իր տուած եղերական որոշումին շնորհիւ, մարմինը և միտքը հանդարտած, հայր Զարոֆի քունը տարաւ իսկոյն։

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

ՋԷԶԷԹԻ ՎՐԷԺԸ

Բայց Լանտ Մօրթի դղեակին մէջ գտնուող կին մը աչքերը չպիտի գոցէր ամբողջ գիշերը։

Այդ կինն էր Ջէզէթ։

Այն պահուն երբ Զարոֆ իր մենախօսութիւնը կ՚աւարտէր ու նորէն կը տարածուէր վերմակին տակ, Ջէզէթ փոքր սենեակին երկաթէ մահճակալին վրայ

նստած, մտիկ կ'ընէր աչքերը խոշոր բացած, ձեռքերը երկու ստինքներուն վրայ կծկած և դէմքը գունատ։

Ջէզէթ անբացատրելի յուզումով մը լսած էր հայր Ջօրոֆի ամբողջ մենախօսութիւնը.

Կարելի՞ բան էր ատ։ Այո՛, շատ պարզ էր եղածը։ Հնավաճառ տեղեկութիւն չունէր դղեակին ճարտարապետական թաքուն յօրինուածքէն։

Լանտ-Մօրթի դղեակը միջին դարու շէնք մըն էր, տասնըեօթներորդ դարուն մէջ քիչ մը վերաշինուած ու կերպարանափոխուած։

Պարոն Ջօրոֆ մատենադարանին մէջ դիզուած հին մագաղաթները կարդալէ յետոյ, իմացած էր որ դղեակին մէջ նորոգութիւն ու կերպարանափոխութիւն կատարող ազնուականը կասկածոտ ու նախանձոտ մարդ մըն էր։

Իր պաշտած հմայիչ աղջկան հետ ամուսնանալու կը պատրաստուէր այդ ազնուականը։ Բայց որովհետեւ պչրոտ աղջիկ մըն էր ան, ազնուականը ուզած էր միջոց մը գտնել ու իմանալ այն խօսակցութիւնները, որոնք կրնային տեղի ունենալ իր սիրեցեալին ու սպասուհիին և ուրիշ անձերու միջեւ։

Ատոր համար ազնուականը թաքուն հաղորդակցութիւն մը հաստատած էր մանկամարդ աղջկան սենեակին և մատենադարանին յարակից փոքր սենեակին միջեւ, որ իբր աշխատութեան սենեակ կը ծառայէր դղեկատէրին։

Գիտուն ճարտարապետի մը կողմէ հաստատուած այս հաղորդակցութիւնը սա բանին մէջ կը կայանար. սենեակին բոլոր ձեղունը և անկիւնները, քանդակներով զարդարուն, անտեսանելի ծակեր ունէին, քանդակուած խոյակներու մէջ թաքուն։ Բոլոր այդ խո-

յակները աւելի մեծ խոյակի մը կը յանգէին, սալօնի մը մէջէն անցնելով ձեղունի նկարի մը ձեւին տակ ու աշխատութեան սենեակին մէջ վերջ կը գտնէին։

Ազնուականը արգիլած էր դղեակին մէջ գտնուող ոեւէ անձի մուտք գործել իր աշխատութեան սենեակը, որպէս զի իր գաղտնիքը չհասկցուի։ Հոն գտնուած պահուն դուռը կը կղպէր. Դուրս ելած ատեն ալ բանալին հետը կը տանէր։ Արդէն փականքը շատ կնճռոտ յօրինուածք մը ունէր։

Ջէզէթ ճաշէն յետոյ առանձին մնացած էր երբեմն աշխատութեան յատկացուած այդ սենեակին մէջ։ Մանկամարդ աղջիկը իսկոյն սկսաւ հանուիլ, պառկելու և քնանալու համար, ինքնաշարժով ճամբորդութենէն շատ յոգնած ըլլալուն, որուն վարժուած չէր։

Բայց յանկարծ աղմուկներ լսեց որոնք դղեակին միւս սենեակէն կու գային ապահովաբար։

Ոտնաձայներ, երերցուած կարասիներու, հանուած զգեստներու և նետուած կօշիկներու շշուկներ կը լսուէին։

Ջէզէթ զարմացած մտիկ ըրաւ ու իսկոյն տեղէն վեր ցատկեց արագ շարժումով մը։ Որոշապէս լսած էր սա խօսքը.

— Կարելի՞ բան է որ վճարեմ անոր ու ձգեմ որ հեռանայ հոսկէ։ Գէ՛շ հաշիւ։ Շատ բան գիտէ ան։

Ջէզէթ ճանչցաւ հնավաճառին ձայնը և կռահեց որ իր վրայ կը դառնային անոր խօսքերը։

— Ո՞վ պիտի հարցնէ, փնտռէ Ջէզէթը։ Ո՛չ ոք։

Այնուհետեւ, լարուած ուշադրութեամբ մը ու սարսափով, զոր չէր կրնար զսպել, մանկամարդ աղջիկը ամէն բան լսեց ու յստակօրէն տեսաւ թէ այդ անողոք, ագահ և անգութ մարդը ինչ ճակատագիր կը վերապահէր իրեն։

Հնավաճառ երկար ատեն է ի վեր լռած էր արդէն և իր խօսքերուն յաջորդած էր իր խորթալուն թեթեւ մրմունջը։

Մինչեւ առտու, Ջէյքէթ անկողինին վրայ տարածուած էր, բայց միշտ արթուն, պաղարիւնութեամբ կը խորհէր։

Երբ այգուն նշոյլներուն յաջորդեց արշալոյսին պայծառութիւնը ու սենեակը լուսաւորուեցաւ, Ջէյքէթ մէկ ոստումով ոտքի ելաւ ու մեղմաձայն մրմնջեց.

— Լա՛ւ, Տեսնենք ամենէն խորամանկը ո՞վ պիտի ըլլայ այսօր առաւօտ։ Զիս սպաննե՞լ կ'ուզես։ Վրէժս պիտի լուծեմ, մտադրութիւնդ տակաւին չգործադրած։ Իմ վրէժխնդրութիւնս քեզի արժանի պիտի ըլլայ. մարդս կա՛։ Քու խօսքերդ լսելէ առաջ, քենէ կը կասկածէի արդէն։ Նախ չուզեցիր դրամ տալ ինծի ու յետոյ ալ ուրիշ նախազգուշութիւններ ձեռք առիր։ Հիմա գիտեմ թէ ինչ կը նիւթես։ Ա՜հ, բարեկամ Ջարօֆ քեզ չպիտի սպաննեմ։ Հայր Բոլիթ կ'ըսէր թէ սպաննելը աղիտաբեր է։ Ճշմարիտ գող մը կը կողոպտէ բայց չսպաններ։ Լաւ ուրեմն, բան մը պիտի գողնամ քենէ, որպէս զի երկար ատեն յիշես Ջէյքէթը։ Օ՜ն, չուտով հագուինք։

Շրջազգեստը կոճկած պահուն աղմուկ մը լսեց ու հասկցաւ որ հնավաճառը արթնցած էր։

Ջէյքէթ այն ատեն միայն խորհեցաւ թէ ինչպէս կ'ըլլար որ հնավաճառին սենեակին մէջ առաջ եկած ամենափոքր աղմուկն իսկ կ'իմանար։

Ու սա գաղափարը ունեցաւ.

— Շըմինէներուն միջոցաւ ինծի կը հասնին այդ աղմուկները։

Սակայն շըմինէին կրակատեղին վրայ ծռելով հաս-

կըցաւ որ այնքան լաւ չէր լսեր։ Ընդհակառակը շատ աւելի լաւ կը լսէր շըմինէին հանդիպակաց միջնորմին մօտեցած պահուն։

Ջէյքէթ հագուած ատեն մտքին մէջ կը պատրաստէր հնավաճառին դէմ գործադրելիք ծրագիրը։

Հնավաճառը միտքը դրած էր սպաննել մանկամարդ աղջիկը։ Այս վերջինն ալ կ'ուզէր հնավաճառը հարուածել իր ագահութեան ու տարփանքին մէջ։

Հագուելէն յետոյ Ջէյքէթ ստինքներուն միջեւ առկախ գտնուող փոքր սրուակ մը հանեց ու ժպտուն դէմքով մը նայեցաւ անոր։

— Երթամ տեսնեմ այդ անզգամը։ Եթէ երբեք միտքը չէ փոխած գիշերը ըրած խօսքերէն յետոյ, զոր լսեցի. վերջէն խնդացողը աղէկ պիտի խնդայ։

Ու նորէն քօրսաժին մէջ դրաւ սրուակը։

Հանդարտ ու ժպտուն, սենեակէն դուրս ելաւ։

Ջէյքէթ գնաց զարկաւ ոչ թէ կապոյտ սենեակին դուռը, այլ անոր յաջորդ դուռը, կարծելով որ հնավաճառինն է ան։

Չէր սխալած ան, որովհետեւ հնավաճառին ձայնը լսեց իսկոյն.

— Ո՞վ է ան։

— Ջէյքէթ, պատասխանեց աղջիկը։

— Վայրկեան մը աղջիկս։

Վայրկեան մը չանցած դուռը բացուեցաւ ու հնավաճառը կիսաբաց դռնէն գլուխը դուրս հանելով հարցուց.

— Ի՞նչ կայ։

— Կ'ուզէի ձեզի հետ տեսնուիլ, ըսաւ Ջէյքէթ միշտ ժպտուն։

— Այսքան կանո՞ւխ։

— Աւելի լաւ կ'ըլլայ որ մեր գործերը շուտ կարգադրենք, պատասխանեց մանկամարդ աղջիկը։
— Ի՞նչ գործ, հարցուց հնավաճառը անփութօրէն։
— Ինծի վճարելիք դրամնիդ։
— Ի՞նչ դրամ։
— Մոռցա՞ք մեր համաձայնութիւնը։
— Ո՛չ, չեմ մոռցած։ Բայց այդ համաձայնութեան մէջ պայման դրուած է որ իմ քովս պիտի ծառայէք։
— Մինչեւ որ առեւանգումին գործը կատարուէր, ըսաւ Ջէզէթ, լրացնելով հնավաճառին խօսքը։ Շա՛տ լաւ, այդ գործը աւարտեցաւ։ Օրիորդ Սօլանժ ձեր ձեռքերուն մէջ կը գտնուի։ Վճարեցէք ուրեմն։
— Շատ կ'աճապարես, մրմնջեց հնավաճառը։
— Այո, կ'ուզեմ ժամ առաջ հոսկէ մեկնիլ։ Ձեր դղեակը հաճելի բան մը չունի։ Բանտ մըն է ան։ Իրաւ է որ բանտապահի դեր կը կատարեմ հոս, սակայն բանտերէ չեմ ախորժիր բնաւ։
— Լաւ, յարեց հնավաճառը։ Ազատ ես հոսկէ հեռանալու։ Ես ալ պարտիմ քեզի վճարել որոշուած գումարը։ Բայց պէտք է որ մինչեւ վաղը սպասես առնուազն։
— Ինչո՞ւ։
— Որովհետեւ վրաս չունիմ այդ գումարը։
— Չունի՞ք, ըսաւ Ջէզէթ կեղծ զարմանքով մը։
— Ո՛չ։
— Ուրեմն ո՞ւր կը գտնուի ձեր դրամը։
— Խօսք է ատիկա, յարեց հնավաճառը հեգնական ծիծաղով մը։ Աղջի՛կ, մտքէդ կ'անցնի՞ որ այդքան դրամով ճամբայ ելլեմ։ Բարիզէն ճամբայ ելլելէս առաջ, ունեցածս Քրէտի Լիոնէն դրի։ Վրաս պահեցի քանի մը ոսկի, անհրաժեշտ ծախքերու համար ու չէքերու քարնէ մը։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека

— Ուրեմն ինչպէս պիտի հայթայթէք այդ դրամը, հարցուց Ջէզէթ։
— Օ՜հ, շատ պարզ է։ Այսօր, կէսօրէն ետք, կամ վաղը առտու, Ռէն պիտի երթամ։ Հոն, Քրէտի Լիոնէի մասնաճիւղէն պիտի գանձեմ հարկ եղած գումարը։
— Այս իրիկուն կամ վաղը առտո՞ւ, պնդեց Ջէզէթ։
— Այո՛։
— Հետեւաբար հետերնիդ կը տանիք զիս։ Ռէնի մէջ կը վճարէք դրամս ու ես Բարիզի կառախումբը կը նստիմ հոնկէ։
— Ինչպէս որ կ'ուզես, ըսաւ հնավաճառը անվարան։
Մանկամարդ աղջիկը ոտքի ելլելով յարեց.
— Կը նախընտրեմ այս միջօրէէն յետոյ քան թէ վաղը Ռէն երթալ։
— Ինչո՞ւ։
— Որովհետեւ այս գիշեր գէշ քնացայ ձեր բանտին մէջ։
— Վաղը գիշեր աւելի լաւ պիտի քնանաս, յարեց հնավաճառը խնդալով։
Ու հնավաճառին կարմիր աչքերուն մէջէն չարաչուք շող մը անցաւ։
— Վստահ չեմ որ լաւ պիտի քնանամ։
Նորէն կանգ առնելով ետին դարձաւ ու յարեց.
— Ի՞նչ բանէ կախում ունի այսօր կամ վաղը երթալը։
— Սօլանժի բռնելիք ընթացքէն։ Եթէ հանդարտ մնայ, այն ատեն ես կրնամ բացակայիլ ու դուն ալ կրնաս մեկնիլ հոսկէ։ Այլապէս...։
— Ինչ փոյթ, ես վստահ եմ որ պիտի կրնաք գլխէ հանել այդ գեղուհին, ըսաւ Ջէզէթ ծիծաղելով։

ԱՆՐԱՊԵՏ. ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Ու գրգռիչ նայուածք մը ուղղելով ծերուկ անըղգամին, ճարպիկ աղջիկը հեռացաւ, գիտերը օրօրուն։ Սանդուխին գլուխը կանգ առաւ ու մրմնջեց.

— Տխմար արարա՛ծ, վաղը գիշեր մահուան քունը քաշել պիտի տաս ինծի։ Ես պարտիմ սպաննել քեզ, միեւնոյն բանը ըրած ըլլալու համար։ Բայց ո՛չ, բաւարար վրէժխնդրութիւն մը չպիտի ըլլայ ատիկա։

«Ա՜հ, աղուոր զարթում մը պիտի ունենաս վաղը։ Քեզի պիտի հասկցնեմ զիս խաբելդ ու մէջտեղէն անհետացնելդ։ Կը կարծես որ ինծմէ ալ օձիքդ պիտի ազատես, ինչպէս ըրիր Ֆանթէնին։ Այս իրիկուն կը տեսնուինք, մարդս։

Ու սպառնական շարժում մը ընելով դէպի գոց դուռը, Ջէզէթ սկսաւ սանդուխէն վար իջնել։

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

ՍՕԼԱՆԺԻ ԶԱՐԹՆՈՒՄԸ

Այդ պահուն Սօլանժ մահճակալին մէջ սկսաւ շարժիլ։

Քիչ յետոյ մեծ հառաչ մը ժայթքեց իր բացխբիկ շրթունքներէն։

Սօլանժի աչքերը սոսկումի արտայայտութիւն մը ունեցան իսկոյն։

Գլուխը մեղմօրէն աջ ու ձախ դարձնելով, մանկամարդ աղջիկը դիտեց իրեն անծանօթ սենեակը։ Ան կարծեց որ երազի մը խաղալիկ դարձած էր ու քանիցս ձեռքը աչքերուն տարաւ, արթննալու համար։

Այդ պահուն դուռ մը բացուելով մարդ մը ներս մտաւ։

Այդ մարդուն կարմիր աչքերը տեսնելուն պէս, Սօլանժ իսկոյն ճանչցաւ զայն։

Այն ատեն մանկամարդուհին ամէն բան յիշեց. Տիանի նամակը, Պուլօնեի անտառը, Զինական Տաղաւարը, ինքնաշարժը, հերարձակ աղջիկը, հայր Զարօֆը, իր դէմքին վրայ դրուած խոնաւ թաշկինակը։

Սօլանժ նշմարեց հնավաճառին տռփանքէ կծկուած դէմքը, որ զազիր տենչանք մը կը յայտնէր։ Յետոյ կուրծքին վրայ զգաց հրատոչոր ձեռք մը։

Բնազդական խոյանքով մը հաւաքեց իր ուժերը ու իրմէ հեռացուց վրան ծռած մարդը, վերմակը քաշեց ուժգնօրէն, կուրծքը ծածկեց ու անկողնին խորը քաշուեցաւ, գոչելով.

— Ձգեցէ՛ք զիս։ Ո՞ւր կը գտնուիմ արդեօք։ Ո՞ւր բերիք զիս։ Լուի՛, Լուի՛, օգնութեան հասիր։

Սօլանժ տեսաւ որ հնավաճառը առանց քաշուելու կը նստէր անկողնին եզերքը։ Յետոյ լսեց որ հանդարտ ու ծաղրական ձայնով մը կ՚ըսէր ան.

— Օ՜հ, զաւակս, հանդարտեցէք։ Անօգուտ է կոկորդնիդ պատռել, ձեր Լուին օգնութեան կանչելու համար։ Ձեր ձայնը չպիտի լսէ։ Արդէն ոչ ոք պիտի կրնայ իմանալ։ Կ՚ուզէք հասկնալ թէ ո՞ւր կը գտնուիք։

Սօլանժ չպատասխանեց։

— Շա՛տ լաւ, հիմա ձեզի պիտի ըսեմ, յարեց հնավաճառը հանդարտօրէն։ Դուք գաւառին խորը կը գտնուիք, դղեակի մը մէջ, որ լիճով մը, դարաստանով մը ու խիստ բարձր պատով մը շրջապատուած է։ Սոյն դղեակը կը գտնուի ընդարձակ ու ամայի տափաստանի մը մէջ, ուրկէ ոչ ոք կ՚անցնի։ Չորս քիլօմէթր հեռու է ամենէն մօտիկ գիւղը, ուր կան

աւելորդապաշտ գիւղացիներու քանի մը տուներ։ Հոս ծառաներ ունիմ, որոնք ցմահ հաւատարիմ են ինծի։

«Ահա թէ ո՛ւր կը գտնուիք։ Նախազգուշութիւններ ձեռք առած եմ, որպէս զի Լուի Մէնար ձեզ չի փնտռէ։ Ան նամակ մը ստացած է, առանց տարակուսելու ձեր կողմէ զրկուած ըլլալուն մասին։ Այդ նամակին մէջ կ'ըսէք թէ իսկապէս չէք սիրեր Լուին ու ներում կը խնդրէք, խաբած ըլլալնուդ համար զինքը, բայց մինչեւ ապաքինումը Մօնրէօյլ մնացած էք, կարեկցութենէ մղուած, թէեւ իր հիւանդութեան ատեն ձեր սիրտը ուրիշի մը կողմէ նուաճուած ըլլար։ Ձեր նամակին մէջ Լուիի կ'ըսէք թէ այդ միւս անձը երիտասարդ, հարուստ ու գեղադէմ է։ Ի վերջոյ շնորհակալութիւն կը յայտնէք տիկին Շարլի իր ցոյց տուած ազնուութեան համար։ Կը հասկնա՞ք, Սօլանժ։ Ձեր նամակը կարդալէ յետոյ, առհաւութեան երեւոյթներուն հաւատ ընծայելուն համար, Տօքթ. Մէնար պիտի խորհի թէ դուք ալ Տիանի և Սիմօնի պէս միեւնոյն արիւնը կը կրէք, դուք ալ սիրարկածներէ կ'ախորժիք ու անոնց պէս սիրահար կը փոխէք շապիկ փոխելու դիւրութեամբ։

Թերեւս պիտի շարունակէր խօսիլ, բայց ստիպուեցաւ լուռ կենալ ու ինքզինքը պաշտպանել։

Խելայեղ դարձած, Սօլանժ հնավաճառին վրայ կը յարձակէր, առանց մտքէն անցնելու որ գրեթէ մերկ էր ու շապիկ մը միայն կար վրան։ Խեղդուկ ու զայրագին կ'աղաղակէր ան.

— Վա՛տ, վա՛տ, աւազա՛կ։

Մէկ ձեռքով հնավաճառին վիզը կը ճանկրթէր ու միւս ձեռքով կը ջանար հանել անոր կարմիր ու գէշ աչքերը։

Ձախ աչքը ճանկրթուած ու արիւնած, հնավաճառը ետ քաշուեցաւ, մանկամարդ աղջկան սուր եղունգներէն ազատելու համար։ Ան կարծեց որ Սօլանժ իրուցնէ խելագարած էր յանկարծ։

Հնավաճառը Սօլանժի վրայ նետուեցաւ, անոր դաստակները բռնեց, անկողնին մէջտեղ պառկեցուց զայն, ոռնալով.

— Ա՛հ, անպիտան բոզ, քոսոտ կնիկ, կ'ուզէիր աչքերս հանել, չէ՞։ Հասկցայ։

Իր գարշելի բնաւորութենէն մղուած, սկսաւ ծեծել Սօլանժը։ Ապտակեց ու բռունցքի ուժգին հարուածներ իջեցուց անոր ուսերուն։ Բայց երբ լսեց որ Սօլանժ կը հեծկլտար, հնավաճառը հանդարտեցաւ ու հեգնական ծիծաղով մը ըսաւ.

— Օ՛ն, չես խելագարած, քանի որ կ'արտասուես։ Գեղանի Սօլանժ, ինչպէս կը տեսնես անօգուտ է ընդվզիլը։ Քենէ աւելի ուժով եմ։ Օ՛ն, եկո՛ւր, կը սիրեմ քեզ։ Եկո՛ւր քեզ համբուրեմ։ Անուշիկս, եթէ գիտնաս թէ ո՛րքան կը սիրեմ քեզ։ Քիչ մը առաջ ծեծեցի քեզ, որովհետեւ ցաւ պատճառեցիր ինծի. քիչ մնաց որ աչքերս փորէիր։ Բայց ես մոռցայ այդ բանը։ Դուն այս դղեակին թագուհին պիտի ըլլաս։ Ուզած բաներդ պիտի ունենաս։ Եթէ իմ կինս ըլլալ ուզես, ազնուական պիտի դառնաս հոն՝ իմ երկրիս՝ Լեհաստանի մէջ... երջանիկ ու փայփայուած կին մը՝ որուն վրայ ամէն ոք պիտի հիանայ։

Հնավաճառը խօսած պահուն մանկամարդ աղջկան սարսռուն ծոծրակին վրայ հրակէզ համբոյրներ դրոշմեց արագօրէն։

Մանկամարդ աղջիկը կ'արտասուէր, կը հեծկլտար ու իր վիշտին մէջ ան չէր զգար հրէշին համբոյրները։

Հնավաճառը կարծելով որ Սօլանժ հաւանութիւն կը յայտնէր, աւելի համարձակութիւն առաւ։ Ծիգ մը ընելով մանկամարդ աղջիկը երեսի վրայ դարձուց, ուզելով անոր բերնին վրայ դրոշմել շրթունքը։ Յաջողեցաւ ալ։

Բայց Սօլանժ նորէն անոր ձեռքէն պրծաւ, անկողնէն ցատկեց, պատուհանը նշմարեց, դէպի հոն վազեց և ուզեց բանալ զայն։

Հնավաճառը կռահեց Սօլանժի յուսահատական մտադրութիւնը։ Պատուհանը բանալէ առաջ, անոր քով հասաւ ու թեւերէն բռնեց։

Մանկամարդ աղջիկը ճիչ մը արձակեց ու աչքերը պրկուած, հնավաճառին թեւերուն մէջ ինկաւ նուաղուն։

Հնավաճառը անկողին տարաւ Սօլանժը ու սպասեց որ աչքերը բանայ ան։

Պահ մը լռութիւն և անշարժութիւն տիրեց։ Հնավաճառը անհամբերութեան մատնուած գոչեց.

— Սօլա՛նժ։

Մանկամարդ աղջիկը բացաւ աչքերը ու սարսափէն ընդոստ շարժում մը ընելով, անկողնին վրայ նստաւ։

Բայց արագ կերպարանափոխութիւն մը տեղի ունեցաւ մանկամարդ աղջկան մէջ։ Կատաղութեան և յուսահատութեան նոպայէն յետոյ պաղարիւնութիւն ու կամք ցոյց տալու ատենը եկած էր։

— Վատ մը, անպատիւ մարդ մըն էք, ըսաւ Սօլանժ։ Երբեք ձերը չպիտի ըլլամ։ Նուաղումէ մը պիտի օգտուիք, ինծի տիրանալու համար։ Բայց եթէ այդ բանն ալ պատահի, անձնասպան պիտի ըլլամ, կը հասկնա՞ք։ Որքան ատեն որ իմ պատուիս վրայ յար-

ձակում չգործէք, ձեր քովէն խոյս տալու և ձեզ պատժելու յոյսը պիտի ունենամ։ Կրնաք անգամ մըն ալ քնացնել և կամ չարչարել զիս, մարեցնել տալու համար։ Յետոյ իմ քունէս կամ տկարութենէս պիտի օգտուիք, բայց կը կրկնեմ ըսածս, եթէ այդպիսի բան մը պատահի, անձնասպան պիտի ըլլամ։ Եթէ ուրիշ միջոց մըն ալ չգտնուի, անօթութենէ և ծարաւէ պիտի մեռնիմ, անկողնիս մէջ պիտի խեղդեմ ինքզինքս։ Դուք գարշելի մարդ էք։ Կ'արհամարհեմ ու կ'ատեմ ձեզ։ Հիմա դուրս ելէ՛ք, հեռացէք հոսկէ։ Կ'ուզեմ հագուիլ։

Մանկամարդ աղջիկը պաղարիւն ու վճռական ձայնով մը արտասանած էր այդ խօսքերը։ Տարակոյս չկար որ Սօլանժ իր ըսածը պիտի ընէր։

Զսպուած տարփանքով դողդոջուն, հնավաճառը պատասխանեց.

— Սօլա՛նժ, ընելիքս չպիտի ըսեմ ձեզի։ Բայց ձեզ կ'ապահովցնեմ որ անձնասպան չպիտի ըլլաք։ Հագուեցէք հիմա։ Կէս օրին միասին պիտի ճաշենք։ Յետոյ դարաստանին մէջ պտոյտ պիտի կատարենք։ Հոս զարդախուց մը ունիք։ Սա դարանին մէջ կը գտնուին ձեր փափաքած բոլոր ճերմակեղէնները։ Գալով իմ քովէս խոյս տալերնուդ և զիս պատժելնուդ, բնաւ մի խորհիք այդ բանին վրայ։ Բայց խօսք կուտա՞ք որ անձնասպան չպիտի ըլլաք որքան ատեն որ ձեզ չվայելեմ։

— Ո՛չ, չպիտի փորձեմ անձնասպան ըլլալ… զիս պղծելնէդ առաջ։ Բայց ձեզի չէ որ կը խոստանամ այդ բանը։

— Հապա որո՞ւն, ըսաւ հնավաճառը հեգնանքով։

— Լուիին, իմ նշանածիս, այն մարդուն զոր կը

սիրեմ։ Որքան ատեն որ իմ մարմինս արժանի է անոր իր անբծութեամբ ու սիրով, պէտք է որ ապրիմ, իմ պարտականութիւնս է այդ։

Հնավաճառը դուրս ելաւ, մեծ խոնարհութիւն մը ընելէ և ժպիտ մը արձակելէ յետոյ, ուր թէ յոյս կար և թէ հեգնանք։

— Իմս է ան, խորհեցաւ հնավաճառը։

Բայց ան չէր ճանչնար Սոլանժի նկարագիրը։

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՏՌԱՄԸ

Ամբողջ օրը առանց միջադէպի անցաւ Լանտ-Մորթի դղեակին մէջ։

Սոլանժ հագուելէ յետոյ պատուհանը բացաւ ու սկսաւ խորհիլ այն պաղարիւնութեամբ զոր Բարիզուհիները ցոյց կուտան, երբ իրենց սէրը խնդրոյ առարկայ կը դառնայ։ Տկար ու երկչոտ կոյս մը չէր այլևս։ Ան կ'ուզէր պաշտպանել իր սէրը, պատիւը և կեանքը։ Ուստի մանկամարդ աղջիկը կը խորհէր փախուստի ճամբայ մը գտնելու մասին։

Բայց ի զուր կը մտածէր ատոր վրայ։ Փախուստի ոևէ միջոց չէր գտներ։ Այդ պահուն Սոլանժ լսեց որ իր ետին դուռ մը կը փակուէր։

Ետին դարձաւ ու տեսաւ այն աղջիկը, որ Չինական Տաղաւարին առջև, ինքնաշարժին մէջ Տիանի դերը խաղացած էր։

Սոլանժ խորշէնքի բնազդական շարժում մը ըրաւ։ Բայց Ջէգէթ այդ շարժումները չտեսնել ձևացուց։

Սոլանժ մեծ ապշութեամբ տեսաւ որ Ջէգէթ մէկ մատը բերնին վրայ դրաւ խորհրդաւոր կերպով, ոտքերուն ծայրին վրայ կոխեց ու արագօրէն յառաջացաւ և երբ Սոլանժի մօտ հասաւ, մեղմաձայն ըսաւ անոր.

— Վստահութիւն ունեցէք իմ վրաս։ Հայր Ջարոֆ խաբեց զիս։ Ան կ'ուզէ զիս սպաննել, ձեռքէս ազատելու և ինծի դրամ չվճարելու համար։ Բայց ես խաղի պիտի բերեմ զայն։ Պատրաստուեցէք վաղը գիշեր մեկնելու։ Մի քնանաք։ Ձեր Լուիին քով պիտի առաջնորդեմ ձեզ։ Վստահութիւն և լռութիւն։

Սոլանժի համար ապշեցուցիչ եղող այս խօսքերը ընելէ յետոյ, Ջէգէթ թեթևօրէն ընկրկեցաւ դէպի բաց դուռը և ուժգին ձայնով մը ըսաւ.

— Օրիո՛րդ, ճաշը պատրաստ է, պարոն Ջարոֆ կը խնդրէ որ վար իջնէք։ Ճամբան ցոյց պիտի տամ ձեզի։

Սոլանժ անվարան պատասխանեց.

— Ձեր ետևէն կու գամ։ Առաջ անցէք։

Ու իրարու ետևէ դուրս ելան անոնք։

Դղեակին ճաշարանը ընդարձակ սենեակ մըն էր, բարձր ձեղունով, քարաշէն պատշգամին երեք պատուհաններովը լուսաւորուած։

Սոլանժ ներս մտած ատեն Ջէգէթ մէկդի քաշուեցաւ որպէս զի մանկամարդ աղջիկը առաջ անցնի։

Մէջտեղի պատուհանին մօտ հնավաճառը ոտքի կեցած էր։

Երբ Սոլանժ ներս մտաւ, հնավաճառը յարգական խոնարհութիւն մը ըրաւ սեթևեթ շարժումով մը։

Ճաշը շատ տխուր անցաւ։

Ի զուր հնավաճառը ջանաց ճաշը ոգևորել սիրային կատակներով։

Ծանրախոհ, տխուր և խոժոռ կերպարանք մը առած, Սօլանժ չպատասխանեց բնաւ։ Նոյն իսկ հնավաճառը չտեսնել ձեւացուց։ Բայց ջանաց ուտել որովհետեւ, մտքին մէջ կը թնդային Ջէզէթի խօսքերը։ Եթէ այս վերջինը անկեղծ էր յաջորդ գիշերը խոյս պիտի տային ու այն ատեն ուժի պէտք կար, քալելու, վազելու համար, քանի որ Լանտ-Մորթի դղեակը բնակուած վայրերէ այնքան հեռու կը գտնուէր։

Գալով Ջէզէթի, նոյնպէս բերանը չբացաւ երբեք։ Բայց լաւ կերաւ։

Հնավաճառը ծառային հետ խօսած պահուն Ջէզէթ ծռեցաւ Սօլանժի վրայ ու ցած ձայնով ըսաւ.

— Եթէ ձեզի առաջարկէ դարաստանին մէջ պտոյտ մը կատարել, ընդունեցէ՛ք։ Վերը մնալու պէտք ունիմ մեր փախուստը պատրաստելու համար։

Արդարեւ, ճաշը աւարտելէ յետոյ, հնավաճառը ըսաւ.

— Կ'ուզէ՞ք փոքր պտոյտ մը ընել, մարսելու համար։

— Այո՛, պատասխանեց Սօլանժ։

— Ես պտոյտէ չեմ ախորժիր։ Թուղթեր կա՞ն հոս, ըսաւ Ջէզէթ։

— Խաղի՞ թուղթեր, հարցուց հնավաճառը։

— Անշուշտ։

— Խաղասրահ մը կայ առաջին յարկին վրայ, հոն խաղի թուղթեր պիտի գտնես, աղջիկս։

— Լաւ, դուք օրիորդին հետ պտտած ատեննիդ ես Էրնէսթին ու Էտուարին հետ թուղթ կը խաղամ։ Բայց ըսէք ինծի թէ այսօր Ռէն պիտի երթա՞նք։

— Չեմ գիտեր տակաւին։ Քիչ մը յետոյ պիտի ըսեմ քեզի, պատասխանեց հնավաճառը։

— Լա՛ւ։ Բայց ամենէն ուշը վաղը առտու, եթէ ո՛չ, չեմ խառնուիր։

Սօլանժ դուրս ելաւ հնավաճառին հետ։

Ստորագաւթակին վրայ, հնավաճառը թեւը երկարեց։ Սօլանժ ցուրտ շեշտով մը ըսաւ.

— Ձեզի կ'արգիլեմ ինծի դպչելու։ Եթէ չարժում մըն ալ ընէք, ջուրը կը նետեմ ինքզինքս։ Հնավաճառը չպնդեց։ Բայց ինքնիրեն ըսաւ.

— Կամայ ակամայ տեղի պիտի տաս, երբ տեսնես ոտքերուդ առջեւ դիզուած ոսկիները և գոհարեղէնները։ Ու փոքր կամուրջը անցնելէ յետոյ, դէպի դարաստան յառաջացան։

Ջէզէթ այդ միջոցին առաջին յարկը ելած էր։

Արագօրէն ուղղուեցաւ դէպի հնավաճառին սենեակը։ Դուռը բանալիով կղպուած չէր։ Ջէզէթ դուռը բացաւ և իսկոյն փականքը քննեց։

— Լա՛ւ, այս փականքին ինչ ըլլալը գիտեմ։ Պարզ ու կոշտ բան մըն է։ Հիմա ագուաւուկ մը պիտի չինեմ։ Այս գիշեր հոն պիտի մտնեմ իմ տունիս պէս։ Պէտք եղած միջոցը ձեռք անցընենք։

Ջէզէթ բանալին հանեց, մանրակրկիտ կերպով զննեց և ստուգեց որ այդ քառակուսի բանալին իր երկու մասներուն հաստութիւնը ունէր։

— Լա՛ւ, ըսաւ մանկամարդ կինը։ Ան չպիտի լսէ, երբ փականքը դուրսէն գոցեմ։ Շատ խորունկ քունի մը մէջ պիտի թաղուի։

Յետոյ գնաց աչքէ անցուց կապոյտ սենեակը, որ Սօլանժի յատկացուած էր։

— Շա՛տ լաւ, շա՛տ լաւ, այսքանը կը բաւէ ինծի։

Այնուհետեւ ուրախ ու թեթեւաշարժ, սկսաւ խաղասրահը փնտռել։

Գզրոցի մը մէջ գտաւ հին թուղթերու տրցակ մը ու առնելով գետնայարկ իջաւ, մառանը մտաւ ուր Էրնէսթ և Էտուար սուրճ կը խմէին, մինչ մօտակայ խոհանոցին մէջ, որուն դուռը բաց էր, Կօզի և Թօնա կը ճաշէին սեղանի մը անկիւնը։

— Բարեկամնե՛ր, գոչեց Ջէզէթ, սիկառ մը փաթթեցէք ինծի։ Կ'ուզէ՞ք որ թուղթ խաղանք։

Մանկամարդ աղջիկը լրջօրէն կը զուարճացնէր Էրնէսթը և Էտուարը, որոնք իր վրայ յոյս դրած էին, այդ մենաւոր դղեակին միօրինակ կեանքը տանելի դարձնելու համար։ Ուստի ուրախութեան ճիչ մը արձակեցին ու փութացին աթոռ մը հրամցնել Ջէզէթի։

Այդ միջոցին Սօլանժ դարաստանին մէջ նստած էր քարէ նստարանի մը վրայ և իր սիրտը տարտամ այլ բուռն յոյսով մը կը բաբախէր, Ջէզէթի առեղծուածային խօսքերուն վրայ հիմնուելով։

— Ի՞նչպէս խոյս տալու է, կ'ըսէր Սօլանժ մտովի։ Բոլոր դռները պիտի գոցուին։ Սա ծառերուն ետին գտնուող պատերը շատ բարձր են։ Անոնց գագաթը կը տեսնեմ. երբեք չպիտի կրնամ այդ պատէն վեր ելլել։

Սօլանժ այդ խորհրդածութիւնները ընելու վրայ էր, երբ զգաց որ հնավաճառը կը համբուրէր զինքը։

Մանկամարդ աղջիկը ետ քաշուեցաւ և անկեղծ զայրոյթով մը ըսաւ.

— Մի՛ սկսիք նորէն։ Կ'արհամարհեմ, կ'ատեմ ձեզ։ Երբեք չպիտի տիրանաք ինծի։

Ու սկսաւ վազել դէպի կամուրջը։

Հնավաճառն ալ կը վազէր անոր ետեւէն, վախնալով որ խորունկ ջուրը կը նետուի։

Բայց Սօլանժ կամուրջին եզերքը նստաւ, դղեակին ստուերին տակ ու ըսաւ.

— Մի՛ դպչիք ինծի։ Նոյն իսկ մի՛ մօտենաք, եթէ ոչ դէպի ետ շարժում մը կ'ընեմ։ Սոսկում կը պատճառէք ինծի։

Կատաղութենէն դողդոջուն հնավաճառը կամուրջին դիմացի եզերքը նստաւ ու հեգնօրէն ըսաւ.

— Լա՛ւ… բայց ձեզի ըսեմ որ միշտ համբերութիւնը չպիտի ունենամ սպասելու որ հաստատական պատասխան տաք։

— Երբեք հաստատական պատասխան չպիտի տամ։

— Ի՛նչ փոյթ։ Դարձեալ պիտի տիրանամ ձեզի։

— Ո՛չ։

— Տեսնե՛նք։

Ժամ մը անցաւ այսպէս։

Հնավաճառը քանի մը սիկառ ծխեց իրարու վրայ։ Չորրորդ սիկառը ծխելու վրայ էր, երբ Ջէզէթ ստորագաւթակին վրայ երեւցաւ։

— Ա՛հ, հոս էք եղեր, գոչեց Ջէզէթ։

— Այո՛, պատասխանեց հնավաճառը։

— Ե՞րբ Ռէն պիտի երթանք։

— Ո՛չ այսօր։

— Ե՞րբ։

— Վաղը առտու հաւանաբար։

— Հաւանաբա՛ր, գոչեց Ջէզէթ։ Ի՛նչ կ'ըսէք, պէտք է որ անպատճառ երթանք։ Վաղը առտու Ռէն երթալու ենք, եթէ ոչ…։

— Եթէ ոչ, ի՞նչ պիտի ըլլայ, յարեց հնավաճառը, յօնքերը պռստելով։

— Եթէ ձեզի հարցնեն այդ բանը, պիտի ըսէք թէ չէք գիտեր, այնպէս չէ՞։

Հնավաճառը ոտքի ելաւ ու դալկահար և սպառնական դէմքով մը Ջէզէթի վրայ քալեց և խուլ ձայնով մը ըսաւ.

— Դուն շատ կ'ըլլաս կոր այլեւս։ Ուզած ատենս Ռէն պիտի երթանք, կը հասկնա՞ս։ Հոս տէրը ես եմ։

— Տեսնե՛նք, յարեց Ջէզէթ հեգնօրէն։

— Տեսնելիք բան չկայ. ես քու խելքդ գլուխդ պիտի բերեմ անմիջապէս, ըսելով վեր առաւ թեւը ու բռունցքը փոցեց, Ջէզէթի զարնելու համար։

Բայց Ջէզէթ քայլ մը ետ քաշուեցաւ արագ շարժումով մը։ Իր աջ ձեռքը քօրսաժին մէջ սահեցուց ու անկէ դուրս հանեց փոքր պրաունինկով մը զինուած եւ չոր ձայնով մը ըսաւ.

— Մի՛ դպչիք ինծի, եթէ ոչ կը սպաննեմ ձեզ։

Հնավաճառը դէպի ետ ոստում մը ըրաւ ու քըրտինքի կաթիլներ շողացին ճակտին վրայ։

Այն ատեն Ջէզէթ սկսաւ քրքիջ արձակել ու սոսկալի զէնքը քօրսաժին մէջ դնելով, յարեց.

— Մի՛ վախնաք։ Ըրածս կատակ էր։ Օ՛հ, լաւ բան չէ իրարու հետ վիճաբանիլը։ Կ'ուզէ՞ք որ իրարու հետ հաշտուինք։ Բայց խոստացէք որ վաղը առտու Ռէն երթանք։ Եթէ խօսք տաք, փոխանակ քառասուն հազար ֆրանքին, երեսուն հազար պիտի առնեմ։ Համամիտ էք, այնպէս չէ՞։

— Այո՛, համամիտ եմ, քրթմնջեց հնավաճառը։

Ու իրարու ձեռք սեղմեցին ուժգնօրէն։

Բայց հնավաճառը մռայլ ու սպառնական դէմք մը ունէր։ Ան չափազանց զայրացած ու նուաստացած ըլլալուն, չէր կրնար ծածկել իր տպաւորութիւնները։

Ջէզէթ ալ հասկցաւ այդպէս ըլլալը, հնավաճառին դէմքը դիտած պահուն։ Ու սա մտածումը ունեցաւ ան։

— Որոշումս տուած եմ։ Թէ՛ կեանքս պիտի փըրկեմ եւ թէ դրամը ձեռք պիտի անցընեմ։ Կ'երդնում որ

վրան դրամ ունի։ Ռէն ճամբորդութիւնը կեղծիք է։ Այս գիշեր կը տեսնուինք։

Ու Ջէզէթ ետին դառնալով դղեակ գնաց։

Սօլանժ հիմա կը հասկնար ամէն բան։ Իր գեղեցիկ դէմքը թէ նողկանք եւ թէ տխրութիւն կը յայտնէր։ Ան մտովի կ'ըսէր.

— Հնավաճառը քառասուն հազար ֆրանք խոստացած է այդ աղջկան, որպէս զի առեւանգումի գործին մէջ օգնէ իրեն։ Խոշոր գումար մըն է։ Հիմա այս մարդը չուզեր վճարել այդ գումարը։ Վրէժ լուծելու համար է որ Ջէզէթ կ'ուզէ զիս փախցնել։ Աստուած իմ, ինչ մարդոց ձեռք ինկած եմ։

Ի վերջոյ Սօլանժ դղեակ վերադարձաւ։ Անդաստակէն անցած պահուն, մանկամարդ աղջիկը զգաց որ Ջէզէթ ձեռքին մէջ ծալլուած թուղթ մը կը սահեցնէր։

Հետաքրքրուած, Սօլանժ իր սենեակը ելաւ խո-
կոյն։ Հնավաճառը անոր հետեւեցաւ, Ջէզէթի ըսելով.

— Գնա՛ իմ կողմէս Թօնային ըսէ որ մէկ քառոր-
դէն պատրաստէ ճաշը։

— Տէ՛ր Աստուած, երանի՜ թէ վայրկեան մը զիս
առանձին ձգէ ճաշէն առաջ, որպէս զի սա նամակը
կարդամ, կ'ըսէր Սօլանժ մտովի։

Մանկամարդ աղջիկը չէր գիտեր թէ հնավաճառն
ալ իր ծրագիրները ունէր։

Ուստի հնավաճառը թոյլ տուաւ որ Սօլանժ առան-
ձին մտնէ կապոյտ սենեակը ու այն պահուն երբ ման-
կամարդ աղջիկը կը գոցէր դուռը, հնավաճառը ըսաւ.

— Մէկ քառորդէն վար կ'իջնէք, այնպէս չէ՞։

— Այո՛։

Սօլանժ ուժգնօրէն գոցեց դուռը ու լսեց որ հնավաճառը գետնայարկ կ'իջնէր։

Այն ատեն մանկամարդ աղջիկը ձեռքին մէջ պահած թուղթը բացաւ, ուր մատիտով գրուած էին քանի մը տողեր։ Ու սկսաւ կարդալ.

«Ճաշին սկիզբը, ձեր անձեռոցը այնպէս մը պիտի ձգէք որ հնավաճառին կողմը իյնայ։ Անշուշտ գետնէն պիտի վերցնէ զայն։ Մի՛ վրդովիք այդ միջոցին ընելիք գործս տեսնելով։ Ոճիր մը չէ ըլլալիքը։ Զգուշութիւն մըն է, որուն շնորհիւ պիտի կրնանք կծիկը դնել այս գիշեր։ Կրնաք հանուիլ ու պառկիլ կասկած չարթնցնելու համար։ Բայց ձեր զգեստները այնպիսի տեղ մը դրէք որ շուտով գտնէք և արագօրէն հագնիք զանոնք։ Երբ ձեր դուռը կամացուկ մը զարնեմ, շուտ բացէք։ Ձեզի պիտի օգնեմ որ հագուիք ու միասին պիտի մեկնինք։ Գլուխնիդ մի չարչարէք մտածումներով։ Ամէն ինչ կանխատեսուած է։ Մեծ դրան բանալիները պիտի առնենք։ Այս թուղթը մոմին լոյսովը այրեցէք»։

Մանկամարդ աղջիկը մտովի կ՚ըսէր.

— Ի՞նչպէս ձեռք պիտի անցընէ բանալիները։

Իր խորհրդածութիւններուն մէջ սուզուած, մանկամարդ աղջիկը վերահասու չէր ըլլար թէ ժամանակը կ՚անցնէր։ Բայց սենեակին դրան տրուած հարուած մը սարսուռ պատճառեց Սօլանժի։ Բանալիով կղպած էր զայն։ Գնաց բացաւ ու մայրամուտքի արեւուն վերջին շողերովը լուսաւորուած նրբանցքին մէջ տեսաւ հնավաճառը որ կ՚ըսէր.

— Ճաշը պատրաստ է։ Վար իջէք։

Սօլանժ հետեւեցաւ հնավաճառին։

Ճաշարանին մէջ Ջէգէթ անոնց կը սպասէր։

Սեղան նստան ու ապուրը կերան, որ պնակներուն մէջ պաղած էր արդէն։ Սօլանժ, որ ամէն ինչ կը դի-

տէր, Ջէգէթի գինի չխմելը նշմարեց, թէեւ ան լեցուցած ըլլար իր գաւաթը։

Այդ պահուն Սօլանժ մանկամարդ աղջկան աչքերուն մէջ նշմարեց նայուածք մը ու անոր ուղղութեան հետեւեցաւ։ Այդ նայուածքը անձեռոցին կ՚ուղղուէր։

Սօլանժ շարժում մը ըրաւ, շիշը առնելու համար ու անձեռոցը վար ձգեց ճարտարօրէն։

Հնավաճառը ծռեցաւ, գետնէն առնելու համար անձեռոցը։ Ջէգէթ այն ատեն արագ շարժումով մը բացաւ ձախ ձեռքը ու հնավաճառին լեցուն գաւաթին մէջ թափեց փոքր սրուակի մը պարունակութիւնը։ Միեւնոյն ատեն հրամայական շարժում մը ըրաւ Սօլանժի ու այս վերջինն ալ հասկցաւ անոր իմաստը։

Սօլանժ ալ ծռեցաւ հնավաճառին կողմը, անձեռոցը վերցնելու համար։ Երկուքին ձեռքերը իրարու հանդիպեցան։ Հնավաճառը բռնեց Սօլանժի ձեռքը ու շրթունքներուն տարաւ, առանց հասակը շտկելու։

Սօլանժ հասկնալով որ հնավաճառը կարելի եղածին չափ ծռած պահելու էր, քաջութեամբ հանդուրժեց այդ նողկալի շփումին։

Մանկամարդ աղջիկը այն ատեն միայն իր ձեռքը քաշեց երբ Ջէգէթ փոքր սրուակը արդէն պարպած էր գաւաթին մէջ ու շիշն ալ պահած։

Այն ատեն հնավաճառը շտկուեցաւ, դէմքը արեան համախառնումէն կարմրած։ Անձեռոցը Սօլանժի տուաւ ըսելով.

— Շնորհակալ եմ։

Սօլանժ կարմրեցաւ, այդ շնորհակալութիւնը լսելով, որ իրեն ուղղուած էր, գողունի համբոյրը երկարաձգելուն համար։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐ
ПУБЛ. БИБЛИО

Բայց հնավաճառը ուրախութենէն կը ճառագայթէր, Սօլանժի ձեռքը երկարօրէն համբուրած ըլլալուն համար, որուն հաւանած էր մանկամարդ աղջիկը։ Ու առանց կասկածելու, հնավաճառը գաւաթը ամբողջութեամբ պարպեց։ Յետոյ Ջէզէթի ըսաւ.

— Ի՞նչ, աղջիկս, գաւաթդ տակաւին լեցուն է։ Գիտե՞ս, առած մը կայ, որ կ'ըսէ. «Ապուրին վրայէն գաւաթ մը գինի խմել կը նշանակէ հարիւր սու գողնալ բժիշկէն»։

— Առածը ի՞նչ ընեմ, պատասխանեց Ջէզէթ ծիծաղուն։ Կէս օրին շատ խմեցի։ Վարժուած չեմ այս գինիին, որ շատ զօրաւոր է։ Նոյն իսկ երիցուկ պատրաստել պիտի տամ Թօնայի, պառկելէ առաջ խմելու համար։ Իմ սենեակս պիտի բերէ զայն։ Բարերար ազդեցութիւն մը պիտի գործէ ան։

Ջէզէթի խօսքերը լսելուն պէս, հնավաճառը զայրացաւ, բայց ժպտեցաւ երբ լսեց որ երիցուկի գաւաթը իր սենեակը բերել պիտի տար։ Ան կը խորհէր. «Առջեւդ գտնուող գինիի շիշին մէջ դրած երկու դեղահատներս պարապը գացին։ Բայց երիցուկի գաւաթին մէջ նորէն պիտի դնեմ։ Այն ատեն գործը կը յաջողի։»

Իրեն և Սօլանժի յատուկ գինիի շիշէն ուրիշ գաւաթ մը լեցուց։ Որովհետեւ սեղանին վրայ երկու շիշեր կային, մէկը հնավաճառին միւսը Ջէզիթի առջեւ դրուած, իրարմէ բաւական հեռու։ Հնավաճառը Ջէզէթի դառնալով ըսաւ.

— Ինչպէս որ կ'ուզես։ Բայց ինչո՞ւ գինի լեցուցիր գաւաթդ, քանի որ չպիտի խմէիր։

— Մեքենաբար լեցուցի, առանց խորհելու։

Բայց միւս կողմէ կը խորհէր.

«Գնա բանդ, տխմար արարած։ Ինքզինքդ շատ խորամանկ կը կարծես։ Բայց ես քենէ աւելի խորամանկ եմ։ Երիցուկի ջուրը չպիտի խմեմ։ Չպիտի կըրնաս օծիքէս բռնել։ Մինչդեռ դուն օծիքդ ձեռք տուած ես։ Իմ փոքր էլիքսիրս կուլ տուիր։ Տասներկու ժամ պիտի քնանաս մեռելի պէս։ Արթնցած ատենդ ալ չպիտի զուարճանաս»։

Սօլանժ այդ անցուդարձին կէսը միայն ըմբռնած էր, այսինքն թէ Ջէզէթ թմրեցուցիչ հեղուկ մը լեցուցած էր հնավաճառին գաւաթին մէջ։ Բայց տեղեկութիւն չունէր թէ Ջէզէթ և հնավաճառը միեւնոյն խաղը կը խաղային։

Կէս օրուան ճաշէն նուազ տխուր անցաւ իրիկուան ճաշը։

Արդարեւ, հնավաճառը ինքզինքը երջանիկ կը զգար անձեռոցը վար իջնալէն և Սօլանժի ձեռքը համբուրելէն ի վեր, և հէքեաթներ կը պատմէր։

Ժամը ինն էր, երբ ցոփուհին ոտքի ելաւ առաջին անգամ ու ըսաւ.

— Շատ աղուոր պատմութիւններ են ասոնք, բայց քուն ունիմ։ Երէկ գիշեր շատ գէշ քնացայ։

Ու դէպի Թօլօնիացին դառնալով, որ սեղանին սպասները կը վերցնէր յարեց.

— Կօզի՛, Թօնային ըսէք որ ինծի համար գաւաթ մը երիցուկ պատրաստելու և վերի սենեակը բերելու ազնուութիւնը ունենայ։

— Հա՛ւ, օրիորդ պատասխանեց ծեր սպասաւորը։

— Ուրեմն պառկելու պիտի երթամ, ինծի հետ վեր կ'ելլէ՞ք, օրիորդ Սօլանժ։ Ձեր հանուելուն պիտի օգնեմ։

— Ձեզի հետ վեր կ'ելլեմ, բայց ինքնիրենս պիտի հանուիմ, պատասխանեց Սօլանժ վերապահումով։

— Ինչպէս որ կ'ուզէք: Գիշեր բարի, պարոն Զարօֆ:

— Մինչեւ վերի սենեակը պիտի ընկերանամ ձեզի, ըսաւ հնավաճառը ոտքի ելլելով: Բայց նախ խոհանոց գնաց ու Թօնային ականջէն վար քանի մը խօսք փսփսաց:

Վերը, Ջէզէլթի ձեռքը սեղմեց ու գիշեր բարի մաղթեց անոր:

Յետոյ հնավաճառը տեսնելով որ Սօլանժ կը փակուէր իր սենեակին մէջ, ինք ալ կարմիր սենեակը մուտք գործեց ու դուռը բանալիով կղպեց:

Բայց իսկոյն Սօլանժի քով գնաց, ներքին հաղորդակցութեան դռնէն ներս մտնելով:

Սօլանժ սարսռաց, հնավաճառին յանդուգն կերպարանքը նշմարելով:

— Ի՞նչ կ'ուզէք, ըսաւ մանկամարդուհին:

— Գիշեր բարի մաղթել ձեզի, պատասխանեց հնավաճառը ժպտուն: Ու աղերսագին երեւոյթով մ ըսաւ.

— Սօլանժ, ձեր թոյլատրած համբոյրէն յետոյ, կը յուսայի որ նուազ խիստ ընդունելութիւն մը պիտի ընէիք ինծի:

Սօլանժ որ կը խորհէր Ջէզէլթի ու իր փախուստին վրայ, քիչ մը մեղմ ձայնով ու կարմրած դէմքով պատասխանեց.

— Իրաւ է որ համբոյրը սկզբնաւորութիւն մըն է: Բայց մի աճապարէք: Թոյլ տուէք որ այս գաղափարին վարժուիմ: Ահաւասիկ ձեռքս: Անգամ մըն ալ համբուրեցէք: Յետոյ առանձին ձգեցէք զիս: Քունը աչքերէս կը վազէ, յոգնած ըլլալուս համար: Վաղը: Տեսնե՞նք:

— Ո՛չ, Սօլանժ.

Ու մանկամարդ աղջկան մատները բռնած, անյագ համբոյրներ կը դրոշմէր անոնց վրայ:

Սօլանժ ո՛րքան մեծ ճիգ մը ըրաւ, որպէս զի ձեռքերը ուժգնօրէն չքաշէ, այդ գարշելի համբոյրներէն ազատելու համար:

— Հեռացէ՛ք, հեռացէ՛ք, կրկնեց Սօլանժ, երբ զգաց որ այլեւս հանդուրժելու կարողութիւն չունէր:

Յոյն էր որ հեզահամբոյր դարձուցած էր հնավաճառը:

— Լաւ քուն մը քաշեցէք, պաշտելի Սօլանժս: Վաղը կը տեսնուինք, ըսաւ ան:

Յետոյ հնավաճառը իր սենեակը գնաց ու հաղորդակցութեան դուռը գոցեց:

Սօլանժ փութաց այդ դրան առջեւ հրել ծանր թիկնաթոռ մը: Յետոյ հանուեցաւ, զգեստները կարգաւ շարեց, որպէս զի հագուած ատեն միեւնոյն կարգով գտնէ: Անկողին մտաւ ու լոյսը մարեց:

Ուրիշ սենեակի մը մէջ ուշադիր կը սպասէր ուրիշ կին մը, որ անկողին չէր մտած բնաւ:

Ջէզէլթ գործի մը լծուած էր լռիկ: Շըմինէին մարմարին վրայ երկաթի կտորով մը կ'աշխատէր, մոմին լոյսին տակ: Երկաթէ թելը հաստ էր: Մատներով ճիգ ընելու էր, որպէս զի կարենար ծռել զայն: Բայց Ջէզէլթ ամուր մատներ ունէր: Առաջին անգամ չէր որ այդ գործը կ'ընէր:

Վերջապէս ագռաւուկը պատրաստ էր:

Պատուհանը բացաւ ու անոր կրթնեցաւ ըսելով.

— Ի՞նչ գեղեցիկ գիշեր է: Հօսկէ մինչեւ Բլօէր-մէլ քանի քիլօմէթր է: Հինգ-վեց ժամուան ճամբայ է Սօլանժի և ինծի համար: Առտուան ժամը հինգէն

ռաջ, Բլօէրմէլ պիտի հասնինք ու առաջին կառախումբը պիտի նստինք։ Հնավաճառը վաղը առտու ամենէն կանուխը ժամը տասնին պիտի արթննայ։ Մնաց որ, մեզ փնտռելու չպիտի ելլէ, քանի որ երկտող մը պիտի ձգեմ, անոր ուղղուած։ Ա՜հ, պէտք է որ գրեմ այդ երկտողը։ Ո՞ւր դրի վարէն չորթած թուղթս և գրիչս։

Ջէզէթ քօրսաժին մէջ կը փնտռէր զանոնք։ Ու մեղմօրէն սկսաւ խնդալ։

— Անիծեա՜լ ծրարիկ։ Ճիշդ ստինքներուս միջեւ սահեր է ու ես բան մը չէի զգար։

Մանկամարդ աղջիկը սենեակ վերադարձաւ ու սկսաւ գրել.

«Պարոն Զարօֆ.

«Ձեր կարծածին չափ դիւրին չէ Ջէզէթը խաբել։ Ամէն բան գիտեմ։ Դուք կ'ուզէք զիս սպաննել, ինէ ազատելու և միեւնոյն ատեն քառասուն հազար ֆրանքը չվճարելու համար ինծի։ Առջի գիշեր առանձին խորհրդածած ատեններդ լսեցի ձեր խօսքերը։ Հիմա կը հարցնէք թէ ինչպէս լսած եմ։ Ես ալ չեմ գիտեր։ Բայց շատ զուարճալի է այս պատմութիւնը։ Ուրեմն կ'ըմբռնէք թէ ի՛նչու չխմեցի գինին, որպէսզի ձեզի ձգեմ հալած դեղահատները։ Մինչ դուք ծռած էիք օրիորդ Սօլանժի անձեռոցը վերցնելու համար, Բարիզէն բերած փոքր սրուակիս պարունակութիւնը լեցուցի այն գինիին մէջ զոր խմեցիք։

«Հիմա կծիկը կը դնեմ, վրէժս լուծելու համար ձենէ։ Օրիորդ Սօլանժը կ'առեւանգեմ, իր նշանածին վերադարձնելու համար, որուն ամէն բան պիտի պատմեմ ճշդիւ։

«Այս գողտրիկ սիրատոմսը գրած պահուս կը յու-

սամ ձենէ ուրիշ բան մըն ալ խլել, եթէ ձեր վրայ պահած էք զայն։

«Ծեր կապիկ, մեզ հետապնդելէն օգուտ մը ձեռք չէք բերեր։ Արթնցած ատեններդ մենք Բարիզի կառախումբին մէջ պիտի գտնուինք արդէն։ Կարեւորութիւն չեմ տար ձեզի։ Մէկէ աւելի ընկերներ կան, որոնք ձեր խելքը գլուխը պիտի բերեն, եթէ երբեք Բարիզ գաք ու անհանգիստ ընէք մեզ։

«Առանց բարեւի, աղտոտ արարած։

«ՋԷԶԷԹ»

Յետոյ գրպանէն ժամացոյցը հանեց ու նայեցաւ։

— Տակաւին երեք քառորդ ժամ կայ։

Ջէզէթ գնաց նորէն կրթնեցաւ պատուհանին։ Ու ժամանակը սահեցաւ։

Ժամը տասնուկէսին, Ջէզէթ մրմնջեց.

«Ատենը եկած է, երթանք»։

Ճրագը մարեց ու սենեակէն դուրս ելաւ, ճարտարօրէն շինած ագռաւուկը միասին առնելով։

Նրբանցքին մէջ, մեղմօրէն յառաջացաւ, առանց փոքր աղմուկ մը իսկ հանելու և կապոյտ սենեակին դուռը զարկաւ մեղմիկ ու սպասեց։ Բայց ոչ երկար ատեն։

Դուռը բացուեցաւ ու Սօլանժ կիսաբաց դրան մէջ երեւցաւ շապիկով։

Ջէզէթ սենեակին մէջ սողոսկելով դուռը գոցեց ու ըսաւ.

— Մոմ մը վառեցէ՛ք ու շուտով հագուեցէ՛ք։ Հիմա ձեզի պիտի օգնեմ։

Հինգ վայրկեանէն հագուեցաւ Սօլանժ։

— Լա՛ւ, յարեց Ջէզէթ, ճրագը առէ՛ք և ինծի

հեռացէ՛ք։ Լոյսը պիտի բռնէք, որովհետեւ ընելիք գործերուս մէջ պէտք է ձեռքերս ազատ ըլլան։ Եթէ երբեք մէկը վրայ հասնի, բնաւ մի՛ խօսիք, մի՛ շարժիք ու մի՛ սոսկաք, ի՛նչ որ ալ պատահի։ Ամէն բան կը ստանձնեմ։ Իսկ դուք բան մը չէք վտանգեր։

— Չեմ վախնար, ըսաւ Սօլանժ ինքնավստահ ձայնով մը։

— Աւելի լաւ։ Եկէ՛ք։

— Ի՞նչ պիտի ընէք, հարցուց Սօլանժ, հնավաճառին սենեա՞կը մտնել կ՚ուզէք։

— Այո՛։

— Լա՛ւ, բայց անօգուտ է ագռաւուկով բանալ կղպանքը։ Կրնաք այս սենեակէն անցնիլ, որ հաղորդակցութեան մէջ կը գտնէ անոր և իմ սենեակներս։

Ջէզէթ ներողամիտ ժպիտ մը արձակեց ու ըսաւ.

— Որքա՜ն միամիտ էք։ Կը կարծէ՞ք որ այդ գարշելի ծերուկը բանալիով կղպած չըլլայ դուռը։

Ջէզէթ յառաջացաւ մեղմօրէն, մէկդի հրեց այն թիկնաթոռը, զոր Սօլանժ իբր պատնէշ գործածած էր, յետոյ փորձեց դուռը բանալ։ Բայց չբացուեցաւ։

Ուստի երկուքը միասին կապոյտ սենեակէն դուրս ելան և կանգ առին հնավաճառին սենեակին դրան առջեւ։ Ջէզէթ ագռաւուկը փականքին մէջ խոթեց ու ճարտարօրէն շարժեց երկաթէ թելը։

Մետաղական թեթեւ ճռնչիւն մը լսուեցաւ, յետոյ սենեակի գորգին վրայ առարկայի մը անկումին ձայնը։

— Բանալին ինկաւ, շշնչեց Ջէզէթ։

— Օ՛հ, երանի թէ հնավաճառը չարթննայ, յարեց Սօլանժ։

— Վտանգ չկայ այդ մասին, հաւաստեց Ջէզէթ։ Գաւաթին մէջ լեցուցած նիւթիս շնորհիւ, ան տասներ-

կու ժամ քուն պիտի քաշէ տղու մը պէս։ Սպասեցէք որ ագռաւուկս տեղաւորեմ պէտք եղածին պէս։ Երկու անգամ դարձնելով զայն, դուռը կը բացուի։

Արդարեւ, ճարպիկ աղջիկը բացաւ դուռը։ Յետոյ ըսաւ.

— Հոս կեցէ՛ք ու ճրագը ինծի տուէք։ Շուտով կը վերադառնամ։ Եթէ լոյս մը տեսնէք սանդուխին վրայ, ներս մտէք, ինծի իմաց տալու համար։

Ջէզէթ դէպի մահճակալը յառաջացաւ ու վայրկեան մը հնավաճառին նայեցաւ, որ կռնակի վրայ պառկած էր ու թեթեւօրէն կը խորթար։

— Եթէ այս ծերուկ կապիկը դրամ ունի թղթապանակին մէջ, բարձին տակ սահեցուցած է ապահովաբար։

Այս խօսքը ընելէ ետք, առանց նախազգուշութեան ձեռքը բարձին տակ մխրճեց։ Իր մատներուն տակ կը զգար թղթապանակը։ Իրեն քաշեց, հանդարտօրէն բացաւ զայն ու շշնչեց.

— Յիսուն հազար ֆրանք։ Իմ հաշիւէս տասը հազար ֆրանք աւելի։ Ամէնքն ալ կը գրպանեմ։ Ի՛նչ բախտաւորութիւն։

Ու ծրարը կուրծքին վրայ սահեցուց։ Բայց նախապէս դուրս հանեց քիչ մը առաջ գրած տոմսը ու զայն թղթապանակի խորշին մէջ սահեցնելէ յետոյ լաւ մը գոցեց և բարձին տակ դրաւ։

Յետոյ պառկած մարդուն ծաղրական նշան մը ընելով դուրս ելաւ, մեղմօրէն գոցելով դուռը։

Սօլանժ նրբանցքին մէջ ուղիղ կեցած, տեղէն չէր շարժած։ Սենեակին մէջ անցած դարձածէն բան մը չէր տեսած։

— Գործերնիս յաջող է, ըսաւ Ջէզէթ։ Ան կը

քնանայ։ Սեղանին վրայ փոքր նամակ մը կայ, զոր հաճոյքով պիտի կարդայ վաղը։ Երթա՛նք։

— Մեծ դրան բանալին ունի՞ք, հարցուց Սօլանժ։

— Ո՛չ, պատասխանեց Ջէզէլ, խնդալով։ Բայց Լեհացիէն պիտի խնդրեմ որ ինծի տայ։

— Խե՞նթ էք, գոչեց Սօլանժ։

— Երբեք։ Հիմա պիտի տեսնէք։ Ճրագը բռնեցէք ու ինծի հետեւեցէք։ Առաջուընէն մէկ քառորդէն, Բլօքրմէլի ճամբուն վրայ պիտի գտնուինք։

Ջէզէլի ապահով ձայնը վստահութիւն ներշնչեց Սօլանժի։

Երկուքը միասին նրբանցքէն անցան ու սանդուխէն վար իջան։

Ու հաստատ քայլերով յառաջացան մեծ նրբուղիին մէջ ու դէպի դուռը ուղղուեցան։

Բօլօնիացիներուն տնակին առջեւ հասած ատեննին Ջէզէլ անոնց դուռը զարկաւ։ Բռունցքներով, կիցերով ուժգնօրէն հարուածեց դուռը, վստահ որ հնա վաճառը չպիտի արթննար։ Գալով Էտուարի ու Էրնէսթի, անկարելի էր որ լսէին անոնք, դղեակին դիմացի կողմը գտնուող սենեակը պառկած ըլլալնուն համար։

Ջէզէլ կը շարունակէր դուռը զարնել, երբ խիստ ձայն մը բարձրացաւ տնակին ներսէն։ Այդ ձայնը կ՚ըսէր․

— Ո՞վ է ան։

— Ես, Ջէզէլ։ Շուտով բացէք, պարոն Ջարօֆ հիւանդ է, Կօզի։

— Անմիջապէս։

Ջէզէլ քօրսաժին մէջ պրպտեց ու փոքր պրաունինկ մը հանեց։

Ու տեսնելով որ Սօլանժի աչքերը ահաբեկած էին զէնքը տեսնելով, մեղմաձայն ըսաւ․

— Մի՛ սարսափիք, օրիո՛րդ։ Վստահ եղէք որ զէնքը չպիտի քաշեմ։ Եթէ հարկ ըլլայ զէնք պարպել, այդ աղտոտ մարդուն զիստին մէջ գնդակ մը պիտի տեղաւորեմ։ Այն ատեն պիտի հնազանդի ու յետոյ վէրքն ալ պիտի աղէկնայ։

Սօլանժ պատասխանելու ատեն չունեցաւ, որովհետեւ դուռը բացուեցաւ այդ միջոցին։

— Լոյսը բռնեցէ՛ք, ըսաւ Ջէզէլ։

Դուռը հրելով ներս մտաւ, իր ետեւէն մտաւ Սօլանժ, իր ամբողջ արիութիւնը ժողվելով։

Հազիւ ներս մտած, Ջէզէլ պրաունինկը ուղղեց ապշութեան մատնուած Կօզիի ու ըսաւ․

— Օ՛ն, ծերուկ կապիկ, այդքան մի՛ ապշիր։ Մեծ դրան բանալին ինծի տո՛ւր շուտով։

— Բայց ի՞նչպէս կ՚ըլլայ, յարեց ծեր սպասաւորը։

— Երեմիական ողբերու պէտք չկայ, բանալին տո՛ւր, եթէ ոչ ուղեղդ կը պայթեցնեմ։

Ու Թօնային դառնալով․

— Պառաւ կախարդուհի, տեղէդ մի՛ երերար, եթէ ոչ գործդ կը լմնցնեմ։

Ու խօսքը ահաբեկած Կօզիի ուղղելով յարեց․

— Ալ կը բաւէ։ Բանալին տուր, եթէ ոչ հրազէնը կը քաշեմ ձեր երկուքին վրայ ալ։

Բօլօնիացին շարժուձեւով մը մատնանշեց պատին վրայ գտնուող գամէ մը կախուած խոշոր բանալի մը։

— Լա՛ւ, ուզած բանալիս ա՞ս է, յարեց Ջէզէլ։ Հիմա կը հասկնանք։ Բանդ բուրդ է, եթէ զիս կը խաբես։ Բանալին հիմա կ՚առնեմ, բայց ձեզի հետ գործս չէ աւարտած տակաւին։ Չուան ունի՞ս հոս։ Արդարեւ, հոտ չուան կը տեսնեմ։ Գնա՛ բեր։

Կօզի կատարեց այդ հրամանը։

— Շա՛տ լաւ, յարեց Ջէյքէթ։ Հիմա կինդ պիտի կաշկանդես անկողնիդ վրայ... այո՛ քու կինդ։ Շուտ ըրէ, կը հասկնա՞ս։ Դժբախտութիւն մը չէ այդ բանը։ Օրիորդ, լուսաւորեցէ՛ք զիս։

Իր պրաունինկով սպառնական դիրք մը առած միշտ, Ջէյքէթ Բօլօնիացին ու իր կինը հրեց դէպի սենեակը։ Թօնա ալ հասկցաւ որ ամէն դիմադրութիւն վտանգաւոր էր։ Ան կը տեսնէր որ Ջէյքէթի հետ կատակ չէր ըլլար։ Ինքնաբերաբար պառկեցաւ անկողնին վրայ ու Ջէյքէթի հսկողութեան տակ Կօզի կաշկանդեց իր կինը։ Դաստակները և ոտքերը կապկպեց։ Ցափուհին կապերը քննելով կը մռմռջէր.

— Լա՛ւ։ Ո՛չ այդպէս։ Հանգոյց մըն ալ ըրէ։ Աւելի ուժով սեղմէ՛։ Աղէ՛կ։

Թօնան անշարժութեան մատնելէ յետոյ Ջէյքէթ ըսաւ Կօզիի.

— Հիմա կարգը քեզի եկած է։ Բաւական չուան մնաց։ Պառկէ՛։ Ես պիտի կաշկանդեմ քեզ։

Մինչ Բօլօնիացին դողդոջուն կը պառկէր անկողնին վրայ, Ջէյքէթ ըսաւ.

— Օրիորդ ճրագը սա սեղանին վրայ դրէ՛ք։ Ռէվոլվէրս առէ՛ք և եթէ այս մարդը շարժի, գնդակ մը պարպեցէք անոր գլխուն մէջ։ Այն ատեն պիտի հանդարտի ու ես զայն կաշկանդելու յոգնութիւնը չպիտի կրեմ։

Սօլանժ ձեռքն առաւ պրաունինկը ու Լեհացիին վրայ ուղղեց սոսկալի զէնքը։

Ինչպէս կը տեսնուի. Ջէյքէթ լաւ կը կատարէր իր գործը։ Կօզին ա՛յնպէս կաշկանդեց որ ան չէր կրնար քակել կապերը։

Գործը աւարտելէ յետոյ, դարձեալ քննեց հանգոյցները ու ծիծաղկոտ և գոհունակ երևոյթով մը ըսաւ.

— Հրազէնս ինծի տուէք օրիորդ։ Եկէք, ազատ ենք այլևս։

Ջէյքէթ բացաւ դուռը, դուրս ելան և դուրսէն գոցելով, բանալին դարաստանին մէջ նետեց։

Սօլանժ բռնեց Ջէյքէթի ձեռքը ու ըսաւ.

— Օ՜հ, օրիորդ, դուք բարի սիրտ ունիք, քանի որ զիս ազատեցիք։ Շնորհակալ եմ։

— Ինծի շնորհակալ մի՛ ըլլաք, գոչեց Ջէյքէթ, որ շատ յուզուած էր, հակառակ երևոյթին։ Հնավաճառին օգնեցի, ձեզ առևանգելու համար և տագնապի մատնեցի, բայց ազատարարութեան գործին մէջ պարծենալու բան մը չունիմ։ Ներեցէք ձեզի պատճառած տաղտուկներուս համար։ Այլևս չխօսինք այդ մասին։ Իմ վարձքս ստացած եմ արդէն։ Օ՛ն, յառաջ։ Պէտք է Բլօէրմէլ հասնինք, արշալոյսը չծագած։ Քսան քիլօմէթր հեռու է։ Ցետոյ հանգչելու ատեն պիտի ունենանք։ Ու երկուքը մէկանց ճամբայ ինկան համաչափ քայլերով։ Ջէյքէթ գոհ էր յիսուն հազար ֆրանքի ծրարը ստինքներուն միջև զգալուն համար։ Մինչ Սօլանժ երջանկութենէն ու սէրէն համակ բաբախուն, Լուի Մէնարի վրայ կը խորհէր։

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

ՀԱՅՐ ՋԱՐՕՖԻ ՋԱՐԹՆՈՒՄԸ

Լանտ-Մօռի դղեակին մէջ առաջին արթնցողները եղան Էտուար ու Էրնէսթ։

Երբ արթնցան անոնք, արեւուն ճառագայթները արդէն կը հրդեհէին իրենց սենեակին ճերմակ պատերը։

Քանի մը վայրկեան քունը փախցնելէ յետոյ, Էտուար յօրանջեց ու քրթմնջեց.

— Էրնէ՛սթ, տակաւին կը մրափե՞ս։

Էրնէսթ քրքիջով մը պատասխանեց.

— Քենէ առաջ արթնցայ։

— Ա՜հ, մարդ ո՞րքան հաճոյք կը զգայ այս հանգստաւէտ անկողնին մէջ։

— Հապա իմի՛նս։

— Տասնըհինգ տարեկան մանչու մը պէս քնացայ։

— Ես ալ։ Ու առանց երազ տեսնելու։ Բայց ժամը քանի՞ն է։

— Սպասէ որ նայիմ։ Ժամը ութն է։

— Ի՞նչ, ութը եկա՞ծ է։ Երէկ գիշեր ալ ժամը իննին պառկեցանք։ Տասնըմէկ ժամ քուն։ Ագո՛ւոր հանգիստ։

Էտուար գետին ցատկեց և Էրնէսթ ալ անոր օրինակին հետեւեցաւ։ Երկուքն ալ շուտով լուացուեցան ու հագուեցան։

Էտուար քասքէթը դնելով, ըսաւ.

— Որքա՜ն անօթի եմ։

— Ես ալ... տափաստանին օդը ախորժակս բացաւ։

— Կարելի է։ Վար իջնենք։ Թօնա սուրճը պատրաստած ըլլալու է։ Նախ ուտենք երկու-երեք չերտ ժամպօն, սեւ հացի խոշոր կտորով մը, որ այնքան համով է, այնպէս չէ՞։ Գործերնիս աղէկ է, չէ՞։

— Աւելցուցէք նաեւ լիթրա մը գինի ու Քալվատոսի ձկնմիս։

Երկուքն ալ խնդացին ու վար իջան։

— Ի՛նչ, սեղանը պատրաստ չէ՞ տակաւին, գոչեց Էրնէսթ ապշահար։

Խոհանոց գացին ու ապշութեամբ տեսան որ թափուր էր ան, կրակը վառած չէր ու պատուհաններուն փեղկերը գոց էին։

— Այս ի՛նչ է. գոչեց Էտուար։ Կօզի երէկ գիշեր ինծի կ'ըսէր թէ ինք և կինը առտուան ժամը վեցին կ'ելլէին։

— Մա՛րդս, յարեց Էրնէսթ, երէկ ժամը եօթին վար իջած ատեննիս սուրճը պատրաստ էր։

— Ո՛ն, դարաստան երթա՛նք։ Բօլօնիացիները դուրսը գործ մը ունին թերեւս։

— Կարելի՛ է, ըսաւ Էրնէսթ։ Բայց Կօզի դուրս ելած ըլլալու է։ Երթանք տեսնենք զայն։

Երկու ընկերները դուրս ելան, կամուրջէն անցան ու սկսան նրբուղիին մէջ յառաջանալ դէպի Լեհացիներուն բնակարանը։

Տնակին առջեւ հասնելնուն պէս, Էրնէսթ աղաղակեց.

— Ո՞ւր ես, Կօզի։

— Օ՜հ, օգնութեան հասէք, պատասխանեց ճաթած ձայն մը տաղաւարին ներսէն։

Բարիզցի երկու ընկերները իրարու նայեցան ահաբեկած։

Օգնութեան աղաղակները վերսկսան։ Այս անգամ Էրնէսթ և Էտուար ճանչցան Կօզիի ու Թօնայի ձայները։ Բռունցքի հարուածով մը հրեցին կիսաբաց դուռը, ներս մտան ու սենեակին մէջտեղ կանգ առին, ապշահար տեսնելով որ երկու Լեհացիները անկողնին վրայ կաշկանդուած էին։

— Օ՜հ, գող մտած է հոս, ըսաւ Էրնէսթ։

— Ո՛չ, ըսաւ Կօզի կատղած, խոյս տուրին։

— Խո՞յս տուրին։ Ո՞վ, թոթովեց Էտուար։

— Ջէզէթն ու օրիորդը։

— Ցոփուհիները կծկե՛ր են, բացագանչեց Էրնէսթ։

— Այո՛, երէկ, ժամը տասնըմէկին։ Հիմա պիտի պատմեմ։ Օ՜հ, անօգուտ է զանոնք հետապնդելը։ Մեր կապերը քակեցէ՛ք։

— Աղուո՛ր բան չիտակը, գոչեց Էտուար։

— Հիմա տէրը ի՞նչ պիտի ըսէ, գոչեց Էրնէսթ։

Երկու ընկերները քակեցին Կօզիի ու Թօնայի կապերը։

Անոնք չկրցին իսկոյն անկողնէն ելլել, իրենց մարմինը թմրած ըլլալուն համար։ Բայց ի վերջոյ կրցին շարժիլ ու շուտով հագուեցան, մինչ ահաբեկած երկու Բարիզցիները լուիկ կը դիտէին զանոնք։

— Հնավաճառի մասին մտահոգ եմ, ըսաւ Կօզի։ Թօնա՛, դղեակին խոհանոցը գնա՛ ու սուրճը պատրաստէ՛։ Կարելի եղածին չափ շուտ, վեր ելիր, հնավաճառին սենեակը, հետդ քօնեակ տանելով։

— Բայց ի՞նչպէս եղաւ, հարցուց Էրնէսթ, մինչ չորսերնին միասին կը յառաջանային նրբուղիին մէջ։

Կօզի պատմեց ամբողջ պատահածը։

Կօզի խօսած պահուն Էտուար և Էրնէսթ հիացիկ նայուածքներ փոխանակած էին իրարու հետ։

— Կորիճ պոռնիկ մըն է Ջէզէթ, այնպէս չէ՞, յարեց Էտուար։

— Համամիտ եմ, ըսաւ միւսը։

Ու հնավաճառին սենեակը մտան, որ շատ հանդարտ ու ժպտուն քուն մը կը քաշէր։

— Չի՞ք կարծեր որ պէտք է արթնցնել զայն, ըսաւ Կօզի։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀԱՍԽ-Арм.ССР

Էտուար բռնեց հնավաճառին ուսէն ու շարժեց ուժգնօրէն, մինչ Էրնէսթ կ'ոռնար.

— Է՜ արթնցէ՛ք, տէր։ Վառեակները փախեր են։

Բայց հնավաճառը չարթնցաւ։

— Մտիկ ըրէք, Կօզի, ըսաւ Էտուար։ Բան մը չենք կրնար ընել։ Ան պիտի քնանայ մինչեւ որ դեղին ազդեցութիւնը անցնի։ Անկողնին մէջ հանդարտ ձգենք զայն։ Ինքնիրեն պիտի արթննայ զուարթ ու կայտառ։

— Իրաւունք ունիք, ըսաւ Կօզի։ Արդէն լաւ կը ննջէ։ Դէմքն ալ վարդագոյն է։ Ցաւ չզգար։

— Ճաշելու երթանք։ Անօթութենէ կը մեռնիմ, քրթմնջեց Էտուար։

— Հապա ե՛ս։

— Ես ալ անօթի եմ, ըսաւ Կօզի։ Բոլոր այս պատմութիւնները ախորժակս բացին։

Քանի մը վայրկեան յետոյ, երեքն ալ սեղանի մը առջեւ նստած էին մառանին մէջ։ Իւրաքանչիւրին առջեւ կը գտնուէր ժամպոնի խոշոր շերտ մը պարունակող պնակ մը։ Թօնա գինի և հաց բերաւ, ըսելով.

— Սուրճը կը պատրաստուի։

Վերը հնավաճառը միշտ կը քնանար։ Ժամացոյցը տասը քառորդ անցած ցոյց կուտար, երբ հնավաճառը հառաչ մը արձակեց։ Ճերմակ սաւաններուն վրայ բարձրացան իր թեւերը ու վար ինկան։ Յետոյ աչքերը բացաւ։

— Օ՜հ, ինծի այնպէս կը թուի որ արեւը շատ բարձրացած է։ Ժամը քանի՞ն է արդեօք։

Թեւը երկարեց, ժամացոյցը առաւ ու նայեցաւ, յետոյ անկողնին մէջ նստելով ըսաւ.

— Տասը քսան անցեր է։ Կարելի բան չէ։ Օ՜հ, գլուխս որքան ծանրացեր է։ Շատ քնացեր եմ։ Բայց

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴ… ПУБЛ. БИБЛ…

ի՞նչու այսքան ատեն քունս տարեր է․ Տասներեք ժամ չարունակ։ Երբեք այսքան չեմ քնացած։

Ժամացոյցը սեղանին վրայ դրած պահուն յանկարծ տեսաւ երկաթէ թելի կտոր մը, որ տարբեր կերպով ծռած էր երկու ծայրերը։ Ան սարսռաց․

— Այս ի՞նչ է, ըսելով առաւ զայն ու յարեց.

— Ագռաւո՛ւկ մը, ագռաւո՛ւկ մը․ Ուրեմն իմ սենեակս մտած են այս գիշեր․ Բանալին ալ սեղանին վրայ կը գտնուէր։ Բայց երէկ գիշեր գոցեցի, պառկելէ առաջ։ Բանալին ալ փականքին վրայ ձգեցի․ Ներս մտեր են։

Հնավաճառը դողդոջուն ձեռքը ուժգնօրէն մխրճեց բարձին տակ։

Ան պահ մը ապահովուեցաւ, իր մատներուն տակ զգալով կաշիէ թղթապանակը․ Բայց զայն քաշած պահուն իրեն այնպէս թուեցաւ որ թղթապանակը սովորականէն շատ աւելի բարակ էր․

— Օ՜հ, օ՜հ, գոչեց հանդալից ձայնով մը ու բացաւ թղթապանակը, բայց յիսուն հազար ֆրանքը հոն չէր գտնուեր։

Թղթապանակը պրպտած պահուն մատները թուղթ մը բռնեցին։

Մեքենաբար քաշեց թուղթը, բացաւ զայն ու կարդաց Ջէզէթի անպատկառ, ծաղրական և վրէժխնդիր նամակը․

Իր ագահութեան և տարփանքին մէջ կը չարչարուէր։ Յիսուն հազար ֆրանքը գողցած ու Սօլանժը ձեռքէն խլած էին։ Ամէն ինչ կորսուած էր։

Յանկարծ կանգ առաւ պատուհանին առջեւ, բռունցքը երկարեց ու կոկորդը զայրոյթով հեղձամղձուկ, աղաղակեց.

— Ինծի կը մնայ այլեւս վրէժխնդիր ըլլալ։ Ու պիտի լուծեմ վրէժս․ Ամէն չարչարանքի պիտի մատնեմ քեզ ու ցաւի հեծեծանքներուդ հաճոյքով պիտի ունկնդրեմ։

«Բայց Սօլանժն ալ պիտի չարչարեմ։ Ու իմ տարփանքս հեշտալիօրէն պիտի ըմբոշխնէ տառապանքը։ Լա՛ւ․ Հիմա կը մնայ գիտնալ թէ անոնք ի՛նչպէս դուրս ելած են դարպաստանէն։ Վար իջնեմ, հասկնալու համար։

Հնավաճառը մառանին մէջ գտաւ Կօզին, Թօնան, Էրնէսթն ու Էտուարը, որոնք հոն կը սպասէին, որ տէրը արթննայ։

Երբ անոնք տեսան հնավաճառը ոտքի ելան։

— Տէ՛ր, գիտէ՛ք, այնպէս չէ՞, գոչեց Կօզի իսկոյն։

— Այո՛, գիտեմ․ Իմ մասիս ամէն ինչ կռահած եմ․ Գալով ձեզի, մեծ դուռը ի՞նչպէս բացուեցաւ։

Կօզի խօսքը աւարտելէ յետոյ հնավաճառը մեղմօրէն ըսաւ.

— Կօզի, չեմ մեղադրեր քեզ․ Ես պարտաւոր էի աւելի զգուշութիւններ ձեռք առնել։ Եթէ շարժում մը ընէիր, աղաղակ մը արձակէիր, այդ կինը անվարան պիտի պայթեցնէր ուղեղդ։

Ու սպառնական և սոսկալի ձայնով մը ըսաւ.

— Ես կ՚ստանձնեմ վրիժառութեան գործը։ Հիմա գացէք ինքնաշարժը պատրաստեցէք։ Բարիզ պիտի վերադառնանք։

Էրնէսթ և Էտուար դուրս ելան։

— Գալով ձեզի, Կօզի և Թօնա, հոս պիտի մնաք ու դղեակը պիտի պահպանէք։ Պէտք է նկատի ունենաք որ կրնամ ամէն վայրկեան հոս գալ, առանց իմաց տալու։

— Այո՛, տէր, յարեց Թօնօ խոնարհաբար։

Հնավաճառը դուրս ելաւ ու սկսաւ մեծաքայլ յառաջանալ դարաստանին մէջ, սոսկալի անէծքներու միջոցաւ իր մոլեգին զայրոյթը յայտնելով Ջէզլթիգէմ։

Այս պտոյտը բարերար ազդեցութիւն մը գործեց իր վրայ։ Սենեակը ելաւ, զգեստը հագաւ ու Լեհացին պայուսակը պատրաստած պահուն վար իջաւ, ուր կ՚սպասէր ինքնաշարժը։

Հնավաճառը ինքնաշարժ նստաւ, Կօզիի և Թօնիի ձեռքերը սեղմելէ յետոյ ու ինքնաշարժը սուրաց։

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

ՍԻՄՕՆԻ ԶԱՐԹՆՈՒՄԸ

Գեղեցիկ զբօսանաւ մը արագօրէն կը սահի Միջերկրականի կապոյտ ջուրերուն վրայ, որ հրաշալիօրէն հանդարտ է և որուն մեղկ ալիքները հազիւ կը ծփան։ Շոգենաւին կայմին վրայ կը ծածանի Թուրքիոյ մահիկաւոր դրօշը։

Բաց դեղնագոյն սիրուն վարագոյրներով ու նարընջագոյն ժապաւէններով զարդարուն շատ լայն կողածակերէն մեղմօրէն ներս կը մտնէ արեւը, միջնայարկի խցիկին մէջ մաղուելով։

Սենեակի մը չափ մեծ է այդ խցիկը ու չքեղօրէն զարդարուած։ Մեծ ու շատ ցած մահճակալ մը, քանդակուած ու ոսկեզօծ փայտէ, սենեակին մէջտեղը դրուած է, որուն շուրջը շարուած են բաց դեղին գոյնով թաւիշէ թիկնաթոռներ սիրուն անկարգութեամբ մը։

Մանկամարդ աղջիկ մը կը քնանար անկողնին մէջ։ Խարտեաշ ու վարդագոյն աղջիկ մըն է ան։ Փափուկ և անբիծ դէմք մը ունի։ Իր քունին մէջ կը ժպտի։ Թերեւս սիրոյ վրայ կ՚երազէ։

Սիմօնն է ան։

Այն զբօսանաւը, որ մեծ արագութեամբ կը սուրայ դէպի բաց ծովը, «Ֆէրէվլէ»ն է, Համիտ պէյի զբօսանաւը։

— Ծօզէ՛, ըսաւ Սիմօն արթննալով։ Ձախ թեւը երկարեց, գգուանք մը տալու կամ ստանալու համար։ Յետոյ աչքերը բացաւ։ Բայց դէմքը աննկարագրելի զարմանք մը յայտնեց։

— Ո՞ւր կը գտնուիմ արդեօք, մրմնջեց։ Չեմ երազեր, սակայն։ Սա փոքր ու կլոր պատուհանները ի՞նչ են։ Օ՜հ, ի՞նչ գեղեցիկ սենեակ է։

Ու ժպտեցաւ։ Բայց իր ժպիտը անհետացաւ իսկոյն։

Իր աչքերն ու դիմագծերը անձկութիւն արտայայտեցին ու դողդոջուն ձայնով մը աղաղակեց.

— Ծօզէ՛։

Անկողնին աջակողմը վարագոյր մը վեր առնուեցաւ ու մանկամարդ աղջիկ մը երեւան ելաւ։ Գեղանի խառնածին մըն էր ան։

Աղջիկը ժպտագին ու շնորհալից թոթովումով մը ըսաւ.

— Գեղանի տիրուհին կ՚ուզէ՞ նախաճաշ ընել։

Սիմօն ապշահար, այդ տարօրինակ աղջկան նայեցաւ ու գրեթէ լալկան ձայնով մը ըսաւ.

— Ո՞վ էք դուք։

— Ռիա և ձեզի ծառայելու պատրաստ եմ։

— Ռիա՞ կը կոչուիք։

— Այո՛։

Պահ մը լռութիւն տիրեց։

— Բայց ի՞նչ տեսակ սենեակ է այս, յարեց Սիմոն։ Ո՞ւր է Ճօզէ։

— Ճօզէ՞, յարեց Ռիա, մեկնած է ան։

— Մեկնա՞ծ է, թոթովեց Սիմոն։

— Այո՛, մշտնջենապէս։

— Ու զիս երեսի վրա՞յ ձգած է։

— Այո՛։

Սիմոն սարսուռ մը զգաց։ Ու յանկարծ գունատելով մրմնջեց.

— Համիտ պէյի մասի՞ն կը խօսիք։

— Այո՛։

— Իր տան սենեա՞կն է այս։

— Մեծ և աղուոր նաւու մը մէջ կը գտնուի այս սենեակը, ըսաւ աղջիկը ժպտելով։

Սիմոն լռեց։ Արցունքները մարգարտացան իր աչքերուն մէջ։ Ան կը յիշէր Լիւքի ըրած խօսքերը Օսթէնտի մէջ։

— Ուրեմն, ի՞րաւ է ձեր ըսածը։ Ճօզէ...։

— Ճօզէ հեռուները գացած է և ձեզ ձգած է Համիտ պէյի, որ սրտանց կը սիրէ ձեզ։ Թուրքիոյ մէջ ունեցած իր կանանոցին թագուհին ու աստղը պիտի ըլլաք։ Ան ունի փառաւոր պալատ մը, որ դրախտի չափ գեղեցիկ է։

Սիմոն ձեռքերը իրարու միացուց, հեծեծելով.

— Ուրեմն իրաւ է Լիւքի ըսածը։ Ճօզէ ծախած է զիս։ Օ՜հ, Ու արցունքներու ալիք մը ժայթքեց աչքերէն։ Բայց իր անտիական տարիքին մէջ հետաքրքրութիւնը վառ կը մնար միշտ։

— Ո՞ւր կը գտնուինք ուրեմն։

— Միջերկրականի վրայ, պատասխանեց սպասուհին։ Ձեզ հոս բերին ինքնաշարժով։ Կատակերգութիւն մըն էր Օսթէնտի Բազինոյէն դուրս ելած ատենիդ կատարուած յարձակումը։

— Ի՞նչ կ՚ըսէք, յարեց Սիմոն, բան մը չհասկնալով։

— Այո՛, ըսաւ Ռիա։ Այդ յարձակումը նախապէս պատրաստուած էր Ճօզէի և Համիտ պէյի միջեւ։

— Օ՜հ, հեծեց Սիմոն, զայրոյթէն այլայլած։

— Մի՛ լաք, աղուոր տիրուհիս։ Իմ տէրս շատ աւելի հաճելի սիրահար մը պիտի ըլլայ ձեզի համար քան թէ այդ վատ Ճօզէն։ Մխիթարուեցէք։ Կ՚ուզէ՞ք որ տէրս հոս հրաւիրեմ։ Ինք աւելի աղէկ պիտի մխիթարէ ձեզ։

Խառնածին կնոջ ժպիտը այնքան սրտաբաց ու զուարթ էր որ Սիմոն անոր օրինակին հետեւեցաւ։

Այն ատեն Ռիա դէպի ետ ընկրկեցաւ ու ձեռքերը իրարու զարնելով աղաղակեց.

— Երթամ հրաւիրեմ Համիտ պէյը։

Համիտ պէյ հեռու չէր գտնուեր։ Հազիւ թէ վարագոյրը ինկած, սպիտակ ձեռք մը վեր առած էր զայն և ահա Համիտ պէյ իր փառաւոր երեւոյթով յառաջացաւ դէպի Սիմոնը ու առանց բառ մը ըսելու, մարգարիտէ հիանալի մանեակ մը անցուց Սիմոնի գլուխը։ Ապա գորգին վրայ ծունկի եկաւ ու սկսաւ անոր ձեռքերը համբուրել մեղմիկ։

Սիմոն մեքենաբար խորհեցաւ թէ Համիտ պէյ աւելի երիտասարդ ու գեղադէմ էր քան Մօն-Տօրի մէջ ու ոեւէ ատելութիւն և խորշանք չզգաց անոր հանդէպ։

Զօրավարը սկսաւ խօսիլ, մինչ Սիմոն յարաճուն յուզումով մը մտիկ կ՚ընէր անոր տարփատենչիկ խօսքերը։

Առանց դիմադրելու, Սիմոն ընդհուպ ինկաւ Համիտ պէյի թեւերուն մէջ, որ անկողնին եզերքը նստած էր։

Տարօրինակ յուզումով մը կը տրոփէր Սիմոնին սիրտը ու հեւզհեւէ կը թուլնար իր մարմինը, գրեթէ անգիտակցօրէն, համբոյրներով կը պատասխանէր այն պաչիկներուն, որով Համիտ պէյ կը ծածկէր մանկամարդ աղջկանը շրթունքը։

Յանկարծ Սիմոն զօրաւոր հեշտանքի մը մատնուած, փաթթուեցաւ Համիտ պէյի վզին, մինչ համբոյրներէն տամկացած շրթունքները կը մրմնջէին.

— Կը սիրեմ ձեզ, կը սիրեմ ձեզ։

Ի՞նչ անցած դարձած էր արդեօք։ Սիրոյ ճամբան երկուքի կը բաժնուէր Սիմոնի համար։ Ո՞ւր կ՚առաջնորդէր այդ քնքուշ, անզօր և հեշտալից աղջիկը, ինչ ուրախութիւններու և վիշտերու, ինչ զմայլանքներու և տռամներու։

Խորհրդաւոր ապագային գաղտնիքն է ատ։

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

ԹՐՈՒՎԻԼԷՆ ԲԱՐԻԶ

Իսկ Տիան ինչ եղած էր այն կեղծ ու խիստ սպառնական սիրարկածէն ետք, զոր ունեցած էր երիտասարդ սպային Անտրէ տը Սիգըրէի հետ։

Հրաւիրեալները մեկնելէ յետոյ, որոնց մէջ կը գտնուէր նաեւ Մօն-Նուար իշխանը, Տիան իսկոյն պառկեցաւ իր ննջասենեակին մէջ։ Քունը իսկոյն տարաւ։

Արթննալուն պէս, ելեկտրական կոճակը կոխեց։ Կէս օրէն ետքը ժամը երկուքն էր։

Դուռ մը բացուեցաւ ու Սէլին ներս մտաւ։

— Պատուհանները բացէ՛ք ու գաւաթ մը թէյ բերէք ինծի պիւսքիւիով։ Լրագիրներն ալ բերէք։ Փէրնանի ըսէք որ ոչ մէկը կ՚ընդունիմ բացի իշխանէն ու պարոն տը Սիգըրէէն։ Եթէ երբեք այդ պարոնները ներկայանան, Փէրնան իմ զարդախուցս պիտի մտցնէ իշխանը ու պարոն տը Սիգըրէն ալ փոքր սալոնը։ Յետոյ թող գայ ինծի իմաց տայ փութով։ Ժամը չորսէն առաջ ոչ ոք պիտի գայ անշուշտ։ Ուստի ատեն պիտի ունենամ արդուզարդով զբաղելու։ Ուրիշ ըսելիք չունիմ։ Գացէք թէյս բերէք շուտով։

— Լա՛ւ, տիկին։

Սէլին դուրս ելաւ և քիչ յետոյ սենեակ մտնելով սեղանին վրայ դրաւ ափսէն ու մահճակալին մօտ քշեց զայն։

Մինչ Տիան թէյը կը խմէր, Սէլին իր տիրուհիին կարդաց «Մաթէն»ի թերթօնները և «Ֆիկառօ»ի աշխարհիկ լուրերը։

Տիան կը զուարճանար այդ պատմութիւնները մտիկ ընելով, երբ դուռը զարնուեցաւ։

— Սէլի՛ն, գնա նայէ ո՞վ է. ըսաւ Տիան։

Սէլին դէպի դուռը ուղղուեցաւ, մէկուն հետ ցած ձայնով խօսեցաւ ու ետին դառնալով ըսաւ.

— Տիկին պարոն տը Սիգըրէ կը հարցնէ թէ տիկինը կրնա՞յ ընդունիլ զինքը։

— Այո՛։ Հոս առաջնորդեցէք Սիգըրէ մարքիզը։

Տիան հայելիին մէջ դիտեց ինքզինքը։ Վայրագ ուրախութիւն մը շողաց իր կանաչ և գեղեցիկ աչքերուն մէջ ու շրթունքները դիւային արտայայտութիւն ունեցող ժպիտ մը արձակեցին։

Երկու վայրկեան յետոյ, Անտրէ տը Սիզըրէ ներս մտաւ զուարթ, ակներեւօրէն յուզուած, ձեռքը ծրար մը բռնած։ Ու մեծ խոնարհութիւն մը ըրաւ, իսկ Տիան ըսաւ Սէլինի։

— Առանձին ձգեցէք զիս։ Քիչ յետոյ զանգակը պիտի հնչեցնեմ։

Սէլին դուրս ելաւ։ Իսկ Տիան առանց տեղէն ելլելու, պարոն տը Սիզըրէի դարձաւ քիչ մը ու ժպտուն ըսաւ անոր.

— Բարեւ, բարեկամս։

Ու ձեռքը երկարեց սպային, որ բռնեց ու երկարօրէն համբուրեց զայն։

Բայց մանկամարդ կինը քաշեց իր ձեռքը ու քնքշօրէն ըսաւ.

— Սա փքաթոռին վրայ նստեցէք։

Անտրէ տը Սիզըրէ փութաց հնազանդիլ։

Սպան ուզեց բռնել Տիանի ձեռքերը։

— Ո՛չ, ըսաւ Տիան։ Ինչպէս կը տեսնէք արդուզարդով կը զբաղիմ։ Ու առաւ նուրբ պողպատէ այն գործիքներէն մէկը, որոնք կը փայլէին ընդարձակ ու ճոխ զարդասեղանին մարմարին վրայ։

Այդ պահուն Անտրէ տը Սիզըրէ կը քակէր բերած փոքր ծրարը, մէջէն կը հանէր ռուսական կաշիէ գոհարատուփ և կ'ըսէր.

— Տիա՛ն, կը սիրեմ ձեզ։ Կ'ուզէ՞ք ասիկա ընդունիլ իբր յիշատակ այն համբոյրին զոր երէկ փոխանակեցինք .. մեր առաջին համբոյրը։

— Ու վերջինը, ըսաւ Տիան պաղ ձայնով մը։

Անտրէ տը Սիզըրէ ցաւագին ապշութեան մը մատնուեցաւ, մինչ մանկամարդ կինը կ'առնէր գոհարատուփը, կը բանար զայն ու մէջէն կը հանէր մեծար-

ժէք մատանի մը հիանալի զմրուխտով մը ընդելուզուած։ Տիան ակներեւ անտարբերութեամբ մը դիտեց գոհարեղէնը ու զարդասեղանին վրայ դրաւ գոհարատուփով միասին։

— Տիա՛ն, քիչ մը առաջ «վերջին»ը ըսիք, ըսաւ սպան։ Արդեօք սխա՞լ հասկցայ ձեր խօսքը։

— Շատ լաւ հասկցեր էք։

— Տիան, չէ՞ք սիրեր զիս։

— Բայց դուք շատ լաւ գիտէք որ չեմ կրնար և պէտք չէ որ սիրեմ ձեզ, ո՛վ մեծդ յիմար։ Վաղը երեսուն հազար ֆրանք պիտի տամ Բարիզի ճարտարապետիս։ Բարեկամս, դո՞ւք պիտի վճարէք միթէ։

— Երեսուն, յիսուն, հարիւր, հազար։ Ամբողջ ունեցածս ձերը չէ՞ միթէ, քանի որ սիրտս ձեզի կը պատկանի։

Տիան թիկնաթոռի յենարանին վրայ ընկողմանեցաւ։ Այդ շարժումին հետեւանքով բէնեուարին լայն բացուածքին մէջէն իր փափուկ ու ողորկ սրունքները ժանեկազարդ շապիկէն դուրս ցցուեցան։

— Ի՛նչ, այդքան հարո՞ւստ էք, ըսաւ մանկամարդ կինը։

Ու սկսաւ խնդալ։ Անտրէ թերեւս գինովցած էր իր աչքերուն առջեւ գրեթէ մերկ վիճակի մէջ ընկողմանած կնոջ գրգռիչ ու փափուկ անուշահոտութիւններէն։

— Տիան, չեմ գիտեր թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզէք հարուստ բառով։ Երբեք չեմ զբաղած հարստութեամբս։ Բայց կը կարծեմ որ մայրս և ես հարիւր հազար ֆրանքի եկամուտ մը ունինք։ Անկէ պիտի խնդրեմ որ իմ բաժինս տայ ու այդ բաժինը ձերինը պիտի ըլլայ, Տիան։ Եթէ կ'ուզէք մարքիզուհի տը Սիզըրէ կոչուիլ, կը բաւէ որ մէկ բառ ըսէք... և դուք...։

Տիան յանկարծ թեւերը երկարեց դէպի Անտրէն և բարձրաձայն ըսաւ.

— Ա՜հ, Անտրէ, դուք կը սիրէ՞ք զիս։

Սպան երջանկութեան ճիչ մը արձակեց ու Տիանի առջեւ ծունկի եկաւ։ Յետոյ համբոյրներով ծածկեց նենգամիտ պերճիղաճին կուրծքը, որ կեղծ բաբախիւններ կ'ունենար սեղմեց անոր ճկուն մէջքը ու փնտռեց շրթունքները։

Բայց Տիան Անտրէի աչքերուն մէջ նայեցաւ ու ըսաւ.

— Անտրէ՛, չէի համարձակեր այդ երեսուն հազար ֆրանքը ուզելու Մօն-Նուար իշխանէն։ Որքա՜ն բարի էք։ Շնորհակալ եմ։ Վաղը կրնա՞մ ստանալ այդ գումարը։

Անտրէ չնչահատ ըսաւ.

— Այս իրիկուն նոտարիս պիտի հեռագրեմ։ Վաղը առտու կամ ամենէն ուշը վաղը կէս օրէն յետոյ պիտի ստանամ։ Տիան...։

— Ո՜հ, Անտրէ՛։

Մանկամարդ կինը քաշեց ձեռքերը ու թոյլ տուաւ որ երիտասարդը համբուրէ շրթունքները։

Տիան այնքան սեղմեց, գինովցուց ու վրդովեց Անտրէն որ մանկամարդ կնոջ մէջքին վրայ ուժգնօրէն պրկուած երիտասարդին ձեռքերը ցաւցուցին անոր մարմինը։

— Անտրէ՛, յիմարութիւն չուզեր։ Հոս չըլլար։ Սէլին կրնայ ներս մտնել ամէն վայրկեան։

Ճիշդ այդ պահուն դուռը զարնուեցաւ։

Տիան խիստ շարժումով մը Անտրէն հեռացուց ու հրամայական և ցած ձայնով մը ըսաւ.

— Ոտքի ելէք ու պատշաճ դիրք մը առէք։

Անտրէ հնազանդեցաւ։ Այն ատեն միայն մանկամարդ կինը որոշակի ըսաւ.

— Ներս մտէք։

Սէլին երեւցաւ։ Տիան վայրկեանապէս հանդարտած առանց գլուխը դարձնելու, սենեկապանուհիին հարցուց.

— Ի՞նչ կայ։

— Տիկին, պարոն իշխան Մօն-Նուար կը խնդրէ տիկինը տեսնել։

— Գացէք իշխանին ըսէք թէ հինգ վայրկեան միջոց տայ ինծի դէմքս փրնձափոշի քսելու։ Յետոյ իշխանը հոս պիտի մտցնէք։

— Լա՛ւ, տիկին։

Ու Սէլին դուրս ելաւ։

— Ինչպէս կը տեսնէք, շատ քիչ ազատութիւն ունիմ, ըսաւ մանկամարդ կինը զուսպ ու իբր թէ տարփալից ձայնով մը։ Պէտք է որ մեկնիք հիմա, պարոն Անտրէ։

— Ո՞ւր և ե՞րբ պիտի կրնամ ձեզ տեսնել նորէն, հարցուց Անտրէ։

— Վաղը ժամը տասնին, Բազինոյին բուլէթի սրահին մէջ։ Գիտեմ թէ իշխանը քառասունըութը ժամ Բարիզ պիտի մնայ ու վաղն իսկ պիտի մեկնի։

— Անկէ առաջ պիտի չկրնա՞մ ձեզ տեսնել։

— Ո՛չ, վաղը իրիկուն կը տեսնուինք։ Հեռացէ՛ք հիմա։

Տիան երկարեց իր կարմիր և ուռուցիկ շրթունքները, թոյլ տալով որ Անտրէ համբոյր մը առնէ։ Յետոյ զարդախուցէն դուրս հրեց երիտասարդը։ Այդ պահուն դուռը բացուեցաւ ու իշխանը ներս մտաւ։

— Բարեւ, նոնոշիկս։ Այսօր երէկուընէ աւելի գեղեցիկ էք։

— Որովհետեւ կը զուարճանամ, պատասխանեց Տիան։

Իշխանը զարդասեղանին վրայ տեսնելով գոհարատուփը ու զմրուխտէ մատանին, ըսաւ.

— Այս ուրկէ՞ եկաւ։

— Մարքիզ Անտրէ տը Սիզըրէ քիչ մը առաջ դուրս ելաւ հոսկէ, յարեց Տիան։

— Ա՞ն բերաւ այս մատանին։

— Այո՛։

— Աղուոր գոհարեղէն է, չիտակը։ Ուրեմն ձեր տարփանքը կը յառաջդիմէ՞։

— Ելեկտրական արագութեամբ։

— Պիտի խենթեցնե՞ս այս ստահակը։

— Արդէն իսկ խենդեցած է, ըսաւ Տիան խուլ ձայնով մը, ուր մթին սպառնալիք մը կար։

— Ի՞նչ պիտի ընես զայն, հարցուց իշխանը զըւարթ հետաքրքրութեամբ մը։

— Կ'ուզեմ որ անձնասպան ըլլայ ան։

— Ի՛նչ կ'ըսէք, գոչեց իշխանը ընդոստ շարժումով մը։ Քեզի ի՞նչ ըրած է ան։

— Զիս կը սիրէ։

— Բայց ինծի այնպէս կը թուի թէ ատիկա բաւարար պատճառ մը չէ որ մահուան դատապարտէք զայն։

— Կը նախընտրէ՞ք որ զայն երջանկացնեմ միասին պառկելով։

— Ո՛չ, ո՛չ։ Անօգուտ է այդ տղան երջանկացնելը, բայց քիչ մը ծայրայեղութիւն կ'ըլլայ անձնասպանութեան մղել զայն։

— Կը սիրէ՛ զիս յարեց Տիան մռայլ ձայնով մը։ Կ'ուզեմ որ զիս սիրողները անհետանան մահուան,

անպատուութեան և յուսահատութեան մէջ։ Այս երիտասարդը չպիտի անպատուէ ինքզինքը, այլ յուսահատութեան մատնուելով անձնասպան պիտի ըլլայ։ Բարեկամս դուք այդ անձերուն մէջ չէք գտնուիր. միանգամ ընդ միշտ համաձայնած ենք որ թէ հրապարակաւ և թէ անհատական կեանքի մէջ ձեր սիրուհին ըլլամ, որով չպիտի խաբեմ ձեզ։ Իմ երդումս պիտի բռնեմ։ Կը նախընտրէ՞ք որ ձեզ խաբեմ։

— Ո՛չ, հազար անգամ ո՛չ, գոչեց իշխանը, բայց դո՛ւք սոսկալի էք։

Տիան կեղծանուշ շեշտով մը պատասխանեց.

— Երբե՛ք։ Ցանցանքը ի՞նչ է, երբ մարդիկ կը խենդենան վրաս։ Անձնասպան կ'ըլլան, եթէ մերժեմ։ Ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ։ Վստահ եմ Անտրէ անձնասպան պիտի ըլլայ։

— Ներեցէ՛ք, Տիան, ըսաւ իշխանը ծաղրական շեշտով մը։ Բնաւ չմեղադրեցի քեզ։ Բայց ընդունեցէք որ ձեր սիրահարները յուսահատութեան ու թերեւս անձնասպանութեան կը մղէք։ Օրինակի համար, չեմ սիրեր սա Սիզըրէն, անտարբեր եմ անոր մասին ու նոյն իսկ քիչ մը հակակրութիւն կը զգամ երէկ գիշերուընէ ի վեր։ Բայց վերջապէս կրնայիք զայն խելայեղ չդարձնել այն համբոյրով զոր ծովուն առջեւ տուիք անոր։ Կրնայիք ձեր դուռը բակել անոր առջեւ։ Հետեւաբար, ձեզի հանդէպ ունեցած տենչանքն ալ սիրոյ չպիտի փոխուէր և ունեցած յոյսերն ալ չպիտի յանգէին յուսահատութեան զոր կը կանխատեսէք հիմա։

— Բարեկամս, ըսաւ Տիան, կ'երեւայ թէ մոռցած էք իմ մասիս ըրած յայտնութիւններս։ Սէրը յուսահատութեան մատնեց զիս ու ես կ'ուզեմ վրէժ լուծել

անկէ և մարդոցմէ։ Եթէ ձեզի վախ կը պատճառեմ, պէտք է որ ժամ առաջ ըսէք ինծի։ Քսանըչորս ժամ չանցած, ձեզի չափ առատաձեռն ու նուազ խղճամիտ սիրահար մը պիտի գտնեմ։

— Տիա՛ն, ի՞նչ կ՚ըսէք. գոչեց իշխանը, ոտքի ելլելով տժգունած։ Ես ալ կը սիրեմ ձեզ։ Դուք իմ կեանքիս արեւը, երիտասարդութիւնը և ուրախութիւնն էք։ Ձեր բոլոր տարփուորները մենամարտի պիտի հրաւիրեմ, ձեռքէ չհանելու համար ձեզ։ Տիա՛ն, համբոյր մը տուէ՛ք։

Մանկամարդ կինը հաճելի ժպիտ մը արձակեց ու երկուքին շրթունքները իրարու միացան։ Ու իշխանին նայելով, մեղմաձայն ըսաւ.

— Ուրեմն այս խնդիրը վերջացաւ, սիրելիս։ Բնաւ չպիտի՞ մեղադրէք զիս, ինչ որ ալ պատահի։

— Ո՛չ մէկ մեղադրանք, Տիա՛ն։ Ի՞նչ փոյթ մեզ ուրիշները։

— Շնորհակալ եմ։

— Այս գիշեր ի՞նչպէս պիտի անցընենք։

— Ինչպէս որ ուզէք։

— Ինքնաշարժով պտոյտ մը կ՚ընենք։ Յետոյ կը վերադառնանք, գլուխ գլխի ճաշելու համար։ Կանուխ պիտի պառկինք։ Գործիդ կուգա՞յ։

— Հարկաւ գործիս կուգայ, գոչեց իշխանը։ Ու երջանիկ գոհունակութեամբ մը, ոսկեզօծ պահարանէ մը հանեց Հաւանայի դեղին սիկառ մը։

Գալով երիտասարդ սպային, Վիլլա Տօրէլէն դուրս ելլելուն պէս, Թրուվիլի իր բնակարանը գացած էր։

Հոն հասնելուն, ընթերցանութեան սրահը մտաւ ու փնտռեց երկաթուղիի ժամանակացոյց մը։

Տիանէն բաժնուելէ ժամ մը յետոյ, Անտրէ կառախումբ կը նստէր, Բարիզ երթալու համար։

Յաջորդ առտուն, իր նօտարին պարոն Լըվանթէնի գրասենեակը գնաց, որ աշխատութեան սենեակին մէջ ընդունեց երիտասարդը ու ակներեւ գորովանքով մը.

— Ձեր հեռագիրը ստացայ քիչ մը առաջ, ըսաւ նօտարը։ Բայց չհասկցայ իմաստը, սիրելի Անտրէս։

— Հիմա պիտի հասկնաք, ըսաւ սպան, նստելով ու տժգունած, քիչ մը յուզուած յարեց.

— Մայրս ձեզի յանձնած չէ՞ իր խնամակալի հաշիւները, չափահաս ըլլալէս յետոյ։

— Այո՛, պատասխանեց նօտարը։

— Իսկ դուք հաստատեցիք այդ հաշիւները, առանց իմ միջամտութեանս։

— Այո՛։ Իբր պատուական զաւակ մը, որ վստահութիւն ունէր իր մօր վրայ։

Արդարեւ, մայրս շատ սիրելուս համար, մտքէս չեմ անցուցած քննել իր խնամակալի հաշիւները։ Սակայն, խնդրեմ, մօրս մի՛ իմացնէք այսօր ձեզի ըրած դիմումս։

— Ինչո՞ւ, հարցուց նօտարը զարմացած։

— Որովհետեւ հոս եկած եմ խնդրելու որ իմ տրամադրութեանս տակ դնէք դրամագլուխս։

— Ձեր մայրը վրդովումի պիտի մատնուի և իրաւունք ալ ունի, քանի որ ես իսկ իբր ձեր բարեկամը ու նօտարը վրդովեցայ, երբ ձեր որոշումը յայտնեցիք։ Ներեցէք որ անկեղծօրէն խօսիմ, ձեզ սիրելուս համար։ Այդ դրամագլուխին շնորհիւն է որ յիսունըվեց հազար ֆրանք եկամուտ ունիք։ Կարծեմ թէ ատիկա բաւարար գումար մըն է, երիտասարդ ու ամուրի սպայի մը ապահովելու համար հաճելի և պերճ կեանք մը։ Եթէ կ՚ուզէք դրամագլուխը գործածել, պատճառը այն է որ յիսունը վեց հազար ֆրանքը չի բաւեր ձեզի։ Ահա մտահոգութեանս պատճառը։

— Սիրելի պարոն, խնդրեմ, մի՛ պնդէք։ Դրամագլուխս պէտք ունիմ։ Հաճեցէք տալ։

— Չեմ պնդեր, սիրելի պարոն, բայց իբր նոտար ու բարեկամ, պարտաւոր էի ձեզի ազդարարել թէ անմտութիւն մը ու յիմարութիւն մը կը գործէք։ Բայց դուք գիտէք։ Ո՛ն, վճռական որոշում տուա՞ծ էք։

— Բացարձակապէս, պատասխանեց Անտրէ։

— Պարոն Սիզըրէ, ձեր հարստութիւնը ճիշդ մէկ միլիոն վեց հարիւր հազար ֆրանք է։ Վաթսուն հազար ֆրանքը ֆրանսական և օտար արժէթուղթեր են, որոնք կրնան դրամի վերածուիլ անմիջապէս. վեց հարիւր հազար ֆրանքը մէկ տարիէն կրնայ դրամի վերածուիլ, լաւ անշարժ կալուածներու վրայ փոխ տրուած ըլլալուն։

— Եթէ կորուստո՞վ ծախուին, հարցուց Անտէ։

— Կրնամ քանըչորս ժամէն ծախել գրաւի դըրուած կալուածները։ Բայց այդ անմիջական վաճառումով հարիւրին վեց կորուստ մը պիտի ունենաք։

— Թո՛ղ ըլլայ, ըսաւ Անտրէ։ Ուրեմն ո՞րքան վնաս պիտի ըլլայ։

— Երեսունըվեց հազար ֆրանք գրեթէ։

— Այդ հաշուով, եթէ անմիջապէս ծախուին արժէթուղթերը և գրաւի դրուած կալուածները հաշուեյարդարի ենթարկուին, ո՞րքան դրամ ձեռքս պիտի անցնի, յարեց Անտրէ։

— Մէկ միլիոն հինգ հարիւր վաթսունըչորս հազար ֆրանք։

— Ե՞րբ պիտի կրնամ ստանալ այդ գումարը։

— Քառասունըութը ժամէն։

— Լա՛ւ, ըսաւ սպան, հաճեցէք դրամի վերածել և իմ անունովս Պանք տը Ֆրանս դնել այդ գումարը,

որպէս զի կարենամ ուզած ատենս դրամը քաշել։ Բայց ուրիշ բան մըն ալ կը պահանջեմ։

— Ի՞նչ բան, հարցուց պարոն Լըվանթէն։

— Այսօր հարիւր հազար ֆրանքի պէտք ունիմ։ Կը հաճի՞ք չէք մը ստորագրել։

— Անմիջապէս, պարոն, ըսաւ նոտարը։ Իրաւունք չունիմ հակառակելու։ Ահա չէքը։

Պարոն Լըվանթէն գզրոցէ մը հանեց չէքերու քարնէն, մէկ թուղթը լեցուց, ու Անտրէի տուաւ։

— Շնորհակալ եմ։ Ստորագրելիք բան մը կա՞յ։

— Այո՛, երկու փոխանորդագիր, ըսաւ նոտարը։ Ահաւասիկ։ Կրնաք ստորագրել։ Ընթացիկ բանաձեւեր են զոր ես պատրաստած եմ։ Ցետոյ պարապ տեղերը պիտի լեցնեմ, որովհետեւ ինծի այնպէս կը թուի որ ստիպողական գործ ունիք։

— Շատ ստիպողական, ըսաւ սպան։ Ու գրիչը ձեռք առնելով ստորագրեց։

— Վաղը Բարի՞զ պիտի գտնուիք։

— Ո՛չ, Թրուվիլ։ Կրնա՞մ երեք օրէն Պանք տը Ֆրանսի այդ քաղաքին մասնաճիւղը ներկայանալ և չէքերուս քարնէս ուզել։

— Կրնաք, ըսաւ նոտարը։ Հարկ եղածը պիտի կատարուի։ Բայց կորստեան կը մտնէք ինքզինքնիդ։ Երեք օր միջոց ունիք, խորհեցէք, հին բարեկամի սիրտն է որ կը խօսի։

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ Անտրէ յուզուած և նեղուած։ Ցտեսութի՛ւն, պարոն Լըվանթէն։

— Ցտեսութի՛ւն, պարոն Սիզըրէ։

Երեք վայրկեան յետոյ սպան դուրսը կը գտնուէր և ուրախութենէն կը ցնծար։

— Տիա՛ն, այս գիշեր և ընդմիշտ իմս պիտի ըլլաս։ Մէկ միլիոն հինգ հարիւր վաթսունըչորս հազար

ֆրա՛նք։ Կրնանք երջանիկ ապրիլ տարիներով։ Երբ դրամ չունենամ այլեւս ու չկարենամ պերճ կեանք մը ապահովել քեզի, գաղթավայր մը պիտի երթամ մահս գտնելու համար։

Կէս օրէն առաջ գանձած ու թղթապանակին մէջ դրած էր հազար ֆրանքնոց հարիւր թղթադրամներու տրցակ մը, ճաշած ու Սէն-Լազարի կայարանը գացած էր իսկոյն ու կառախումբը առած։

Իրիկուան ժամը վեցին, Թրուվիլ կը գտնուէր։ Իր բնակած պանդոկը երթալով արդուզարդովը զբաղեցաւ ու Գազինօ գնաց։

Վերջապէս, ժամը տասնին քառորդ մնացած, հաշիւը մաքրեց ու զբօսարանին սրահը մտաւ ու սկսաւ տենդոտ անհամբերութեամբ հաշուել վայրկեանները։

Տասնըվեցերորդ վայրկեանին Անտրէ սարսուռ մը զգաց ու ոտքի ելաւ։ Տիան դրան առջեւ կեցած էր ադամանդները վզին վրայ շողշողուն։ Իր սպասաւորին առջեւէն ուղղակի յառաջացաւ, առանց տեսնելու ամէն կողմէ տեղացող ողջոյնները։

Բայց յանկարծ նշմարեց Անտրէն ու անոր երեսը նայեցաւ։ Անտրէ տժգունեցաւ, Տիանի երկարած ձեռնոցապատ ձեռքը բռնեց և մատներուն ծայրը համբուրեց։ Ու լսեց որ մանկամարդ կինը կ՚ըսէր․

— Պարոն տը Սիգըրէ։ Ձեզ կը հրաւիրեմ ինծի հետ միասին թէյ առնելու։ Կ՚ուզէ՞ք որ դուրսը նըստինք։ Որքա՜ն գեղեցիկ է այս գիշեր։ Ու սպասաւորին դառնալով հրամայեց․

— Թէրասին վրայ գտնուող օթեակը ղրկեցէ՛ք թէյը։ Ըսէք որ ամբողջովին կը վարձեմ զայն, կ՚ուզեմ առանձին գտնուիլ հոն։

Օթեակը լայն պատշգամ մըն էր, որ Գազինոյին պարտէզին վրայ կը նայէր ու չորս սեղաններ դրուած

էին և մէկ անձի համար ժամը հարիւր ֆրանք վարձք կ՚առնուէր։

Հպարտ և գեղանի Տիանի ետեւէն, զբօսարանին մէջ յառաջացող Անտրէին կը նայէին նախանձոտ, հետաքրքիր ու ծաղրասէր մարդիկ և հեգնող կիներ։

Բայց Անտրէ ոչ ոք կը տեսնէր իր շուրջը։ Տիանի մերկ ուսերը միայն կը նշմարէր, քանի որ մանկամարդ կինը ետեւէն մէջքին վրայ ձգած էր իր մետաքսէ ու թեթեւ վերարկուն։

Ներս մտնելով մանկամարդ կինը նստաւ ոզորիէ աթոռներէն մէկուն մէջ։

— Օ՜հ, Տիան, ո՜րքան երջանիկ կը զգամ ինքզինքս, ըսաւ Անտրէ դողդոջուն ձայնով մը։

— Ձեզի խոստացած էի, պատասխանեց Տիան։

Երիտասարդը նստաւ, Տիանի ձեռքը բռնեց և ուզեց շրթունքներուն տանիլ։

— Սպասեցէ՛ք որ ձեռնոցը հանեմ, յարեց մանկամարդ կինը գրաւիչ պչրանքով մը։

Ձեռնոցը հանեց ու երիտասարդին երկարեց ձեռքը։ Անտրէ համբոյրներով ծածկեց զայն։

Այդ պահուն դուռը զարնուեցաւ։

Կարսօնը ներս մտաւ ափսէով մը, սեղանին վրայ դրաւ ափսէն, առանց սպասելու և իսկոյն հեռացաւ։

Դուռը գոցուելուն, Տիան մեղմ ու նուաղուն ձայնով մը ըսաւ․

— Օ՜հ, կ՚երեւայ թէ տաքութենէն ծուլացած եմ այսօր։ Անտրէ, խնդրեմ, թէյը լեցուցէք։

Այդ փոքր գործը տեսած պահուն Անտրէ մտովի կը հարցնէր մտահոգութեամբ․

— Ի՞նչպէս ըսելու է, երեսուն հազար ֆրանքը փափկանկատութեամբ յանձնելու համար։ Սակայն մանկամարդ կնոջ ձեռքը բռնելով մրմնջեց․

— Տիա՛ն։

— Ի՞նչ կայ, յարեց մանկամարդ կինը։

— Բարիզէն կը վերադառնամ, ըսաւ Անտրէ մարած ձայնով։ Հոնկէ հետս բերի քանի մը փոքր թուղթեր, որոնց արժէքը կը չահագրգռէ զիս անոր համար որ ան կրնայ ձեզի օգտակար ըլլալ։

— Կնամեծար վարմունք մը ունիք, գոչեց Տիան ծիծաղելով։ Քանի որ զիրար կը սիրենք, հարկ չկայ զգուշութիւններ ձեռք առնելու։

— Իրար կը սիրենք, ըսինք։ Ո՛հ, Տիան, կը սիրէ՞ք զիս։

— Ձեզի հետ հոս առանձին կը գտնուէի՞ միթէ, եթէ ձեզ չսիրէի։

Անտրէ ոտքի ելաւ, Տիանին վրայ ծռեցաւ ու շրթունքները համբուրեց ջերմագին։

Յետոյ աջ ձեռքը սմօքինկին գրպանը խօթեց ու հոնկէ դուրս հանելով լեցուն թղթապանակ մը, սեղանին վրայ դրաւ ու ջղագրգիռ խնդուքով մը ըսաւ.

— Տի՛ան, բոլոր ասոնք ձերն են։

— Այս ի՞նչ է, հարցուց մանկամարդ կինը։

— Հարիւր հազար ֆրանք, պատասխանեց երիտասարդը բրտօրէն, պաղարիւնը կորսնցուցած։

— Պարոն տը Սիզըրէ, ո՞վ կարծեցիք զիս։ Իշխան տը Մօն-Նուար ինծի համար միլիոններ ծախսելուն, կը կարծէ՞ք որ ինքզինքս ծախեմ։

— Բայց դուք ուզեցիք, թոթովեց Անտրէ։

— Այո՛, ձեզի ըսի թէ վաղը երեսուն հազար ֆրանք պիտի վճարեմ և թէ չեմ ուզեր այդ մասին խօսիլ իշխանին։ Պարտքս պիտի վճարեմ։ Սակայն մէկ սու աւելի չեմ ուզեր, կը հասկնա՞ք։ Ու Անտրէի այնպէս մը նայեցաւ որ դժոխքին բոլոր կրակներովը կարծես զայն վառել կ'ուզէր, ու մռնչեց.

— Անտրէս, քու սէրդ միայն կ'ուզեմ։

Խեղճ սիրահարը ինչպէս կրնար իրականութեան վրայ գաղափար ունենալ, այդ խօսքերը լսելով, որոնք ի վեր կը հանէին Տիանի հպարտ, անշահախնդիր և սիրատենչիկ ըլլալը։

Տիան շրթունքները երկարեց։ Անտրէ հրաշէկ համբոյրի մը հեշտանքը ըմպեց։ Յետոյ բացաւ թղթապանակը, երեսուն հազար ֆրանք համրեց ու ջղաձգօրէն պլորելով զանոնք, Տիանի երկարեց։

— Ահա՛, պաշտելի սիրուհիս, ո՛չ մէկ սու աւելի։

— Շնորհակալ եմ, պատասխանեց մանկամարդ կինը ծիծաղելով։ Ու թղթադրամներու տրցակը սահեցուց ոսկիէ ձեռնապայուսակին մէջ։

Թէյը խմելէն ետք Տիան ոտքի ելլելով ըսաւ.

— Եկո՛ւր, սիրելիս։ Սիրած մարդուս համար բախտաբեր եմ։ Կ'ուզեմ որ երեսուն հազար ֆրանքդ չահիս րուլէթի մէջ։ Բախտախաղէն ետք միասին կը մեկնինք հոսկէ... մշտնջենապէս։

Առեղծուածային խօսքեր էին ասոնք, բայց Անտրէ իր փափաքին համաձայն մեկնեց, ըսելով.

— Այո՛, այո՛, մշտնջենապէս։

Անտրէ գլխարկը դրաւ ու թեւը Տիանի երկարեց խրոխտագին։ Զոյգը դէպի խաղասրահ յառաջացաւ, ուրկէ կը լսուէին խաղապետներու միօրինակ պարբերութիւնները ու ոսկիին հնչած աղմուկը։

ԳԼՈՒԽ Լ.

ՀՐԱՋԷՆԻ ՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐ

Ընդարձակ սեղանի մը շուրջը, որուն մէջտեղը կը գտնուէր րուլէթը, էրիկ մարդիկ ու կիներ կը սեղմուէին։

Տիան, որ հանրածանօթ էր, դժուարութիւն չքաշեց, խռնուած անձերը հեռացնելու ճամբուն վրայէն ու Անտրէ ալ մանկամարդ կնոջ ետեւէն սպրդեցաւ։

Տիան նստաւ ու երիտասարդն ալ՝ անոր քովը։

Ամէնքն ալ սկսան զոյգը դիտել։ Որովհետեւ հետաքրքրուած էին, գիտնալով որ օրիորդ Տիան մեծագումար կը խաղար։

— Պարոննե՛ր, դրէ՛ք ձեր դրամները, կ'ըսէր խաղապետին միօրինակ ձայնը։

Ու նետուած գնդակը կը դառնար ռուլէթին մէջ։

— Հազար ֆրանք դի՛ր կարմիրին վրայ, ըսաւ Տիան, խօսքը Անտրէի ուղղելով։

Անտրէ հնազանդեցաւ ու կորսնցուց։ Յետոյ հազար ֆրանքնոց երկու պանքնոտ դրաւ։

Գնդակը շարժեցաւ, գլորեցաւ, դարձաւ, դանդաղեցաւ ու կեցաւ։ Անտրէ տը Սիգըրէ շահած էր։

— Ամէնքն ալ կարմիրին վրայ ձգէ, շշնջեց Տիան։

Ժպտուն, Անտրէ կարմիր թիւին վրայ ձգեց պանքնոտներու տրցակը, բայց կորսնցուց։

— Բախտը կը վարանի, ըսաւ Տիան։ Պէտք է հրապուրել զայն։ Տասը պանքնոտ դիր։

Անտրէ տասը հազար ֆրանք դրաւ ու կորսնցուց։

— Տասը հատ ալ, շշնջեց Տիան։

Այս անգամ շահեցաւ ու հոն ձգեց գումարը։ Նորէն շահեցաւ։

— Տեսա՞ք բախտը, կ'ըսէր մանկամարդ կինը։

Բայց յաջորդ խաղին, Անտրէ կորսնցուց ու ստիպուեցաւ թղթապանակէն պանքնոտ հանել։

Կէս ժամ յետոյ պարպուած էր թղթապանակը։ Անտրէ եօթանասուն հազար ֆրանք կորսնցուցած, շշմած վիճակ մը ունէր։

Բայց Տիան քիչ մը առաջ անոր տուած երեսուն

հազար ֆրանքը ձեռքին մէջ սահեցուց, ըսելով.

— Պաքարայի՛ն տեղը երթանք։ Այս երեսուն հազար ֆրանքին շնորհիւ, կորսնցուցածդ պիտի շահիս։

— Ո՛չ, ո՛չ, այս դրամները քուկդ են։ Եթէ զանոնք կորսնցնե՞մ։

— Ի՞նչ կ'ըսես, պիտի շահիս։ Յետոյ երկուքնիս միասին պիտի մեկնինք, սիրելիս։

Բայց ի՞նչ հարկ մանրամասնօրէն պատմելու։

Ժամը տասնըմէկուկէսին, Անտրէ երեսուն հազար ֆրանքն ալ կորսնցուցած էր։ Բախտախաղի սատանան թոյլ չէր տար երիտասարդին օձիքը։ Պլէք Սթէթըր անուն Ամերիկացի մը, պաքարայի սիրահար, հաւանեցաւ որ Անտրէ իր հետ խաղար, պատուոյ խօսք տալով որ դրամը յետոյ պիտի վճարէր, բայց պայման դրած էր որ իւրաքանչիւր խաղադրամ հարիւր հազար ֆրանք ըլլար։

Երբ Ամերիկացին իր անխորհուրդ առաջարկը ըրաւ ամէն անգամուն հարիւր հազար ֆրանք խաղալու մասին, Տիան ծռեցաւ ու անոր ականջին ի վար ըսաւ.

— Խաղա՛, սիրելիս։

Անտրէ իր հաստատական պատասխանը տուաւ։

— Լա՛ւ, յարեց Պլէք Սթէթըր։ Ձեր տրամադրելի հարստութիւնը ո՞րքան է։

— Մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար ֆրանք, պատասխանեց Անտրէ։

Թուղթերը բաժնուեցան։ Առաջին անգամ Անտրէ շահեցաւ։ Երկրորդ անգամուն կորսնցուց։ Երրորդ անգամուն ալ։ Չորրորդ անգամ ալ նմանապէս։

Անտրէի ամբողջ հարստութենէն կը մնար հինգ հարիւր հազար ֆրանք

Սպան դեփ-դեղին կտրած էր ու քրտինքի կաթիլներ կը մարգարտանային ճակտին վրայ։

Նորէն հինգ հարիւր հազար, հանդաց Անտրէ։

Բախտախաղը վերսկսաւ։ Անտրէ կորսնցուցած էր։

Ու տեսաւ որ Ամերիկացին իր գրպանէն հանած դրոշմաւոր թուղթի մը վրայ բան մը կը գրէր։

Անտրէ սպասեց շշմած երեւոյթով։ Պլէք Սթէթըր սպային առջեւ սահեցուց այդ թուղթը և սպան ստորագրեց մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար ֆրանքի պարտամուրհակ մը։

Ամերիկացին առաւ թուղթը ու գրպանը դրաւ։

Երիտասարդ սպան ոտքի պիտի ելլէր, Տիանին հետ մեկնելու համար, բայց այդ պահուն լսեց որ մանկամարդ կինը ականջն ի վար կ'ըսէր.

— Սիրելիս, սպասէ քիչ մը։ Մօն-Նուար իշխանին ներս մտնելը տեսայ։ Բան մը պիտի ըսեմ ու օծիքս պիտի ազատեմ անկէ։ Գնա ինծի սպասէ ստորագաւթակին վրայ։

Անտրէ ետին դարձաւ պատասխանելու համար, բայց Տիան ամբոխին մէջ անհետացած էր։

Անտրէ ուղղուեցաւ դէպի մեծ ստորագաւթակը։ Մէկ մտածում միայն ունէր. Տիանի գիրկը իյնալ ու ամէն ինչ մոռնալ սիրոյ հեշտանքին մէջ։

Տիան կէս գիշերին ժամադրութիւն տուած էր Մօն-Նուար իշխանին։ Այս վերջինը ստորագաւթակին առջեւ պիտի սպասէր իր ինքնաշարժին մէջ։

Երբ Անտրէ հասաւ խոշոր դրան առջեւ, ուժգին սարսուռ մը զգաց ու իր արիւնը սառեցաւ երակներուն մէջ, տեսնելով որ իշխան Մօն-Նուար կը սեղմէր Տիանի մէջքը, ինքնաշարժ կը մտցնէր զայն ու ինքն ալ մտնելով սպասաւորը դուռը կը գոցէր։

Անտրէ տեսաւ որ Տիանի և իշխանին գլուխները իրարու միացած էին ու երկուքին շրթները իրարու փակած։ Այն ատեն սուր ցաւ մը զգաց սրտին մէջ ու

կարմիր տեսաւ ամէն բան։ Փոքր պրաունինկ մը հանեց գրպանէն ու երեք անգամ կրակ ըրաւ հեռացող ինքնաշարժին ուղղութեամբ։ Յետոյ իր քունքին կրթնցընելով հրազէնին փողը, ուղեղը պայթեցուց ու ստորագաւթակին վրայ գլտորեցաւ։

Ինքնաշարժին մէջ Տիան միայն լսեց հրազէնին հարուածները։

ԳԼՈՒԽ ԼԱ.

ԶԱԽԱՐԻ, ԼԻՒՔ ԵՒ ԿՐԱՆԻԼԼԱՐ

Ինչպէս յայտնի է, Զախարի կ'ուզէր Ճօզէն բանտարկել Բաք Սէն Ժան վիլլային մէջ։ Երբ հոն հասան, չորուկ և պնդակազմ մարդ մը երեւան եկաւ պարտէզին դրան առջեւ։

— Բիֆր, ինծի նայէ, գոչեց Զախարի։

Բիֆր, բացաւ վանդակադուռը ու «Թօրբիլ»ը պարտէզ մտաւ։

Բարի գալուստի խօսքերէ յետոյ, Սթրաբ յանձնեց պարոն Մարկոյի նամակը, որ սա տողերը կը բովանդակէր.

«Սիրելի Բիֆրս, պարոն Սթրաբի ուզած բոլոր բաները ըրէ։ Ան իր տունին պէս է Պօն-Բըբոյի մէջ։

ԷԼԻԱՍ ՄԱՐԿՕ։»

Բիֆր նայեցաւ Սթրաբի ու ըսաւ.

— Ձեր հրամանին ներքեւ կը գտնուիմ։

Յանկարծ Սթրաբ հանեց պրաունինկը ու Ճօզէի ուղղելով ըսաւ.

— Ո՛չ մէկ շարժում, Ճօզէ։ Մտիկ ըրէ՛ք։

— Ի՞նչ կայ, հարցուց Ճօզէ, ապշահար։ Բայց դուք յիմար էք։ Չեմ հասկնար։

— Հիմա կը հասկնամք։ Ցղա՛ս, մինչեւ որ Սիմոնը գտնենք, դուք բանտարկուած պիտի մնաք։

— Ի՛նչ, տակաւին կը հաւատաք որ ես...։

— Զգեցէ՛ք որ խօսքս աւարտեմ։ Եթէ պահած էք Սիմոնը, ձեր չահը կը պահանջէ որ իսկոյն ըսէք անոր թաքստոցը, որպէս զի իսկոյն ազատ արձակուիք։

Ծօզէ որ իր պաղարիւնը գտած էր, հանդարտ ձայնով մը ըսաւ.

— Կ'երդնում որ իսկապէս յարձակում կրեցի Օսթէնտի մէջ։ Սիմոն առեւանգուեցաւ անծանօթ մարդոց կողմէ։ Կ'երդնում որ չեմ գիտեր Սիմոնին ուր գտնուիլը։

— Լա՛ւ, յարեց Սթրաբ, ամէն պարագայի մէջ մեզի օգտակար չպիտի ըլլաք, Սիմոնը փնտռելու համար, նոյն իսկ աւելորդ բեռ մը պիտի ըլլաք։ Հետեւաբար, սիրելի Ծօզէ, այս գեղեցիկ վիլլային մէջ պիտի մնաք։ Մի՛ վախնաք բնաւ։ Լաւ պիտի հոգուիք։ Սակայն, վստահ ըլլալու համար Բիֆրի կը յանձնարարեմ ուղեղնիդ պայթեցնել, եթէ փախուստի փորձ ընէք։

Ծօզէ, որ յարաճուն բարկութեամբ մտիկ ըրած էր այդ փոքր բանախօսութիւնը, գոչեց.

— Ապօրինի արգելափակում մըն է այս։

-- Այո՛։ Բայց սիրելի Ծօզէ, խնդրեմ, առջեւս ինկէք։

Լիւք պարտէզին մէջ սկսաւ պտտիլ։

Երեսուն վայրկեան յետոյ Սթրաբ դուրս ելաւ։

— Մենք ի՞նչ պիտի ընենք հիմա։

— Համիտ պէյով պիտի զբաղինք, գոչեց Սթրաբ։

— Ո՞ւր պիտի երթանք, հարցուց Ջէբ։

— Մօնաքօյի պանդոկանոցը, ըսաւ Լիւք։

— Մա՛րդս, վարանում չցուցնես, եթէ փորձէ

խոյս տալ, գնդակ մը ուղղէ անոր կռնակին կամ կուրծքին ու գնա իմաց տուր Էլիաս Մարկոյի։ Հարկ եղած միջոցները ձեաք պիտի առնուին։

— Հասկցայ, պարոն Սթրաբ, յարեց Բիֆր։

Երկու վայրկեան յետոյ ինքնաշարժը ճամբայ ելաւ։

ԳԼՈՒԽ ԼԲ.

ԴԷՊԻ ԱՄԷՆ ԲԱՆԻ ՎԱԽՃԱՆԸ

Սթրաբ և Լիւք շուտով կազմակերպեցին զբօսանաւին և Համիտ պէյի վրայ կատարուելիք հսկողութիւնը։ Պանդականոցէն մեկնելէ առաջ, գաղտնի ոստիկանը կիսամօրուք, խոշոր փոր ու դէմք ունեցող մարդու մը պէս ծպտուած էր։ Լիւք սեւ մօրուք ու պեխ կը կրէր և ձիթագոյն դէմք մը ունէր։ Անոնք այսպէս բաժնեցին գործը։ Քօրին և Բաթօն պիտի հսկէին «Ֆէրէվլէ»էն ցամաք ելլող մարդոց վրայ, իսկ Սթրաբ և Լիւք պիտի զբաղէին Համիտ պէյով միայն։

Բայց ամէնքն ալ չկրցին բան մը երեւան հանել։ Գիշերը Սթրաբ և Լիւք տեսան որ Համիտ պէյ Գազինօ կը մտնէր և ամենայն հանդարտութեամբ կը խաղար։ Դուրս ելած պահուն, հետեւեցան անոր և ստուգեցին որ ուղղակի զբօսանաւը կը դառնար և յաջորդ առտուն Համիտ պէյի զբօսանաւը ճամբայ կ'ելլէր։

Իսկոյն ծովային գրասենեակը երթալով իմացան որ «Ֆէրէվլէ»ի նաւապետը մեկնումի յայտարարութիւնը ըրած էր արդէն։

— Ո՞ւր կ'երթայ «Ֆէրէվլէ», հարցուց Սթրաբ։

— Իզմիր։

Գրասենեակէն դուրս ելած առենին Լիւք շատ տխուր էր։ Աւելի քան երբեք կը սիրէր Սիմոնը։

Հիմա ո՞ւր փնտռէր։ Ո՞ր հետքին վրայէն յառաջանար։ Սթրաք ալ անստոյգ դրութեան մը մատնուած էր։

Էլիաս Մարկոյի տուած խորհուրդին վրայ, չորս օր դանդաղօրէն պտտեցան քաղաքներու և նաւահանգիստներու մէջ։

Սակայն ամէն տեղ ալ իրենց խուզարկութիւնները ապարդիւն մնացին։

Բայց Մօնաքոյէն դարձին, պահականոց մտնելնուն պէս, Էլիաս Մարկօ գոչեց.

— Վերջապէս եկաք։ Ահա՛ ինչ որ բերաւ այս առտու հասած Քորսիքայի թղթատարը։

Ու անոնց առջեւ դրաւ նամակ մը, որուն վրայ գրուած էր սա տարօրինակ հասցէն.

Պարոններ Տ'Աբրմոն եւ Սթրաք, շնորհիւ պարոն Էլիաս Մարկոյի, ոստիկանութեան քոմիսէր Մօնաքոյի:

Լիւք սրտատրոփ, պատռեց պահարանը ու բարձրաձայն կարդաց հետեւեալ նամակը.

«Եթէ դուք ունիք ձեր ոստիկանութիւնը, ես ալ իմինս ունիմ։ Պարոննե՛ր, այլեւս մի՛ փնտռէք, որովհետեւ Սիմօնը իմ քովս է։ Իմ զբօսանաւս այնպէս մը շինուած է որ, չէք կրնար մտքերնուդ անցընել թէ գաղտնի սենեակ մը գոյութիւն ունի, որ յատակագծին մէջ չի գտնուիր բնականաբար։ Այդ թաքուն սենեակին մէջ պահուած էր ձեր հետազօտութեանց ու իմ տենչանքներուս սիրուն առարկան։ Հաճեցէք, ընդունիլ, պարոններ, իմ յարգանքներուս հաւաստին։

«Զօրավար ՀԱՄԻՏ ՊԷՅ։»

Կարելի է երեւակայել Լիւքի յարաճուն կատաղութիւնը այդ հեգնական և յաղթական նամակը կարդացած պահուն։

Յետոյ չկարենալով ինքզինքը զսպել, սկսաւ հեծկլտալ։

Երբ Սթրաք տեսաւ որ Լիւք կը հանդարտէր, ծանրախոհ շեշտով մը ըսաւ.

— Արիութի՛ւն ունեցիր Լիւք։ Պէտք է կորիճի պէս խոստովանիլ թէ խեղճ Սիմօնը կորսուած է։

— Իզմիր պիտի երթամ, պոռաց Լիւք։

— Ինքզինքնիդ պիտի մատնէք, Թուրքերէնի տեղեակ չըլլալնուդ համար, որով պիտի սպաննեն ձեզ, հակառակ ձեր ծպտումներուն։ Բարիզ վերադառնանք։ Պիտի մոռնաք։ Ուրիշ կին մը պիտի սիրէք…։

Սթրաք լռեց։ Յետոյ Լիւք մրմնջեց, չափազանց ընկճուած.

— Երթա՛նք բարով, Սիմօն։

Ու այդ իրիկուն իսկ, ծօղէն ազատ ձգելէ վերջ, Լիւք և Սթրաք Բարիզի ճամբան բռնեցին։

••••••⁝••••••

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Բարիզ վերադարձին, Լիւք իր բնակարանին մէջ փակուեցաւ. դուռը գոցեց ամէնուն առջեւ, բացի Սթրաքէն։ Մէկ-երկու ամիս տխուր կեանք մը անցուց, միշտ երազուն… նոյն իսկ անձնասպանութեան վրայ խորհեցաւ։ Իր ազդու բարեկամութեանը շնորհիւ, Սթրաք համոզեց Լիւքը ու միասին երկար ճամբորդութիւններ ըրին։

Ան այժմ Սիմօն երջանիկ է, որովհետեւ կը սիրէ Համիտ պէյը ու այս վերջինն ալ կը պաշտէ զինքը։ Բայց ան միշտ երջանիկ պիտի ըլլա՞յ, Համիտ պէյի կանանոցը մտնելէն յետոյ։ Ո՛չ ոք գիտէ։

Գալով Ճօզէի, Ամերիկա գացող նաւ մը կը նստէր այն պահուն, երբ Համիտ պէյ կը վայելէր Սիմոնը։

Մինչ Սիմոն դէպի Թուրքիա կ'ուղեւորէր, Սօլանժ երէցի մը առջեւ ծանր ու տխուր ձայնով մը կ'արտասանէր յաւերժական «այո'»ն։ Սօլանժի քով կը գտնուէր Տօքթ. Մէնար, հիմա իր ամուսինը դարձած։ Բժիշկը տակաւին գունատ էր իր անցուցած արկածէն յետոյ։ Իսկ տիկին Շարլ ուրախութենէն կ'արտասուէր։ Տիան խրոխտ ու քմծոտ իր գծած շաւղին կը հետեւէր։ Պարոն Բիւլֆէլտ Բիէր Կալլէօյի միջոցաւ տեղեկացած էր իր աղջկան ամօթալից ընթացքին։ Ժան տը Սէնթ Իլի ազդարարեց որ Պլանշի հետ ամուսնանայ, գայթակղութեան վերջ տալու համար։ Մէկ ամիս յետոյ ամուսնութիւնը տեղի ունեցաւ։ Բայց քանի մը օր յետոյ, սեղանաւորը իր գրասենեակին մէջ մեռած գըտնուեցաւ, կծկուած ձեռքին մէջ սրուակ մը բռնած։ Տօքթ. Մէնարի կողմէ կատարուած դիմումին վրայ Հայր Ջարոֆ կը ձերբակալուէր եւ դատական ատեանին կը յանձնուէր, որ քննութիւններէ յետոյ կը դատապարտէր զայն երկարամեայ եւ տաժանակիր աշխատութեան։ Հիմա բանտին մէջ կ'երազէ Սօլանժի վրայ։ Ջէզէթ կը տեսնուի Պիւթ Շօմօն թաղին մէջ գտնուող կապելայի մը ըմպելասեղանին առջեւ, իր տարփածուին, Քօսթօնի ընկերակցութեամբ։

Ու սէրը, յաւերժական սէրը միշտ պիտի յաղթանակէ կիներու ու այրերու սրտին մէջ, հակառակ վիշտերու դառնութեան, որոնք յաճախ կը թունաւորեն հեշտանքը։

ՎԵՐՋ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀՍՍՌ—Арм. ССР

ՄԵՐ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թիւ	1 Արուարձանին Տղան՝	676 էջ	Ե. Դ.	25
»	2 Պօրնիկաններու Ոճիրները՝	720 էջ	»	25
»	3 Դժբախտ Սուլթանուհին՝	610 էջ	»	22
»	4 Զահրումար	320 էջ	»	12

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

Մեծաքանակ ապսպրանքի համար

ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

ՁԵՐ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ
ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԴԻՄԵՑԷՔ

ՏՊԱՐԱՆ ՆԵՂՈՍ

Շարա Կալալ Փաշա (Էմաս էլ Տին)

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄԵԱԼ ԳՈՐԾ

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Հարսանեկան հրաւիրագիրներու նոր տեսակներ

Ц. [illegible] 20р
2040